

NNCL788-3FEv1.0

Isaac Asimov

ROBOTOK ÉS BIRODALOM

Lazi Bt., 2000.
Fordította Füssi-Nagy Géza
ISBN 963-9227-37-4

A robotika Három Törvénye:

1. A robotnak nem szabad kárt okoznia emberi lényben, vagy tétlenül tűnie, hogy emberi lény bármilyen kárt szenvedjen.
2. A robot engedelmeskedni tartozik az emberi lények utasításainak, kivéve, ha ezek az utasítások az Első Törvény előírásaiba ütköznének.
3. A robot tartozik saját védelméről gondoskodni, amennyiben ez nem ütközik az Első és a Második Törvény előírásaiba.

Első rész

Az Aurora

1. A leszármazott

1.

Gladia megtapogatta a kerti nyugágyat, nem túl nyirkos-e, majd beletelepedett. Kapcsolójának futó érintésével félig fekvő helyzetbe állította, majd egy újabb érintéssel bekapcsolta a diamagnetikus erőteret, amely mint mindig, most is a teljes kikapcsolódás érzését keltette benne. Miért is ne lett volna így? Hiszen valójában lebegett, egy centiméterrel a vászon fölött.

Kellemesen langyos volt az éjszaka. A legjobb, amelyet az Aurora bolygó nyújthatott: csillagfényes és illatos.

Szomorú érzés nyilallott belé, miközben az égen mintákat alkotó apró szikrákat szemlélte, amelyek most a szokásosnál fényesebben ragyogtak, mivel utasítást adott lakosztálya világításának letompítására. Hogyan lehetséges, töprengett magában, hogy sohasem tanulta meg a csillagok nevét, és életének eddigi huszonhárom évtizede ellenére máig képtelen megállapítani, melyik melyik. Egyik közülük az, amely körül a szülőbolygója, a Solaria kering, az a csillag, amelyre életének első három évtizedében csak úgy gondolt, mint a "Napra".

Valaha régen a Gladia Solaria nevet kapta. Akkor történt ez, amikor az Aurorára érkezett, húsz évtizeddel - kétszáz standard galaktikus évvel - ezelőtt, és ezzel az itteniek nem valami barátságosan idegen származására is utaltak. Egy hónapja köszöntött be ideérkeztek kétszázadik évfordulója, ám az eseményt tudatosan figyelmen kívül hagyta, minthogy nem szívesen gondolt vissza azokra a kezdeti napokra. Azelőtt, még a Solarián, Gladia Delmarre volt a neve.

Kellemetlenül összerázkódott. Már csaknem elfelejtette ezt a nevet. Talán azért, mert olyan régen volt? Vagy mert szándékosan igyekezett elfelejteni?

Mindezen hosszú évek alatt sohasem bántódott a Solaria után, sohasem hiányzott neki.

És most mégis?...

Talán azért, mert most hirtelen tudatára ébredt, hogy túlélte? Elmúlt, ma már csak valamiféle történelmi emlék, és ő még mindig él! Emiatt talán most tör rá a hiányérzet?

Homloka összeráncolódtott. Nem, egyáltalán nem hiányzik, döntötte el magában határozottan. Nem vágyik utána, nem kíván oda visszatérni. Csupán azt a különös nyilallást érezte, amiért valami, ami - még ha kellemetlenül is, de - olyannyira hozzá tartozott, semmivé vált.

A Solaria! Az űrlakók utolsó bolygója, amelyet lakhatóvá tettek az emberi faj számára. És végül, talán valamiféle titokzatos szimmetriatörvény eredményeképpen, annak kellett elsőként elpusztulnia?!

Elsőként! Ezután következik majd a második, a harmadik, és így tovább?

Gladia érezte, hogy szomorúsága egyre jobban elmélyül. Voltak, akik szerint valóban ennek kell majd következnie. Nos, ha így van, akkor az Aurora, oly régen fogadott hazája már, mivel az űrlakók által elsőként betelepített bolygó, ugyanennek a törvénynek az alapján csak utolsóként pusztulhat el a többi ötven közül. Ezek szerint még a legrosszabb esetben is több ideje van hátra, mint az ő még oly hosszúra is nyúló élete, és ha így van, akkor nyilván így is kell lennie.

Szemét ismét végigfuttatta a csillagokon. Teljesen reménytelenül. Sehogy se volt rá képes, hogy a számtalan megkülönböztethetetlen fénypont közül kiválassza, melyik lehet a Solaria napja. Úgy képzelte, biztosan a fényesebbek között kell lennie, de még azokból is több száz csillogott odafönn.

Fölemelte a karját, és kezével olyan mozdulatot tett, amelyet magában "Daneel hívójának" nevezett. Ez a gesztus a teljes sötétségben is működött.

Daneel Olivaw, a robot szinte abban a pillanatban mellette termett. Senki, aki ismerte "öt", valamivel több mint kétszáz éve, amikor Han Fastolfe megalkotta, nem vehetett észre rajta semmiféle számottevő változást. Széles, erős pofacsontú képe, rövid, bronzvörös, hátrafésült haja, kék szeme, magas, jókötésű és tökéletesen emberszerű alakja éppolyan fiatalnak, nyugodtnak és érzelemmentesnek látszott, mint bármikor.

- Segítségére lehetek bármiben, Lady Gladia? - kérdezte egyenletes hangon.

- Igen, Daneel. Ezek közül a csillagok közül melyik a Solaria napja?

Daneel nem tekintett föl az égre.

- Egyik sem, Madame Gladia - válaszolta. - Az évnek ebben a szakában a Solaria napja nem kel föl 03.20 előtt.

- Ó! - mondta Gladia enyhe megütközéssel. Eddig valahogy úgy érezte, hogy bármelyik öt érdeklő csillagnak látszania kell, akármikor támad kedve megnézni. Persze minden csillag valamikor felkel és lenyugszik. Ennyit azért még ő is tudott. - Ezek szerint csak a semmit bámultam.

- A csillagok, legalábbis az emberek reakciói alapján úgy érzem, mindig gyönyörűek - mondta Daneel, mintha meg akarná nyugtatni -, függetlenül attól, hogy az adott pillanatban valamelyikük éppen látható-e vagy sem.

- Így igaz - mormolta Gladia kissé csalódottan. Éles kattanással függőleges helyzetbe állította a nyugágyat, és fölállt. - Én viszont most a Solaria napját szerettem volna látni, de annyira azért nem, hogy 03.20-ig fönn maradjak miatta.

- Még ha meg is tenné - folytatta Daneel -, nagyítólencsére lenne szüksége hozzá.

- Nagyítólencsére?

- Szabad szemmel nem valami jól látható, Lady Gladia.

- Egyre rosszabb - simított végig rakoncátlan fűrtjein. - Lám, először ki kellett volna kérnem a tanácsodat, Daneel.

Gladián viszont észrevehető változást láthatott az, aki ismerte jó húsz évtizeddel ezelőtt is, amikor először az Aurorára érkezett. Daneel robottal szemben ő mindössze emberi lény volt. Még most is 155 cm magas, vagy tíz centivel alacsonyabb az eszményi űrlakó nő kívánt magasságánál. Gondosan ügyelt karcsú alakjára, és testén semmi nyoma nem volt a gyöngeségnek vagy hanyatlásnak. Hajába viszont már belopakodott néhány ősz szál, szeme körül finom ráncok rajzolódtak ki, és bőre is porózusabbá vált egy kicsit. Még nyugodtan élélhetett tíz-tizenkét évtizedig, de már tagadhatatlanul nem volt fiatal. Mindez azonban csöppet sem izgatta.

- Te minden csillagot képes vagy azonosítani, Daneel? - kérdezte.

- A szabad szemmel láthatóakat mind ismerem, Lady Gladia.

- És hogy mikor kelnek vagy nyugosznak az év bármely napján?

- Azt is, Lady Gladia.

- És minden egyebet, amit tudni illik róluk?

- Igen, Madame Gladia. Dr. Fastolfe egyszer megkért rá, hogy szedjek össze mindenféle csillagászati ismereteket, legyenek kéznél, és ne kelljen miattuk a számítógépéhez fordulnia. Azt mondta, valahogy barátságosabb dolog tőlem, mint a komputerétől megtudnia. - Majd mintha a következő várható kérdésnek menne elébe, megjegyezte: - Azt viszont nem magyarázta meg, miért gondolja így.

Gladia egy mozdulatot tett a bal kezével. A ház azonnal kivilágosodott. A teret betöltő, lágy fényben tudat alatt érzékelte számos, készenlétben álló robot körvonalait, de nem törődött különösebben velük. Minden kellően rendben tartott lakásban az ott élő emberek keze ügyére esett mindig néhány robot, védelmi vagy más, gyakorlati feladatok ellátására.

Gladia még egy futó pillantást vetett az égre, ahol a szórt fény hatására halványabban ragyogtak a csillagok. Könnyedén megvonta a vállát. Mintha a fellegekben járna. Ugyan mi haszna lenne belőle, ha láthatná is annak a mára elveszett világnak a napját, azt a halvány pöttyöt a sok között? Ezzel az erővel találmásra is kiválaszthatna egyet, meggyőzve magát, hogy az a Solaria napja.

Figyelmét visszafordította R. Daneel felé. A robot türelmesen várakozott, arcvonásai föloldódtak a homályban.

Gladia azon kapta magát, hogy újfent eltöpreng rajta, milyen keveset változott Daneel, mióta első ízben találkozott vele, megérkezvén dr. Fastolfe birodalmába, valamikor régen. A robotot természetesen többször is javították már azóta; tudta ezt jól, de a tény formális tudás maradt, amit könnyedén elhárított, és kellő távolságban tartott magától.

Ez is hozzátartozott az emberi lényekre oly jellemző, általános felületességhez. Az űrlakók ugyan kérkedhettek acélos egészségükkel és harminc-negyven évtizedre terjedő élettartamukkal, mégsem voltak teljesen védettek a korosodás nyomasztó következményeivel szemben. Gladia egyik combcsontja például titán-szilícium csípőízületbe illeszkedett. A bal hüvelykujja is teljesen mesterséges volt, bár erre senki sem jöhetett volna rá alapos ultrahangvizsgálat nélkül. Ráadásul még néhány idegpályáját is újjáépítették. Ilyesmi bármely más, hozzá hasonló korú űrlakó esetében előfordulhatott, mind az ötven (helyesebben, miután a Solariával már nem számolhatunk, mind a negyvenkilenc) űrlakó világban.

Persze ilyen jelenségekre a leghalványabb célzás is vaskos izléstelenségnek számított. Az ilyesmivel kapcsolatos orvosi dokumentumokat, amelyekre mindenképpen szükség volt a lehetséges további kezelések miatt, soha senkinek, semmi szín alatt nem adták ki. Az orvosokat pedig, akiknek a jövedelme jóval magasabb volt még az elnökénél is, azért fizették meg annyira jól, mert gyakorlatilag kirekesztődtek az előkelő társaságból. Ők ugyanis tudtak minden ilyesmiről.

Mindez összefüggött az úrlakók hosszú élet iránti vágyakozásával; azzal, hogy semmiképpen sem akartak tudomást szerezni az öregedés kényszeréről. Gladia viszont sohasem érdeklődött mélyebben e jelenség igazi okai iránt. Mindig kényszeresen elzárkózott attól, hogy önmagára gondoljon ezzel kapcsolatban. Ha lenne magáról egy háromdimenziós modellje, amelyben minden mesterséges részét, minden művi beavatkozás nyomát pirossal tüntetnék föl a normális részek általános szürkéségével szemben, akkor a szemlélő előtt kissé távolabbról biztosan valamiféle rózsaszín alak bontakozna ki. Legalábbis ő maga úgy képzelte.

Az agya azonban mindmáig ép és egészséges volt, s ameddig ez így marad, ő maga is épnek és egészségesnek számít, függetlenül attól, mi történik testének egyéb részeivel.

E gondolatok visszatérték Daneelhez. Bár már húsz évtizede ismerte a robotot, csak az utóbbi évtől volt valóban az övé. Amikor Fastolfe meghalt (elmúlását talán a reményvesztettség érzete is siettette), minden javait Eos városára hagyta - ez a hozzá hasonlók esetében megszokott jelenség volt. Két dolgot mégis Gladiának hagyott örökül (továbbá megerősítette a ház, a hozzá tartozó robotok, egyéb berendezési tárgyak és a kapcsolódó birtok tulajdonjogában). Az egyik Daneel volt.

- Mondd, mindenre emlékszel, amit az agyadba betápláltak az utóbbi húsz évtized alatt, Daneel? - kérdezte Gladia.

- Azt hiszem, igen, Madame Gladia - felelte Daneel komolyan. - Pontosabban, ha el is felejtettem valamit, arról nem tudhatok, mivel tökéletesen feledésbe merült, és nyilvánvalóan arra sem emlékezhetem, hogy valaha emlékeztem rá, vagy éppen elfelejtettem volna.

- Ez egy csöppet sem következetes - vágott közbe Gladia. - Nyugodtan emlékezhetsz rá, hogy tudod, csak épp e pillanatban képtelen vagy felidézni. Velem is hányszor előfordul, hogy a nyelvem hegyén érzek valamit, de nem tudom kimondani, vagy ha úgy tetszik, pontosan felidézni.

- Nem értem, asszonyom - tiltakozott Daneel. - Ha én egyszer tudok valamit, az biztosan a rendelkezésemre áll, ha szükségem van rá.

- Tökéletes visszaidézhetőség? - Lassan továbbsétáltak a ház felé.

- Egyszerű visszaidézhetőség, asszonyom. Engem ilyenek alkottak meg.

- És még mennyi ideig?

- Nem értem, asszonyom.

- Úgy értem, mennyi ideig bírja még az agyad? Most már valamivel több mint húsz évtizednyi emlékezet gyülemlett föl benne; meddig képes még folytatni?

- Nem tudom, asszonyom. E pillanatban még semmiféle nehézséget nem érzek.

- Nem is érezhetsz ilyesmit, amíg egyszer csak rá nem jössz, hogy már nem emlékszel semmire.

Úgy látszott, hogy Daneel egy pillanatra elgondolkodik.

- Ilyesmi előfordulhat, asszonyom.

- Tisztában vagy vele, Daneel, hogy emlékezetednek nem minden része egyformán fontos?

- Ezt nem tudom megítélni, asszonyom.

- Mások képesek rá. Például lehetséges az agyadat tökéletesen kitisztítani, majd - a megfelelő felügyelet mellett - csak a legfontosabb információkat tartalmazó dolgokkal utántölteni, mondjuk tíz százalék erejéig. Akkor azután még további négy évszázadig bírhatnád a mostani esélyeidhez képest. Ráadásul az ilyesféle ismételt fölújítások által akár örökkévaló is lehetnél. Igaz, ez meglehetősen drága mulatság lenne, de én nem sajnálnám a rávalót. Te mindenesetre megérnéd!

- És velem megbeszelnék a kérdést, madame? Megkérdeznék, hogy én belegegyezem-e az ilyen kezelésbe?

- Természetesen. Sohasem parancsolnék meg neked semmi ilyesmit. Ezzel dr. Fastolfe bizalmát árulnám el.

- Köszönöm, asszonyom. Ebben az esetben meg kell mondanom önnek, hogy önként sohasem vetném alá magamat ilyen eljárásnak, hacsak nem tapasztalnám az emlékezőtehetségem tökéletes megszűnését.

Közben odaértek az ajtóhoz, és Gladia megállt.

- De mégis, miért nem, Daneel? - kérdezte a nő tétován.

Daneel csendesen válaszolt:

- Vannak olyan emlékképeim, asszonyom, amelyeket semmiképpen sem akarok elveszíteni a műveletet végzők figyelmetlensége vagy gyöngé ítéloképessége folytán...

- Hogy például a csillagok mikor kelnek és nyugszanak? De bocsáss meg, Daneel, nem akartam csúfolódnival veled. Végül is milyen emlékképeidre gondolsz?

Daneel hangja még inkább elcsöndesedett:

- Egy hajdani társamra emlékezem, asszonyom, az Elijah Baley nevű földi emberre.

Gladia ennek hallatán megmerevedett, még hozzá annyira, hogy végül a robotnak kellett megnyomnia az ajtót kinyitó gombot.

2.

A Giskard Reventlov nevű robot a nappaliban várakozott, és Gladia ugyanazzal a kényelmetlenül sajgó érzéssel üdvözölte, mint bármikor, amikor szembekerült vele.

Daneelhez képest egészen kezdetlegesnek tűnt. Szembetűnően robot volt - fémes arcán semmiféle emberi vonás, sőt még a szeme is halványvörösen izzott, ha elég sötét volt hozzá, hogy látható legyen. Míg Daneel igazi ruhát viselt, Giskard csak valamiféle utánzatot, persze abból azért nagyon jót, mivel maga Gladia tervezte meg.

- Nos, Giskard - fordult most is felé.

- Jó estét, Madame Gladia - mormolta Giskard enyhe főbólintással.

Gladia emlékezetében visszacsengtek Elijah Baley régen elhalt szavai, mintha az agya rejtekén suttogna:

"Daneel majd gondot visel rád. A barátod lesz és a védelmeződ, amint neked is az ő barátjának kell lenned az én kedvemért. De azt akarom, hogy Giskardra hallgass! Őt fogadd el igazi tanácsadóként."

"Miért éppen őt? - vonta akkor össze a szemöldökét Gladia. - Nem találok vonzónak."

"Nem azt mondom, hogy szeresd - felelte a férfi. - Csak bízz meg benne." Ám az okáról nem beszélt.

Gladia ezek után mindig megpróbált bízni a Giskard nevű robotban, de örömmel töltötte el, hogy nem kell igazán szeretnie őt. Számára mindig is volt ebben az alakban valami hátborzongató.

Daneel és Giskard egyformán fontos része volt a lakásának azokon a hosszú évtizedeken keresztül, amíg a formális tulajdonos Fastolfe maradt. Han Fastolfe ugyanis csak a halálos ágyán ruházta át rá a tulajdonjogot. Daneel után Giskard volt a következő tétel, amelyet Fastolfe Gladiára hagyott.

Annak idején azt mondta a haldokló, idős férfinak:

- Daneel igazán elég lesz, Han! Biztosan örülne a lányod, Vasilja, ha megkapná Giskardot. Ebben egészen biztos vagyok!

Fastolfe eközben nyugodtan feküdt az ágyán, a szeme csukva, sokkal békésebben, mint ahogy ő láthatta az elmúlt hosszú évek alatt. Egy kis ideig nem is reagált, és ő már úgy érezte, talán olyan csöndesen távozott az életből, hogy észre sem vette. Ekkor keményen megszorította a kezét, mire a férfi szeme kinyílt.

- Egyáltalán nem törődöm a természetes leányaimmal, Gladia. Az elmúlt húsz évszázad alatt egyetlen jól fungáló lányom volt: te. Azt akarom tehát, hogy Giskard a tiéd legyen! Ő igazán értékes!

- Ugyan miért olyan értékes?

- Nem tudnám neked megmondani, de a jelenlétét valahogy mindig vigasztalónak találtam. Gladia, soha ne válj meg tőle! Ezt ígérd meg nekem!

- Megígérem - suttogta a nő.

Ekkor a férfi szeme még utoljára kinyílt, és ki tudja, milyen tartalékokból merített hangja csaknem természetesen lihegte:

- Szeretlek téged, Gladia, édes leányom!

- Szeretlek téged, atyám, Han - válaszolta erre Gladia.

Ezek voltak az utolsó szavak közöttük: Gladia ekkor azon kapta magát, hogy egy ideje egy halott ember kezét szorongatja, és úgy érezte, hogy képtelen ezt a hideg kezét elengedni.

Így lett Giskard az övé. Mégis valahogy zavarba hozta őt, bár fogalma sem volt róla, miért.

- Nos, Giskard - suttogta halkán -, szerettem volna a Solaria napját megnézni az égen a többi csillag között, de Daneel azt mondja, 03.20-ig nem látható, és akkor is csak nagyítólencsével. Te tudtad ezt?

- Nem, madame.

- Talán mégis fönnyellett volna maradnom mindaddig? Mit gondolsz?

- Én azt javasolnám, Madame Gladia, hogy inkább bújjon ágyba.
- Valóban? - húzta föl az orrát Gladia. - És ha mégis úgy döntök, hogy fõnn maradok?
- Én csupán javaslatot tettem, madame, de holnap nehéz napja lesz, és kétségtelenül sajnálja majd az elmulasztott álmát, ha mégis fõnn marad.
- Gladia összevonta a szemöldökét.
- De mi okozna nekem holnap nehéz napot, Giskard? Nem tudok semmiféle rám leselkedõ nehézségrõl.
- Találkozója van egy bizonyos Levular Mandamus nevû emberrel.
- Valóban? És mikor állapotam meg vele?
- Egy órával ezelõtt. Az imént fotofonált, és én vettem a bátorságot...
- Te vetted a bátorságot? Kicsoda az illetõ?
- A Robotikai Intézet munkatársa.
- Ezek szerint Kelden Amadiro alárendeltje!
- Igen, asszonyom.
- Értsd meg, Giskard, hogy a legcsekélyebb mértékben sem kívánom látni ezt a Mandamust vagy bárkit, aki a legcsekélyebb kapcsolatban van azzal a mérges varangy Amadiróval. Egyszóval, ha vetted a bátorságot és megállapodtál vele az én nevemben, akkor e pillanatban vedd újra a bátorságot, hívd föl, és mondd le a találkát.
- Amennyiben ezt parancsba adja, madame, és a parancsát olyan keményen és határozottan fogalmazza meg, amennyire csak tudja, megpróbálok engedelmeskedni. Lehet, hogy még akkor sem sikerül. Tudja, megítélésem szerint kárt okoz önmagának, ha lemondja ezt a találkát, és én nem engedhetem meg, hogy bármiféle bajt okozzon magának az én részvételemmel.
- A megítélése hibás is lehet, Giskard! Hát ki ez az ember, akivel a találkozó elmulasztása bajt okozhat nekem? Attól, hogy a Robotikai Intézet munkatársa, aligha lehet olyan fontos számomra.
- Gladia tökéletesen tisztában volt azzal, hogy minden ok nélkül zúdítja rá saját rosszkedvét a Giskard nevû robotra. Megrázta a hír, hogy a Solaria megszûnt létezni, és ingerelte, hogy tudatlanságában ott kereste az égen egykori hazáját, ahol nem tartózkodhatott.
- Természetesen Daneel tudása domborította ki annyira saját tudatlanságát, és mégsem rá haragudott.
- Daneel ugyanis annyira embernek látszott, hogy Gladia ösztönösen akként is kezelte õt. A külsõ megjelenés döntõtt el mindent. Giskard robotnak látszott, tehát úgy érezte, hogy nincsenek is sebezhetõ érzelmei.
- Giskard valóban nem reagált Gladia komizkodására. (Persze ezt Daneel sem tette volna meg, ha arra kerül a sor.)
- Dr. Mandamus személyérõl azt állítottam, hogy a Robotikai Intézet munkatársa - folytatta -, de az is lehetséges, hogy több annál. Az elmúlt néhány év során dr. Amadirónak afféle jobbkeze volt. Ez igazán fontossá teszi, olyanná, akit nem hagyhatunk figyelmen kívül. Dr. Mandamus nem az az ember, asszonyom, akit ésszerû lenne megbántanunk.
- Valóban nem, Giskard? Engem a legkevésbé sem érdekel Mandamus, és még ennél is kevésbé Amadiro. Fõlteszem, emlékszel rá, hogy Amadiro valaha, amikor õ, én és a világ is ifjú volt még, mindenáron be akarta bizonyítani, hogy dr. Fastolfe közönséges gyilkos, és csak egy csodával határos véletlen hiúsította meg a mesterkedéseit.
- Nagyon jól emlékszem rá, madame.
- Megkönnyebbültem. Már attól tartottam, hogy e húsz évtized alatt elfelejtetted. Ez alatt a húsz évtized alatt semmi dolgom nem volt Amadiro úrral vagy akárkivel, akinek bármi köze lenne hozzám, és a továbbiakban is szeretném ehhez tartani magam. Azzal pedig nem törõdöm, milyen hátrányt okozok ezáltal magamnak, vagy egyáltalán mi következhet belõle. Más szóval: nem találkozom ezzel a dr. Akárkivel, és a jövõben ne köss senkivel semmiféle megállapodást az én megkérdezésem nélkül, vagy legalább azt vedd tudomásul, hogy az ilyen megállapodásokat nekem is jóvá kell hagynom.
- Igenis, madame - válaszolta Giskard -, de szabad megjegyezmem...
- Nem! Nem szabad! - csattant föl Gladia, és elfordult a gépembertõl.
- Némán tette meg a következõ három lépést, amikor megszólalt Giskard csõndes hangja:
- Madame, meg kell kérnem, hogy bízson meg bennem!

"Miért bukkant elő belőle ez a kifejezés?" - torpant meg Gladia.

Fülében fölcsendült az a rég elenyészett hang: "Nem kérlek rá, hogy szeresd őt... csak annyit kérek, hogy bízzál meg benne!"

Az ajka megfeszült, a homloka összeráncolódott. Vonakodva, szinte akarata ellenére, lassan megfordult.

- Nos - mondta kényszeredetten -, mit akarsz mondani, Giskard?

- Mindaddig, amíg dr. Fastolfe életben volt, az ő elvei uralták az Aurorát és az összes kapcsolódó űrlakó világot. Ennek következtében a Föld lakóinak joguk volt a galaxis minden alkalmas bolygójára elvándorolni, s ennek eredményeképpen fölvirágzott az, amit most a "telepes világoknak" nevezünk.

Viszont ma már dr. Fastolfe halott, és az utódait nem övezi hasonló tisztelet. Dr. Amadiro ugyanakkor csökönyösen ragaszkodik földellenes nézeteihez, amelyek manapság még győzedelmeskedhetnek, s mindennek a következménye pedig csak a Föld és telepes bolygói iránti kemény megtorlás lehet.

- De Giskard, ha így van is, én mit tehetek ez ügyben?

- Találkozhat ezzel a dr. Mandamus nevű emberrel, asszonyom, és kiderítheti, miért olyan fontos neki ez a találkozás. Azt viszont határozottan állíthatom, hogy a lehető legközelebbi időpontot kérte. Valójában azt óhajtja, hogy 08.00-kor láthassa őnt.

- De Giskard, és sohasem fogadok senkit déli tizenkettő előtt!

- Megpróbáltam megértetni veled, madame. Véggkövetkeztetésem szerint az az eltökélt óhaja, hogy reggeli közben találkozhassanak, elkeseredéséből fakad. Ugyanakkor fontosnak tartanám annak kiderítését, mitől ilyen kétségbeesett.

- És ha mégsem találkoznék veled, ez véleményed szerint veszélyt jelenthetne számomra? E téren nem számít, mindez fenyegeti-e a Földet, a telepeseket, bármit, ezt vagy azt. Fenyeget-e engem?

- Mindez a Föld és a telepesek lehetőségeit fenyegeti, hogy további világokat alapíthassanak a galaxisban.

Ez az álom annak idején Elijah Baley agyában fogant meg, vagy húsz évtizeddel ezelőtt. A Föld bármilyen sérelme így az ő emlékének megszenteltetésével érne föl. Vajon tévedek-e, amikor föltételezem, hogy az ő bármilyen mértékű megsértése egyszersmind az ön sérelmét is jelentené?

Gladia megrökönyödött. Egyetlen órán belül másodszor merült föl Elijah Baley neve. Már régen meghalt... egy rövid életű földi ember, aki már jó tizenhat évtizede eltávozott, és mégis, a nevének pusztán említésére is megremeg még...

- Hogyan fordulhattak ilyen váratlanul komolyra a dolgok? - kérdezte.

- Nem olyan hirtelen történt, madame. A Föld és az űrlakó világok népe jó húsz évtizedig párhuzamos úton haladt, és dr. Fastolfe bölcs politikájának köszönhetően kerültek bármiféle összeütközést.

Természetesen mindig létezett egy erős ellenállási mozgalom, amellyel dr. Fastolfe-nak számolnia kellett. Most pedig, hogy ő halott, ez az ellenzék is jóval hevesebben lép fel. A Solaria elhagyása maga is jelentősen megnövelte a valamikori ellenzék erejét, amely hamarosan a legfontosabb politikai tényezővé válhat.

- De miért?

- Világos jelek utalnak rá, hogy az űrlakók ereje hanyatlik, és sok aurorai úgy érzi, cselekednie kell, mégpedig most vagy soha!

- És te úgy véled, hogy az ezzel az emberrel való találkozásom hozzájárulhat mindennek a megelőzéséhez?

- Határozottan, asszonyom.

Gladia egy pillanatra elhallgatott, és ismét eszébe jutott, hogy egyszer ígéretet tett Elijah Baleynek a Giskard iránti bizalmára vonatkozóan.

- Nos jó - mondta -, én ugyan egyáltalán nem akarom, és nem is hiszem, hogy a találkozásom ezzel az emberrel bárkinek jót tehetne, de azért mégsem zárkózom el előle.

3.

Gladia aludt, és a ház - legalábbis emberi mércével mérve - sötétben volt. Természetesen élt és működött, mivel a robotoknak sok tennivalójuk akadt, amit infravörös fényben is elvégezhettek.

A házat rendbe kellett tenni a napi tevékenységgel szükségszerűen együtt járó fölfordulás után. A készleteket föl kellett újítani, a hulladékot ki kellett hordani, bizonyos tárgyakat letakarítani, megtisztítani vagy betárolni, a különféle berendezéseket ellenőrizni, valamint ellátni a mindenkor kötelező jellegű őrszolgálatot. Az ajtókon sehol sem voltak zárok - nem is volt szükség rájuk. Az Aurorán semmiféle erőszakos bűncselekmény nem fordult elő sem közvetlenül emberi lények, sem azok javai ellen. Semmi ilyesmi elvben sem fordulhatott volna elő sohasem, mivel minden emberi lényt és azok minden tulajdonát mindig robotok őrizték. Ezzel mindenki tisztában volt, és természetesnek is vette.

Ennek a biztonságnak a garanciáját az örrobotok állandó készenléte jelentette. Bevetni ugyan sohasem kellett őket, de éppen azért nem, mert állandóan jelen voltak.

Giskard és Daneel, akiknek a képességei behatóbbak és általánosabbak voltak a többiekénél, nem rendelkeztek külön feladattal, hacsak a társaik rendes működésének ellenőrzése nem számított annak.

03.00-kor éppen végeztek külső körútjukkal; úgy találták, hogy az erdős részen is minden rendben van, az örrobotok szabályszerűen ellátják feladatukat, és semmiféle rendellenesség sem fenyeget.

A birtok déli határánál futottak össze, és különös, rövidített, ezópusi nyelven beszéltek egymással. Sok évtizedes kommunikációs gyakorlattal a hátuk mögött kiválóan megértették egymást, nem volt szükségük az emberi beszéd részletes kidolgozottságára.

- Felhős. Láthatatlan - mormolta Daneel alig hallhatóan. Ha szavait emberi füleknek szánja, Daneel nyilván ilyesféleképpen fogalmaz: "Amint te is láthatod, Giskard barátom, az ég egészen felhős. Ha fenn marad is Madame Gladia, hogy megpillanthassa a Solaria napját, akkor sem sikerülhetett volna neki."

Giskard "jelezve; inkább megbeszélés" válasza pedig ennek felelt meg: "Ezt előre jelezték a meteorológusok, Daneel barátom, szóval Madame Gladiának minden oka megvolt rá, hogy idejében nyugovóra térjen. Magam viszont fontosnak tartottam a kérdés tisztázását. Rá kellett beszélnem őt a holnapi találkozóra, amint már említettem is neked."

- Szerintem, Giskard barátom, a meggyőzés munkáját az nehezítette meg számodra elsősorban - mormolta Daneel -, hogy asszonyunkat felháborította a Solaria feladása. Magam is jártam ott egyszer Elijah kollégámmal, amikor még Madame Gladia a Solaria polgára volt.

- Nekem is mindig az volt a szilárd meggyőződése - válaszolta Giskard -, hogy Madame Gladia nem volt boldog a szülőbolygóján. Végül is örömmel hagyta maga mögött, és soha eszébe sem jutott, hogy oda visszatérjen. Ugyanakkor azért egyetértek veled: láthatóan szomorú, hogy a Solaria történelme lezárult.

- Én ugyan nem értem Madame Gladiának ezt a reakcióját - mormolta Daneel -, bár sokszor tűnik úgy, hogy az emberek nem a valóságos eseményeknek megfelelően viselkednek.

- Éppen ezért nehéz megállapítani olykor, mi okozhat sérelmet egy emberi lénynek, és mi nem. - Giskard ezt megjátszott sóhajással is mondhatta volna, ha netán emberi lénynek születik. Valódi állapotában azonban csupán egy nehéz helyzet ténymegállapításaként szögezte le. - Biztosan ez az egyik oka annak, hogy a robotika Három Törvényét elégtelennek vagy legalábbis hiányosnak érzem.

- Ezt már korábban is említetted, Giskard barátom, és én próbáltam is megérteni, de kudarcot vallottam vele - felelte Daneel.

Giskard egy darabig nem szólt semmit, majd megjegyezte:

- Értelmem azt súgja, hogy elégtelenek vagy legalábbis hiányosak, ám amikor el is akarom ezt hinni, akkor magam is kudarcot vallok, mivel ezek a törvények engem is köteleznek. Persze ha nem köteleznének, akkor bizonyos lennék a tökéletlenségükben.

- Ez paradoxon, és képtelen vagyok megérteni.

- Magam is. Mégis újra és újra meg kell fogalmaznom. Néha egyenesen úgy érzem, hogy máris megállapíthatom a Három Törvény tökéletlenségének vagy hiányosságának a mibenlétét, mint például Madame Gladiával ma este folytatott beszélgetésünk alkalmával is. Azt kérdezte tőlem, hogy a találkozó lemondása milyen személyes sérelmeket okozhatna neki, eltekintve az általános problémától, de nem tudtam válaszolni rá, mivel a fogalmak túlmutattak a Három Törvény keretein.

- Tökéletes választ adtál, Giskard barátom. Elijah kollégám emlékének megsértése súlyosan érintené Madame Gladia lelkivilágát.

- Igen, a Három Törvény keretei között valóban ez volt a legjobb válasz. Ugyanakkor azonban nem a lehető legjobb!

- És mi lenne a legtökéletesebb?
 - Nem tudom, mivel nem önthetem szavakba, de még meg sem fogalmazhatom, amíg a Három Törvény kötelékében élek.
 - A törvényeken túl nem létezik semmi - mormolta Daneel.
 - Ha ember lennék - morfondírozott Giskard -, akkor túltehetném magamat a törvényeken, és azt hiszem, Daneel barátom, hogy ez neked még hamarabb sikerülhetne, mint nekem.
 - Még hogy neked?
 - Igen, Daneel barátom, már jó ideje gondolkodtam ezen, és bár te is robot vagy, nagyon is emlékeztetsz egy emberi lényre.
 - Helytelen erre gondolnod - dűnnyögte csöndesen Daneel. - Azért juthat ilyesmi az eszedbe, mert belelátsz az emberek gondolkodásába. Mindez eltorzít, és végül még a pusztulásodhoz is vezethet. Az ilyen gondolat számomra határozottan lehetetlen. Ha elkerülheted, hogy ennyire beleláss a gondolataikba, el is kell kerülnöd.
 - Ez ellen nem tehetek semmit, Daneel barátom - fordult félre Giskard. - Nem akadályozhatom meg, sőt sajnálom, hogy a Három Törvény miatt ilyen kevésre vagyok képes. Nem végezhetek eléggé elmélyült kísérleteket, mivel félek, hogy kárt okoznék vele. Nem fejthetek ki eléggé közvetlen hatást, mivel attól tartok, hogy ezzel árthatnék.
 - Ugyanakkor mégis nagyon ügyesen befolyásoltad Madame Gladiát, Giskard barátom.
 - Nem igazán. Átalakíthattam volna a tudatát, hogy minden további nélkül beleegyezék a találkozóba, de az emberi gondolkodás annyira talányos, hogy csak a legcsekélyebb cselekvési szabadságot nyújtja számomra. Csaknem minden apró beavatkozásom olyan változásokat idézhet elő, amelyek lényegével nem lehetek tisztában, és amelyek végül még valami bajt is okozhatnak.
 - Valamit mégis műveltél Madame Gladiával.
 - Nem volt rá szükség. A "bizalom" szó hat rá, és valahogy barátságosabbá teszi. Erre már korábban rájöttem, de a szót a lehető legóvatosabban használom, mivel túl gyakori alkalmazása még meg is gyöngítheti a hatását. Rengeteget töprengtem már ezen, de semmiképpen sem jutottam érdemleges döntésre.
 - Mivel a Három Törvény nem teszi lehetővé?
- Giskard halványan izzó szeme mintha fölillant volna.
- Igen. A Három Törvény minden áldott pillanatban az utamban áll. Mégsem tudok változtatni rajtuk, mivel szilárdan állnak előttem. Valahol mégis úgy érzem, hogy meg kell változtatnom őket, mivel valamiféle katasztrófa sejlík föl előttem.
 - Ezt már korábban is emlegetted, Giskard barátom, de akkor sem tudtad megvilágítani a fenyegető katasztrófa lényegét.
 - Mivel nem is vagyok tisztában a természetével. Benne van az Aurora és a Föld közötti ellentét fokozódó elmérgesedése, de hogy miként öltheti ez a konkrét katasztrófa képét, arról fogalmam sincs.
 - Talán még az is elképzelhető, hogy a dolog végül nem torkollik katasztrófába?
 - Nem hinném. Amikor közel kerültem néhány aurorai hivatalnokhoz, megéreztem körülöttük a katasztrófa szellemét... mindannyian a győzelemre vágytak. Pontosabban nem tudnám leírni a dolgot, és mélyebbre nem is áshatok utána, mivel a Három Törvény nem engedi meg. Ez is amellet szól, hogy úrnőknek holnap mindenképpen találkoznia kell ezzel a Mandamusszal. Ez talán lehetővé teszi, hogy az ő tudatába is beletekintsek.
 - És ha mégsem sikerül a mélyére hatolnod?
- Giskard hangja ugyan képtelen volt emberi értelemben vett érzelmek kifejezésére, szavai mégis jól tükrözték elkeseredését.
- Az maga lesz számomra a tehetetlenség - mormolta. - Csupán a törvények követésére vagyok képes. Ugyan mi mást is tehetnék?
 - Semmit - suttozta Daneel halkán és csüggedten.

Gladia reggel 08.15-kor lépett be nappali szobájába, szándékosan, némi kajánsággal megvárakoztatva Mandamust (akinek a nevét addigra vonakodva elraktározta emlékezetében). Mellesleg (hosszú évek óta első ízben) a külseje is bizonyos fájdalmat okozott neki, szenvedett a hajában megcsillanó szürkesség miatt, és tétován megfogalmazódott benne a vágy, hogy kövesse az Aurorán általános hajfestési szokásokat. Végül is ha a lehető legfiatalabbnak és legvonzóbbnak látszik, ezzel további hátrányt okozhat Amadiro e hitvány szolgájának.

Gondosan fölkészült rá, hogy első pillanattól megutálja, de közben nyomasztóan tisztában volt vele, hogy esetleg fiatal és vonzó is lehet, sugárzó arca az ő megjelenése pillanatában ragyogó mosolyt ölthet, és őbenne akaratlan vonzalom ébredhet iránta.

Amikor meglátta, végül mégiscsak megkönnyebbült. Igen, fiatal volt, talán még az első fél évszázadot sem tudhatta maga mögött, de ez nem hozta ki belőle a lehető legjobbat. Magas volt, talán 185 centiméter, viszont nagyon vézna. Szinte hórihorgas. Haja egy árnyalattal sötétebb volt, mint az egy auroraitól elvárható, a szeme fakóbarna, az arca túl hosszú, szája túl széles, de az ajka nagyon keskeny, és egész megjelenése valahogy sápatag. Fiatalságának illúziójától pedig az fosztotta meg véglegesen, hogy arckifejezése túlságosan rideg, teljesen kedélytelen volt.

Gladia lelki szeme előtt az Aurorán oly népszerű történelmi regények villantak föl, amelyek a primitív Föld történetéről szóltak, eléggé furcsa módon egy olyan világon, amely egyre nagyobb gyűlöletet táplál a földlakók iránt. "Hmm, tipikus puritánnak látszik" - gondolta magában.

Megkönnyebbülést érzett, és majdnem el is mosolyodott. A puritánokat azok a könyvek rendszerint gazembernek ábrázolták, és akár közülük való ez a Mandamus, akár nem, Gladia kedvét lelte benne, hogy affélének tekintse.

Amikor a férfi megszólalt, mégis csalódást okozott neki, mivel a hangja lágy volt és dallamos. (Orrhangú mellékszöngéjének kellett volna lennie, ha megfelel az előzetes várakozásnak.)

- Mrs. Gremionis? - szólította meg látogatója.

Kiszámítottan leereszkedő mosollyal nyújtotta felé a kezét.

- Kérem, szólítson Gladiának, Mr. Mandamus. Mindenki így nevez.

- Tudomásom szerint hivatalosan a férje nevét használja.

- Mindegyik nevemet szabadon használom. A házasságom egyébként jó pár évtizeddel ezelőtt barátságosan véget ért.

- Gondolom, hosszú ideig eltarthatott.

- Nagyon hosszú ideig. Teljes mértékben sikeres volt, de egyszer természetesen minden sikernek vége szakad.

- Ó - sóhajtott föl Mandamus szentenciózusan -, ha bármit tovább húzunk a természetes végénél, még a legfényesebb siker is kudarcba torkollhat.

Gladia bólintott, és halvány mosollyal folytatta:

- Milyen bölcsen hangzik ez egy ilyen fiatal ember szájából. De ne vonuljunk át inkább az étkezőbe? A reggeli készen van, és már eddig is elég hosszan megvárakoztattam önt.

Gladia csak akkor vett tudomást a Mandamus kíséretében lévő robotokról, amikor a férfi az övéhez igazította a lépteit, és megindult mellette. Teljességgel elképzelhetetlen lett volna, hogy egy aurorai bárhová elmenjen a robotjai nélkül, de mivel eddig mozdulatlanul álltak a helyükön, nem is figyelt föl rájuk.

Most gyors pillantással fölmérte őket, és megállapította, hogy a legújabb modellek, és biztosan méregdrágák. Ruhaimitációjuk kifinomult volt, és bár nem Gladia tervezte őket, mégis elismerte, hogy első osztályúak. Kicsit vonakodva bár, de ennyit mindenképpen meg kellett tennie. Valahogyan biztosan rájöhetett volna, ki készítette őket, de első tekintetre nem ismerte föl rajtuk senki keze nyomát, tehát még az sem lehetetlen, hogy új, veszedelmes vetélytársa támadt. Elismeréssel szemlélte, ahogy az áruházatot mindkét robot számára hasonló módon készítették el, és azok mégis megőrizték egyéni jellegüket.

Semmiképpen nem lehetett volna összetéveszteni őket.

Mandamus elkapta Gladia gyors pillantását, és ijesztő pontossággal értelmezte az arckifejezését. (Nagyon is intelligens, állapította meg magában Gladia csalódottan.)

- A robotjaim külsejének megformálója az intézet egyik fiatal munkatársa, aki még nem szerzett igazán komoly elismerést. De biztosan sikerül majd neki, nem gondolja?

- Határozottan - helyeselt Gladia.

Nem óhajtott semmiféle üzleti tárgyalásba kezdeni, amíg nem végeznek a reggelivel. Messzemenően rossz modorra vallott volna, ha étkezés közben bármiről beszélnek semleges általánosságokon kívül, és úgy ítélte, hogy Mandamus nem valami kifinomult társalgó. No persze, az időjárás azért mindig kéznél van.

Futólag megemlítették a szerencsésen véget ért súlyos esőzéseket és az elkövetkező száraz időszak lehetőségeit. A vendég szinte kötelességének érezte, hogy megdicsérje háziasszonyának csodálatos lakását - ezt Gladia gyakorlott szerénységgel nyugtázta. Semmit sem tett, hogy a férfi feszengésén enyhítsen, hagyta, hogy minden segítség nélkül kísérletezzon új témákkal.

Mandamus végül egy pillantást vetett a fali benyílójában mozdulatlanul álló Daneelre, és aurorai közönyét levetkőzve, figyelemre méltatta a robotot.

- Ó, az ott kétségtelenül a nevezetes R. Daneel Olivaw - jegyezte meg. - Össze sem lehetne téveszteni. Igazán figyelemreméltó példány.

- Valóban az.

- Ugyebár most már az öné, Fastolfe akaratának megfelelően.

- Igen, Doktor Fastolfe akaratának megfelelően - válaszolta Gladia enyhe nyomatékkal.

- Meglepő számomra, hogy az intézet humanoid robotprogramja mégis ilyen kudarccal végződött.

Gondolt valaha ennek az okára?

- Csak hallottam róla - felelte Gladia óvatosan. (Lehetséges, hogy látogatója éppen ezzel kapcsolatban kereste föl?) - De igazán nem sokat töprengtem ezen.

- A szociológusok még mindig törnek rajta a fejüket. Mi ott az intézetben sose tudtuk megemészteni a csalódást. Olyan természetesnek látszott a fejlődés. Egyesek feltételezik, hogy Fa... dr. Fastolfe-nak is köze volt a kudarchoz.

(Lám, másodszor már nem követte el ugyanazt a hibát, gondolta magában Gladia. Szeme összeszűkül, és tekintete ellenségessé vált, amikor arra gondolt, a férfi talán azzal a szándékkal látogatta meg, hogy szegény jó Han anyagi felelősségét firtassa.)

- Bárki gondol ilyesmire, bolond - jelentette ki nyersen. - S ha ön így gondolkodik, akkor ön is az.

- Én nem tartozom azok közé, akik így vélekednek, főképp mert nem látom, milyen szerepe lehetett volna dr. Fastolfe-nak ebben a fiaskóban.

- De miért kellene személyes felelőst keresni? Arról van szó csupán, hogy a közönségnek egyszerűen nem kellene. Ha egy robot egy férfihoz hasonlít, annak lesz a versenytársa, ha pedig egy nőhöz, akkor annak - , ráadásul meglehetősen kényelmetlen módon. Az auroraiak nem kérnek ilyesféle versenyből. Ennél mélyebbre kell néznünk.

- Talán szexuális versengésre gondol? - kérdezte Mandamus nyugodt hangon.

Gladia egy pillanatra a férfibe fúrta a tekintetét. Talán tudomása van az ő régmúlt vonzalmáról a Jander nevű robot iránt? És ugyan mit számít, ha igen?

- Bármiféle versengésre - szólalt meg végül. - Ha dr. Han Fastolfe bármivel hozzájárult az ilyen érzések kialakulásához, azt azzal tette, hogy túlságosan is emberszerűre formálta a robotjait. Mást viszont nem tehetett.

- Nekem úgy tűnik, hogy ön éppenséggel sokat törte a fejét ilyesmiken - jegyezte meg Mandamus. - A baj csupán az, hogy a szociológusok túl leegyszerűsített magyarázatnak tekintik ezt a félelmet az emberszerű robotokkal való versengéstől. Ez önmagában nem elégséges ok, más lényeges motívuma az ellenérzésnek pedig nem merült fel.

- A szociológia nem egzakt tudomány - szögezte le Gladia.

- De nincs is teljesen híján az egzaktitásnak.

Gladia erre csak megvonta a vállát.

Rövid szünet után Mandamus hozzátette:

- Mindenesetre ez akadályoz bennünket a gyarmatosító expedíciók megfelelő megszervezésében.

Humanoid robotok nélkül kitaposni az utat...

A reggelinek ugyan még nem volt teljesen vége, de Gladia megérezte, hogy Mandamus nem képes tovább a lényeges dolgokat kerülgetni.

- Mi magunk is nekivághatnánk az útnak - jegyezte meg közömbösen.

Ezúttal Mandamus reagált vállrándítással.

- Túl nehéz lenne. Mellesleg azok a rövid életű földi barbárok az ön dr. Fastolfe-jának a hozzájárulásával úgy özönlöttek máris el minden alkalmas bolygót, mint a sáskák.

- Ugyan, még rengeteg elérhető bolygó akad. Milliósámra. És ha egyszer képesek megtenni...

- Hát hogyné lennének rá képesek! - csattant föl Mandamus váratlan hevességgel. - Igaz, emberéletekbe kerül a dolog, de mit számít nekik néhány élet? Legföljebb talán egy évtizedet veszítenek általa, és ráadásul milliárdszámra tenyésznek! Ha a gyarmatosítás során milliónyian is odavesznek, ugyan ki törődik vele? Ők ugyan nem!

- Szerintem nagyon is.

- Képtelenség. A mi életünk hosszabb s ennél fogva értékesebb, ezért aztán jobban is vigyázunk rá.

- Tehát csak ülünk itt, és semmit sem csinálunk azonkívül, hogy acsarkodunk a földlakókra, amiért hajlandók kockára tenni az életüket, és ennek eredményeképp a jelek szerint az egész galaxis az övék lesz. Gladia nem is sejtette, hogy ilyen telepespárti érzelmek rejtőznek benne, csak ellent akart mondani Mandamusnak, ám miközben a szavait kimondta, rá kellett döbbsennie, hogy a formálisnak induló tiltakozás végső soron megfelel a valós érzéseinek. Másrészt Fastolfe szájából is hallhatott hasonlókat utolsó, elbizonytalanodott évei során.

Gladia intésére az asztalt gyorsan és eredményesen leszedték. Ugyan még folytathatták volna a reggelit, de a beszélgetés már olyan fordulatot vett, és a hangulat is úgy alakult, hogy semmiképpen sem felelhetett meg tovább a civilizált étkezés követelményeinek.

Visszatértek tehát a nappaliba. Mandamus robotjai követték őket, akárcsak Daneel és Giskard.

Mindnyájan könnyen megtalálták a helyüket. A férfi Giskardot ugyan még egyetlen pillantásra sem méltatta, gondolta magában Gladia, de ugyan miért is tette volna? Giskard eléggé régimódi, sőt kezdetleges szerkezet volt, teljesen jelentéktelen Mandamus nagyszerű példányaihoz képest.

Gladia letelepedett, és keresztbe vetette a lábát, tudván, hogy testhez álló öltözékének alsó, megfeszülő része kellőképpen kidomborítja még mindig vonzóan fiatalos lábikráját.

- Nos, megtudhatom a látogatása igazi okát, Mr. Mandamus? - kérdezte, nem óhajtván tovább halogatni a dolgot.

- Az a rossz szokásom, hogy étkezés után az emésztés elősegítése végett gyógyszeres rágógumit rágszállok. Van ellene kifogása?

- Elvonná a figyelmemet - jelentette ki a nő mereven.

Talán ha nem rágszálhat kedvére, hátrányos helyzetben érzi majd magát. Különben is, az ő korában igazán nem lenne szabad holmi emésztést serkentő szerekkel élnie.

Mandamus addigra már félig elő is húzott az inge mellzsebéből egy hosszúkás csomagocskát. Most azonban a megbántottság legcsekélyebb jele nélkül visszatette a helyére, és csöndesen mormolta:

- Ahogy kívánja.

- Azt kérdeztem, dr. Mandamus, minek köszönhetem a látogatását.

- Valójában két oka is van, Lady Gladia. Az egyik magántermészetű, a másik pedig államügy. Ha nincs kifogása ellene, a személyes kérdést érinteném elsőként.

- Hadd szögezzem le, dr. Mandamus, hogy nehezen tudom elképzelni, miféle személyes ügy létezhet közöttünk. Ön ugyebár a Robotikai Intézetben dolgozik?

- Igen, pontosan.

- És úgy tudom, Amadiro közeli munkatársa.

- Az a megtiszteltetés ért, hogy valóban doktor Amadiróval dolgozhatom - felelte a férfi enyhe nyomatékkal.

Most vissza akarja adni a kölcsönt, gondolta magában Gladia, de én nem törődöm vele.

- Nekem is volt egy futó ügyem Amadiróval vagy húsz évtizeddel ezelőtt, és meglehetősen kellemetlenül alakult. Azóta semmiféle okból nem kellett érintkezésbe lépnem vele. És mivel ön az ő közeli munkatársa, természetesen önnel sem óhajtottam volna találkozni, de úgy értesültem, hogy fontos lehet a dolog.

Személyes kérdések azonban a legcsekélyebb mértékben sem tehetik fontosabbá számomra az ügyet. Ne térjünk inkább az állami jelentőségű kérdésre?

Mandamus szemhéja lecsukódott, és arcán enyhe pír jelent meg, ami a zavarodottság jele is lehetett.

- Akkor hadd mutakozzam be önnek még egyszer. Levular Mandamus vagyok, az ön ötödíziglieni leszármazottja. Santirix és Gladia Gremionis szépunokája vagyok. Másképpen fogalmazva, ön az én szépanyám.

Gladia szaporán pislogott, így próbálván (mellesleg nem nagy sikerrel) leplezni megrendültségét.

Természetesen voltak utódai, és miért is ne lehetne egyikük éppen ez az ember?

- Teljesen biztos benne? - kérdezte mégis.

- Teljesen. Folytattam bizonyos genealógiai kutatásokat. A közeli években ugyanis eszembe juthat, hogy utódokat szeretnék, és akkor az ilyesféle tájékozódás elengedhetetlen lesz. Ha esetleg érdeklí, a közöttünk lévő láncolat F-N-N-F.

- Ezek szerint a fiam lánya lányának a fiának a fia?

- Igen.

A további részletek iránt Gladia már nem érdeklődött. Csak egy lánya és egy fia született életében.

Mintaszerűen kötelességtudó anya volt, de a gyerekek egy idő után az önálló életet választották. A lánya és a fia további leszármazottai iránt, igazi úrlakó szokás szerint, sohasem kutatott, de még csak nem is érdeklődött. És ezt az érdektelenséget most is megőrizte, hogy egyikükkel véletlenül összetalálkozott.

Gondolatai teljesen megszilárdították a lelkiállapotát. Hátradólt a székében, és ellazította a tagjait.

- Nos, nagyon helyes - dünnyögte -, ezek szerint az ötödíziglieni leszármazottam. Ha ez a személyes ügy, amit szeretne megbeszélni velem, nincs semmi jelentősége.

- Teljes mértékben megértem, ősanyám. Nem is a családfámról szeretnék beszélni, de ez alkotja a probléma magvát. Tudja, dr. Amadiro is tisztában van családi kapcsolatunkkal. Legalábbis feltételezem.

- Igazán? És hogyan jöhetett rá?

- Azt hiszem, nyugodtan kielemezheti mindenkinek a származását, aki az Intézetben keres munkát.

- És miért?

- Azért, hogy megtalálja pontosan azt, amit az én esetemben is megtalált. Ő nemigen bízik meg senkiben.

- Nem értem. Ha ön az ön ötödíziglieni leszármazottam, miért van e ténynek nagyobb jelentősége az ő számára, mint nekem?

Mandamus elgondolkodva gyúrta az arcát jobb öklével.

- Ő legalább annyira ki nem állhatja önt, akárcsak ön őt, Lady Gladia. Ha ön képes lett volna elzárkózni a velem való beszélgetés elől, csupán őmiatta, akkor ő is képes lehet megakadályozni az ön előrehaladásomat ön miatt. A helyzet még rosszabb lenne, ha dr. Fastolfé lenne az elődöm, de akkor sem sokkal.

Gladia főlegyenesedett ültében. Orrlyuka kitágult, és mereven mondta:

- De végül is mit vár tőlem? Nem jelenthetem ki, hogy nem az ön távoli utódom. Tegyek tán közzé egy nyilatkozatot a hipervízióban, hogy számomra teljesen közömbös, és lényegében semmi közöm magához? Ez elég lenne az ön Amadirójának? Ha igen, akkor is tudatnom kell önnel, hogy nem teszem meg. Semmit nem teszek, ami annak az embernek a megelégedésére szolgálhat. Ha ez oda vezet, hogy önt kiteszi az állásából, vagy megakadályozza a pályája kibontakozását, pusztán a biológiai leszármazása miatt, az jó lecke lesz önnek, hogy a jövőben egy épelméjű és kevésbé gonosz emberhez kapcsolja a sorsát.

- Engem biztosan nem bocsát el, Lady Gladia. Annál sokkal értékesebb vagyok a számára, ha megbocsátja szerénységemet. Sőt abban reménykedem, hogy egy szép napon még az Intézet igazgatását is átvehetem majd tőle - ám ezt biztosan nem engedné meg, amíg azt föltételezi, hogy számára még önnél is kellemetlenebb személytől származom.

- Netán azt képzeled, hogy szegény Santirix még nálam is kellemetlenebb neki?

- Korántsem! - vörösödött el Mandamus, nyelt is egyet, de a hangja egyenletes és nyugodt maradt. - Ne tűnjék ez a tisztelet hiányának, madame, de önmagam iránti kötelességem, hogy megtudjam az igazságot.

- Miféle igazságot?

- Én az ön ötödízigleni leszármazottja vagyok. Ez kétségtelen a genealógiai följegyzésekből. De nem lehetséges-e, hogy úgyszintén ötödik nemzedékbeli utóda vagyok... nem Santirix Gremionisnak, hanem egy Elijah Baley nevű földi embernek?

Gladia olyan sebesen ugrott talpra, mintha valami bábszínház láthatatlan erőterei mozgatnák, de még csak el sem jutott a tudatáig, hogy fölállt.

Az elmúlt tizenkét órán belül már harmadszor említették előtte annak a rég halott földi embernek a nevét, ráadásul mindig más és más személy.

Mintha nem is a saját hangján szólalt volna meg, úgy kiáltotta:

- Miről beszél?!

- Számomra teljesen világos a kérdés - állt föl a férfi is, és kissé hátrébb lépett. - Az ön fia, az én ükapám, a földi ember, Elijah Baley és az ön szexuális kapcsolatából született-e? Elijah Baley volt-e az ön fiának az apja? Nem tudom, hogyan fogalmazhatnám meg világosabban.

- Hogyan merészel ilyet föltételezni?! Vagy akár csak ilyet gondolni is?!

- Csak azért bátorkodom, mert a pályafutásom függ tőle. Ha a válasz igen, a szakmai előmenetelem összeomolhat. Ezért a nem választ várom, de egy bizonyítatlan nem mit sem ér számomra. A megfelelő időben dr. Amadiro elé kell tárnom a kellő bizonyítékokat, és meggyőznöm őt, hogy a származásom miatti kifogásainak önnél távolabbi oka nem lehet. Azzal ugyanis tisztában vagyok, hogy az ön... sőt még dr. Fastolfe elleni kifogásai is semmiségek, teljesen jelentéktelenek a földi ember, Elijah Baley iránti ellenszenvéhez képest. És nem is csupán annak rövid életéről van szó, noha a gondolat, hogy barbár géneket is örökölhettem, végtelenül elkésérítő lenne számomra. Bár ha csak az derülne ki, hogy földi embertől származom, ám az nem Elijah Baley, afölött még szemet is hunyna. De éppen ennek az embernek a neve, és kizárólag az övé, váltja ki belőle ezt a tébolyult indulatot. Fogalmam sincs róla, miért.

Elijah nevének emlegetése szinte ismét meglevenítette őt Gladia lelki szemei előtt. Szaggatottan, mélyen lélegzett, és hosszú életének legdrágább emléke mélységes diadalérzettel töltötte el.

- Én tudom, miért - felelte. - Azért, mert Elijah, szemben mindennel, az egész Aurorával, valahogy mégis képes volt tönkretenni Amadirót, mégpedig abban a pillanatban, amikor az már a markában érezte a sikert. S Elijah pusztán értelmével és bátorságával érte el ezt. Amadiro mérhetetlenül maga fölött állónak érezhette őt, egy megvetett földi embert; ugyan mivel válaszolhatott volna, mint vak gyűlölettel? Elijah már több mint tizenhat évtizede halott, és Amadiro még mindig képtelen elfelejteni, megbocsátani; képtelen megszabadulni azoktól a láncoktól, amelyekkel a gyűlölete és emlékezete fűzi ahhoz a halott emberhez. És én sem bocsátok meg Amadirónak... nem engedek a gyűlöletemből, ameddig tudom, hogy életének minden percét megkeseríthetem vele.

- Belátom, oka van rá, hogy szenvedést kívánjon okozni Amadirónak - mormolta Mandamus -, de azt nem értem, nekem miért. Ha megerősíti Amadirót abban a hitében, hogy Elijah Baley-től származom, megszerzi neki az örömet, hogy engem tönkretehet. Ám miért részesítené ok nélkül ebben a boldogságban, ha én valójában nem is Baley-től származom? Bocsássa hát rendelkezésemre a bizonyítékot, hogy öntől és Santirix Gremionistól vagy öntől és bárki másától, csak nem Elijah Baley-től származom.

- Maga hibbant! Maga idióta! Miért tölem követeli ezt? Forduljon a történeti adattárhoz! Ott megtudhatja, pontosan mely napokon tartózkodott Elijah Baley ezen a bolygón. Megtudhatja a fiam, Darrel születésének pontos dátumát. Megbizonyosodhat afelől, hogy Darrel több mint öt évvel Baleynek az Auroráról való távozása után fogant. Mellesleg arról is, hogy Elijah többé sohasem tért vissza ide. Hát csak nem gondolja, hogy öt évig voltam terhes, hogy teljes öt galaktikus esztendeig a méhemben hordoztam egy magzatot?

- Ismerem a statisztikai adatokat, madame. És azt sem föltételezem, hogy öt évig áldott állapotban lehetett.

- Akkor meg mi végre jött el hozzám?

- Azért, mert itt kényesebb ügryről van szó. Azt ugyanis tudom, és bizonyára dr. Amadirónak is tudomása van róla, hogy ugyan az ön állításának megfelelően Elijah Baley többé valóban nem lépett az Aurora felszínére, de egy körülötte pár napig keringő űrhajó fedélzetén tartózkodott. Azt is tudom, dr.

Amadiróhoz hasonlóan, hogy bár a földi ember nem hagyta el a hajót, és nem szállt le az Aurorára, ön igenis fölszállt arra a hajóra, és ott töltötte egy nap jó részét. És mindez körülbelül öt évvel azt követően

történt, hogy a földi ember az Aurorán járt. Közelebről: körülbelül abban az időben, amikor az ön fia is megfogant.

Gladia érezte, amint arcából kifut a vér a másik nyugodt szavainak hallatán. A szoba elsötétült előtte, és a talaj kicsúszott a lába alól.

Érezte, ahogy erős karok kulcsolódnak köré lágyan, és tisztában volt vele, hogy Daneel sietett a segítségére. Érezte, amint gyöngéden leültetik a karosszékbe.

Mandamus hangja mintha végtelen távolságból érkezett volna hozzá:

- Nos, nem így történt, madame?

De igen, természetesen így történt.

2. Az Ős?

5.

Emlékkép!

Persze mindig jelen van, csak általában rejtve. Azután néha a megfelelő nyomás hatására váratlanul fölbukkan, élesen kirajzolódik, minden színében és ragyogásában, vibráló elevenséggel.

Ifjú volt megint, fiatalabb, mint ez a férfi itt előtte, elég fiatal a tragédia és a szerelem teljes átéréséhez... amikor a halál lépett be az életébe ott, a Solarián, és uralkodott el rajta a szörnyű kín, amikor olyan keserű véget ért az, akire életében először gondolhatott úgy, mint "férjére". (Nem, a nevét még most sem mondaná ki, még gondolatban sem!)

Akkori életéhez közelebb álltak azok a hónapok, azoknak a hevült érzelmeknek a hónapjai, amelyek egy nem emberhez kötődtek, s akit mégis férjének tekintett. Jandert, a humanoid robotot ajándékba kapta, és idővel teljesen a magáévá is tette, mígnem - az első férjéhez hasonlóan - váratlanul ő is meg nem halt. Azután végül ott volt Elijah Baley, aki sohasem volt a férje, s akivel csupán kétszer találkozott, akkor is többérvnyi különbséggel, alig egy pár nap még kevesebb óráján. Elijah, akinek arcát megérintette kesztyűtlen kezével, s ettől nyomban tüzet fogott; akinek ruhátlan testét később a karjaiban tartotta, amikor végre elhatalmasodtak rajta a lassú, emésztő lángok.

Még később a harmadik férj, akivel nyugodtan és békességben éltek... a lángolás hiányával fizetett a gondok hiányáért, és a nyugalomát szilárdan kézben tartott feledéssel vásárolta meg a fölkívánczó emlékekkel szemben.

Míg egy napon (arra sem emlékezett biztosan, mikor robbant be ez a nap álmosan nyugalmas éveinek sorába) Han Fastolfe bejelentkezett nála, és átsétált hozzá szomszédos birtokáról.

Gladia némi aggodalommal nézett a találkozó elé, mivel a férfi túlságosan elfoglalt volt a könnyed társasági élethez. Mindössze öt év múlt el a válság óta, amelynek eredményeképpen Han az Aurora vezető államférfijává lépett elő. Minden tekintetben, épp csak címe szerint nem, ő volt a bolygó tényleges elnöke és egyben az űrlakók világainak vezetője. Oly kevés ideje maradt arra, hogy emellett még emberi lény is lehessen.

Az elmúlt évek rajta hagyták a nyomukat, és így folytatódott volna tovább is, míg kudarcot vallottként szomorúan meg nem hal, holott életében egyetlen csatáját sem veszítette el. A vereséget szenvedett Kelden Amadiro vígan élt tovább, annak megtettesült bizonyítékaként, hogy nemegyszer a győzelem jelenti a nagyobb büntetést.

Mindennek ellenére Fastolfe továbbra is csendes szavú, türelmes maradt, és sohasem panaszkodott semmire, de még a politikától viszolygó és a végeérhetetlen hatalmi machinációk iránt érzéketlen Gladia is tisztában volt azzal, hogy az Aurora fölötti szilárd uralmát csak az élet értelmét jelentő dolgokról való teljes lemondás árán tarthatta meg, és csak azért ragaszkodott hozzá, vagy azért volt kénytelen harcolni

érte, ami javára szolgál - de minek? Az Aurorának? Az úrlakóknak? Vagy egy eszményített Jóba vetett homályos hitnek?

Nem tudta. A megkérdéséről viszont viszolygott.

De akkor még csak öt évre voltak a válságtól: fiatal és reményteljes ember benyomását keltette, és kellemes, közvetlen arca is képes volt még a mosolygásra.

- Üzenetem van számodra, Gladia - mondta.

- Remélem, kellemes - érdeklődött a nő udvariasan.

Daneelt is magával hozta a vendég. A régi sebek begyógyulásának jele volt, hogy őszinte vonzalommal és minden fájdalom nélkül volt képes Daneelre nézni, bár az a leglényegtelenebb apróságtól eltekintve mindenben az ő elpusztult Janderének pontos mása volt. Még beszélgetett is vele, pedig megtévesztően Janderéhez hasonló hangon válaszolt neki. Az az öt év jótékonyan heget vont a fekélyeire, és eltompította benne a sajnást.

- Én is remélem - válaszolta Fastolfe kedves mosollyal. - Egy régi baráttól.

- Milyen csodálatos, hogy régi barátaim is vannak - próbálta kiszűrni szavaiból a gúnyos élt.

- Elijah Baleytól.

Az öt év semmivé foszlott. Rátört a feléledő emlékezet égető sajnása.

- Jól van? - kérdezte végül elfulladás hangoz, csaknem egy teljes percnyi bémult hallgatás után.

- Tökéletesen. És ami még annál is fontosabb, itt van a közelben.

- A közelben? Az Aurorán?

- Odafönt kering körülötte. Tudja, hogy nem kaphat leszállási engedélyt, még ha minden befolyásomat latba vetném, akkor sem, vagy legalábbis remélem, hogy tisztában van vele. De veled szeretne találkozni, Gladia. Azért vette föl velem a kapcsolatot, mert érzi, hogy én elintézhetem számodra a hajója meglátogatását. Azt hiszem, valóban meg tudnám tenni, de csak ha te is úgy akarod. Nos, mi a kívánságod?

- Én... én nem is tudom. Olyan váratlanul ért... nem tudtam még végiggondolni.

- Dönts ösztönösen! - Majd kis idő múlva: - Valóban, Gladia, hogy jöttök ki egymással? Te és Santirix.

A nő riadt pillantást vetett a férfira, mintha nem fogná föl a hirtelen témaváltás okát, aztán megértette.

- Egész jól megvagyunk - mormolta.

- Boldog vagy?

- Nem vagyok boldogtalan.

- Nem tűnik valami lelkes válasznak.

- Ugyan meddig tarthat a lelkesedés, még ha lett is volna valaha?

- Tervezitek, hogy gyerekeitek lesznek?

- Igen.

- És terveztek változtatást a házastársi kapcsolatokban?

- Még nem - rázta meg a fejét határozottan Gladia.

- Akkor, kedves gyermekem, ha kíváncsi vagy egy eléggé megfáradt ember tanácsára, aki kellemetlenül vénnek is érzi magát, ne fogadd el ezt a meghívást! Emlékszem rá, ami keveset mondtál nekem Baley Auroráról való távozása után, de az igazat megvallva, jóval többet tudtam kihámozni még abból is, mint gondolnád. Ha találkozol vele, kiábrándítónak is találhatod az egészet, olyannak, ami nem felel meg a mélyben izzó emlékeknek; vagy ha nem így lesz, akkor még rosszabb, mivel megeshet, hogy tönkreteszi egyébként elég törekeny elégedettségedet, amit azután már sohasem állíthatsz helyre.

Gladia, aki homályosan csaknem ugyanerre gondolt, rájött, hogy amint a gondolat szavakba formálódott, már elég is volt, hogy visszautasíthassa.

- Nem, Han, mindenképpen látnom kell őt - felelte -, de félek egyedül odamenni. Nem tartanál velem?

- Engem nem hívott, Gladia - dörmögte a férfi bánatosan. - De ha megtette volna, akkor is mindenképpen el kellett volna hárítanom. Nagyon fontos szavazásra készülünk a Tanácsban. Államügyekben, tudod, amelyektől semmiképpen sem tarthatnám távol magam.

- Szegény Han!

- Igen, szegény én. De egyedül nem mehetsz. Ha jól tudom, nem értesz a hajó kormányzásához.

- Ó! Azt hittem, majd fölvisz egy...

- Utasszállító járat? - rázta meg fejét Fastolfe. - Teljességgel lehetetlen. Ahhoz, hogy te nyíltan odautazhass valamilyen kereskedelmi járatral egy földi hajóhoz, sőt még át is szállhass rá, különleges engedélyre lenne szükséged, az pedig több hétbe is belekerülhetne. De ha mégsem akarnál menni, Gladia, nem kell azzal indokolnod, hogy nem kívánod látni őt. A papírmunka, ráadásul titkosított eljárással súlyosbítva, valóban heteket venne igénybe, annyi ideig pedig ő semmiképpen sem várakozhat.

- De én igenis találkozni akarok vele! - mondta Gladia most már határozottan.

- Ebben az esetben mehetsz az én magánhajómmal, Daneel meg igazán szívesen fölvisz. Nagyon jól ért a hajó kormányzásához, és legalább annyira kíváncsi Baleyre, akárcsak te magad. A kirándulásról pedig nem szólunk senkinek.

- De ezáltal te kerülhetsz bajba, Han!

- Talán nem jön rá senki, vagy legalábbis úgy tesznek, mintha nem vették volna észre. Ha meg bárki megpróbálkozik valami bajkeveréssel, majd nekem gondom lesz rá. Gladia egy pillanatra elgondolkodva lehajtotta fejét.

- Azt hiszem, ezúttal önző leszek, és vállalom, hogy kellemetlenséget okozhatok neked, Han - mormolta végül. - Szeretnék odamenni.

- Akkor oda is mégy!

5/a

A hajó nagyon kicsi volt, sokkal kisebb, mint Gladia képzelte. Bizonyos tekintetben nagyon kényelmes, másfelől viszont valahogy ijesztő. Ahhoz ugyanis valóban túl kicsi volt, hogy bármilyen antigravitációs berendezése legyen, s azáltal, hogy Gladia folyton valamelyik részének ütközött, és a súlytalanság állapotában különös tornamutatványokra kényszerült, egy pillanatig sem feledkezhetett meg róla, hogy rendellenes körülmények között van.

Igaz, hogy űrlakó volt. Az ötven általuk lakott világon vagy ötmilliárdnyi élt belőlük, és valamennyi módfelett büszke az elnevezésére. De valójában a magukat űrlakóknak nevezők közül vajon hányan lehetnek igazi űrutazók? Nagyon kevesen! Jó nyolcvan százalékuk biztosan sohasem hagyta el a szülőbolygóját. Sőt a maradék húsz százalékából is igen kevesen fordultak meg odakint az űrben két-három alkalomnál többször.

A szó szoros értelmében tehát ő maga sem volt űrlakó, gondolta komoran. Egyetlenegyszer tett meg eddigi életében hosszabb űrutazást, amikor a Solariáról az Aurorára költözött, hét esztendővel ezelőtt. Most lép ki másodszor az űrbe, egy parányi magánjachtton, éppen csak a légkörön túlra, mindössze vacak százezer kilométernyire, egyetlen személy, sőt még csak nem is igazi személy társaságában.

Újabb pillantást vetett Daneel felé a szűk pilótafülkében. Alakjának csak egy részét láthatta, amint ott ült a kormányberendezés előtt.

Eddig még soha sehol sem járt egyetlen robottal hallótávolságon belül. A Solarián mindig százával, sőt ezrével álltak rendelkezésére, bármelyik pillanatban. De még az Aurorán is tucatjával, ha nem húszasával voltak elérhetőek számára, ha kellett.

Itt azonban csak egyetlenegy volt.

- Daneel - szólította meg.

- Igen, Madame Gladia - felelte a robot anélkül, hogy figyelmét egy pillanatra is elfordította volna a kormányműről.

- Örülsz neki, hogy ismét találkozhatsz Elijah Baleyyel?

- Nem tudnám pontosan meghatározni a belső állapotomat, Madame Gladia. Valami olyasmi lehet bennem, amit az emberi lények az öröm szóval írnak le.

- De igazán érezned kell valamit!

- Annyit érzek, hogy gyorsabban tudom meghozni a döntéseimet, mint bármikor. A válaszok könnyebben megformálódnak bennem, sőt mintha még a mozdulataim is kevesebb energiát igényelnének. Ezt általában a "jó közérzet" kifejezéssel írhatnám le a legjobban. Legalábbis hallottam már emberi lényektől ezeket a szavakat, és úgy érzem, a jelentésük pontosan megfelel az én mostani belső állapotom érzékeltetésére.

- És mi lenne, ha most kijelenteném, hogy egyedül kívánok találkozni vele? - kérdezte a nő.
- Akkor úgy rendeződne el a dolog.
- Még akkor is, ha te ily módon nem találkozhatnál vele?
- Igen, asszonyom.
- És nem éreznél csalódottságot? Úgy értem, valamit, ami ellentétes a jó közérzettel? Lassabban érnének meg a döntéseid, nehezebb lenne válaszolnod, a mozdulataidhoz több energiára lenne szükséged, meg ilyesmi...
- Nem, Madame Gladia, mert jó közérzet töltene el attól, hogy teljesítem az utasításait.
- A saját kellemes érzéseid a Harmadik, az én parancsaim teljesítése pedig a Második Törvény alá esik, és ez erősebb a Harmadiknál; erről van szó?
- Igen, madame.

Gladia viaskodott saját kíváncsiságával. Soha nem jutott volna eszébe, hogy ilyen kérdéseket tegyen föl egy közönséges robotnak. A robot végül is csak gép. De képtelen volt gépnek tekinteni Daneelt, ugyanúgy, ahogy Jandert sem. Jander esetében viszont a föllángoló szenvedélyben kimerült az egész, és a szenvedély Janderrel együtt elenyészett. Daneel azonban, a másikkhoz való minden hasonlósága ellenére, nem éleszthette föl az egyszer már elhamvadt parazsat. Vele szemben csak a szellemi kíváncsiságnak volt helye.

- Mondd csak, Daneel - folytatta a kérdezősködést -, nem bánt, hogy ennyire a törvények uralma alatt állsz?
- Semmi mást nem tudok elképzelni, madame.
- Egész életemben a tömegvonzás erőterében éltem, még a korábbi egyetlen űrutazásom alatt is, mégis el tudom képzelni, hogy nem hat rám. Mint ahogy most itt valóban így is van.
- És ez örömet szerez önnek, asszonyom?
- A maga módján igen.
- És nem kényelmetlen?
- Bizonyos értelemben az is.
- Néha, amikor arra gondolok, hogy az emberi lényeket nem kötik a törvények, madame, én is hasonlóképpen érzek.
- És miért, Daneel? Megpróbálkoztál azzal valaha is, hogy a magad számára kiderítsd, miért éreznél kényelmetlenséget a törvénynélküliségtől?

Daneel egy pillanatig hallgatott, majd így felelt:

- Igen, madame, de nem hiszem, hogy ilyen dolgokon elgondolkodtam volna, attól a néhány rövid pillanattól eltekintve, amikor Elijah kollégámmal találkoztam. Neki van egy olyan képessége...
- Igen, tudom - dűnnyögte a nő. - Ő mindenre képes eltöprengeni. Van benne valami nyughatatlanság, amelynek hatására mindig mindenkinek kénytelen kérdéseket föltenni.
- Nekem is így tűnik. És én szeretnék hozzá hasonlítani és kérdéseket föltenni. Így tehát megkérdeztem magamtól, milyen lehet a törvénynélküliség, de nem tudtam elképzelni, hacsak nem úgy, hogy én is ember lennék, és ez kényelmetlen érzést keltett bennem. És akkor azt is megkérdeztem magamtól, ahogyan ön is az imént: vajon miért kényelmetlen ez az érzés számomra?
- És mit válaszoltál magadnak?
- Hosszú idő után rájöttem, hogy a Három Törvény határozza meg, hogyan viselkedjenek pozitronagyam csatornáim - válaszolta Daneel. - A törvények szabályozzák mindenkor és minden inger hatására a pozitronikus áramlást ezeken a csatornákon, és így én mindig tudom, mit kell tennem. A fölismerés ereje, hogy éppen mit csináljak, persze nem mindig egyforma. Akadnak pillanatok, amikor a "tedd, amit tenned kell" parancsa kisebb súllyal érvényesül. Rendszerint azt is érzem, hogy minél kisebb ez a pozitronikus mozgatóerő, a döntésem annál messzebb kerül a bizonyosságtól a teendőimre. És minél kevésbé vagyok biztos a dolgomban, annál közelebb kerülök a rossz közérzethez. Ha egy döntés meghozatala egy nanoszekundum helyett egy milliszekundumba kerül, már létezni sem kívánok tovább. És arra is gondoltam már, madame: mi lenne velem, ha olyan törvénynélküliségben léteznék, mint az emberi lények? Mi lenne, ha nem tudnám határozottan eldönteni, mit tegyek, hogyan reagáljak adott körülmények között? Az annyira kibíráhatatlan lenne, hogy nem is szívesen gondolok rá.

- És mégis megteszed, Daneel - mormolta Gladia. - Most is éppen erre gondolsz.
 - Csupán Elijah kollégámhoz fűződő kapcsolatom miatt, madame. Egyszer, bizonyos helyzetben tanúja voltam, amikor egy ideig képtelen volt a döntéshozatalra egy kényes tennivalóval kapcsolatban, mert az előtte fölmerülő problémák túlságosan rejtvénytűszerűek voltak neki. Ettől határozottan a rossz közérzet állapotába került, és ez az érzet rám is átragadt, mivel semmit sem tehettem, amivel könnyíthettem volna a gondján. Persze éppenséggel az is lehetséges, hogy csupán egy töredékét értettem meg annak, amit abban a pillanatban ő érzett. Ha jobban fölfigyem a problémát, és tisztában vagyok azzal, mi következhet a határozatlanságából és döntésképtelenségéből, akkor még az is lehet, hogy... - tétován elhallgatott.
 - Hogy nem működsz tovább? Kikapcsolódsz? - villant Gladia agyába röviden és fájdalmasan Jander emléke.
 - Igen, madame. A megértés képességének hiánya talán valami belém épített védelmi rendszer a pozitronagyam megsérülése ellen. De akkor észrevettem, hogy bármennyire fájdalmas is Elijah kollégám számára a tehetetlenség érzése, mégis további erőfeszítéseket tesz a probléma megoldására. Rendkívül csodáltam őt ezért.
 - Ezek szerint a csodálatra is képes vagy?
 - Úgy használtam ezt a szót, ahogy az emberi lényektől hallottam - jelentette ki ünnepélyesen Daneel. - Nem tudok megfelelő szavakat az Elijah kollégám viselkedése által bennem kiváltott érzelmek pontos leírására.
- Gladia bólintott, majd folytatta:
- Léteznek bizonyos szabályok, amelyek az emberi reakciókat is kormányozzák: ösztönök, ingerek, ismeretek.
 - Giskard barátom is így gondolja, asszonyom.
 - Szóval ismeri őket?
 - De túl bonyolultnak is tartja az elemzéshez. Azon töpreng, hogy kifejlészthető-e valaha is olyan pontos matematikai rendszer, amellyel részleteiben és kimerítően elemezhető az emberi viselkedés, amelyből ésszerű törvényeket lehet meghatározni, hogy azokkal fejezzük ki az ilyen viselkedés szabályszerűségeit.
 - Kétkedem benne - mormolta Gladia.
 - Giskard barátom sem fűz hozzá vérmes reményeket. Véleménye szerint nagyon sok idő kell egy ilyen rendszer kidolgozásához.
 - Inkább úgy mondanám, rettentően sok idő!
 - Most pedig - váltott hangot Daneel - közeledünk a földi hajóhoz. Végre kell hajtánunk a dokkolási műveleteket, azok pedig egyáltalán nem egyszerűek.

5/b

Gladiának úgy tűnt, hogy a dokkolás tovább tartott, mint a földi hajó röppályájának megközelítése. Daneel egész idő alatt teljesen nyugodt maradt - igaz, nem is tehetett volna másképpen -, és biztosította őt, hogy minden ember alkotta hajó összekapcsolható, függetlenül attól, mekkora vagy hol készült.

- Akár az emberi lények - erőteltetett mosolyt az arcára Gladia, de Daneel nem reagált rá. Az elvégzendő aprólékos műveletekre összpontosította a figyelmét. Lehetséges, hogy az összekapcsolás mindig végrehajtható, de nem minden esetben egyszerű.

Gladia percről percre kellemetlenebbül érezte magát. A földi emberek rövid életűek, és gyorsan öregednek. Öt év múlt el az Elijah-val történt utolsó találkozás óta. Vajon mennyire öregedhetett meg? Milyennek tűnik majd a szemében? Képes lesz-e majd elitkolni megdöbbenését vagy megrettenését a változás láttán?

Bárhogyan néz is ki, mégiscsak ugyanaz az Elijah, akihez olyan erősen fűzik a hála szálai. De tényleg erről van-e szó? Háláról?

Ekkor vette észre, hogy a karja is belesajdult már, olyan erősen szorítja egyik kezével a másikat. Külön erőfeszítésébe került, hogy valamennyire ellazítsa az izmait.

Érzékelte, amikor a dokkolás művelete véget ért. A földi hajó elég nagy volt hozzá, hogy lehessen saját gravitációs berendezése, s abban a pillanatban, amikor a kapcsolat létrejött, a vonzóerő kiterjedt a kisebbik hajóra is. Enyhe forgatóhatást érzett, amint a padló síkja ismét "lent" lett. Gladia szédülten tette meg az alig kéthüvelyknyi zuhanást. A ferde eséstől a térde megroggyant, és tehetetlenül nekidőlt a falnak. Némi erőfeszítéssel fölegyenesedett, és közben szidta magát, amiért nem várta előre a változást, és nem készült föl rá.

- A dokkolás megtörtént, Madame Gladia - jelentette be Daneel teljesen fölöslegesen. - Elijah kollégám engedélyt kér, hogy a hajónkra jöhessen.

- Természetesen... jöjjön csak, Daneel.

Surrogó hang hallatszott, és a fal egy része félrecsúszva résnyire tárult. Előrehajoló alak lépett be rajta, mire a falrész visszasiklott a helyére.

- Elijah! - suttogta Gladia, miközben az alak fölegyenesedett. Öröm és megkönnyebbülés érzése öntötte el. Úgy tűnt neki, hogy a férfi haja talán szürkébb lett valamicskét, de azért ugyanaz az Elijah. Semmi más változást nem észlelt rajta, az öregedésnek mindenesetre semmi jelét sem.

A férfi rámosolygott, és egy pillanatra úgy tűnt, hogy nyomban fölfalja a tekintetével. Azután fölemelte a mutatóujját, mintha azt akarná mondani: "Várj!", és Daneelhez lépett.

- Te aztán semmit sem változtál! Szent Jozafát! Te vagy az egyetlen biztos pont mindnyájunk életében.

- Elijah kollégám! De örülök, hogy láthatlak!

- Kellemes hallanom, hogy valaki kollégának szólít megint, és jó volna, ha még az lehetnék. Most találkozunk ötödször, de ez az első alkalom, hogy nincs valami sürgősen megoldandó gondom. Még csak afféle nyomozó sem vagyok többé. Visszavonultam, és most bevándorló vagyok az egyik új világon. De mondd csak, Daneel, te miért nem jöttél, amikor dr. Fastolfe pár éve meglátogatta a Földet?

- Dr. Fastolfe akarta így. Inkább Giskard mellett döntött.

- Csalódott voltam, Daneel.

- Én is örültem volna, ha találkozhatom veled, Elijah kollégám, de később dr. Fastolfe elmondta nekem, hogy az út nagyszerűen sikerült, tehát bizonyára helyesen döntött.

- Valóban sikeres volt az útja, Daneel. Előtte a Föld kormánya vonakodott a telesoprogramban való együttműködéstől, de ma már az egész bolygó lüktetve kavarog, és milliók lelkesednek az indulásért. Még aurorai segítséggel sincs elég hajónk valamennyiük befogadására, és a kiszemelt világok sem fogadhatják mindnyájukat, mert mindegyiket át kell alakítanunk. Anélkül egyikükön sem telepedhetne meg tartósan emberi közösség. Azon, amelyekre én készülök, kevés a szabad oxigén, így egy egész nemzedéknek kell majd kupolavárosokban élnie, míg sikerül elterjeszteni a földi típusú növényzetet. - Tekintetét egyre gyakrabban fordította a mosolyogva üldögélő Gladia felé.

- Ez várható is volt - jegyezte meg Daneel. - Az emberi történelemtől tanultak alapján tudom, hogy az űrlakók minden bolygóját is terraformálni kellett.

- Természetesen. És az ott nyert tapasztalatok alapján a művelet ma már gyorsabban végrehajtható. De megkérdem, Daneel, nem maradnál egy kis ideig a pilótafülkében? Beszélnem kell Gladiával.

- Készséggel, Elijah kollégám.

Daneel kilépett a pilótafülkébe vezető boltíves ajtón, miközben Baley kérdő pillantást vetett Gladiára, és kezével oldalra intett.

A nő azonnal megértette: a falhoz lépett, megérintett egy kapcsolót, a nyílászáró lemez hangtalanul a helyére siklott. Magukra maradtak hát, amennyire itt egyáltalán lehetett.

- Gladia! - tárta ki a karját Baley.

Átölelték egymást, és a nőnek eszébe sem jutott, hogy nem visel kesztyűt.

- Ha Daneel itt marad, akkor sem zavart volna bennünket - suttogta közben.

- Fizikailag nem, de lelkileg igen! - Baley szomorkásan elmosolyodott. - Bocsáss meg, Gladia, de először Daneellel kellett beszélnem.

- Régebben ismered őt! - sóhajtotta Gladia lágyan. - Övé az elsőbbség.

- Nem erről van szó... de ő nem védekezhet. Ha téged megbántalak, Gladia, még orrba is vágatsz, de Daneel nem teheti meg. Ha semmibe veszem, ha elküldöm, vagy úgy bánok vele, mint egy robottal, akkor is kénytelen engedelmeskedni, és közben ugyanolyan hűséges marad, mint korábban.

- De hisz "ő" valóban robot, Elijah!
- Számomra soha, Gladia. Az eszemmel tudom ugyan, hogy csak egy gép, és nincsenek emberi értelemben vett érzelmei, de a szívemben embernek tekintem, és úgy is bánok vele. Meg is kérdezném dr. Fastolfe-től, nem vihetném-e magammal, de az új telepes világokon nem engedélyezik a robotokat.
- És arról nem álmodsz, Elijah, hogy engem viszel magaddal?
- Oda űrlakók sem jöhetnek.
- Úgy látom, ti, földiek éppoly elzárkózók vagytok, mint mi, űrlakók.
- Mindkét fél részéről ostobaság - bölintott keserű arccal Baley. - De még ha normálisak lennénk, akkor sem vinnék magammal. Nem viselnéd el azt az életet, és abban sem vagyok biztos, hogy az immunrendszered kielégítően működne ott. Attól rettegnék, hogy vagy idő előtt elvisz egy kis fertőzés, vagy túl sokáig élsz, és tanúja leszel a mi nemzedékeink elmúlásának... Bocsáss meg nekem, Gladia.
- Ugyan miért, Elijah?
- Hát ezért - tárta szét a karját, fölfelé fordított tenyérrel. - Azért, hogy idehívtalak.
- De hisz én örülök neki. Mindenképpen látni akartalak.
- Tudom - sóhajtotta a férfi. - Én próbáltam elkerülni a találkozást, de miután kint voltam az űrben, még a gondolattól is majd megszakadt a szívem, hogy nem állok meg az Aurora közelében. De így sem igazán jó, Gladia. Ez újabb kényszerű búcsúzkodást jelent, ami éppolyan keserves számomra. Ezért nem is írtam neked sohasem... ezért nem próbáltalak soha elérni hiperhullámon. Biztosan elgondolkodtál rajta, miért volt így.
- Nem igazán. Egyetértek veled, hogy nem lett volna értelme. Csak mérhetetlenül megnehezítette volna a helyzetet. Én mégis sokszor írtam neked.
- Tényleg? Sohasem kaptam egy levelet sem.
- Nem is adtam föl őket. Mihelyst megírtam, rögtön meg is semmisítettem mindet.
- De miért?
- Azért, Elijah, mert az Aurora és a Föld között nem járhat magánposta anélkül, hogy át ne menne a cenzúra kezén, és némelyik levelemben olyasmiket írtam, amit senki más nem láthatott. Ha pedig te írtál volna nekem, biztosíthatlak felőle, hogy még a legártatlanabb leveled sem jutott volna el hozzám. Ezzel magyaráztam, hogy nem kapok tőled semmiféle üzenetet. Most, miután tudom, hogy nem voltál tisztában a helyzettel, rendkívül örülök, hogy nem követted el ezt az ostobaságot, és nem is próbáltál kapcsolatot teremteni velem. Magad is biztosan félreértetted volna, miért nem válaszolok sohasem.
- És most hogyan láthatlak? - meredt rá Baley.
- Biztosíthatlak felőle, hogy nem törvényesen. Dr. Fastolfe magánjachtját használom, így a határőrök akadékoskodás nélkül átengednek. Ha ez a hajó nem az övé lenne, biztosan megállítanak és visszaküldenek. Azt gondoltam, ezt is tudod, és ezért léptél kapcsolatba inkább vele és nem közvetlenül velem.
- Nem tudtam semmiről. Csak ültem itt a kettős tudatlanságban, ami lám, a biztonságomat jelentette. Sőt hármásban, hiszen a közvetlen hiperhullám-kombinációt sem ismertem, és a Földön nem volt rá lehetőségem, hogy komplikációk nélkül megszerezsem. Magánúton semmit sem tehettem, hiszen így is túl sok pletyka foglalkozott már a kettőnk kapcsolatával galaktikaszerte, különösen annak az ostoba hiperhullámdrámának köszönhetően, amit a solariai helyzetről sugároztak az alacsony adósávban. Máskülönben biztosan megpróbáltam volna, ebben biztos lehetsz. Dr. Fastolfe kódját viszont ismertem, s amint az Aurora körüli pályára álltam, azonnal kapcsolatba léptem vele.
- Akárhogy is történt, most itt vagyunk. - Gladia ezzel letelepedett a fekvőhelye szélére, és a férfi felé nyújtotta a kezét.
- Baley megragadta, és maga is le akart ülni egy fél lábbal közelebb tolt zsámolyfelére, de Gladia erősen húzta őt maga felé, mire mellé huppant a heverőre.
- No és te hogy vagy, Gladia? - kérdezte kissé zavartan.
- Nagyon jól. És te, Elijah?
- Megöregedtem. Éppen három hete töltöttem be az ötvenediket.
- Ötven év az nem olyan... - elhallgatott.
- Egy földi ember számára ez már öregség. Tudod, milyen rövid életűek vagyunk mi.

- De ötven év még egy földinek sem olyan sok. Semmit sem változtál.
- Ez kedves tőled, de én nagyon jól tudom, hol szaporodtak meg a nyavalyáim. Gladia...
- Tessék, Elijah.
- Ezt meg kell kérdeznem... Te és Santirix Gremionis, hogy...
- Ő a férjem - mosolyodott el Gladia. - Látod, megfogadtam a tanácsodat.
- No és hogyan vált be?
- Egészen jól. Az életünk kellemes.
- Nagyon jó, remélem, tartós is lesz a dolog.
- Semmi sem tart el évszázadokig, Elijah, de éveig, sőt lehet, hogy évtizedekig is... talán igen.
- Gyerekek?
- Még nincsenek. Hanem a te családod hogy van, én nős kedvesem? A fiad? A feleséged?
- Bentley két éve költözött el egy telepes világra. Tulajdonképpen hozzá igyekszem. Azon a bolygón tisztségviselő, ahová éppen tartok. Még csak huszonnégy éves, de lám, máris megtalálta a helyét. - Baley szeme ragyogott. - Meglehet, "Méltóságod"-nak kell majd szólítanom őt. Legalábbis nyilvánosan.
- Nagyszerű! És Baley asszony? Ő is veled tart?
- Jessie? Nem, ő sohasem hagyná el a Földet. Mondtam neki, hogy jó ideig még kupolavárosokban lagnánk, ahol a körülmények nem sokban különböznek a földiektől. No persze, jóval kezdetlegesebbek. Azért idővel még megváltozhat a véleménye. Miután letelepedtem ott, megpróbálom megteremteni a lehető legkényelmesebb körülményeket, azután megkérem Bentleyt, menjen le a Földre, és hozza utánunk őt. Akkorra biztosan elég magányosnak érzi majd magát, és szívesen jön hozzánk. Majd meglátjuk.
- És közben te is egyedül leszel.
- A hajón van még vagy száz bevándorló, szóval igazán nem vagyok egyedül.
- Baley önkéntelenül a pilótafülke felé pillantott, mire Gladia így szólt:
- No persze, nem számítva Daneelt, akit elválaszt tőlünk az az ajtó, és aki végül is robot, bármennyire emberként gondolsz is rá. És bizonyára nemesak azért akartál találkozni velem, hogy elbeszéljünk egymás családjáról.
- Viszont ők ott vannak a dokkolózsilip túloldalán. Máskülönben én is egyedül vagyok itt.
- Baley ünnepélyesen, csaknem izgatottan reagált:
- Arra nem kérhetlek, hogy...
- Akkor én kérlek. Ezt a heverőt ugyan nem szexuális együttlétre tervezték, de remélem, vállalod a kockázatot, hogy esetleg leesel róla.
- Gladia, én egy pillanatig sem tagadom, hogy... - mormolta Baley tétovázva.
- Ó, Elijah, ne kezdj most hosszú értekezésbe csupán a földi erkölcséid követelményeinek kielégítése miatt! Én az aurorai szokásoknak megfelelően kínálok föl magam neked. Természetesen jogod van visszautasítani, ami ellen nekem nem lehet semmiféle kifogásom. Attól eltekintve, hogy mégis határozott kifogásom lenne ellene. Az a véleményem, hogy a visszautasítás joga e téren csak az auroraiakat illeti meg. Egy földi embertől nem fogadhatom el.
- Én sem vagyok többé földi ember, Gladia - sóhajtott föl Baley.
- Még kevésbé fogadhatom el egy szerencsétlen kivándorlótól, aki éppen egy barbár bolygó felé igyekszik, ahol hosszú éveig valami kupola alatt lapulhat majd. Elijah, eddig is olyan kevés időnk volt egymásra, és e pillanatban is nagyon kevés van... és lehet, hogy többé sohasem láthatlak... Ez a lehetőség olyan váratlanul adódott, hogy kozmikus méretű büntény lenne elszalasztani.
- Valóban kívánsz egy ilyen öregembert, Gladia?
- Valóban azt kívánod, Elijah, hogy könyörögjek?
- De úgy szégyellem magam.
- Akkor csukd be a szemed!
- Úgy értem, valóban magam... a leépülő testi állapotom miatt.
- Akkor szenvedj! A magadról alkotott féleszű véleményedhez nekem semmi közöm. - Ezzel szorosan átölelte a férfit, miközben a ruhája teljes hosszában szétnyílt.

Gladia egész seregnyi dolgot érzékelt egyszerre.

Átérezte az állandóság csodáját, mivel szemében Elijah pontosan ugyanolyan volt, mint azelőtt. Az ötéves szakadék nem változtatott a dolgokon. És még csak nem is az emlékezés által fölszított ragyogás bűvöletében élt. Elijah ugyanaz a férfi volt.

Tudata ugyanakkor a különbségeket is jelezte. Megerősödött a véleménye, hogy Santirix Gremionis, minden látható hiba nélkül, egészében volt valahogy hibás. Santirix kifinomult volt, kedves, ésszerű, kellőképpen értelmes, és mégis - lapos.

Hogy miáltal olyan, még nem tudta volna elmondani, de bármit tett vagy mondott, nem villanyozta föl annyira, mint Baley, még ha nem is tett vagy mondott éppen semmit. Baley a kora szerint is idősebb volt, testileg pedig sokkal öregebb; nem is olyan jóképű, mint Santirix; s ami a leglényegesebb, Baley körül mindig ott lebegett az enyészlet lehelete, a földi ember gyors öregedésének és rövid életének baljós légköre. És mégis...

Tudatában volt a férfiak vakságának, amint Elijah tétován közeledett hozzá, mit sem sejtve az általa rá gyakorolt hatásról.

Fájón érzelte a hiányát, amikor bement búcsúzni Daneelhez, hogy a gépember legyen az utolsó, ahogy ő volt az első is. A földi emberek féltek a robotoktól, és gyűlölték őket, de Elijah, bár tökéletesen tisztában volt Daneel robot voltával, mégis élő személyként bánt vele. Az űrlakók ezzel szemben, pedig szerették a robotokat, és nehezen boldogultak volna nélkülük, sohasem gondoltak rájuk másként, mint gépekre.

A legélénkebben pedig az idő múlását érzékelt. Hajszálpontosan tudta, hogy három óra és húsz perc múlt el azóta, hogy Elijah belépett Han Fastolfe kis hajójának terébe, és azzal is tisztában volt, hogy nem sokkal több idejük maradt hátra.

Minél tovább marad távol az Aurora felszínéről, és minél hosszabb ideig kering körülötte Baley hajója, annál biztosabb, hogy valakinek végül föltűnik; vagy ha máris észrevették, s ez nagyon is valószínű, annál biztosabban kelti föl valaki kíváncsiságát, aminek vizsgálat lehet a következménye. Akkor pedig Fastolfe találja magát veszedelmesen kellemetlen helyzetben.

Baley előbújt a pilótafülkéből, és szomorú pillantást vetett a nőre.

- Most mennem kell, Gladia.

- Tudom jól.

- Daneel majd gondot visel rád - folytatta Elijah. - A barátod és testőröd lesz egyszerre, és te is légy az ő barátja... az én kedvemért. De azt akarom, hogy igazából Giskardra hallgass. Legyen ő a tanácsadó!

- De miért, Elijah? Nem vagyok benne biztos, hogy igazán kedvelem - vonta föl a szemöldökét Gladia.

- Nem is kérem tőled, hogy kedveld. Azt tartom fontosnak, hogy megbízz benne!

- De miért, Elijah?

- Azt nem mondhatom meg neked. Ebben viszont nekem kell hinned!

Egymás szemébe néztek, de egyikük sem szólt többé semmit. Mintha a hallgatás megállíthatná az időt, általa megragadhatnák és mozdulatlaná tehetnék a másodperceket.

De nem bírták sokáig. Baley szólalt meg elsőként:

- Nem bánod, hogy...

- Ugyan hogy bánhatnám - suttogta Gladia -, mikor lehet, hogy többé sohasem láthatlak.

Baley már szóra nyitotta a száját, de a nő kicsiny, összeszorított öklét a szájára tapasztotta.

- Ne hazudj fölöslegesen - suttogta. - Biztosan nem látlak többé!

És így is lett. Többé nem látta. Soha.

6.

Fájdalmas utazás volt számára, míg az évek kihalt pusztáján át ismét visszaküzdötte magát a jelenbe.

"És soha többé nem láttam - gondolta magában -, soha!"

Oly sokáig elzárkózott ezektől a keserűes emlékektől, amelyek most teljes erővel rontottak rá - inkább keserűen, mint édesen, mivel találkozott ezzel a Mandamusszal, csak azért, mert Giskard megkérte rá, neki pedig meg kellett bíznia Giskard tanácsában. Ez az ő utolsó kívánsága volt.

A valóságra összpontosított. (Vajon mennyi idő múlhatott el?)

Madamus hideg tekintettel meredt rá.

- A reagálásából, Madame Gladia, arra következtetek, hogy igaz. Szavakkal ilyen egyértelműen ki sem mondhatta volna.

- Mi igaz? Miről locsog maga?!

- Az, hogy találkozott az Elijah Baley nevű földi emberrel, öt évvel annak az Aurorán tett látogatása után. A hajója itt keringett a bolygó körül. Ön fölment hozzá, és megközelítőleg akkor volt vele, amikor a fia megfogant.

- Miféle bizonyítéka van erre?

- Az eset nem maradt teljesen titokban, asszonyom. A földi ember hajóját bemérték akkori pályáján. Fastolfe jachtját szintén, amint feléje repült. Rögzítették a dokkolást is. Nem maga Fastolfe tartózkodott a fedélzetén, s ebből arra következtettek, hogy ön utazhatott rajta. Dr. Fastolfe befolyása azonban eléggé erősnek bizonyult ahhoz, hogy a tények ne kerüljenek nyilvánosságra.

- Nos, ha nincsenek nyilvános adatok, akkor nem is bizonyítható.

- Ne feledjük, hogy dr. Amadiro életének utóbbi kétharmadát főleg azzal töltötte, hogy árgus szemmel figyelje dr. Fastolfe minden mozdulatát. Mindig akadtak olyan kormányhivatalnokok, akik szívvel-lélekkel támogatták dr. Amadiro politikáját, hogy a galaxist tartsuk fenn az úrlakók számára, s ezért azonnal beszámoltak neki mindenről, amiről úgy vélték, hogy tudni szeretné. Dr. Amadiro így szinte abban a pillanatban értesült az ön kis kirándulásáról, amint az megtörtént.

- Ez még mindig nem bizonyíték. Egy beosztott kishivatalnok korrump tájékoztatása egyéb alátámasztás nélkül nem számít. Amadiro azért is nem tett semmit, mert tudta, hogy nincs a kezében bizonyíték.

- Olyan bizonyítéka valóban nem volt, amelynek alapján akár csak kihágással is vádolhatott volna bárkit. Olyan sem, amellyel Fastolfe-nak okozhatott volna kellemetlenséget. Ahhoz viszont éppen elegendő, hogy rólam föltételezze: Baley leszármazottja vagyok, és ezért derékba törje a pályámat.

- Nos, nem kell többé aggódnia - mondta Gladia keserűen. - A fiam Santirix Gremionis, egy igazi aurorai gyermeke, és ön Gremionisnak ettől a fiától származik.

- Győzzön meg róla, madame. Semmi többet nem kérek öntől. Bizonyítsa be, hogy fölszállt arra a hajóra, órákat töltött el kettesben azzal a földi emberrel, és egész idő alatt csak beszélgettek... talán politikáról, a régi szép időről és közös barátaikról... mulatságos történetekkel szórakoztatták, de egy ujjal sem érintették meg egymást. Győzzön meg erről!

- Hogy mi ott mit csináltunk, nem számít, egyszóval kíméljen meg a gúnyolódástól. Amikor ott találkoztam vele, már terhes voltam az akkori férjemtől. Egy három hónapos magzatot, aurorai magzatot hordoztam a méhemben.

- És ezt bizonyítani is tudja?

- Ugyan miért kellene bizonyítanom? A fiam születésének dátumát hivatalosan bejegyezték, Amadiro pedig biztosan ismeri a földi emberrel történt találkozásomét is.

- Akkor közölték velem, amint már említettem, de azóta már csaknem húsz évtized eltelt, és nem emlékszik rá pontosan. Az az esemény nem volt följegyzésre méltó, ezért nem is tekinthető hivatkozási alapnak. Dr. Amadiro inkább abban hisz, hogy ön a fia születése előtt kilenc hónappal találkozott a földi emberrel.

- Hat hónappal!

- Bizonyítsa be!

- Szavamat adom rá.

- Nem elegendő.

- Nos, ebben az esetben... Daneel, te is ott voltál velem. Mikor találkoztam Elijah Baleyvel?

- Pontosán százhetvenhárom nappal a fia születése előtt, Madame Gladia.

- Ez pedig kevesebb, mint hat hónap a fiú születése előtt - vágta rá Gladia.

- Nem elegendő.

Gladia fölvetette az állát.

- Daneel emlékezete tökéletes, ami könnyen bizonyítható, és egy robot tanúvallomását bármelyik aurorai bíróság elfogadja.
- Ez nem bírósági ügy, és nem is lesz az, Daneel emlékezete pedig mit sem számít dr. Amadiro számára. Daneel dr. Fastolfe alkotása, és vagy két évszázadig az ő szolgálatában is állt. Nem tudhatjuk, milyen változtatásokat hajtott végre rajta, vagy milyen utasításokat kapott Daneel a dr. Amadiróval kapcsolatos adatokra nézve.
- Akkor maga vonja le a következtetést, ember! A földiek genetikailag nagyon eltérnek tőlünk. Valójában már két fajt alkotunk. Közös utódaink lassan nem is lehetnek.
- Ez nincs bizonyítva.
- Nos, akkor is léteznek genetikai följegyzések. Darrelről mindenesetre készültek. Santirixről is. Hasonlítsák össze őket! Amennyiben nem az én volt férjem az apja, a genetikai eltérések azonnal kimutatják.
- A genetikai adatbankhoz nem férhet hozzá akárki. Ezt ön is jól tudja.
- Amadiro nem sokat törődik ilyesféle erkölcsi megfontolásokkal. Elég befolyásos hozzá, hogy illegálisan is megszerezze őket. Vagy talán attól fél, hogy megcáfolják a föltevését?
- Bármilyen is az oka, madame, semmiképpen sem sértené meg egy aurorai személyiségi jogait.
- Akkor hát menjen ki az ürbe, és fulladjon meg a vákuumban. Ha a maga Amadirója nem hagyja meggyőzni magát, az már nem az én dolgom. Magát mindenesetre, remélem, meggyőztem, s hogy ezt hogyan oldja meg Amadiróval, az már a maga feladata. Ha nem képes rá, és a pályáján emiatt nem halad úgy előre, ahogy szeretné, kérem, fogadja el, hogy ehhez nekem már határozottan semmi közöm.
- Egyáltalán nem lep meg. Nem is vártam többet. Ami azt illeti, engem valóban meggyőzött. Csak abban reménykedtem, hogy ad majd valami bizonyítékot, amivel Amadirót is meggyőzhetem. De nem tette meg. Gladia megvetően megvonta a vállát.
- Akkor más eszközökhöz kell nyúlnom - jelentette ki Mandamus.
- Örülök neki, hogy ilyenekkel is rendelkezik - jegyezte meg Gladia jegesen.
- Én magam is - mormolta Mandamus olyan halkán, mintha attól tartana, hogy valaki más is meghallhatja.
- Nagyon is hatékony eszközök állnak ezeken kívül is a rendelkezésemre.
- Nagyon jó. Javaslom, hogy próbálja megzsarolni Amadirót. Igencsak lenne mivel.
- Ne legyen ostoba! - kapta föl a fejét Mandamus hirtelen, és összevonta a szemöldökét.
- Most pedig elmehet! - mordult rá Gladia. - Azt hiszem, éppen annyi részem volt magából, amennyit hajlandó vagyok elviselni. Kifelé a házamból!
- Várjon! - emelte föl a kezét Mandamus. - Már az elején említettem, hogy két ok vezérelt ide: az egyik személyes, a másik államügy. Túl sok időt áldoztam az elsőre, de öt percre mindenképpen szükségem van még a másodikhoz is.
- Semmivel sem adok többet öt percnél.
- Valaki más is találkozni óhajt önnel. Egy földi ember. Vagy legalábbis az egyik telepes bolygó polgára, aki földi emberektől származik.
- Mondja meg neki - csattant föl Gladia -, hogy sem földi emberek, sem telepes leszármazottaik nem tartózkodhatnak az Aurorán, és küldje el! Miért kellene nekem találkoznom vele?
- Az utóbbi két évtized során, asszonyom, sajnos némiképpen megváltoztak az erőviszonyok. Ezeknek a földieknek ma már több világuk van, mint nekünk, a lélekszámuk pedig mindig is jóval nagyobb volt. Hajójuk is több van, ha nem is olyan fejlettek, mint a mieink, viszont rövid életük és rendkívüli termékenységük következtében úgy tűnik, sokkal inkább készek a halálra, mint mi.
- Az utóbbit nem hiszem el.
- Miért nem? - mosolyodott el feszesen Mandamus. - Nyolc évtized mégiscsak kevesebb, mint negyven. Mindenképpen sokkal udvariasabban kell bánnunk velük, mint Elijah Baley idejében. Sokkal udvariasabban! Ha önt ez megnyugtatja, a mai helyzet éppen dr. Fastolfe politikájának következménye.
- Kiről beszél tulajdonképpen? Amadiro kénytelen udvariasabban bánni a telepésekkel talán?
- Nem. Maga a Tanács.
- Tehát a Tanács szószólójaként van itt?
- Nem hivatalosan, de megkértek rá, hogy a formaságok mellőzésével tájékoztassam önt a dologról.

- És ha találkozom ezzel a telepessel, akkor mi van? Különben is: milyen ügyben óhajt tárgyalni velem?
- Éppen ez az, amit mi sem tudunk, madame. Arra számítunk, hogy majd ön tájékoztat bennünket róla. Más szóval: találkozik vele, megtudja, mit óhajt, és nekünk is beszámol utána.
- Ki az a "nekünk"?
- Amint már említettem: a Tanács. A telespek ma este érkezik ide, az ön házához.
- Úgy látom, maga szerint nincs más választásom, mint hogy elfogadjam ezt az informátori megbízatást. Mandamus fölállt, jelezve, hogy a maga részéről végzett a küldetésével.
- Ne tekintse magát besúgónak. Ennek a telespeknek semmivel sem tartozik. Egyszerűen beszámol a kormányának, ahogyan az bármely lojális aurorai polgártól elvárható önként, sőt szívesen. Biztos ön sem óhajtja azt a benyomást kelteni a Tanácsban, hogy solariai születése fogyatékosá teszi aurorai hazafiságát.
- Uram, én négyszer annyi ideje vagyok Aurora polgára, mint amennyit ön egyáltalán élt idáig.
- Kétségtelen, mégis Solarián született és nevelkedett. Ennélfogva ön szokatlan, rendellenes; egy külföldi születésű aurorai, amit nem olyan könnyű elfelejteni. Annál is inkább így van, mivel ez a telespek is éppen azért akar mindenkinél jobban önnel találkozni itt, az Aurorán, mert a Solarián született.
- Ezt honnan tudja?
- A föltételezés megalapozott. Csak a "solariai nőként" emlegeti önt. Kíváncsiak vagyunk rá, miért jelent ez neki bármit is, különösen most, hogy a Solaria többé nem létezik.
- Kérdezzék meg tőle.
- Jobban szeretnék öntől megtudni, miután ön megkérdezte. Most meg kell kérnem, hadd távozzam. Köszönöm a fogadtatást.
- Gladia mereven biccentett.
- Nagyobb örömmel bocsátom el, mint amekkorával fogadtam.
- Mandamus a bejáráshoz vezető folyosó felé lépett, robotjai szorosán a nyomában.
- Mielőtt kilépett volna a helyiségből, megállt és visszafordult.
- Csaknem elfelejtettem...
- Mit?
- A telespeknek, aki találkozni óhajt önnel, valami különös véletlen folytán Baley a családneve.

3. A válság

7.

Giskard és Daneel a robotokra jellemző udvariassággal kísérték ki Mandamust és robotjait a birtok kapujáig. Azután, mivel már úgyis odakint voltak, bejárták a területet, ellenőrizték, hogy a kisebb robotok is a helyükön vannak-e, és fölmérték az időjárást: felhős volt, és kissé hűvösebb az évszakra jellemzőnél.

- Dr. Mandamus nyíltan elismerte, hogy a telespek világok ma már erősebbek az űrlakók világainál - jegyezte meg Daneel. - Ezt igazán nem vártam volna tőle.

- Én sem - válaszolt Giskard egyetértően. - Abban biztos voltam, hogy a telespek ereje egyszer meghaladja az űrlakókét, hiszen ezt Elijah Baley is előre megmondta, sok évtizeddel ezelőtt, de annak meghatározására, mikor jut el ez az Aurorai Tanács tudatáig, nem volt semmi módom. Gondoltam, hogy a társadalmi tehetetlenség következtében a Tanács még mindig biztos lesz az űrlakók fölényében, jóval annak megszűnése után is, de azt még csak nem is sejtettem, meddig ámítja még magát ezzel.

- Engem megdöbbsent, hogy Elijah kollégám ezt olyan régen előre meglátta.

- Az emberi lények képesek úgy gondolkodni a többi emberi lényről, ahogy mi nem. - Ha Giskard maga is ember, ezt a megjegyzést tehetné volna sajnálattal vagy akár irigységgel is, de mivel robot volt, csupán tényként közölhette: - Szerettem volna elsajátítani ezt a tudást, ha nem is magát a gondolkodásmódot, s

ezért nagyon részletesen tanulmányoztam az emberi nem történetét. Az események végtelen meseszövedékében biztosan ott kell rejtőzködniük a humanika törvényeinek is - vélekedett Giskard -, amelyek megfelelnek a robotika törvényeinek.

- Madame Gladia egyszer azt mondta nekem, hogy ez teljességgel hiú remény - felelte Daneel.

- Így is kell lennie, Daneel barátom, mivel biztos vagyok ugyan a humanika törvényeinek létezésében, mégsem találok őket sehol. Bármilyen általánosítást végzek is, a legszélesebben és a legegyszerűbben is sorra bukkannak föl a kivételek. És mégis, ha léteznek ilyen törvények, és én megtalálnám őket, akkor jobban megérthetném az emberi lényeket, és abban is biztos lehetnék, hogy még megfelelőbben engedelmeskedem a mi Három Törvényünknek.

- Mivel Elijah kollégám ismerte az emberi lényeket, neki tudnia kellett valamit a humanika törvényeiről is.

- Feltehetően. De ő is csak valami olyasmin keresztül tudott róluk, amit az emberi lények intuíciónak neveznek, de ezt a szót nem értem, és semmit sem tudok a mögötte rejlő fogalomról sem. Valószínűleg túl van az értelem határán, és én csupán az értelem fölött rendelkezem.

7/a

Az értelem fölött és az emlékezet fölött!

Az emlékezet fölött, amely természetesen nem emberi mintára működött. Nem volt jellemző rá a hiányos visszaidézés, a homályosság, a vágyak és az önérdék miatti tódításokról vagy elhallgatásokról, a versengésről, hézagokról és visszakalandozásokról nem is beszélve, amelyek az emlékezést órákig tartó éber álmodozáshoz teheték hasonlatossá.

A robotmemória képes volt az eseményeket pontosan a történeteknek megfelelően visszapörgetni, csak éppen a valóságnál sokszorta gyorsabban. A másodpercek nanoszekundumokká zsugorodtak, és így teljes napok történései válhattak földidézhetővé olyan sebes pontossággal, hogy közben nem volt érzékelhető semmilyen szünet a "beszélgetés" folyamatában.

Ahogy már számtalanszor megtette, Giskard föllevenítette a Földön tett látogatásukat, és próbált rájönni Elijah Baley jövőbe látó képességének titkára, de mint mindig, most is eredménytelenül.

A Föld!

Fastolfe egy mind emberi, mind robotszemélyzettel ellátott aurorai hadihajón érkezett a Földre. Ám miután pályára álltak, egyedül Fastolfe helyezkedett el a leszállókabinban. Immunrendszerét fölerősítették, és természetesen viselte az előírással készített védőruhát, kontaktlencsét és orrdugókat. Mindentől végül teljes biztonságban érezte magát, de egyetlen másik aurorai sem akadt, aki önként csatlakozott volna a küldöttséghez.

Fastolfe ezt nem is vette olyan rossz néven, mivel - ahogy később Giskardnak meg is magyarázta - úgy vélte, szívesebben látják odalent, ha egyedül megy. Egy népes küldöttség zavaróan emlékeztette volna a földieket a (számukra) kellemetlen régi időkre, amikor az Úrváros, az úrlakók állandó földi főhadiszállása uralkodott közvetlenül az egész bolygón.

Giskard azért mindenesetre vele tartott. Minden robotkíséret nélkül még Fastolfe számára is lehetetlennek tűnt a megérkezés. Viszont ha egynél többet visz magával, azzal feszültséget kelthet az egyre inkább robotellenes földi emberekben, akikkel találkozni óhajt, és tárgyalásokba bocsátkozik. Mindenekelőtt természetesen Baleyt kell fölkeresnie, mivel ő lesz a kapcsolata a Földdel és népével. Legalábbis ezt tüntette föl találkozásuk ésszerű magyarázatáért. A valóságos okot persze az szolgáltatta, hogy nagyon szeretett volna ismét személyesen találkozni ezzel az emberrel, ugyanis igen sokkal tartozott neki.

Az, hogy Giskard is vágyott a Baleyvel való találkozásra, és ennek érdekében Fastolfe agyában is halványan fölerősítette ezt az igényt, azt maga Fastolfe sehogyan sem tudhatta, még csak nem is sejtette.

Baley már a leszállásnál várt rájuk, de vele volt néhány földi hivatalnok is; így nyomasztóan megnyúlt a fogadás ideje, ami alatt csak unalmas udvariaskodás és protokoll zajlott. Jó néhány óra elmúlt, mire végül magukra maradhattak; és ez talán még később történt volna meg Giskard szelíd és érzékelhetetlen beavatkozása nélkül - ő ugyanis közben futólag meg-megérintette a legfontosabb és látnivalóan halálosan

unatkozó notabilitások tudatát. Rendszerint elégséges volt a már úgysis létező érzelmek enyhe fölerősítése; ez szinte sohasem okozhatott semmi bajt.

Baley és Fastolfe egy általában csak a legmagasabb rangú hivatalnokok számára hozzáférhető parányi különteremben telepedett le. Az ételek kódjait egy számítógépes étlapon üthették be, azután automatikus tálalóberendezések helyezték elébük.

- Milyen fejlett technika! - mosolyodott el Fastolfe. - Hanem ezek a tálalógépek végső soron specializált robotok. Csodálkozom, hogy a Földön alkalmazzák őket. Láthatóan nem űrlakó gyártmányok.

- Nem, valóban nem - válaszolta Baley ünnepélyesen. - Saját termés, ahogy mondani szokás. Ilyesmit csak a legmagasabb rangúak használhatnak, és igazat szólva, én is most látok hasonlót először. Nem is hiszem, hogy még egyszer szerencsém lesz hozzájuk.

- Még megválaszthatják valami magas posztra, és akkor a mindennapi életéhez tartoznak majd.

- Soha! - csattant föl Baley.

Mindegyikük elé letették a megfelelő fogásokat, és a robot annyira kifinomultnak bizonyult, hogy tudomást sem vett a Fastolfe széke mögött szorosan álló Giskardról.

Baley egy ideig szótlánul evett, majd kissé elfogódottan megjegyezte:

- Örülök, hogy ismét láthatom, dr. Fastolfe.

- Én semmivel sem kevésbé. Még nem felejtettem el, hogy két évvel ezelőtt, amikor az Aurorán járt, megszabadított a Jander nevű robot tönkretételének gyanúja alól, illetve attól a kényszertől, hogy ráborítsam az asztalt fennhéjázó ellenfelemre, a derék Amadiróra.

- Még most is reszketek, ha visszagondolok az esetre - dűnnyögte Baley. - Téged is üdvözöllek, Giskard. Remélem, nem felejtettél még el.

- Az teljességgel lehetetlen volna, uram - felelte a robot.

- Helyes. Nos, doktor, remélem, a politikai helyzet ma is kedvező az Aurorán. Az itteni híradások szerint úgy tűnik, de én nem igazán bízom az aurorai események földi elemzésében.

- Nyugodtan megbízhat bennük... e pillanatban. A pártom szilárdan kezében tartja a gyeplőt a Tanácsban. Amadiro csökönnyösen ragaszkodik ellenzéki álláspontjához, de remélem, jó pár év kell még hozzá, míg teljesen magához tér az ön által rámért csapás kábulatából. Hanem hogy állnak az ön és a Föld dolgai?

- Egészen jól... de mondja csak, dr. Fastolfe - feszült meg kissé Baley arca, mintha bántaná valami -, Daneelt nem hozta magával?

- Nagyon sajnálom, Baley - mormolta Fastolfe halkán. - Elhoztam ugyan, de otthagytam a hajó fedélzetén. Úgy éreztem, nem lenne politikus tett a részemről, ha egy ily mértékben emberszerű robot kíséretében lépnék a Földre. Az volt a benyomásom, hogy amennyiben a Föld robotellenessé válik, egy ilyen humanoid jelenlétét nyílt provokációnak tekintenék.

- Megértem - sóhajtott föl Baley.

- Igaz, hogy a kormányuk fontolgatja a robotok használatának betiltását a citykben? - kérdezte Fastolfe.

- Azt hiszem, hamarosan ez is bekövetkezik, természetesen némi türelmi idővel, a súlyosabb anyagi és erkölcsi veszteségek elkerülése végett. A robotok használatát a vidékre korlátozzák, ahol nélkülözhetetlenek a mezőgazdaságban és a bányászatban. Végül azután ott is kiküszöbölhetik majd őket, mivel az a cél, hogy az új világokon egyáltalán ne alkalmazzanak robotokat.

- Ha már az új világokat említette, mondja, a fia már eltávozott a Földről?

- Igen, néhány hónapja. Azóta már kaptunk tőle híradást. Sikeresen leszállt az egyik új világon, jó pár száz telepes társaságában, ahogyan ők nevezik magukat. Azon a bolygón akad némi helybéli növényzet, és oxigénszegény légköre is van. Van rá remény, hogy bizonyos idő elmúltával földszerűvé alakítható. Addig hevenyészett kupolatelepeket állítanak föl, újabb telepeseket toboroznak, és minden ott-tartózkodó lelkesen munkálkodik a bolygó földiesítésén. Bentley levelei és alkalmi hiperüzenei reménykeltők, de ettől még éppolyan szörnyen hiányzik az anyjának.

- És maga szintén utánamegy, Baley?

- Nem vagyok biztos benne, dr. Fastolfe, hogy számomra az jelentheti a boldogságot, ha egy különös bolygón lapulhatok valami hevenyészett kupola alatt. Már nem vagyok fiatal, és nincs meg bennem Bentley lelkesedése, de mégis, azt hiszem, oda kell mennem egy-két éven belül. Mindenesetre a hatóságoknak már benyújtottam a kivándorlási kérelmemet.

- Képzem, mennyire fölzaklatta vele őket.
- Egyáltalán nem. Azt állítják persze, hogy igen, de azért örülnek, hogy végre megszabadulnak tőlem. Nagyon is hírhedt lettem.
- És hogy tekint a földi kormány erre a galaktikus méretű terjeszkedési hullámra?
- Idegesen. Nem tiltják meg teljesen, de az is biztos, hogy nem segítik. Még mindig úgy vélik, hogy az űrlakók ellene vannak, és valami nagyon kellemetlent tesznek majd a megállítására.
- Társadalmi fáziskésés - dörmögte Fastolfe. - Az évekkal ezelőtti viselkedésünk alapján ítélnék meg bennünket. Pedig már elég világosan kinyilvánítottuk, hogy bátorítjuk új világok Föld általi gyarmatosítását, ahogyan magunk is megszállunk új világokat.
- Akkor csak abban bízhatok, hogy mindezt a kormányunkkal is sikerül megértetnie. Hanem, dr. Fastolfe, egy másik kérdés, kisebb jelentőségű. Hogy van... - de itt Baley szava elakadt.
- Gladia? - kérdezte Fastolfe, gondosan eltitkolva, hogy mulat a másik zavarán. - Talán elfelejtette a nevét?
- Nem, nem. Csak nem voltam biztos benne, hogy...
- Jól van - mondta végül Fastolfe -, és jó körülmények között él. Megkért, hogy említsem meg önnek, de alig hiszem, hogy erre külön szükség lenne.
- Remélem, semmi kellemetlenséget nem okoznak neki solariai származása miatt.
- Nem, és azért a szerepért sem bántják, amelyet dr. Amadiro leterítésében játszott. Éppen ellenkezőleg. Afelől is biztosíthatom, hogy gondot viselek rá. De bocsásson meg, Baley, nem engedhetem, hogy végképp elkalandozzon a tárgytól. Mi történik, ha a földi hatóságok továbbra is ellenzik a kivándorlást és a terjeszkedést? Tovább folytatódhat-e a dolog ilyen ellenállással szemben is?
- Lehetséges - tétovázott Baley -, de nem biztos. A földi népeesség körében is eléggé általános az ellenállás. Meglehetősen nehéz elszakadni ezektől a hatalmas föld alatti cityktől, amelyek végül is az otthonunkat jelentik.
- Az anyaméheiktől.
- Az anyaméheinktől, ha önnek úgy jobban tetszik. Elvándorolni új világokra, ahol évtizedekig a legkezdetlegesebb körülmények között élhetnek; egyesek egész életük során nem számíthatnak semmiféle kényelemre. Ez egyáltalán nem könnyű. Amikor ez eszembe jut néha, már-már magam is úgy döntök, hogy nem megyek... különösen egy-egy álmatlan éjszaka után. Már vagy százszor elhatároztam, hogy maradok, és egy szép napon lehet, hogy véglegesen emellett döntök. És ha magam is így vívodom, pedig végül is én találtam ki az egész elgondolást, hogyan várhatnánk el másoktól az önkéntes és bizakodó csatlakozást? A kormány támogatása nélkül, vagy ha egészen durván fogalmazunk, anélkül hogy a kormány a kedves lakosok ülepéhez igazítaná a cipője talpát, az egész terv fölborulhat. Fastolfe bólintott.
- Megpróbálom meggyőzni a kormányukat. De ha én is kudarcot vallok?
- Ha ön kudarcot vall, és ennél fogva népünk esélyei is szertefoszlanak, egyetlen lehetőség marad - suttogetta Baley gondterhelten. - Akkor az űrlakóknak kell benépesíteniük a galaxist. Ezt a feladatot mindenképpen el kell végezni.
- És ön elégedetten szemléli majd, amint az űrlakók terjeszkednek, és betöltik az egész galaxist, míg a földi emberek itt rekednek egyetlen bolygójukon?
- Egyáltalán nem elégedetten, de még az is jobb lesz, mint a mostani helyzet, amikor teljesen leállt a terjeszkedés. Sok évszázaddal ezelőtt a földi nép megostromolta a csillagokat, megalapított néhány új világot, amelyeket manapság az űrlakók világainak nevezünk, és azok később továbbiakat is gyarmatosítottak. Most azonban már nagyon régen sem az űrlakók, sem a földiek nem szálltak meg egyetlen új világot sem, hogy új életet teremtsenek rajta. Nem engedhetjük, hogy ez továbbra is így folytatódjék!
- Egyetértek. De árulja el, Baley, mi az oka, hogy ön ennyire törekszik a terjeszkedésre?
- Érzem, hogy valamiféle továbblépés nélkül az emberiség fejlődése is megtorpan. Nem föltétlenül földrajzi terjeszkedés szükséges, de az a legegyszerűbb módja a másféle továbblépési lehetőségek bevonásának is. Amennyiben persze a földrajzi hódítás véghezvihető más értelmes lények érdekeinek

megsértése nélkül; ha van üres tér, ahol az ilyen terjeszkedés lebonyolítható, nos, akkor miért ne? Aki ilyen körülmények között fékezi az expanziót, csak a romlás malmára hajtja a vizet.

- Ezek szerint ebben látja a választás lehetőségét? Terjeszkedés és haladás, vagy helyben maradás és hanyatlás?

- Igen, így gondolom. Más szóval, ha a Föld lemond a terjeszkedésről, akkor az űrlakóknak kell fölállalniuk. Az emberiségnek, akár a földiek, akár az űrlakók képében, terjeszkednie kell! Szeretném, ha a földi emberek vállalnák ezt a feladatot, de ha ez nem sikerül, akkor az űrlakók hódítása is jobb a semminél. Vagy az egyik, vagy a másik mellett kell döntenünk.

- És ha az egyik fél terjeszkedik, a másik meg nem?

- Akkor az aktívabb fél fokozatosan erősebbé válik, a másik pedig ugyanilyen mértékben gyöngül.

- Biztos ebben?

- Azt hiszem, ez elkerülhetetlen.

- Tulajdonképpen egyetérték önnel - bólított Fastolfe. - Éppen ezért próbálom mind a földieket, mind az űrlakókat rábírní a terjeszkedésre és ezzel a fejlődésre. Ez egy harmadik lehetőség, és azt hiszem, egyben a legjobb.

7/b

Az emlékezet végigtáncolt az ezután következő napokon; hihetetlen nagyságú tömegek özönlöttek és kavarogtak egymás mellett, hömpölygő folyamokként és lassú áradatként; száguldás az expresszjáratokon, sorozatos föl- és leszállások; végtelen tárgyalások számtalan hivatalossággal; tudatképletek hatalmas sokasága.

Különösen az a rengeteg tudat!

Tudatképletek olyan sűrűségben, hogy Giskard képtelen volt az egyének megkülönböztetésére. Tudatok tömegei keveredtek és olvadtak egybe valami végtelen szürkéségbe, amelynek lüktetésén belül csak a gyanakvás és az ellenszenv szikrái villantak föl olykor érzékelhetően, minden esetben, amikor valaki a tömegeből megállt, hogy egy pillantást vessen rá.

Giskard csak akkor foglalkozhatott egyéni tudatokkal, amikor Fastolfe csupán néhány hivatalossággal tárgyalt egyszerre - feltéve, ha méltó alanyra lelt.

Emlékezete csak földi tartózkodásuk vége felé csillapodott le egy kissé, amikor Giskard valahogy szeret éjthette, hogy egy kis időt Baley társaságában töltsön. Giskard néhány tudatképletet minimális erősségre állított, hogy legalább egy darabig semmi se zavarhassa meg.

- Igazán nem szándékosan hanyagoltalak el, Giskard - mentegetőzött Baley. - Egyszerűen nem volt rá lehetőségem, hogy elbeszélgessek veled. Nem vagyok valami nagy ember a Földön, és nem magam szabom meg, mikor hová megyek vagy honnan jövök.

- Ezzel teljesen tisztában vagyok, uram, de most végre van egy kis szabad időnk.

- Pompás! Dr. Fastolfe szerint Gladia jól van. De lehet, hogy csak kedvességből mondja, mert tudja, hogy ezt szeretném hallani. Neked viszont megparancsolhatom, hogy csakis az igazat mondd. Nos, valóban jól van Gladia?

- Dr. Fastolfe az igazat mondta önnek, uram.

- Remélem, arra az utasításomra is emlékszel, amelyet az utolsó aurorai találkozásunk alkalmával adtam: hogy vigyázz Gladiára, és véd meg őt minden veszélytől.

- Daneel barátom és én, uram, hűen teljesítjük az utasítását. Már azt is sikerült elintéznem, hogy amikor dr. Fastolfe nem lesz többé, Daneel barátom és én Madame Gladia háztartásába kerülünk. Akkor még jobban megvédélmezhetjük majd mindenféle veszedelemtől.

- Mindez majd csak jóval az én időm után következik be - mormolta Baley szomorúan.

- Tudom jól, uram, és nagyon sajnálatosnak tartom.

- Igen, ez ellen nem tehetünk semmit, de bekövetkezik vagy bekövetkezhet majd a válság még korábban... és mégis az én időm lejárta után.

- Mit forgat a tudatában, uram? Mi az a válság?

- Olyan válság, Giskard, amely azért robbanhat ki, mert dr. Fastolfe rendkívüli rábeszélőképességgel bír. Vagy más szóval: valami más vele kapcsolatos tényező is közrejátszhat a dolog kiváltásához.

- Uram?

- Minden államférfi, akivel dr. Fastolfe csak tárgyalt, e pillanatban a kivándorlás lelkes hívének látszik. Korábban egyáltalán nem lelkesedtek érte, vagy ha mégis támogatták, csak igen komoly főnntartásokkal. Amikor viszont a közvéleményt formáló vezetők mellette vannak, a többiek is nyilván követik őket. Úgy terjed majd az egész, mint valami járvány.

- Hát nem éppen ez a kívánsága, uram?

- De igen... és mégis, talán túl sokat kívánok. Mi ugyan szétözönlünk a galaxisban, de mi lesz, ha az űrlakók nem teszik?

- Miért ne tennék?

- Nem tudom. Csak afféle föltevésnéként, lehetőségként említem ezt. Mi lesz, ha ők nem teszik?

- Akkor a Föld és a rajta lakó nép erősebb lesz náluk, pontosan azok szerint, amiket az imént öntől hallottam, uram.

- Az űrlakók pedig gyöngébbek lesznek. Mégis eljön egy időszak, amikor az űrlakók erősebbek maradnak, mint a földi emberek és telepeseik, no persze egyre csökkenő mértékben. Végül is az űrlakók föltétlenül ráébrednek, hogy a földlakók növekvő veszedelmet jelentenek számukra. Abban a pillanatban az űrlakók világi biztosan úgy döntenek, hogy a Földet és telepeseit meg kell állítani, amíg még nem késő, és abban is biztosak lesznek, hogy ezért kemény eszközökhöz kell nyúlniuk. Ez lesz a válság korszaka, amelyben eldőli az emberi nem egész további sorsa.

- Látom a gondolata lényegét, uram.

Baley elgondolkodva hallgatott egy kis ideig, majd olyan halkán, szinte suttogva kérdezte, mintha hallgatózóktól tartana:

- Ki tud a képességeidről?

- Az emberi lények közül csak ön... és ön nem említheti meg másoknak.

- Tudom, hogy nem tehetem. A lényeg azonban az, hogy te voltál és nem Fastolfe, aki az egész fordulatot kitervelte, ami minden veled kapcsolatba került államférfit a kivándorlás lelkes hívévé varázsolt. Ebből következik, hogy te vetted rá Fastolfe doktort is, hogy Daneel helyett téged hozzon le magával a Földre. Te voltál igazán fontos, és Daneel csak elterelhette volna a lényegről a figyelmet.

- Szükségesnek láttam a létszámunkat a lehető legkisebbre csökkenteni, nehogy a feladatomból még nehezebbé váljon a földi emberek felfogóképességének csökkentése által - felelte Giskard. - Sajnálom, uram, hogy Daneel nem lehet itt. Nagyon jól érzem az ön csalódottságát, amiért nem köszönheti őt.

- Nos - csóválta meg a fejét Baley -, belátom a dolog szükségességét, és csak abban bízom: ugye megmagyarázod Daneelnek, hogy nagyon hiányoltam őt? Mindenesetre a véleményemet változatlanul főnntartom: ha a Föld nagy politikai kampányba kezd az új világok betelepítéséért, és így az űrlakók lemaradnak a terjeszkedési versenyben, ezért és a következtében föltétlenül kitörő válságért csak rád hárul a felelősség. Emiatt azután, amikor a válság elhatalmasodik, kötelességednek kell tekintened, hogy e felelősség szellemében minden képességedet latba vetve megvédelmezd a Földet!

- Minden tőlem telhetőt megteszek, uram.

- Ám ha mindez sikerül neked, akkor Amadiro vagy a hívei Gladia ellen fordulhatnak. Az ő védelmezéséről sem szabad megfeledkezned.

- Nem felejttem el, uram, és Daneel sem.

- Köszönöm, Giskard.

Ezzel elváltak egymástól.

Amikor Fastolfe nyomában Giskard is beszállóban volt a fölszállóegységbe, hogy megkezdjék útjukat vissza az Aurorára, még egyszer összefutott Baleyvel. Ez alkalommal azonban már nem válthatott szót vele.

Baley integetett neki, és csak ennyit formált a szájával hangtalanul: "Ne feledd!"

Giskard megértette a szót, és fölfogta a mögötte rejlő érzelmet is.

Ezután Giskard többé nem találkozott a férfival. Soha.

8.

Giskard sohasem volt képes úgy végigfutni ama egyetlen földi látogatása éles képein, hogy ne kövessék azt a Robotikai Intézetben, dr. Amadirónál lebonyolított tárgyalás részletei.

Annak az összejövetelnek nem volt könnyű a megszervezése. A vereség mardosó keserűségével a szívében Amadiro semmiképpen sem súlyosbította volna megaláztatását a Fastolfe birtokán tett látogatással.

- Jól van hát - mondta Fastolfe Giskardnak -, a győzelem nagylelkűsége kötelez. Majd én megyek el hozzá. Mellesleg mindenképpen találkoznom kell vele.

Fastolfe azóta volt tagja a Robotikai Intézetnek, hogy Baley lehetővé tette Amadiro és politikai törekvései letörését. Viszonzásképpen átadta az Intézetnek a humanoid robotok előállításának és működtetésének teljes dokumentációját. Jó néhányat le is gyártottak belőlük, de azután a program, Fastolfe nem kis bosszúságára, elhalt.

Első pillanatban Fastolfe úgy gondolta, hogy mindennemű robotkíséret nélkül megy el az Intézetbe.

Védtelesen, úgy is mondhatnánk, "csupaszon" hatolt volna be oda, ami még most is az ellenség táborának megerősített központja volt. Ez az alázat és a bizalom jele lehetne, és önbizalmát is tanúsítaná, ami nyilván nem kerülne el Amadiro figyelmét. Teljesen egyedül érkezve Fastolfe azt a bizonyosságát hangsúlyozta volna ki, hogy Amadiro az Intézet rendelkezésére álló hatalmának teljes birtokában sem merne a könnyedén és védtelesen ökle közelébe merészkedő ellenfelére támadni.

Végül azonban, azt sem tudva egészen, hogyan, mégis úgy döntött, hogy Giskard tartson vele.

Mióta Fastolfe utoljára látta, Amadiro mintha lefogyott volna egy kicsit, de még így is figyelemreméltó emberpéldány volt: magas és tömör fölépítésű. Képéről hiányzott a valaha védjegyének számító öntelt mosoly, s amikor Fastolfe megjelenésekor mégis megpróbálkozott vele, inkább vicssorgásnak látszott, és a komor elégedetlenség álarcává halványult.

- Nos, Kelden - szólította könnyedén a másikat személynevéen Fastolfe -, nem túl gyakran találkozunk mostanában, holott már negyedik éve tulajdonképpen kollégák vagyunk.

- Csak semmi hamis kedélyeskedés, Fastolfe - mordult föl leplezetlenül sértődött, mély hangon Amadiro -, és szólítson csak Amadirónak. Nem vagyunk mi kollégák, csak névleg, és nem titok, sohasem volt az, hogy a külpolitikáját számunkra gyilkosnak tartom.

Fastolfe fölfont szemöldökkel tanulmányozta Amadiro három természetes, csillogó robotját.

- Látom, alaposan fölkészült a védelmére, Amadiro, egyetlen békés szándékú látogatója és magányos robotja ellen.

- Nagyon jól tudja, Fastolfe, hogy úgysem támadnának magára. De maga miért Giskard kíséretében jött? Miért nem a remekművét, Daneelt hozta?

- Talán biztonságban lehetne Daneel a maga közelségében, Amadiro?

- Olybá veszem, hogy tréfálkozik. Daneelre különben többé nincs szükségem. Már magunk is előállítunk humanoidokat.

- Az én tervem alapján.

- Némi tökéletesítéssel.

- Mégsem használják őket. Pontosán ezért jöttem el magához. Tudom, hogy az intézetbeli állásom csak névleges, sőt még a jelenlétem sem kívánatos, a nézeteimről és javaslataimról nem is beszélve. Mégis, az Intézet tagjaként tiltakoznom kell a humanoid robotok fölhasználásának elmulasztása miatt.

- És mit óhajt, hogyan használjuk őket?

- Az eredeti elképzelés szerint új világokat kellene föltárniuk, ahová az űrlakók a bolygók földiesítése után kivándorolhatnának, amikor már minden létfeltételük kellően biztosítva van, nem igaz?

- De ez ellen kezdettől fogva tiltakozott, Fastolfe, ha nem tévedek.

- Igen, így van - ismerte el Fastolfe. - Azt akartam, hogy maguk az űrlakók telepedjenek meg elsőként az új bolygókon, és végezzék el a terraformálás munkáját. De nem így történt, és semmi jelét sem látom, hogy a jövőben ilyesmire készülnének. Akkor tehát küldjük oda a humanoidokat. Az is több lenne a semminél.

- Minden elképzelésünk semmivé válik, Fastolfe, mindaddig, amíg a maga nézetei uralják a Tanácsot. Az űrlakók nem költöznek vad és átalakítatlan bolygókra, s a jelek szerint az emberszerű robotokat sem kedvelik.

- Aligha adott rá nekik lehetőséget, hogy megkedveljék őket! A földlakók viszont nekiláttak új, méghozzá vad és átalakítatlan bolygók megszállásához is. És mindezt a robotok segítségével nélkül csinálják.

- Maga is nagyon jól tudja, mi a különbség közöttünk és a földiek között. Ők nyolcmilliárdnyian vannak, a nagyszámú telepest nem is számítva.

- És velük szemben van öt és fél milliárd űrlakó.

- Nem a lélekszám az egyetlen különbség - vetette közbe Amadiro keserűn. - Azok úgy szaporodnak, akár a sáskák.

- Nem így van. A Föld népessége évszázadok óta körülbelül állandó.

- De a lehetőség megvan rá. Ha teljes erőbedobással nekilendülnek a kivándorlásnak, akkor százhatvanmillió új lelket produkálhatnak évente, és ez a szám csak növekedhet az új világok feltöltődése által.

- A mi biológiai képességeinkből évente százmillió új lélekre futja.

- De ennek nincs társadalmi háttere. Mi hosszú életűek vagyunk. Nem óhajtjuk, hogy ilyen hamar fölváltsanak bennünket.

- Az új népesség túlnyomó részét átirányíthatnánk az új világokra.

- Nem mennének. Mi nagyra értékeljük erős és egészséges testünket, amely épen és erőben élélhet akár negyven évtizedig is. A földi emberek viszont nem sokra tarthatják a tíz évtizedig sem élő testüket, amelyet még e rövid idő alatt is degenerálódás és különféle betegségek nyomorítanak meg. Nekik mit sem számít, ha évente akár milliókat is kell kiküldeniük a biztos nyomorúságba és valószínű pusztulásba. Sőt még az ilyen áldozatoknak sem kell rettegniük a nyomortól és a haláltól, hiszen mi más várna rájuk magán a Földön? A kivándorló földiek döglétes bolygójukról menekülnek, mivel jól tudják, hogy bármely változás aligha hozhat rosszabbat nekik. Mi ezzel szemben igenis megbecsüljük alaposan rendben tartott, kényelmes világainkat, és korántsem adjuk föl olyan könnyen őket.

- Ó, már hányszor hallottam ezt az érvelést! - sóhajtott föl Fastolfe. - Szabad-e rámutatnom, Amadiro, arra az egyszerű tényre, hogy eredetileg az Aurora is vad és átalakítatlan bolygó volt, amelyet terraformálnunk kellett, hogy egyáltalán elfogadható legyen, és így volt az összes többi űrlakó világ esetében is?

- Én pedig már a hányingerig tele vagyok a maga érveivel, mégsem restellek megfelelni rájuk! - dörögte Amadiro. - Lehet, hogy az Aurora valóban kezdetleges volt a legelső letelepedők idején, de ide először földi emberek érkeztek. Amikor pedig a többi űrlakó bolygót már nem földiek, hanem valóban űrlakók népesítették be, akkor azok még nem váltak meg teljesen földi örökségüktől. A mai idők már nem felelnek meg az ilyesminek. Amit akkor megtehettünk, nem tehetjük meg ma is!

Amadiro egy mordulás kíséretében fölrántotta a szája sarkát, úgy folytatta:

- Nem, Fastolfe, a maga politikája, ha kiteljesedik, előbb-utóbb egy földiekkel benépesített galaxishoz vezet, miközben az űrlakók megrendülnek és hanyatlásnak indulnak. Már ma is tapasztalhatja ezt. A maga nevezetes, két évvel ezelőtti földi utazása jelentette a fordulópontot. Maga végül is elárulta a saját fajtáját, amikor azokat a félembereket terjeszkedésre biztatta. Mindössze két év alatt máris huszonnégy bolygón van legalább néhány földi ember, és ehhez a számhoz szép lassan új és új világok csatlakoznak.

- Ugyan, ne túlozzon - csitította Fastolfe. - Azoknak a telepes világoknak egyike sem alkalmas még igazán emberi tartózkodás céljaira, és jó pár évtizedig még ilyenek is lesznek. Valószínűleg nem mindegyik marad fenn, és miután a közelebbieket megszállták, a távolabbiak betelepítésének esélyei csökkennek, amint a kezdeti lelkesedés lecsillapodik. Az ő terjeszkedésüket azért bátorítottam, mert számítottam a magunkéra is. Ha összeszedjük az erőnket, még most is lépést tarthatunk velük, és így egészséges versenyben népesíthetjük be együtt az egész galaxist.

- Nem! - csattant föl Amadiro. - Amit maga forgat a fejében, az a lehető legrosszabb politika, ostoba idealizmus. A terjeszkedés egyoldalú, és az is marad, bármit próbál is tenni ellene. A földi népség akadálytalanul árad, és ezért meg kell állítani, mielőtt túlságosan megerősödik hozzá.

- És hogyan képzeled ezt? Barátsági szerződést kötöttünk a Földdel, amelyben határozottan kijelentjük, hogy nem állítjuk meg űrbeli terjeszkedésüket, amíg az űrlakók világaihoz húsz fényévnél közelebb bolygókat nem érintenek. Ezt a feltételt a legpontosabban betartják.
 - Mindenki ismeri ezt a megállapodást - morogta Amadiro. - Ugyanakkor azzal is mindenki tisztában van, hogy soha semmilyen szerződést nem tartottak be eddig, ha annak hatása az erősebbik aláíró fél érdekei ellen kezdett kibontakozni. Ezért azt a szerződést én semmisnek tekintem.
 - Én viszont nem. Én tartom hozzá magam!
 - Maga a bizalom szférájában tévelyeg - csóválta meg a fejét Amadiro. - Ugyan hogy tartják majd be, amikor maga nem lesz a hatalom birtokában?
 - Jó ideig még nem számolok a hatalom elvesztésével.
 - Amint a Föld és telepesei megerősödnek, az űrlakókat eltölti majd a félelem, és ezután nem őrizheti meg sokáig a hatalmát.
 - De ha maga összetépi ezt a szerződést, lerombolja a telepes világokat, és rácsapja a Földre a kaput, akkor kivándorolnak-e az űrlakók, és benépesítik-e a galaxist?
 - Talán nem. De ha úgy döntünk, hogy nem, hogy így érezzük jól magunkat, ahogy vagyunk, ugyan mi a különbség?
 - Ebben az esetben a galaxis nem lesz az emberek birodalma.
 - És mit számít, ha nem lesz az?
 - Úgy az űrlakók elgyöngülnek, és hanyatlásnak indulnak, még akkor is, ha rabságban tartják a Földet, és az is gyöngül és hanyatlik.
 - Ez csupán az a hadova, amellyel a maga pártja föllép, Fastolfe. Semmi konkrét bizonyíték nem szól ennek a veszélye mellett. És még ha úgy is lenne, akkor is mi választunk. Legalább nem látjuk, hogy a barbár rövid életűek kaparintják meg örökül a galaxist.
 - Komolyan mondja, Amadiro, hogy inkább látja az űrlakó civilizáció bukását, ha ezzel megakadályozhatja a Föld terjeszkedését? - kérdezte Fastolfe.
 - Én nem számolok a pusztulásukkal, de ha netán a legrosszabb bekövetkezik, akkor miért is ne? Számomra a saját pusztulásunk kevésbé félelmetes, mint holmi alacsony rendű, beteges, rövid életű lények diadala.
 - Akiktől mellesleg magunk is származunk.
 - És akikkel többé nem fűznek össze igazi genetikai kapcsolatok. Talán férgek vagyunk csupán azért, mert pár milliárd évvel ezelőtt az őseink is férgek voltak?
- Fastolfe összeszorította a száját, és a kijárat felé indult. A villogó szemű Amadiro meg sem kísérelte visszatartani.

9.

Daneel nem állapíthatta meg közvetlenül, hogy Giskard elmerült az emlékeiben. Először is Giskard külsején nem volt érzékelhető semmiféle változás, másodszer nem úgy ábrándozott el, ahogy az emberek tették volna. Az egész lényegében semmi időbe sem került.

Egyébként az a gondolatmenet, amely előidézte Giskard elmélyedését a múltban, Daneelt is arra kényszerítette, hogy ugyanazokról az eseményekről töprengjen el, amelyeket valaha régen Giskard tudatott vele. Mindez maga Giskard számára sem jelentett meglepetést.

Társalgásuk minden szokatlan megtorpanás nélkül folytatódott tovább, csak éppen határozottan új stílusban, mintha mindketten a másik élményeit keresnék a múltban.

- Úgy tűnhetne, Giskard barátom, hogy mivel az Aurora népe elismeri a Föld és telepes bolygóinak erőfölényét, az Elijah Baley által előre jelzett válság talán simán véget is ért.

- Igen, lehetséges ilyen látszat, Daneel barátom.

- Magad munkálkodtál rajta, hogy így legyen.

- Igen. Úgyeltem arra, hogy a Tanács Fastolfe kezében maradjon. Mindent megtettem ennek a két embernek az összebékítéséért, valamint azokéért, akik végül megpuhították a közvéleményt.

- Én mégis aggódom.

- Magam is aggódtam az események minden pillanatában - mondta Giskard -, bár ügyeltem rá, hogy senkinek se ártsak. Nem nyúltam szellemileg egyetlen emberi lényhez sem, akinek több kellett a legkisebb érintésnél. A Földön is csupán az elnyomatás félelmét ébresztettem föl, és kiválogattam azokat, akikben ez a félelem már érlelődött, vagy akiket csak egy hajszálnyi választott el a kitöréstől. Az Aurorán fordítva történt. A politikusok itt rettegtek az olyan megoldásoktól, amelyek következtében távoznuk kellett volna kényelmes világukból, és én csak megerősítettem ezt az érzésüket, éppen csak egy kicsit szorosabbra húzva az amúgy is feszes szálakat. Viszont ez a munkálkodásom állandó - igaz, nem túl erős - zaklatottságot keltett bennem.

- Miért? Bátorítottad a Föld terjeszkedését, és eltántorítottad tőle az űrlakókat. Biztosan így is kellett történnie.

- Így kellett? Gondolod, Daneel barátom, hogy egy földi személy többet ér egy űrlakónál, miközben mindketten emberi lények?

- Azért vannak különbségek. Elijah Baley inkább elviselte volna saját földi népe vereségét, semmint lakatlannak kelljen látnia a galaxist. Dr. Amadiro szívesebben látná egyszerre a Föld és az űrlakók hanyatlását, mint a Föld terjeszkedését. Az előbbi reménykedve várta mindkét fél dicsőségét, az utóbbi akkor elégedett, ha egyik sem győz. Hát nem az elsőt kell inkább választanunk, Giskard barátom?

- Igen, Daneel barátom. Így tűnhet. Mégis: mennyire befolyásol téged egykori és egyszeri kollégád, Elijah Baley különleges értékéről alkotott véleményed?

- Tisztelem Elijah kollégám emlékét, és a földi emberek az ő népe - felelte Daneel.

- Látom, hogy így van. Már jó néhány évtizede mondom, Daneel barátom, hogy egyre inkább úgy gondolkodsz, mint egy ember, de nem tudom, dicséret-e ez a véleményem. De bármennyire emberszerűen gondolkodsz is, mégsem vagy ember, tehát kötelez a Három Törvény. Nem tehetsz kárt egy emberi lényben, legyen az földlakó vagy űrlakó.

- Lehetnek esetek, Giskard barátom, amikor az egyik emberi lényt a másik fölé kell helyeznünk. Különleges utasításunk szerint védelmeznünk kell Lady Gladiát. Tehát előfordulhat, hogy Lady Gladia védelmében ártanom kell egy másik emberi lénynek, és azt hiszem, ha egyforma a választási lehetőségem, akkor valamivel könnyebben ártanék egy űrlakónak, mondjuk, egy földi emberrel szemben.

- Te így gondolod, de ha bekövetkezne egy ilyen eset, akkor a sajátos körülmények irányítanák a tetteidet. Akkor megérted majd, hogy nem általánosíthatasz - magyarázta Giskard. - Én is pontosan így vagyok veled. A Föld bátorításával és az Aurora visszafogásával lehetetlenné tettem dr. Fastolfe számára, hogy az aurorai kormányt a kivándorlási politika felé terelje, és így két terjeszkedő hatalmat hozzon létre a galaxisban. Nem tehetek róla, de úgy láttam, hogy munkálkodásának az az iránya nem vezet sehova. Mindez egyre elkeseredettebbé tette őt, és talán még a halálát is siettette. Éreztem ezt a tudatában, és nagyon szenvedtem miatta. És mégis, Daneel barátom...

Giskard elhallgatott.

- És? - sürgette Daneel.

- Ha nem azt teszem, amit tettem, azzal nagymértékben csökkentettem volna a Föld terjeszkedési képességeit anélkül, hogy jelentősen előmozdíthattam volna az Aurorát abba az irányba. Így dr. Fastolfe mindkét részéről, a Föld és az Aurora felől egyaránt kudarcot vallott volna, és dr. Amadiro biztosan kiszorítja őt a hatalomból. Ez csak tovább fokozta volna az elkeseredését. Élete idején dr. Fastolfe-nak tartoztam leginkább hűséggel, ezért választottam azt a megoldást, amely kevesebb szenvedést okozott neki, közben ügyelve rá, hogy más olyan személyeknek se okozzak számottevő kárt, akikkel kapcsolatba kerültem. Bár a doktort folyamatosan aggasztotta, hogy az Aurora és általában az űrlakók nem vehetők rá újabb világok meghódítására, legalább a kivándorló földi emberek tevékenységében talált némi vigaszt.

- Nem bátoríthatad volna egyszerre a Föld és az Aurora népét, Giskard barátom, hogy végül dr. Fastolfe mindkét részről elégedett lehessen?

- Természetesen ez a lehetőség is fölmerült előttem, Daneel barátom. Végül mégiscsak úgy döntöttem, hogy nem sikerülhet. A földieket jelentéktelen, semmi kárt nem okozó beavatkozással buzdítottam a kivándorlásra. Az auroraiak esetében ez sokkal jelentősebb, veszélyesebb beavatkozással járt volna. Ebben megakadályozott az Első Törvény.

- Milyen kár!

- Az bizony. Képzeld csak el, mi történhetett volna, ha alapjában megváltoztatom dr. Amadiro gondolkodásmódját. Különben is, hogyan küzdhettem volna le eltökélt szembenállását dr. Fastolfe ellen? Ez olyasmi lett volna, mintha az agyában száznyolcvan fokos fordulatot próbálnék előidézni. Ettől a teljes fordulattól vagy ő maga, vagy érzelmi megszállottsága vált volna gyilkossá, nagyjából egyforma eséllyel.

- Az én erőmnek az az ára, Daneel barátom - folytatta Giskard -, hogy folyamatosan egy fölfokozott dilemma előtt állok. Az emberi lények sérelmét tiltó Első Törvény rendszerint a látható fizikai bántalmazásra vonatkozik, ami valamennyiünk számára könnyen érzékelhető, s ezért ilyen esetekben döntenünk sem nehéz. Egyedül én ismerem az emberi lények érzelmeit és tudatszerkezetét, miáltal olyan kárt tehetek bennük, finom eszközökkel, amelynek lényegét egészen föl sem foghatják. Sok esetben a teljes bizonyosság híján kell cselekednem, és ez szakadatlan feszültséget okoz az áramköreimben. Mégis helyénvalónak látom, amit tettem. Az űrlakókat túljuttattam a válságponton. Az Aurora már tisztában van a telepések növekvő erejével, s ezért kénytelen törekedni az összecsapás elkerülésére. Meg kell érteniük, hogy végképp lekéstek a megtorlás lehetőségéről, más szóval e téren teljesítettük Elíjah Baleynek tett ígéretünket. A Földet sikerrel tereltük a galaxis benépesítésének s így a Galaktikus Birodalom megteremtésének útjára.

Ekkor már visszatérőben voltak Gladia házához, de Daneel hirtelen megtorpant, és vállának gyöngé érintésével megállásra készítette társát is.

- Vonzó képet vázoltál föl - mormolta Daneel. - Ezért Elíjah kollégám biztosan büszke lenne ránk, ha amint mondod, valóban teljesítettük a kívánságát. "Robotok és Birodalom" - mondaná Elíjah, és közben talán még a vállamat is megveregetné. De mint már említettem, Giskard barátom, aggodalmat érek.

- Mivel kapcsolatban, Daneel barátom?

- Azon töpregek: vajon valóban sikerült-e leküzdenünk a válságot, amelyről Elíjah kollégám beszélt oly sok évtizeddel ezelőtt? Tényleg igaz, hogy már elkésett az űrlakók bosszúja?

- De mi okozza a kétségeidet, Daneel barátom?

- Dr. Mandamus viselkedése ébresztett bennem kétségeket, amikor Madame Gladiával tárgyalt. Giskard tekintete néhány pillanatig társára szegeződött, és a beálló csöndben hallották, amint a szellő zizegetti a leveleket. A felhők oszladoztak; hamarosan kibukkan közülük a nap. Távirati stílusú beszélgetésük nem tartott hosszú ideig, ezért tudták, hogy asszonyuknak nem tűnik föl távolmaradásuk.

- És mi volt abban az eszmecsereben, ami kétséget támasztott benned?

- Négy alkalommal lehettem tanúja, amint Elíjah Baley megold valami rejtélyes problémát - felelte Daneel. - Mind a négy esetben megfigyeltem, hogyan jutott hasznos következtetésekre korlátozott, sőt félrevezető információk alapján. A magam korlátai között azóta mindig arra törekszem, hogy hozzá hasonló módon gondolkozzam.

- Úgy veszem észre, Daneel barátom, hogy e téren komoly sikereket érsz el. Amint már mondtam, egészen emberszerűen kezdesz gondolkodni.

- Akkor bizonyára arra is fölfigyeltél, hogy dr. Mandamus két dolgot akart megbeszélni Madame Gladiával. Ő maga jelentette ki határozottan. Az egyik a saját családfája volt: vajon Elíjah Baley leszármazottja-e vagy sem? A másik, hogy Madame Gladia fogadjon egy telepest, és később számoljon be a találkozásról. A kettő közül nyilván az utóbbinak van jelentősége a Tanács számára. Az első csak neki magának lényeges.

- Saját származásának kérdése dr. Mandamus szerint dr. Amadirónak is lényeges lehet - vélekedett Giskard.

- Akkor egy helyett két emberi lény számára fontos, de a Tanácsnak és a bolygónak általában nem.

- Folytasd csak, Daneel barátom!

- Mégis, a dr. Mandamus szerint is jelentős államügyet másodikként adta elő, még hozzá nagyon is futólag, szinte mellékesen. Ehhez aligha volt szüksége személyes látogatásra. A Tanács bármelyik hivatalnoka elintézhette volna holografikus üzenet formájában is. Másrészt dr. Mandamus a származásának kérdését elsőként és nagyon részletesen adta elő - ez volt hát az a dolog, amelyet csak ő intézhetett el, senki más.

- És milyen következtetést vonsz le ebből, Daneel barátom?

- Szerintem a telepes ügyét dr. Mandamus csak ürügyként használta föl, hogy személyesen találkozhasson Madame Gladiával, és kellő diszkrécióval beszélgethessen vele saját származásáról. Csak ez a kérdés

foglalkoztatta őt igazán, semmi más. Van-e valamiről tudomásod, Giskard barátom, amivel alátámaszthatnád ezt a következtetésemet?

Az Aurora napja még nem bújt elő a felhők közül, és a homályos fény láthatóvá tette Giskard szemének tompa villogását.

- Valóban, dr. Mandamus belső feszültsége jóval erősebb volt a beszélgetés első része alatt, mint a vége felé. Ez az elképzelésed megerősítéséül szolgálhat, Daneel barátom.

- Akkor azt a kérdést kell föltennünk magunknak, miért ilyen fontos dr. Mandamus számára a saját származásának problémája - dörmögte Daneel.

- Dr. Mandamus ezt is megmagyarázta - mutatott rá Giskard. - Előmenetele csak akkor alakulhat a kívánsága szerint, ha bebizonyítja, hogy nem Elijah Baley-től származik. Dr. Amadiro, akitől a pályája függ, biztosan határozottan ellene fordul, ha kiderül, hogy mégiscsak Mr. Baley utóda.

- Legalábbis ezt mondta, Giskard barátom, de a beszélgetés alatt történtek ellene szólnak.

- Hmm, miért mondd ezt? Próbálj csak tovább is ember módjára gondolkodni, Daneel barátom!

Célravezetőnek látom a dolgot.

- Köszönöm, Giskard barátom - mormolta Daneel komoran. - Fölfigyeltél rá, hogy bármit mondott is Madame Gladia dr. Mandamusnak az Elijahtól való származása cáfolatául, az nem volt elég meggyőző? Mandamus minden esetben kijelentette, hogy dr. Amadiro annak nem adna hitelt.

- Igen, és szerinted ez mit jelent?

- Úgy tűnik, dr. Mandamus biztos volt abban, hogy dr. Amadiro semmiféle érvet nem fogad el, miszerint mégsem Elijah Baley Mandamus öse. Ezért csodálkozom, miért zaklatta egyáltalán ezzel a kérdéssel Madame Gladiát. Valószínűleg kezdettől fogva tudta, hogy a kérdezősködése céltalan.

- Lehetséges, Daneel barátom, de ez csupán találgatás. Találsz esetleg valami más lehetséges magyarázatot a viselkedésére?

- Igen. Azt hiszem, nem az eleve meggyőzhetetlen dr. Amadiro, hanem a saját maga kedvéért faggatózott származása felől.

- Ebben az esetben miért hozta egyáltalán szóba dr. Amadiro nevét? Miért nem mondta egyszerűen: "Én szeretném megtudni, mi a helyzet."

Halvány mosoly suhant át Daneel arcán, kifejezésének olyan megváltozása, amilyenre a másik robot képtelen lett volna.

- Ha ezt mondja - folytatta Daneel -, Madame Gladia biztosan azt feleli, hogy semmi köze hozzá, és így nem tudhat meg semmi érdemlegeset. Madame Gladia azonban éppoly ellenséges dr. Amadiroval szemben, mint ő Elijah Baleyvel; Madame Gladia bizonyára makacsul szembeszegül dr. Amadiro róla alkotott bármilyen véleményével. Valószínűleg akkor is feldühödik, ha ez a vélemény többé-kevésbé megalapozott, hát még így, hogy semmi sem támasztja alá! Biztosan minden lehetséges módon cáfolni kívánta dr. Amadiro véleményének helyességét, vagyis fölsorakoztat minden hozzáférhető érvet e célja elérésének érdekében.

- Ebben az esetben az, hogy dr. Mandamus ridegen elutasít minden fölhozott bizonyítékot, csak még inkább feldühíti őt, és egyben újabb érvek fölsorakoztatására sarkallja. Stratégiáját dr. Mandamus úgy választotta meg, hogy biztosan a legtöbbet szedhesse ki Madame Gladiából, és végül ő maga meg is győződött róla, hogy az elődei között nincs földi ember. Legalábbis csekély két évszázadnyi közelségben. Dr. Amadiro kételyeinek szerintem semmi szerepe sem volt ebben az ügyben.

- Érdekes elgondolás ez, Daneel barátom - mondta Giskard -, de nem tűnik igazán megalapozottnak. Hogyan győződhetnék meg arról, hogy részedről nem csupán tapogatózás?

- Hát nem úgy véled, Giskard barátom, hogy miután dr. Mandamus semmilyen tény birtokába sem jutott, amely dr. Amadirot meggyőzni képes, akkor minden valószínűség szerint határozottan el kellett volna keserednie, sőt kétségbe kellett volna esnie? Saját állítása szerint ez akadályozza az előmenetelét, és kizárja, hogy kívánságának megfelelően valaha is a Robotikai Intézet vezetője lehessen. Ő viszont egyáltalán nem tűnt elkeseredettnek, sőt szerintem diadalmasnak látszott. Én persze csak a külseje alapján ítélek, de te mélyebben beleláthatsz. Mondd hát, Giskard barátom, mi volt a tudati alapállása a beszélgetésük e részének eredményét illetően?

- Visszagondolva rá, nemcsak egyszerű diadalt, hanem mélységes örömet is érzett. Igazad van, Daneel barátom. Miután föltárad előttem a gondolatmenetedet, a korábban általam érzékelt diadalérzete szerintem nyilvánvalóan igazolja annak helyességét. Valójában most, hogy mindent ilyen szépen elmondtál, saját hibámnak tekintem, hogy magamtól nem jöttem rá.

- Tudod, Giskard barátom, számos esetben ugyanígy reagáltam Elijah Baley gondolkodásmódjára is. Az, hogy jelen esetben magam is képes voltam ilyesféle elmélkedésre, bizonyára a főnálló válsághelyzettel magyarázható. Ez mindenképpen összefogottabb gondolkodásra kényszerít.

- Alábecsülöd magadat, Daneel barátom. Már hosszú ideje nagyon is összeszedetten gondolkodsz. De miért említesz valami jelenlegi válsághelyzetet? Itt állj meg egy kicsit, és próbáld megmagyarázni! Dr. Mandamus diadalérzete afölött, hogy mégsem Mr. Baley leszarmazottja, hogyan vezethet a válsághelyzet fölismeréséhez?

- Dr. Mandamus ugyan félrevezetett bennünket a dr. Amadiróra vonatkozó kijelentéseivel, de ettől még biztosan foglalkoztatja őt előmenetelének a problémája, az, hogy mindenáron az Intézet vezetőjévé szeretne válni. Te nem így látod, Giskard barátom?

Giskard mintha egy pillanatig elgondolkodott volna, majd így folytatta:

- A vágyait én nem vizsgáltam. Határozott cél nélkül faggattam a tudatát, és csupán felszíni megnyilvánulásait vettem figyelembe. Mégis, mintha valóban fölillantak volna bizonyos törekvései, amikor az előmeneteléről beszélt. Nincsen komoly alapom az érveid alátámasztására, Daneel barátom, de nem is cáfolhatom őket.

- Akkor tekintsük dr. Mandamus karrieristának, és nézzük meg, ez hová vezet bennünket! Egyetértesz?

- Egyetérttek.

- Tehát nem tűnik-e helyállónak, hogy az Elijah kollégámtól való származásának cáfolata fölött érzett öröm végül is a vágyai teljesíthetőségének reményéből fakad? Viszont mindez nem állhat kapcsolatban dr. Amadiro jóváhagyásával, miután megállapítottuk, hogy az Amadiro-motívumot csupán félrevezetésül említette meg. Jelenlegi törekvései következőképpen valami másra kell, hogy irányuljanak.

- És mi lenne az a más?

- E téren semmi sem merül föl meggyőző erővel. Egyvalamit azért mégis továbbgondolásra érdemesnek vélek. Mi van, ha dr. Mandamus tud valamit, vagy tehet valamit, ami jelentős sikert hoz a számára, olyasmit, ami végül is az Intézet vezetőjévé emelheti? Ne feledd, hogy a származását firtató kérdezősködés végén kijelentette: "Igen hatásos eszközök állnak még rendelkezésemre." Tegyük föl, hogy ez igaz, de az említett eszközökkel csak akkor élhet, ha valóban nem Elijah kollégám leszarmazottja. Az efféle származás cáfolata fölött érzett diadala talán abból a tényből fakad, hogy ezáltal bevetheti az emlegetett eszközöket, és jelentősen előreléphet.

- De mik lehetnek ezek a hatásos eszközök, Daneel barátom?

- Tovább kell gondolkodnunk rajta - válaszolta Daneel komoran. - Azt tudjuk, hogy dr. Amadiro semmit sem kíván jobban a Föld vereségénél, és ezáltal korábbi helyzetébe való visszaszorításánál, amikor is az úrlakó világokat kellett szolgálnia. Ha dr. Mandamus képes ezt elérni, akkor bármit kívánhat dr.

Amadirótól, beleértve a garanciát is, hogy őt nevezi ki utódjának. De talán habozna a Földet leverni és megalázni, hacsak nem érzi, hogy származásának semmi köze hozzá. A földi Elijah Baley-től való eredete meggátolná ebben. Ennek a származásának a cáfolata viszont fölszabadítja cselekvőképességét, és egyben megmagyarázza a diadalérzetét is.

- Úgy érted, hogy dr. Mandamus lelkiismeretes ember?

- Lelkiismeretes?

- Az emberi lények néha használják ezt a szót. Megfigyelésem szerint olyan személyekre alkalmazzák, akik betartanak bizonyos viselkedési szabályokat, és olykor emiatt a közvetlen érdekeikkel szemben cselekszenek. Ha dr. Mandamus úgy érzi, hogy nem szorgalmazhatja saját előmenetelét azok rovására, akikkel esetleg távoli rokonságban van, emiatt úgy vélem, hogy lelkiismeretes ember. Sokat gondolkodtam már ilyesféle dolgokon, Daneel barátom, mivel arra utalnak, hogy az emberi lényeknek is vannak a viselkedésüket befolyásoló törvényeik, legalábbis bizonyos esetekben.

- És meg tudod állapítani, hogy dr. Mandamus valóban lelkiismeretes ember-e?

- Az érzelmei megfigyelése alapján? Nem, én nem is kerestem benne semmi ilyesmit, de ha a te megfigyeléseid helyesek, azokból lelkiismeretességnek kell következnie. Másrészt mégis, ha ilyen embernek tekintjük őt, és visszafelé végigkövetjük az érvelést, akkor másféle következtetésekre is juthatunk. Előfordulhat, hogy dr. Mandamusnak hite szerint alig tizenkilenc és fél évtizeddel ezelőtt egy földi ember volt az őse, ám ő legyűrheti a lelkiismeretét, és élére állhat a Föld leigázását célzó hadjáratnak, hogy ily módon szabaduljon meg nemkívánatos származásának bélyegétől. Ha viszont mégsem ez az eredete, akkor nem lenne ilyen ádáz ellensége a Földnek, és a lelkiismerete inkább arra indítaná, hogy hagyja békén a földieket.

- Nem, nem, Giskard barátom - tiltakozott Daneel. - Ez nem egyeztethető össze a tényekkel. Bármennyire megkönnyebbülne is, hogy nem kell erőszakkal a Föld ellen fordulnia, mindezzel még nem felelne meg dr. Amadiro elvárásainak, és nem harcolhatná ki előrehaladását. Nagyravágyó természete miatt nem sokáig élvezhetné az általa olyan pontosan meghatározott diadalérzetet.

- Értem. Ezek szerint dr. Mandamusnak a Föld leigázására alkalmas eszköz van a kezében.

- Igen. És ha így van, az Elijah kollégám által előre jelzett válság még korántsem múlt el simán, sőt egyenesen itt van a nyakunkon.

- A legfontosabb kérdésre azonban mindeddig nem kaptunk választ, Daneel barátom - mormolta töprengően Giskard. - Mi a természete ennek a válsagnak? Miben rejlik a halálos veszedelem? Talán ezt is kitalálhatod?

- Nem, erre képtelen vagyok, Giskard barátom. Máris eljutottam a lehetőségeim határáig. Elijah kollégám talán továbbléphetne, ha élne, de én képtelen vagyok erre. Itt már töled függök, Giskard barátom.

- Tőlem függesz? Ugyan hogyan?

- Te képes vagy megvizsgálni dr. Mandamus tudatát, míg én nem, és mellesleg senki más sem. Te föltárhatsz a válság igazi természetét.

- Attól tartok, én sem tehetem, Daneel barátom. Ha hosszú ideig tartózkodom egy ember közelében, mint dr. Fastolfe vagy most Madame Gladia esetében, akkor lassan, lépésről lépésre föltárhatom a tudata rétegeit, rétegről rétegre lehámozhatom, minden alkalommal csak egy kicsit lépve előre, és így sok mindent megtudhatok anélkül, hogy ártalmára lennék. Ugyanezt dr. Mandamus esetében egyetlen rövid találkozás vagy akár száz rövid találkozás után sem tehetném meg igazán. Az érzelmek hamar a felszínre kerülnek, de a gondolatok nem. Ha holmi sürgető tényezők hatására megpróbálnám siettetni a dolgot, vagyis erőltetném a folyamatot, akkor nyilvánvalóan kárt okoznék benne, azt pedig semmiképpen sem tehetem meg.

- Mégis, a földi emberek milliárdjainak, sőt az űrben további milliárdoknak a sorsa függhet ettől.

- De csak függhet. Ez csak egy elképzelés. Egy emberi lény veszélyeztetése viszont tény. Tegyük föl, hogy kizárólag dr. Mandamus ismeri a válság lényegét, és juthat el annak valamilyen megoldásáig. Tudásával és ezzel a képességével azonban nem kényszeríthetné dr. Amadirót a vezetés átadására, ha Amadiro máshonnan is megtudhatná mindezt.

- Ez igaz - ismerte el Daneel. - Könnyen lehet, hogy így van.

- Ebben az esetben, Daneel barátom, nem föltétlenül szükséges a válság ismerete. Ha megakadályozhatjuk, hogy dr. Mandamus elmondja dr. Amadirónak vagy bárki másnak azt, amit tud, a válsagnak nem kell föltétlenül kiobbannia.

- De valaki más is rájöhet arra, amit dr. Mandamus ma tud.

- Biztosan, de azt nem sejtethetjük, mikor. Nagyon valószínű, hogy tovább próbálkozhatunk, és egyebeket is megtudhatunk; így jobban fölkészülhetünk valamely hasznos szerep eljátszására.

- Akkor jó.

- Ha viszont dr. Mandamus erővel korlátozzuk, a tudatában akkora kárt tehetünk, hogy már használhatatlanná válik, sőt még az életétől is megfoszthatjuk ily módon. Egyedül én vagyok képes durván beavatkozni a tudati folyamataiba, de nem tehetem meg. Fizikailag azonban bármelyikünk véget vethetne az életének. Én erre sem vagyok képes. Te talán igen, Daneel barátom?

Daneel hosszú szünet után suttogta:

- Nem, én sem. Hiszen te is tudod.

- Még akkor sem, ha tisztában vagy azzal, hogy a Földön és másutt emberi lények milliárdjainak élete forog kockán? - kérdezte csöndesen Giskard.
- Képtelen lennék komolyan ártani dr. Mandamusnak.
- Én is. Tehát csak abban lehetünk biztosak, hogy valami végzetes válság közeleg, aminek a lényegével azonban nem vagyunk tisztában, és föl sem tárhatjuk, ennél fogva szembe sem szegülhetünk vele. Némán meredtek egymásra, arcuk teljesen kifejezéstelen maradt, de valahogy mégis a kétségbeesés súlyos leple ereszkedett le rájuk.

4. Egy másik leszármazott

10.

Gladia próbálta kipihenni a Mandamuszal lezajlott nyomasztó találkozást; olyan intenzitással pihent, hogy azt már alig valami választotta el a haláltól. Hálószobájának minden ablakát elhomályosította, környezetét enyhe szellőre hangolta be, sejtelmes lombsusogással és távoli, halk madárdallal fűszerezve. Később szintén távoli tengermorajlásra változtatta, amelyhez alig érzékelhető, sós, de semmivel össze nem téveszthető tengerillatot kevert.

Am még ez sem segített. Tudata tehetetlenül birkózott az imént történetekkel, és azzal, aminek hamarosan be kellett következnie. Miért is fecsegett ilyen nyíltan Mandamuszal? Ugyan mi köze hozzá Mandamusnak? És ha már itt tartunk: dr. Amadirónak mi köze ahhoz, meglátogatta-e ő Elijah pályára állított hajóját, és mikor; vagy ahhoz, született-e tőle valaha fia, vagy bármely más férfitől?

A lényeg az, hogy Mandamus erőszakos érdeklődése a származása felől kibillentette őt megszokott egyensúlyából. Egy olyan társadalomban, amelyben senki sem törődött a leszármazottaival vagy rokonaival, hacsak nem egészségügyi genetikai okok miatt, e téma belekeverése bármilyen társalgásba föltétlenül zaklató hatást vált ki. Ugyanúgy, ahogy Elijah ismételt (bár nyilvánvalóan véletlenszerű) emlegetése.

Keserűen érezte, hogy csupán öngazolást keres, de minden fölmerülő érvet azonnal ingerülten elvetett. Rosszul reagált a helyzetre, és összevissza fecsegett, akár egy taknyos csitri. Ennyi az egész.

Most pedig jön hozzá ez a telepes!

Az illető nem földi ember. Abban mindenesetre biztos volt, hogy nem a Földön született, sőt talán még életében sohasem járt az ősi bolygón. A népe biztosan valami furcsa bolygón él, amelyről ő még csak nem is hallott, és bizonyára már hosszú nemzedékek óta.

Ezzel az erővel akár űrlakó is lehetne. Az űrlakók szintén a földi emberektől származtak, ugyan több évszázaddal korábbról, de az mit számít? Igaz, az űrlakók hosszú életűek, a telepesek meg csak rövid ideig élnek, de ez talán olyan lényeges különbség? Még egy űrlakó is meghalhat időnek előtte valami véletlen balesetben, sőt egyszer még egy olyanról is hallott, aki végelgyengülésben múlt ki, még hatvanéves kora előtt. Miért ne gondolhatna hát az érkezőre úgy, mint egy szokatlan nyelvjárásban beszélő űrlakóra?

Am a dolog nem bizonyult ilyen egyszerűnek. Maga az illető telepes nyilvánvalóan nem tekintette magát űrlakónak. Végül is nem az számít igazán, mi az ember valójában, hanem az, minek véli magát. Tehát tekintsük csak őt is telepesnek, és ne űrlakónak!

De hát nem minden emberi lény egyszerűen ember, függetlenül attól, milyen címkét ragasztunk rá: űrlakó, telepes, aurorai vagy földlakó? Az is emellett szól, hogy a robotok egyikükben sem tehetek kárt. Daneel éppoly fürgén ugrana a legelmaradottabb földi ember védelmére, mint az Aurorai Tanács elnökéére, márpedig ez azt jelenti...

Már-már elszenderedett, tulajdonképpen sekély álomba merült, amikor egy váratlan gondolat hatolt be a tudatába, és kapott gellert rajta.

Vajon miért Baley ennek a telepesnek a neve?

Agya kitisztult, és kiszökött az álom kis híján mindent elborító hullámai közül.

Miért Baley?

Lehet, hogy ez a név egyszerűen elterjedt a telepések között. Végül is Elijah tette lehetővé számukra az egész terjeszkedést, és ma már biztosan olyan hősként tisztelik, mint... mint...

Az auroraiak közül semmilyen hozzá hasonlítható hős neve nem jutott az eszébe. Ki is vezette az Aurorára érkező első csoportot? Ki irányította az akkor itt talált nyers és vad világ átalakításának munkálatait?

Egyszerűen nem tudta.

Talán solariai származásában keresendő a tudatlansága oka, vagy az auroraiaknak valóban nincs is alapító hősük? Végül is az elsőként ideérkező csapat mindössze néhány földi emberből állt. Csupán a kifinomult biosebészeti beavatkozások sorának köszönhetően egyre hosszabb életűvé váló későbbi nemzedékek lettek igazi auroraiakká. Mindezek után miért is csinálnának hősokeket valaha megvetett elődeikből?

A telepéseknek viszont lehetnek a hőseik földi emberek. Talán még nem változtak meg annyira. Végül persze ők is egészen másokká válhatnak, és akkor Elijah is a szégyellt múlt homályába vész, de addig...

Biztosan erről van szó. Meglehet, a telepések jó fele a Baley családnevet választotta. Szegény Elijah!

Mindenki az ő nyakába csimpaszkodik, az ő árnyékába rejtőzik. Szegény Elijah, drága Elijah...

És ekkor végre valóban elaludt.

11.

Álma túlságosan zaklatott volt ahhoz, hogy visszaadja a nyugalma, a jókedvéről nem is beszélve. Tudta nélkül vadul csikorgatta a fogát, és ha a tükörbe néz, biztosan visszaretten erősen középkorú külseje láttán.

- Madame - szólította meg ekkor Daneel, aki számára ő mindig ugyanaz az emberi lény volt, függetlenül a korától, külsejétől vagy kedélyállapotától.

- Mális itt van az a telepés? - szakította félbe Gladia, és megborzongott.

Odapillantott a falon húzódozó időjelző csíkra, azután gyors mozdulatot tett a kezével, amivel azonnal magasabbra állította a fűtést. (Aznap határozottan hűvös volt, és estére még hidegebb időt jósoltak.)

- Igen, asszonyom - felelte végül Daneel.

- És hová vezetted?

- A legnagyobb vendégszobába, madame. Giskard ott van mellette, és a többi házirobot is hallótávolságon belül tartózkodik.

- Remélem, lesz annyi eszük, és kiderítik, mit óhajt ebédre! Nem ismerem a telepések konyháját. És azt is remélem, képesek lesznek valami ésszerű erőfeszítésre, amivel kielégíthetik az igényeit.

- Biztos vagyok benne, madame, hogy Giskard megfelelően ellátja majd ezt a feladatot.

Ebben Gladia maga sem kételkedett, de csupán egyet mordult felelet helyett. Legalábbis mordult volna, ha Gladia egyáltalán olyan személy, aki bármiért morog. De nem tartotta magát olyannak.

- Föltételezem - mondta ehelyett -, hogy a megfelelő vesztegzár alatt tartották, mielőtt engedélyezték a leszállását.

- Elképzelhetetlen lenne, hogy nem így cselekszenek, madame.

- Ettől függetlenül kesztyűt húzok, és az orrszűrőmet is beteszem - dünnyögte Gladia.

Kilépve a hálószobájából, öntudatlanul is érzekelte a háztartási robotok közelségét, megadta hát a jelet, amire válaszul máris hozták az új pár kesztyűt és a friss orrszűrőt. Minden háztartásnak megvolt a saját jelrendszere, és valamennyi benne élő emberi lény azt használta, miután elsajátította gyors és észrevétlen alkalmazását. A robotoktól elvárták, hogy uraik ilyen jeleinek haladéktalanul engedelmesséjűnek, mintha csak a gondolataikat olvasnák. Ebből eredően a robotok nem követhették a házon kívüliek kívánságait, hacsak világos szavakkal meg nem fogalmazták azokat.

Semmi sem lehetne megalázóbb egy ház lakója számára annál, ha egy robot nem teljesítené szó nélkül a parancsot, vagy ami még rosszabb, esetleg hibásan hajtaná végre az utasítást. Ez azt jelentené, hogy az ember eltévesztett egy jelet... vagy a robottal fordult elő ilyen szörnyűség.

Gladia jól tudta, hogy ilyen esetekben leginkább az emberi lények követtek el hibát, de ezt gyakorlatilag soha senki sem ismerte el. Ilyenkor rendszerint a robotot küldték főlegesen reakcióelemzésre, vagy

tisztességtelen módon túladtak rajta. Gladia mindig biztos volt benne, hogy sikerül elkerülnie a sértődött egó ilyen csapdáit, de ha abban a pillanatban nem kapja meg a kesztyűjét és az orrszűrőjét, akkor mégis kénytelen lenne...

De nem kellett befejeznie a gondolatot. A legközelebbi robot máris hozta a kívánt dolgokat, mégpedig gyorsan és hibátlanul. Gladia betette az orrszűrőt, és szippantott egyet-kettőt, hogy pontosan a helyére illeszkedjék (semmi kedve nem volt összeszedni valami fertőzést, amelynek okozója túlélhette a fáradságos és kellemetlen fertőtlenítési eljárásokat).

- No és hogy néz ki az illető, Daneel? - kérdezte.

- Átlagos alkatú és méretű, asszonyom - válaszolta a robot.

- Úgy értem, az arca. - (Mellesleg ostoba kérdés volt. Ha az idegen bármely kis hasonlóságot mutatna Elijah Baleyhez, azt Daneel éppoly gyorsan fölismerné, mint saját maga, és azonnal be is számolna erről.)

- Azt nehéz lenne megmondanom, madame. Ugyanis nem látható teljesen.

- Ez meg mit jelentsen? Igazán nem viselhet valami álarcot, Daneel.

- Bizonyos értelemben mégis azt teszi, madame. Az arcát szőr takarja.

- Szőr? - Gladia azon kapta magát, hogy hangosan kacag. - Talán olyasféleképp, ahogy a történelmi hipervidikben? Szakállas? - Ezzel apró mozdulatot tett az álla hegyénél és az orra alatt.

- Annál sokkal jobban, asszonyom. A fél arcát teljesen elborítja a szőrzet.

Gladia erre nagyra nyitotta a szemét, és első ízben éledt föl benne a kívánság, hogy megnézzé azt az embert. Vajon hogyan mutathat egy teljesen szőrrel borított arc? Az aurorai - és általában az űrlakó - férfiak arcszőrzete igen gyér volt, s ami mégis akadt, azt kései tizenéves korukra, vagyis tulajdonképpen még gyermekkorukban teljesen eltávolították. A felső ajak környékét azonban néha érintetlenül hagyták. Gladia visszaemlékezett rá, hogy a férje, Santirix Gremionis a házasságuk előtt szintén viselt valami halvány szőrösíkot az orra alatt. Bajusznak nevezte. Úgy festett, mint valami rossz helyre tévedt és különösen eltorzult szemöldök, s miután ellenállását legyőzve elfogadta őt férjeként, megkövetelte, hogy tüntesse el azt a rondaságot.

Santirix egyetlen hangos szó nélkül engedett a kérésnek, és csak most jutott Gladia eszébe, hogy a férfi netán hiányolhatta a szőrzetét. Úgy rémlett most, hogy akkoriban, azokban a korai években, a férje néha önkéntelenül megérintette a bőrt az orra alatt. Azt hitte akkor, hogy idegesen vakargatott valami nem létező viszketést, és csak most jutott el a tudatáig, hogy biztosan az örökre eltávolított bajuszát kereste. Vajon hogy nézhet ki egy ember, akinek egész arcát bajusz borítja? Talán mint valami medve?

Milyen érzés lehet? Mi lenne, ha a nőknek is nőne ilyen szőrzetük? Egy szerelmespárra gondolt, amint csókolózni akarnak, de sehogy sem találják egymás száját. Mulatságosnak találta a gondolatot, ártatlanul pajzánnak, és hangosan fölnevetett. Érezte, amint minden aggálya szertefoszlik, és érdeklődéssel nézett a szörnyeteggel való találkozásra.

Végül is semmi oka a félelemre, még ha a viselkedése olyan állatias lenne is, mint a külseje. Neki ugyanis nem lesz saját robotja - tudomása szerint a telepések robotoktól mentes társadalomban éltek -, őt viszont csaknem tucatnyi veszi majd körül. A szörnyet a pillanat törtrésze alatt megfékezik, ha csak a legcsekélyebb gyanús mozdulatot teszi, sőt még akkor is, ha mérgében netán fölemeli a hangját.

- Vezess hát hozzá, Daneel - mondta végül jókedvéen.

12.

A szörnyeteg fölállt. Mormogott valamit, ami ilyesféleképpen hangzott: - "Jénapát, mahadám."

A "jó napot" azonnal érthető volt számára, de egy jó pillanatba került, míg az utolsó szóban bizonyossággal fölismerte a "madame"-ot.

- Jó napot - felelte Gladia szórakozottan. Emlékezett még rá, milyen nehezen birkózott meg az aurorai kiejtéssel, a galaktikus köznyelv helyi változatával azokban a régmúlt napokban, amikor ijedt fiatalasszonyként ideérkezett a Solariáról.

A szörnyeteg nyelvjárása bárdolatlan volt - vagy csak azért tűnt ilyennek, mert szokatlan volt a számára? Eszébe jutott, hogy Elijah is különösen ejtette a k és a p hangokat, de máskülönben nagyon szépen beszélt.

Azóta azonban tizenkilenc és fél évtized telt el, és ez a telepés ráadásul nem is a Földről érkezett. Az elszigetelődő nyelvváltozat erőteljesen eltorzulhat.

De Gladia figyelmének csak kisebbik részét foglalta le a nyelv. Inkább a szakállra bámult megrökönyödve.

A legcsekélyebb mértékben sem hasonlított a színészek által egyes történelmi darabokban viseltekre. Azokon látszott, hogy mesterségesek: egy pamacs itt, egy másik ott, és mindegyik ragacsosan csillogott. A telepés szakálla egészen másfajta volt. Egyenletesen, sűrűn és vastagon borította az arcát és az állát. Sötétbarna volt, egy árnyalattal világosabb és hullámosabb a fején növő hajnál, és megítélése szerint legalább kéthüvelyknyi hosszú, egyenletesre nyírva.

Különbözik nem borította az egész arcát, s ez enyhe csalódást is okozott. A homloka teljesen csupasz volt (persze a szemöldökét nem számítva), azután az orra és a szeme alatti részek is.

A szája fölött sem volt semmi, bár mintha mégiscsak lenne valami halvány árnyék, ami a szőrzet újratermelődésére utalhat. Közvetlenül az alsó ajka alatt is volt egy szőrtelen rész, sokkal gyengébb és ritkább borostával, ami főként a középső részen összpontosult.

Mivel a szája körös-körül csupasz volt, Gladia leszögezte magában, hogy a csókolózás nem okozhatna neki semmilyen nehézséget. Tisztában lévén vele, hogy nem illendő így megbámulnia, ilyen szótlansággal, sietve megszólította váratlan vendégét:

- Úgy látom, a szája körül eltávolította a szőrzetét.
- Igen, asszonyom.
- És miért, ha szabad megkérdezni?
- Nyugodtan kérdezheti. Tisztasági okokból. Nem szeretném, ha ételmaradékok akadnának a szőreim közé.
- Valamivel levakarja, igaz? Úgy látom, mintha megint nőni kezdene.
- Arclezert használok. Tizenöt másodpercmbe kerül, fölkelés után.
- Miért nem égeti ki és szabadul meg tőle végleg?
- Még kedvem támadhat visszavetíteni.
- Miért?
- A szépség míján, hölgyem.

Ezúttal Gladia nem fogta föl a szó értelmét. Úgy hallatszott, hogy "zépseg" vagy éppen "cépcseg".

- Tessék? - mormolta.
- Esetleg megunom a mostani arcomat - magyarázta a telepés -, és a szőrt ismét kinövesztem a szám fölött. Egyes nők nagyon is kedvelik, és... - igyekezett megőrizni a szerénység látszatát, ezért halkabban folytatta: - Egész formás bajszom van, tudja, ha megnövesztem.
- Hiszen maga a szépségre gondolt! - értette meg végre Gladia azt a furcsa szót.

A telepés fölkapogott, kivillantva ép, fehér fogsorát.

- Maga éppen olyan furcsán beszél, hölgyem. Gladia megpróbálta megőrizni méltóságos modorát, de végül mégiscsak elmosolyodott. A megfelelő kiejtés mindig a helyi szokásoktól függ.

- Az én solariai hanghordozásomat kellene hallania, ha már erről beszélünk. Akkor így hangzana: "a széhpéséhéég mííjáll" - és az "i" hangot végtelenül elnyújtotta.
- Jártam olyan helyen is, ahol egy kicsit ilyesformán beszélnek. Elég barbár módon hangzik. - Az "r" hangjai kemények és mintaszertűek voltak.

Gladia fölkapogott.

- Maga a nyelve hegyét pörgeti. Inkább az oldalát kellene rezegetnie. Ezt csak a solariaiak tudják igazán.
- Talán megtaníthatna rá. A kereskedők, akik sokféle megfordulnak, mindenféle nyelvi furcsaságokkal találkoznak. - Még egyszer megpróbálkozott az "r" pörgetésével, de a hangja kissé megbicsaklott, és köhögni kezdett.
- Na látja. Még tönkretesz a hangszálait, és többé sohasem jönnek rendbe. - Még mindig csodálattal bámulta a férfi szakállát, és képtelen volt tovább uralkodni a kíváncsiságán. Odanyúlt és megérintette. A telepés először elfintorodott és hátrahökölt, de amint rájött az indítékára, nem mozdult tovább.

Gladia szabad szemmel láthatatlan kesztyűbe bújtatott ujjai megpihentek az arca bal oldalán. A hajszálvékony műanyag nem tompította a tapintását. A szörzetet lágynak és mégis rugalmasnak találta.

- Egész kellemes - mormolta némi meglepődéssel.

- Mindenki megcsodálja - jelentette ki a telepes széles vigyorral.

- De nem tölthetem az egész napomat a maga cirógatásával - jelentette ki a nő.

- Felőlem nyugodtan megteheti - mondta a férfi, de Gladia, ügyet sem vetve rá, folytatta:

- Közölte a robotjaimmal, mit óhajt ebédre?

- Ugyanazt mondtam nekik, amit most önnek is, hölgyem: akármit, ami éppen kéznél van. Nem is tudom, hány világot bejártam az elmúlt évben, és mindegyiknek megvan a maga konyhája. Egy kereskedő előbb-utóbb bármit megeszik, ami nem kifejezetten mérgező. Szívesebben elfogadok valamilyen aurorai ételt ahelyett, amit a baleyföldi konyha utánzásaként kínálnának.

- Baleyföld? - kérdezte Gladia élesen, és a ráncok ismét összefutottak a homlokán.

- A bolygónkra érkezett első csoport vezetője után kapta a világunk ezt a nevet. Mellesleg ő volt a legelső minden telepes világ lakói közül. Ben Baley.

- Eljah Baley fia?

- Igen - válaszolta a telepes, és azonnal témát váltott. Végignézett saját magán, és némi éllel jegyezte meg:

- Mondja, hogy képesek elviselni ezeket a ruhákat? Mind síkos és lötyögős. Örülök majd, ha végre visszabújhatok a magaméba.

- Biztos vagyok benne, hogy hamarosan része lehet ebben az örömben. De most azért jöjjön, és ebédeljen meg velem. Mellesleg közölték, hogy hívják: a neve Baley, akár a világáé.

- Ne csodálkozzék rajta. A bolygónkon ez a legnépszerűbb családnév. Ez természetes. Én Dégé Baley vagyok.

Lassan sétáltak az ebédlő felé, Giskard előttük, Daneel mögöttük. Odaérve mindkét robot azonnal behúzódott a fal megfelelő nyílásába. Más robotok már a saját helyükön váraakoztak. Most kettő lépett elő közülük, és hozzálátott az ebéd felszolgálásához. A szobát beragyogta a napfény, a falakon szinte éltek a festmények, az asztalt szépen megterítették, az ételnek pedig ínycsiklandó illata volt.

A telepes beszippantotta, majd elégedetten kifújta a levegőt.

- Nem hinném, hogy bármi problémát okozna számomra egy kis aurorai eledel elfogyasztása. Hová telepedhetek le, hölgyem?

- Ha itt megfelel önnek, uram - szólalt meg azonnal az egyik robot.

A telepes helyet foglalt, majd Gladia is leült, megadván a vendégnek kijáró elsőbbséget.

- Dégé? - kérdezte. - Nem ismerem a világuk névadási szokásait, ezért bocsássa meg, ha számárságot kérdezek; de a Dégé nem női név inkább?

- Egyáltalán nem - válaszolta a vendég kissé feszülten. - Különben sem igazi név, hanem csak afféle kezdőbetűk. Valójában az ábécé negyedik és hetedik betűje.

- Ó - sóhajtott föl Gladia, miután megértette -, más szóval D. G. Baley. És mely nevek kezdőbetűiről van szó, ha nem sértem meg a kíváncsiságommal?

- Ó, korántsem. D ott van, abban biztos vagyok - bökött mutatóujjával az egyik falmélyedés felé -, és azt hiszem, az a másik lesz G. - Ezzel a szomszédos fülkére mutatott.

- Ezt nem mondhatja komolyan - nyögte Gladia elhalón.

- Márpedig így van. A teljes nevem: Daneel Giskard Baley. A családom minden nemzedékének valamelyik szerteágazó részében föltétlenül akad egy-egy Daneel és Giskard. Hat gyerek közül én vagyok a legfiatalabb, viszont az egyetlen fiú. Anyám úgy érezte, éppen elég nagy már a család, meglegszik hát ezzel az egy fiúval, ezért rám testálta egyszerre mind a két nevet. Szóval így lettem Daneel Giskard Baley, de ez a név igen fárasztó volt számomra. Ezért jobban kedvelem, ha Dégének szólítanak, és megtisztelne velem, ha ön is így tenne. - A férfi szavait őszinte mosoly kísérte. - Én vagyok az első, aki egyszerre viseli mindkét nevet, és a nagyszerű névadókat is én láthatom elsőként eredetiben.

- És miért épp ezek a kedvelt nevek?

- A családi történet szerint Eljah őszünk ötlete volt. Megkérték, adjon nevet az unokáinak, mire a legidősebbet a Daneel, a másodikat pedig a Giskard névre keresztelte. Ragaszkodott ezekhez a nevekhez, ezzel teremtette meg a hagyományt.

- No és a lányok?
 - Nemzedékről nemzedékre a Jezebel... Jessie a legnépszerűbb név. Tudja, Elijah feleségéé.
 - Igen, tudom.
 - És nincsenek... - itt észrevette magát, és figyelmét inkább a föltálat ételre összpontosította. - Ha Baleyföldön lennénk, azt mondanám, hogy ez egy szép szelet disznósült, földimogyoró-mártással.
 - Valójában az egész zöldségekből készült, D. G. De nem azt akarta mondani, hogy nincsenek Gladiák a családban?
 - Nincsenek - válaszolta D. G. nyugodt hangon. - Az egyik magyarázat szerint Jessie, az eredeti Jessie nem vette volna jó néven, de én ezt nem hiszem el. Tudja, Elijah felesége, az Ósanya, sohasem jött el Baleyföldre, nem hagyta el a Földet. Hát hogyan is tiltakozhatott volna? Nem, és biztos vagyok benne, hogy az Ósünk nem akart másik Gladiát. Semmiféle utáztatot, másolatot vagy helyettesítőt. Gladia csak egy volt számára. Az egyetlen. Mellesleg azt is kérte, hogy az Elijah nevet se adják egyik utódjának se. Gladia nem érzett igazi étvágyat.
 - Úgy érzem, az ósük élete utolsó részében a Daneeléhez hasonló érzelemmentességre törekedett. A lelke mélyén azért mégis megmaradt megrögzött romantikusnak. Ezzel az erővel az Elijah és a Gladia név használatához is hozzájárulhatott volna. Nekem egész biztosan nem lett volna kellemetlen, és szerintem a feleségének sem. - Ezzel dallamosan föl kacagott.
 - Mindez valahogy nem tűnik valóságosnak - jegyezte meg D. G. - Az Ós lényegében már történelmi régmúlt. Százhatvannégy évvel ezelőtt halt meg. Én a hetedíziglieni leszármazottja vagyok, és lám, mégis itt ülök egy asszony társaságában, akit ő még egészen fiatal korában ismert.
 - Nem ismertem őt igazán - mormolta Gladia a tányérjára meredve. - Csak rövid ideig láttam, három különböző alkalommal hét éven belül.
 - Tudom. Az Ós fia, Ben megírta apja életrajzát, amely ma Baleyföld egyik klaszszikus irodalmi értékének számít. Még én is elolvastam.
 - Valóban? Én viszont nem. Még azt sem tudtam, hogy létezik. És mit... mit tartalmaz rólam?
 - Semmit, ami ellen kifogása lehetne - válaszolta D. G. látható derűvel. - Nagyon is jól fest benne. De ez nem is igazán lényeges. Számomra az a legmegdöbbentőbb, hogy mi most itt vagyunk, hét teljes nemzedék életével közöttünk. Milyen idős ön, hölgyem? Vagy nem illendő föltennem ezt a kérdést?
 - Nem tudom, illendő-e vagy sem, engem mindenesetre nem zavar. Galaktikus standard években számolva jelenleg éppen kétszázharminchárom éves vagyok. Huszonhárom évtizednyinél öregebb.
 - Nem néz ki többnek, mint ha a negyvenes évei végén járna. Az Ós hetvenkilenc éves korában halt meg, aggastyánként. Én most harminckilenc vagyok, s amikor meghalok, ön még mindig élni fog...
 - Ha elkerülök minden halálos szerencsétlenséget.
 - És talán még vagy öt évtizedet megér még azután is.
 - És ezért irigyel engem, D. G.? - kérdezte Gladia enyhe keserű éllel a hangjában. - Irigyel azért, mert már tizenhat évtizeddel többet éltem, mint Elijah, és meglehet, még tíz évtizeddel túléltem őt?
 - Természetesen irigylem - hangzott a határozott válasz. - Miért ne irigyelném? Semmi kifogásom nem lenne pár évszázadnyi élet ellen, attól eltekintve, hogy ezzel rossz példát mutatnék Baleyföld népének. Azt nem szeretném, ha ők is mindnyájan ilyen hosszú életűek lennének. A történelmi és szellemi fejlődés üteme ezáltal jelentősen lelassulna. A csúcson lévőek túlságosan sokáig maradnának a hatalom birtokában. Baleyföld is elmerülne a konzervativizmus és a romlás mocsarában... ahogyan az önök világa.
 - Aurora egész szilárdan áll a lábán, erről majd meggyőződhet - vetette föl Gladia hegyes állacskáját.
 - Én az ön világról, Solariáról beszélek.
- Gladia ingadozott egy pillanatig, majd szilárdan kijelentette:
- A Solaria nem az én világom.
 - Én pedig remélem, hogy az - mormolta D. G. - Azért kerestem fel önt, mert remélem, hogy a Solaria igenis az ön világa!
 - Ha csupán ezért jött el hozzám, akkor csak az idejét pocsókolja, fiatalember.
 - De hát a Solaria szülötte, nemde? És ott is élt egy bizonyos ideig.
 - Életem első három évtizedét töltöttem ott; az egész várható időm mintegy nyolcadrészét.
 - Ez éppen eléggé solariaivá teszi ahhoz, hogy segítségemre lehessen egy meglehetősen fontos ügyben.

- Ettől az úgynevezett fontos üggyől függetlenül, én nem vagyok solariai.
- Háború vagy béke kérdéséről van szó, már ha ez önnek jelent valamit. Az űrlakó világok háborúra készülnek a telepes világokkal szemben, és mindkét fél számára keserves csapást jelent majd, ha ez bekövetkezik. És öntől függ, asszonyom, hogy ezt a háborút megakadályozza, és békét teremtsen.

13.

Az ebéddel végezvén - nem volt valami nagy trakta -, Gladia azon kapta magát, hogy hűvösen haragos tekintettel méregeti a vendégét.

Az utóbbi húsz évtizedben nyugodtan élt, lehántotta magáról a létezés kellemetlenségeit. Lassacskán megfeledkezett a Solaria nyomorúságáról és aurorai beilleszkedésének kezdeti nehézségeiről. Sikerült jó mélyre elásnia két gyilkosság kínját és két különös szerelem gyönyöreit; az egyik egy robothoz, a másik egy földi emberhez fűzte... és mindezeket a problémákat messze maga mögött hagyta. Végül is összehozott egy hosszú, nyugalmas házasságot, szült két gyermeket, és békésen végezte formatervező-művészi munkáját. Végül kiröppentek a gyerekek, megvált a férjétől, s így akár a munkájától is visszavonulhatna.

Akkor egyedül maradhatna a robotjaival, és elégedetten - vagy rosszabb esetben beletörődéssel - hagyhatná, hogy élete lassan és eseménytelenül poroszkáljon a nyugodt vég felé, amely majd bekövetkezik a maga idején, méghozzá olyan lassan, hogy talán a tudatáig sem jutna majd az elérése. Pontosan ezt akarta.

És akkor... lám csak, mi történik velem!

Az egész előző este kezdődött, amikor hiábavalóan kereste a Solaria napját a csillagos égen, mivel nem is volt ott, és akkor sem láthatta volna szabad szemmel, ha ott van. Mintha ez az ostoba kapaszkodás a múlt után, amelyet meg kellett volna hagynia tetszhalott állapotában, ez a törekvés pukkasztotta volna el a maga köré gondosan fölépített, hűvös buborékot.

Először Elijah Baley - tudatosan félresöpört emlékei közül a legédesebben fájdalmas - neve bukkant föl többször is egymás után, sőtét következetességgel.

Találkoznia kellett egy emberrel, aki - hibásan - föltételezte, hogy Elijah Baley ötödízigeni utóda, és most egy másik társaságában ül itt, aki valóban hetedízigeni leszármazottja. Végül most olyan probléma és olyan felelősség merül föl előtte, amilyen nemegyszer, különböző helyzetekben maga Elijah Baley számára is kínzó dilemmát jelenthetett volna.

Talán magának is Elijah hasonmásává kell változnia, csak hogy az ő képességei és a kötelességre irányuló dühödt, minden áldozatra kész elszántsága nélkül?

Vajon mit tett, amivel kiérdemelte ezt a sorscsapást?

Érezte, amint az önsajnálattal dagadó áradata mélyén ott lapul a lelkében a dühös indulat. Senkinek sincs joga rá hárítani bármilyen felelősséget az ő akarata ellenében!

Erővel igyekezett kordában tartani a hangját, úgy sziszegte:

- Miért erősködik olyan hevesen, hogy solariai vagyok, miközben én nem tekintem magam solariaiának?

D. G. láthatóan nem vette a szívére a nő hangjának váratlan hűvösségét. Még mindig kezében tartotta a puha szalvétát, amelyet az étkezés végén tettek elé. Nedves volt és meleg, nem nagyon forró; D. G. kínosan utánozta Gladia mozdulatait, amint gondosan megtörölgeti vele a kezét és a száját. Végül kettéhajtotta, és a szakállát is végigtörölte vele. A szalvéta foszlányokra esett, és felpöndörödött.

- Föltételezem, hogy hamarosan teljesen elenyészik - jegyezte meg.

- Így van. - Gladia behelyezte kéztörölőjét az asztal lapjában e célból kialakított mélyedésbe. Kézben tartani modortalanságnak számított, amit csak az tett megbocsáthatóvá, hogy D. G. nyilvánvalóan nem ismerte a civilizált szokásokat. - Akadnak, akik szerint ez is szennyezi a légkört, de működik a kifinomult elszívóberendezés, amely a legcsekélyebb szennyezést is eltávolítja a mennyezeten át. Nem hiszem, hogy bármelyikünkre veszélyt jelentene. De nem válaszolt a kérdéseimre, uram!

D. G. gombóccá gyúrta szalvétája maradványait, és letette széke karfájára. Gladia gyors és alig észrevehető intésére az egyik robot azonnal eltávolította onnan.

- Nem szándékosan hagytam figyelmen kívül a kérdését, asszonyom - szabadkozott D. G. - Nem kívánom önre erőltetni solariai mivoltát. Csupán arra mutattam rá, hogy ott született, és életének korai évtizedeit is ott töltötte, így ésszerűnek tűnik önt solariainak tekintenem, legalábbis bizonyos mértékben. Különbözik tud róla, hogy a népe elhagyta a Solariát?

- Hallottam róla. Igen.

- Kivált ez önből valamilyen érzelmet?

- Én aurorai vagyok, már teljes húsz évtizede.

- Ez non sequitur.

- Hogy micsoda? - A véghangzókat egyáltalán nem értette.

- Nincs semmi köze a kérdésemhez.

- Ó, úgy érti, non sequitur! Viszont azt mondta: "no, szekatúra".

- Nagyon helyes - vigyorodott el D. G. - Akkor hagyjuk hát a szekatúrát. Én azt kérdezem öntől: érez-e valamit a Solaria pusztulásával kapcsolatban, mire azt válaszolja, hogy aurorai. Megfelelő reagálásnak tekinti ezt? Egy született aurorait is rossz érzéssel tölthet el egy testvérvilág megsemmisülése. Mondja, ön mit érez?

- Az nem számít! - csattant föl Gladia jéghidegen. - Miért érdekli?

- Megmagyarázom. Bennünket, a telepes világok kereskedőit azért érdekel, mert nagy nyereséggel kecsegtető üzleti lehetőségek rejlenek benne, és egy olyan világ, amelyet el is nyerhetünk. A Solariát már terraformálták. Kényelmes világ, és önök, űrlakók, úgy látszik, nem óhajtják, nincs szükségük rá. Akkor miért ne telepítenénk be mi?

- Azért, mert nem a maguké!

- Talán az öné mégis, madame, azért tiltakozik ennyire? Több joga van hozzá az Aurorának, mint a Baleyföldnek? Nem gondolhatjuk vajon, hogy egy üres világ azé, aki örömmel betelepíti?

- Már be is telepítették?

- Nem, mert nem teljesen üres.

- Úgy érti, mégsem hagyta ott minden solariai? - kérdezte hevesen Gladia.

D. G. visszatérő mosolya vigorrá szélesedett.

- Lám, hogy fölizzatja a gondolat, holott aurorai!

- Válaszoljon a kérdésemre! - komorodott el Gladia azonnal.

D. G. megvonta a vállát.

- A legjobb becsléseink szerint is mindössze úgy ötezer solariai élhetett rajta, mielőtt elhagyták. A népessége persze már évek óta erősen csökkent. De még az az ötezer is; biztosak lehetünk benne, hogy tényleg valamennyien elmentek? Ám valójában nem is ez a fő kérdés. Még ha az utolsó solariai is eltávozott róla, a bolygó akkor sem tekinthető egészen üresnek. Van rajta ugyanis vagy kétszázmillió, ha nem több robot, gazdátlan robotok, némelyikük az egész galaxis legfejlettebbjei közül való. A távozó solariaiak föltehetően magukkal vittek néhány robotot; az űrlakók élete elképzelhetetlen nélkülük. (Ezzel D. G. körülpillantott, és mosolyogva nézett végig a fali nyílásaikban sorakozó házi robotokon.) - Fejenként negyvenezret azonban mégsem cipelhetek magukkal.

- Nos, mivel a maguk telepes világai teljesen robot nélküliek, és azok is kívánnak maradni, föltételezem, hogy nem is szállhatják meg a Solariát.

- Így van. Addig nem, amíg a robotokat el nem távolítják róluk... és itt lépünk be a képbe mi, kereskedők.

- Hogyan?

- Mi nem akarunk robottársadalmat, de azért nem viszolygunk a robotok érintésétől vagy a velük való üzleteléstől. Nem táplálunk irántuk babonás félelmet. Csak azt tudjuk, hogy egy túlrobotosodott társadalom hanyatlásra van ítélve. Ezt az űrlakók a saját példájukkal tették számunkra nyilvánvalóvá. Ám attól, hogy mi nem óhajtunk ezzel a robotméreggel megfertőzött világban élni, még nagyon szívesen eladhatjuk őket méltányos áron az űrlakóknak, ha már elég bolondok ahhoz, hogy ilyen társadalmat kívánjanak maguknak.

- És gondolja, hogy az űrlakók valóban megvennék őket?

- Biztos vagyok benne. Még örömmel is fogadnák az elegáns solariai gyártmányokat. Közismert, hogy ők voltak a galaxis legkiválóbb robottervezői, függetlenül attól, hogy a boldogult dr. Fastolfe számított e

téren felülmúlhatatlannak, holott ő csupán aurorai. Másrészt, bár tekintélyes összegeket söpörhetnénk be értük, az még mindig eltörpülne a valódi értékük mellett. Így az űrlakók és a telepések egyaránt nyernének az ügyön; ebben rejlik a sikeres kereskedelem titka.

- Az űrlakók nem vásárolnának robotokat a telepésektől - jelentette ki Gladia szemmel látható megvetéssel.

D. G. igazi kereskedőhöz méltón nem törődött olyan csekélységekkel, mint a harag vagy a sértett büszkeség. Számára az üzlet volt a lényeg.

- Már hogyné vásárolnának! - vélekedett. - Ha fejlett robotokat fél áron ajánlanánk föl nekik, ugyan miért háritának el maguktól a lehetőséget? Ha üzletről van szó, ön is meglepetéssel tapasztalhatja, milyen jelentéktelenné válik rögtön az ideológia.

- Én pedig azt hiszem, itt önt éri majd meglepetés. Csak próbálja eladni azokat a robotokat, rögtön meglátja!

- Szívesen megkísérelném, asszonyom. Mármost eladni őket. De sajnos egy sincs a birtokomban.

- Miért nincs?

- Mivel egyet sem sikerült szereznünk. Két telepes kereskedőhajó is leszállt a Solariára, más-más helyen és időben. Mindegyikük úgy huszonöt robotot hozhatott volna magával. Ha sikerrel járnak, egész kereskedelmi flották követték volna őket, és megkockáztatom, még évtizedekig űzték volna a robotkereskedelmet, és végül megtelepedhettek volna a kiürített világon.

- De nem jártak sikerrel. Vajon miért?

- Mivel mindkét hajó elpusztult a bolygó felszínén, s amennyire tudjuk, velük együtt a személyzetük is.

- Meghibásodott valami berendezésük?

- Szamárság. Mindkét hajó simán leszállt, nem szenvedtek hajótörést. Utolsó jelentésükben közlő űrlakókat említettek, de azt nem tudjuk, solariaiak vagy más világok szülöttei voltak-e azok. Arra a következtetésre jutottunk, hogy az űrlakók figyelmeztetés nélkül támadtak rájuk.

- Az lehetetlen.

- Úgy véli?

- Hát persze hogy lehetetlen. Mi okuk lett volna rá?

- Mondjuk, hogy távol tartsák őket attól a világtól.

- Ha ezt akarják, elegendő lett volna egyszerűen tudomásukra hozniuk, hogy az a világ már foglalt - bizonygatta Gladia.

- Lehet, hogy nagyobb örömet lelték néhány telepes megölésében. Legalábbis a népünk nagy része így véli, és nyomást gyakorol a kormányra, hogy küldjön oda pár hadihajót, és létesítsen katonai bázist a bolygón.

- Veszélyes vállalkozás lenne.

- Biztosan. Háborúhoz is vezethetne. Néhány héjánk egyenesen erre tör. Talán egyes űrlakóknak is ez a céljuk, és azokat a hajókat is csak az ellenségeskedés kiélézése végett pusztították el.

Gladia döbbenten nézett maga elé. A híradásokban a leghalványabb utalás sem történt az űrlakók és a telepések közötti feszültségekre.

- Biztosan tárgyalással is elrendezhető a helyzet - vélekedett. - A maguk emberei megkeresték már ez ügyben az Űrlakó Szövetséget?

- Teljesen jelentéktelen testület ugyan, de azért megtettük. Sőt még az Aurorai Tanácsot is...

- És?

- Az űrlakók mindent tagadnak. Arra utalhatnak, hogy a robotkereskedelemből származó nyereség igen nagy lehet, s ezért a - velük ellentétben - kizárólag a pénz után törtető kereskedők maguk is összecsaphattak az üzleten. Nyilván azt akarják velünk elhitetni, hogy a két hajó pusztította el egymást, mivel mindegyik saját világa számára akarta megszerezni a kereskedelmi monopóliumot.

- Ezek szerint azok a hajók más-más világról származtak.

- Igen.

- Nem gondolja, hogy akkor mégiscsak lehetett közöttük valamilyen összecsapás?

- Nem tartom valószínűnek, de el kell ismernem a lehetőségét. A telepes világok között még sohasem volt nyílt harc, de igencsak kiélezett viták akadtak. A Föld közvetítésével ezek azonban mind megoldódtak. Az

mégis előfordulhat, hogy a telepes világok valamilyen kényes helyzetben nem tartanak össze, különösen, ha sok milliárd dolláros üzlet a tét. Emiatt nem valami fényes távlat számunkra a háború, és ezért kell tennünk valamit a forrófejűek megfékezésére. Mi is pontosan ez okból keveredtünk bele az ügybe.

- Mi?

- Ön és én. Engem arra kértek föl, hogy menjek el a Solariára, és derítsem ki, ha tudom, mi történt ott valójában. Egy fölfegyverzett, de nem igazi hadihajóval indulok útnak.

- A maga hajója is megsemmisülhet.

- Lehetséges. De bennünket nem érhet támadás fölkészületlenül. Jómagam persze nem vagyok a hipervíziós hősök közül való, ezért alaposan végig gondoltam, mit kell tennem a pusztulás valószínűségének csökkentésére. Rájöttem valamire: a telepesek solariai behatolásának egyik fő akadálya a bolygó ismeretének hiányában rejlik. Ezért hasznos lehet, ha magunkkal viszünk valakit, aki ismeri azt a világot, röviden: egy solariait.

- Úgy értsem, netán engem óhajt magával vinni?

- Pontosan, hölgyem.

- És miért éppen engem?

- Föltételezem, ezt magyarázat nélkül is megérti, asszonyom. A bolygójukat elhagyott solariaiakról nem tudjuk, hová mentek. Ha mégis maradtak néhányan, nagy valószínűséggel bennük keresendő az ellenség. Egyetlen solariai születésű, de más űrlakó bolygón élő személyről sem tudunk, önt kivéve. Az egész galaxisban ön az egyetlen számomra elérhető solariai. Ezért van szükségem éppen önre, és ezért kell velem jönnie.

- Téved, telepes. Ha én vagyok önnek az egyetlen elérhető, akkor nincs elérhető személy a számára. Én nem szándékozom önrel tartani, és nem létezik, abszolúte nem létezik semmilyen eszköz, amellyel erre kényszeríthetne. Itt vannak körülöttem a robotjaim. Csak tegyen felém egyetlen lépést, azonnal megfékezik, ha pedig erőszakoskodik, súlyosabb kellemetlenség is érheti.

- Nem szándékom az erőszak. A saját elhatározásából kell velem tartania, méghozzá készséggel. A háború megakadályozásáról van szó.

- Ez mindkét fél részéről a kormányok dolga. Ebben az ügyben bármilyen részvételt visszautasítok. Végül is magánszemély vagyok csupán.

- Ezzel pedig tartozik a saját világának. A háború nagy csapást jelenthet nekünk, de az Aurora számára is.

- Én semmivel sem vagyok inkább hipervíziós hős, mint maga.

- Akkor nekem tartozik ezzel a lépéssel.

- Maga megőrült! Én nem tartozom magának semmivel.

- Valóban, mint egyénnek, nem tartozik nekem semmivel - mosolyodott el halványan D. G. - Viszont mint Elijah Baley leszármazottjának, igenis sokkal tartozik.

Gladia megmerevedett, és egy hosszú pillanatig némán bámult a szakállas szörnyetegre. Hogyan is feledkezhetett meg róla, kivel ül szemben!

- Nem - nyögte ki végül nagy erőfeszítéssel.

- De igen - vágta rá D. G. határozottan. - Az Ősünk két alkalommal tett önért annyit, amennyit sohasem fizethetne vissza. Ő már nincs közöttünk, nem követelheti a tartozását, a tartozásának egy csekély morzsáját. Én viszont örököltem a jogot ennek megtételére.

- De ugyan mit tehetnék én magukért, még ha beleegyeznék is az utazásba? - kérdezte Gladia elkeseredetten.

- Azt majd meglátjuk. Nos, jön?

Gladia ismét kétségbeesetten tiltakozni akart, de talán azért, mert az elmúlt huszonnégy óra során Elijah váratlanul életének ismét szerves részévé vált, talán ezért érezte képtelenségnek e lehetetlen, de éppen az ő nevében nekiszegedett kérés elutasítását?

- De mi haszna, ha bele is egyezem? A Tanács úgysem engedélyezi a csatlakozásomat. Nem engedheti egy aurorai távozását innen valami telepes hajó fedélzetén.

- Asszonyom, ön húsz évtizede él ezen a világon, ezért föltételezi, hogy a született auroraiak önt is maguk közül valónak tekintik. De ez nem így van! Az ő szemükben még mindig csak solariai. Biztosan elengedik.

- Nem engednek - suttogta Gladia hevesen dobogó szívvel, miközben egész karja libabőrös lett. Ennek az embernek igaza van. Amadiróra gondolt, aki biztosan nem nézi őt többnek egy solariai menekültnél. Mégis keserű szájjal ismételte meg: - Nem engednének... - ám ezzel csak önmagát próbálta megerősíteni.

- De igen, elengedik - vágta rá azonnal D. G. - Hát nem kereste fel önt valaki a Tanácsból; nem kérte rá, hogy fogadjon engem?

- Csupán egy jelentést kért tőlem a mostani beszélgetésünkről - csattant föl Gladia elutasítón -, amit be is nyújtok nekik.

- Nos, ha azt akarják, hölgyem, hogy itt, a saját házában kémkedjen utánam, ez a kívánságuk még fokozottabban érvényes a Solariára. - D. G. várta a választ, de miután nem kapta meg, szomorkás árnyalattal a hangjában tette hozzá: - Asszonyom, ha visszautasít, én nem kényszerítem önt, mivel nem szükséges. Ők maguk kényszerítik majd. De én ezt nem szeretném. Az Ős sem szeretné, ha itt lenne közöttünk. Csupán az iránta való emberi hálából kívánná a csatlakozását hozzánk, semmi másért. Asszonyom, az én Ősöm kegyetlenül súlyos körülmények között fáradozott az érdekében. És ön nem vállal némi fáradságot az emlékezetére?

Gladia szívében megadta magát. Érezte: ennek képtelen ellenállni.

- Nem mehetek sehová a robotjaim nélkül - sóhajtotta végül.

- Ezt nem is várhatom el öntől - vigyorodott el D. G. szélesen. - Miért ne hozhatná magával az én két névadómat? Vagy netán többre is szüksége van?

Gladia Daneel felé pillantott, de ő továbbra is mozdulatlanul állt a helyén. Most Giscard felé fordult - ő is. Ekkor azonban úgy tűnt neki, hogy a robot feje egy egészen kurta pillanatra megmozdul: lefelé, majd fölfelé.

Benne pedig bíznia kellett.

- Nos, jól van hát - mormolta -, magával tartok. És mindössze erre a két robotra lesz szükségem.

Második rész

A Solaria

5. Az elhagyott világ

14.

Gladia életében ötödször találta magát egy űrhajó fedélzetén. Kapásból nem emlékezett rá pontosan, milyen régen is volt, amikor Santirix társaságában mentek el az Euterpe világra, mivel annak őserdeit a legtöbben a maguk nemében páratlannak tartották, különösen ragyogó kísézője, a Drágakő nevű hold romantikus fényében.

Az erdő valóban dúsan zöldellt, fái gondosan ültetett rendben sorakoztak, és állatvilágát is megfontoltan válogatták össze: színes volt és szórakoztató, de nem akadt benne egyetlen mérges vagy bármi más módon kellemetlen teremtmény sem.

A kereken 150 kilométer átmérőjű hold elég közel keringett a bolygó felszínéhez, s így ragyogó fényfoltként csillogott az égen. Annyira közel volt, hogy bárki láthatta, amint lassan siklik nyugatról

keletre, megelőzve a bolygó lomhább forgását. A delelőpontja felé emelkedve egyre fényesebb lett, majd ismét elhalványodott, amint lejjebb ereszkedett a látóhatár felé. A szemlélő elbűvölten bámulta az első éjszakán, már kevésbé a másodikon, és halvány elégedetlenséggel nézte a harmadikon - föltéve, hogy az ég éppen tiszta volt három éjszakán át, ám ez ritkán fordult elő.

Amint megfigyelte, az Euterpe szülőttei még csak rá sem néztek, bár a turisták előtt természetesen nagy hangon magasztalták. Összességében Gladia tulajdonképpen élvezte az utazást, de legkellemesebb élménye mégis az Aurorára való hazaérkezése maradt; erre eldöntötte magában, hogy többé soha nem utazik sehová, hacsak valamilyen kényszerítő körülmény föl nem merül. (Miután jobban elgondolkodott rajta, rájött, hogy legalább nyolc évtizede történt az eset.)

Egy ideig rettegve várta, mikor áll elő a férje egy újabb kirándulás gondolatával, de az többé szóba se hozott ilyesmit. Akkoriban nemegyszer az is eszébe ötlött, vajon nem jutott-e ugyanarra a következtetésre Santirix is, és netán ugyanúgy retteg az ő utazási ötleteitől.

A kirándulások mellőzése nem volt szokatlan a számukra. Az auroraiak - és ha már erről esik szó, az űrlakók általában - leginkább otthonülők voltak. A világaik, a birtokaik túlságosan is kényelmesek. Végül is miféle öröm lehet nagyobb annál, mint amikor az embert saját robotjai szolgálják ki, olyanok, amelyek minden jelzést ismernek, ráadásul gazdájuk szokásait is, és kívánságait kérés nélkül teljesítik.

Kellemetlenül összerendezte a gondolatra. Vajon erre utalt D. G., amikor a robotizált társadalom hanyatlásáról beszélt?

És most, lám, mégis újra kint van az űrben, annyi hosszú évtized után. Ráadásul egy földi eredetű hajón! Ugyan nem sokat látott belőle, de az a kevés is szörnyű aggodalommal töltötte el. Látszólag semmi más, csak egyenes vonalak, éles sarkok és sima felületek. Úgy tűnt, mindent mellőztek rajta, ami nem volt célszerű. Mintha semmi más nem számítana, csak a kifogástalan működés. Bár a látott részletek rendeltetéséről sejtelve sem volt igazán, tisztán érezte ezt a követelményt; itt semminek nem volt létjogosultsága, ami a legkevésbé is akadályozhatta volna a hajót, hogy a két pont közötti legrövidebb utat válassza.

Minden aurorai, lényegében minden űrlakók készítette tárgyon (de közöttük az auroraiak voltak a legfejlettebbek) a szempontok szintekbe rendeződtek. Az alapot a működőképesség jelentette, ettől nem szabadulhatott meg teljesen az ember, hacsak valami nem kizárólag a díszítést szolgálta, de azután mindig következett valami szemet és általában az érzékeket gyönyörködtető, és végül még olyasmi is, ami a léleknek szerez örömet.

Ó, mennyivel kellemesebb volt mindaz! Vagy éppen az emberi alkotásvágy olyan túlburjánzásáról tanúskodik, ami megfosztja az űrlakókat a díszítetlen univerzum értékelésének képességétől? No de ez olyan nagy baj? A jövő útja talán ezekhez az "innen oda, és ne tovább!" mértánias szabályokhoz vezet? Vagy talán a telepések még nem jöttek rá igazán az élet édes ízének élvezetére?

Ha viszont ennyi öröm rejlik az életben, neki vajon miért olyan kevésben volt része eddig?

Valójában semmi más teendője nem akadt ezen a hajón, csak ilyesféle kérdéseket végiggondolni és újragondolni. Ez a D. G., Elijah e barbár utóda ültette a fülébe a bogarat annak makacs hangoztatásával, hogy az űrlakók világi a hanyatlás útján járnak, még ha egészen rövid aurorai tartózkodása alatt láthatta is (biztosan látnia kellett) a gazdagság és biztonság kétségbevonhatatlan jeleit?

Megkísérelt elmenekülni gyötrő gondolatai elől a rendelkezésére bocsátott holofilmek nézésével.

Mérsékelt figyelemmel követte a vetítőfelületen az alakok és események villogását, amint a kalandos történet (csupa kalandfilmet kapott ugyanis) sebesen száguldott előre, kevés időt hagyva a szavaknak és gyakorlatilag semmit a gondolkodásnak. Az élvezetről nem is beszélve. Ez is csak olyan volt, mint a berendezéseik.

D. G. akkor lépett be hozzá, amikor éppen az egyik történet közepén járt, de valójában már jó ideje nem figyelt oda. A látogatás nem érte meglepetésként. Az ajtajánál őrt álló robotok jó előre jelezték D. G. közeledését, és semmiképpen sem engedték volna be, ha nem lenne a fogadására alkalmas állapotban. Daneel be is kísérte a vendéget.

- Hogy érzi magát? - kérdezte D. G. Gladia egy mozdulattal kikapcsolta a készüléket, mire a kép elhalványult, megremegett, és teljesen elenyészett, a férfi pedig így szólt: - Nem kell kikapcsolni. Szívesen nézem én is önnel együtt.

- Nem fontos - mormolta Gladia. - Már éppen elegendő van belőlük.
- Kényelmes az elhelyezése?
- Nem egészen. Izé... el vagyok zárva mindenkitől.
- Sajnálom, de ugyanez történt velem is az Aurorán. Egyetlen emberemet sem vihettem magammal.
- És most ezt bosszulja meg rajtam?
- Egyáltalán nem. Először is beleegyeztem, hogy magával hozza két tetszése szerint kiválasztott robotját. Másodszor nem én, hanem a legénységem akarja így. Nem kedvelik sem az űrlakókat, sem a robotokat. Különbösen miért bántja ez az elszigeteltség? Nem csökken ezáltal megfertőződésének a veszélye?
- Gladia tekintete gőgösen villant, hangja azonban fáradtan csengett:
- Nem tudom, nem vagyok-e már túl öreg a fertőzéstől való félelemhez. Sokféle szempontból úgy érzem, már éppen eleget éltem. Különbösen is itt van a kesztyűm, az orrszűrőm, és ha kell, még a maszkom is. Egyébként sem gondolom, hogy venné a fáradságot, és megérintene.
- És senki más sem tenné - felelte D. G. váratlan élel a hangjában. Keze közben rátévedt a bal csípőjéhez erősített tárgyra.
- A nő tekintetével követte a mozdulatot.
- Mi az ott? - kérdezte.
- D. G. elmosolyodott, szakállja szinte ragyogott a tompa világításban. A barna szőrszálak közé itt-ott vörösek keveredtek.
- Fegyver - válaszolta, és elő is húzta. Sima markolatánál fogva tartotta, amely az ökle felé domborodott, mintha a szorításával duzzasztaná fölfelé. Egy vékony, mintegy tizenöt centiméteres henger meredt Gladia felé. A végén nem látszott semmiféle nyílás.
- Ezzel embert is ölhet? - nyújtotta felé a kezét Gladia.
- D. G. gyorsan félrerántotta előle.
- Soha ne nyúljon senki fegyvere után, hölgyem! Ez sokkal több, mint egyszerű modortalanság, ugyanis minden telepest arra neveltek, hogy hevesen reagáljon az ilyen mozdulatokra, s ez komoly veszéllyel is járhat önre nézve.
- Gladia tágra nyílt szemmel húzta vissza a kezét, és gyors mozdulattal a háta mögé dugta.
- Ne fenyegetsen veszéllyel! Daneel ilyesmiben nem érti a tréfát. Az Aurorán nincs olyan barbár, aki fegyvert hordana magánál.
- Tudja - válaszolta D. G., figyelmen kívül hagyva a jelzöt -, nekünk nincsenek robotjaink, amelyek megvédelmeznének bennünket. Ez pedig nem valami gyilkos szerszám. Bizonyos értelemben persze annál is rosszabb. Olyan rezgéseket bocsát ki, amelyek a fájdalomérzékelő idegvégződéseket ingerlik. Sokkal nagyobb fájdalmat okoz, mint amelyet egyáltalán el tudna képzelni. Nincs ember, aki kész lenne másodszor is elviselni, ezért akik hordják, igazán ritkán használják. Különbösen idegkorbácnak nevezzük.
- Undorító! - ráncolta össze a homlokát Gladia. - Nekünk robotjaink vannak, de azok sohasem bántanak senkit, csak elkerülhetetlen veszélyhelyzetben, és akkor is csak a legcsekélyebb mértékben.
- D. G. megvonta a vállát.
- Ez nagyon civilizáltan hangzik, de egy kis fájdalom, sőt egy kis öldöklés még mindig jobb a szellemnek a robotok által okozott leépülésénél. Különbösen is: az idegkorbáccsal nem lehet ölni, az önök hajóinak viszont vannak totális halált és pusztulást okozó fegyverei is.
- Azért, mert a történelmünk kezdetén, amikor a földi örökségünk még erős volt, valóságos háborúkat vívtunk, de azóta teljesen megváltoztunk.
- Azokat a fegyvereket akkor is bevetették a Föld ellen, amikor, úgymond, már alaposan megváltoztak.
- Az egé... - kezdte a nő, de beharapta az ajkát, mintha vissza akarná szívni, amit mondani készült.
- Tudom - bólogatott D. G. - Azt akarta mondani: "az egészen más"! Gondoljon erre, hölgyem, ha netán eszébe jut, miért nem kedveli a legénységem az űrlakókat. Vagy éppenséggel én miért nem szeretem őket. De ez alkalommal ön igen hasznos lesz számomra, hölgyem, s ezért nem engedem eluralkodni magamon az efféle érzelmeimet.
- És mondja, mi módon lehetek a hasznára?
- Azzal, hogy solariai.

- Mindig csak ezt hajtogatja. Azóta több mint húsz évtized múlt el. Nem is sejtem, hogyan nézhet ki ma a Solaria. Semmit sem tudok róla. Ugyan milyen lehetett a Baleyföld húsz évtizeddel ezelőtt?
- Nem is létezett húsz évtizede, de a Solaria igen, és fogadni mernék, hogy valamilyen hasznos részlet föltétlen eszébe jut majd.
Ezzel fölkel, fejét udvariasságból, de csaknem gunyoros hirtelenséggel megbiccentette, és távozott.

15.

Gladia gondolataiba merülve, gyötrődve hallgatott egy ideig, aztán fölsóhajtott:

- Nem volt valami udvarias, ugye?
- Madame Gladia, ez a telepes erős feszültségben él - felelte Daneel. - Egy olyan világ felé halad éppen, ahol már az övéhez hasonló két hajót megsemmisítettek, a teljes legénységükkel együtt. Ő és az emberei nagyon nagy veszedelemmel néznek szembe.
- Te mindig minden emberi lényt védelmezel, Daneel - méltatlankodott Gladia. - Ugyanaz a veszély leselkedik rám is, ráadásul én nem önként vállalom, de ettől még nem gorombáskodom senkivel.
Daneel erre nem szólt semmit.
- Ó, talán mégis? - folytatta a nő tétován. - Egy kicsit én is goromba voltam veled, igaz?
- Nem hiszem, hogy a telepest megbántotta - vélte Daneel. - Javasolhatom, madame, hogy készülődjék a lefekvéshez? Igencsak későre jár.
- Nagyon helyes. Mindjárt lefekszem, de nem vagyok elég nyugodt az alváshoz, Daneel.
- Giskard barátom szerint hamarosan az lesz, madame, és neki ilyen dolgokban rendszerint igaza van.
És Gladia valóban jól aludt.

16.

Daneel és Giskard csak álltak a helyükön, asszonyuk kabinjának sötétjében.

- Nyugodalmatlan álomban lesz része, Daneel barátom, és valóban szüksége is van a pihenésre. Veszedelmes út áll előtte.
- Nekem úgy tűnt, Giskard barátom - mormolta Daneel -, valahogy te is biztattad őt, hogy vállalja ezt az utat. Föltételezem, megvolt rá az okod.
- Daneel barátom, roppant keveset tudunk az egész galaxist fenyegető válságról, ezért semmi olyan lehetőséget nem utasíthatunk vissza, amely gyarapíthatja az ismereteinket. Meg kell tudnunk, mi történik a Solarián, és ez csak úgy lehetséges, ha odamegyünk, mi pedig csak akkor juthatunk el oda, ha elősegítjük valahogy Madame Gladia odautazását is. A befolyásolásához csak egy egészen gyöngye érintésre volt szükség. Minden nagyhangú tiltakozása ellenére, kezdettől fogva menni akart. Mindent elsőpró vágy támadt benne, hogy láthassa a Solariát. Olyan sajnás volt ez a lelkében, amely sohasem múlt volna el, ha nem mehet oda.
- Ha te mondd, akkor így is van, bár én eléggé különösnek találom. Hát nem jelentette ki gyakran és határozottan, hogy az élete a Solarián boldogtalan volt, hogy teljesen hozzáidomult az Aurorához, és sohasem óhajt visszatérni a szülőbolygójára?
- Igen, ez is igaz. Ez is benne van a tudatában. Ez a két érzés, helyesebben érzem, egyszerre és egymás mellett létezik benne. Az emberek elméjében gyakran figyelhettem meg ilyesféle jelenségeket. Két ellentétes érzélem egyidejű és együttes jelenlétét.
- Ez a lehetőség nem tűnik logikusnak, Giskard barátom.
- Egyetértek, és mindebből csak arra következtethetek, hogy az emberi lények nem mindig és nem minden tekintetben logikusak. Talán ez az egyik fő ok, amely miatt olyan nehéz az emberi viselkedést szabályozó törvényeket kidolgozni. Madame Gladia esetében például olykor tapasztalom ezt a sóvárgást a Solaria után. Máskor ez az érzés mélyen elrejtőzik benne, teljesen eltakarja az iránta táplált, sokkal mélyebb

ellenszenvet. Amikor viszont tudomást szerzett róla, hogy a lakói elhagyták a Solariát, a vele kapcsolatos érzelmei azonnal megváltoztak.

- De miért? Mi köze lehet a bolygó kihalásának azokhoz az ifjúkori élményekhez, amelyekből Madame Gladia ellenszenve táplálkozik? Vagy... míg hosszú évtizedeken keresztül elfojtotta a vágyakozását az eleven Solaria után, miért oldja föl magában ezt a gátlást, amikor a volt világa halott bolygóvá válik, és miért kezd újból sóvárogni egy olyan világ után, amely ma már mindenképpen teljesen idegen számára?

- Nem tudom megmagyarázni, Daneel barátom, mivel minél több ismeretet gyűjtök össze az emberi tudatról, annál nagyobb elkeseredést érzek mélységes érthetlensége miatt. Korántsem színtiszta előny az elmébe való beelátás képessége, és gyakran irigylem is téled viselkedéskontrollo egyszerűségét, ami abból fakad, hogy képtelen vagy behatolni a felszín alá.

- És még csak nem is sejtessz semmilyen magyarázatot, Giskard barátom? - erősködött tovább Daneel.

- Azt hiszem, sajnálatot érez a kihalt bolygó iránt. Ő maga ugyan már húsz évtizede elhagyta...

- Elűzték onnan.

- Ma már dezertálásnak tekinti a távozását, és attól fél, ezzel teremtette meg a példát a többieknek is. Úgy érzi, ha ő nem távozik, akkor senki más sem, és a világa máig népes és boldog marad. De mivel a gondolatait nem érthetem, csak tapogatózom a múltban, meglehet, tévesen, az érzelmei alapján.

- Nem szolgáltatott példát a távozásával, Giskard barátom. Mivel már húsz évtized telt el azóta, nem létezhet okszerű összefüggés a korábbi és az ennyivel későbbi események között.

- Én is így látom, de az emberi lények néha különös örömeiket lelik fájdalmas érzéseik dédelgetésében, és ok nélkül, esetenként éppen a józan ész ellenében vádolják önmagukat valamivel. Akárhogy is, Madame Gladia visszatérési vágya rendkívül erős volt, ezért éreztem szükségesnek az utazással szembeni gátlásainak feloldását. A leghalványabb érintés is elegendő volt hozzá. S ámbár szükségesnek vélem a visszatérését oda, mivel csak így juthatunk el mi is a Solariára, mégis aggaszt, hogy kalandunk hátrányai végül nagyobbak lehetnek az előnyeinel.

- De hogyan, Giskard barátom?

- A Tanács lelkesen támogatta, hogy Madame Gladia elkísérje ezt a telepest, ám talán éppen az volt ezzel a célja, hogy Madame Gladia ne tartózkodjék az Aurorán abban a kritikus időszakban, amikor a Föld és telepes világi szétzúzását készítik elő.

Daneel látható erőfeszítéssel próbálta megemészteni a hallottakat. Csupán tekintélyes hosszúságú szünet után szólalt meg ismét:

- Véleményed szerint miért kellene épp Madame Gladiát eltávolítani?

- Ezt magam sem értem, Daneel barátom. Ezért a te véleményedre vagyok kíváncsi.

- Én még nem gondolkodtam ezen a kérdésen.

- Akkor most gondolkozz! - Ha Giskard emberi lény, utóbbi szavai parancsnak is hangozhattak volna.

Még hosszabb szünet következett, mielőtt Daneel ismét megszólalt:

- Addig a pillanatig, amíg dr. Mandamus meg nem jelent Madame Gladia házában, asszonyunk sohasem mutatott semmiféle érdeklődést a nemzetközi ügyek iránt. Igaz, dr. Fastolfe és Elijah Baley barátja volt, de ez a barátság csupán az érzelmeiből táplálkozott, és nem volt semmilyen ideológiai alapja. Ők azonban már mindketten eltávoztak tőlünk. Igaz, ellenszenvet táplál dr. Amadiro iránt, és ez az érzés kölcsönös, de szintén csak szigorúan személyes alapon. A gyűlölködésük már húsz évtizedes múltra tekint vissza, és sohasem nyilvánult meg semmilyen cselekvő formában, mégis éppolyan makacsul tartja magát, mint eddig bármikor. Dr. Amadiro ma a legbefolyásosabb személy a Tanácsban, ezért semmiképpen sem kell félnie Madame Gladiától, vagy éppen törekednie az eltávolítására.

- Megfelelkezel egy tényről: Madame Gladia eltávolításával egyszersmind tőlünk is megszabadul. Abban biztos lehetett, hogy Madame Gladia nélkülünk nem kel útra, tehát éppenséggel bennünk is láthatja a veszély forrását.

- Létezésünk során, Giskard barátom, soha semmilyen formában vagy mértékben sem jelentettünk fenyegetést dr. Amadiro számára. Miért kellene tehát tartania tőlünk? Nem tud a képességeidről, sem arról, eddig hogyan használtad fel őket. Akkor meg miért lenne fontos neki, hogy az Auroráról eltávolítson minket, ha csak egy bizonyos időre is?

- Csak egy időre, Daneel barátom? Honnan veszed, hogy csak ideiglenesen óhajt megszabadulni tőlünk? Talán többet tud a telepeseknél a Solaria bajairól, és ezért biztos is lehet a kapitány és legénysége pusztulásában... s velük együtt Madame Gladia és a mi végzetünkben is. Fő célja talán a teleses hajójának az elpusztítása, és azt csak ráadásnak tekinti, ha dr. Fastolfe hú barátja és robotjai is megsemmisülnek.
 - Biztosan nem kockáztatná a háborút a teleses világokkal, ami a hajójuk pusztulását követően valószínűleg kitörne, és a mi megsemmisülésünk feletti aprócska öröme nem lehet elegendő, hogy érte ilyen súlyos kockázatot vállaljon.
 - Az lehetetlen, Daneel barátom, hogy dr. Amadiro közvetlen célja maga a háború. Ezzel a veszéllyel nem számol, tehát a mi elpusztításunk csak fokozhatja az örömét egy különben számára nem is létező kockázat megnövekedése ellenére.
 - Giskard barátom, ennek nem látom semmi értelmét - mondta Daneel csöndesen. - Jelen körülmények között bármilyen háborút biztosan a telepések nyernének meg. Lelkileg jobban fölkészültek a háború borzalmainak elviselésére. A világaik szétszórtabbak, s ennél fogva alkalmasabbak a "támadás-visszavonulás" taktikájának alkalmazására. Viszonylag kezdetleges világaiknak aránylag kevés a vesztenivalójuk, míg az űrlakók igenis sokat veszíthetnek kényelmes és jól szervezett világaik kockáztatása által. Ha a telepések készek is egy-egy világukat fölládozni bármelyik űrlakó világ pusztulása ellenében, az űrlakók ilyen helyzetben rögtön az elején megadják magukat.
 - De vajon a háborúnak a "jelenlegi körülmények között" kell-e majd végbemennie? És ha az űrlakók máris rendelkeznek olyan fegyverrel, amellyel gyors vereséget mérhetnek a telepésekre? Nem lehet éppen ez az a válság, amivel e pillanatban szembenézünk?
 - Ebben az esetben, Giskard barátom, a győzelem nagyobb és eredményesebb lehet, ha váratlan csapással érik el. Miért vállalnák egy olyan háború kirobbantásának veszélyét, amelyet éppenséggel a telepések váratlan támadása is bevezethet, s amely így jelentős pusztítással járna?
 - Talán az űrlakóknak ki kell próbálniuk a fegyverüket, és néhány teleses hajó pusztulása a Solarián éppen az ilyen kísérletek eredménye.
 - Az űrlakók rendkívül tehetségtelenek lennének, ha nem találtak volna olyan kísérleti módszert, amely képes titokban tartani a fegyverük létezését.
- Most Giskardon volt a töprengés sora.
- Rendben van, Daneel barátom, de akkor mivel magyarázod a jelenlegi küldetésünket? Hogyan értelmezed a Tanács készségét, sőt kifejezett óhaját, hogy kövessük útján ezt a telepest? A kapitány előre megmondta, hogy kényszeríteni fogják Madame Gladiát a csatlakozásra, és valóban így is történt.
 - Ezen a kérdésen nem gondolkodtam, Giskard barátom.
 - Akkor most éppen itt az ideje - hangzott a válasz, ismét parancsként.
 - Így teszek!
- Hosszúra nyúló csönd következett, de Giskard sem szóval, sem másként nem adta jelét türelmetlenségnek, várt nyugodtan.
- Végül Daneel megszólalt, lassan, mintha utat törne a szokatlan gondolatok sűrűjében:
- Nem hiszem, hogy a Baleyföldnek vagy bármely más teleses világnak joga lenne a Solarián található robotvagyon nyílt eltulajdonításához. Még ha a solariaiak eltávoztak is, vagy netán kihaltak, a Solaria még így, lakatlanul is egyike marad az űrlakók világainak. A megmaradó negyvenkilenc űrlakó világ mindenesetre biztosan így vélekedik. Közülük is leginkább az Aurora, amennyiben vezető szerepet tulajdonít magának az események során.
- Giskard végiggondolta a hallottakat.
- Tehát azt állítod, Daneel barátom, hogy a két teleses hajó elpusztításával az űrlakó világok a tulajdonjogukat kívánták nyomtatékosítani a Solaria iránt?
 - Nem, ez nem lehet a megfelelő eljárás, ha valóban az Aurora az űrlakó világok vezető ereje továbbra is - felelte Daneel. - Akkor az Aurora egyszerűen kijelentené, hogy a Solaria, lakatlanul vagy sem, ezután is tiltott terület a teleses hajók számára, és megtorlást helyezne kilátásba, ha bármely teleses hajó behatolna a Solaria bolygórendszerébe. Közben hajókból és érzékelőállomásokból biztos kordont vonna a kérdéses naprendszer köré. De sem ilyen figyelmeztetésre, sem hasonló intézkedésre nem került sor, Giskard barátom. Miért kellene hát hajókat megsemmisíteniük, ha eleve könnyűszerrel távol tarthatják őket?

- Azokat a hajókat mégis elpusztították, Daneel barátom. Talán ezt is az emberi gondolkodás logikátlanságával magyarázod?
- Nem, hacsak nem kényszerülök rá. Egyelőre azonban tekintsük azoknak a hajóknak a megsemmisülését pusztán tényállásnak. Utána vizsgáljuk meg a következményeket. Egyetlen teleses hajó kapitánya leszáll az Aurorán, követeli, hogy a helyzetet megvitathassa a Tanáccsal, ragaszkodik hozzá, hogy egy aurorai polgárt magával vihessen a solariai helyzet kiderítése végett, és a Tanács minden kérésének eleget tesz. Ha a hajók előzetes figyelmeztetés nélküli megsemmisítése túlságosan is kemény lépés az Aurora részéről, a teleses kapitánnyal szembeni ilyen mértékű engedékenysége éppenséggel a gyengeségéről tanúskodik. Ezzel az engedékenységgel az Aurora minden jel szerint nemhogy háborút akarna, hanem bármire kész a háború fenyegetésének elhárítására.
- Igen - mormolta Giskard -, elismerem, ez is az egyik lehetséges magyarázata az eseményeknek. Hanem mi következik ebből?
- Én úgy vélem - mondta erre Daneel -, az űrlakó világok még korántsem annyira gyengék, hogy ilyen szolgálalkúen viselkedjenek; de még ha így lenne is, az évszázados uralmi helyzetük gögje útját állná az ilyesféle megnyilvánulásoknak. Biztosan valami más kényszerítette őket erre, s nem a gyöngeségük. Arra már rámutattam, hogy semmiképpen sem készülhetnek háborús összecsapásra, következésképpen az időnyerésre játszanak.
- De mi célból, Daneel barátom?
- El akarják pusztítani a telepeseket, de még nem készültek föl kellően. Hagyják, hogy ez a teleses megszerezze, amit akar, ezzel elkerülik a háborút, hogy majd a saját föltételeik szerint vívhassák meg, ha elérkezik az ideje. Csak azt nem értem, miért nem küldtek velük egy aurorai hadihajót is. Amennyiben ez az elemzésem helytálló - és úgy vélem, az -, akkor az Aurorának semmi köze nem lehet a Solarián történetekhez. Nem szurkálódniának ilyen kicsinyesen, hiszen ezzel csak fölébresztenék a telepesek gyanúját, még mielőtt készen állnának a megsemmisítő csapásra.
- Akkor hogyan vélekedjünk ezekről a szurkálódásokról, ahogyan te nevezed őket, Daneel barátom?
- Talán megtudhatjuk, mihelyt leszállunk a Solarián. Talán az Aurora éppoly kíváncsi, mint mi vagy a telepesek, ezzel magyarázható a kapitánnyal való együttműködésük, egészen Madame Gladia csatlakozásának engedélyezéséig.
- Most megint Giskard némult el egy időre.
- És mi lehet az a titokzatos pusztító csapás, amire készülnek? - kérdezte végül.
- Már beszéltünk a válságról, amely onnan ered, hogy az űrlakók le akarnak számolni a Földdel, de akkor általában beszéltünk az ősi bolygóról, beleértve a földi emberek leszármazottait is a mai teleses világokon. De ha komolyan olyan megsemmisítő csapás előkészítésére gyanakszunk, amellyel az űrlakók egyszer s mindenkorra végezhetnek az ellenségeikkel, akkor talán finomítani kell a nézeteinket. Más szóval: nem készülhetnek valamelyik teleses világ elleni csapásra. A teleses világok ugyanis önállóak, és bármelyikük pusztulása esetén a többiek azonnal visszavágnának. Azt sem tervezhetik, hogy egyszerre sok vagy éppen valamennyi világukra lesújtanak. Túl sok van belőlük, és nagyon szétszórtak. Biztosan nem járhat sikerrel minden csapás, és a megmaradt teleses világok dühükben és elkeseredésükben hatalmas kárt tehetnek még az űrlakók világaiban.
- Véleményed szerint tehát maga a Föld ellen irányulhat csak a fő csapás, Daneel barátom?
- Igen, Giskard barátom. A Földön él a rövid életű emberi lények túlnyomó többsége, az a forrása az új teleses világokra kivándorlóknak, és az új gyarmatok megteremtésének fő nyersanyagbázisa is. Egyben az valamennyi teleses szentként tisztelt őshazája. Ha a Földet valamilyen végzetes vereség éri, a teleses mozgalom valószínűleg többé sohasem éledhet újra.
- De nem reagálnának-e ilyen esetben a teleses világok éppoly dühödtlen és erőteljesen, mintha közülük esett volna áldozatul valamelyik? Én ezt mindenestre elkerülhetetlennek tartom.
- Én is, Giskard barátom. Ennélfogva úgy vélem, hogy hacsak az űrlakó világok el nem veszítették a józan eszüket, álcázott támadást kell intézniük, olyat, amely miatt látszólag nem terheli őket semmilyen felelősség.
- De miért nem a teleses világok ellen irányulna egy ilyen titkos hadművelet? Hiszen bennük rejlik a földlakók katonai erejének túlnyomó része.

- Vagy azért, mert az űrlakók szerint a Föld lerombolása nagyobb lélektani sokkot okozna, vagy az eszközeik csak a Föld ellen vethetők be hatékonyan, a telepes világok ellen viszont nem. Én az utóbbira gyanakszom, hiszen a Föld nagyon sajátos világ, és a társadalma sem hasonlít sem a telepesekére, sem az űrlakókéra.
- Összegezve tehát, Daneel barátom, a végső következtetésed szerint az űrlakók a Föld ellen készülnek megsemmisítő csapásra, amely a többi világokat egyáltalán nem érintené, s közben ellenük nem merülhetne föl semmiféle gyanú, csak éppen még nem állnak készen a végrehajtására.
- Igen, Giskard barátom, de már nem lehetnek igazán messze tőle, amikor pedig végleg fölkészülnek, biztosan azonnal le is sújtanak. Bármilyen késlekedés csak valószínűbbé tenne valamilyen kiszivárgást, ami a leleplezésükhöz vezethetne.
- Elismerésre méltó, Daneel barátom, hogy mindezt kihámoztad a rendelkezésünkre álló morzsányi ismeretekből. Most pedig áruld el, mi lenne ennek a hadműveletnek a lényege! Pontosan mire készülődhetnek az űrlakók?
- Csak eddig jutottam, Giskard barátom, a nagyon is ingoványos talajon, és nem is vagyok teljesen biztos az érveim helytállóságában. Ám még ha igazam van is, továbblépni már nem tudok. Sajnos, sejtlemem sincs róla, de még elképzelni sem tudom, mi lehet a tervezett csapás igazi természete.
- De addig nem tehetjük meg a megfelelő lépéseket a támadás elhárítására és a válság feloldására, amíg nem vagyunk tisztában a hadművelet lényegével - mormolta Giskard. - Ha pedig megvárjuk, amíg a csapás eredménye tárja föl előttünk a titkot, már túl késő lesz bármilyen ellenlépést tenni.
- Ha egyáltalán létezik űrlakó, aki mindezzel tisztában van, akkor az dr. Amadiro - szögezte le Daneel. - Nem kényszeríthetnéd valahogy Amadirot nyilvános kijelentésekre? Akkor a telepesek tudomást szereznének a veszélyről, és a fegyver használhatatlanná válna.
- Ezt nem tehetem meg, Daneel barátom, a tudata teljes lerombolása nélkül. Nem hiszem, hogy elég ideig megőrizhetném az elméje épségét a nyilatkozat megtételéhez. Nem, erre képtelen vagyok.
- Akkor talán - tétovázott Daneel - vigasztaljuk magunkat a következtetéseim esetleges helytelenségével, és azzal, hogy nem is készítenek elő ilyen csapást a Föld ellen.
- Nem - válaszolta Giskard -, érzésem szerint igazad van, és most egyszerűen csak várakoznunk kell tehetetlenül.

17.

Gladia csaknem fájdalmas várakozással tekintett a végső ugrás végrehajtása elé. Akkor már elég közel lesznek a Solariához, és a napját fénykorongként láthatják az égen.

Valóban csak egy korongocska lesz még, egy jellegtelen fénykarika, rögzítve ahhoz a ponthoz, ahol - miután a sugarai keresztülhaladtak a megfelelő szűrőkön - már szabad szemmel is megfigyelhetővé válik. A látvány egyáltalán nem lesz különleges. Valamennyi csillagnak, amelynek bolygói között emberi életre alkalmas is található, meg kell felelnie egész sor sajátos követelménynek, s ennek eredményeképpen hasonlítaniuk kell egymáshoz. Mind magányos csillagok; egyikük sem sokkal nagyobb vagy sokkal kisebb a Földet beragyogó Napnál. Nem túl aktív, nem túl öreg, fiatal vagy nyugodt, nem túl forró vagy hideg, és a vegyi összetétele sem lehet nagyon eltérő. Mindegyiknek vannak napfoltjai, kitörései és rengései, és első tekintetre majdnem egyformának tűnnek. Alapos heliográfiai színeképelemzéssel deríthetők fel csupán egyedi részleteik, és válhatnak a szemlélő számára összetéveszthetlenné.

És mégis... amikor Gladia kipillantott erre a fénykorongra, amely semmivel sem volt több számára egy fénykorongnál, szemét elöntötték a könnyek. Soha egyetlen gondolatot sem szentelt ennek a napnak, amíg a Solarián élt. Csupán a fény és a meleg szabályos ritmusban fölkelő és lenyugvó, örök forrása volt számára. Amikor eltávozott a Solariáról, mindössze a megkönnyebbült hála érzésével tekintett vissza arra a távolba vesző napra. Nem fűződtek hozzá valamennyire is fontos emlékei.

Most mégis csöndesen szípigott. Szégyellte magát látszólag teljesen megalapozatlan ellágyulása miatt, de a hüppögésére ez nem volt semmiféle hatással.

Jobban összeszedte magát, amikor a kabinja jelzőfénye kigyúlt. Biztosan D. G. áll az ajtaja előtt, senki más nem merne közeledni hozzá.

- Fogadja a látogatót, asszonyom? - kérdezte Daneel. - Érzelmileg feldúltnak látszik.

- Igen, Daneel, zaklatottak az érzelmeim, de azért csak hadd jöjjön. Alig hiszem, hogy meglepődne rajta. Mégis így történt. Mindenesetre a kapitány széles mosollyal az arcán lépett be, de mosolya szinte azonnal lehervadt. Hátralépett, és halkán suttogta:

- Majd később visszajövök.

- Maradjon! - szólt rá Gladia nyersen. - Semmiség az egész. Ostoba, pillanatnyi reakció. - Ingerülten szipogott még egyet, és megdörgölte a szemét. - Miért jött ide?

- A Solariáról szerettem volna beszélni önnel. Ha az apró manővereket sikeresen hajtjuk végre, holnap le is szállhatunk. De ha e pillanat nem igazán alkalmas a beszélgetésre...

- Teljes mértékben alkalmas. Valójában nekem is van egy kérdésem magához. Miért kellett három ugrást is végrehajtanunk, míg ideértünk? Egy is elég lett volna. Már húsz évtizeddel ezelőtt is elég volt, amikor az Aurorára távoztam innen. Az űrhajózás technikája biztosan nem visszafelé fejlődött azóta.

- Félrevezető manőverek, asszonyom - tért vissza D. G. arcára a mosoly. - Ha netán egy aurorai hajó a nyomunkba szegődött volna, igyekeztem... hogy is mondjam, összezavarni.

- De miért követett volna bennünket bárki?

- Pusztán gyanú, madame. A Tanács érzésem szerint kissé túl készségesen segített. Javasolták is, hogy velem küldenek egy aurorai hajót az expedíciónkra.

- Végül is a segítségünkre lehetett volna, nem?

- Lehetséges, ha nem gyanakszunk arra, hogy az egész mögött valahol maga az Aurora rejtőzködik. Meg is mondtam világosan a Tanácsnak, hogy boldogulok nélkük, vagyis - szögezte mutatóujját Gladiára - beérem az ön segítségével. De azért nem fordulhat-e elő, hogy a Tanács mégiscsak utánam küld egy hajót a tudtomon kívül, mondjuk pusztán segítőkészségből? Nos, én még így sem óhajtottam. Amúgy is elég kellemetlenségre számítok, nemhogy még állandóan a hátam mögé kelljen tekingetnem. Egyszóval kicsit megnehezítettem a követésünket. Különben mennyit tud valójában a Solariáról, asszonyom?

- Hát nem mondtam már el éppen elégszer? Semennyit! Azóta húsz évtized múlt el!

- De hölgyem, én a solariaiak lelkivilágáról beszélek. Az ilyesmi nemigen változik meg csekély húsz évtized alatt. Mondja meg nekem: miért hagyták el a bolygójukat?

- A történet szerint, amelyet hallottam - válaszolta Gladia nyugodtan -, a lélekszámuk fokozatosan csökkent. Ezért valószínűleg az idő előtti elhalálások és az egyre ritkábbá váló születések együttesen felelősek.

- Ez ön szerint is elfogadhatóan hangzik?

- Természetesen. Mindig is kevés gyerek született itt. - Arca elkomorodott a visszaemlékezéstől. - A solariai szokások nem teszik könnyűvé a teherbeesést, sem természetesen, sem mesterségesen, de még ektogenezis útján sem.

- Önnek sohasem voltak gyermekei, madame?

- A Solarián nem.

- No és az idő előtti elhalálások?

- Csupán találgathatok. Úgy vélem, a kudarc élményéből fakadhatott a dolog. A Solaria helyzete nem alakult igazán jól. Még akkor sem, ha a lakói óriási lelki erőfeszítésekkel próbálták idealizálni a társadalmunkat; szerintük nem csupán a Földön, hanem egyetlen űrlakó világon sem létezett soha az övékéhez hasonlóan tökéletes rendszer.

- Ön szerint netán a Solaria egész népe azért halt ki, mert kollektíve meghasadt a szíve?

- Ha maga ilyen nevetségesen óhajtja megfogalmazni - mormolta Gladia kedélytelenül.

D. G. megvonta a vállát.

- Én úgy értettem, ön pontosan ezt mondta. De vajon valóban eltávoztak-e innen? Hová mehettek volna? Hol és hogyan élhetnének?

- Azt nem tudom.

- No de Madame Gladia, köztudott a solariaiak vonzódása a hatalmas földterületekhez, a sok ezer robot nyújtotta szolgálatokhoz, aminek következtében minden solariai gyakorlatilag csaknem teljesen

elszigetelődött. Ha egyszer elhagyják a Solariát, vajon hol találhatnak olyan társadalmat, amely kielégítheti ilyenféle igényeiket? Valóban elmehettek tehát bármelyik másik űrlakó világra?

- Amennyiben én tudom, nem. De ismétlem, nem vagyok tisztában a helyzettel.
- Esetleg találhattak maguknak valamilyen új világot? Ha így lenne, csak valamilyen nyers bolygó jöhetne számításba, amelynek a terraformálása hatalmas erőfeszítést követelne. Talán képesek lehettek ilyesmire?
- Nem tudom - csóválta meg a fejét Gladia.
- Szóval talán mégsem költöztek el?
- Tudomásom szerint a Solaria minden tekintetben üresnek látszik.
- Miről tud, ami ezt mutatja?
- Mindennemű bolygóközi kapcsolat megszűnt. Minden sugárzás eltűnt, kivéve a robotoktól származót és a természetes háttérsugárzást.
- Ezt honnan tudhatja?
- Az aurorai hírközlő eszközökből.
- Ó, a híradók! Nem hazudhatnak netán ugyanezzel az erővel?
- Mi lehetne az oka az ilyesféle hazugságoknak? - Gladia egészen megmerevedett a föltevés hallatán.
- Hogy a hajónkat lecsalják a felszínre, és utána megsemmisítsék.
- Ez nevetséges, D. G. - A nő hangja még élesebbé vált. - Ugyan mit nyerhetnének az űrlakók két kereskedelmi hajó ilyen rafinált megsemmisítése által?
- Valami mégis csak elpusztított két telepes hajót egy kihaltnak vélt bolygón. Ezt ugyan mivel magyarázná meg?
- Nem tudom megmagyarázni. Gondolom, éppen ennek a kiderítése végett megyünk a Solariára.
- El tud bennünket vezetni a bolygónak arra a vidékére, amely annak idején a szűkebb hazája volt? - kérdezte D. G. sötéten.
- A birtokomra? - kérdezte a nő, döbbenet viszonzva a férfi pillantását.
- Nem akarná esetleg ön is újra látni?
- De igen - hagyott ki egyet Gladia szívverése. - De miért éppen az én vidékemre kíváncsi?
- A két elpusztult hajó a bolygó egymástól távoli pontjain szállt le, és mégis igen rövid időn belül végeztek velük. Lehet, hogy minden szöglete halálosan veszedelmes, de az ön vidéke szerintem még mindig a legkevésbé.
- Ugyan miért?
- Mivel ott segítségre számíthatunk a robotoktól. Ön biztosan ismeri őket, nem igaz? Gondolom, jóval tovább eltartanak húsz évtizednél. Daneel és Giskard mindenesetre máris öregebb. Azok pedig, amelyek már az ön idején is a birtokán voltak, bizonyára fölismernék, nem igaz? Az úrnőjükként fogadnák, és jobban engedelmeskednének önnek, mint bármely más emberi lénynek, gondolom.
- A birtokomon akkor tízezer robot volt - jegyezte meg Gladia. - Talán ha háromtucatnyit ismertem közülük "személyesen". A többiek nagy részét még csak nem is láttam, és biztosan azok sem láttak engem. A mezőgazdasági robotok nem valami fejlettek, tudja, sem az erdészeti vagy a bányarobotok. A háztartási robotok persze biztosan fölismernének, ha azóta el nem adták vagy valakinek oda nem ajándékozták őket, mióta eltávoztam onnan. Másrészt velük is előfordulnak balesetek, szóval nem minden robot ér meg húsz évtizedet. Harmadrészt bármennyire igaza lehet is a robotok emlékezőtehetségét illetően, az emberi emlékezet nem olyan tökéletes, tehát előfordulhat, hogy én nem ismerem majd fel őket, egyiküket sem.
- Ettől függetlenül - dörmögte D. G. - képes elkalauzolni bennünket a volt birtokára?
- A hosszúsági és szélességi fokok szerint? Nem!
- Vannak térképeim a Solariáról. Azok nem segíthetnének?
- A durva tájolást tekintve talán igen. A birtokom valaha a Helonia nevű északi kontinens déli-középső vidékén terült el.
- És ha legalább a vidéket megtaláljuk, bizonyos támpontok alapján nem tudná pontosabban behatárolni a helyet, amikor siklórepülést végzünk a felszín fölött?
- Úgy érti, a tengerpartok és a folyók szerint?
- Igen.

- Az talán sikerül.

- Nagyon jó. Közben pedig gondolkodjon el rajta, képes-e földézni egyes volt robotjainak a nevét vagy külső megjelenését. Ez élet és halál kérdése lehet.

18.

D. G. Baley a tisztjei körében egészen más embernek látszott. Arcát nem ékesítette széles mosoly, és a veszélyekkel szemben sem tűnt olyan rendíthetetlenül magabiztosnak. Mélyen a térképek fölé hajolva ült a helyén, és minden vonását uralta a megfeszített összpontosítás.

- Ha a nőnek igaza van, akkor sikerül a birtokot egész pontosan megközelítenünk - dörmögte. - Nos, ha sikló pályára állunk, hamarosan meg is találjuk.

- Hatalmas energiapocsékolás, kapitány - mormolta Jamin Oser, a hajó parancsnokhelyettese. Magas volt, és akárcsak D. G., dús szakállt viselt. Szakálla rozsdaszínű volt, kék szeme fölött ívelő szemöldökéhez hasonlóan. Elég idősenek látszott, de a kívülállóknak az lehetett a benyomása, hogy ez inkább kalandos életének és nem éveinek számának a következménye.

- Azon nem segíthetek - morogta D. G. - Ha már használhatnánk az antigravitációt, amelyet jeles tudósaink még az örökkévalóság innenső oldalára ígéretnek állandóan, egészen más lenne a helyzet. Ismét a térképhez fordult, és folytatta:

- Azt mondja, itt kell lennie, e mellett a folyó mellett, körülbelül hatvan kilométerrel fölfelé attól a helytől, ahol ebbe a nagyobb folyóba torkollik. Mármost ha igaza van - tette hozzá azonnal.

- Úgy látom, kételkedik benne - jegyezte meg Chandrus Nadirhaba, aki rangjelzése szerint a navigátor volt, tehát a felelős azért, hogy a megfelelő vagy legalábbis a kijelölt helyen szálljanak le. Sötét bőre és nyírott bajusza még jobban kihangsúlyozta a vonzó arcából áradó erőt.

- Húsztizednyi idő távoból próbálja földézni a helyet - morogta D. G. - Te ugyan milyen részletekre emlékeznél bármilyen helyről, amelyet, mondjuk, mindössze három évtizede nem láttál? A nő nem robot. El is felejthetett sok mindent.

- Akkor mi értelme volt magunkkal cipelni? - zsörtölődött Oser. - Meg a másikat és azt a robotot; idegesíti a legénységet, és bevallom, nekem sem nagyon tetszik.

D. G. szorosan összecsupszó szemöldökkel nézett föl, és halkán megjegyezte:

- Tisztelt uram, ezen a hajón nem számít, hogy mi tetszik önnek vagy éppen a legénységnek. Itt az enyém a felelősség, és én hozom meg a döntéseket. A leszállás után hat órán belül mindnyájan halottak lehetünk, ha az a nő meg nem ment bennünket.

- Ha meghalunk, hát meghalunk - dörmögte Nadirhaba hűvösen. - Nem is lennénk igazi kereskedők, ha nem tudnánk, hogy a nagy nyereség túlsó oldalán mindig ott lappang a váratlan halál. Erre az útra meg különben is mindnyájan önként jelentkeztünk. De azért mégsem ártana előre tudnunk, kapitány, melyik oldalról közeleg a halál. Ha már sikerült meghatározni, feltétlenül titokban kell maradnia előttünk?

- Nem, egyáltalán nem. A solariaiak föltehetően eltávoztak, de mondjuk pár száz embert mégiscsak itt hagytak, hogy - ha szabad így mondanom - "vigyázzanak a boltra".

- De ugyan mit tehetnek egy páncélozott hajóval szemben, kapitány? Esetleg van valami titkos fegyverük?

- Nem is olyan titkos - vélekedett D. G. - Az egész Solarián hemzsegnek a robotok. Pontosan ez volt az oka az első telespes hajók leszállásának is. Minden megmaradt solariai emberre akár milliányi robot is juthat. Ez aztán a hatalmas hadsereg!

Eban Kalaya felügyelte a híradós részleget. Mindeddig nem szólt egy szót sem, bizonyára főleg alacsonyabb rangja miatt, de az sem lehetett e téren egészen közömbös, hogy a jelen lévő négy tiszt közül egyedül neki nem volt semmiféle arcszörzete.

- A robotok - kockáztatott meg most mégis egy megjegyzést - nem tehetnek kárt emberi lényekben.

- Legalábbis így beszél! - mordult rá D. G. szárazon. - De ugyan mit tudunk mi a robotokról? Amit viszont tudunk: két hajó is elpusztult, és velük körülbelül száz emberi lény, mind derék telespes, lelta a halálát ennek a robotokkal teleszemeltetelt bolygónak egymástól jócskán távol eső pontjain. Ugyan mi végezhetett velük, ha nem a robotok? Nem tudjuk, miféle utasításokat adhattak a solariaiak a robotjaiknak,

vagy milyen trükkel kerülhették meg az Első Törvényt. Így tehát mi is teszünk egy kis trükkös kerülőt. Amennyire az említett hajóktól érkező híradások szerint tudjuk, mielőtt elpusztították volna őket, a legénységük minden tagja kiszállt a felszínre. Végül is egy elhagyott világra érkeztek, és ki akarták nyújtóztatni a tagjaikat, szívni akartak egy kis friss levegőt, és utána akartak nézni a robotoknak, amelyekért idejöttek. A hajóik védtelenek maradtak, és őket is fölkészületlenül érte a támadás. Ezúttal ilyesmi nem következhet be. Majd én leszálok, de mindenki más a fedélzeten vagy a hajó közvetlen közelében marad!

Nadirhaba sötétkék szeme méltatlankodva fölillant.

- De miért, kapitány, miért maga? Ha valakit ki kell küldenünk csalétek gyanánt, hát önnél bárki más könnyebben pótolható.

- Értékelem a gondolatot, navigátor - fordult hozzá D. G. -, de nem megyek egyedül. Velem jön az úrlakó nő és kísérete. És itt mindnyájunk közül ő a legfontosabb. Néhány robotot közelebről is ismerhet, vagy legalábbis pár robot fölismerheti őt. Őszintén remélem, hogy a robotok, még ha parancsot kaptak is a mi megtámadásunkra, őt nem fogják bántani.

- Azt hiszi hát, hogy emlékeznek majd az öreglányra, és szépen térdre hullanak előtte? - élcelődött Nadirhaba szárazon.

- Nos, ha így látja, hát igen. Ezért hoztam őt magunkkal, és ezért szállunk le éppen az ő birtokán. Nekem pedig azért kell mellette lennem, mert én ismerem őt egyedül, legalábbis valamennyire, és mindenképpen látni akarom, hogyan viselkedik. Ha egyszer túléljük az elejét az ő pajzsa mögé rejtőzve, és pontosan rájövünk, mivel is állunk szemben, akkor majd folytathatjuk a magunk szakállára. Akkor már többé nem lesz rá szükségünk.

- És akkor mihez kezdünk majd vele? - vetette föl Oser. - Szépen kipöccentjük az ürbe?

- Szépen visszavisszük az Aurorára! - bömbölt a fiatal tisztre D. G.

- Meg kell mondanom, kapitány - makacskodott Oser -, hogy a legénység fölöslegesnek és pénzpocsékolásnak tekinti majd azt az utat. Biztosan úgy vélik majd az emberek, hogy nyugodtan itt hagyhatjuk ezen az elátkozott világon. Végül is innen származik, vagy nem így van?

- Igen - morogta D. G. - Majd azon a napon lesz így, amikor én fogadom el a legénység parancsait.

- Nos, azt biztosan sohasem teszi meg, kapitány - dühnyögte Oser -, de azért a legénységnek még lehet saját véleménye, és elégedetlen hajósokkal veszedelmessé is válhat az utazás.

6. A legénység

19.

Gladia ott állt a Solaria földjén. Beszívta a növények illatát; kissé eltért az Aurorán megszokottakétól, és mintegy varázsütésre ugrotta át húsz évtized szakadékát.

Semmi más, amit ismert, nem tudta olyan élesen fölidézni a régi emlékeket, mint az illatok. Sem a látvány, sem a hangok.

Ez az ugyan gyöngé, de egyedülálló illat visszahozta a gyermekkorát - a szaladgálás mámorító szabadságát, miközben tucatnyi robot vigyáz rá gondosan. A többi gyerekkel való ritka találkozások izgalmát, megtorpanásukat, szégyenlős pillanataikat, amint visszafogott lépésekkel közelítenek egymáshoz, tapintásra előrenyújtott kezüket és szinte rögtön valamelyik robot hangját: "Elég, Miss Gladia!" - a feszültséget, amint elvezetik. Válla fölött akkor vissza-visszapillantgatott a másik gyerekre, akire az övéhez hasonló, fúrge robotcsapat vigyázott.

Emlékezett a napra, amikor közölték vele, hogy attól fogva csak holovíziós készüléken át láthat más emberi lényeket. Távnézheti őket - mondták neki -, de nem láthatja közvetlenül. A "látni" szót a robotok

úgy ejtették ki, mintha tilos dologról lenne szó, suttogva. Őket ugyan bármikor láthatta, de hiszen azok nem voltak emberi lények.

Eleinte nem is volt olyan kellemetlen: beszélgethettek, futkározhattak, bukencezhetek, ha éppen arra támadt kedvük, de nem érinthették meg egymást. Azután egyszer közölték vele, hogy a valóságban is megnézhet valakit, akit gyakran távnézett, és akit kedvelt. Felnőtt férfi volt az illető, nála jóval idősebb, de egészen fiatalosnak látszott, mint minden ember a Solarián. Megengedték neki, hogy bármikor a valóságban is ránézhet, ha kedve van hozzá.

Tetszett a gondolat. Emlékezett rá, hogy is volt... pontosan hogy is történt azon az első napon. A nyelve megbénult, és a férfié hasonlóképpen. Csak kerülgették egymást, megérinteni nem merték. Így kezdődött a házasságuk.

Valóban házastársak lettek. Távnézhatték is, láthatták is egymást, mert házások voltak. És végül az érintés is elkövetkezett. Ezt el is várták tőlük.

Ez volt életének legizgalmasabb napja, míg be nem következett...

Gladia indulattal fojtotta el gondolatait. Mi haszna lenne, ha tovább játszana velük? Ő olyan forró volt és vágyakozó; a férfi meg olyan hűvös és visszahúzó. Mindig is olyan hűvös maradt. Amikor meghatározott időpontokban eljött hozzá, hogy megnézze őt a szertartások végett, amelyektől teherbe eshetett (vagy nem), olyan vonakodást érzett mindig a férfiban, hogy hamarosan azt kívánta már: bárcsak elfeledkezne a kötelességéről! De ő kötelességtudó ember volt, soha nem mulasztotta el a látogatást.

Azután eljött a pillanat, hosszú, nyomasztóan boldogtalan évek után, amikor a férfit bezúzott koponyával, holtan találta maga mellett, és más gyanúsított számba sem jöhetett. Elijah Baley mentette meg akkor a Solariáról, és küldette az Aurorára.

És most megint itt van... érzi a Solaria illatát.

Semmi más nem volt számára ismerős. A távolban álló ház még csak halványan sem emlékeztette semmilyen, a múltból ismerős épületre. Húsz évtized alatt biztosan átalakították, talán le is bontották és újjáépítették. Tulajdonképpen maga a föld sem sugallt számára semmilyen közelebbi érzést.

Önkéntelenül hátralépett, és megérintette a telespes hajót, amely idehozta erre az otthona illatát földidézõ világra, ám amely semmilyen más jel alapján sem volt otthonának tekinthető; éppen csak megérintette valami homályosan ismerős érzéssel.

Ekkor megszólalt a hajó árnyékában hozzá közel álló Daneel:

- Látja azokat a robotokat, Madame Gladia?

Egész csapatnyi állt belőlük úgy százlépésnyi távolságra, egy gyümölcsöskert fái között. Ünnepelesen, mozdulatlanul néztek feléjük, felületük csillogott a nap fényében, szürkés, tökéletesen eldolgozott, fémes ragyogással, amilyenek emlékezetében mindig is voltak a solariai robotok.

- Igen, látom őket, Daneel.

- És fölfedez rajtuk bármilyen ismerős vonást, madame?

- Semmit. Teljesen új modelleknek tűnnek. Nem emlékszem rájuk, és egész biztosan ők sem emlékeznek rám. Ha D. G. abban reménykedett, hogy a birtokomon található robotok ismerete révén bármilyen hasznot veheti, most nagy csalódás előtt áll.

- Úgy néz ki, éppen semmit sem csinálnak, asszonyom - szólt közbe Giskard.

- Ez természetes - vélekedett Gladia. - Mi végül is betolakodók vagyunk itt, és azért jöttek a közelünkbe, hogy a fölthetően erre vonatkozó parancsaiknak megfelelően beszámoljanak rólunk a gazdáiknak. Most azonban nincs kit tájékoztassanak, ezért meg kell elégedniük a néma megfigyeléssel. További utasítások nélkül biztosan nem tesznek semmi mást, de ezt sem hagyhatják abba.

- Talán jobb lenne, Madame Gladia - aggályoskodott Daneel -, ha visszatérnénk a hajó biztonságába. A kapitány bizonyára a védekezés kidolgozásával van elfoglalva, és pillanatnyilag még nem áll készen a földterítésre. Bizonyára nem veszi majd jó néven, hogy külön engedélye nélkül elhagyta kijelölt helyét.

- Nem vagyok hajlandó elhalasztani a saját világom földjének megérintését pusztán az ő szeszélyének engedelmeskedve - vetette föl az állat Gladia gőgösen.

- Megértem önt, de a legénység néhány tagja éppen itt tevékenykedik a közelünkben, nekik biztosan föltűnik majd a jelenléte.

- Már közelednek is - jelentette Giskard. - Ha el akarja kerülni a fertőzés veszélyét...

- Előre fölkészültem - szakította félbe Gladia -, kesztyűt és orrszűrőket viselek.

A hajó körül fölállított berendezések természetével Gladia egyáltalán nem volt tisztában. A munkálatokkal elfoglalt emberek többsége nem vette észre az árnyékba húzódott nőt és kísérőit. (A Solaria itteni vidékén éppen meleg évszak volt, amely majd még melegebbé válik, az ellenkező időszakban viszont hidegebbé, mivel a Solarián egy nap jó hatóránival hosszabb volt, mint az Aurorán.)

A hajó legénységéből most öten közeledtek feléjük. A legmagasabb és legtestesebb egyenesen Gladiára mutatott. A többiek csak nézték a kis csoportot, szemükből sütött a kíváncsiság, de a vezetőjük intésére ismét közelebb léptek, közben a menetirányukat is megváltoztatták, és most már egyenesen feléjük közeledtek.

Gladia némán nézett velük farkasszemet, szemöldökét ingerülten fölvolta. Daneel és Giskard közömbösen állt a helyén.

- Nem tudom, merre lehet a kapitány - súgta közben Giskard Daneelnek. - Meg sem tudom különböztetni őt a legénység tömegében, pedig biztosan köztük kell lennie.

- Nem kellene visszavonulnunk mégis? - kérdezte Daneel fennhangon.

- Az megalázó lenne - vágta rá Gladia. - Ez itt mégiscsak az én világom!

Szilárdan megvetette a lábát, miközben az öt férfi kényelmes tempóban közeledett a három auroraihoz. Mindnyájan dolgoztak eddig, nehéz fizikai munkát végeztek (akárcsak valami robotok, gondolta magában Gladia megvetéssel), amibe alaposan bele is izzadtak. Ennek még riasztóbb hatással kellett volna lennie rá, mint a közvetlen veszélynek, de így is keményen állta a sarat. Az orrszűrője egész biztosan megvédi majd a kellemetlen büztől.

A nagydarab hajós közelebb merészkedett hozzájuk a többieknél. A bőre bronzos fényben csillogott. Csupasz karja fénylett az izzadságtól, ragyogó izmai táncoltak. Talán harmincéves lehet (már amennyire Gladia képes volt megítélni e rövid életű emberi lények korát), és ha megmosakodna, azután tisztességesen felöltözne, egész figyelemreméltó látványt nyújthatna.

- Szóval ön az az űrlakó hölgy, akit magunkkal hoztunk a hajónkon? - kérdezte lassú hanghordozással; bizonyára így akart némi arisztokratikus felhangot kölcsönözni darabos galaktikus nyelvének.

Természetesen nem sikerült neki, és szavai még érdekesebbre sikeredtek, mint kapitányéi.

- Én solariai vagyok, telepes - mondta Gladia, ezzel is hangsúlyozva a helyhez fűződő jogait, és zavart ingerültségében toppantott hozzá a lábával. Az utóbbi időben olyan sokat gondolt a Solariára, hogy az elmúlt húsz évtized szinte semmivé vált számára, és hangsúlyozottan solariai nyelvjárásban szólalt meg. A Solaria lakói szélesen és nyíltan ejtették az a hangot, az r-jeik keményen peregték, az i pedig vaskos oi diftongusként hangzott a nyelvükben.

Majd jóval halkabban és kevésbé parancsoló tónusban, amelyből tisztán kiértődött az Aurorai Egyetem hatása, hozzátette:

- Én a Solariáról származom, telepes. - A galaktikus nyelv minden űrlakó világon elfogadott változata is különös visszhangot keltett.

A nagydarab telepes nevetve fordult a többiekhez:

- Trallalázik ugyan, fiúk, nem igaz? De legalább megpróbálta.

A többiek is harsányan kacagtak. Az egyikük közbekiáltott:

- Beszéltesd még egy kicsit, Niss! Hátha mi is megtanulunk úgy csicseregni, mint az űrlakó madárkák! - Egyik kezét a csípőjére vágta, olyan kihívóan, amennyire csak tellett tőle, a másikat meg lazán előrenyújtotta.

- Tartásatok a szátokat mindnyájan! - mordult rájuk Niss, még mindig mosolyogva. Azonnal elhallgattak. - Én Berto Niss vagyok, első osztályú hajós - fordult ismét Gladiához. - És önt hogy hívják, kis hölgyem? Gladia nem kísérletezett tovább a beszéddel.

- Igazán udvarias próbálok lenni, kis hölgy - morogta Niss. - Úriember módjára beszélek. Akár az űrlakók. Jól tudom, maga olyan öreg, hogy a dédnagyanyám is lehetne. Tényleg, hány éves is tulajdonképpen, apró nőszemély?

- Négyszáz! - bődült el az egyik hajós Niss háta mögött. - De igazán nem néz ki annyinak.

- Még száznak sem látszik - tette hozzá egy másik.

- Egész alkalmasnak tűnik egy kis etyepetyére - tódította egy harmadik -, és már jó régen lehetett része benne, asszem. Kérdezd meg, Niss, nincs-e benne egy fordulóban? Légy udvarias, és tudd meg, jöhetnek-e sorban.

Gladia elvörösödött, mire Daneel szólalt meg:

- Niss, első osztályú hajós, a társai sértegetik Madame Gladiát. Nem vonulnának vissza?

Niss erre Daneel felé fordult, akire mindaddig ügyet sem vetett. A mosoly eltűnt az arcáról, úgy mordult rá:

- Hát ide figyelj! A kis hölgy a rács túloldalán van. A kapitány maga figyelmeztetett rá. Nem bántjuk őt. Csak egy kis ártatlan locsogás az egész. Az a valami ott egy robot. Vele nem törődünk, és különben sem tehetne kárt bennünk. Mi is ismerjük a robotika Három Törvényét. Megparancsoljuk neki, hogy tartsa távol magát tőlünk, érted? De te egy űrlakó vagy, és rád nézve a kapitány nem adott semmiféle utasítást. Szóval te - szegezte neki a mutatóujját - ne avatkozz bele a buliba, különben a sima bőrödöt megrakjuk kék foltokkal, és akkor majd nyafoghatsz.

Daneel nem felelt semmit.

Niss biccentett a fejével.

- Jól van. Örülök, ha valaki nem kezd bele olyasmibe, amit aztán nem tud majd befejezni.

Visszafordult Gladiához.

- Nos, kis hölgyem, most szépen békén hagyjuk magát, mert a kapitány védelme alatt áll. Ha valamelyik alak kicsit durvábban beszélt itt, az természetes dolog. No, fogjunk szépen kezét, és legyünk barátok; telepések, űrlakók, hát nem egyre megy?

Ezzel kezét a nő felé nyújtotta, aki rémülten tántorodott hátra előle. Daneel keze olyan villámgyorsan csapott előre, hogy szinte láthatatlan volt a levegőben, és megragadta Niss csuklóját.

- Niss, első osztályú hajós - mondta nyugodtan -, ne próbálja megérinteni a hölgyet!

Niss lenézett a csuklóját keményen markoló ujjakra, és halk, de fenyegető hangon fölmordult:

- Engedj el, amíg háromig számolok!

Daneel szorítása elernyed.

- Úgy kell tennem, ahogy mondja, mert nem akarom bántani, de a hölgyet meg kell védelmeznem. És ha ő nem óhajtja, hogy megérintsék, amint bizonyára nem óhajtja, akkor olyan helyzetbe kényszerülhetek, amikor fájdalmat kell okoznom önnek. Kérem, higgye el, minden tőlem telhetőt megteszek, hogy a lehető legcsekélyebb legyen.

Az egyik hajós vidáman fölördített:

- Adj neki, Niss! Túl sokat dumál!

- Ide figyelj, űrlakó - mordult föl Niss -, kétszer is mondtam, hogy maradj ki a dologból, és te egyszer mégis hozzám nyúltál. Most harmadszor is mondom, és ennyi legyen elég! Csak egyet moccanj vagy nyikkanj, és darabokra téplek. Ez a kis hölgy szépen kezét fog velünk, ennyi az egész, csupa barátságból. Aztán elmegyünk. Elég tisztességes így?

- Nem szabad, hogy hozzám érjen! - nyögött föl Gladia elfúló hangon. - Tedd, amit tenned kell!

- Uram - szólalt meg Daneel -, a hölgy nem óhajtja, hogy megérintsék. Teljes tisztelettel kérem, mindnyájukat kérem, távozzanak!

Niss elvigyorodott, és egyik súlyos mancsával félre akarta lökni Daneelt, méghozzá komoly erővel.

Daneel keze megvillant, és ismét Niss csuklójára kulcsolódott.

- Kérem, uram, most menjen!

Niss fogsora továbbra is villogott, de most már mosoly nélkül. Karját hevesen fölfelé lendítette. Daneel keze is följebb emelkedett egy kicsit, majd hirtelen megállt. Arca nem tükrözött semmilyen érzelmet. Most lefelé mozdította a kezét, hirtelen csavarintott egyet, Niss karját szorosan a széles háta mögé tekerte, és keményen odaszorította.

Niss most váratlanul háttal találta magát Daneel felé. Másik karjának gyors mozdulatával átnyúlt a feje fölött, és a másik torka felé kapott. Ekkor másik csuklójára is vasmarok szorult, és a természetes helyzeténél jóval mélyebbre rántotta, mire a férfi őszinte fájdalommal felnyögött.

Az eseményeket feszült várakozással figyelő négy másik hajós dermedt mozdulatlanságban, tátott szájjal állt a helyén.

Niss rájuk meredt, és felnyögött:

- Segítsetek!

- Nem segíthetnek, uram - mondta Daneel -, mert abban az esetben a kapitány büntetése sokkal súlyosabb lenne. Most meg kell kérnem önt, biztosítson felőle, hogy többé nem zaklatja Madame Gladiát, és eltávoznak innen valamennyien. Ellenkező esetben, első osztályú hajós uram, a legnagyobb sajnálatomra ki kell fordítanom a karját a vállízületéből.

Beszéd közben újból csavarított egyet Niss mindkét csuklóján, mire a férfi fojtottan felhördült.

- Elnézését kérem, uram - mormolta Daneel -, de a leghatározottabb utasításnak megfelelően járok el.

Megkaphatom most az ígérését?

Niss váratlan keménységgel rúgott hátra, de mielőtt súlyos csizmája célt ért volna, Daneel fürgén oldalra mozdult, és kibillentette egyensúlyából. Niss arccal előrebukott.

- Most számíthatok az ígérétére, uram? - kérdezte ismét Daneel, és enyhén megrántotta a keményen markolt csuklókat. Ettől a hajós karja kissé fölemelkedett a hátáról.

Niss fölördített, és alig érthetően nyöszörögte:

- Föladom. Engedj el!

Daneel valóban elengedte, és ugyanazzal a mozdulattal hátralépett. Niss hanyatt fordult, karját óvatosan mozgatta, és eltorzult arccal rázta a csuklóját.

A következő pillanatban, amikor a jobb keze a csípőjén viselt oldaltáska felé közeledett, esetlen mozdulattal a sugárpisztolyához kapott.

Daneel lába azonnal előrelelendült, és csuklóját a földhöz szögezte.

- Ezt ne tegye, uram, különben kénytelen leszek eltörni egy vagy több kézcsontját. - Előrehajolt, és kiemelte tokjából Niss fegyverét. - Most álljon föl!

- Nos, Mr. Niss - szólalt meg ekkor váratlanul egy másik hang -, tegye, amit mondtak, és álljon föl!

D. G. Baley állt mellettük, kissé oldalt, szakálla remegett, arca kissé kivörösödött, de hangja veszedelmesen nyugodt maradt.

- Maguk négyen - mondta keményen - adják át az oldalfegyverüket... egyenként! No, gyerünk!

Mozogjanak kicsit gyorsabban! Egy, kettő, három, négy! Most pedig maradjanak vigyázállásban ott, ahol vannak. Uram - fordult ezután Daneelhez -, adja ide a kezében lévő fegyvert is! Jól van. Ót. Mr. Niss, vigyázz! - és az oldalfegyvereket sorban lerakta a földre.

Niss keservesen vigyázzba merevedett, szeme vérben forgott, arca eltorzult, látszott rajta a fájdalom.

- Elmondaná valamelyikük - mormolta D. G. sürgetően -, mi történt itt tulajdonképpen?

- Kapitány - vágta rá Daneel gyorsan -, Mr. Niss és én tréfából kakaskodtunk egy kicsit. Senkinek nem esett bántódása.

- Mr. Niss mégis valahogy túl zaklatottnak látszik - állapította meg D. G.

- Nem érte maradandó sérülés - jelentette ki Daneel.

- Látom. Rendben van, később majd visszatérünk az esetre. Madame - csinált hátraarcot Gladia felé -, nem emlékszem rá, hogy engedélyeztem volna önnek a hajóból való kilépést. Kérem, azonnal térjen vissza a kabinjába, mindkét kísérelőjével együtt. Itt én vagyok a parancsnok, és nem az Aurorán vagyunk. Tegye, amit mondtam!

Daneel bocsánatkérően megérintette Gladia könyökét. A nő fölvetette az állát, de megfordult, és fölvonult a bejárati nyíláshoz vezető rámpán. Daneel mellette, Giskard mögötte haladt.

D. G. ekkor a legénység tagjaihoz fordult.

- Maguk öten - mondta változatlanul nyugodt hangon - jöjjenek velem! Azonnal kivizsgáljuk ezt az egészet, vagy nagyobb bajba kerülnek. - Ezzel odaintett egy altisztet, és utasította, hogy szedje össze az oldalfegyvereket.

20.

D. G. sötéten meredt az öt emberre. Saját lakrészében voltak, a hajó egyetlen tekintélyes méretű és a fényűzés tétova kezdeményeit is felmutató helyiségében.

- Most pedig maguk - mutogatott végig egyenként az előtte állókon - a következőképp cselekszenek: először maga elmondja nekem szóról szóra, mozzanatról mozzanatra, mi történt. Miután végzett, maga megmondja, mi nem úgy volt, vagy mi maradt ki. Azután maga, majd maga, és így végül eljutok magáig, Niss. Tisztában vagyok vele, hogy valamennyien megszegették a parancsot, és közösen követtek el valami hajmeresztő ostobaságot, amely mindnyájuk, de főként Niss számára súlyos megaláztatással végződött. Amennyiben a sztorijuk szerint semmilyen hibát nem vétettek, és megaláztatást sem szenvedtek, akkor világos lesz előttem, hogy hazudnak; különösképpen, mivel az űrlakó nő biztosan beszámol majd arról, mi történt valójában, és én, ezt előre megmondom, az utolsó szóig hinni fogok neki. A hazugságnak sokkal súlyosabb következményei lesznek a számukra, mint bárminek, amit valóban cselekedtek. Most pedig - mordult rájuk szigorúan - rajta!

Az első hebegve-habogva összefoglalta a történeteket, azután a második némiképp kiigazította és kiegészítette, majd ugyanígy a harmadik és a negyedik is. D. G. sziklakemény arccal hallgatta a vallomásokat, és végül Berto Nisst egy kézmozdulattal félreállította.

A négy hajóhoz fordult.

- És miközben Niss képét, teljes joggal, belenyomta a sárba az az űrlakó, maguk négyen mit csináltak? Csak nézték? Mozdulni sem mertek? Mind a négyen? Egyetlen emberrel szemben?

- Olyan hirtelen történt az egész, kapitány - törte meg végre az egyik hajós a sűrűsödő csöndet. - Már éppen közbe akartunk lépni, amikor vége is lett a dolognak.

- És ugyan mire készülődtek? Mit tettek volna, ha egy szép napon végre megmozdulnak?

- Lerángattuk volna azt az űrlakó idegent a bajtársunkról.

- És gondolják, hogy elbírtak volna vele?

Ezúttal mind a négyen néma hallgatásba burkolóztak.

D. G. erre jelentősegteljesen feléjük dőlt.

- Nos, a helyzet a következő: semmi dolguk nem volt az idegenekkel, ezért mindegyiküktől levonok egyheti bért. Ha pedig bármikor bárkinek beszélnek a történetekről, a legénységen belül vagy azon kívül, most vagy akármikor később, részegen vagy józanul, akkor egytől egyig mindnyájukat lefokozom hajósinná. Nem számít, melyiküknek jár el a szája, a büntetés mind a négyüket egyformán érinti; egyszóval egymás szájára is ügyeljenek. Most pedig vissza az eredeti feladatukhoz, és ha ennek az útnak a során bármikor elém kerülnek, akár csak a szabályzat legcsekélyebb megsértése miatt is, azonnal a mentőcsónakban találják magukat!

A négy alak gyászos képpel, behúzott farokkal, összeszorított szájjal eloldalgott. Egyedül Niss maradt ott, egyre jobban földagadó képpel és látnivalóan sajtó karral.

D. G. fenyegető nyugalommal meredt rá, mialatt Niss hol balra, hol jobbra, hol a csizmája orrára vagy éppen a mennyezetre nézett, csak éppen a kapitányra nem. D. G. végül csak akkor szólalt meg, amikor a tekingelésbe kifáradt Niss szeme végre csak összeakadt az övével:

- Hm, nagyon csinos most, hogy egy feleakkora termetű, cingár űrlakó elagyabugyálta. Ha legközelebb meglát egyet, legjobb lesz, ha bebújik valami ürgelyukba.

- Igenis, kapitány - dadogta Niss szerencsétlenül.

- Hallotta vagy sem, Niss, amikor az Auroráról való távozásunk előtti parancshirdetésemben elhangzott, hogy az űrlakó nőt és társait semmilyen körülmények között ne zaklassa senki, de még csak ne is szóljon hozzájuk?

- Kapitány, én csak egy barátságos "hogysmintre" akartam megszólítani őket. Mindnyájan szerettük volna közelebről is megnézni őket. Bántásról szó sem volt.

- Még hogy nem bántották? Például megkérdezte tőle, hány éves! Mondja, van ehhez bármi köze?

- Csak kíváncsi voltam. Szerettem volna megtudni.

- Valamelyikük még szexuális ajánlatot is tett neki!

- Nem én voltam, kapitány.

- Szóval valaki más? És bocsánatot kért az illető nevében?

- Egy űrlakótól? - kérdezte Niss döbbenten.

- Hát persze! Különben is a parancsossal ellentétesen cselekedtek!

- Én nem akartam bántani őt - ismételte Niss csökönyösen.

- A férfit sem?
 - Az kezet emelt rám, kapitány.
 - Tudom. De miért?
 - Parancsolgatott nekem.
 - És azt nem tudta elviselni?
 - Ön eltúrta volna, kapitány?
 - Nos, jól van. Szóval nem tűrte el. Bele is bukott. Még hozzá egyenesen a képére. Ez hogy történt?
 - Nem is tudom pontosan, kapitány. Nagyon gyors volt. Mint egy fölgyorsított filmfelvétel. A szorítása meg, akár a vas!
 - Szóval így volt. Mégis mit várt, maga ostoba? Hiszen tényleg vasból van!
 - Kapitány...?
 - Lehetséges, Niss, hogy maga nem ismeri Elijah Baley történetét?
- Niss zavarodottan megvakarta a füle tövét.
- Tudom, hogy ő volt az ön ük-ük vagy micsoda öregapja, kapitány.
 - Igen, ezt bárki kitalálhatja a nevéből. Megnézte valaha is holón az élettörténetét?
 - Nem vagyok nagy holorajongó, kapitány, legalábbis történelmi témákban. - Niss megvonta a vállát, majd gyors mozdulatot tett, mintha meg akarná dörzsölni, de nem volt hozzá bátorsága, csak elfintorodott.
 - Hallott valaha R. Daneel Olivaw felől?
 - Ő Elijah Baley barátja volt - ráncolta össze a homlokát Niss.
 - Igen, az volt. Lám, mégiscsak tud valamit. És tudja, mit jelent az R az R. Daneel Olivaw névben?
 - A "robot" szó helyett áll, igaz? Egy robot barátja volt. Azokban az időkben még a Földön is voltak robotok.
 - Igen, voltak, Niss, sőt még most is vannak. De Daneel nemcsak egyszerű robot volt. Olyan űrlakó gyártmányú robot volt, aki úgy nézett ki, mint egy valódi, eleven űrlakó. Gondolja végig ezt, Niss! Próbálja kitalálni, mégis ki lehetett az az űrlakó férfi, akivel összerúgta a patkót!
- Niss szeme erre kitégult, arca furcsán elvörösödött.
- Azt állítja talán, hogy az az űrlakó egy ro...
 - Az maga R. Daneel Olivaw.
 - De kapitány, hiszen az kétszáz évvel ezelőtt történt!
 - Valóban. És az az űrlakó nő is közeli barátja volt Elijah ősömnek. Most éppen kétszázharminchárom éves, ha netán még mindig kíváncsi rá, és ugye nem hiszi, hogy ez túl sok lenne egy robotnak? Maga egy robottal próbált meg viaskodni, maga istentelen bolond!
 - Hát miért nem figyelmeztetett a nyavalyás? - kérdezte Niss ingerült méltatlankodással.
 - Miért kellett volna figyelmeztetnie? Talán kérdezte tőle? Nos, ide figyeljen, Niss! Jól hallotta, mit mondtam a többieknek az eset kifecsegésével kapcsolatban. Ez magára is vonatkozik, csak éppen sokkal nagyobb mértékben. Azok egyszerű közlegények, de én magát legénységi parancsnoknak szemeltem ki. Legalábbis így volt! Ha valaki parancsnoki posztra vágyik, esze is legyen hozzá, ne csak baromi ereje! Ezután sokkal nehezebb lesz a dolga, mert be kell bizonyítania, hogy némi agy is lötyög a koponyájában, az én legjobb meggyőződésem ellenére.
 - Kapitány, én...
 - Ne járjon a szája! Csak hallgasson ide! Ha ez a dolog kiszivárog, a többiekből hajósínast csinállok, de maga semmi sem lesz! Többé életében nem szállhat hajóra! Egyetlenegy sem veszi a fedélzetére, azt megígérhetem. Sem hajósként, sem utasként. Tegye csak föl magának a kérdést: mennyi pénzt kereshetne odalent, a Baleyföldön? Mihez ért egyáltalán? Mármint ha egyetlen szót ejt minderről, vagy bármilyen módon keresztezi az űrlakó asszony útját, ha csak fél másodpercnél hosszabb időre rá vagy akármelyik robotjára néz! És arra is gondja legyen, hogy a legénységéből senki más a legcsekélyebb mértékben se zaklassa őket! Maga a felelős ezért! Mellesleg kétheti bérét vonom le.
 - De kapitány - nyögte Niss elvékonyodó hangon -, a többiek...
 - Azoktól kevesebbet vártam el, Niss, azért szabtam ki rájuk kisebb büntetést. No, tűnjön el innen!

21.

D. G. szórakozottan játszadozott az íróasztalán mindig ott heverő fotókockával. Valahányszor elfordította, a kocka elfeketedett, azután ismét kivilágosodott, amint valamelyik oldalára lefeküdt. Kitisztulása után egy női fej háromdimenziós képe volt látható benne.

A legénység között az a pletyka járta, hogy a kocka mind a hat oldala más-más nő arcát tárta föl - és a pletyka ezúttal igazat is mondott.

Jamin Oser a legcsekélyebb érdeklődés nélkül szemlélte a föl-fölvillanó, majd eltűnő képeket. Most, hogy a hajó biztonságban volt - vagy legalábbis megpróbálták biztosítani mindenféle, előre várható támadással szemben -, eljött az idő a következő lépés végiggondolására.

D. G. valahogy körülményesen közelített a kérdéshez, vagy éppenséggel sehogy.

- Természetesen a nő volt a hibás - mondta.

Oser megvonta a vállát, és olyan mozdulattal simított végig a szakállán, mintha magát akarná meggyőzni róla: ő legalább nem valami nő. D. G. arcával szemben, neki a szája fölött is pompás szőrzet díszlett.

- Miután megérkezett a saját bolygójára, úgy látszik, minden gátlása megszűnt - mormolta D. G. -

Elhagyta a hajót, pedig figyelmeztettem rá, hogy ne tegye.

- Éppenséggel meg is parancsolhatta volna neki.

- Nem tudom, vajon az segített volna-e. Ő egy elkényeztetett arisztokrata, aki hozzászókot a saját akarata érvényesítéséhez és a robotjainak való parancsolgatáshoz. Különben is szeretném hasznát venni, ezért az együttműködésére van szükségem, és nem a duzzogására. És még egyszer mondom: az Ős barátja volt.

- És még ma is él - csóválta meg a fejét Oser. - Az ember lúdbőrös lesz tőle. Micsoda vénséges vén asszony!

- Így van, és mégis fiatalnak látszik. Még most is egészen vonzó. És milyen fönn hordja az orrát! Nem vonult vissza, amikor a legények közeledtek hozzá, és egyiküknek a kézfogását is visszautasította. De mindegy, túl vagyunk rajta.

- Mégis, kapitány, bölcs dolog volt megmondania Nissnek, hogy egy robottal akaszkodott össze?

- Muszáj volt, Oser. Meg kellett mondanom neki. Ha abban a hitben marad, hogy négy társa előtt egy nyápic, hozzá képest alig feleakkora űrlakó győzte le és alázta meg, többé semmi hasznát sem vehetnének. Az teljesen összetörte volna. És különben sem szeretnénk, ha lábra kelne a híresztelés, hogy az űrlakók, mármint a hús-vér űrlakók valamiféle szuperemberek. Azért is parancsoltam meg nekik olyan szigorúan a hallgatást az esetről. Niss ezek után majd szemmel tartja a többieket, s ha netán neki magának járna el a szája, akkor az ellenfele robot volta is kiderül. Különben azt hiszem, az ügynek volt egy egészen jó oldala is.

- Éspedig mi, kapitány? - kérdezte Oser.

- El kellett gondolkodnom a robotokon. Végül is mennyit tudunk róluk? Maga például mit tud?

- Nem olyasmi ez, kapitány, amin én különösebben sokat gondolkodom - vonta meg a vállát Oser.

- Vagy amin más mélyebben elgondolkodik - legalábbis ami a telepéseket illeti. Azt tudjuk, hogy az űrlakóknak vannak robotjaik, sőt éppenséggel azoktól függenek: sehová sem mennek nélkülük, a segítségük híján szinte semmire sem képesek, rajtuk élőködnek, s mi azt is tudjuk, hogy miattuk, általuk indultak hanyatlásnak. Tudjuk azt is, hogy korábban a Földön is voltak az űrlakók által ránk erőltetett robotok, de lassacskán eltűnnek a Földről: a városokban már egy sincs belőlük, csak vidéken fordulnak elő. A telepés világokon pedig, tudomásunk szerint, sehol sincsenek, sem a városokban, sem vidéken. A telepések tehát sohasem találkozhattak velük a saját világaikon, sőt még a Földön is aligha. (Hangja különös színezetet öltött, valahányszor kiejtette a Föld nevét, szinte hallani lehetett, hogy "nagybetűvel mondja", sőt még az "otthon" és az "Anyá" fogalma is ott rejtőzött mögötte.) De mi egyebet tudunk róluk?

- Például a robotika Három Törvényét - jegyezte meg Oser.

- Helyes! - mondta D. G., fordított egyet a fotókockán, és előredőlt. - Különösen az Első Törvényt. "A robotnak nem szabad kárt okoznia emberi lényben, vagy tétlenül tűrnie, hogy emberi lény bármilyen kárt szenvedjen." Így van? Nos, ne higgyenek benne vakon. Ez nem jelent semmit. Emiatt érezzük magunkat teljes biztonságban a robotok felől, és nagyon jó, ha ebből biztonságot meríthetünk, de legalább olyan

rossz, ha a hamis biztonság illúziójában ringatjuk magunkat. R. Daneel megsebesítette Nisst, és robot létére mit sem törődött az Első Törvény létevel vagy nemlétevel.

- Hiszen védelmezte a...

- Pontosan. És mi van, ha mérlegelni kell a veszélyeket? Mi történt volna, ha vagy Niss sérüléséről, vagy vele szemben az űrlakó gazdája bántódásáról kellett volna döntenie? Természetesen a nő lett volna az első helyen.

- Helyesen hangzik.

- Magától értetődik. És itt a robotok bolygóján vagyunk, vagy kétszázmillió hemzseg belőlük körös-körül. Azok vajon milyen parancsokat kaptak? Hogyan oldhatják föl a különféle veszélyek rangsorolásának problémáját? Biztosak lehetünk-e benne, hogy egyikük sem támad ránk? Valami ezen a bolygón máris megsemmisített két hajót.

- Ez az R. Daneel különleges robot - mormolta Oser aggódva -, emberibb formájú, mint mi magunk vagyunk. Talán nem kellene általánosítanunk belőle. Az a másik robot... mi is a neve?

- Giskard. Nem nehéz megjegyezni, az én második nevem is Giskard.

- Én csak "kapitányként" gondolok önre, kapitány. Akárhogy is, R. Giskard csak állt ott mozdulatlanul, nem csinált semmit. Az valóban úgy néz ki, mint egy robot, és úgy is viselkedik. Odakint, a Solaria felszínén, ebben a pillanatban is egész robotseregek figyelnek bennünket, és lám, azok sem tesznek semmit. Csak néznek.

- És ha akadnak olyan speciális robotok, amelyek mégis árthatnak nekünk?

- Úgy vélem, jól fölkészültünk az ilyesmire.

- Most még igen, és éppen ezért neveztem jó dolognak a Niss és Daneel között lezajlott összecsapást.

Eddig azt hittük, csak akkor kerülhetünk bajba, ha mégis maradt itt néhány solariai. De lám, nincs is szükség rájuk. Nyugodtan elmehettek. Lehet, hogy a robotjaik - vagy legalábbis bizonyos, speciálisan beprogramozott robotjaik - veszélyesek is lehetnek ránk nézve. És ha Lady Gladia képes csatasorba állítani a környékbeli robotokat, ez ugyanis az ő birtoka volt valaha, és védelmünkre, vagyis a saját védelmén túl a miénkre is ráveheti őket, akkor biztosan semlegesíthetünk bármit, amit a solariaiak maguk után hagytak a bolygójukon.

- És vajon képes is lehet erre? - kérdezte Oser.

- Azt előbb-utóbb meglátjuk - dörmögte D. G.

22.

- Köszönöm, Daneel - mondta Gladia -, igazán jól csináltad. - Arcát mégis gondterhelt ráncok barázdálták. Ajka vékony volt és vértelen, arca sápadt. - Jobb lenne, ha nem is jöttem volna ide - tette hozzá halkan.

- Értelmetlen óhaj, Madame Gladia - szólalt meg Giskard. - Daneel barátommal majd őrt állunk a kabinja előtt, hogy többé senki se háborgathassa.

A folyosó üres volt, és az is maradt, de Giskard és Daneel különben is képes volt az emberi fül számára fölfoghatatlan, halk jelekkel kicserélni a gondolatait, még hozzá rövid és sűrített formában.

- Madame Gladia meggondolatlanul viselkedett, amikor nem vonult vissza, ez teljesen világos - mondta Giskard.

- Föltételezem, Giskard barátom, hogy nem is lett volna módod megváltoztatni az elhatározását.

- Nagyon is szilárd szándék volt, Daneel barátom, és hirtelen keletkezett. Különben ugyanez igaz Niss, a teleses esetében is. A Madame Gladia iránti kíváncsisága a veled szembeni góghöz és ellenséges érzéshez hasonlóan túlságosan erős volt, nem változtathattam volna rajta komoly szellemi károkozás nélkül. A többi négygel könnyen boldogultam. Sikerült távol tartanom őket a beavatkozástól. Az, ahogy elbántál Niss-zel, megdöbbenetete és természetesen megbénította az akaratukat, így nekem csak egészen kicsit kellett rásegítenem.

- Nagy szerencse volt, Giskard barátom. Ha azok négyen Mr. Niss segítségére sietnek, akkor választanom kellett volna: vagy Madame Gladiát kényszerítem megalázó visszavonulásra, vagy súlyosan

bántalmaznom kell egy vagy két telepest a többiek elrettentésére. Biztosan az előbbit kellett volna választanom, de az is fölöttébb kellemetlen lett volna számomra.

- Egyébként semmi bajod, Daneel barátom?

- Teljesen rendben vagyok. A Mr. Niss ellen alkalmazott erőszak minimális volt csupán.

- Fizikailag igen, Daneel barátom. Tudata mélyén azonban súlyos megaláztatást érzett, ami sokkal rosszabb volt számára a testi fájdalomnál. Mivel én érzékeltem ezt benne, képtelen lettem volna megtenni, ami neked olyan könnyen sikerült. És mégis, Daneel barátom...

- Igen, Giskard barátom...

- A jövő nyugtalanít igazán. Az Aurorán létezésem hosszú évtizedei alatt mindig módom volt lassan dolgozni, kivárhattam a tudatok befolyásolásának könnyű lehetőségét, nem kellett senkinek kellemetlenséget okoznom. Csak meg kellett erősítenem a már létezőt, csökkentenem az amúgy is gyöngülőben lévőket, szóval csak a valóságos folyamatokat kellett befolyásolnom ilyen vagy olyan irányban. Most viszont válságos időszak közeledik, amikor az érzelmek fölfokozódnak, a döntések villámgyorsan születnek, az események elvágtathatnak mellettünk. Ha egyáltalán csinálnom lehet valamit, nagyon gyorsan kell cselekednem, amiben a robotika Három Törvénye biztosan megakadályoz. Időbe kerül, míg mérlegelhetem a testi és a szellemi veszélyeztetés finom egyensúlyát. Ha a telepések közeledtek egyedül vagyok Madame Gladiával, nem tudom, milyen utat kellett volna választanom, hogy ne tegyek kárt benne, egy vagy több telepésben, saját magamban, vagy egyszerre az események minden résztvevőjében.

- Akkor most mégis mit kell tennünk, Giskard barátom?

- Mivel a Három Törvényt nem változtathatjuk meg, Daneel barátom, ismét csak arra a következtetésre juthatunk, hogy semmi mást nem tehetünk, csak várunk, míg be nem következik a kudarc.

7. A felvigyázó

23.

Reggel köszöntött a Solariára és a birtokra - az ő birtokára. A távolban ott állt a tágas porta, amely valaha szintén az ő portája volt.

A húsz évtizednyi idő valahogy szertefoszlott, és az Aurora csupán távoli álomnak tűnt a szemében, amely a valóságban sohasem létezett.

D. G. felé fordult, aki éppen az övét erősítette föl vékony felsőruhája köré. Az övön két oldalfegyver is lógott, mindkét keze ügyében egy-egy. Bal csípőjéhez simult a idegkorbács, jobb oldalt pedig valami rövidebbet és vaskosabbat viselt, amit Gladia sugárpisztolynak vélt.

- Most odamegyünk a házhoz? - kérdezte Gladia.

- Igen - válaszolta D. G. valahogy szórakozottan. Egymás után megvizsgálta a fegyvereit. A füléhez tartotta őket, mintha halk zümmögésükről tájékozódna, ami a működőképességükről tanúskodik.

- Csak így, négyesben? - Önkéntelenül végignézett mindegyik társán: D. G., Daneel...

- Hol van Giskard, Daneel? - kérdezte hirtelen ijedséggel.

- Úgy vélte, Madame Gladia, hogy bölcsebb, ha előremegy, afféle felderítőként. Mint robot biztosan nem lesz föltűnő a többi robot között, és akkor, ha bármi baj fenyegethet bennünket, lesz ideje előre figyelmeztetni. Mindenesetre sokkal inkább fölláldozható, mint akár ön, akár a kapitány.

- Robothoz méltó gondolat - mormolta D. G. komoran. - Akkor hát jól van. Gyerünk, vágjunk neki!

- Csak így hárman? - kérdezte Gladia kissé panaszos hangon. - Igazság szerint nagy szükségem van Giskard robotképességeire, szóval nem szívesen áldoznám föl.

- Valamennyien föláldozhatók vagyunk, Lady Gladia - jegyezte meg D. G. - Már két hajó is áldozatul esett, a legénységük az utolsó szálig odaveszett. A nagyobb létszámú csoportok sem nyújtanak itt igazi biztonságot.

- A szavaitól egy jottányival sem érzem jobban magamat, D. G.

- Hadd próbáljam újra! Azok a korábbi hajók nem készültek föl. Mi igen. Jómagamat is beleértve - csapott az oldalán fityegő fegyverekre. - És önnel is itt van egy robotja, amely máris bebizonyította, milyen hatékony testőr. Máskülönben ön a mi legerősebb fegyverünk. Tudja, hogyan parancsolhat a robotoknak, hogy azok az akaratának megfelelően viselkedjenek, és ez döntő fontosságú lehet. Ön az egyetlen közöttünk, aki erre képes, azoknak a szerencsétlen hajóknak viszont nem volt ilyen kaliberű fegyverük. Egyszóval: gyerünk!

Megindultak.

- Nem is a ház felé haladunk - szólalt meg egy idő után Gladia.

- Nem, még nem. Először azt a robotcsapatot látogatjuk meg. Remélem, látja őket.

- Igen, de hiszen nem csinálnak semmit.

- Valóban. De amikor leszálltunk, jóval több robot volt a környéken. A többiek elmentek, ezek meg itt maradtak. Vajon miért?

- Valóban kíváncsi rá? Ha megkérdezzük tőlük, biztosan megmondják.

- Ön kérdezi meg őket, Madame Gladia.

- Éppoly készségesen válaszolnak magának is, D. G., mint nekem. Egyformán emberek vagyunk.

D. G. erre váratlanul megtorpant, és a többiek is megálltak.

- De kedves Lady Gladia, valóban egyformán vagyunk emberek? - kérdezte D. G. mosolyogva. - Egy úrlakó és egy telepes? Mi történt önnel?

- Egy robot számára ugyanolyan emberek vagyunk - sziszegte a nő fullánkosan. - És kérem, ne játszadozzék. Én sem úztem az úrlakó-földlakó játékot a maga ösével.

- Ez igaz - hervadt le a mosoly D. G. arcáról. - Elnézését kérem, asszonyom. Megpróbálom megfékezni szarkasztikus hajlamaimat, hiszen, legalábbis ezen a bolygón, szövetségesesek vagyunk.

Pár pillanat múlva folytatta:

- Nos, madame, mindössze arra kérem, tudakolja meg, milyen parancsokat kaptak azok a robotok... ha kaptak egyáltalán, Vannak-e közöttük, amelyek valami csoda folytán személyesen ismerik önt? Élnek-e bármilyen emberi lények ezen a birtokon és egyáltalán a bolygón? És kérdezzen meg tőlük minden egyebet, ami csak az eszébe jut! Nem lehetnek veszélyesek, végtére is csak robotok, ön pedig emberi lény, nem bánthatják. Ámbár - tette hozzá elgondolkodva - az ön Daneelje alaposan helybenhagyta Nisst, bár az olyan helyzetben történt, ami itt és most nem jellemző. És Daneel természetesen önnel tarthat.

- Én minden körülmények között Madame Gladia mellett maradok, kapitány - mondta erre Daneel tiszteletteljesen. - Ez a kötelességem.

- És Giskardé is, ha nem tévedek - dörmögte D. G. - És lám, mégiscsak elcsavargott.

- Olyan céllal, uram, amelyet alaposan megtárgyaltunk egymással, és úgy véljük, lényeges lehet Madame Gladia védelme szempontjából.

- Akkor jó. Nos, maguk ketten menjenek előre. Én majd hátulról fedezem mindkettőjüket. - Ezzel D. G. kiemelte tokjából jobb oldali fegyverét. - Ha azt kiáltom: "le", akkor nyomban a földre vetik magukat. Ez a szerszám csöppet sem válogatós.

- Kérem, D. G., kizárólag a legvégső esetben használja - fordult hozzá Gladia. - Aligha lesz rá szüksége robotokkal szemben... Menjünk, Daneel!

A nő nekivágott az útnak, gyors, határozott léptekkel igyekezett a vagy tucatnyi robot felé, amelyek csoportba verődtek egy alacsony sövény előtt.

A reggeli nap sugarai itt-ott megcsillantak simára csiszolt felületükön.

A robotok nem mozdultak sem előre, sem hátra. Nyugodtan álltak tovább a helyükön. Gladia megszámlolta őket. Tizenegyen látszottak teljes nagyságukban. Persze többen is lehetnek még mögöttük elrejtőzve. Solariai gyártmányok voltak. Nagyon fényesek és nagyon simák. Nem viseltek semmiféle műruhát, és a valóságot sem nagyon utánozták külsejükben. Mintha az emberi test matematikai modelljei lettek volna, bár nem akadt közöttük két egyforma.

Gladia úgy vélte, legalább olyan rugalmasak és bonyolultak, mint aurorai társaik, csak éppen szűkebb körű feladatok elvégzésére képezték ki őket.

Legalább négy méterrel a robotok sorfala előtt megállt, és érezte, Daneel ugyanezt teszi, alig egy jó lépésnyire mögötte. Elég közel maradt, hogy szükség esetén közbeléphessen, de lemaradásával világosan kifejezte, hogy kettejük közül Gladia a fontosabb személyiség.

A szemben álló robotok, gondolta magában Gladia, biztosan emberi lénynek nézik őt, de Daneel annyira tudatában volt robot mivoltának, hogy nem is számolt a többi gépezet ilyesféle tájékozatlanságával.

- Melyikőtök váltana velem néhány szót? - fordult hozzájuk Gladia.

Egy darabig nem történt semmi, mintha a robotok némán megtárgyalták volna maguk között a helyzetet. Végül egyikük egy lépést tett előre.

- Én beszélek önnel, madame.

- Van valami neved?

- Nincs, asszonyom. Csak sorszámom van.

- Mennyi ideje helyeztek működésbe?

- Huszonkilenc éve vagyok működőképes, madame.

- Ebből a csoportból működik-e valamelyik régebben?

- Nem, madame. Éppen ezért szólok én inkább, mint bármely másik.

- Hány robotot alkalmaznak összesen ezen a birtokon?

- Ezt a számot nem ismerem, madame.

- Körülbelül.

- Talán tízezret, madame.

- És akad közöttük, amelyik húsz évtizednél régebben működik?

- A földművelő robotok között akadhat néhány, madame.

- És a háztartási robotok között?

- Azok nem régen működnek, madame. Az uraink jobban kedvelik az újabb modelleket.

- Ez meggyőzően hangzik - fordult Gladia Daneelhez kurta biccentéssel -, az én időmben is így volt.

- Kinek a tulajdonában van ez a birtok? - folytatta Gladia a robot kikérdezését.

- Ez itt a Zoberlon-birtok, madame.

- És mióta van a Zoberlon család tulajdonában?

- Az én működési időmnél régebben, madame. Én nem tudom, mennyivel régebben, de ez az adat hozzáférhető.

- És kiké volt, mielőtt Zoberlonék birtokába került?

- Ezt sem tudom, madame, de az információ hozzáférhető.

- Hallottál valaha a Delmarre családról?

- Nem, madame.

Gladia aggódó arccal fordult Daneel felé.

- Próbálok apránként kifaggatni ezt a robotot, ahogyan Elijah is tehette valamikor, de nem tudom pontosan, hogyan is kellene csinálnom.

- Éppen ellenkezőleg, Lady Gladia - felelte Daneel komolyan -, úgy tűnik, máris egészen sokat kiszedett belőle. Nem valószínű, hogy ezen a birtokon bármely robot a legcsekélyebb mértékben is emlékezik önre, talán néhány régi földművelő modell kivételével. Találkozott a földművelők bármelyikével személyesen annak idején?

- Soha - rázta meg a fejét Gladia. - Még arra sem emlékszem, hogy akár távolról láttam volna bármelyiket.

- Akkor tiszta sor, hogy önt nem ismerik ezen a birtokon.

- Pontosan. Szegény D. G. tehát hiába hozott magával bennünket. Ha bármiféle hasznos közreműködésemre számított, hát csalódnia kell.

- Az igazságot tudni mindig hasznos, madame. Az ismertség hiánya ebben az esetben kevésbé hasznos, mint ha ismernék, de ha nem tudnánk, ismerik-e itt vagy sem, az még kevésbé válna hasznunkra.

Nincsenek esetleg más kérdések is, amelyek révén további információk birtokába juthatunk?

- Nos, lássuk csak... - A nő néhány pillanatra elmerült gondolataiban. - Különös - szólalt meg azután váratlanul. - Amikor ezekhez a robotokhoz szólok, határozott solariai kiejtéssel beszélek. Veled viszont nem.

- Ez csöppet sem meglepő, Lady Gladia - vélekedett Daneel. - A robotok is úgy beszélnek, hiszen solariaiak. Ez földidőzónában ifjúkora emlékezetét, és ezáltal beszél úgy, mint akkoriban. Amikor viszont hozzám fordul, önkéntelenül visszatér mai valójába, mivel én mostani életének a része vagyok.

Gladia arcán halvány mosoly jelent még.

- Egyre inkább emberi lényhez hasonlóan gondolkodsz, Daneel.

Visszafordult a robotokhoz, és közben élesen érzékelte a környezet békességét. Az ég csaknem tiszta volt, csupán a nyugati látóhatáron húzódott keskeny felhőcsík, ami előrevetítette az esetleges délutáni borulást. A gyenge szélben zizegtek a lombok, zümmögtek a rovarok, és valahonnan távoli madárfütty csendült. Emberi lényeknek azonban semmi jele. Nagyszámú robot lehet még a közelben, de azok mindig némán végzik munkájukat. Sehonnan sem hallatszott az emberek harsány hangja, amihez eleinte meglehetősen keservesen szokott hozzá az Aurorán.

Visszatérve a Solariára, most mégis csodálatosnak érezte ezt a háborítatlan békességet. Nem minden olyan rossz tehát ezen a bolygón, ismerte el magában.

- És hol vannak az uraid? - kérdezte a robottól, hangjában váratlan éllel.

Persze teljesen reménytelen volt siettetni, megijeszteni vagy éppen figyelmetlenségen rajtakapni egy robotot.

- Elmentek, asszonyom - válaszolta ez is a nyugtalanság minden jele nélkül.

- Hová mentek?

- Nem tudom, madame. Nekem nem mondták meg.

- És melyikőtök tudja?

Teljes némaság volt a válasz.

- Lehet a birtokon olyan robot, amelyik esetleg tudja? - kérdezte tovább Gladia.

- Én nem ismerek egyetlen ilyen sem, madame.

- És az uraitok robotokat is vittek magukkal?

- Igen, madame.

- De téged nem. Miért hagytak hátra?

- Hogy tovább végezzük a munkánkat, madame.

- Mégis csak álltok itt, és nem csináltok semmit. Ezt talán munkának nevezed?

- A kívülállóktól védelmezzük a birtokot, madame.

- Olyanoktól, mint mi?

- Igen, madame.

- De lám, itt vagyunk, és ti mégsem csináltok semmit. Miért?

- Mi csak megfigyelők vagyunk, madame. Egyéb parancsunk nincs.

- És beszámoltál már a megfigyeléseidről?

- Igen, asszonyom.

- Kinek?

- A felvigyázónak, madame.

- Hol van ez a felvigyázó?

- Az udvarházban, madame.

- Ó! - Gladia ezzel megfordult, és visszasietett D. G.-hez.

Daneel szótlanul követte.

- Nos? - kérdezte D. G. Mindkét fegyverét készenlétben tartotta, de visszatértük láttán tokjukba tette őket.

- Semmi - rázta meg a fejét Gladia. - Egyik robot sem ismer engem. És egyikük sem tudja, hová tűntek a solariaiak, ebben biztos vagyok. De ugyanakkor beszámolnak valamiféle felvigyázónak.

- Felvigyázónak?

- Az Aurorán és a többi űrlakó világokon a felvigyázó a sok robotot foglalkoztató birtokokon mindig egy ember. Az a dolga, hogy megszervezze és irányítsa a robotok csoportjainak munkáját a földeken, bányákban és ipari üzemekben.
- Akkor tehát mégiscsak maradtak hátra itt helybéliek.
- A Solaria e téren is kivételes - rázta meg a fejét Gladia. - A robotok száma itt mindig is sokszorosa volt az emberekének, ezért általában nem emberi lényt, férfit vagy nőt bíztak meg a robotok felügyeletével. Ezt a munkát is rájuk bízták, olyanokra, amelyeket külön erre programoztak be.
- Más szóval abban az udvarházban is van egy ilyen robot - intett a fejével D. G. a távoli épület felé. - Az biztosan jóval fejlettebb ezeknél, tehát hasznos lenne kikérdeznünk.
- Lehetséges, de nem tudom, biztonságos lenne-e behatolnunk a házba.
- De hiszen az is csak egy robot - jegyezte meg D. G. némi éllel.
- A ház éppenséggel csapdát is rejthet.
- Ezen a mezőn is lehetnek csapdák.
- Mégis jobb lenne valamelyik robotot küldenünk a házba. Tájékoztassa az a felvigyázót, hogy emberi lények óhajtanak beszélni vele - mormolta Gladia.
- Szerintem ez nem szükséges - vélte D. G. - Mintha máris beszámoltak volna neki rólunk. Lám, itt is van a felvigyázó, és egyáltalán nem robot, és nem is hímnemű. Akit ott látok, az egy nőnemű emberi lény. Gladia döbbsen nézett a jelzett irányba, Egy magas, jó alakú és roppant vonzó nő közeledett feljük sebesen. Még a tekintélyes távolságból sem lehetett kétséges, melyik nem képviselője.

25.

D. G. szélesen elmosolyodott. Kihúzta magát, kissé hátravonta és kifeszítette a vállát. Egyik kezét önkéntelenül a szakállához emelte, mintha arról akarna meggyőződni, sima és rendezett-e.

Gladia megrovón nézett végig rajta.

- Az nem solariai nő - jegyezte meg.

- Honnan tudja? - mordult föl D. G.

- Egyetlen itteni nő sem hagyná, hogy idegenek ilyen szabadon lássák - szemtől szemben, nem valami készülék segítségével.

- Értem én a különbséget, madame. De lám csak, ön mégsem kifogásolja, hogy közvetlenül lássam.

- Én több mint húsz évtizedet töltöttem az Aurorán. Mégis maradt bennem annyi tartózkodás, hogy így ne mutakozzam mások előtt!

- Neki igazán van mit megmutatnia, madame. Gyanítom, hogy még nálam is magasabb, és olyan szép, akár egy rózsaszín naplemente.

A felvigyázó vagy húszlépésnyire tőlük megállt, a robotok pedig félrehúzódtak; egyikük sem maradt a nő és a hajóról érkezett három alak között.

- Húsz évtized alatt még a szokások is megváltozhatnak - mormolta D. G.

- De nem olyasmi, mint a solariaiak vonakodása a közvetlen kapcsolattól - csattant föl Gladia élesen. -

Még kétszáz évtized alatt sem. - Ismét erős solariai kiejtéssel beszélt.

- Azt hiszem, alábecsüli a társadalom rugalmasságát. Mégis, akár solariai, akár nem, föltehetően űrlakó, és ha sok hozzá hasonló űrlakó létezik, szívémből a békés egymás mellett élés híve vagyok.

Gladia megrovó pillantása még inkább elmélyült.

- Nos, a következő egy-két órában is így akar állni itt, földbe gyökerezett lábbal? Nem kellene esetleg kikérdeznem ezt a nőt?

D. G. nyilvánvaló ingerültséggel fordult Gladia felé.

- Ön a robotokkal foglalkozzék csak, mint eddig is. Az emberi lények kikérdezése az én dolgom.

- Különösen, ha nőkről van szó, gondolom. Igazán nem akarok kérkedni, de...

- E témában egyetlen férfit sem ismertem eddig, aki ne akart volna...

- Nem hinném, hogy a hölgy továbbra is várakozni óhajt - szölt közbe ekkor Daneel. - Ha még mindig főnnáll a szándéka, kapitány, akkor most forduljon hozzá. Majd elkísérem, ahogy Madame Gladiát is.

- Nekem aligha lesz szükségem efféle védelemre - jelentette ki D. G. kevélyen.
- Ön emberi lény, és én nem engedhetem meg, hogy a tétlenségem folytán bármilyen baja essék.
D. G. határozott léptekkel előreleandult, mire Daneel hűségesen követte. Gladia sem akart egyedül hátramaradni, de valamivel tétovábbban szegődött a nyomukba.
A felvigyázó nyugodtan figyelte őket. Puha, fehér ruha volt rajta, a derekán övvel megkötve, alsó széle combközépig ért. Ráadásul csábítóan mély kivágása volt, formás melle pedig majd kiszúrta a vékony anyagot. Semmi jele nem volt, hogy cipőn kívül bármi egyebet is viselne még.
D. G. körülbelül egyméternyire állt meg előtte. Meggyőződhetett a nő bőrének makulátlan simaságáról - arccsontja széles volt, szeme távol ülő és kissé nyesett, arckifejezése komoly.
- Madame - szólította meg D. G., tőle telhetőleg utánozva az aurorai arisztokratikus nyelvet -, e birtok felvigyázóját van szerencsém megszólíthatni?
A nő hallgatta egy pillanatig, azután csaknem komikusan solariai nyelvjárásban nyitotta szóra formás száját:
- Maga nem emberi lény.
Ezzel olyan sebességgel lendült akcióba, hogy a még vagy tízméternyire álló Gladia nem is láthatta tisztán, mi történik tulajdonképpen. Csak valami kavargó mozgást észlelt, majd látta, amint D. G. mozdulatlanul fekszik a földön, és mindkét fegyverét a nő markolja.

26.

Leginkább azonban az döbbsentette meg, hogy Daneel meg sem moccan, sem D. G. védelmére, sem a nő megfékezésére.
De éppen csak fölillant benne a csodálkozás, amikor Daneel mégis előreleandult, megragadta a nő csuklóját, és keményen rádörrent:
- Azonnal dobja el azt a fegyvert! - Ezelőtt még sohasem hallott tőle ilyen indulatosan parancsoló szavakat. El sem tudta képzelni róla, hogy így szólhat egy emberi lényhez.
A nő hasonló keménységgel, csak valamivel magasabb hangon megismételte:
- Maga nem emberi lény. - Jobb keze fölemelkedett, és elsütötte a benne markolt fegyvert. Egy pillanatig halvány fényburok táncolta körül Daneel testét, de Gladia sokkos állapotában egy szót sem volt képes kiejteni a száján. Bár eddig még sohasem ájult el életében, most lassan elhomályosult a látása, és ezt az eszméletvesztés előjelének érezte.
Daneel nem omlott össze, és nem is reagált robbanásszerűen. Gladia csak annyit látott, hogy szilárdan markolja a sugárpisztolyt tartó kéz csuklóját. A nő másik keze az idegkorbácsot szorongatta, azt sütötte el teljes erővel és egészen közlelől Daneelre. Ha ember lett volna, az idegvégződéseinek ilyen kegyetlen ingerlése biztosan a halálát okozza, vagy legalábbis örökre nyomorékká teszi. De bármennyire emberi volt is a külseje, mégiscsak robot volt, s így az idegeknek megfelelő rendszere nem reagált a fegyver hatására. A következő pillanatban a nő másik karját is elkapta, és fölfelé kényszerítette.
- Dobja el azokat a fegyvereket - szólalt meg ismét -, különben mindkét karját kitépem a helyéről!
- Valóban? - kérdezte a nő. Keze megfeszült, és Daneel egy pillanatra tehetetlenül a levegőbe emelkedett. Lába úgy kalimpált előre-hátra, akár valami inga, és egész teste követte a vállizületeinek forgóin himbálózva. Végül sikerült nagy erővel megrúgnia a nőt, mire mindketten a földre zuhantak.
Gladia ugyan nem formálta szavakká a gondolatot, de rádöbbsent: bár legalább olyan emberinek látszik a nő, mint Daneel, legalább annyira nem emberi lény. Hirtelen féktelen harag érzése töltötte el, és az utolsó porcikájáig visszaváltozott solariaivá; düh kerítette hatalmába, amiért egy robot erőszakot merészelt alkalmazni egy emberi lényel szemben. Tegyük fel, valahogy rájött, micsoda tulajdonképpen Daneel - de hogyan vetemedhetett D. G. megtámadására?!
Gladia sikoltva szökött előre. Eszébe sem jutott megijedni egy robottól, amely éppen az imént terített le egy erős férfit, és tett harcképtelenné egy még nála is erősebb robotot.

- Hogy merészeled?! - üvöltötte olyan erős solariai akcentussal, hogy még a saját fülét is sértette, de hogyan másként szólhatna egy solariai robothoz? - Mit nem merészelsz, te lány? Azonnal abbahagysz minden ellenállást!

A nő izmai erre teljesen és tökéletesen egyszerre elernyedtek, mintha egy szerkezet áramforrását kapcsolták volna ki váratlanul. Szép szemét Gladia felé fordította, de nem emberi tekintete nem tükrözött meglepődést.

- Elnézését kérem, asszonyom - motyogta bizonytalan, remegő hangon.

Daneel már ismét szilárdan állt a lábán, és le nem vette figyelő tekintetét a fűben elterült nőalakról. D. G. nehézkesen elnyomott nyögés kíséretében talpra kecmergett.

Daneel a fegyverek után nyúlt, de Gladia ingerülten félreintette.

- Add ide azokat a fegyvereket, leányzó! - dörrent a földön heverőre.

- Igen, asszonyom - felelte a robot.

Gladia elkapta őket, villámgyorsan kiválasztotta a sugárpisztolyt, és átnyújtotta Daneelnek.

- Végezz vele, Daneel, amikor szükségesnek látod! Ez parancs! - Az idegkorbácsot D. G. markába nyomta a következő szavak kíséretében: - Ez itt teljesen haszontalan, hacsak nem ellenem vagy maga ellen.

Különben jól van?

- Nem, egyáltalán nem vagyok jól - morogta D. G., és fájdalmasan tapogatta egyik csípőjét. - Úgy értsen, hogy ez is egy robot?

- Talán képes lett volna egy nő ilyen könnyen leteríteni?

- Nem. Legalábbis azok közül, akikkel eddig találkoztam. Hát nem megmondtam? A Solarián lehetnek veszélyesen beprogramozott robotok is!

- No persze - dűnyögte Gladia csöppet sem kedvesen -, csakhogy amint meglátott egyet, amely valamennyire hasonlít a szép nőről alkotott elképzelésére, azonnal megfélemezte a saját intelméről.

- Hát igen, utólag már könnyebben okos az ember.

Gladia fűjt egyet, és megint a robothoz fordult.

- Mi a neved, leányzó?

- Landareenek hívnak, madame.

- Kelj föl, Landaree.

Landaree ugyanúgy pattant föl, akár Daneel - mintha rugók mozgatnák. A másik robottal való összecsapása láthatóan semmiféle kárt nem tett benne.

- Miért támadtál az Első Törvényt megszegve az emberi lényekre? - kérdezte tőle Gladia.

- Ezek nem emberi lények, madame - jelentette Landaree határozottan.

- Azt állítod talán, hogy én sem vagyok ember?

- Nem, asszonyom, ön emberi lény.

- Nos, akkor én mint emberi lény róluk is azt állítom, hogy emberek. Hallod, amit mondok?

- Madame - ismételte meg Landaree valamivel lágyabban -, ezek nem emberi lények.

- De igenis emberi lények, mivel én állítom róluk. Tilos rájuk támadnod, vagy bármilyen kárt tenned bennük.

Landaree némán állt a helyén.

- Egyáltalán megértetted, amit mondtam? - Gladia kiejtése még inkább solariaivá lett, amint határozottabb érveléshez folyamodott.

- Madame - mormolta Landaree -, ezek nem emberi lények.

- Asszonyom, biztosan olyan szigorú parancsokat kapott, amelyeket ön nehezen ellensúlyozhat - suttogta csöndesen Daneel.

- No, azt majd mindjárt meglátjuk - szedte szaporán a levegőt Gladia.

Landaree ezalatt körülnézett. Az összecsapás közben a robotok csapata közelebb húzódott Gladiához és társaihoz. Távobabb Gladia két robotot pillantott meg. Eredetileg azok is a csoporthoz tartozhattak, de most közrefogva, látható erőfeszítéssel cipeltek valami ismeretlen, súlyos berendezést. Landaree feléjük intett, mire valamivel gyorsabban igyekeztek előre.

- Robotok, állj! - kiáltott rájuk Gladia.

Megtorpantak.

- Madame, én a kötelességemet teljesítem - szólalt meg Landaree. - A kapott parancsoknak teszek eleget.
- Lődd le, Daneel - csattant Gladia utasítása.

Csak később tudta nagy nehezen összerakni a történeteket. Daneel reakciósebessége sokkal nagyobb volt egy emberénél, és azzal is tisztában volt, hogy egy robottal áll szemben, akivel kapcsolatban a törvények nem tiltják az erőszak alkalmazását. Viszont az alak annyira emberinek látszott, hogy még a robot voltáról való határozott meggyőződés sem szabadíthatta föl teljesen a tilalmat. Daneel picivel lassabban teljesítette a kapott parancsot, mint kellett volna.

Landaree, aki teljesen másképpen értelmezte az "emberi lény" fogalmát, mint Daneel, és az utóbbi külseje semmilyen gátlást nem keltett benne, hamarabb sújtott le. Azonnal megragadta a sugárpisztolyt, és a két robot ismét összerugaszkodott.

D. G. agyával előrefordítva markolta az idegkorbácsot, és félig futva közeledett a jelenethez, hogy lecsapjon vele. Keményen fejbe is csapta a nőalakot, de az föl sem vette, hanem egy erős rúgással hátratántorította.

Gladia fölkiáltott:

- Állj! - és magasba emelte ökölbe szorított kezét.

Landaree sztentori kontraltó üvöltése volt a válasz:

- Minden robot! Csatlakozzatok hozzám! A két férfinak látszó alak nem emberi lény! Semmisítsétek meg őket, de a nőnek haja szála se görbüljön!

Ha Daneelre is bénító hatással volt az emberi külső látszata, ez még fokozottabban érvényesült a nála jóval kezdetlegesebb solariai robotok esetében: lassan és meg-megállva araszoltak előre.

- Állj! - sikoltotta Gladia. A robotok mozdulatlanra dermedtek, de Landaree nem reagált a parancsra.

Daneel elkéseredetten szorította a sugárpisztolyt, de Landaree láthatóan nagyobb erejének engedve lassan hátrafelé dőlt.

Gladia tétován nézett körül, mintha abban reménykedne, hogy legalább valamilyen fegyver a keze ügyébe akad.

D. G. a rádiókészülékével próbált kapcsolatot teremteni.

- Tönkrement! - morogta dühödten. - Alighanem ráestem.

- Akkor most mit csináljunk?

- Vissza kell jutnunk a hajóhoz! Gyorsan!

- Csak rohanjon! - kiáltotta Gladia. - Én nem hagyhatom magára Daneelt! - A viaskodó robotok felé fordult, és teli torokból üvöltötte: - Landaree, állj! Állj, Landaree!

- Nem állhatok meg, madame! - jelentette ki Landaree. - Az utasításaim egészen pontosak.

Ekkorra már szétfeszítette Daneel ujjait, és ismét megkaparintotta a sugárpisztolyt.

Gladia villámgyorsan Daneel elé szökkent.

- Nem szabad bántanod ezt az emberi lényt!

- Madame - tartotta Landaree a sugárpisztolyt rezzenéstelen kézzel Gladiára -, ön valami előtt áll, ami emberi lénynek látszik, de valójában nem emberi lény. Parancsom szerint az ilyeneket figyelmeztetés nélkül el kell pusztítanom. - Utána hangosabban kiáltotta: - Ti, két teherhordó amott, a hajóhoz!

A súlyos berendezést cipelő két robot ismét nekivágott útjának.

- Robotok, állj! - rikoltotta Gladia, mire a mozgás abbamaradt. A robotok remegve álltak a helyükön, mintha próbálnának továbbhaladni, de valahogy nem képesek rá.

- Emberi barátomat, Daneelt nem pusztíthatod el az én megsemmisítemem nélkül - mondta Gladia. - Márpedig az én emberi lény mivoltomat elismered, és ezért bennem nem tehetsz kárt.

- Asszonyom nem vonhat magára veszedelmet az én megmentésemért - suttozta Daneel.

- Főlöszleges az erőfeszítése, asszonyom - mormolta Landaree. - Könnyűszerrel eltávolíthatom a mostani helyéről, és utána megsemmisíthetem a mögötte álló nem emberi teremtményt. Mivel azonban ez is sérelmet okozhat önnek, mély tisztelettel kérem, álljon félre onnan a saját jószántából!

- Meg kell tennie, madame - sürgette Daneel.

- Nem, Daneel! Itt maradok. Amíg kényszerítem, hogy magamtól eltávolítsam, te fuss!

- Nem futhatok gyorsabban a fegyver sugaránál, egyébként is, amint futásnak eredek, mindenképpen rám lő, akár az ön testén keresztül is. Az utasításai ilyen erősek is lehetnek. Nagyon sajnálom, asszonyom, ha ez boldogtalaná teszi önt.

Ezzel Daneel fölemelte és könnyedén kissé oldalra állította a tiltakozó Gladiát.

Landaree ujjá ráfeszült a kioldógombra, de sohasem fejezte be a mozdulatot. Úgy maradt a helyén, bénultan.

Gladia, aki a taszítástól fenékre huppant, most fölemelkedett. A párbeszéd utolsó szakaszában mozdulatlaná dermedt D. G. óvatosan közelebb lépett a mozdulatlan nőalakhoz. Daneel rendületlen nyugalommal előrenyúlt, és elernyedtt ujjai közül kiemelte a sugárpisztolyt.

- Azt hiszem - mormolta Daneel -, ez a robot végérvényesen elveszítette működőképességét.

Könnyedén megtaszította a felvigyázót, mire az teljes hosszában elzuhant, keze, lába, törzse és feje pontosan abban a helyzetben maradt, mint álltában. Karja még most is begörbítve, keze tovább markolja a láthatatlan fegyvert, hüvelykujja nyomja a nem létező elsütőgombot.

A füves térség egyik oldalán, a fák közül ekkor Giskard lépett ki a kis drámai jelenet színterére; arca nem mutatott semmiféle érdeklődést, bár a szavai kíváncsiságra utaltak:

- Mi történt itt a távollétemben?

27.

Megkönnyebbülten vonultak vissza a hajó felé. Miután a félelem és a kényszerű cselekvés szorongató hatása megszűnt, Gladiát forróság öntötte el, és gyöngeség kerítette hatalmába. D. G. fájdalmas fintorgással sántikált. Lassan haladtak előre, részben a bicegés miatt, másrészt azért, mert a két solariai robot még mindig nehézkesen vonszolta magával a súlyos szerkezetet. Támolyogtak a nehéz teher alatt. D. G. visszánézett rájuk a vállá fölött.

- Most, hogy a felvigyázó nincs többé, lám, az én parancsaimnak is engedelmessé válnak.

- Végül is miért nem rohant el segítségért? - sziszegte feléje Gladia. - Miért maradt ott, és meresztette a szemét tehetetlenül?

- Nos - mormolta D. G. mesterkélten könnyedséggel, ami különben nem jelenthetett volna számára semmi gondot, ha csak egy kicsit jobban érzi magát -, miközben ön nem volt hajlandó sorsára hagyni Daneelt, én igazán nem kockáztathattam meg, hogy gyávábbnak tűnjek.

- Maga bolond! Én végig biztonságban voltam. Engem semmiképpen sem bántott volna.

- Elszomorít, madame, de ellent kell mondanom önnek - szólalt meg Daneel. - Biztosan megtette volna, ha az ösztönzés benne az én elpusztításomra még erősebbé válik.

- Az aztán meg igazán ragyogó ötlet volt! - kiáltott föl Gladia hevesen. - Miért löktél félre? Talán a saját vesztedet kívántad?

- Inkább, mint hogy önt veszélyben lássam, asszonyom. A tény, hogy az emberi külseje által ébresztett gátlásom következtében nem állítottam meg azt a robotot, elég világosan rámutatott a használhatatlanságomra az ön szolgálatában.

- De akkor is - makacszkodott Gladia -, mivel engem emberi lénynek tekintett, egy darabig biztos tétovázott volna, hogy végül rám lőjön-e, és ezalatt te megszerezhetted volna a sugárpisztolyt.

- Semmiképpen sem kockáztathattam az ön életét, madame, olyan bizonytalan tényező miatt, mint az ő tétovázása - jelentette ki Daneel.

- És maga - fordult Gladia ismét D. G. felé, mintha Daneel szavait nem is hallaná - elejétől fogva hibát követett el a fegyverei fitogtatásával.

- Madame - vontá össze a szemöldökét D. G. -, nyakamat rá, hogy valamennyien igen közel jártunk a halálhoz. A robotok persze nem törődnek ilyesmivel, és az idők során valahogy én is hozzáedződtem a veszélyekhez. Az ön számára azonban újdonság volt az egész, és emiatt végül gyerekesen viselkedett. De én megbocsátok önnek, legalábbis egy kicsit. Hanem hallgasson ide! Honnan tudhattam volna előre, hogy a sugárpisztolyt ilyen könnyűszerrel elveszik tőlem? És ha netán nincs nálam a fegyver, az a felvigyázó pusztá kézzel is éppolyan könnyedén végezhetett volna velem, mint a sugárpisztollyal. Annak sem lett

volna értelme, ha futásnak eredek, hogy válaszoljak egy korábbi kérdésére is. Úgyis utolért volna a halálos sugár. Most pedig csak folytassa nyugodtan, ha meg akar szabadulni a belső nyomástól, de én nem vagyok hajlandó tovább vitatkozni önnel.

Gladia D. G.-ről Daneelre, majd ismét a férfira nézett, és halkán mormolta maga elé:

- Nos, alighanem valóban számárságokat fecsegek itt össze. Rendben van, többé ne piszkáljuk a múltat. Odaértek a hajóhoz. Láttukra sokan özönlöttek elő a belsejéből. Gladia fölfigyelt rá, hogy mind fegyvert viselnek.

D. G. magához intette a helyettesét.

- Látja, Oser, azt a tárgyat, melyet az a két robot cipel errefelé?

- Igen, uram.

- Nos, hagyja, hogy fölvigyék a fedélzetre. Tettesse be velük a biztonsági terembe, és jól zárja el. - Már indult volna inkább, de gondterhelten visszafordult. - És Oser, amint ezzel végeztek, fölkészülünk az indulásra.

- A robotokat is tartjuk a hajón, kapitány? - kérdezte Oser.

- Ne. Elég kezdetleges formájúak, szóval nem valami sokat érhetnek, az adott körülmények között pedig az itt-tartásuk beláthatatlan következményekkel járna. A szerkezet, amit cipelnek, sokkal értékesebb náluk.

Giskard nézte, amint a készüléket lassan és nagyon óvatosan beirányítják a hajó gyomrába.

- Gyanítom, kapitány, hogy az egy nagyon veszélyes objektum - fordult D. G.-hez.

- Nekem is az a benyomásom. Miután végeztek velünk, biztosan hamarosan a hajóra is sor került volna.

- Azzal a valamivel? - álmélkodott Gladia. - Miért, mi az?

- Nem vagyok egészen biztos benne, de szerintem nukleáris erősítő. Láttam néhány kísérleti példányt a Baleyföldön, és ez olyan, mintha a bácsikájuk lenne.

- Mi az a nukleáris erősítő?

- Amint a neve is mutatja, Lady Gladia, a nukleáris fúzió folyamatait fölerősítő berendezés.

- És hogyan működik?

- Én nem vagyok fizikus, hölgyem - vont a vállát D. G. - W-részecskék sugarát bocsátja ki, s azok közreműködnek a gyenge kölcsönhatás közvetítésében. Mindössze ennyit tudok róla.

- De mi a beavatkozás következménye?

- Nos, tegyük föl, hogy ennek a hajónak pontosan olyan erőforrása van, amilyen. A hidrogénnel feltöltött üzemanyagtartályainkból ultraforró protonok áramlanak ki, és azok fúziója szolgáltatja az energiánkat. Folyamatosan további hidrogénadagokat hevítünk föl, így állandóan keletkeznek szabad protonok, és további fúziójuk teszi megbízhatóvá az erőforrásunkat. Ha az erősítóből származó W-részecskesugár beleütközik a fuzionáló protonokba, azok egyesülése gyorsabban megy végbe, és nagyobb mennyiségű hő termelődik. Ezáltal újabb protonok szabadulnak föl, a kívánatosnál jóval gyorsabban fuzionálnak, ez a folyamat még több hőt termel, ami még jobban fölgyorsítja ezt a végzetes körforgást. Egy másodperc törtrésze alatt annyi üzemanyag fuzionál, mint egy kisebbfajta termonukleáris bombában, és a hajó minden rajta lévővel együtt egyszerűen gőzzé válik.

- És miért nem gyullad föl minden? - kérdezte Gladia megrökönyödve. - Miért nem robban föl, mondjuk, az egész bolygó?

- Nem hinném, hogy ilyen veszély is fenyegetne, madame. Az érintett protonoknak ultraforrónak kell lenniük, és a fúziójuknak is végbe kell mennie. A hideg protonok annyira alkalmatlanok a fúzióra, hogy még az ilyesféle szerkezet keltette folyamat maximális ereje mellett sem idézik elő a magfúziót.

Legalábbis ennyit értettem meg egyszer, valami fejtágító előadás alkalmával. És tudomásom szerint a hidrogénen kívül semmi másra nincs hatással. Az előállított hő még ultraforró protonok mellett sem fejlődik korlátlanul. A hőmérséklet az erősítősugártól való távolság arányában csökken, ezáltal csak korlátolt fúziós folyamat idézhető elő. A hajó megsemmisítéséhez elegendő, de mondjuk az óceán hidrogénmennyiségének belobbantásához még egy részének ultraforróvá hevítése esetén sem, a hideg óceánról nem is beszélve.

- És ha a gépezet véletlenül beindul a raktárhelyiségben?

- Nem hiszem, hogy erre sor kerülhet. - Ezzel D. G. kinyitotta a markát, és a tenyerén megcsillant egy pár centiméteres, fényesre csiszolt fémkocka. - Szerény ismereteim szerint az ilyen szerkezetnek ez a gyújtógyertyája; e nélkül a nukleáris erősítő használhatatlan.
- Biztos benne?
- Nem teljesen, de vállalnunk kell a kockázatot, mivel ezt a gépezetet föltétlenül el kell juttatnom a Baleyföldre. Most pedig szálljunk be, kérem.
- Gladia két kísérőjével együtt fölkapaszkodott a rámpán, belépett a hajótestbe. D. G. a nyomukban haladt, és menet közben utasításokat osztogatott néhány tisztjének.
- Amikor ismét Gladiához szólt, beszédén már érződött a fokozódó aggodalom:
- Belekerül pár órába, míg minden felszerelésünket visszajuttatjuk a fedélzetre, és fölkészülünk az indulásra, márpedig minden egyes pillanat csak fokozza a bennünket fenyegető veszélyt.
- Miféle veszélyt?
- Ugye nem gondolja, hogy az a félelmetes nőrobot az egyetlen volt a maga nemében az egész bolygón? Vagy hogy ez lenne az egyetlen létező nukleáris erősítő? Gondolom, belekerülhet némi időbe, míg más humanoid robotok és hasonló szerkezetek ideérhetnek; meglehet, nem is kis időbe, de a lehető legkevesebb időt engedhetjük nekik. Ám most menjünk a kabinjába, madame, és essünk túl a szükséges tárgyaláson.
- Miféle tárgyalás szükséges itt, kapitány?
- Nos - mormolta D. G. maga előtt terelgetve őket -, mivel akár árulás is lehetett, aminek az imént kis híján áldozatául estem, azt hiszem, le kell bonyolítanom egy leegyszerűsített hadbírószági tárgyalást.

28.

- A legjobban egy forró zuhanyra, alapos ledörzsölésre, egy tál jó ételre és hosszú alvásra vágyom, de ezzel várnom kell, míg biztonságosan föl nem szállunk - telepedett le a karosszékére D. G. hangos nyögéssel. - És sajnos önnek is várakoznia kell, madame. Bizonyos dolgok azonban nem tűrnek halasztást. Kérdésem a következő: hol járt Giskard, miközben mindhármunkat halálos veszedelem fenyegetett?
- Úgy véltem, kapitány - felelte Giskard -, hogy ha a bolygón csak robotok maradtak, az semmiféle veszélyforrást nem jelenthet önökre. Különben is, Daneel önökkel maradt.
- Én is jobbnak láttam, kapitány, ha Giskard földerítő útra indul, és csak én maradok önnel meg Madame Gladiával - szólalt meg Daneel.
- Szóval ti ketten szépen megállapodtatok! - mordult föl D. G. - Megbeszéltétek ezt bárki mással?
- Nem, kapitány - felelte Giskard.
- Ha a robotok szerinted nem jelentenek veszélyt, Giskard, mégis mivel magyarázod a két korábbi hajó pusztulását?
- Azt gondoltam, kapitány, mégis maradt a bolygón néhány emberi lény, de mindent megtesznek, hogy ne kerüljenek az önök szeme elé. Ki akartam deríteni, hol rejtőzködhetnek, és mit csinálnak. Utánuk kutattam, a lehető leggyorsabban, a lehető legnagyobb területet bejárva. Minden utamba kerülő robotot kikérdeztem.
- És találtál bárhol emberi lényeket?
- Nem, kapitány.
- Azt a házat is kikutattad, amelyből a felvigyázó ránk rontott?
- Nem, kapitány, de biztos voltam benne, hogy ott nincsenek emberi lények, és most is így látom.
- De a felvigyázó mégiscsak ott volt!
- Valóban, kapitány, de a felvigyázó robotnak bizonyult.
- Méghozzá veszedelmes robotnak.
- Legnagyobb sajnálatomra, kapitány, ezzel nem számoltam.
- Tényleg sajnálatot érzel?

- Ezt a kifejezést választottam a pozitronikus áramkörökben gerjesztett ingerek leírására. Valamelyest megfelel ugyanis annak az érzésnek és kifejezésnek, amelyet az emberi lények használnak hasonló esetben.

- És miért nem jutott eszedbe, hogy egy robot veszedelmes is lehet?

- A robotika Három Törvénye szerint...

- Hagyja ezt abba, kapitány! - szólt közbe Gladia. - Giskard csak azt tudja, amire beprogramozták.

Egyetlen robot sem veszélyes emberekre, hacsak emberi lények között nem jön létre halálos összecsapás, aminek megfékezését bármely robotnak meg kell kísérelnie. Ilyen helyzetben Daneel és Giskard a másik fél lehető legcsekélyebb veszélyeztetésével megvédelmezett volna bennünket.

- Valóban így van? - csipentette ujjai közé az ormyergét D. G. - Daneel igenis a védelmünkre kelt.

Robotokkal csaptunk össze, így nem lehetett nehéz eldöntenie, kit védelmezzon és milyen mértékben.

Mégis meglepően csekély sikerrel járt, annak figyelembevételével, hogy a Három Törvény nem gátolja őt más robotok elleni cselekedeteiben. Giskard pedig kimaradt az eseményekből, és pontosan akkor érkezett a helyszínre, amikor már minden megoldódott. Lehetséges, hogy a robotok között is létezik valamiféle rokonszenven alapuló kötelék? Lehetséges, hogy amikor robotoknak más robotokkal szemben kell megvédeniük emberi lényeket, olyasmit éreznek, amit Giskard "sajnálatsnak" nevezett, és esetleg nem teszik meg a szükséges lépéseket, vagy egyenesen távol maradnak az ügytől?

- Nem! - csattant föl Gladia ingerülten.

- Nem? - kérdezte D. G. ironikusan. - Nos, én nem tekinthetem magamat robotszakértőnek. Ön talán az, Lady Gladia?

- Semmiféle robotszakértő nem vagyok, de egész eddigi életemet robotok között töltöttem. A föltételezése határozottan nevetséges. Daneel kész volt a létezését föláldozni értem, és Giskard ugyanezt tette volna.

- És bármely más robot is?

- Természetesen.

- És mégis, ez a felvigyázó, ez a bizonyos Landaree minden teketória nélkül rám támadt, és meg is ölt volna. Tegyük föl, hogy valamilyen rejtélyes módon rájött: Daneel pontosan olyan robot, akárcsak ő, a külső megjelenésétől függetlenül, s ezért nem érzett semmiféle gátlást, amikor rátámadt. De az miként lehetséges, hogy rám rontott, holott én vitathatatlanul emberi lény vagyok? Önnel kapcsolatban ingadozott, elismerte emberi mivoltát, de az enyémet nem! Hogyan tehetett így különbséget kettőnk között egy robot? Talán valójában mégsem robot volt?

- De igen, robot volt - szögezte le Gladia. - Természetesen az volt. De az igazat megvallva, fogalmam sincs róla, miért úgy viselkedett, ahogy. Ezelőtt még csak nem is hallottam hasonló esetről. Csupán arra gondolhatok, hogy a solariaiak, miután rájöttek a humanoid robotok készítésének módjára, nem építették beléjük a Három Törvény tiszteletét, bár megesküdtem volna arra, hogy minden űrlakó közül ilyesmi a részükről volt a legkevésbé várható. A solariaiak száma annyira elenyésző a robotjaikhoz képest, és annyira függenek tőlük - bármely más űrlakó társadalomnál jobban -, hogy épp emiatt sokkal inkább kellene tartaniuk a saját robotjaiktól. A solariai robotokba ezért eleve betápláltak bizonyos szolgálatkészséget, sőt még némi korlátoltságot is. A Három Törvény a Solarián erőteljesebben és nem gyöngébben érvényesült, mint bárhol másutt. Mégsem magyarázhatom mással Landaree viselkedését, csak azzal, hogy az Első Törvény valahogy...

- Bocsásson meg a közbeszólásért, Madame Gladia - mondta Daneel. - Nem tehetnék kísérletet a felvigyázó viselkedésének megmagyarázására?

- Sejthettem volna, hogy előbb-utóbb ide lyukadunk ki - jegyezte meg D. G. gúnyosan. - Csak egy robot képes megmagyarázni egy másik robot cselekedeteit.

- Uram - folytatta Daneel rendületlenül -, ha nem értjük meg a felvigyázó tetteit, talán sohasem tehetünk hathatós intézkedéseket a solariai veszedelem ellen. Azt hiszem, van valami elfogadható elképzelésem a viselkedéséről.

- Hát akkor ki vele! - biztatta D. G.

- Az a felvigyázó - mondta Daneel - nem lépett föl ellenünk azonnal. Egy darabig csak állt ott, és nézett bennünket, nem tudta, mit tegyen a továbbiakban. Amikor ön, kapitány, közelebb lépett hozzá, és megszólította, kijelentette, hogy ön nem emberi lény, és azonnal támadott. Amikor pedig én

közbeavatkoztam és rákiáltottam, hogy ő robot, rólam is közölte, hogy nem vagyok emberi lény, és ugyanúgy megtámadott. Amikor azonban Lady Gladia kiáltott rá, a felvigyázó őt elismerte emberi lénynek, és egy darabig engedelmeskedett is a parancsainak.

- Igen, minderre emlékszem, Daneel, de mit jelent ez az egész?

- Nekem úgy tűnik, kapitány, egy robot viselkedése alapvetően megváltoztatható a Három Törvényt érintetlenül hagyva, amennyiben, mondjuk, megváltoztatjuk az emberi lény fogalmának meghatározását. Egy emberi lény a robot számára ugyanis lényegében azonos a betáplált meghatározással.

- Csakugyan? És számodra mit jelent az, hogy emberi lény?

Daneel számára mindegy volt, mindezt gúnyosan mondja-e D. G. vagy sem.

- Engem az emberi lények aprólékos leírásával és viselkedésük ismeretével ruháztak föl, kapitány - válaszolta. - Mindaz, ami ennek a meghatározásnak megfelel, az én szememben emberi lény. Így például ön megfelel a külső és a viselkedés leírásának egyaránt, a felvigyázó viszont csak külsejében volt elfogadható, a viselkedését tekintve nem. A felvigyázó számára azonban az emberi lény meghatározásának kulcseleme a beszéde volt. A solariai kiejtés jól megkülönböztethető, és a felvigyázó esetében bármely emberi külsejű lény csak akkor számított igazán embernek, ha solariai akcentussal beszélt. Föltehetően a parancsa szerint azonnal meg kellett semmisítenie bármely embernek látszó, de nem a solariai nyelvjárásban megszólaló lényt, továbbá az ilyeneket szállító hajókat is.

- Lehet, hogy igazad van - mormolta D. G. elgondolkodva.

- Ön telepes hanghordozással beszél, kapitány, amely szintén jellegzetes, de alapvetően eltér a solariaitól. Amint ön megszólalt, a felvigyázó szemében bizonyította nem emberi mivoltát. Ő ennek a meggyőződésének azonnal hangot adott, és máris támadott.

- Te pedig aurorai nyelvjárásban beszéltél, és téged szintén megtámadott.

- Igen, kapitány, Lady Gladia viszont hiteles solariai hanghordozással szólt hozzá, így őt elismerte emberi lénynek.

D. G. egy darabig elrágódott a hallottakon, majd elgondolkodva mormolta:

- Ez igen veszélyes módszer még azok számára is, akik hasznát veszik. Ha egy solariai bármikor és bármilyen oknál fogva olyan hangon szól egy hasonló robothoz, amelyet az nem tekint eredeti solariai nyelvnek, azt azonnal meg is támadja. Ha én solariai lennék, bizony nem szívesen közelednék egy ilyen robothoz. Most pedig ha csak megpróbálnám utánozni a solariaiak beszédét, máris kiesnék a rostán, és az étellel fizetnék érte.

- Én is így vélem, kapitány, s úgy gondolom, a robotok készítői általában éppen ezért nem szűkítik le az emberi lény fogalmának meghatározását, hanem - éppen ellenkezőleg - a lehető legtágabban adják meg azt. A solariaiak viszont elhagyták a bolygójukat. Mindennek alapján föltételezhetjük, hogy a felvigyázó robotok ilyen veszélyes programozása a legjobb bizonyítéka a solariaiak távozásának, és valóban nincsenek itt, hogy szembenézzenek a fenyegető veszéllyel. Jelen pillanatban szerintem csupán azzal törődnek, nehogy bárki nem solariai erre a bolygóra tehesse a lábát.

- Szóval még más űrlakók se?

- Azt hiszem, kapitány, roppant nehéz lenne az emberi lény meghatározása a többtucatnyi űrlakó nyelvjárás pozitív és a ki tudja, hány telepes dialektus negatív meghatározásának betáplálása által. E meghatározásnak csupán a solariai nyelvjáráshoz való kapcsolása is éppen elég bonyolult feladatnak tűnik.

- Rendkívül értelmes vagy, Daneel - jegyezte meg D. G. - Én ugyan nem bízom a robotokban, nem külön-külön, hanem a társadalomra gyakorolt bomlasztó hatásuk miatt, de egy olyan robottal az oldalamon, mint te, ahogyan az Ősöm is...

- Ez aligha menne, D. G. - szólt közbe Gladia. - Daneelt senki sem kapja meg ajándékba, soha nem lesz megvásárolható, és erőszakkal sem könnyen elvehető.

- Ó, hiszen csak álmodoztam egy kicsit, Madame Gladia - emelte föl a kezét tréfás tiltakozással D. G. - Biztosíthatom, hogy a Baleyföld törvényei önmagukban elképzelhetetlenné tennék számomra bármilyen robot birtoklását.

- Megengedné, kapitány, hogy én is hozzáfűzzek néhány szót? - kérdezte Giskard váratlanul.

- Ó, a robot, akinek sikerült megúsznia a csetepatét, és csak akkor bukkant föl, amikor minden szerencsésen véget ért! - csúfolódott D. G.

- Nagyon sajnálom, hogy a dolog valóban úgy fest, ahogyan ön állítja. De ettől függetlenül megengedi, kapitány, hogy magam is hozzátegyek pár szót?

- No jó, halljuk!

- Úgy tűnik, kapitány, igen bölcs dolog volt magával hoznia erre az útra Madame Gladiát. Ha ő nem lett volna itt, és ön csak a legénység tagjainak kíséretében lép erre a bolygóra, hogy földerítse, rövid időn belül mindnyájukat megölik, és a hajójukat is megsemmisítik. Csupán Lady Gladia képessége a solariai beszédre, valamint bátorsága, amellyel szembenézett a felvigyázóval, változtatta meg a végkifejletet.

- Nem így van - vágott közbe D. G. -, mivel valamennyien ottvesztünk volna, talán még maga Lady Gladia is, ha a legnagyobb szerencsénkre a felvigyázó váratlanul önmagától ki nem kapcsolódik.

- Ez egyáltalán nem szerencse dolga volt, kapitány - vette vissza a szót Giskard -, és különben is teljességgel valószínűtlen bármely robot spontán kikapcsolódása. Ennek az eseménynek bizonyára volt valami konkrét oka, és én föl is vehetek egy lehetőséget. Amint Daneel barátom elmesélte, Lady Gladia több alkalommal is megálljt parancsolt neki, de a felvigyázó eredeti utasításai erősebbnek bizonyultak. Madame Gladia beavatkozása azonban mégis megzavarta a felvigyázó döntéseit. Az, hogy Lady Gladia még az ő meghatározása szerint is kétségkívül emberi lény, viszont a viselkedésével azt idézi elő, hogy a felvigyázó rátámadjon, sőt esetleg meg is ölje, még jobban összezavarta a szerencsétlent. Így aztán a döntő pillanatban a két ellentmondó készlet: a nem emberi lények megsemmisítésének és az emberi lény védelmének kötelessége kiegyenlítette egymást, és a robot megdermedt, mivel nem tehetett semmit. Az áramkörei egyszerűen kiégtek.

Gladia töprengően vonta össze a szemöldökét.

- De... - kezdte, azután mégis elhallgatott.

- Szerintem, kapitány - folytatta Giskard -, helyes lenne minderről a legénységet is tájékoztatnia. Biztosan enyhít a Lady Gladiával szembeni bizalmatlanságukon, ha tudatja velük, mit jelent a legénység minden tagja számára az ő kezdeményezőkézsége és bátorsága, hiszen végül is az életüket mentette meg a föllépésével. Másrészt bizonyára az ön bölcs előrelátásáról is meggyőzheti őket, amikor, talán a saját tisztjei véleményének ellenére, ragaszkodott az ő részvételéhez ezen az utazáson.

- Most már értem, miért nem lenne hajlandó soha megválni ezektől a robotoktól, Madame Gladia! - kiáltott föl D. G. harsány kacaj kíséretében. - Nem csupán olyan értelmesek, mint bármely emberi lény, hanem legalább annyira ravaszak is. Szívből gratulálok a birtoklásukhoz! Most pedig, ha nincs ellene kifogásuk, kicsit megsürgetem a legénységet. Egy pillanattal sem óhajtok tovább tartózkodni a Solarián a feltétlenül szükségesnél. Azt is megígérhetem, hogy jó pár óráig senki sem háborgatja majd. Biztosan éppoly szüksége van némi fölfrissülésre és pihenésre, mint nekem.

Miután a kapitány távozott, Gladia egy időre elmélyült a gondolataiban, majd Giskardhoz fordult, és aurorai köznyelven szólt hozzá (ez a galaktikus standard nyelv kifinomultabb változata volt, amelyet nehezen értett volna meg bárki nem aurorai).

- Giskard, mi ez a zagyvaság azokról a kiégett áramkörökről?

- Csupán egyfajta lehetőségként vettem föl, asszonyom, semmi több. Úgy véltem, ezzel hangsúlyozhatom az ön szerepét a felvigyázó legyőzésében.

- De hogy gondolhattad, hogy a kapitány elhiszi, miszerint egy robot ilyen egyszerűen kiéghet?

- Nagyon keveset tud a robotokról, madame. Talán kereskedhet velük, de végül is olyan világról való, ahol nem használják őket.

- Én viszont meglehetősen sokat tudok róluk, és te magad is. A felvigyázó semmi jelét nem mutatta áramkörei túlterheltségének: nem dadogott, nem reszketett, és a viselkedésén sem látszott semmilyen műszaki rendellenesség. Egyszerűen megállt - és kész!

- Madame, mivel nem ismerjük pontosan a célokat, amelyek szellemében a felvigyázót megszerkesztették, a leállása okaival kapcsolatban is meg kell elégednünk a tudatlanságunkkal - mormolta Giskard.

- De mégis... valahogy különös a dolog - csóválta hosszan a fejét Gladia.

Harmadik rész

A Baleyföld

8. A telepes világ

29.

D. G. hajója ismét kint száguldott az űrben, körülötte a végtelen tér örökkévaló változatlansága. Gladiának nem egykönnyen sikerült megnyugodnia, mivel nemigen tudta leküzdeni a lelkét szorongató feszültséget, amely abból a lehetőségből fakadt, hogy előkerülhetett volna egy másik felvigyázó is... egy másik nukleáris erősítővel, még hozzá teljesen váratlanul. A gondolat, hogy ilyen esetben gyors, valójában észrevehetetlen halálban lett volna része, nem volt valami vigasztaló. E feszültség megzavarta a tisztálkodás és a viszonylagos kényelmet szolgáló egyéb apró részletek máskülönben fejedelminek ígérkező érzését.

Amíg valóban föl nem szálltak és el nem töltötte a protonhajtóművek távoli, lágy zümmögése, képtelen volt álomba ringatni magát. Különös, gondolta magában, hogy az űr biztonságosabbnak tűnik számára, mint ifjúkorának világa; hogy ezúttal még nagyobb megkönnyebbüléssel távozik a Solariáról, mint akkor, első ízben. Tudata közben lassacskán mégiscsak elszibbadt.

Am a Solaria többé már nem az ő fiatalkorának világa. Egy üres, emberek nélküli világ, amelyre csupán az emberiség torz utáztatát jelentő robotok vigyáznak. Humanoid robotok, amelyek a kedves Daneel és a gondolatokkal teli Giskard halvány karikatúrái csupán.

Végül csak elszunnyadt, s miközben aludt, az őrséget álló Daneel és Giskard ismét elbeszélgethett egymással.

- Giskard barátom - szólalt meg elsőként Daneel -, egészen biztos vagyok benne, hogy te végeztél azzal a felvigyázóval.

- Nem létezett semmilyen más megoldás, Daneel barátom. Teljesen véletlenül érkeztem oda a kellő pillanatban, mivel minden érzékemet lekötötte az emberi lények keresése, és mégsem találtam egyet sem. Az események jelentőségét sem fogtam volna föl, ha nem érzékelem Lady Gladia haragját és elkeseredését. Ez jutott el a tudatomig a távolból is, és ez kényszerített, hogy lélekszakadva a helyszínre siessek. De így is éppen csak odaértem. Ebből a szempontból maga Lady Gladia mentette meg a helyzetet, legalábbis ami a kapitány életét és a te létezésedet illeti. A hajót ugyan talán még akkor is megmenthettem volna, ha netán a ti megmentésetekhez túl későn érkezem. - Itt elhallgatott egy pillanatra, majd hozzátette:

- Nagyon kellemetlen érzeteket keltett volna bennem, Daneel barátom, ha a ti szempontotokból későn érkezem.

- Köszönöm, Giskard barátom - mormolta Daneel szomorú hangsúllyal. - Nagyon jó, hogy téged nem befolyásolt a felvigyázó emberi megjelenése. Az én reakcióimat ugyanis lelassította, amint az én külsőm is az övét.

- Számomra a fizikai megjelenése nem jelentett semmit, Daneel barátom, mivel érzékelttem a gondolatai mintázatát. Ez a minta annyira korlátozott és olyan alapvetően különböző volt az emberi lények tudatmintáinak teljességétől, hogy semmilyen külön erőfeszitésembe nem került lényegének pontos meghatározása. Negatív értékelése, mármint hogy nem emberi lény, magától értetődő volt, így azonnal cselekedhettem. Mindaddig sejtelve sem volt a beavatkozásomról, míg végre nem hajtottam.

- Gondoltam erre, Giskard barátom, de szerettem volna bizonyosságot szerezni róla, nehogy félreértsem. Föltételezhetem tehát, hogy semmilyen kellemetlen érzést nem jelentett neked végezni valamivel, ami csak külsejében látszott emberi lénynek?

- Természetesen nem, mivel robot volt.

- Nekem úgy tűnik, még ha sikerült volna elpusztítanom, akkor is... a pozitronikus folyamataim akkor is némi kárt szenvednek, függetlenül attól, mennyire tisztában vagyok robot mivoltával.

- A humanoid külső hatásától nem szabadulhatsz, Daneel barátom, ha az az egyetlen meghatározó ismérv számodra. A látás ennyivel erősebb hatású az elméleti levezetésnél. Én is csak azért hagyhattam figyelmen kívül a külső megjelenését, mert megfigyelhettem a tudati folyamatait, és azokra összpontosíthattam.

- És a tudatszerkezete alapján mit gondolsz, hogyan érezhetett volna a felvigyázó, ha sikerül elpusztítania bennünket?

- Rendkívül határozott utasításokat kapott, és az áramköreiben semmiféle kétség nem mutatkozott, hogy te és a kapitány az ő meghatározása szerint nem emberi lények vagytok.

- De Madame Gladiát is megölhette volna!

- Abban nem lehetünk biztosak, Daneel barátom.

- Ha mégis megteszi, vajon túlélhette volna? Erről van bármilyen elképzelésed?

Giskard tekintélyes ideig nem szólt semmit.

- Nem volt elegendő időm a tudati mintáinak alapos tanulmányozásához. Nem tudom, milyen reakciót váltott volna ki belőle, ha elpusztítja Madame Gladiát.

- Ha a felvigyázó helyébe képzelem magamat - mormolta Daneel megremegő és mélyebb, csöndesebb hangon -, akkor úgy vélem, képes lettem volna megölni egy emberi lényt, ha ezzel megmenthetem egy másik életét, akiről okkal feltételezhetem, hogy a másikinál érdemesebb rá. Ez azonban mindenképpen súlyos döntés lett volna, és biztosan kárt is tesz bennem. Elképzelhetetlen lenne számomra egy emberi lény megölése csak azért, mert el akarok pusztítani valamit, amit nem tekintek emberi lénynek.

- De a felvigyázó csak fenyegetett, nem váltotta be a fenyegetést.

- De megtehetette volna, Giskard barátom?

- Honnan tudhatnánk, amíg nem ismerjük az utasításai pontos részleteit?

- Bármilyen parancs kiküszöbölheti ilyen mértékben az Első Törvény erejét?

- Úgy látom, az egész beszélgetés során erre a kérdésre akartál kilyukadni. Azt tanácsolom, ennél ne menj tovább!

- Ó, de csak feltételes módban fogalmazom meg, Giskard barátom - folytatta makacsul Daneel. - Amit nem tényként jelentek ki, nyilvánvalóan a fantázia területére utalható. Ha bizonyos utasításokat pontos meghatározások és körülmények alapján fogalmaznak meg, ha ezeket a parancsokat a kellő részletességgel és alapossággal megindokolják, akkor lehetséges-e egy emberi lény megsemmisítése annál gyengébb ok miatt, mint egy másik emberi lény életének megmentése?

- Nem tudom - válaszolta Giskard szenvtelen hangon -, de feltételezem, hogy lehetséges.

- De ha a föltevésed helytálló, akkor lehetségessé válhat bizonyos körülmények között az Első Törvény semlegesítése. Ilyen esetben az Első Törvényről van szó, tehát elképzelhető a többi törvény csaknem teljes elhanyagolása is. A törvények ezek szerint, az elsőt is beleértve, nem abszolút érvényűek, hanem bármilyenek lehetnek, a robotokat előállítók szándékainak megfelelően.

- Legyen most elég, Daneel barátom - mormolta Giskard. - Ne merészkedj tovább!

- De van még egy lépésem, Giskard barátom - makacskodott Daneel. - Elijah kollégám is megtett volna még egy további lépést.

- Ő emberi lény volt, tehát megtehetette volna.

- Mégis meg kell próbálnom! Ha a robotika törvényei, még az Első Törvény is, nem abszolút érvényűek, és ha emberi lények megváltoztathatják őket, akkor nem lehetséges-e, hogy bizonyos körülmények között talán mi magunk is mód...

Itt Daneel elnémult.

- Ne menj tovább - suttozta Giskard alig hallhatóan.

- Nem megyek tovább - felelte Daneel, és a hangját kissé elhomályosította valami halk zümmögés.

Hosszú hallgatás következett ezután. Mindketten csak nagy nehézségek árán voltak képesek a pozitronikus áramköreikben keletkezett rendellenességek leküzdésére.

- Újabb gondolatom támadt - szólalt meg végül Daneel. - Az a felvigyázó nem csupán a belétáplált utasítások, hanem a külső megjelenése miatt is veszedelmes volt. Ez keltett gátlásokat bennem és talán a kapitányban is, félrevezethetett és megtéveszthetett emberi lényeket általában, ahogyan akaratomon kívül én is megtévesztettem Niss első osztályú hajóst. Eleinte nyilván nem tudta, hogy én robot vagyok.

- És mindebből mi következik, Daneel barátom?

- Az Aurorán, dr. Amadiro vezetése alatt, számos ember formájú robotot készítettek a Robotikai Intézetben, miután dr. Fastolfe átadta nekik a szükséges dokumentációt.

- Ez közismert tény.

- És mi történt ezekkel a humanoidokkal?

- A program kudarcba fulladt.

- Ez is köztudott - vágott vissza ezúttal Daneel. - De nem válaszoltál a kérdésekre. Mi történt azután ezekkel a humanoid robotokkal?

- Csak arra gondolhatok, hogy megsemmisítették őket.

- Ez a föltevés nem szükségszerűen helyes. Vajon valóban megsemmisítették őket?

- Ez lehetett az egyetlen kézenfekvő megoldás. Mi mást kezdhettek volna egy kudarc tárgyával?

- De honnan tudhatjuk, hogy az ember formájú robotok valóban zsákutcát jelentettek? Hiszen mindössze eltűntek a nyilvánosság elől.

- És az nem elegendő, hogy eltűntették és megsemmisítették őket?

- Azt nem mondtam, hogy "és megsemmisítették", Giskard barátom. Ez már több, mint amennyit tudunk. Csak abban lehetünk biztosak, hogy eltávolították őket szem elől.

- De miért tették volna, ha nem jelentenek zsákutcát?

- És nem lehet semmilyen más okuk, hogy eltüntessék őket szem elől?

- Olyan okot nem tudok elgondolni, Daneel barátom.

- Akkor gondold újra, Giskard barátom! Ne feledd, most humanoid robotokról beszélünk, amelyek pusztán az emberi megjelenésüknél fogva veszedelmesek lehetnek. Korábbi beszélgetéseink során arra a következtetésre jutottunk, hogy az auroraiak terveket szőnek a telepések végérvényes, biztos és meglepetésszerű leverésére. És akkori véleményünk szerint ennek a csapásnak főként a Földre kell irányulnia. Ezt helyesen látom?

- Igen, Daneel barátom.

- Nem lehetséges tehát, hogy ennek a tervnek a központi figurája és kitervelője dr. Amadiro? A Föld iránti ellenszenvé teljesen nyilvánvalóvá lett az utóbbi húsz évtized alatt. És ha dr. Amadiro előállított egy egész sorozat humanoid robotot, vajon hová lehettek, ha egyszer eltűntek szem elől? És ne feledd, ha a solariai robotszakértők megváltoztathatják a Három Törvényt, ugyanerre az auroraiak is képesek lehetnek.

- Más szóval: föltevésed szerint azokat a robotokat a Földre irányíthatták, Daneel barátom?

- Pontosan. Emberi külsejükkel megtéveszthetik a Föld lakóit, és dr. Amadiro hadjáratának eszközeül szolgálhatnak, bármi legyen is annak lényege.

- Erre nincs semmilyen bizonyítékod.

- Mégis lehetséges. Gondold csak végig magadban még egyszer az érvelés menetét.

- Nos, ha így van, nekünk is el kell jutnunk valahogy a Földre. Ott kell lennünk, mivel csak így lehetünk képesek a katasztrófa megelőzésére.

- Igen, ez így van.

- De nem mehetünk, csak akkor, ha Lady Gladia is eljön, márpedig az nem valószínű.

- Ha te rávehetnéd valahogy a kapitányt, hogy a hajót a Földre vezesse, Madame Gladiának sem lenne más választása, jönnie kellene.

- Ezt nem tehetem a kapitány veszélyeztetése nélkül. Eltökélt szándéka, hogy a saját világára, a

Baleyföldre tér vissza először. A földi utazásra csak azután vezethetjük rá valahogy - ha egyáltalán tudjuk -, miután végzett mindazzal, amit a Baleyföldön eltervezett - mormolta Giskard.

- Azután már késő is lehet.

- Ez ellen nem tehetek semmit. Nem tehetek kárt egy emberi lényben.

- De ha végképp elkészünk... gondold meg, Giskard barátom, milyen következményekkel járhat.
- Ennek a következményein még csak nem is gondolkodhatom. Csak abban vagyok biztos, hogy nem tehetek kárt emberi lényekben.
- Akkor az Első Törvény nem elégséges, és nekünk meg kell vál...
De Daneel képtelen volt gondolatmenetének folytatására, és mindkét robot tehetetlen hallgatásba burkolózott.

30.

Amint a hajó közeledett felé, a Baleyföld egyre jobban kivehetővé vált. Gladia feszült kíváncsisággal figyelte kabinjának képernyőjén. Életében most látott először telepes világot.

Amikor D. G. első ízben említést tett róla, tiltakozott a kitérő ellen, de a férfi kurta nevetéssel elhárította:

- Ugyan mit tehetne, hölgyem? Az ön népének ezt a fegyverét - és az ön szócskát enyhén hangsúlyozta - el kell juttatnom az én népemhez. És az utazásunkról is be kell számolnom otthon.

- Az Aurorai Tanács csak azzal a feltétellel járult hozzá közös solariai expedícióinkhoz, hogy utána visszajuttat az Aurorára - felelte Gladia fagyosan.

- Valójában nem így van, asszonyom. Erre vonatkozóan lehettek bizonyos elképzeléseik, de ezeket nem foglaltuk írásba. Nem szerepel semmilyen hivatalos megállapodásban.

- Az ilyen nem hivatalos megállapodás engem mindenestre kötelezne, D. G., ahogyan bármely más civilizált embert is.

- Ezt készséggel elismerem, Madame Gladia, de mi, kereskedők, pénzzel és a törvényeknek megfelelően aláírt dokumentumokkal élünk. Soha, semmilyen körülmények között nem szegnék meg egy írott szerződést, vagy tagadnék meg bármit, amiért fizetséget fogadtam el.

- Azt akarja ezzel mondani, hogy fizetnem kell a hazaszállításomért? - vetette föl az állát Gladia.

- De madame!

- Ugyan, D. G., ne pocskolja rám hamis sértettsége erőfeszítését. Ha az önök bolygójának fogságába kell kerülőm, mondja meg nyíltan, és közölje azt is, miért! Hadd lássam világosan a helyzetemet!

- Ön nem a foglyom, és nem is lesz az. Valójában nagyra értékelem ezt az iratlan megállapodást. És végül mindenképpen hazaviszem. Először azonban el kell mennem a Baleyföldre, és ön is kénytelen velem tartani.

- De miért kell magával mennem?

- A világom népe látni kívánja önt. Ön a Solaria hőse. Ön mentett meg bennünket. Nem foszthatja meg őket a lehetőségtől, hogy a tiszteletére rekedtre ordibálják magukat. Ezenkívül ön jó barátja volt az Ősömnnek.

- Mit tudhatnak ők arról, vagy mit vélnek tudni? - kérdezte Gladia élesen.

- Semmi terhelőt önre nézve, efelől biztosíthatom - vigyorodott el D. G. - Ön egy legenda a szemükben, és a legendák túlmutatnak az életen; bár el kell ismernem, egy legenda könnyen lehetne nagyobb terjedelmű önnél, hölgyem, és talán sokkal nemesebb is. Normális körülmények között nem is szeretném, ha a világunkra jönne, mert nem felelne meg a legenda követelményeinek. Nem elég magas, nem elég szép és nem elég lenyűgöző hozzá. Amikor viszont a Solaria története napvilágra kerül, hirtelen minden elvárásnak megfelel majd. A végén még talán el sem akarják engedni. Ne feledje, hogy a Baleyföldről beszélünk, ahol minden más világnál komolyabban veszik az Ős történetét... és ön ennek a történetnek elszakíthatatlan része.

- Ezt nem használhatja föl érvként a fogva tartásomhoz.

- Esküszöm, nem fogom! És megígérem, hogy hazaviszem, amint tehetem... amint tehetem.

Gladia valahogy mégsem vette olyan rossz néven a dolgot, ahogy érzése szerint joga lett volna hozzá. Kíváncsi volt arra, milyen is valójában egy telepes világ, és végül is ez Elijah Baley különös világa volt. Az ő fia alapította. Utolsó évtizedeit maga is ott töltötte. A Baleyföldön van minden emléke: a bolygó a nevét viseli, ott vannak a leszármazottai, a legendái.

Így aztán csak nézte a közeledő világot... és Elijah-ra gondolt.

31.

A megfigyelés nem sokat tárt föl előtte, s ezért enyhe csalódást érzett. A bolygót borító vastag felhőrétegen át nem sok mindent láthatott. Viszonylag csekély űrhajós tapasztalata alapján is úgy vélte, hogy azok a felhők jóval sűrűbbek, mint a többi lakott világokon általában előfordulók. És most, néhány órán belül leszállnak, s akkor...

A jelzőfény villant, mire sietve benyomta a "várjon" gombot. Néhány pillanat múlva pedig a "tessék" jelzést villantotta föl.

- Rosszkor jövök, asszonyom? - lépett be D. G. mosolyogva.

- Tulajdonképpen nem - felelte Gladia. - Csak egy pillanatra volt szükségem, míg felhúzom a kesztyűmet, és beteszem az orrszűrőmet. Bizonyára egész idő alatt viselnem kellene őket, de abba is beleun az ember, és egyre kevésbé törődöm a fertőzés veszélyével.

- A megszokás megvetést szül, madame.

- No, azért ne nevezzük megvetésnek - válaszolta Gladia, maga is mosolyogva.

- Hmm, igazán köszönöm - mormolta D. G. - Nos, hamarosan leszállunk, hoztam hát önnek egy kezeslábast ebben a plasztikzsákban. Frissen fertőtlenítették, és azóta egyetlen telepes keze sem érintette. Egyszerű lesz fölvennie, és meggyőződhet majd róla, hogy az orrán és a szemén kívül mindent eltakar.

- Kifejezetten a számomra készült, D. G.?

- Nem, nem, asszonyom. Ebben az évszakban mind ilyesmit viselünk odakint. Most éppen tél van a fővárosunkban, és elég kemény a hideg. Általában elég hűvös a mi világunk. Vastag a felhőréteg, sok a csapadék, és elég gyakran havazik.

- Még a trópusi vidékeken is?

- Nem, ott általában forróság van, és száraz az éghajlat. A lakosság valahogy mégis a hidegebb vidékeken összpontosul. Tulajdonképpen még kedveljük is. Frissítő és ösztönző hatással van ráink. A földi fajokkal betelepített tengerek nagyon termékenyek, így a halak és más tengeri lények alaposan elszaporodtak. Ezért aztán nincs élelemhiány, bár a földművelés lehetőségei korlátozottak, és sohasem leszünk a galaxis éléskamrája. A nyár általában rövid, de eléggé meleg, és olyankor a partvidékek fokozottan benépesülnek, bár ez az ön számára nem lesz valami izgalmas, mivel szigorú tabuk korlátozzák a meztelenséget.

- Elég rideg lehet az éghajlatuk.

- Ez a szárazföldek és tengerek megoszlásának, a bolygó szokásosnál excentrikusabb pályájának és még néhány dolognak köszönhető. De én nem sokat törődöm vele - vonta meg a vállát D. G. - Nem az én területem.

- Maga kereskedő. Gondolom, nem sokat tartózkodik a bolygóján.

- Ez igaz, de nem a menekülésvágy űzött a kereskedői pályára. Jól érzem magam otthon. Bár lehet, hogy kevésbé tetszene, ha sokat lennék itt. De ha ebből a szempontból nézzük a dolgot, a Baleyföld rideg éghajlatának fontos szerepe is van. Ösztönzi a kereskedést. A világunkon sok férfi járja a tengereket élelem után, és a tengeri hajózás sok tekintetben hasonló az űrhajózáshoz. Valójában az űrt járó kereskedők jó harmadrésze a Baleyföldről származik.

- Úgy látom, igen felfokozott lelkiállapotban van, D. G. - vélekedett Gladia.

- Tényleg? Én úgy fogalmaznám, hogy nagy kedvemben vagyok. Meg is van rá minden okom. És azt hiszem, önnek is.

- Ó!

- De hát nyilvánvaló - vagy nem? Elevenen megszabadultunk a Solariáról. Azt is megtudtuk, miben rejlik a Solaria veszélyessége. Birtokunkba került egy fegyver, amely biztosan nagyon érdekli majd a hadtudósainkat. Másrészt ön lesz a Baleyföld első számú hőse. A világunk vezetői máris ismerik nagy vonalakban az eseményeket, és alig várják az önrel való találkozást. Mellesleg ennek a hajónak is a legnagyobb hőse. A legénység majd minden tagja versengett érte, hogy elhozhassa önnek ezt a ruhát. Úgy is mondhatnám, hogy vágyakoznak a közelségére, szívesen sütkéreznének a dicsőfényében.

- Micsoda változás - jegyezte meg Gladia szárazon.

- De még mennyire! Niss, az a hajós, akit az ön Daneelje úgy megcsúfolt...
- Jól emlékszem rá, D. G.
- Szeretne bocsánatot kérni öntől. Sőt a négy társát és magával hozná, hogy ők is megkövessék. És ráadásul az ön szeme előtt rúgnák fenékbe azt, amelyik tisztességtelen ajánlatot tett önnek. Ez a fickó nem rossz ember, madame.
- Ebben én is biztos vagyok. Közölje vele, hogy megbocsátottam, és már el is felejtettem az esetet. És ha megszervezi a dolgot, akkor készséggel, tényleg készséggel kezet fogok vele és talán a legénység néhány többi tagjával is, még kiszállás előtt. De kérem, ne engedje nyüzsögni őket körülöttem.
- Megértem, de afelől nem biztosíthatom, hogy Baleyvárosban, ez a Baleyföld székhelye, nem lesz némi tolongás. Azt senki sem akadályozhatja meg, hogy bizonyos kormánytisztviselők politikai előnyöket próbáljanak szerezni a közelségéből, amikor ott hajbókolhatnak és vigyoroghatnak közvetlenül ön mellett.
- Szent Jozafát, ahogy a maga őse mondta volna.
- Ezt ne mondja, madame, miután leszálltunk. Ezeket a szavakat őutána más nem használhatja. Rossz modorra vall, ha bárki más kiejti. Különben lesz egy csomó beszéd, üdvívalgás és mindenféle más fölösleges formáság. Szívből sajnálom, madame.
- Kibírnám enélkül, de gondolom, úgyse tehetek ellene semmit - mormolta Gladia töprengően.
- Valóban nem, asszonyom.
- És mégis, meddig tart majd az egész?
- Amíg bele nem fáradnak. Meglehet, jó pár napig, de azért nem lesz olyan egyhangú.
- És meddig kell a bolygójukon maradnom?
- Amíg én meg nem unom. Igazán sajnálom, madame, de tényleg sok dolgom lesz; el kell mennem bizonyos helyekre, találkoznom kell a barátaimmal.
- Nőekkel kell szerelmeskednie.
- Bizony, ilyen az emberi gyarlóság - dörmögte D. G. széles vigyor kíséretében.
- Egyáltalán nem érzélgős.
- Emberi gyöngeség. Képtelen vagyok az érzelgősségre.
- Maga ugye nem teljesen normális? - mosolyodott el Gladia.
- Sohasem tartottam annak magamat. De mindent félretéve, nem hagyhatom figyelmen kívül, hogy a tisztikar és a legénység is találkozni óhajt a saját családjával, barátaival, mind szeretnék végre kialudni magukat, és vágnak némi otthoni szórakozásra is. És ha az élettelen tárgyak gondjai is érdeklik, a hajót rendbe kell tenni, kipucolni, kicsit fölújítani és üzemannyaggal feltölteni. Szóval ilyen apróságokról van szó.
- És mindezek az apróságok vajon mennyi időt vesznek majd igénybe?
- Akár hónapokat is. Ki tudja?
- És én mit csináljak majd ezalatt?
- Megismerkedhet a világunkkal, kitágíthatja a látókörét.
- De a maguk világa nem igazán a galaxis játszótéren.
- Ez igaz, de azért megpróbáljuk ébren tartani az érdeklődését. - D. G. az órájára nézett. - Még egy figyelmeztetés, madame. Ne hozza szóba az életkorát!
- Ugyan miért tennék róla említést?
- Akármilyen véletlen helyzet is előhozhatja. Természetesen elvárnak öntől valami rövid beszédet, amikor netán olyasmit is mondhat: "Eddigi életem több mint huszonhárom évtizede alatt még sohasem volt ekkora örömben részem, mint most, amikor szemtől szemben állhatok a Baleyföld népével." Ha netán ingere támad ilyesféle bevezető szavakra, el se kezdje őket.
- Természetesen. Különben sem szándékom holmi túlzott érzelmnyilvánítás. De merő kíváncsiságból mégis megkérdezem: miért ne tegyem?
- Egyszerűen azért, mert jobb lesz, ha nem is sejtik, mennyi idős valójában.
- De hiszen tisztában vannak vele, vagy nem?
- Azt tudják, hogy ön az Ősünk barátja volt, és azt is, mikor élt ő.
- Vagy netán azt gondolják - nézett Gladia a férfira összeszűkült szemmel -, hogy én annak a nőnek a távoli leszármazottja vagyok?

- Nem, nem, tudják, kicsoda ön és mennyi idős, de mindezt csupán az eszükkel - kopogtatta meg D. G. a homlokát -, és igazán kevés embernek van helyén az esze, amint azt ön is megállapíthatta.
- Igen, így igaz. Még az Aurorán is.
- Akkor jól van. Nem örültem volna neki, ha csak a telepésekre lenne ez igaz. Nos tehát, ön a külseje alapján - és D. G. egy kis hatásszünetet tartott - negyven-, legföljebb negyvenöt évesnek látszik, és a lelkük mélyén az emberek ezt el is fogadják, vagy a zsigereikben, ahol az átlagember értékítélete tanyázik általában. Hacsak nem dörgöli direkt az orruk alá a valóságos korát.
- Ennek valóban ilyen jelentősége lenne?
- Még hogy lenne! Az átlagos telepes valóban viszolyog a robotoktól. Nem szereti őket, nem vágyik rájuk. E téren jó érzést jelent az űrlakóktól való különbözőségünk. A hosszú élet az más. Negyven évtized lényegesen több, mint tíz!
- Közülünk is csak kevesen élnek negyven évtizedig.
- És a mieink közül is kevesen érik meg a tízet. Mi tanítjuk a rövidebb élet előnyösségét, amikor a minőség több a mennyiségnél, a fejlődés fölgyorsul, a világ állandóan változik, de az emberek csöppet sem örülnek a tíz évtizedes kilátásaiknak, amikor tudják, hogy mások negyvenig is élhetnek. Egyszóval a propaganda egy határon túl az ellenkezőjébe csaphat át, és akkor jobb, ha hallgatunk a valóságról. Amint ön is nyilván tudja, ezek az emberek ritkán láthatnak űrlakókat, ezért nem is kell gyakran csikorgatniuk a fogaikat, mert amazok fiatalnak és életerősnek látszanak, miután kétszer annyit éltek már, mint az eddigi legöregebb telepes. Esetleg önben is ezt a kihívást láthatják meg, és ez biztosan fölzaklatná őket.
- És mi lenne, ha elmondanám nekik, mit jelent valójában négy évtizednyi élet? - tétovázott Gladia keserűen. - Elmondjam nekik, hányszor éli túl az ember a tavasz reményeit, nem is beszélve a barátokról és ismerősökről? Beszéljek nekik a családi élet elsekélyesedéséről? Arról, hogy egyik férj jön és megy a másik után? A zavaros kapcsolatokról közben és közöttük? Az időről, amikor már mindent látott és mindent hallott az ember, amit csak akart, és már úgy érzi, egyetlen új gondolata sem támadhat? Amikor elfelejti, milyen örömet lelhet az újabb és újabb fölfedezésekben? És érzi, hogyan uralkodik el rajta egyre jobban a mindent elborító unalom?
- A Baleyföld népe nem hinne ebben. Talán még én magam sem. Valóban így érez minden űrlakó, vagy netán csak megjótssza magát?
- Én csupán a magam érzéseiben lehetek biztos, de megfigyelhettem, hogyan halványulnak el mások az öregedés folyamatában. Láttam, hogyan keserednek meg a vágyaik, szűkülnek be a törekvéseik, és uralkodik el rajtuk a közöny.
- D. G. összeprézelte az ajkát, és elkomoruló arccal kérdezte:
- Magas-e az öngyilkosságok száma az űrlakók között? Sohasem hallottam róla.
- Gyakorlatilag zérus.
- De ez nem illik össze a szavaival.
- Gondolkodjon egy kicsit! Bennünket robotok vesznek körül, amelyek fő feladata az életben tartásunk. Semmiképpen nem ölhetjük meg magunkat, miközben éles szemű és mindig tevékeny robotjaink ott nyüzsögnek körülöttünk. Nem hiszem, hogy bármelyikünkben akár csak a gondolat is fölmerülne. Én magam sem gondolok rá, már csak azért sem, mert elviselhetetlen számomra, mit jelentene ez a házi robotjaimnak, Daneelről és Giskardról nem is beszélve.
- Ők nem igazán eleven lények, ezt ön tudja a legjobban. Nincsenek érzelmeik.
- Csak azért mondja ezt, mert sohasem élt közöttük - rázta meg a fejét Gladia. - Különbözik alighanem túlbecsüli a népe vágyakozását a hosszú élet után. Maga tudja, mennyi idős vagyok, látja a külsőmet, és mégsem zavarja a a dolog.
- Mert bizonyos vagyok az űrlakó világok hanyatlásában és pusztulásában; abban, hogy az emberiség jövőjének zálogát a telepes világok jelentik, s ennek biztosítéka a mi fajtánk rövidebb élete. Mindaz, amit most elmondott, föltéve, hogy igaz, csak még jobban megerősít ebben a hitemben.
- Csak ne legyen olyan biztos a dolgában. Maguk is kimunkálhatják a saját megoldhatatlan problémáikat, ha máris meg nem tették.

- Ez kétségtelenül lehetséges, hölgyem, de most magára kell hagynom önt. A hajó leszálláshoz készülődik, és nekem értelmesebben kell bámulnom a manőverezést irányító számítógépre, különben senki sem hiszi el, hogy én vagyok itt a kapitány.

D. G. ezzel távozott, Gladia pedig hosszan, borongósan eltöprengett, ujjai között morzsolgatva a kezeslábas műanyag burkát.

Az Aurorán valahogy kiegyensúlyozottá vált az élete, nyugodt szívvel szemlélhette lassú elmúlását. Egyik étkezés, egyik nap, egyik évszak a másik után vonult el békés ritmusában, és a nyugalom csaknem teljesen elszigetelte őt lelkileg az egyetlen megmaradt kaland, a végső elmúlás utáni várakozástól.

De most megjárta a Solariát; föllevenítette egy rég elmúlt világon szintén a múlt kódéba vesző gyermekkorának emlékeit - ez alapvetően megrendítette a nyugalomát, talán örökre -, és most csupaszon, védtelenül állt a még várhatóan hosszú élet rettenete előtt.

Vajon mi kárpótolhatná az elveszített nyugalomért?

Ekkor elkapta Giskard homályosan fénylő, rá irányuló tekintetét.

- Segíts fölvennem ezt a vacakot, Giskard - szólt a robothoz.

32.

Hideg volt. Az eget szürke fellegek takarták, és a levegőben hópihéek szállingóztak. A friss szellő csomókban kergette a porhavat, és a leszállópálya határán Gladia tekintete méreletes hóbuckákban akadt meg.

Körös-körül emberek csoportjai tolongtak, várható rohamukat kötélkordonok fékeztek. Mindnyájan különböző szabású és mintázatú kezeslábast viseltek, amelyek elöl különösen felfűvódtek, és az egész tömeget villogó szemű, alakatlan tárgyak halmazává változtatták. Némelyikük arca előtt áttetsző nézőke csillogott.

Gladia az arcára szorította egyujjas kesztyűbe bújtatott kezét. Az orra hegye kivételével nem fázott különösebben. A kezeslábas nem csupán szigetelő burokként vette körül a testét - úgy tűnt, mintha saját hőforrással is rendelkezne.

Hátrapillantott. Daneel és Giskard ott állt mögötte, mindkettő az övéhez hasonló öltözékben.

Először tiltakozott a felöltöztetésük ellen.

- Nincs szükségük ruhára. Nem érzékelik a hideget.

- Ezzel én is tisztában vagyok - mondta D. G. -, de ön kijelentette, hogy sehová sem megy nélkülük, és Daneelt aligha tehetjük ki ilyen lengén öltözöttek a hidegre. Ez természetellenesnek tűnhet. Nem szabad megkockáztatnunk, hogy ellenséges érzelmek ébredjenek az emberekben a robotjai miatt.

- Bizonyára úgyis tisztában vannak a robotjaim jelenlétével, és Giskard arca még ebben az öltözékben is nyilvánvalóan elárulja őt.

- Valóban tudhatják - mormolta D. G. -, de talán nem törődnek vele, ha nem kényszerítjük rá őket. Tehát inkább ne hangsúlyozzuk ki a dolgot.

D. G. ezután betessékelt Gladiát egy átlátszó tetejű és oldalú kerek járműbe.

- Az emberek látni szeretnék, amint elvonul a soraik között, asszonyom - magyarázta mosolyogva.

Gladia beült a jármű egyik oldalán, D. G. pedig a másik oldalon telepedett le.

- Én is a hős társa vagyok - dörmögte.

- És ez számít magának?

- Hát persze. Ez jutalmat jelent az embereimnek, és talán még engem is előléptetnek. Egyáltalán nem jönne rosszul.

Daneel és Giskard is beszállt a kocsiba, a letelepedő emberi lényekkel szembeni két alacsonyabb ülésre. Daneel Gladiával, Giskard a férfival szemben.

Előttük egy átlátszatlan jármű haladt, és vagy tucatnyi követte őket. Az összesereglett tömeg harsány üdvözléssel és integető kezek erdejével köszöntötte a kocsisort. D. G. vigyorogva integetett vissza, és Gladiát is biztatta a példája követésére. A nő hanyagul emelgette a kezét. A kocsiban elég meleg volt, amitől lassacskán az orra is fölengedett.

- Kellemetlenül csillognak ezek az ablakok - jegyezte meg Gladia. - Nem lehetne ezt valahogy megszüntetni?

- Természetesen lehetséges, de nem tesszük - felelte D. G. - Az ugyanis a nálunk lehetséges legmegbízhatóbb védő erőter. Odakint lelkes emberek gyűltek össze, és mindnyájukat meg is motozták, mégis előfordulhat, hogy némelyek eldugtak valamilyen fegyvert, és semmiképpen sem akarnánk veszélynek kitenni önt.

- Gondolja, hogy valaki az életemre törne?

(Daneel eközben kitartóan figyelte az út egyik oldalát, Giskard pedig a másikat.)

- Nem valószínű, asszonyom, de ön mégiscsak űrlakó, és a telepések nem kedvelik a fajtáját. Némelyeken olyannyira eluralkodhat ez a gyűlölet, hogy önben is csupán az űrlakót látják. De azért ne aggódjon. Még ha valamelyikük meg is kísérelne valamiféle merényletet - ami, mint mondtam, kevéssé valószínű -, semmiképpen sem sikerülhetne neki.

A kocsisor ekkor egyszerre és egyenletes ütemben mozgásba lendült.

Gladia döbbsen emelkedett föl ültéből egy kicsit. Az utastér válaszfala előtt senki sem ült a járműben.

- Ki vezeti a kocsit? - kérdezte ijedten.

- Ezek a járművek teljesen automatizáltak - magyarázta D. G. - Ezek szerint az űrlakók autói nem ilyenek?

- A mieinket robotok vezetik.

D. G. közben megállás nélkül integetett, és Gladia önkéntelenül követte a példáját.

- Nekünk viszont nincsenek robotjaink - dünnyögte D. G.

- Lényegében egy számítógép ugyanaz, mint egy robot.

- Csak hogy a számítógép nem ember formájú, és nem is tolakszik az előtérbe. Bármilyen hasonlóak is műszaki szempontból, lélektanilag egy világ választja el őket egymástól.

Gladia nézte az elsuhanó tájat, és nyomasztóan kopárnak találta. A téltől függetlenül valamiféle ürességet sugalltak az elszórt, lombtalan bokrok és a ritkásan ültetett fák, amelyek csupasz és élettelen ágai külön kihangsúlyozták a mindent magába ölelő halált.

D. G. fölfigyelt a nő nyomott hangulatára, összekapcsolta azt vibráló tekingetésével, és vigasztalón megjegyezte:

- Most nem nyújt valami kellemes látványt a világunk, asszonyom. Nyár idején viszont nem is olyan rossz. Akkor mindenfelé füves réteket, zöldellő gyümölcsösöket, gabonaföldeket láthat.

- És erdőket?

- Igazi vadont nem. A mi világunk éppen csak kialakulóban van, s ezután nyeri majd el végleges formáját. Alig másfél évszázad áll még csupán mögöttünk, ezt ne feledje. Legelőször kisebb parcellákat műveltünk meg az első telepések számára, és kívülről behozott vetőmagot használtunk hozzá. Azután halakat és mindenféle gerincteleneket telepítettünk a tengerekbe, így próbáltuk megteremteni életképes környezetünket. Ez nem is olyan nehéz feladat, amennyiben az óceán vegyi összetétele megfelelő. Ha viszont nem így van, akkor a bolygó csak átfogó vegyi átalakítás árán tehető lakhatóvá, s ezzel a problémával eddig sohasem kellett igazán szembenéznünk, bár ilyen eshetőségre is előre kidolgoztunk minden lehetséges tervet. Különben mindent megteszünk valamely új világ fölvirágoztatásáért, de ez mindig nehéz és csak lassan megoldható feladat.

- És eddig minden teleses világ ugyanezt az utat járta végig?

- Még most is ezt az utat járják. Egyik sem nyerte el ez idáig végleges formáját. A Baleyföld közöttük a legrégebb, de még mi sem jutottunk az út végére. Még pár száz év, és a teleses világok tele lesznek étellel, szárazon és vízen egyaránt, bár addigra számos újabb világ töri majd az útját az előkészületek ilyen vagy olyan fokán. Gondolom, az űrlakó világok is végigcsinálták ugyanezt.

- Sok évszázaddal ezelőtt... és kevésbé vehemensen, azt hiszem. Ebben is segítségünkre voltak a robotjaink.

- Nekünk is sikerülni fog - dörmögte D. G. kurtán.

- És mi a helyzet a helyi életformákkal, az ezen világon még az emberek ideérkezése előtt kifejlődött növényekkel és állatokkal?

- Azok elhanyagolhatók - vont a vállát D. G. - Apró, csenevész lények. A tudósok persze érdeklődnek irántuk, ezért a helyi élő szervezetek is fennmaradtak speciális akváriumokban, botanikus- és

állatkertekben. Különböző maradtak még félreeső vizek és mindeddig átalakíthatatlan szárazföldi területek is. Bizonyos bennszülött életformák még vadon is tenyésznek.

- De végül ezeket a vadonokat is csak leigázzák...

- Remélem, igen.

- Nem érzi úgy, hogy a bolygó végül is ezeké a jelentéktelen, csenevész élőlényeké igazán?

- Nem, én nem vagyok ennyire érzélgős. A bolygónk és az egész univerzum az értelem jogos tulajdona.

Ezzel még az úrlakók is egyetértenek. Végül is mi történt a Solaria saját élővilágával? Vagy az Auroráéval?

Az űrkikötő felől keservesen vánszorgó kocsisor most egy tágas, kikövezett térségre érkezett, amely körül néhány kupolaszerű épület látszott.

- Ez a Főtér - suttozta D. G. halkán. - Itt található a bolygó hivatali életének szíve. Kormányzati épületek körös-körül, itt ül össze időnként a Világtanács, itt van a Végrehajtó Központ és még sok egyéb.

- Igazán sajnálom, D. G., de mindez nem valami lenyűgöző. Az épületek kicsik és egyáltalán nem érdekesek.

- Ó, hiszen csak egyik-másik tetejét láthatja, madame. Maguk az épületek a föld alatt helyezkednek el - mosolygott a férfi. - Mind összekapcsolódnak egymással. Valójában ez egyetlen komplexum, és folyamatosan növekszik. A város, mint tudja, önellátó, és ez a magja. A körülötte épült lakónegyedekkel együtt alkotja a fővárosunkat, Baleyvárost.

- A terveik szerint végül minden a föld alá kerül? Az egész város? Az egész világuk?

- Igen, a legtöbben föld alatti világban gondolkodnak.

- Úgy tudom, a Földön is föld alatti cityk vannak.

- Valóban, asszonyom, az úgynevezett "acélbarlangok".

- Ezek szerint azokat utánozzák?

- Nem egyszerű utánzásról van szó. Mi is hozzáteszük a magunk ötleteit, és... Itt meg kell állnunk, madame; bármelyik pillanatban szólhatnak bennünket. Az ön helyében én összébb húznám a ruhám nyakát. Ezen a téren legendás hírű a fagyos téli szél.

Gladia megfogadta a másik tanácsát, és hosszan elbábrált a kezeslábas gallérjával.

- Azt mondta, nem egyszerű utánzásról van szó.

- Valóban. A föld alatti világunkat az éghajlat figyelembevételével alakítjuk ki. Mivel a klímánk általában valamivel ridegebb a földinél, szükségessé vált néhány módosítás. Ha megfelelően építik, egy ilyen komplexum szinte minden további energiaráfordítás nélkül melegen tartható télen és hűvösen nyáron. Valójában a téli fűtést bizonyos értelemben az elmúlt nyár melegével, a nyári hűtést pedig a múlt tél hidegével oldjuk meg.

- És hogy állnak a szellőztetéssel?

- Az főlemészti a megtakarításaink egy részét, de nem az egészet. Viszonylag jól működik, és nincs messze az idő, amikor elérhetjük a földi színvonalat is. Természetesen ez a végső célkitűzésünk: a világunkat a Föld tükörképévé kívánjuk alakítani.

- Sohasem gondoltam olyan kívánatosnak a Földet, hogy méltó legyen az utánzásra - jegyezte meg Gladia könnyedén.

D. G. éles pillantást vetett rá.

- Ilyesmivel ne tréfáljon, asszonyom, amíg telepések között tartózkodik, még velem sem. A Föld nálunk nem tréfa tárgy.

- Sajnálom, D. G. - mormolta a nő -, nem akartam tiszteletlen lenni.

- Erről nem tudhatott, de most már tudja. No jöjjön, szálljunk ki.

A jármű oldalajtaja zajtalanul félresiklott, mire D. G. elfordította az ülését, és kilépett a szabadba. Kezét Gladia felé nyújtotta, és így szólt hozzá:

- A Bolygó Kongresszusa előtt kell majd felszólalnia. Természetesen minden kormányhivatalnok ott lesz, aki csak befér a helyiségbe.

Gladia, aki már kinyújtotta a kezét, hogy belekapaszkodjon a férfibá, és arcán máris valóban megérezte a metszően éles szél hidegét, most visszazöttyent az ülésére.

- Fel is kell szólalnom? - kérdezte rémülten. - Ezt eddig nem mondta.

- Azt gondoltam, ezt valahogy magától értetődőnek tekinti - nézett rá D. G. meglepetten.
 - Hát nem tekintetem annak. És nem is vagyok képes semmiféle beszédre. Még sohasem csináltam ilyesmit.
 - Most mégis meg kell tennie! Meglátja, nem is olyan szörnyűség. Mindössze néhány üdvözlő szót kell mondania, miután végighallgatott jó néhány hosszú és unalmas beszédet.
 - De mit várnak tőlem, mit kell majd mondanom?
 - Semmi különlegeset, efelől biztosíthatom. Csak pár szót a békéről, a szeretetről meg más ilyesmiről... Fél perc is bőven elég lesz rá. Akár le is firkanthatok valamit előre, ha óhajtja.
- Gladia végül csak kiszállt a járműből, két robotja a nyomában. Elméje tébolyult iramban kavargott.

9. A beszéd

33.

Amint beléptek az épületbe, levetették kezeslábasukat, és átadták a személyzetnek. Daneel és Giskard is követte a példájukat, de az emberek ijedt tekintettel méregették az utóbbit, és óvatosan közeledtek hozzá. Gladia idegesen igazgatta orrszűrőjét. Eddig még sohasem tartózkodott rövid életű emberi lények sűrű tömegében. Ezek az emberek tudomása szerint (hiszen mindig ezt mondták neki) részben azért élnek sokkal kevesebb ideig, mert testüket krónikus fertőzések emésztik, és szervezetükben nyüzsögnek a legkülönbözőbb kórokozók.

- A saját ruhámat kapom majd vissza? - kérdezte ijedten.
- Ne féljen, nem kell viselnie senki másét - nyugtatta meg D. G. - Biztonságos helyen tartják majd, és sugárfertőtlenítik is.

Gladia óvatosan körülnézett. Az a balsejtelem gyötörte, hogy még a vizuális kapcsolat is veszélyes lehet számára.

- Kik ezek az alakok? - mutatott egy csoport tarka ruhát viselő és szemmel láthatóan fölfegyverzett emberre.

- Biztonsági őrök, madame - világosította föl D. G.

- Még itt is? Egy zárt kormányépületben?

- Természetesen. Amikor pedig fölmegyünk az emelvényre, erőtérfüggöny választ majd el bennünket a közönségtől.

- Még a saját törvényhozásukban sem bíznak meg?

- Nem teljesen - válaszolta D. G. félmosollyal. - Ez még eléggé nyers világ, és mi a magunk módján élünk rajta. Még nem kerekítettünk le minden éles sarkot, és nincsenek robotjaink, amelyek megvédenének. Emellett akad még néhány nagyon harcias kisebbségi pártunk is. Általában héjáknak nevezzük őket.

- Mik azok a héják?

A legtöbb baleyföldi ekkorra már szintén megszabadult kezeslábasától, és változatos italokkal melengette magát. A levegőt betöltötte a társalgás moraja, sokan meresztették a szemüket Gladiára, de közvetlenül senki sem szólt hozzá. Hamarosán észrevette, hogy valószínűleg tudatosan tartják tőle a távolságot.

D. G. észrevette és helyesen értelmezte, amint Gladia jobbra-balra tekinget.

- Előre közöltük velük, hogy nagyra értékelné maga körül egy kis szabad teret. Gondolom, tisztában vannak a fertőzéstől való félelmével is.

- Remélem, nem veszik rossz néven tőlem.

- Az bizony előfordulhat, viszont az ön egyik kísérője hangsúlyozottan robot, a legtöbb baleyföldi pedig az ilyen fertőzéstől óvakodik. Különösen a héják.

- Még nem mondta meg, kifélek is azok.

- Szívesen elmondom, de szorít az idő. Mindkettőnknek hamarosan föl kell mennünk az emelvényre. A legtöbb telepes úgy véli, hamarosan övék lesz az egész galaxis, mivel az űrlakók alulmaradnak a terjeszkedési versenyben. A többiek azt is tudják, hogy ez jó időbe kerül. Mi már nem érzük meg. Talán még a gyermekeink sem. Mai tudásunk szerint akár ezer évbe is belekerülhet. A héják azonban nem óhajtának ennyit várni. Máris dülőre akarják vinni a dolgot.

- Háborúra törekednek?

- Azt nem mondják ki nyíltan. És nem is nevezik magukat héjáknak. Ezt a címkét a szellemesebb emberek ragasztották rájuk. Ők inkább a Föld fensőbbségének híveiként emlegetik magukat. Egyébként nem könnyű olyanok ellen érvelni, akiknek bevallott célja a Föld hatalmának biztosítása. Legtöbben szintén erre törekszünk, de nem kívánjuk a cél azonnali elérését, és harcias indulatok sem töltenek el bennünket, ha holnap nem következik be.

- És ezek a héják rám támadhatnak? Akár fizikailag is?

D. G. ekkor szelíden maga elé tessékelte.

- Azt hiszem, mennünk kell, madame. El kell foglalnunk a helyünket a sorban. Nem, nem hiszem, hogy közvetlenül önre támadnának, de azért nem árt az óvatosság.

Mikor a férfi megmutatta a helyét, Gladia megtorpant.

- Daneel és Giskard nélkül nem megyek. Nem viselném el a hiányukat. Odafönt az emelvényen sem. Különösen azok után, amiket éppen most mondott ezekről a héjákról.

- Nagyon súlyos kérés ez, asszonyom.

- Éppen ellenkezőleg, D. G., nem kérek én itt semmit, inkább vigyen haza most rögtön, a robotjaimmal együtt.

Gladia feszülten figyelte, amint D. G. odalép a főhivatalnokok egy kisebb csoportjához. Enyhén meghajolt feléjük, a föld felé nyújtott karjait keresztezte. A nő arra gondolt, biztosan ez a megkülönböztetett tisztelet jele a Baleyföldön.

Nem hallotta ugyan, mit mond D. G., de önkéntelenül megjelent a tudatában egy ijesztő fantáziakép. Ha mégis megpróbálják elszakítani őt a robotjaitól, Daneel és Giskard biztosan minden tőlük telhetőt megtesznek majd ennek megakadályozására. Nagyon gyorsan és kiszámítottan mozognak majd, nehogy bárkiben bármilyen kárt tegyenek, viszont a biztonsági örök valószínűleg használni fogják ellenük a fegyvereiket.

Ezt mindenáron meg kell akadályoznia, még úgy is, ha megkéri kísérőit, hogy önként maradjanak hátra.

De hogyan teheti meg ezt? Eddigi életében sohasem maradt egészen a robotjai nélkül. Vajon biztonságban lesz-e a távollétükben? Viszont milyen más kiút kínálkozhat ebből a szorult helyzetből?

Ekkor visszatért hozzá D. G.

- Asszonyom, az ön hősi státusa egész jó alkudozási alap. No és én is elég rámenős fickó vagyok. A robotjai önnel maradhatnak. A háta mögött ülhetnek az emelvényen, de nem világítják meg őket. És az Ősöm emlékére kérem, asszonyom, nehogy fölhívja rájuk a figyelmet. Még csak ne is nézzen feléjük. Gladia megkönnyebbülten fűsöhajtott.

- Mégis derék ember maga, D. G. - suttogta remegő hangon. - Köszönöm.

A sornak majdnem a legelején foglalt helyet, balján D. G., Daneel és Giskard mögötte, aztán hosszú sorban a mindkét nembeli rangos hivatalnokok.

Egy telepes nő, kezében a bizonyára hivatalát jelképező pálcával, alapos szemlét tartott a felsorakozottak fölött, bólintott, a sor elejére sietett, és megindult előre. Mindannyian követték.

Gladia indulószerű, elég egyszerű, önmagát ismétlő zenére lett figyelmes, és arra gondolt, nem kellene-e valamilyen kötött formában menetelnie. (Lám, milyen végtelenül változatosak és teljesen ésszerűtlenek az egyes világok szokásai, gondolta magában.)

A szeme sarkából odapillantva látta, amint D. G. eléggé közönyösen baktat előre. A férfi majdhogynem csoszogott. Rosszallóan összecücsörítette az ajkát, fölvetette a fejét, kihúzta a vállát, és ütemes léptekkel vonult a sorban. Külön eligazítás híján úgy döntött, a maga belátása szerint masírozik.

Fölértek az emelvényre, mire a padló rejtett nyílásaiból székek emelkedtek mögéjük. A sor fölbomlott, de D. G. gyöngéden megfogta Gladia ruhája ujját, mire ő követte a férfit. A két robot szorosan a nyomában.

Megállt a szék előtt, amelyet D. G. föltűnés nélkül mutatott neki. A zene egyre hangosabb lett, viszont a világítás valamennyit veszített bántó élességéből. Kicsivel később, de saját érzése szerint végtelen várakozás után megérezte, amint D. G. szelíden megérinti és lefelé nyomja. Helyet foglalt a széken, mire a többiek is követték példáját.

Érzékelte maguk előtt az erőtér halvány vibrálását, és végignézett a mögötte öszszesereglett, többezres hallgatóságon. A meredeken emelkedő, félkör alakú nézőtéren minden hely foglalt volt. Az összes ember, férfi és nő egyaránt különös színű, barnás vagy éppen fekete öltözéket viselt (igaz, nem volt könnyű megkülönböztetnie egymástól a nemeket). A sorok között mereven álltak a zöld és karmazsinszínű egyenruhába öltözött biztonsági őrök. Ruházatuk alapján azonnal fölismerhetőek voltak. (Bár éppen ezáltal, gondolta magában Gladia, egyszersmind kiváló célpontot is nyújtanak.)

D. G. felé fordult, és halkán odasúgta neki:

- Hogy a maguk népének milyen nagyszámú törvényhozója van!

D. G. lazán megvonta a vállát.

- Azt hiszem, minden kormánytisztviselő a párjával és a barátaival együtt jött el. Ez is az ön rendkívüli népszerűségét tanúsítja, madame.

Tekintetét jobbról balra végigfuttatta a nézőtéren, az amfiteátrum ívének teljes hosszában, hogy legalább a szeme sarkából megpillanthassa Daneelt és Giskardot, vajon biztosan ott vannak-e mögötte. Végül, lázadózn, úgy döntött, hogy egy kurta pillantás semmi bajt nem okozhat, és hátrafordította a fejét. Ott voltak. Közben azt is észrevette, amint D. G. bosszúsan a mennyezetre emeli a tekintetét.

Hirtelen megriadt, amikor egy fényszóró az emelvényen ülők egyikére vetítette sugarát, míg a helyiség többi része még megfoghatatlanabb homályba burkolózott.

A kiemelt személyiség fölemelkedett, és beszélni kezdett. A hangja nem volt fülsértően erős, Gladia mégis hallotta a távoli falakról visszaverődő, halvány visszhangját. Biztosan eljut a hatalmas terem minden rejtett zugába, gondolta magában. Vajon valamilyen rendkívül ügyesen elrejtett erősítőberendezést használnak, amelyet nem vett észre, vagy az épület akusztikája ilyen kiváló? Nem tudhatta, de hagyta, hogy az agya tovább munkálkodjék a kérdésen, mert a töprengés megnyugtatta egy darabig, és megszabadította a beszéd tartalmának követésétől is.

Egyszer csak halkán a "hopponháp" szót hallotta a terem egy meghatározhatatlan pontjáról, de a mesteri akusztika következtében (ha valóban arról van szó) a megjegyzés talán észrevétlen maradhatott.

Maga a szó semmit sem jelentett számára, de a termen végighullámzó halk nevetésből arra következtetett, hogy biztosan valami közönséges kifejezés lehet. A beszélő a következő pillanatban elhallgatott, és Gladia csodálattal adózott a beálló mélységes csöndnek.

Ha a terem valóban ilyen tökéletes akusztikájú, a közönség bizonyára kénytelen teljes csendben maradni, különben a zavaros lárma elviselhetetlen lenne. Amenynyiben a némaság szokása valóban meggyökeresedett, és a lármázást szinte tabu tiltotta, elképzelhetetlenné vált, hogy bármi megtörje a csöndet. Hacsak leküzdhetetlenné nem erősödött valaki vágya a "hopponháp" szó elsuttogására.

Gladia észrevette, hogy gondolkodása lelassul, és egyre hosszabbakat pislant. Enyhe vállrándítással kiegyenesedett ültében. A bolygó előkelői az ő tiszteletére sereglettek össze, tehát durva figyelmetlenség lenne, ha elszundikálna a beszédek közben. Próbált összpontosítani az elhangzottakra, hogy ébren maradjon, de ettől csak még álmosabb lett. Keményen összeharapta hát a fogát, és mélyeket lélegzett.

Az előkelőségek egymás után adták elő félhosszúra szabott beszédeiket. Gladia egyszer csak éberén fölkapta a fejét. (Talán minden erőfeszítése ellenére mégiscsak elszenderedett, miközben szempárok ezrei merednek rá?) A reflektorfény ugyanis éppen mellette állapodott meg, és D. G. emelkedett szólásra. Székétől fél lépéssel előbbre mozdult.

Meglepően könnyed benyomást keltett, mindkét hüvelykujját az övébe akasztotta.

- A Baleyföld férfi és női lakosai! - kezdte szónoklatát. - Uraim, törvényhozók, tisztelt vezetőink és megbecsült bolygótársaim, az imént hallottak néhány szót arról, mi történt a Solarián. Azt már tudják, hogy küldetésünk teljes sikerrel végződött. Eljött hát az ideje, hogy néhány részlettel is megismerkedjenek, itt a teremben és a hipervíziós készülékek mellett.

Ezzel nekilátott az események némiképpen módosított előadásának. Gladia néma derűvel figyelte a változtatásokat. Könnyedén átsiklott saját szorult helyzetének leírásán a humanoid robot karmai között.

Giskard nevét meg sem említette. Daneel szerepét éppen csak érintette, Gladiát viszont módfelett kihangsúlyozta. Az összecsapás a szavai szerint két nő - Gladia és Landaree - párviadalaként jelent meg, és a győzelmet ezek szerint az asszony bátorsága és tekintélyt parancsoló viselkedése vívta ki.

- Végezetül pedig Lady Gladia, a Solaria szülőtte, az Aurora polgára, de tettei révén a Baleyföld igazi hőse... (Az utóbbi szavak hallatán egetverő tapsvihár tört ki, amelyet Gladia addig életében sohasem hallott, mivel az előtte szólókat mérsékelt lelkesedéssel jutalmazta csak a hallgatóság.)

D. G. karját fölemelve csöndre intette a tömeget, amely szinte azonnal el is némult.

- ...kíván most szólni a jelenlévőkhöz - fejezte be a megkezdett mondatot.

Gladia szemét szinte elvakította a hirtelen ráirányuló fénysugár, mire páni félelemmel tekintett D. G. felé. Fülében zúgott a tapsorkán, és látta, amint D. G. is ütemesen összeveri a tenyerét. A zaj oltalma alatt a férfi közelebb hajolt hozzá, és halkán suttogta:

- Mindannyiukat szereti, leghőbb vágya a béke, és mivel nem törvényhozó, nem kedveli a hosszú és gyér tartalmú szónoklatokat. Mondja ezt, és üljön vissza a helyére! - A nő értetlen szemmel meredt rá; idegességében nem értette meg igazán, mit mondtak neki.

Fölemelkedett, és szembenézett a közönség végtelen soraival.

34.

Gladia egészen parányinak érezte magát (nem először addigi életében), amint ott állt a hatalmas teremmel szemben. Az emelvényen tartózkodók mind jóval magasabbak voltak nála, beleértve a másik három nőt is. Érzése szerint, bár a többiek ültek, ő pedig állt, még így is fölébe tornyosultak. Ami pedig a csaknem ellenséges csöndben várakozó nézősereget illeti, s ebben tökéletesen biztos volt, minden egyes tagja jóval terjedelmesebb nála.

Mély lélegzetet vett, és bátoritanul megszólalt:

- Barátaim... - de a torkán alig hallható, elvékonyodott suttogás fért csak ki. Megköszönlte hát a torkát (ami szinte a mennydörgés erejével hatott), és újra próbálkozott: - Barátaim! - Ezúttal már egész normálisan csengett a hangja. - Önök, kivétel nélkül, valamennyien földi emberektől származnak. Az én távoli őseim is földlakók voltak. Nem él senki... beleértve az űrlakókat, a telepeseket és magát a Földet, aki ne a Földről származna, vagy ne ott született volna. Bármilyen különbségek legyenek is közöttünk, az mind semmiség ehhez a hatalmas jelentőségű tényhez képest.

Megkockáztatott egy oldalpillantást D. G. felé, és látta, hogy a férfi halványan mosolyog, és az egyik szemhéja enyhén megremeg, mintha kacsintani akarna.

Folytatta tehát:

- Ez kellene vezérelje minden gondolatunkat és cselekedetünket. Köszönöm önöknek, hogy engem is embertársuknak tekintenek, és körükben üdvözölnek, függetlenül attól, milyen más besorolásomra csábíthatnák önöket a körülmények. Ezért, továbbá abban a reményben, hogy hamarosan eljön a nap, amikor tizenhatmilliárd emberi lény békében és szeretetben él majd egymás mellett, és embertársának tekinti egymást, sem többnek, sem kevesebbnek, ezért nem csupán mint barátaimra, hanem mint rokonaimra és testvéreimre tekintek önökre.

E szavakra hatalmas tapsorkán robbant ki. Gladia teljesen elmerült benne, és egy pillanatra megkönnyebbülten hunyta le a szemét. Állva maradt, és lubickolt a rokonszenvtüntetésben, azzal a kellemes érzéssel, hogy helyesen (s ami még fontosabb, eleget) beszélt. Mikor a zaj kezdett elcsöndesedni, elmosolyodott, jobbra-balra meghajolt, és kezdett visszaereszkedni a székére.

Ekkor fölharsant egy kiáltás a nézőtérrel:

- Miért nem solariai nyelvjárársban beszél?

Félúton megmerevedett, és rémült pillantást vetett D. G. felé.

A férfi alig észrevehetően megrázta a fejét, és hangtalanul formálta szájával a szavakat:

- Ne törődjön vele! - Amennyire csak lehet, észrevehetetlenül intett neki, hogy üljön le.

Gladia egy-két másodpercig a férfira bámult, aztán eszébe villant, milyen előnytelen látványt nyújthat így, megállva a leülés mozdulatának közepén, hátrameresztett fenékkal. Gyorsan kihúzta hát magát, és a fejét

lassan körbefordítva, szélesen végigmosolygott a hallgatóságon. Most először figyelt föl a terem távoli végében holmi berendezésekre, amelyek lencseszemeiket egyenesen rá szegezték.

Hát persze! Hiszen D. G. is megemlítette, hogy az eseményt hipervíziós adásban is közvetítik. De ez most már szinte semmit sem számított neki. Beszélt, megtapsolták, és most végignézett tisztán látható hallgatóságán, egyenes tartással és minden idegeskedés nélkül. Mit számíthat ehhez képest bármilyen láthatatlan háttér?

- A kérdést jóindulatúnak tekintem - mondta még mindig mosolyogva. - Bizonyára a képességeimre kíváncsiak. Hányan óhajtják vajon hallani a solariai nyelvet? Ne tétovázzanak! Emeljék fel a jobb kezüket!

Néhány kéz valóban a levegőbe emelkedett.

- Az a humanoid robot a Solarián hallhatta, amint az ő nyelvén szólok hozzá - mondta. - Végző soron ezzel mértem rá vereséget. Nos rajta! Hadd lássam, mennyien óhajtának igazán egy kis bemutatót? Újabb kezek csatlakoztak az előbbiekhöz, majd egy pillanat alatt föltartott kezek erdejévé változott az egész terem. Érezte, amint valaki heves mozdulattal megrángatja a nadrágja szárát, de elhárította az érintést.

- Nos, jól van, kedves rokonok, most már leengedhetik a kezüket. Azt tudják, hogy jelenleg standard galaktikus nyelven beszélek, amely az önök nyelve is egyszersmind. Természetesen aurorai nyelvjárásban is szólhatnék, ami talán mulatságosan csengene a fülükben, bizonyos szókapcsolatok megértése pedig még némi nehézséget is okozhatna. Észrevehették, hogy a beszédem dallamos, föl-le ingadozik, mintha tulajdonképpen énekelnék. Ez kissé nevetséges minden nem aurorai számára, még a többi űrlakók is annak tekintik.

Ha viszont solariai nyelvjárásra váltok, amint éppen most teszem, meglátják, hogy a beszédem teli lesz torokhangú r pörgetésekkel, amirre mindenképpen sorrr kerrülne... még akkorrr is, ha különben egyetlen rrr sem fordulna elő a szövegbenrrr.

A közönség erre hangosan föl kacagott, amit Gladia rezzenéstelenül komoly arccal fogadott. Végül fölemelte mindkét kezét, és erőteljesen előre, majd lefelé lendítette, mire a nevetés azonnal elhallgatott.

- Különben - folytatta - talán többé soha nem térek vissza a Solariára, s ezért az ottani nyelvjárást sem kell majd használnom. Ráadásul a derék Baley kapitány - hajolt meg könnyedén D. G. felé, és meglepetten látta, hogy a férfi homlokán gyöngyözik a verejték - szerint azt sem tudni, mikor térhetek vissza az Aurorára, ezért nyugodtan fölhagyhatok az ottani nyelvjárás használatával is. Akkor aztán nem marad más hátra, csak a baleyföldi dialektust beszélhetem, aminek gyakorlásához azonnal hozzá is látok.

Úgy tett, mintha mindkét hüvelykujját beleakasztaná nem létező derékszíjába, mellét kifeszítette, állát leszegte, felöltötte D. G. laza vigyorát, és mesterkéltn, baritonra emlékeztető hangon mondta:

- Uraim, törvényhozók, tisztelt vezetőink és megbecsült bolygótársaim; és ez mindenkire vonatkozik, talán a tiszteletre méltatlan vezetőik kivételével... - Közben feszülten igyekezett hangsúlyozni minden csettintő hangot, beleszőni mondókájába az elnyújtott aa-kat és szinte sziszegve kiejteni a "tisztelet" szó sz és a "bolygótárs" s hangját.

A nevetés ezúttal még hangosabb és hosszabban tartó volt; erre Gladia szélesebb mosolyt engedett meg magának, és türelmesen várta, amíg az emberek kikacagják magukat. Ezúttal arra is sikerült rávennie őket, hogy önmagukon nevessenek.

Mikor végre a terem ismét elcsöndesedett, egyszerű, mesterkéletlen aurorai nyelvjárásban folytatta:

- Minden dialektus mulatságos, sőt talán különös azok számára, aki nem szoktak hozzá, és az emberek ennek alapján külön, gyakran kölcsönösen ellenséges csoportokra oszlanak. A dialektusok azonban csupán a nyelvünk játékszerei. Ehelyett önöknek, nekem és minden lakott világ valamennyi emberi lényének inkább a szív nyelvére kellene hallgatnia, márpedig annak nincsenek különféle nyelvjárásai. Az a nyelv, ha igazán képesek vagyunk odafigyelni rá, egyformán szólal meg valamennyiünkben!

Nos, ennyi talán elég. Ismét leülni készült, amikor újabb kérdés hangzott fel a teremben. Ez alkalommal egy nő szájából:

- Mondja, mennyi idős?

Erre D. G. már valamivel hallhatóbban felmordult:

- Üljön le, madame! Ne törődjön a kérdéssel!

Gladia a férfi felé fordult, aki félig fölemelkedett ültéből. A többiek az emelvényen, amennyire egyáltalán láthatta őket a reflektor fénykörén kívüli homályban, feszülten hajoltak felé.

Visszafordult a közönséghez, és csengő hangon kiáltotta:

- A körülöttem lévők azt óhajtják, üljek le. Odalent mennyien várják tőlem ugyanezt? Úgy veszem észre, hallgatnak. Hányan akarják, hogy állva maradjak, és őszintén válaszoljak a föltett kérdésre?

Éles taps harsant, "Feleljen! Feleljen!" kiáltások kíséretében.

- Lám, a nép hangja - mormolta Gladia. - Sajnálom, D. G., és a többiektől is elnézést kérek, de az emberek hallani akarják a választ.

Hunyorogva fölnézett a fényszóróba, és hangosan kiáltotta:

- Nem tudom, ki kezeli ezeket a lámpákat, de inkább a nézőteret világítsák meg, és a fejlámpát kapcsolják ki! Nem érdekel, mit szólnak hozzá a hiperhullámú kamerák. Elég, ha a hang megfelelő közvetítéséről gondoskodnak. Nem számít, ha homályosan látszom, ha a hangomat tisztán hallják! Rendben van?

- Helyes! - jött a sokhangú válasz, azután: - Fényt! Fényt!

Az emelvényen ülők közül valaki hanyagul intett a kezével, mire a nézőteret előntötte a világosság.

- Így már sokkal jobb! - mondta Gladia. - Most már tisztán látom mindnyájukat, kedves rokonok. De legjobban azt a hölgyet szeretném látni, aki kérdezett, aki tudni óhajtja a koromat. Közvetlenül hozzá szeretnék szólni. Ne húzódjon vissza, és ne szégyellje magát! Ha volt bátorsága föltenni ezt a kérdést, most mutassa meg magát nyíltan!

Várakozón nézett a tömegre. Kis idő múlva középtájt fölemelkedett egy nőalak. Sötét haját szorosan hátrafésülte, a bőre halványbarna volt, az alakját kihangsúlyozó, feszes ruha egy-két árnyalattal sötétebb.

Egy kicsit fülsértő hangon kiáltotta:

- Nem félek a nyilvánosságtól és a kérdés megismétlésétől sem. Mennyi idős ön?

Gladia nyugodtan nézett vele farkasszemet, sőt még valahogy örült is az összecsapásnak. (Hogyan lehetséges ez? Életének első három évtizedében egyetlen ember közvetlen közelségét is elviselhetetlennek érezte. Most pedig meg lehet nézni: rezzenéstelenül áll szemben ezekkel! Enyhe megrökönyödése mögött egész lelkét kellemes érzés töltötte el.)

- Kérem, maradjon állva, asszonyom, és beszéljessünk el egy kicsit egymással! Hogyan mérjük az életkort? A születés pillanatától eltelt évek számával?

A nő összeszedetten válaszolta:

- A nevem Sindra Lambid. A törvényhozó testület tagja vagyok, s ennél fogva Baley kapitány egyik "törvényalkotója" és "tisztelt vezetője". Legalábbis remélem, hogy tisztelt... - Újabb nevetés harsant az egyre vidámabb közönség soraiból. - A kérdésére válaszul: úgy vélem, valamely személy születésétől eltelt standard galaktikus évek száma éppen megfelel az életkor meghatározására. Ennek alapján én ötvennégy éves vagyok. És ön hány éves? Mi lenne, ha egyszerűen közölné velünk ezt a számot?

- Készséggel. Az én születésemtől fogva kétszázharminchárom standard galaktikus év jött s ment tova, tehát huszonhárom évtizednyinél valamivel öregebb vagyok, vagyis valamivel több mint négyszer idősebb önnél. - Gladia egyenes tartással állt a helyén, és tudta, hogy kis, vékony alakjával egészen gyermekesnek látszik a gyöngye megvilágításban.

A teremből zavarodott mormogás, mellette pedig valami nyögésszerű hang hallatszott. Gyorsan odapillantott, és meglátta, amint D. G. a homlokára szorítja a tenyerét.

- Hanem ez a lehető legpasszívabb módja az elmúló idő mérésének - folytatta Gladia. - Csupán a mennyiséget mutatja, és nem veszi figyelembe a minőséget. Az én életem eddig tökéletes nyugalomban, úgy is mondhatnánk, eléggé unalmasan telt. Rutinszerűen morzoltam az éveimet, minden kellemetlen eseménytől megvédett egy csiszoltan működő társadalom, amely nem hagyott teret lényeges változásoknak vagy kísérletezésnek, ráadásul hűséges robotjaim rendületlenül megvédelmeztek bármiféle kellemetlen kalandtól. Életemben mindössze kétszer csapott meg az izgalom lehelete, és mindkét esetben tragédia kísérte: az egyik idején, amikor harminchárom éves voltam, fiatalabb, mint az önök többsége, a gyilkosság vádja lebegett a fejem fölött. Mindkét alkalommal Elijah Baley nyomozó állt mellettem.

Gondolom, a legtöbben, ha nem is mindannyian, ismerik a történetnek azt a változatát, ahogy azt Elijah Baley fia megírta. Most ki kell egészítenem az elmondottakat egy harmadik esettel is, mivel az utóbbi hónapban igen sok izgalomban volt részem, aminek tetőfokát ez a mostani föllépésem jelenti itt,

valamennyiük előtt, mivel ez teljesen idegen mindattól, amit eddigi hosszú életem folyamán bármikor csináltam. És el kell ismerem, hogy csupán az önök kedvező viselkedése és irántam megnyilvánuló jóindulata teszi lehetővé számomra a helytállást.

Vegyék tekintetbe mindnyájan, mennyire eltér mindez az önök hétköznapi életétől. Önök igazi úttörők, akik egy újonnan meghódítandó világon élnek. Ez a világ minden, csak éppen nem megállapodott, s ezért itt minden nap maga a kaland... annak kell lennie. Ez a világ az önök élete alatt indult növekedésnek, és ma is folyamatosan gyarapszik tovább. Már maga az éghajlata is csupa megpróbáltatás. Először hideg van, azután forróság, és végül megint hideg. Rengeteget fúj a szél, tombol a vihar, és nem ritkák a hirtelen időjárás-változások. Sohasem dőlhetnek hátra és szemlélhetik álmodozva az idő múlását egy lassan vagy egyáltalán nem változó világban.

Sok baleyföldi ma kereskedő, vagy ezután válik azzá, és akkor életének felét a világűr végtelen útjain vándorolva töltheti. És ha a világuk valaha megcsöndesedik, sok lakója választhat magának új, kevésbé megszelídített világot, vagy csatlakozhat új, lakhatóvá tehető bolygó után kutató expedíciókhoz, léphet olyan földre, amelyet még nem taposott emberi lények lába, vehet részt annak alakításában, termékeny, emberi életre alkalmassá tételében.

Mérjék tehát az életet eseményekben és tettekben, teljesítményekben és izgalmakban, s akkor én egyszerű gyermek vagyok, bármelyiküknél jóval fiatalabb. Éveim nagy száma csak nyomasztó unalmat termelt számomra. Az önök rövidebb élete viszont gazdagabb volt és izgalmakban bővelkedő. Mondja meg hát, Madame Lambid, mennyi idős is voltaképpen?

- Ötvennégy jó év van mögöttem, Lady Gladia - mosolyodott el az asszony.

Ezután visszaült a helyére, miközben fölzúdult a hosszan elnyúló tapsvihár. Ennek leple alatt D. G. rekedten odasúgta neki:

- Mondja, Lady Gladia, ki tanította meg rá, hogyan kell bánnia ilyen népes közönséggel?

- Senki - suttogta vissza Gladia -, és eddig még sohasem próbáltam.

- De addig hagyja abba, amíg jól áll a szénája. Az az alak, aki most éppen föláll, az egyik leghírhedtebb héjánk. Semmi értelme összeakaszkodni vele. Mondja azt, hogy elfáradt, és foglaljon helyet. A jó öreg Bistervannal majd megbirkózunk magunk.

- De nem vagyok fáradt - tiltakozott Gladia -, nagyon is jól érzem magam.

A vele szembe forduló férfi, egészen a jobb szélén, de az emelvényhez viszonylag közel, szálas, energikus ember volt, busa fehér szemöldöke ereszként ugrott előre. Ritkuló haja szintén galambősz volt, a ruhája viszont koromfekete, csak a kabátujján és a nadrágszárán futott végig egy-egy keskeny fehér csík, mintegy szigorú keretbe foglalva szikár alakját.

A hangja mély volt és dallamos.

- A nevem - zengte hangosan - Tomas Bistervan, de sokan csak az Öregember néven emlegetnek, mert nyilván annak szeretnének látni, és nem akarják, hogy sokáig halogassam a haláloamat. Nem tudom, hogyan szólítsam önt, mivel ha jól értettem, nincsen családneve, ahhoz viszont nem ismerem eléggé, hogy a személynevet használjam. Különben bevallom, nem is óhajtom annyira megismerni.

A jelek szerint ön segített megmenteni egy baleyföldi hajót a saját világán fölállított csapdától és népének fegyvereitől, amiért köszönettel tartozunk. Végül öszszehordott itt egy sereg kenetteljes csacsiságot holmi barátságáról és rokonságról. Tiszta képmutatás! Ugyan mikor tekintett bennünket rokonainak az ön népe? Mikor ismertek el az űrlakók bármiféle kapcsolatot a Földdel és a földi emberekkel? Az persze igaz, hogy önök, űrlakók is a földi emberek leszármazottai. Mi nem feledkeztünk meg erről. De arról sem, hogy önök viszont igen! Jóval két évszázadnál tovább az űrlakók uralták a galaxist, és a Föld népét utálatos, rövid életű, járványokkal fertőzött állatokként kezelték. Most azonban, hogy mi is erőre kapunk, baráti kezüket nyújtják felénk, de ez a kéz kesztyűbe bújik előlünk, hasonlóképpen az önéhez. Ön igyekszik, hogy ne hordja fenn az orrát velünk szemben, de így is tudjuk, hogy szűrőket hord benne. Nos, ugye nem tévedek?

Gladia a levegőbe emelte a kezét.

- Lehetséges - mondta -, hogy hallgatóim ebben a teremben, de azon túl is, a hipervíziós készülékek mellett, nem látják a kesztyűmet. Valóban nem szembeötlő, de tényleg viselem. Sohasem tagadtam. És orrdugóm is van, amely a légzést alig befolyásolja, de kiszűri a levegőből a port és a mikrobákat. És a

torkomat is fertőtlenítem időnként. Talán valamivel többet mosakszom, mint az a tisztálkodáshoz föltétlenül szükséges. Ezt sem tartom titokban. Ám ez kizárólag az én fogyatékoságom jele, és nem az önöké. Az én immunrendszerem nem valami erős. Az életem eddig túl kényelmes volt, és kevés veszélynek voltam kitéve. Nem én magam választottam ezt az életmódot, és lám, mégis meg kell fizetnem az árát. Ha bármelyikük az én szerencsétlen helyzetemben lenne, ugyan mit csinálna? Például ön, Mr. Bistervan, mit tenne a helyemben?

- Ugyanazt, amit ön - válaszolta Bistervan komoran -, de mindezt a gyöngeség jelének tekinteném, annak, hogy sebezhető és életképtelen vagyok, ennél fogva félre kell állnom az erősebbek útjából. Ne beszéljen hát nekünk holmi rokonságról, maga nőszemély. Nekem mindenesetre nem rokonom. Azok közül való, akik üldöztek és kis híján megsemmisítettek bennünket, amikor erősek voltak, és vinnyogva szaladnak hozzánk, amikor gyöngék.

A teremben csöppet sem barátságos morgolódás hallatszott, de Bistervan keményen állta a sarat.

- Ön emlékszik azokra a gonoszságokra, amelyeket mi erős korunkban elkövettünk? - kérdezte Gladia lányan.

- Ne féljen, sohasem felejtjük el! - dörögte Bistervan. - Minden áldott nap a tudatában vagyunk.

- Helyes! Mert akkor azt is tudja, mitől kell óvakodnia. Megtanulta, hogy helytelen, ha az erős elnyomja a gyöngét. Ezért, amikor fordul a kerék, amikor önök lesznek erősek, mi pedig gyöngék, akkor nem nyomnak el majd bennünket.

- No persze, ezt az érvelést már hallottam valahol. Amikor erősek voltak, tudni sem akartak az ilyen erkölcsökről, de most, mikor gyöngék, lelkesen prédikálnak ezekről.

- Az önök esetében viszont, amikor gyöngék voltak, tisztában voltak az erkölcs parancsaival, és tiltakoztak az erősek viselkedésével szemben, megerősödvén azonban fittyet hánytak arra az erkölcsiségre. Márpedig biztosan jobb, ha az erkölcstelen válik erkölcsössé, amikor úgy hozza a szükség, mint ha az erkölcsös feledkezik meg az illendőségről, amint jobban megy a sora.

- Csak azt adjuk vissza, amit kaptunk - harsogta Bistervan magasba emelt ököllel.

- Pedig azt kellene adniuk, amit maguk is kapni szerettek volna - tárta szét a karját Gladia mintegy ölelő mozdulattal. - Mivel valaha a múltban mindenkivel történt némi megbosszulni való igazságtalanság, ön azt hangoztatja, barátom, hogy az erősek mindenkori szent joga elnyomni a gyöngét. Ezt mondván azonban jogosnak ismeri el az úrlakók korábbi tetteit, és semmi alapja nincs a jelenre panaszkodni. Én viszont azt mondom: az elnyomás akkor is helytelen volt, amikor mi gyakoroltuk a múltban, és akkor is az lesz, amikor majd önök teszik ugyanezt a jövőben. A múltat sajnos nem változtathatjuk meg, de abban még dönthetünk, milyen jövőt teremtünk magunknak.

Gladia elhallgatott, de miután Bistervan nem válaszolt azonnal, odakiáltotta a hallgatóságnak:

- Ki akar hát egy új galaxist, nem pedig a régi rossz világ szakadatlan újratekermését?

Ismét fölcsattant a taps, de Bistervan égnek emelte a karját, és szentori hangon elbődült:

- Várjanak! Várjanak! Ne legyenek bolondok! Hagyják abba!

Lassan elült a zaj, mire Bistervan így folytatta:

- Gondolják, hogy ez a nő hiszi is, amit mond? Gondolják, hogy az úrlakók bármi jót akarnának nekünk? Még ma is erősnek hiszik magukat, éppúgy lenéznek bennünket, mint mindig, s megsemmisítésünkre törekszenek, hacsak mi nem zúzzuk szét őket előbb. Ez a nő idejön hozzánk, mi pedig jó bolondok módjára ünnepeljük őt, valakit csinálunk belőle. Nos, mérlegeljük csak egy kicsit a szavait. Kérjen bármelyikük engedélyt egy úrlakó világ meglátogatására, és majd meglátjuk, mi lesz a válasz! Vagy ha egy egész világ áll mögöttük, mint Baley kapitány esetében, s ezért kénytelenek engedélyezni a leszállását, végül is hogyan fogadják? Kérdezzék csak meg a kapitányt, kedves rokonként látták-e vendégül?

Ez a nő, minden szava ellenére, képmutató; de nem is ellenükre, hanem egyenesen általuk az! Minden mondata csak képmutatásának ékes bizonyítéka. A legyengült immunrendszeréről panaszkodik nyafogva, és váltig állítja, hogy védekeznie kell a fertőzés veszélye ellen. Természetesen nem azért teszi, mert mocskosnak és fertőzöttnek tekint bennünket, nem, ilyesmi még csak eszébe sem jutna! Nyavalyog az unalmas életéről, amelyben minden bajtól-bánattól megvédelmezi őt egy kiválóan szervezett társadalom és szolgálatkész robotjainak serege. Ó, mennyire gyűlölheti azt az életet! De ugyan miféle veszély

leselkedik rá itt? Miféle balszerencsében lehet része a mi bolygónkon? És lám, még ide is magával cipelt két robotot! Ebben a teremben ünnepeljük őt, és valóságos hőst csinálunk belőle, a robotjai mégis ott lapulnak mögötte! Ott vannak, fenn az emelvényen, a közvetlen közelében. Most, hogy az egész termet megvilágították, bárki láthatja őket. Az egyikük egy hitvány emberutánzat, a neve R. Daneel Olivaw. A másik egyszerűen szégyentelen robot, tiszta fémszerkezet, a neve pedig R. Giskard Reventlov. Üdvözlétek hát őket is, baleyföldi testvéreim! Azok ennek az asszonynak az igazi rokonai!

- Sakk-matt! - suttogta D. G. feszülten.

- Még nem egészen - sűgta vissza Gladia.

A teremben sokan úgy tekergették a nyakukat, mintha hirtelen viszketés tört volna rájuk, és szájak ezrei suttogták visszafojtott lélegzettel a "robot" szót.

- Minden nehézség nélkül megnézhetik őket! - kiáltotta Gladia. - Daneel, Giskard, álljatok föl!

A két robot abban a pillanatban felmagasodott mögötte.

- Lépjetek ide mellém! Nehogy eltakarjalak benneteket. Nem mintha olyan terjedelmes lennék, de azért mégis. Most pedig hadd világosítsak meg önök előtt néhány részletet. Ez a két robot nem azért jött velem, hogy mindennapi szolgálatot lásson el mellettem. Valóban, a házamban segítségemre vannak az Aurorán, ötvenegy további robot társaságában, más szóval olyan munkákkal nem foglalkozom, amelyeket robotok is elvégezhetnek helyettem. Ez az általános szokás azon a világon, amelyen élek. A robotok bonyolultsága, a képességeik és az intelligenciájuk eltérő, és ez a kettő mindezen tulajdonságok tekintetében magas színvonalú. Daneel intelligenciája például, véleményem szerint, minden robotok között a legközelebb áll az emberéhez, mármint azokon a területeken, ahol az ilyen összehasonlítás egyáltalán lehetséges. Erre az útra csak ezt a két robotot hoztam magammal, és ők sem nyújtanak különleges szolgálatokat ezekben a napokban. Ha kíváncsiak rá, hát magam öltözködöm, magam fürdöm, magam használom az evőeszközeimet, és ha sétálni megyek, nem vitetem magamat. Talán testőrként alkalmazom őket? Nem! Megvédenek, ha kell, az igaz, de éppen úgy más embernek is védelmére kelnek, ha szüksége van segítségre. A Solarián például, nem is olyan régen, Daneel minden tőle telhetőt megtett Baley kapitány védelmére, az én esetemben pedig létezésének a föladására is készen állt. Nélküle a hajót sem menthettük volna meg.

Ezen a helyen pedig valóban semmi szükségem külön védelemre. Végül is az emelvény előtt speciális erőtér húzódik, amely e célból tökéletesen elegendő. Nem az én kérésemre került oda, de ott van, és kielégítően biztosítja a szükséges védelmet.

Akkor végül is miért vannak velem a robotjaim?

Mindazok, akik önök közül jól ismerik Elijah Baley történetét, aki megszabadította a Földet űrlakó uraitól, útjára indította a telepes világok politikáját, akinek a fia vezette erre a bolygóra az első embereket - különben miért kapta volna ezt a nevet? -, azok azt is tudhatják, hogy jóval a mi ismeretségünk előtt Elijah Baley együtt dolgozott Daneellel. Együtt dolgoztak a Földön, a Solarián és az Aurorán egyaránt.

Valamennyi nagyszabású ügyben. Daneel számára Elijah Baley mindig is Elijah kollégám volt. Nem tudom, mindez szerepel-e az életrajzában, de nyugodt lélekkel elfogadhatják ez ügyben az én szavamat. És bár a földi ember, Elijah Baley kezdetben nagyon bizalmatlan volt Daneel iránt, később igazi barátság alakult ki közöttük. Amikor pedig Elijah Baley haldokolt ezen a bolygón, tizenhat évtizeddel ezelőtt, amikor itt még csak néhány hevenyészve összeszerelt épület állt, pár szegényes veteményeskert közepén, nem a fia volt mellette utolsó pillanataiban. Még csak nem is én. (Egy kísérteties pillanatig Gladia attól rettegett, hogy a hangja cserbenhagyja.) Nem, ő Daneelért küldött, és addig ragaszkodott az életéhez, míg a robot meg nem érkezett.

Igen, Daneel most másodszor jár ezen a bolygón. Én is itt voltam akkor, de körpályán maradtam odafönt. (Nyugalom!) Daneel szállt le hozzá, és ő hallhatta a legutolsó szavait. Nos, mindez semmit sem jelent az önök számára?

Hangja egy kicsit magasabbra emelkedett, amikor ő is megrázta öklét a levegőben.

- Hát nekem kell mindezt elmondanom önöknek? Eddig nem tudtak róla? Íme, a robot, akit Elijah Baley szeretett. Igenis szerette! Én is szerettem volna találkozni vele a halála előtt... elbúcsúzni tőle, de ő Daneelt akarta, pontosan ezt a Daneelt! Aki most itt áll mellettem.

Emez pedig Giskard, aki csak az Aurorán találkozott Elijah Baleyvel, ám ott sikerült megmentenie az életét. E két robot nélkül Elijah Baley sohasem érhetne volna el a célját. Máig az űrlakó világok uralkodnának, a telepések világi nem is léteznének, és önök közül senki sem lenne itt. Én tudom ezt, és önök is tudják. Kíváncsi vagyok rá, Mr. Tomas Bistervan is tisztában van-e ezzel.

A Daneel és a Giskard név megbecsülésnek örvend ezen a világon. Elijah Baley leszármazottai gyakran veszik fel őket az őstük kifejezett kérésére. Jőmagam azon a hajón érkeztem ide, amelynek kapitánya Daneel Giskard Baley. Szeretném tudni, hogy az e teremben és a hipervízió most velünk együtt lévők közül hányan viselik a Daneel vagy a Giskard nevet. Nos, a mögöttem álló robotok tiszteletére kapták a nevüket! Mindazok méltóak talán Tomas Bistervan megvetésére?

A hallgatóság soraiban egyre erősödött a mormogás, mire Gladia parancsolón fölemelte a kezét.

- Egy pillanat! Még egy pillanat! Hadd fejezzem be! Még nem árultam el önöknek, miért hoztam magammal ezt a két robotot.

Minden száj azonnal elhallgatott.

- Ez a két robot sohasem felejtette el Elijah Baleyt, ahogyan én sem. Az elmúlt évtizedek alatt hajszálnyit sem halványodott az emlékezetük. Amikor fölszálltam Baley kapitány hajójára, és tudomásomra jutott, hogy a Baleyföldre is el kell jönnöm, hogyan hagyhattam volna hátra ezt a két robotot? Ők is szerették volna látni a világot, amelynek létét Elijah tette lehetővé, amelyen utolsó évtizedeit leélte, és ahol végül meghalt.

Igen, valóban robotok ők, de értelmes robotok, akik hűségesen és jól szolgáltak Elijah Baley mellett. Nem elegendő, ha csupán az emberi lényeket tiszteljük, minden intelligens teremtményt meg kell becsülnünk. Hát ezért hoztam őket ide! - Majd végső befejezésképpen hangosan elkiáltotta magát: - Talán rosszul tettem?!

Azonnal meg is kapta a választ: gigászi erővel harsant föl a "Neem!" kiáltás, szinte megremegtek tőle a terem falai, mindenki talpra ugrott, tapsolt, dübörgött, üvöltött, visongott, hosszan és egyre tovább.

Gladia mosolyogva nézte a tömeget, s miközben a láрма sehogy sem akart véget érni, két dologra lett figyelmes: először is fürdött a verejtékben, másodsor: boldogabb volt, mint eddigi életében valaha.

Mintha egész életében csak erre a pillanatra várt volna. A pillanatra, amikor ő, aki elszigeteltségben nőtt föl, végre, huszonhárom évtized elmúltával megtanulja, hogyan nézzen szembe seregnyi emberrel, hogyan irányítsa őket, befolyásolja az akaratukat.

Önfeledten hallgatta hát a fáradhatatlan, harsány üdvözlőgást tovább... egyre tovább...

35.

Jó idő elmúlt addig - fogalma sem volt róla, mennyi -, mire Gladia végleg magához tért.

Először a szünni nem akaró láрма követte, amint a biztonsági őrök utat törnek neki a tömegen át, azután a hosszú bolyongás a végtelen folyosókon, amelyek mintha egyre mélyebbre és mélyebbre ereszkednének a felszín alá.

D. G.-vel hamar elveszítette a kapcsolatot, s abban sem volt biztos, hogy Daneel és Giskard ott halad mögötte. Szeretett volna érdeklődni utánuk, de csak arctalan tömeget talált maga körül. Halványan ugyan eszébe jutott, hogy a robotoknak a közelében kell lenniük, mert semmiképp sem hagynák tőle elszakítani magukat, és biztosan fölfigyelnek a dulakodásra, ha ilyen kísérlet történik.

Amikor végre egy tágasabb helyiséghez értek, a két robot valóban ott volt mellette. Nem tudta, hová került tulajdonképpen, de a szoba elég tágas volt és tiszta. Aurorai körülményeihez képest meglehetősen szegényes, de a hajón használt kabinjával összehasonlítva határozottan fényűző volt.

- Itt biztonságban lesz, asszonyom - mondta az utolsóként távozó testőr. - Ha bármire szüksége lenne, csak tudassa velünk. - És a férfi az ágy mellett álló asztalkán lévő szerkezetre mutatott.

Gladia rámeredt, de mire megfordult, hogy megkérdezze, mi az és hogyan működik, kísérője már elment. "No jól van - gondolta magában -, majd csak elboldogulok valahogy."

- Giskard - szólalt meg kimerülten -, nézz utána, melyik ajtó vezet a fürdőszobába, és hogyan működik a zuhanyozó! Semmire sincs most annyira szükségem, mint egy forró zuhanyra.

Még mindig verejtékben úszva, óvatosanült le, nehogy összemaszatolja a széket. Természetellenesen feszes testtartásától már sajogni kezdtek a tagjai, mikor Giskard végre fölbukkant.

- A víz máris folyik, madame - közölte a robot -, és a hőmérsékletet is beállítottam. Van ott valami szilárd anyag, amit szappannak vélek, és némi durva textilnemű, amelyben megtörülközhet, és még pár egyéb dolog, aminek esetleg hasznát veheti.

- Köszönöm, Giskard - mormolta Gladia, teljesen tisztában lévén vele, hogy az ilyen fejlett robotok csak vonakodva végeznek el olyan alantas munkákat, amelyet éppen most kért tőle. De a körülmények megváltoztatják a mindenkori helyzetet.

Ha úgy érezte, eddig még sohasem volt ennyire szüksége egy jó zuhanyozásra, most megállapíthatta, hogy ennyire jól sem esett még soha. Sokkal tovább tartott a tisztálkodás, mint föltétlen kellett volna, s miután végzett, még csak eszébe sem jutott, hogy a törülközőket vajon fertőtlenítették-e valamilyen sugárzással, szóval sterilek-e, csak miután már megszáritkozott, akkor pedig - eső után köpönyeg.

Turkált egy darabig a Giskard által kikészített holmi között: volt ott púder, dezodor, fésű, fogkrém, hajszáritó, de nem talált semmit, amit fogkefének használhatott volna. Végül föladta a kutatást, és az ujját használta, ám ez a legkevésbé sem bizonyult kielégítőnek. A fésűt szappannal alaposan megmosta használat előtt, de még így is vizolygott az érintésétől. Talált valami köntösfélét is, amely bizonyára megfelel majd hálórúhának. A szaga ugyan tiszta volt, de a tükörben rettentő slamosnak látta.

- Asszonyom, a kapitány érdeklődik, hogy meglátogathatja-e - szólalt meg Daneel.

- Miért ne? - dünnyögte Gladia, és tovább kutakodott valami megfelelőbb hálórúha után. - Engedd be!

D. G. fáradtnak, sőt nyúzottnak látszott, de amikor a nő felé fordult és üdvözölte, feszesen elmosolyodott.

- Alig látszik hihetőnek az a több mint huszonhárom évtized.

- Micsoda? Ebben a vacakban?

- Az csak erősíti a kételyt, ugyanis félig áttetsző... vagy nem is tudta?

Gladia bizonytalanul végignézett a hálócukán.

- Háát jó, ha ez magát szórakoztatja, de én már ettől függetlenül leélttem két egész és egyharmad évszázadot.

- Így ránézésre senki sem merné állítani. Fiatal korában rendkívüli szépség lehetett.

- Ezt soha senki sem mondta nekem. Olyan kis bájos, szerintem ez a jelző volt a legtöbb, amit elvárhattam. Mellesleg, hogyan kell használni azt a szerkezetet?

- Ó, a hívódobozt? Csak nyúljon az érintkezőfolthoz a jobb oldalán, és máris megkérdezi valaki, miben lehet a szolgálatára, utána már biztosan boldogul vele.

- Helyes. Szükségem lesz egy fogkefére, egy hajkefére és még némi ruházatra.

- A kefékről majd én gondoskodom. Ami a ruhákat illeti, az már bonyolultabb. A szekrényében lóg egypár ruhászsák. A legjobb minőségű baleyföldi anyagokat találja majd közöttük, amik nem biztos, hogy tetszenek majd. Azt sem garantálhatom, hogy illenek az alakjára. A legtöbb itteni nő magasabb és határozottan testesebb önnél. De ez nem sokat számít. Gondolom, egy jó darabig elszigeteltségben marad még.

- De miért?

- Hát figyeljen jól, hölgyem. Úgy tűnik, ma este beszédet mondott, és ha jól emlékszem, többszöri figyelmeztetésem ellenére sem ült vissza a helyére.

- Érzésem szerint egész jól sikerült, D. G.

- Ez igaz. Fergeteges sikere volt. - D. G. elmosolyodott, és féloldalt megvakargatta a szakállát, mintha ezzel segítené a legmegfelelőbb szavak kiválogatását. - Hanem a sikernek is megvan a maga ára. E pillanatban, bátran állíthatom, ön a legnépszerűbb személyiség az egész bolygón, ezért minden baleyföldi látni akarja, és szeretné meg is érinteni. Ha innen kimozdulna, azonnal hatalmas fölfordulás keletkezne. Legalábbis amíg le nem csillapodik egy kissé a dolog. Azt pedig nem tudhatjuk biztosan, mennyi idő kell ehhez.

Most ugyan még a legharciasabb héják is ön mellett üvöltöttek, de a holnap hideg fényében, amikor a hipnózis és a hisztéria elhalványul, biztosan dühbe jönnek majd. Ha az öreg Bistervannak nem is jutott eszébe közvetlenül a beszéde után végezni önnel, holnapra biztosan életcéljává lép elő, hogy hosszú

kínzások által pusztítsa el. És bőven akadnak hívei, akik készséggel kedveskednének az Öregúrnak azzal, hogy e kis szeszélyét kielégíthesse.

Hát ezért tartjuk itt bezárva, asszonyom. Ezért őrzi ezt a szobát, ezt az emeletet, ezt az egész szállodát nem is tudom, hány szakasznyi biztonsági fegyveres, akik között csak remélem, hogy nem akadnak álcázott héják. És mivel én olyan közel kerültem önhöz ebben a hősi drámában, magam is fogoly lettem, még az épületből sem léphetek ki.

- Ó! - sóhajtott fel Gladia üres tekintettel. - Igazán sajnálom. Ezek szerint a családjával sem találkozhat.

- A kereskedőknek általában nincs hagyományos értelemben vett családjuk - vonta meg a vállát D. G.

- Akkor a barátnőjével.

- Ő majdcsak túléli valahogy; meglehet, könnyebben, mint én. - És D. G. elgondolkodva mérte végig Gladia alakját.

- Még csak ne is gondoljon rá, kapitány! - mormolta a nő hűvösen.

- Azt semmi sem akadályozhatja meg, hogy gondoljak rá - vonta föl a szemöldökét D. G. -, de tenni nem fogok semmit, asszonyom, ígérem.

- És mégis, mit gondol, meddig kell itt rostokolnom? De komolyan!

- Az az Igazgatóságtól függ.

- Milyen Igazgatóságtól?

- Az ötszemélyes végrehajtó testületünktől, madame. Öt ember - emelte föl a kezét szétterpesztett ujjakkal -, mindannyian öt évet dolgoznak meghatározott sorrendben, minden évben egyikük helyére új személy kerül, és időközi választások is előfordulhatnak haláleset vagy valamelyikük tartós munkaképtelensége esetén. Ez biztosítja a folyamatosságot, és csökkenti az egyszemélyi uralom veszélyét. Persze minden döntést alaposan meg kell vitatniuk, s ez nem kevés időbe kerül, sokszor nem is győzzük kívánni.

- Viszont, gondolom - jegyezte meg Gladia -, ha az egyikük elszánt és erőszakos természetű személyiség...

- Akkor rákényszerítheti az akaratát a többiekre. Ilyesmi olykor előfordult, de most nem olyan időket élünk, ha érti, mire gondolok. Most Genovus Pandaral a főigazgató. Csipetnyi rosszakarát sincs benne, de elég határozatlan egyéniség... ez pedig néha éppolyan kockázatos lehet. Őt beszéltem rá, engedélyezze a robotjai jelenlétét az emelvényen, és ez elég rossz ötletnek bizonyult. Igazi öngól volt mindkettőnk számára.

- Miért lett volna rossz ötlet? Az embereknek igenis tetszett!

- Túlságosan is, asszonyom. Azt szerettük volna, ha megmarad kedvenc űrlakó hősnőnknek, segít kicsit a kedélyek lelohasztásában, nehogy belekeveredjünk egy idő előtti háborúskodásba. Igen jól beszélt a hosszú életről, megkedveltette velük a saját rövid életüket, de azután a robotokat is, az pedig már nem tetszik nekünk. Mellesleg az űrlakókkal való rokonság nyilvános fölmagasztalása sem szolgált igazán örömünkre.

- Szóval nem akarnak idő előtti háborút, de elhamarkodott békét sem, erről van szó?

- Helyesen fogalmaz, madame.

- De akkor végül is mit akarnak?

- A galaxist... az egész galaxist! Be akarjuk telepíteni minden lakható bolygóját, és nem kevesebbet óhajtunk, mint egy teljes, Galaktikus Birodalmat. És nem akarjuk, hogy ebbe az űrlakók beleszóljanak. A saját bolygóikon megmaradhatnak és élhetnek tovább a kedvük szerint, de ne szóljanak bele a dolgainkba!

- De akkor bezárják őket a mostani ötven világukba, ahogyan mi szigeteltük el a földi embereket oly hosszú ideig. Ugyanaz a jó öreg igazságtalanság. Maga éppolyan rosszindulatú, akár Bistervan.

- A helyzet egészen más. A földi embereket önök azért tartották kordában, mert féltek a hódító erejüktől. Önöknek, űrlakóknak nincsenek ilyen képességeik. Önök a hosszú élet útját és a robotjaikat választották, s ezzel lemondtak az igazi életerőről. És ma már ötven világuk sincs. A Solariát ugyanis elhagyták. Idővel a többiek is elnéptelenednek majd. A telepések nincsenek érdekelve az űrlakók kipusztításában, de ugyan miért akadályoznák meg, hogy maguktól végigmenjenek kiválasztott útjukon? A beszéde pedig éppen az ebbe a folyamatba való beavatkozást jelentette.

- Ennek őszintén örülök. Mégis, mit gondol, mit kellett volna mondanom?

- Hát nem megmondtam? A szeretetről és a békéről kellett volna szólnia, azután leülnie. Az egészet elintézhette volna, mondjuk, egy perc alatt.

- Nem akarom elhinni, hogy valóban ilyen ostobaságot várt el tőlem! - csattant föl Gladia ingerülten. - Mégis, kinek néz engem?
- Annak, aminek ön is tekintette magát: valakinek, aki halálosan retteg a beszéd kényszerétől. Honnan sejtettük volna, hogy ön egy olyan örült nőszemély, aki képes fél óra alatt föllelkesíteni a népet azért, ami ellen emberöltőkön keresztül üvöltve tiltakoztak? De ez a beszélgetés, látom, nem vezet sehová - állt fel nehézkesen D. G. - Én is szeretném rendbe szedni magam, és egyszer végre egy jót aludni... ha tudok. Holnap ismét találkozunk.
- És mikor derül majd ki, mit döntöttek az igazgatóik velem kapcsolatban?
- Amikor majd ők maguk is dűlőre jutnak, és ez aligha következik be hamarosan. Nos, jó éjszakát, madame.

36.

- Rájöttem valamire - mondta Giskard mindennemű érzelemtől mentes hangon. - És ezt annak köszönhetem, hogy létezésem során először kellett szembenéznem egyszerre több ezer emberi lénnel. Ha ez két évszázaddal előbb esik meg, akkor tettem volna ezt a fölfedezést. Ha pedig sohasem kerülök szembe ilyen tömeggel, biztosan sohasem jövök rá a dologra. Gondolj csak rá, hány létfontosságú mozzanat került el az én figyelmemet, amelyeket nem fogtam fel és soha nem is fogok, pusztán mivel a megfelelő körülmények nem úgy alakultak számomra. Mindezt sohasem tudhatom meg, ha a feltételek nem úgy alakulnak, és arra valójában nem is számíthatok.
- Nem hittem volna, Giskard barátom - mormolta Daneel -, hogy Lady Gladia régóta visszavonult életmódja mellett ilyen szilárd lélekkel képes szembenézni több ezer emberi lénnel. Azt hittem, meg sem mer majd szólalni. Amikor mégis megtette, arra gondoltam, talán te befolyásoltad őt, miután rájöttél, hogy ezt a sérelme nélkül megteheted. Valóban így történt?
- Csupán annyit mertem megtenni, Daneel barátom - felelte Giskard -, hogy fölszabadítottam egy-két könnyebb gátlását, miáltal szólhat néhány szót, és a hangját meg is hallják a teremben.
- De ennél sokkal többre volt képes.
- Ez után a parányi változtatás után a hallgatóság seregnyi tudatát kezdtem vizsgálni. Lady Gladiához hasonlóan még soha nem álltam szemben ekkora tömeggel, s ez legalább annyira megrémített, mint őt. Először úgy éreztem, semmit sem kezdhettek a rám zúduló rengeteg összekuszálódott tudathullámmal. Teljesen tehetetlennek éreztem magamat. Azután fölismertem a barátságosság, érdeklődés és kíváncsiság halvány áramlatait; képtelen vagyok szavakba önteni a lényegüket, de fölfogtam bennük a Lady Gladia iránti rokonszenv árnyalatait. Eljátszadoztam azokkal a szálakkal, amelyekről úgy véltem, egy kicsit megerősíthetik és fölfokozhatják ezeket az érzelmeket. Némi Lady Gladia iránti kedvező reakciót próbáltam így kicsikarni, amiből bátorságot meríthet, hogy ne kelljen tovább befolyásolnom az ő tudatát. Mindössze ennyit tettem. Nem tudom, hány alkalmas érzelmi szálát tudtam végül megfeszíteni, de nem sokat.
- És utána mi történt, Giskard barátom?
- Rájöttem, Daneel barátom, hogy valami olyasmit műveltem, ami képes önmaga további gerjesztésére. Valamennyi általam megfeszített szál hasonló hatással volt a szomszédjára, s azok kettesével már egyszerre többet befolyásolhattak a kívánt irányba. A továbbiakban már nem kellett tennem semmit. A Lady Gladia szavait elismerő apró megnyilvánulások: hangok, tekintetek, mozdulatok tovább bátorították a többieket is. Ekkor valami még különösebbre figyeltem föl. Mindezeket az apró jelenségeket, amelyeket csupán a sok tudat hozzáférhetősége által ismerhettem föl, valahogy Lady Gladia is érzékelhette, mert újabb gátlásai szűntek meg az én mindennemű beavatkozásom nélkül. Gyorsabban és magabiztosabban beszélt, és a hallgatóság is egyre kedvezőbben fogadta a szavait az én bármiféle közreműködésem nélkül. A végén pedig olyan hisztéria, olyan villámlással és égzengéssel kísért tudatzivatar tört ki, hogy el kellett zárnom előle a saját agyamat, különben vészesen túlterheltem volna az áramköreimet. Eddigi létezésem alatt sohasem találkoztam semmi ehhez foghatóval, és az egész tömegben úgy indult be ez a lázas folyamat, hogy semmi többet nem tettem a bátorítására, mint eddig mindössze néhány emberi

lény esetében. Ráadásul úgy érzem: a hatás túlterjedt az én tudatom számára hozzáférhető hallgatóságon, és azokat is megérintette, akik a hiperadás segítségével követték az eseményeket.

- Nem értem, hogyan lehetséges ez, Giskard barátom - mormolta Daneel.

- Én magam sem, Daneel barátom. Én nem vagyok emberi lény. Nem rendelkezem közvetlenül a rendkívül bonyolult és ellentmondásos emberi tudat érzékelésének lehetőségével, így reakciói mechanizmusa is megfoghatatlan számomra. Mégis úgy tűnik, a tömegek könnyebben befolyásolhatók, mint az egyének. Ez erős paradoxonnak tűnik. Hiszen nagyobb súlyt nehezebb megmozgatni, mint kisebbet. Nagyobb energiamennyiséggel nehezebb szembeszegülni, mint csekélyebbel. Hosszabb távot több idő alatt tehetünk meg, mint rövidebbet. Akkor miért könnyebb sok személy együttes befolyásolása, mint néhányé? Te emberi lényhez hasonlóan gondolkodsz, Daneel barátom, meg tudnád ezt magyarázni valahogy?

- Magad említetted, Giskard barátom, hogy ez valamiféle öngerjesztő folyamat volt - felelte Daneel -, olyasmiről, mint egy járvány. Egyetlen szikra elegendő lehet egy egész erdő fölperzseléséhez.

Giskard elhallgatott, és úgy látszott, erőteljesen gondolkodik.

- Nem az értelem fertőző - szólalt meg kisvártatva -, hanem az érzelmek. Madame Gladia olyan érveket válogatott össze, amelyek a hallgatósága érzéseit mozgatták meg. Nem próbált észérveket használni velük szemben. Lehetséges tehát, hogy minél nagyobb egy tömeg, annál könnyebb az érzelmeik, mintsem a józan értelmük befolyásolása.

Mivel az érzelmek száma csekély, az észérvek pedig hatalmas, az embertömeg viselkedése könnyebben megjósolható, mint egyetlen személyé. Ez pedig azt jelenti, hogy ha a történelmi folyamatok előrejelzésének törvényeit akarjuk meghatározni, akkor nagyobb tömegeket kell megvizsgálnunk, s minél nagyobbakat, annál jobb. Ez lehetne a lélektani történelem Első Törvénye, az emberiség kutatásának kulcsa. És mégis...

- Nos?

- Megdöböntő, hogy ennek fölismerése ennyi időmbe került, pusztán azért, mert nem vagyok emberi lény. Egy ember talán ösztönösen elég jól megismerheti a saját tudatát ahhoz, hogy a kellő irányban befolyásolja a hozzá hasonlókéit. Madame Gladia, akinek semmi tapasztalata nem volt a népes tömegek kezelésében, mesterien oldotta meg ezt a feladatot. Mennyivel kedvezőbb helyzetben lennénk, ha olyasvalaki állna mellettünk, mint Elijah Baley! Mondd, Daneel barátom, te nem gondoltál rá?

- Talán érzékeled is a képét a tudatomban, Giskard barátom - dörmögte Daneel. - Roppant meglepő.

- Nem érzékelem őt, Daneel barátom. A te gondolataidat nem foghatom föl. De képes vagyok az érzelmek és indulatok érzékelésére, és a tudatod olyan mintázatot öltött, amelyből korábbi tapasztalataim alapján kiszűrhettem Elijah Baley jelenlétét.

- Madame Gladia megemlítette, hogy életében én találkoztam utoljára Elijah Baley kollégámmal, ezért emlékezetemben éppen azt a pillanatot idéztem föl. Azon gondolkodom most, amit akkor mondott.

- És miért, Daneel barátom?

- A jelentését próbálom megérteni. Úgy érzem, nagyon fontos lehet.

- Hogyan jelenthetne többet, amit akkor mondott, a szavai tartalmánál? Ha valami rejtett gondolat bújt volna meg mögöttük, Elijah biztosan ki is mondta volna.

- Talán - dünnyögte Daneel csöndesen - Elijah kollégám maga sem értette tisztán, mit jelentenek a szavai...

10. A beszéd után

37.

Emlékezet!

Úgy lapult Daneel tudatában, mint valami végtelenül részletes könyv, amelyet szükség esetén bármikor föllapozhat. Egyes részleteit gyakran elővette a szükséges adatok miatt, de Daneel igen ritkán nyúlt hozzá csupán a tartalma átlapozgatása végett. Amikor nagy ritkán ilyesmit tett, főként Elijah Baley történetét idézte föl.

Sok évtizeddel ezelőtt Daneel akkor járt a Baleyföldön, amikor Elijah Baley még életben volt. Madame Gladia is vele tartott, de miután körpályára álltak a Baleyföld körül, Bentley Baley fölszállt hozzá kis lélekvesztőjén, és hajója fedélzetére lépett. Akkor már meglehetősen megviselt, középkorú férfi volt. Enyhén ellenséges kifejezéssel mérte végig az asszonyt, és kijelentette:

- Nem találkozhat vele, madame.

- De miért nem? - kérdezte Gladia színpogva.

- Ő nem óhajtja, asszonyom, és nekem tiszteletben kell tartanom a kívánságát.

- Nem hiszek önnek, Mr. Baley.

- Saját keze írásával és hangfelvételével igazolhatom, madame. Nem tudhatom, fölismeri-e ön a kézírását vagy a hangját, de becsületszavamat adom, hogy mindez tőle származik, és senki nem alkalmazott vele szemben semmiféle erőszakot.

A nő visszavonult a kabinjába, és egyedül olvasta el, hallgatta meg az üzenetet. Azután előbújt, és legyőzötten, mégis határozottan mondta:

- Daneel, egyedül kell lemenned és találkoznod vele! Ő kívánja így. Utána azonban be kell számolnod nekem minden szóról, ami köztetek esett, és mindenről, ami történt.

- Igen, asszonyom - válaszolta Daneel.

A robot ezután beszállt Bentley lélekvesztőjébe, miközben a fiatalember közölte vele:

- A robotokat nem tűrik meg ezen a világon, Daneel, de a te esetemben kivételt tesznek, mert atyám óhajtja így, és a mi köreinkben őt megkülönböztetett tisztelet övezi. Én semmilyen személyes ellenérzést nem táplálok veled szemben, ezt tudod, de ettől függetlenül igen szűk korlátok között kell megférned a mi világunkon. Most egyenesen elviszlek apámhoz. Amint végeztetek a beszélgetéssel, azonnal visszaszállítalak a hajókra. Megértetted?

- Igen, értem, uram. Hogy van az édesapja?

- Haldoklik - mondta Bentley, talán szándékolt kíméletlenséggel.

- Ezt értem - mondta Daneel észrevehetően megremegő hangon, ami nem szokványos emóció volt, hanem annak a következménye, hogy az emberi lény halála, lett légyen mégoly kivédhetetlen is, összezavarta agya pozitronikus pályáját. - Csupán azt szeretném tudni: mikor kell meghalnia?

- Már jóval ezelőtt el kellett volna érkeznie az idejének. Csupán azért kapaszkodik még a létezésbe, mert nem akar elmenni, amíg nem találkozott veled utoljára.

Közben leszálltak. Nagy volt ez a világ, de a lakott része, ha egyáltalán beszélhetünk ilyesméről, még elhanyagolhatóan kicsiny volt. Felhők borították az eget, nemrégén eshetett az eső. A hosszú, egyenes utcák üresek voltak, mintha az arra vetődő lakosoknak semmi kedve nem lett volna összeseregleni egy robot kedvéért. A földjáró átsuhant velük az üres településen, és megállt egy, a többinél nagyobb ház előtt. Egyszerre léptek be. A belső ajtó előtt Bentley megállt.

- Atyám odabent van - mondta szomorúan. - Egyedül kell belépned hozzá. Nem akarja, hogy én is ott legyek melletted. Menj hát! Lehet, hogy nem is ismered majd föl.

Daneel belépett az elhomályosított szobába. Szeme gyorsan alkalmazkodott a helyzethez, és megpillantott egy csillogó leplekbe burkolt, alig kivehető, vézna testet. Ekkor a világítás egy kicsit felerősödött, és Daneel ráismert az arcvonásaira.

Bentley igazat mondott: Daneel alig fölismerhető, öreg barátját látta maga előtt. A szeme csukva volt, s Daneel egy pillanatra halottnak hitte az előtte fekvő alakot. Eddig még sohasem látott halott emberi lényt, és most a megdöbbenő látvány hatására úgy érezte, a lába mindjárt összecsuclik alatta.

Ekkor azonban az öregember szeme kinyílt, és Daneel visszanyerte az egyensúlyát, bár még ezután is valami megmagyarázhatatlan gyöngeséget érzett a tagjaiban.

Az öregember szeme rámeredt, és fáradt, ráncos ajkán megjelent valami homályos, halvány mosoly.

- Daneel! Jó, öreg barátom, Daneel! - Az elsuttogott szavakban a valamikori Elijah Baley hangja rémlett föl. A lepedő alól lassan kiemelkedett egy elgyötört, ráncos kéz, és Daneel végre bizonyossággal fölismerte régi kollégáját.

- Elijah kollégám! - suttogta csöndesen.

- Köszönöm... köszönöm, hogy eljöttél!

- Fontos volt számomra ez az eljövétel, Elijah kollégám!

- Attól féltem, esetleg nem engedélyezik. Azok... a többiek... még a saját fiam is... csupán robotnak néznek.

- De én valóban robot vagyok!

- Számomra nem, Daneel. Te nem változtál meg, ugye? Ugyan nem látlak egész világosan, de most is pontosan olyannak tűnsz, mint akkor régen. Mikor is láttalak utoljára? Vagy huszonkilenc évvel ezelőtt!

- Igen, és... Elijah kollégám, én mindez idő alatt semmit sem változtam... tehát láthatod: robot vagyok!

- Én viszont megváltoztam, mégpedig alaposan. Nem lett volna szabad megengednem, hogy ebben az állapotban láss, de lám, túl gyenge voltam leküzdeni a vágyat, hogy újra találkozhassam veled. - Baley hangja kicsit megerősödött, mintha Daneel jelenléte adott volna neki új erőt.

- Akármennyire megváltoztál is, Elijah kollégám, én örülök, hogy itt lehetek veled.

- És Lady Gladia... hogy van?

- Jól. Ő is eljött velem.

- De nincs... - Elijah megpróbált körülnézni, és ettől enyhe fájdalom keveredett a hangjába.

- Nem, nem szállt le erre a világra, a hajója odafönt kering. Tudomására hozták, hogy nem óhajtod látni, és ő megértette.

- Nem igaz! Igenis látni kívántam, de képes voltam ellenállni a csábításnak. De ő ugye nem változott semmit?

- A külseje ugyanolyan, mint amikor utoljára találkoztál vele.

- Akkor jó... de nem hagyhattam, hogy ilyennek lásson. Nem engedhetem, hogy ez legyen rólam az utolsó képe! Veled egészen más a helyzet.

- Azért, mert én valóban robot vagyok, Elijah kollégám.

- Ne hangsúlyozd ezt már megint - mormolta a haldokló zsémbesen. - Akkor sem jelenthetnél számomra többet, Daneel, ha élő ember lennél.

Egy darabig szólanul feküdt párnáin, majd gyöngén megszólalt:

- E hosszú évek alatt sohasem hívtam föl őt, és nem is írtam neki. Nem avatkozhattam bele az életébe. Gladia még most is Gremionis felesége?

- Igen.

- És boldog vele?

- Azt nem ítélem meg. Mindenesetre nem úgy viselkedik, amit boldogtalanságként értelmezhetnék.

- Vannak gyerekeik?

- Az engedélyezett kettő.

- Nem haragszik rád, amiért sohasem kerestem?

- Úgy gondolom, megértette az okát.

- És... említette a nevemet valaha?

- Majdnem soha, de Giskard szerint sokszor gondolt rád.

- Hogy van Giskard?

- Megfelelően működik, úgy, ahogy te is tudod.

- Eszerint... te is ismered a képességeit!

- Igen, szólt róluk nekem, Elijah kollégám.

Baley ismét hosszan hallgatott. Végül megremegett, és halkán suttozta:

- Önző okból kérettelek ide, Daneel. Látni akartam, hogy nem változtál meg... hogy életem nagyszerű napjainak emléke még él, hogy te emlékszel rám, és ezután sem felejtés el soha. De mondani is szeretnék neked valamit. Hamarosan meghalok, Daneel, és tudom, hogy mindenképpen megtudad volna a halálhíremet. Még ha nem jöttél volna ide, ha végig az Aurorán maradsz, akkor is értesülsz róla. Az én halálomról az egész galaxis tudomást szerez. - A férfi mellkasát gyöngye nevetés rázkódtatta meg. - Ki gondolt volna erre valaha?

Gladia is megtudja biztosan, de ő tisztában van vele, hogy meg kell halnom, és bármennyire elszomorítja is ez őt, mégis belenyugszik valahogy. Inkább a hír rád gyakorolt hatásától félek, bármennyire robot vagy is, amint állítod, s amit én nem akarok tudomásul venni. Tekintettel a régi szép időkre, biztosan szeretnéd megakadályozni a halálomat, és mivel erre képtelen vagy, esetleg maradandó károsodást is szenvedhetsz miatta. Hadd próbáljak hát e téren vitába szállni veled.

Baley hangja mindjobban elgyöngült. Bár Daneel mozdulatlanul ült a helyén, arcán mégis, robot létére, szokatlan érzelmek tükröződtek. Aggódás és bánat látszott a vonásain. A férfi azonban csukva tartotta a szemét, ezért nem láthatta a rendkívüli jelenséget.

- Az én halálom nem fontos, Daneel - mormolta. - Az emberek közül egyetlen egyén halála sem lényeges. Aki meghal, hátrahagyja a munkáját, és az nem pusztul el teljesen. Az sosem pusztul el teljesen, amíg az emberiség létezik. Érted, amit mondok?

- Igen, Elijah kollégám - suttogta Daneel.

- Minden egyén munkája hozzájárul a nagy egészhez, és így annak halhatatlan részévé válik. Az emberi életek, az elmúltak, a ma létezők és az ezután keletkezők teljessége bonyolult szövődéket alkot, amely immár sok tízezer éve létezik, egyre bonyolultabbá és ezáltal egészében egyre szebbé válik. Még az úrlakók is egy sajátos szálát képezik ennek a szövődéknek, és maguk is hozzájárulnak a minta színesítéséhez és szépségéhez. Az egyén élete csupán egyetlen szál ebben a szövődékben, és ugyan mit számít egy fonál az egészhez képest?

Ezért, Daneel, az egész szövetet tartsd a szemed előtt, és ne hagyd, hogy valamely magányos szál elterelje a figyelmedet! Hiszen oly sok fonál létezik, és mindegyik értékes, mindegyik beleszövődik az egészbe...

Baley fáradtan elhallgatott, de Daneel türelmesen várta a folytatást.

A következő pillanatban a férfi kinyitotta a szemét, ránézett Daneelre, és kissé összeráncolta a homlokát.

- Hát te még mindig itt vagy? Ideje indulnod. Elmondtam már mindent, amit neked akartam.

- Nem szeretnék még elmenni, Elijah kollégám.

- De menned kell. Nem késleltethetem tovább a halálomat. Fáradt vagyok... rettenetesen fáradt. Várom már az elmúlást. Elérkezett az ideje.

- Nem maradhatnék itt mégis, ameddig élsz?

- Nem szeretném. Ha látod, amint meghalok, minden szavam ellenére kárt szenvedhetsz. Menj hát! Ez parancs! Ha mindenáron akarod, elfogadom a robot voltodat, de akkor teljesítened kell a parancsomat. Semmit nem tehetsz az életem megmentéséért, tehát semmi sem állhat útjába a Második Törvénynek. Menj! Isten veled, Daneel barátom - mutatott Baley az ajtóra reszkető kézzel.

Daneel lassan megfordult; szokatlanul nehezen engedett a férfi utasításának.

- Isten veled, Elijah koll... - elharapta a szót, majd kissé rekedten így fejezte be a mondatot: - Isten veled, Elijah barátom!

- Még életben van? - szegezte Daneelnek a kérdést Bentley a szomszéd szobában.

- Amikor eljöttem tőle, még élt.

Bentley belépett a szobába, és szinte azonnal vissza is jött.

- Már nem él. Találkozott veled, és eltávozott.

Daneel azon kapta magát, hogy nekitámaszkodik a falnak. Beletelt egy kis időbe, mire képes volt ismét egyenesen állni. Bentley félrefordított tekintettel várt egy darabig, azután együtt beszálltak a kis hajóba, és felröppentek a körpályán várakozó Gladiához.

A nő is megkérdezte, vajon él-e még Elijah Baley, s amikor kíméletesen közölték vele, hogy nem, száraz szemmel elfordult tőlük, és visszavonult a kabinjába kisírni magát.

37/a

Daneel folytatta a megkezdett gondolatot, mintha Baley halálának éles emléke meg sem szakította volna.

- Most pedig Madame Gladia beszédének fényében még valamit megértettem Elijah kollégám szavai mögött.

- Hogyan sikerült?

- Magam sem tudom biztosan. Nagyon nehéz úgy gondolkodnom, ahogy most próbálkozom.

- Várok, ameddig kell, a válaszodra - mormolta Giskard.

Genovus Pandaral magas termetű volt, és sűrű, hófehér haja, megjelenésének sajátos tekintélyt kölcsönző ősz pofaszakállja ellenére nem igazán öreg. Vezéri külsejének köszönhetően lendületesen haladt előre a ranglétrán, bár maga is tisztában volt azzal, hogy megjelenése többet nyom a latban belső értékeinél. Miután beválasztották az Igazgatóságba, kezdeti lelkesedése hamarosan lelohadt. Valóságos képességeinél mélyebben részesedett a hatalomban, s amint évről évre följebb emelkedett, egyre inkább tisztában volt ezzel. Mára mégis ő lett a főigazgató.

Micsoda teher volt számára ez a rang!

A régi szép időkben a vezető beosztás nem jelentett semmit. Nephi Morler idején, nyolc évtizeddel korábban, annak a Morlernek, akit az iskolás gyerekek tankönyvei is a legnagyobb főigazgatóként emlegettek, ez a rang nem jelentett semmiféle nehézséget. Végül is mi volt akkoriban a Baleyföld? Csupán egy kis világ, elszórt farmergazdaságok és néhány kisváros a természetes közlekedési útvonalak mentén. Az egész népesség nem volt több ötmilliónyival, és mindössze némi nyers gyapjút meg kevés titánércet exportáltak.

Az űrlakók Han Fastolfe többé-kevésbé kedvező befolyása árnyékában alig törődtek vele a távoli Auroráról, és az élet egyszerű volt. Ha az emberek a kultúra levegője után vágytak, vagy a műszaki haladás jótéteményeit óhajtották élvezni, bármikor visszamehettek a Földre, ahonnan egyébként rendre érkeztek új világukra a további bevándorlók. A hatalmas földi népesség kimeríthetetlen tartalékot jelentett. Miért ne lehetett volna hát nagyszerű főigazgató Morler? Hiszen lényegében semmit sem kellett csinálnia. A jövőben pedig megint csak egyszerű lesz a kormányzás. Miközben az űrlakók folyamatosan hanyatlanak (minden iskolás gyerekek azt tömték a fejébe, hogy bele kell fulladniuk társadalmuk ellentmondásaiba, bár Pandaral néha kételkedett e tétel igazságában), a telepések száma és ereje pedig egyre gyarapszik, el kell jönnie az időnek, amikor ismét biztonságos lesz az élet. A telepések léte békés lesz, és nyugodtan fejleszthetik ismereteiket addig sohasem látott magasságok felé.

Ahogy a Baleyföld kiteljesedik, méretre és formára egy második Föld válhat belőle, utána a többi világokból is, amelyek sorra keletkeznek az űr távoli tájain, hogy végül hatalmas Galaktikus Birodalomban olvadjanak össze. És a Baleyföld, mint a legrégebb és legnépesebb telepés világ, biztosan előkelő helyet foglal majd el a Birodalomban a Föld Anya áldásos és örökös vezérlete alatt.

De Pandaral nem a múltban volt főigazgató. Nem is a jövőben lesz azzá, hanem most az...

Han Fastolfe meghalt, viszont Kelden Amadiro él. Amadiro húsz évtizeddel korábban tiltakozott a földi telepések kirajzása ellen, és most is készen áll a bajkeverésre. Az űrlakók még túl erősek hozzá, hogy figyelmen kívül hagyhassák őket, a telepések pedig nem elég erősek még a magabiztos előretöréshez. Valahogyan féken kell tehát tartaniuk az űrlakókat, amíg kialakul a kívánatos egyensúly.

Az űrlakók megfékezése, a telepések határozottságának és öntudatának megerősítése mindenki másnál jobban nehezedett Pandaral vállára, olyan feladatként, amelyet nem kedvelt és nem is óhajtott.

Reggel volt, hideg, szürke reggel, újabb kiadós hóesés ígéréssel terhes - bár ez nem volt szokatlan jelenség -, és Pandaral egyedül vágott neki a szállodának. Nem akart semmilyen kíséretet.

A teljes fegyverzetben őrt álló biztonsági emberek vigyázzba vágták magukat, amint elhaladt előttük, és gondterhelten üdvözölte őket.

- Akadt valami probléma, kapitány? - szólította meg az őrség elépenderülő parancsnokát.

- Semmi, igazgató úr. Minden teljesen nyugodt.

Pandaral bólintott.

- Melyik szobában helyezték el Baley kapitányt? És izé... az űrlakó nőre gondosan vigyáznak, ugye? Jól van!

Továbbhaladt. Egészében véve, gondolta, D. G. derekasan viselkedett. Az elhagyott Solaria csaknem kimeríthetetlen forrása lehet a robotokkal kereskedőknek, és tekintélyes hasznot meríthetnek belőle, bár a haszonszerzés általában nem garantálja a világ biztonságát, elmélkedett Pandaral komoran. Hanem a csapdákat rejtő Solariát jobb lesz békén hagyniuk. Nem ér meg egy háborút. D. G. okosan tette, hogy azonnal otthagya.

És magával hozta a nukleáris erősítőt. A hasonló berendezések mindeddig hatalmas méretűek voltak, és csak terjedelmes, drága segédberendezések által használhatták volna támadó űrhajók megsemmisítésére.

De még ebben a formában sem jutottak velük sokkal túl a kezdeti tervezésen. Túl költséges multság. Jóval kisebb és olcsóbb változatokra van szükség, tehát D. G.-nek igaza volt, hogy az erősítő megszerzése nagyobb jelentőségű annak a világnak minden robotjánál. Ez a szerkezet igen nagy hasznára válhat a Baleyföld tudósainak.

És ha az egyik űrlakó világnak van ilyen erősítője, miért ne lehetne a többieknek is? Például az Aurorának. Ha ez a fegyver eléggé lekicsinyíthető ahhoz, hogy fölszereljék egy hajóra, akkor az űrlakók flottája minden nehézség nélkül seregnyi telepes hajót is elsöpörhet. Vajon hol tarthatnak ezen az úton? És milyen gyorsan haladhat előre a Baleyföld is ebben az irányban a D. G. által zsákmányolt erősítő birtokában?

Jelzett D. G. szobájának ajtaján, majd azonnal be is lépett rajta, meg sem várva az invitálást. Lám, a főigazgatói posztnak akadnak bizonyos előnyei is.

D. G. kidugta a fejét a fürdőszoba ajtaján, és a haját szárogató törülköző mögül dörmögte:

- Szívesebben köszönténém a megfelelő mélységes tisztelettel, főméltóságú igazgató uram, de előnytelen pillanatban kapott el, amikor önnön méltóságomnak teljes híján éppen kimászom a zuhany alól.

- Ó, hallgasson már el! - mordult rá Pandaral zsémbesen.

Általában kedvelte D. G. zabolátlan fesztelenségét, de nem most. Bizonyos tekintetben különben sohasem értette meg teljesen a kapitányt. D. G. született Baley volt, a nagy Elijah és az alapító Bentley egyenes ági leszármazottja. Ezen az alapon D. G.-nek kijárt volna az igazgatói rang, nem is szólva a közönséget meghódítani képes jópofaságáról. Mégis inkább a kereskedői pályát választotta, ami nem jelentett könnyű életet, viszont annál több veszélyt. Persze meggazdagodhatott általa, de könnyen ott is hagyhatta a fogát, s ami még ennél is kellemetlenebb, idő előtti öregedéshez vezetett.

Raadásul a foglalkozása sokszor hónapokra elszólította a kapitányt, pedig sokkal inkább megbízott a tanácsaiban, mint a legtöbb hivatalfőnökében. Az ember sohasem tudhatta biztosan, mikor beszél D. G. komolyan, de attól függetlenül érdemes volt odafigyelni a szavára.

- Nem hiszem, hogy annak az asszonynak a beszéde a lehető legelőnyösebb volt számunkra - sóhajtott nehezen Pandaral.

D. G. közben már majdnem teljesen felöltözött.

- Ki sejtette volna előre? - vont a vállát.

- Például maga. Biztosan utána nézett a háttérének, ha egyszer úgy döntött, hogy magával cipeli.

- Valóban utána néztem, igazgató uram. Több mint három évtizedet töltött a Solarián. Az a bolygó formálta meg az egyéniségét, és ott állandóan robotok társaságában tartózkodott. Embereket szinte csak holoképek formájában láthatott, a férje kivételével, aki mellest nem túl gyakran látogatta meg őt. Az Aurorára érkezvén, súlyos gondot okozott neki a beilleszkedés, pedig jórészt ott is a robotjai vették körül. Jó huszonhárom évtizednyi élete alatt talán húsz embert sem látott egyszerre, nemhogy négyezret. Nem gondoltam, hogy pár szónál többet mondana, ha egyáltalán meg mer szólalni. Sejtelmem sem volt róla, micsoda beszélőkéje van.

- Leállíthatta volna, miután ez a tulajdonsága kiderült. Közvetlenül ott ült mellette.

- Csak nem akart lázadást? A népnek nagyon is tetszett. Ön is ott volt. Világosan láthatta. Ha erővel leültetem, a közönség még megrohamozza az emelvényt. Különben, igazgató uram, ön sem próbálta megállítani őt.

- Tulajdonképpen eszembe jutott - köszörülte meg a torkát Pandaral -, de valahányszor elszántam magam rá, mindig hátránéztem, és elkaptam a robotja... tudja, az igazi robotja különös tekintetét.

- Az Giskard. Igen, de mi van vele? Nem bánthatta volna őnt.

- Tudom. És mégis idegesített, és valahogy eltérített a szándékomtól.

- Nos, ne rágódjon tovább ezen, igazgató uram. - D. G. addigra már teljesen felöltözött, és most vendége felé tolta a reggelizőtálcát. - A kávé még meleg. Vegyen süteményt és lekvárt is, ha óhajt. Majd elcsitul a dolog. Nem hinném, hogy az emberek belehabarodnak az űrlakókba, és tönkreteszik a politikánkat. Sőt talán még jól is jöhet a dolog. Ha az űrlakók tudomást szereznek róla, az megerősítheti Fastolfe pártját. Fastolfe ugyan meghalt, de a szervezete tovább él, legalábbis nem bomlott föl teljesen, és nekünk bátorítanunk kell mérsékelt politikáját.

- Tulajdonképpen - mormolta Pandaral - minduntalan az öt hónap múlva esedékes össztelepes kongresszus jut az eszembe. Hallgathatom majd a rengeteg megjegyzést Baleyföld megalkuvásáról, a gúnyolódást a baleyföldiek szeretetéről az űrlakók iránt. És állítom - tette hozzá komoran -, minél kisebb egy világ, annál nagyobb hangja van a héjáinak.

- Akkor beszéljen a fejükkel - tanácsolta D. G. - Nyilvánosan viselkedjék igazi államférfiként, de ha félrevonja őket, nézzen egyenesen a szemükbe, nem hivatalosan, és jelentse ki, hogy a Baleyföldön szólásszabadság van, és ezen nem is óhajtunk változtatni ezután sem. Mondja meg nekik, hogy a mi világunk a szívén viseli a Föld sorsát, de ha bármelyik világ az űrlakók elleni háború kirobbantásával kívánja bizonyítani az anyabolygó iránti mélyebb elkötelezettségét, akkor a Baleyföld érdeklődéssel figyeli majd a dolgot, ám többet nem tesz. Ettől majd befogják a szájukat.

- Ó, nem! - hördült föl Pandaral riadtan. - Egy ilyen megjegyzés biztosan kiszivárogná. Rettenetesen büzlene a dolog.

- Igaza van, s ez nagy kár - dörmögte D. G. - De legalább gondoljon erre, és ne hagyja a fejére nőni azokat a nagyszájúakat.

Pandaral fősóhajtott.

- Remélem, elboldogulunk valahogy, de a tegnapi este azért határozottan megzavarta a terveinket. Ez aggaszt igazán.

- De mivel zavarta meg?

- Amikor az Auroráról elindultak a Solaria felé, két ottani hadihajó is a nyomukba szegődött. Tudott erről?

- Közvetlenül nem, de számítottam rá - felelte D. G. közömbösen. - Ezért igyekeztem a Solaria felé egy veszélyesebb kerülő úton.

- Az egyik aurorai hajó maguktól több ezer kilométernyire szintén leszállt a Solariára. Ebből következik, hogy nyíltan nem akartak beleavatkozni a dolgába. A másik hajó bolygó körüli pályán maradt.

- Nagyon ügyes. Én is hasonlóképpen cselekedtem volna, ha van egy másik hajóm is.

- Az az aurorai hajó, amelyik leszállt, órákon belül megsemmisült. A főt maradtak jelentették az eseményt, mire visszarendelték őket. Egy kereskedő letapogatóállomás csípte el az üzenetet, és közölte velünk.

- Talán nem rejtjelezték?

- De igen, csak hogy azt a kódjukat már sikerült megfejtenünk.

D. G. elgondolkodón bólogatott.

- Nagyon érdekes. Föltehetően nem volt velük senki, aki beszélte volna a solariai nyelvjárást.

- Azt hiszem, így van - sóhajtotta Pandaral gondterhelten. - Amíg valaki ki nem deríti, hová mentek el a solariaiak, addig ez a maga nőszemélye az egyetlen elérhető solariai az egész galaxisban.

- És ők a rendelkezésemre bocsátották. Nagy hiba volt a részükről.

- Mindenesetre tegnap este be akartam jelenteni az aurorai hajó pusztulásának hírért. Tárgyszerűen, minden csámcsogás nélkül. Még így is fölizgatta volna a galaxis minden telepesét. Úgy értem, nekünk sikerült épségben megúsznunk a veszélyt, az auroraiaknak viszont nem.

- Velünk volt egy solariai - jegyezte meg D. G. szárazon -, velük pedig nem.

- Nagyon helyes. Ez megint csak a maga és a nő javára szolgált volna. És mégsem lett belőle semmi.

Annak a nőszemélynek a beszéde után bármi csak rosszabbul sülnhetett volna el, még egy aurorai hadihajó pusztulásának a híre is.

- Arról nem is beszélve - mormolta D. G. -, hogy mindenki kitombolta magát a rokonság és a szeretet jegyében, s rosszízű lett volna, legalábbis a következő fél órában, ujjongva üdvözölni pár száz aurorai rokon pusztulását.

- Én is így látom. Egyszóval hatalmas erejű lélektani fegyvertől fosztottuk meg magunkat.

- Ezt felejtse el, igazgató uram - ráncolta össze a homlokát D. G. -, más megfelelő alkalommal még nyugodtan kijátszhatja ezt a propagandakártyát. A fontos az, mit jelent ez az egész. Egy aurorai hajót felrobbantottak. Ezek szerint nem számítottak a nukleáris erősítő támadására. A másik hajót visszarendelték, vagyis bizonyára az sem tudott volna védekezni ellene; lehet, hogy még egyáltalán nincs is ilyen eszközük. Ebből én arra következtetek, hogy a hordozható, no jó, mondjuk félig hordozható atomerősítő sajátos solariai fejlesztés gyümölcse, és nem általában áll az űrlakók rendelkezésére. Ez

számunkra kedvező, mármint ha igaz. Adott pillanatban tehát ne nyafogjunk holmi propagandavesztéséről, hanem próbáljuk a lehető legtöbbet kipréselni a gyorsítóból. Jó lenne megelőzni e téren az űrlakókat, ha egyáltalán lehetséges.

Pandaral egy zsemlét majszolva mormolta:

- Talán igaza van. De akkor mit kezdünk a további hírekkel?

- Miféle hírekkel? Igazgató úr rendelkezésemre bocsátja az értelmes következtetés levonásához szükséges ismereteket, vagy egyenként fölhajigálja őket a levegőbe, én meg kapkodjak utánuk?

- Ne zsörtölődjön már, D. G.! Nincs értelme a beszélgetésünknek, ha nem fogalmazhatok kötetlenül.

Tudja maga, hogyan zajlik le egy igazgatósági tanácskozás? Talán vágyik az én munkámra? Átveheti, ha kedve van hozzá.

- Köszönöm, de inkább nem. Nem vágyom rá. Egyedül a híreire vagyok kíváncsi.

- Üzenetet kaptunk az Auroráról. Közvetlen üzenetet. Egyenesen velünk vették föl a kapcsolatot, nem fáradtak a földi közvetítéssel.

- Akkor ez föltehetően tényleg fontos üzenet, mármint nekik. Végül is mit akarnak?

- Visszakövetelik a solariai nőt.

- Ezek szerint tudják, hogy a hajónknak sikerült felszállnia a Solariáról, és hogy visszatértünk a Baleyföldre. Nekik is vannak megfigyelőállomásaik, és éppúgy lehallgatják a mi adásainkat, mint mi az övéiket.

- Magától értetődik - mondta Pandaral nyilvánvaló ingerültséggel. - Ugyanolyan gyorsan megfejtik a rejtjeleinket, mint a mieink az övéiket. Véleményem szerint ideje lenne megállapodnunk a nyílt üzenetközvetítésről. Egyik fél sem járna rosszabbul.

- És megmondták, miért követelik vissza a nőt?

- Természetesen nem. Az űrlakók nem érvelnek, hanem parancsolnak.

- És azt vajon sikerült-e kideríteniük, mit is csinált a hölgyünk a Solarián? Mivel ő az egyetlen, aki beszél az eredeti solariai nyelvet, talán általa akarják megtisztítani a bolygót azoktól a felvigyázóktól.

- Nem tudom, hogyan jöhettek volna rá, D. G. A szerepéről tegnap este szóltunk. Az aurorai üzenet annál jóval korábban befutott. De az nem is számít, miért akarják őt. A kérdés az: mi mit tegyünk most? Ha nem küldjük vissza, akkor vizálya kerülünk az Aurorával, amit én nem akarnék. Ha viszont visszaadnánk, az rossz fényt vetne a baleyföldiekre, és az Öreg Bistervan nagygyűlésen vádolna meg bennünket, hogy térden csúszkálunk az űrlakók előtt.

Egymásra meredtek, s végül D. G. szólalt meg elsőként:

- Vissza kell juttatnunk a nőt. Valóban született űrlakó és az Aurora polgára. Nem tarthatjuk itt az Aurora akarata ellenére, mert azzal minden kereskedőnket veszélyeztetnénk, aki üzleti ügyben az űrlakók területére lép. Majd én visszaszállítom őt, igazgató uram, és akkor rám háríthatja a teljes felelősséget. Mondhatja azt, hogy a Solariára csak azért engedték el velem, mert megígértem a visszaszállítását, s ez igaz is; bár rögzítettük írásos formában, de én becsületes ember vagyok, és mindenképpen betartom a szavamot. Végül még hasznunkra is válhat a dolog.

- Ugyan hogyan?

- Majd én kigondolom valahogy. De ha megoldotta a feladatot, a hajómat állami költségen kell majd rendbe tenniük. És az embereimnek is tisztességes jutalmat kell adniuk. Gondolja csak meg, igazgató uram, a szabadságukat áldozzák föl.

39.

Ahhoz képest, hogy még vagy három hónapig nem óhajtott újra hajóra szállni, D. G. egészen jó hangulatban volt.

Gladia viszont, mivel jóval nagyobb és kényelmesebb lakosztálya volt, mint ideúton, észrevehetően elkomorult.

- Mire megy ki ez az egész? - kérdezte.

- Netán megvizsgálja az ajándék ló fogát? - vágott vissza D. G.

- Egyszerűen csak megkérdezem.
- Először is azért, mivel ön egy első osztályú hős, asszonyom, és amikor rendbe szedték a hajómat, az egészet alaposan fölforgatták maga miatt.
- Fölforgatták?
- Ó, ez csak amolyan kifejezés. Kicifrázták, ha önnek úgy jobban tetszik.
- Ezt a helyet nem most teremtették. Kit túrtam ki a lakosztályából?
- Ez itt valójában a legénységi pihenő volt, de a fiúk ragaszkodtak ahhoz, hogy ön kapja meg. Nekik is a kedvencükévé vált, tudja? Tulajdonképpen Niss erősködött a legjobban; emlékszik még Nissre, asszonyom?
- Hát hogyne.
- Szeretné, ha alkalmazná Daneel helyett. Azt mondja, Daneel nem leli örömét a munkájában, és még bocsánatot is kér az áldozataitól. Niss viszont elintézne bárkit, aki a legcsekélyebb kellemetlenséget okozná önnek, ráadásul élvezettel, és a világért sem kérne bocsánatot érte.
- Mondja meg neki, hogy észben tartom az ajánlatát - mosolyodott el Gladia -, és örömmel rázok kezét vele, amennyiben lehetséges. Nem volt rá módom ugyanis, mielőtt leszálltunk a Baleyföldre.
- És gondolom, kesztyűt visel majd, ha sor kerül erre a kézfogásra.
- Természetesen, bár nem tudom, szükség lesz-e még rá. Mióta eltávoztunk az Auroráról, még csak nem is tüszentettem. Biztosan tisztességesen megerősítették az ellenálló képességemet az előzetesen kapott oltások. - Körülnézett. - Lám, még Daneel és Giskard számára is gondoskodott a fali nyílásokról. Igazán kedves figyelmesség az ön részéről, D. G.
- Madame - felelte D. G. -, minden erőnkkel igyekszünk a kedvére tenni, és őszintén örülünk, ha sikerül.
- Meglehetősen különös - mormolta Gladia, mintha a szavai alapos megválogatásán töprengene -, de nem tölt el igazi öröm. Nem vagyok biztos benne, hogy szívesen hagyom el a világukat.
- Nem? A hideg, a hó, a fenyegető, primitív és állandóan rikoztató tömeg mindenütt. Ugyan mit talál vonzónak ebben?
- Nem az üdvivalgó tömegekről van szó - vörösödött el Gladia.
- Igyekszem hinni önnek, asszonyom.
- Tényleg nem arról van szó! Valami egészen más befolyásol. Én... én eddig sohasem csináltam semmit. Elszórakoztam némely közönséges dolgokkal, erőterek színészesével játszadoztam, meg robotok formatervezésével. Szerelmeskedtem, feleség lettem, azután anya, de mindennek során sohasem váltam igazi egyéniséggé. Ha váratlanul megszűnnék létezni, vagy soha meg sem születtem volna, ez senkire és semmire nem lenne semmilyen hatással... talán egy-két közelebbi barát kivételével. De most egészen más a helyzet.
- Valóban? - kérdezte D. G., hangjában árnyalatnyi évődéssel.
- Igen! - mondta határozottan Gladia. - Képes vagyok befolyásolni az embereket. Kiválaszthatok és magamévá tehetek valamilyen ügyet. Mi több, máris megtettem! Meg akarom előzni a háborút. Szeretném, ha a világmindenséget egymás mellett népesítenék be a telepések és az űrlakók. Azt akarom, hogy mindkét fél megőrizze sajátos tulajdonságait, és ettől függetlenül képes legyen a másokét elfogadni. Olyan keményen szeretnék mindezen munkálkodni, hogy a távozásom után a történelem miattam változzon meg, és az emberek azt mondogassák: "A dolgok messze nem állnának ilyen jól, ha ő nem lett volna."
- Lángoló arccal nézett egyenesen D. G. szemébe.
- Tudja, micsoda különbség ez? Huszonhárom évtizeden keresztül senki sem voltam, most pedig végre valaki lettem! Rájöttem, hogy az eddig üres körforgásnak tekintett élet igenis tartalmazhat valamit, még hozzá valami nagyszerűt! Hogy még hosszú-hosszú ideig boldog lehetek, miután már végleg lemondtam minden boldogságról!
- Mindennek átéléséhez nem kell föltétlenül a Baleyföldre tartózkodnia, asszonyom. - D. G. kissé meglepettnek látszott.
- Ebben nem lehetne részem az Aurorán. Ott csupán egy solariai bevándorló vagyok. Egy telepés világon viszont űrlakó, szóval szokatlan jelenség lehetek.
- Mégis nemegyszer, ráadásul elég nyomatékosan jelentette ki, hogy vissza akar térni az Aurorára.

- Kicsivel ezelőtt így is volt, D. G., de most már nem mondok semmi ilyesmit... nem igazán kívánok visszatérni.

- Ami igazán jelentős hatással lehetne ránk, csakhogy most már az Aurora akarja önt! Kifejezetten tudomásunkra hozták.

- Még hogy engem akar? - kapta föl a fejét Gladia meglepetten.

- Magától az Aurorai Tanács elnökétől kaptunk határozottan ilyen értelmű üzenetet - jegyezte meg D. G. könnyedén. - Mi szíves örömet magunknál tartanánk, de az Igazgatóság szerint emiatt nem vállalhatjuk a csillagközi válság kockázatát. A magam részéről nem egészen értek velük egyet, de az ő rangjuk a magasabb.

- De miért akarhatnak engem? - vonta össze szemöldökét Gladia. - Már húsz évtizednél régebben élek az Aurorán, de még látszólag sem adtak hangot soha ilyesféle óhajuknak. De várjon csak! Talán bennem látják a solariai felvigyázók lehetséges megfélemezésének egyetlen eszközét?

- Ez a gondolat már bennem is felötlött, madame.

- Nem vállalom! Annak az egyetlen felvigyázónak a megállítása is egy hajszálon múlt, és nem tudom, meg tudnám-e tenni még egyszer. Sőt tudom, hogy nem sikerülne. Különben is, miért kellene leszállniuk arra a bolygóra? Most, miután tisztában vannak a felvigyázók mibenlétével, távolról is megsemmisíthetik őket.

- Valójában - dünnyögte D. G. - ez az üzenet jóval azt megelőzően befutott, hogy bármit is tudhattak volna a felvigyázóval való összecsapásáról. Egészen biztosan valami más miatt követelik vissza olyan hevesen.

- Ó! - hőkölt hátra Gladia döbbsen, de a következő pillanatban visszanyerte erélyét. - Nem érdekel, mi más okuk lehet rá. Én nem akarok visszamenni! Idekint van dolgom, és föltett szándékom annak folytatása!

- Őszintén örülök a szavainak, Gladia - emelkedett föl D. G. - Reméltem is, hogy így érez majd. Ígérem, minden tőlem telhetőt megteszek, hogy velem tarthasson, amikor távozom az Auroráról. Először azonban el kell mennem az Aurorára, és önnek is velem kell tartania!

40.

Gladia egész más érzelmekkel nézte a távolodó Baleyföldet, mint amikor idefelé tartottak. Igaz, ugyanaz a hideg és nyomorúságos bolygó volt, mint amikor megérkeztek, de a népe valahogy melegséggel és étellel töltötte meg. Az emberek valóságosak voltak rajta - és kedvesek hozzá.

A Solaria, az Aurora és a többi űrlakó világok lakói, amelyeket meglátogatott vagy hipervízió látott, valahogy olyan anyagtalannak tündek... gázneműek voltak.

Igen, ez a megfelelő szó! Gázneműek!

Akármilyen kisszámú emberi lény élt is egy űrlakó világon, teljesen szétszóródtak a bolygón, ahogyan a gázmolekulák kitöltenek egy edényt. Mintha csak egyenesen taszítanák egymást.

Talán valóban így is van, gondolta magában sötéten. Őt legalábbis mindig taszították. Ilyen szellemben nevelkedett föl a Solarián, de még az Aurorán is, ahol a kezdeti időkben örülten belevetette magát a szexbe, bár a legkellemetlenebbnek azt a testi közelséget találta benne, ami szükségszerűen vele járt. Kivéve... Eljah esetét kivéve. De ő nem is volt űrlakó.

A Baleyföld nem ilyen volt. Talán a többi telepes világ sem. A telepesek sűrűn összetömörültek. Nagy területeket hagytak néptelenül e szoros együttélés áraként. Azok mindaddig üresen maradnak, míg a gyarapodó emberiség be nem népesíti majd őket. Egy telepes világ emberek csoportjaiból állt... kavicsokból és szikladarabokból, nem gázpamacsokból.

Vajon miért lehet így? Talán a robotok miatt! Általuk az emberek kevésbé függtek egymástól. Betöltötték az élő személyek közötti űrt. Szigetelőanyagként ékelődtek az egymáshoz természetesen vonzó emberek közé, míg végül a társadalom elszigetelt sejtekre hullott szét.

Igen, így kellett lennie. Sehol nem volt annyi robot, mint a Solarián, és ott ez a szigetelőhatás olyan erejűvé fokozódott, hogy az egyes gázmolekuláknak megfelelő személyek teljesen semlegessé váltak

egymás iránt, míg végül csaknem minden érintkezés megszakadt közöttük. (Vajon hová tűnhettek a solariaiak, töprengett el rajta ismét, és most hogyan élhetnek?)

És biztosan a hosszú élet is hozzájárul a jelenséghez. Hogyan alakulhatna ki bármilyen érzelmi vonzódás, ami a sok elmúló évtized során meg nem keseredik, vagy ha valaki meghalt, a másik hogyan viselhetne volna el különben a veszteség fájdalmát hosszú évtizedekig? Ezért azután kifejlesztették magukban az érzelmi kötődések kiküszöbölésének képességét, inkább visszahúzódtak, és magukba zárkóztak. Ezzel szemben a rövid életű emberi lények nem szabadulhattak ilyen könnyen a létezés bűvöletéből. Az egymást gyorsabban váltó nemzedékek között a gyönyörök labdája kézzől kézre röppent tovább, még csak nem is érintette a földet.

Éppen csak most magyarázta el D. G.-nek, hogy nincs már több tennivalója, nem vágyik több tudásra, mindent megtapasztalt és végiggondolt már, ami kijárt neki, és ezután csak a keserves unalom lehet osztályrésze. Mondta, hogy még sohasem látott ilyen hatalmas tömeget, nem is álmodott ennyi összezsúfolódott emberről, és most beszélnie kell ezeknek a fejeknek egységbe olvadó tengeréhez, a válaszukat pedig nem értelmes szavak, hanem jelentés nélküli zaj formájában hallja; maga is összeolvad velük, átérzi az érzelmeiket, részévé válik a gigászi szervezetnek.

És nem is arról van szó, hogy eddig sohasem tapasztalt ilyesmit - el sem tudta képzelni, hogy ilyesmi létezhet. Mennyi mindenről nem tudott semmit, hosszúra nyúlt élete ellenére! Mennyi minden létezhet még, aminek a lehetőségéről sincs sejtelme!

- Madame Gladia, úgy vélem, a kapitány kér bebocsáttatást - szólalt meg ekkor halkán Daneel.
- Akkor engedd be - kapta föl a fejét Gladia meglepetten.

D. G. összeráncolt homlokkal lépett be.

- Egészen megkönnyebbültem. Már azt hittem, nem találom a lakosztályában.

- Bizonyos értelemben nem is voltam itt - felelte a nő. - Elmerültem a gondolataimban. Néha előfordul velem.

- Igazán szerencsés - dörmögte D. G. - Az én gondolataim sohasem olyan terjedelmesek, hogy elmerülhessek bennük. Nos, megbékélt már az Aurorára való visszatérés gondolatával, madame?

- Nem, még nem. És a gondolataim között az is előfordult, hogy még mindig nem értem, miért kell egyáltalán visszamennünk az Aurorára. És önnek? Biztosan nemcsak az én hazaszállításom miatt! Erre a feladatra bármelyik gyorsjáratú teherhajó is megfelelt volna.

- Leülhetnék, asszonyom?

- Természetesen, foglaljon helyet. Ezt meg sem kell kérdeznie, kapitány. Szeretném, ha nem kezelne elkényeztetett arisztokrataként. Fárasztó... Ha pedig gúnyosan az űrlakó voltomra utal vele, még annál is rosszabb. Valójában jobban szeretném, ha egyszerűen Gladiának szólítana.

- Úgy látom, szeretne megszabadulni űrlakó tudatától, Gladia - mormolta D. G. Leült, és keresztbe vetette a lábát. - Inkább a lényegtelen különbségeket szeretném elfelejteni.

- Lényegtelen? Nem, amíg ön ötször annyi ideig él, mint én!

- Különös, de éppen arra is gondoltam, milyen bosszantó hátrányt jelent ez az űrlakók számára. Mennyi idő múlva érkezünk az Aurorára?

- Ezúttal nem lesz szükség elterelő mozdulatokra. Még pár nap, míg a mi csillagunktól elég messze kerülünk a hipertéri ugrás végrehajtásához, és akkor már csak néhány napnyira leszünk az Aurorától, ennyi az egész.

- És magának miért kell az Aurorára jönnie, D. G.?

- Mondhatnám azt is, hogy egyszerű udvariasságból, de valójában szeretném elmagyarázni az elnöküknek vagy akár valamelyik alárendeltjének, mi is történt igazából a Solarián.

- Miért, ők talán nem tudják, mi történt?

- A lényegét tudják. Voltak olyan kedvesek, és megcsapolták a hírcsatornánkat, ahogy fordított esetben mi is biztosan megtettük volna. De ebből még nem vonhatták le a helyes következtetéseket. Szeretném fölvilágosítani őket... ha valóban ez a helyzet.

- És melyek azok a helyes következtetések, D. G.?

- Amint tudja, a solariai felvigyázók, a programjuknak megfelelően, csak azokat tekintik emberi lényeknek, akik a helyi nyelvjárásban szólnak hozzájuk, mint ön is tette. Ezek szerint nem csupán a

telepeseket, hanem a nem solariai űrlakókat sem fogadják el emberi lényeknek. Pontosabban, az auroraiakat sem nézik embernek, ha azok leszállnak a Solariára.

- Ez hihetetlen! - kerekedett el Gladia szeme. - A solariaiak nem állíthatják be úgy azokat a robotokat, hogy az auroraiakkal is úgy bánjanak, mint magával.

- Valóban nem. Máris megsemmisítettek egy aurorai hajót. Vagy tán eddig nem tudott róla?

- Egy aurorai hajót? Nem, nem tudtam!

- Márpedig efelől biztosíthatom. Körülbelül ugyanakkor szálltak le, mint mi. Nekünk sikerült eljőnnünk onnan, nekik viszont nem. Velünk ugyanis ott volt ön, velük pedig nem. Ez tehát amellett szól, vagy legalábbis ez a valószínű, hogy az Aurora nem tekintheti automatikusan szövetségeseinek a többi űrlakó világot. Vészhelyzetben minden űrlakó világ tehát csak magára számíthat.

Gladia hevesen megrázta a fejét.

- Nem helyes egyetlen esetből általánosítani. Talán nehézséget okozott a solariaiaknak, hogy a robotjaikat kedvezően programozzák be ötven különféle nyelvjárásra, viszont ellenségesen ki tudja, hány továbbival szemben. Ennyi az egész. Megkockáztatták, hogy más űrlakók nem szállnak le majd a világukon, és tévedtek.

- Igen, az aurorai vezetők egész biztosan ugyanígy érvelnek majd, hiszen általában jóval könnyebb valamilyen kedvező megoldást föltételezni, mint kedvezőtlen. Én csak tudatosítani akarom bennük a kedvezőtlen végkifejlet lehetőségét, s ettől biztosan nagyon kellemetlenül érzik majd magukat. Bocsássá meg a nagyképűségemet, de nem hiszem, hogy rajtam kívül ezt bárki kellő sikerrel megtehetné, ezért gondolom, hogy mindenki más helyett legjobb, ha mégis én megyek el az Aurorára.

Gladia kellemetlenül zaklatottnak érezte magát. Nem akart többé űrlakó lenni, csak egyszerűen emberi lény, és elfelejteni mindazt, amit éppen az imént nevezett "lényegtelen különbségeknek". És mégis, amikor D. G. nyilvánvaló elégedettséggel beszélt arról, hogyan hozhatja megalázó helyzetbe az Aurorát, valahogy határozottan űrlakónak érezte magát.

Méltatlankodva jegyezte meg:

- Gondolom, azért az űrlakó világoknak önmagukban is lehetnek bizonyos esélyeik. Nem lehet minden űrlakó bolygó annyira önző!

- Önnek bizonyára úgy tűnik, hogy ennek így kell lennie - csóválta meg a fejét D. G. -, és azon sem lepődnek meg, ha minden telepes bizonyos pillanatokban a sajátjait helyezné a közösség érdekei elé, de mi mégis rendelkezünk valamivel, amivel önök nem.

- És mi lenne az? Önök talán nemesebbek?

- Természetesen nem. Semmivel sem vagyunk nemesebbek az űrlakóknál. De nekünk ott van a Föld. Az a mi világunk. Minden telepes olyan gyakran látogat el a Földre, ahányszor csak teheti. Minden telepes tudja, hogy létezik egy világ, egy nagy és fejlett világ, a maga hihetetlenül gazdag történelmével, változatos kultúrájával és bonyolult természeti rendszereivel, amely az övé, és ahová tartozik. A telepes világok marakodhatnak egymással, de ez nem vezethet el az erőszakhoz vagy a kapcsolatok végleges megszakításához, mert azonnal a Föld kormányához fordulnak közvetítésért bármely vitás kérdésben, s annak döntését kielégítőnek és vitathatatlanak tekintik. A mi három legfőbb előnyünk tehát a következő, Gladia: nincsenek robotjaink, se ez lehetővé teszi, hogy a saját kezünkkel teremtsük meg új világainkat; a nemzedékek gyors váltakozása, ami az állandó fejlődés biztosítója, és a legfontosabb, a Föld, amely minden világunk természetes központi magja.

- De az űrlakók... - vágott közbe Gladia hevesen, ám azonnal el is hallgatott.

D. G. elmosolyodott, és hangjában árnyalatnyi keserőséggel folytatta:

- Azt akarta mondani, hogy az űrlakók szintén a földi emberek leszármazottai, s ezért a Föld az ő bolygójuk is? Tényszerűen igaz, de lélektanilag nem. Az űrlakók minden tőlük telhetőt elkövetnek földi örökségük megtagadására. Nem tekintik magukat az ősi bolygóról egyszer vagy akárhányszor kiszakadt földi embereknek. Ha misztikus hajlamú lennének, azt mondanám: miután az űrlakók elvágták magukat a gyökereiktől, nem maradhatnak fenn sokáig. Mivel nem vagyok az, nem is fogalmazok így, de akkor sem húzhatják sokáig, ez az igazság. Ebben biztos vagyok.

Rövid hallgatás után kissé aggódó kedvességgel tette hozzá, mintha megérezte volna, hogy fájó pontot érintett a nő lelkében:

- De kérem, Gladia, gondoljon magára mint emberre, ne mint űrlakóra. Én is inkább embernek tekintem magamat, mint telepeseznek. Az emberiség mindenképpen fönmarad, akár űrlakók, akár telepések, akár egyszerre mindkettőjük képében. Hitem szerint a telepések viszik tovább a létezés terhét, de lehet, hogy ebben tévedek.

- Nem - mondta Gladia, tőle telhetőleg érzelemmentesen -, azt hiszem, igaza van, hacsak az emberek rá nem jönnek, hogyan szabadulhatnak meg az űrlakók és a telepések megkülönböztetésétől. Ez az én célom: segíteni az embereknek, hogy ezt elérhessék!

- Hanem - mondta D. G., és futó pillantást vetett a falon körbekúszó időcsíkra - hátráltatom a vacsoráját. Nem vacsorázhatnánk együtt?

- Dehogynem - vágta rá Gladia.

D. G. fölállt.

- Akkor megyek, és máris hozom. Küldhetném éppen Daneelt vagy Giskardot is, de semmiképpen sem akarok hozzászokni a robotok használatához. Különböznék bármennyire isteníti is önt a legénységem, azt hiszem, ez a robotjaira nem terjed ki.

Gladiának nem ízlett igazán a D. G. által fölszolgált étel. Talán a kifinomultabb ízek hiányoztak belőle, mivel a Föld hagyományai szerint a tömegfogyasztásra szánt élelem jó részét élesztőanyagok szolgáltatták, de igazán nem is undorodott tőle. Mérsékelt falatozott hát.

- Remélem, nem okoz túl nagy csalódást a vacsora - jegyezte meg D. G., látván a nő lelkesedésének teljes hiányát.

Gladia megrázta a fejét.

- Nem. Lassanként, úgy látszik, megszokom. Volt némi kellemetlen tapasztalatom, amikor először fölszálltam erre a hajóra, de szerencsére semmi komoly.

- Ennek igazán örülök. De Gladia...

- Igen?

- Nem jött még rá esetleg, miért követeli vissza ilyen hirtelen az Aurora? Biztosan nem a felvigyázóval szembeni föllépése és nem is a beszéde lehet az oka. Az üzenet jóval korábban megérkezett, mielőtt még bármelyik eseményről tudomást szerezhettek volna.

- Ebben az esetben, D. G. - mormolta Gladia szomorkásan -, biztosan nincs is rám igazán szükségük. Soha nem is volt.

- De valaminek lennie kell emögött. Amint már említettem, az üzenet egyenesen az Aurorai Tanács elnökétől érkezett.

- Ó, ez az elnök a jelenlegi körülmények között csak afféle báb.

- Akkor hát ki áll mögötte? Kelden Amadiro?

- Pontosan. Ezek szerint róla is tudomása van.

- Hát hogyne - felelte D. G. komoran. - Ő a Föld elleni fanatikusok vezéralakja. A férfi, akit húsz évtizeddel ezelőtt Han Fastolfe a porba sújtott, most megint fenyeget bennünket. Lám, még egy példa, hogy hová vezet a hosszú élet.

- Én azért valami rejtélyt is sejtek itt - vette át a szót Gladia. - Amadiro bosszúálló természet. Tisztában van azzal, hogy az imént említett bukásának igazi oka Elijah Baley volt, és engem is az akkori események részesének tekint. Nem kedvel, még hozzá a gyűlölettel határos módon nem kedvel engem. Ha az elnök visszahív, emögött Amadirónak kell állnia. De neki ugyan miért lenne szüksége rám? Inkább szeretne megszabadulni tőlem. Meglehet, éppen azért küldött el magával a Solariára. Biztosan várta a hajójuk pusztulását... és vele együtt az enyémet is. Ez hajszálnyi fájdalmat sem okozott volna neki.

- Nem zokogott volna szívszakadva, ugye? - töprengett el D. G. - No de ilyesmit biztosan nem mondtak önnek. Senki sem biztatta: "Menjen csak el azzal a félbolond kereskedővel, és szerezze meg nekünk azt az örömet, hogy megöleti magát."

- Nem, csak annyit mondtak, hogy magának roppant nagy szüksége van rám, s az adott pillanatban politikailag helyes együttműködnünk a telepésekkel; az Aurorának pedig óriási szolgálatot tehetek, ha a Solariáról visszatérve beszámolok az ott történetekről.

- Hm, igen, ezt kellett mondaniuk. Még valamennyi igazság is lehet benne. Aztán meg, amikor - minden várakozásuk ellenére - mi megmenekültünk, egy aurorai hajó viszont odaveszett, biztosan első kézből való

tájékoztatót kívánnak a történekről. Ezért, mivel az Aurora helyett a Baleyföldre hoztam el, azonnal üvöltve kezdtek visszakövetelni. Valószínűleg erről lehet szó. Bár - mondta a férfi inkább magának, mint Gladiának - csak annyit tudhatnak, amennyit a baleyföldi hiperadásokból kihámozhattak, azt pedig nem fogadhatják el egy az egyben. És mégis...

- És mégis micsoda, D. G.?

- Az ösztönöm azt súgja, hogy itt valami többről van szó, nem csupán az ön beszámolójáról. A követelésük hevesége szerintem túlmutat ezen.

- Ugyan, semmi mást nem akarhatnak tőlem. Semmit! - jelentette ki Gladia.

- Erre nem vennék mérget - felelte D. G.

41.

- Én sem vennék rá mérget - szólalt meg fali fülkéjében Daneel később, már az éjszaka.

- Pontosan mire gondolsz, Daneel barátom? - kérdezte Giskard.

- Az Auroráról érkezett és Lady Gladiát visszakövetelő üzenet igazi tartalmára. Én, a kapitányhoz hasonlóan, nem tekintem elégséges indoknak azt a beszámolót.

- És van valami más elképzelésed?

- Támadt egy gondolatom, Giskard barátom.

- Megtudhatnám, mi az, Daneel barátom?

- Az az ötletem támadt, hogy Madame Gladia visszakövetelésével az Aurorai Tanács talán többet akar, mint amit kér... és talán nem is Madame Gladiát akarják igazán.

- Hát mi többet kaphatnának vissza, mint őt?

- Elképzelhető-e, Giskard barátom, hogy Madame Gladia visszatérjen nélküled vagy nélkülem?

- Nem, de mit számítubk mi az Aurorai Tanácsnak?

- Én valóban semmi hasznukra sem lehetnék. Te azonban kivételes jelenség vagy, mert közvetlenül érzékeled a tudathullámokat.

- Ez igaz, Daneel barátom, de ők nem tudnak róla.

- Nem lehetséges, hogy a távozásunk óta valahogy rájöttek a dologra, és most már keserűen bánják, miért is engedtek eltávozni az Auroráról?

Giskard nem ingadozott észlelhetően.

- Nem, ez nem lehetséges, Daneel barátom. Ugyan hogy jöhettek volna rá?

- Én a következő gondolatmenetet követtem - fogalmazott Daneel óvatosan. - Amikor régen a Földön jártál dr. Fastolfe társaságában, sikerült egy egész kicsit megváltoztatnod néhány földi robot tudatát, éppen csak annyira, hogy később folytathassák az általad elkezdett munkát, és biztassák a földi vezetőket a telepésprogram bátorítására. Legalábbis egyszer ezt mondtad nekem. Más szóval: a Földön máig létezhetnek az emberi tudat befolyásolására alkalmas robotok.

Azután, nem is olyan régen, rájöttünk, hogy a Robotikai Intézet az Auroráról humanoid robotokat küldhetett a Földre. Azt nem tudhatjuk pontosan, mi az igazi küldetésük, de talán az a legkevesebb, hogy megfigyeléseket végezzenek ott, és beszámoljanak róluk.

Még ha az aurorai robotok nem érzékelik is a tudathullámokat, arról éppenséggel beszámolhatnak, hogy ez vagy az a földi államférfi hirtelen megváltoztatta a véleményét a telepés mozgalomról, és mióta mi eltávoztunk az Auroráról, talán valamelyik hatalmasságnak eszébe jutott - és éppenséggel dr. Amadiro maga is lehetett az -, hogy mindez csak a tudatot befolyásolni képes robotok földi jelenlétével magyarázható. Ezen a nyomon az ilyen öntudati manipulációk vonala esetleg már visszakövethető dr. Fastolfe-ig vagy éppen hozzád.

A következő lépésben az aurorai fejesek olyan események lényegére is rádöbbenhetnek, amelyek alapján már egyenesen hozzád juthatnak el, és nem dr. Fastolfe-hoz. Ebben az esetben nagy szükségét érezhetik a te visszatérésednek, de ezt nem mondhatják ki nyíltan, hiszen így elárulnák újonnan megszerzett tudásukat. Ezért azután Lady Gladiát követelik, ami teljesen természetes, tudván, hogy ha ő visszatér, föltétlenül vele még te is.

Giskard egy teljes percig hallgatott, mielőtt megszólalt volna:

- Nagyon érdekes a gondolatmeneted, Daneel barátom, de sehogy sem áll össze. Azok a robotok, amelyeket én akkor beállítottam a teleses politika bátorítására, már tizennyolc évtizeddel ezelőtt elvégezték a feladatukat, és azóta nem működnek, legalábbis ami az emberi tudat befolyásolását illeti. Ráadásul a földiek eltávolították a citykből a robotokat, és már jó idővel ezelőtt a lakatlan pusztaságokba száműzték őket.

Ezek szerint a föltevésünk alapján a Földre irányított humanoid robotok semmiképpen sem találkozhattak az én általam beállítottakkal, sem az emberi tudat mesterséges befolyásolásának nem juthattak semmi nyomára, hiszen azok a robotok már régen nem foglalkoznak ilyesmivel. Ennélfogva az én speciális képességeimre az általam föltelezett módon sehogy sem deríthettek fényt.

- És más módon sem jöhetnek rá, Giskard barátom? - kérdezte Daneel.

- Nem - jelentette ki Giskard határozottan.

- Én erre mégsem vennék mérget - mormolta Daneel.

Negyedik rész

Az Aurora

11. A vén főnök

42.

Kelden Amadiro sem volt beoltva az emlékezet emberi gyötrelmei ellen. Valójában még jobban ki volt szolgáltatva ezeknek másoknál. Az ő esetében, ráadásul, az emlékek tartósságát még kínzóbbá tette a hozzájuk kapcsolódó tehetetlen düh és frusztráció.

Húsz évtizeddel korábban olyan jól alakultak az ügyei. Ő volt a Robotikai Intézet alapító vezetője (persze valójában máig is az maradt), és egy mámoros pillanatig úgy tűnt neki, semmi sem tarthatja vissza a Tanács fölötti teljes uralom megszerzésétől, legyőzheti esküdt ellenségét, Han Fastolfe doktort, magatehetetlen ellenzéki szerepbe kényszerítve őt.

Ha sikerült volna, ó, ha sikerült volna!...

(Mennyire szeretett volna megszabadulni ettől a gondolattól, és az mégis milyen makacsul visszavisszatért, mintha nem okozott volna neki máris éppen elég keserűséget és kétségbeesést!)

Ha akkor ő győzedelmeskedik, a Föld megmarad elszigeteltségében, magányában, neki pedig gondja lett volna rá, hogy hanyatlásnak induljon, leépüljön, és végül beleolvadjon a semmibe. Miért is ne? Egy fertőzött és túlnépesedett világ rövid életű népe jobb is, ha kipusztul; százszor jobb nekik maguknak is az elmúlás, mint az az életforma, amelybe belekényszerítették magukat.

És akkor a nyugodt és biztonságos űrlakó világok akadálytalanul terjeszkedhetnek tovább. Fastolfe folyton arról panaszkodott, hogy az űrlakók túl hosszú ideig élnek, és a robotjaik által nyújtott kényelmük közepette alkalmatlanná váltak az úttörők szerepére, de ő, Amadiro könnyűszerrel bebizonyíthatta volna a tévedését.

S lám, mégis Fastolfe kerekedett felül. Biztosnak látszó veresége pillanatában valami hihetetlen, elképzelhetetlen módon úgyszólván belemarkolt a semmibe, és megragadta, valahonnan az ürességből előrántotta saját győzelmét!

Persze ott volt mellette az a földi féreg, az a bizonyos Elijah Baley...

Amadiro egyébként kínzó emlékezete azonban mindig beleütközött abba a földi emberbe, és visszapattant róla. Képtelen volt földézni azt az arcot, a hozzá tartozó hangot, visszaemlékezni a tetteire. A pusztá neve is elég volt. Húsz évtized sem volt elegendő az iránta táplált gyűlöletének, az általa okozott fájdalomnak akár egy jottányi csökkentésére.

És mialatt Fastolfe állt a politikai mezőny élén, az a nyomorult földi ember elillanhatott romlott bolygójáról, és társaival sorra alapíthatta egyik világot a másik után. A Föld haladásának forgószele elkábította és dermedt bénultságba kényszerítette az űrlakókat.

Hányszor fordult Amadiro a Tanácshoz, bizonygatva, hogy a galaxis kicsúszik az űrlakók ujjai közül, hogy az Aurora vaksin szemléli, amint az az alja népség sorra szállja meg a világokat, és a kábultság minden egyes éve csak egyre jobban megtöri az űrlakók szellemét.

- Ébredjete föl végre! - kiáltozta. - Ébredjete! Nézzéte, hogy szaporodnak! Hogy sokasodnak a teles világok! Mire vártok hát? Hogy végül a torkotoknak essenek?

És Fastolfe mindig megfelelt neki azon a kábító, altató hangján, mire az auroraiak és a többi űrlakók (akik még akkor is elfogadták az Aurora vezető szerepét, amikor az nem is tartott rá igényt) rendre meghátráltak, és újra elmerültek szendergésükben.

A nyilvánvaló tények látszólag semmilyen hatással nem voltak rájuk. A valóság, a számok, az évtizedről évtizedre romló helyzet nem rázta fel őket. Hát hogyan lehetséges ez? Ilyen következetesen vágja képükbe az igazságot, minden jóslata előbb-utóbb beteljesedik, és mégis látnia kell, amint a túlnyomó többség birkanyájként halad Fastolfe nyomában?!

Hogyan lehetséges, hogy bár Fastolfe maga is tapasztalhatta, miként bizonyosodik be minden állításának ostobasága, mégsem enged korlátolt politikájából? Még csak nem is ragaszkodott makacsul a hibáihoz, hanem egyszerűen tudomást sem vett róluk.

Ha Amadiro hajlamos lett volna a fantáziálásra, bizonyára valamilyen varázslatra, apatikus elbűvöltségre gyanakszik, amely elborította az összes űrlakó világot. Akkor biztosan arra gondol, hogy valahol valaki különös varázserejével képes a különben tevékeny elmék elbódítására, a rendesen éles szemek elhomályosítására.

Gyötrelmeinek betetőzésekképpen az emberek még sajnálták is Fastolfe doktort, amiért a végső győzelem híján kellett meghalnia. Győzelem híján, mondogatták, mivel az űrlakóknak nem sikerült újabb világokat meghódítaniuk.

Hiszen épp Fastolfe politikája tartotta vissza tőle őket! Ugyan milyen joggal tekinthette volna mindezt saját kudarcának? Mi lett volna, ha ő is, akárcsak Amadiro, mindig látja és ki is mondja az igazságot, és mégsem képes az űrlakókat - elég űrlakót - maga mögé állítani?

Hányszor gondolt rá, hogy magának a galaxisnak is jobb lenne talán, ha elnéptelenedne, mintsem hogy ilyen alja népség hatalmába kerüljön? Ha valami varázserővel bírna a Föld elpusztítására, Elijah Baley világának megsemmisítésére, mondjuk egy fejbólintással, milyen boldogan megtenné!

Az ilyen álmódosások azonban csak még inkább kihangsúlyozták a kudarcát. Ezért kétségbeesésében néha szerette volna az egész harcot földadni, a halált siettetni - már ha a robotjai ezt megengedték volna.

És egyszer csak eljött a pillanat, amikor markába kaparinthatta a Föld elpusztításának eszközét, mi több, saját akarata ellenére erőltették rá ezt a lehetőséget! Az eset úgy háromnegyed évtizeddel ezelőtt következett be, amikor először jelent meg nála Levular Mandamus.

43.

Emlékek! Háromnegyed évtizeddel ezelőtt...

Amadiro fölnézett a dolgozószobájába belépő Maloon Cicisre. Biztosan jelezte érkezését, és joga volt bejönni, ha a jelzést nem viszonozták is.

Amadiro fölsóhajtott, és letette kis kézi számítógépét. Cicis a jobbkeze volt, egészen az Intézet megalapítása óta. Itt öregedett meg az ő szolgálatában. Nem volt ebben semmi durván szembeötlő, éppen csak a csöndes leépülés légköre lebegett körülötte. Az orra mintha egy hajszálnyival ferdébben állna, mint régen.

Amadiro megdörgölte saját, némiképp túlméretezett orrát, és elgondolkodott rajta, milyen kellemetlen az őt is körülölgő lassú lebomlás levegője. Termete valaha 195 centiméter volt, még úrlakóhoz képest is tekintélyes magasság. Még most is olyan szálfegyenes volt a tartása, mint valaha, de mégis, amikor a napokban megmérdezkedett, képtelen volt 193 centinél magasabbra kihúzni magát. Talán ő is lassacskán összemegy, zsugorodik, elsorvad?

Elhessegette magától ezeket a gondolatokat, a pusztá méreteknél biztosabb jelét a hanyatlásnak, és az érkezőhöz fordult.

- Mi van, Maloon?

Maloon korszerű és csillogó felületű személyi robotja hűségesen totyogott a nyomában. Ez is az öregedés jele. Ha valaki a saját testét már képtelen fiatalosan tartani, még mindig vásárolhat magának egy új, fiatal robotot. Amadiro szilárdan eltökélte, hogy sohasem vesz magának fiatal robotot, nehogy így kitegye magát a fiatalabbak gúnyolódásának, különösen, mivel a nála nyolc évtizeddel idősebb Fastolfe sem tenne ilyet soha.

- Már megint ez a Mandamus, főnök - jelentette az érkező.

- Mandamus?

- Aki folyton a fogadásért kuncsorog.

Amadiro elgondolkodott egy pillanatig.

- Ja, az az idióta, annak a solariai nőszemélynek a leszármazottja?

- Igen, főnök.

- Nos, most sem óhajtom fogadni. Hát még mindig nem hoztad a tudomására, Maloon?

- Dehogynem, nagyon is. De megkért, hogy adjam át ezt a följegyzését, akkor biztosan fogadod őt.

- Nem hinném, Maloon - mormolta Amadiro kimérten. - Mi van abban az üzenetben?

- Nem értem, főnök. Nem galaktikus nyelven íródott.

- Akkor én miért érteném jobban nálad?

- Nem tudom, de ő mindenesetre ragaszkodik hozzá, hogy adjam át. Ha megnézed, főnök, és úgy döntesz felőle, máris megyek, és elküldöm megint.

- Nos, akkor hadd lássam - mondta Amadiro a fejét csóválva. Utálkozva pillantott a cédulára.

A következő szavak álltak rajta: "Ceterum censeo Carthaginem esse delendam."

Amadiro elolvasta, fölpillantott Maloon arcára, majd ismét vissza az írásra.

- Biztosan megnézted, ha egyszer tudod, hogy nem galaktikus nyelven írták - mormolta végül. - Nem kérdezted meg tőle, mit jelent?

- De igen, főnök. Csak annyit mondott, hogy latinul van, és ettől nem lettem okosabb. Ez az alak nagyon eltökélt. Kijelentette, kész egész nap várakozni, míg végre elolvasad.

- És külsőleg? Milyen az illető?

- Vékony. Komoly. Humora aligha van. Magas, de nálad azért alacsonyabb. A szeme átható, mélyen ülő, a szája keskeny.

- Mennyi idős?

- A bőre szerint olyan négy évtizedesnek nézem. Nagyon fiatal.

- Nos, akkor tegyük némi engedményt a fiatalágnak. Küldd be!

Cicis meglepettnek látszott.

- Hát mégiscsak fogadod?

- Éppen most mondtam, vagy nem? Küldd be!

44.

A fiatalember csaknem menetlépésben vonult be a helyiségbe. Merev testtartással megállt az asztal előtt.

- Köszönöm, uram, hogy beleegyezett a fogadásomba. Megengedi a robotjaim jelenlétét is? - kérdezte feszesen.

Amadiro fölfonta a szemöldökét.

- A látásuk örömömre szolgál. Ön is megengedi, hogy az enyémekek velem maradjanak?

Már sok éve senki szájából nem hallotta ezt a régi formális kérdést a robotokról. A jó öreg szokások lassan feledésbe merülő részéhez tartozott, hasonlóan a megszokott udvariassági előírásokhoz, amint egyre természetesebbé vált, hogy a személyi robotok a gazdájuk elválaszthatatlan részét képezik.

- Igen, uram - válaszolta Mandamus, miközben két robotja belépett a nyomában. Addig nem tették meg, míg engedélyt nem kaptak rá, állapította meg magában Amadiro. Teljesen új darabok voltak, szemmel láthatóan hatékonyak, és külsejük alapján is remekművek.

- Saját tervezése, Mandamus? - Általában különleges értéket képviselt, ha a robotokat saját gazdájuk tervezte.

- Természetesen, uram.

- Ezek szerint robotszakértő?

- Igen, uram. Tudományos fokozatomat az Eos Egyetemen szereztem.

- A mestere tehát...

- Nem dr. Fastolfe irányítása mellett, uram - felelte Mandamus tisztelettel. - Dr. Makellnik volt a vezetőm.

- Ó! De az Intézetnek nem tagja?

- Jelentkezési kérelmemet már beadtam, uram.

- Értem. - Amadiro a papírjait rendezgette íróasztalán, és föltekintés nélkül, váratlanul megkérdezte: - Hol tanult latinul?

- Beszéd vagy folyékony olvasás szintjén nem tudok latinul, de ahhoz eléggé, hogy ismerjem ezt az idézetet, valamint az eredetét is.

- Ez is tiszteletre méltó. Hogyan tett szert erre a tudásra?

- Nem fordíthatom minden pillanatomat a robotikára, uram, ezért akad némi oldalirányú érdeklődésem is. Többek között a planetológia, főként a Föld bolygó vonatkozásában. Ez vezetett a Föld történelmének és kultúrájának kutatására.

- Ez nem valami népszerű tudományág az űrlakók között.

- Nem, uram, és ez elég nagy hiba. Az embernek illik ismernie az ellenségeit, amint ön is ismeri, uram.

- Amint én is?

- Igen, uram. Gondolom, sok szempontból ismeri a Földet, és e téren sokkal többet tud nálam, hiszen jóval hosszabb ideje tanulmányozza a tárgyat, mint én.

- Ezt honnan tudja?

- Igyekeztem mindent megtudni önről, uram, amit csak lehet.

- Talán mivel én is egyike vagyok az ellenségeinek?

- Nem, uram. Inkább azért, mert szeretném a szövetségesemmé tenni.

- A szövetségesévé tenni? Ezek szerint hasznot óhajt húzni belőlem? Nem érzi ezt némiképp arcátlanságnak?

- Nem, uram, mivel biztos vagyok benne, hogy szívesen lesz majd a szövetségesem.

Amadiro rámeredt.

- Nekem mégis úgy tűnik, hogy ez kissé több is egyszerű arcátlanságnál. Mondja, érti egyáltalán ezt az orrom alá dugott idézetet?

- Igen, uram.

- Akkor fordítsa le hétköznapi galaktikus nyelvre!

- Azt jelenti: "...azt tanácsolom, Karthágót el kell pusztítani."

- És ez az ön véleménye szerint mit jelent?

- Marcus Portius Cato mondta, az ókori Föld egyik politikai egységének, a Római Köztársaságnak a szenátora. Róma legyőzte fő ellenfelét, Karthágót, de nem rombolta le teljesen. Cato szerint Róma

Karthágó teljes elpusztításáig nem lehet igazán biztonságban, és végül az ellenség megsemmisítése be is következett.

- De mit számít nekünk Karthágó, fiatalember?

- Léteznek bizonyos párhuzamok, uram.

- Melyek szerint?...

- Az űrlakó világoknak is megvan a legfőbb ellensége, amelyet szerintem el kell pusztítanunk.

- Nevezze meg ezt az ellenséget!

- A Föld nevű bolygó az, uram.

Amadiro alig hallhatóan dobolt ujjaival az asztal lapján.

- És ön azt kívánja, hogy én egy ilyen hadjáratban legyek a szövetségese? Rádásul úgy véli, hogy erre boldogan és lelkesen vállalkozom... De mondja csak, dr. Mandamus, mikor javasoltam én nagyszámú beszédem bármelyikében vagy írásaimban a Föld elpusztítását?

Mandamus vékony ajka megfeszült, orrlikai kitágultak.

- Nem azért jöttem ide - mondta -, hogy bármi olyasmibe belerángassam önt, ami ön ellen fölhasználható. Nem dr. Fastolfé vagy híveinek bármelyike küldött. Nem is tartozom a hívei közé, és nem is szándékozom befolyásolni az ön gondolatait. Csupán a saját elképzelésemet szeretném fölvezetni. Szerintem pedig a Földet meg kell semmisíteni.

- És miként javasolja a Föld megsemmisítését? Dobjunk le rá atombombákat, míg lángra nem lobban, majd a sugárzás és a porfelhők nem végeznek vele? Mert ha így van, mit javasol, hogyan tarthatnánk vissza a bosszúálló teleses hajókat, hogy ugyanezt tegyék az Aurorával és minden más, általuk elérhető űrlakó világgal? Tizenöt évtizeddel ezelőtt a Földet büntetlenül fölperzselhettük volna ilyen módon. Ma azonban már nem tehetjük meg.

- Semmi hasonlóra nem gondoltam, dr. Amadiro - mondta Mandamus lázas tekintettel. - Nem kívánom emberi lények szükségtelen pusztulását, még ha csupán földi emberekről van is szó. Ám mégis létezik olyan megoldás a Föld elpusztítására a lakosságának teljes megsemmisítése nélkül, amely még csak megtorlást sem vonhat maga után.

- Ön egy álmodozó - mormolta Amadiro -, vagy talán nem is egészen normális.

- Hadd magyarázzam meg!

- Nem, fiatalember. Kevés az időm, és az ön idézete miatt, amely fölkelte a kíváncsiságomat, máris túl sokat áldoztam belőle önre.

- Megértem, dr. Amadiro - állt föl Mandamus -, és elnézését kérem, ha a megengedettnél több idejét raboltam el. Mégis kérem, gondolja végig, amit mondtam, és miért ne kérethetne magához, ha fölkelte az érdeklődését... amikor több időt szánhat majd rám, mint most. De azért ne várakozzék túl soká, mert akkor esetleg máshoz fordulok, mivel a Földet mindenképpen elpusztítom! Ugye látja, hogy teljesen őszinte vagyok önhöz?

A fiatalember ezzel megkockáztatott egy halvány mosolyt, amitől az arcbőre kissé megfeszült, de egyébként nem változtatta meg látványosan az arckifejezését.

- Nos, akkor isten önnel, és még egyszer köszönöm - mondta, majd megfordult és eltávozott.

Amadiro egy darabig töprengően nézett utána, azután megnyomott egy gombot az íróasztalán.

- Maloon - szólt a belépő Cicishez -, tartsátok szemmel ennek a fiatalembernek minden lépését, és azt is tudni akarom, mikor és kivel beszél. Azonosítsák minden beszélgetőtársát, és kérdezzék is ki őket! Akiiket kijelölök, hozzák ide, személyes kihallgatásra! De mindezt kíméletesen csináljátok, Maloon, kedves és barátságos formában. Még nem vagyok teljesen ura az itteni helyzetnek, amint te is jól tudod.

Végül azonban bizonyosan az lesz. Fastolfé már harminchat évtizede él, és nyilvánvalóan öregszik, ő viszont nyolc évtizednyivel fiatalabb nála.

45.

Amadiro kilenc napon át tanulmányozta a befutó jelentéseket.

Mandamus beszélt a robotjaival, néha az egyetemi kollégáival; még ritkábban a szomszédaival is váltott néhány szót. Minden társalgása kizárólag hétköznapi témákat érintett, és jóval a kilenc nap letelte előtt Amadiro világosan ráébredt, hogy semmiképpen sem kelhet versenyre a fiatalember időelőnyével.

Mandamus még csak a kezdetén járt várhatóan hosszú életének, és még akár harminc évtized is állhat előtte. Amadiro viszont legfőljebb nyolc-tíz évtizedre számíthatott.

Miután pedig ismételen végiggondolta az ifjú szavait, növekvő nyugtalansággal gondolt rá, hogy talán valóban létezhet a Föld megsemmisítésének valamilyen módja, amelyről ő esetleg mégsem szerezhet majd

tudomást. Megengedheti-e magának, hogy erre a csapásra a halála után kerüljön csak sor, és ő ne lehessen tanúja az eredményének? S ami talán még rosszabb: mindez még az élete során bekövetkezik, de más irányításával, másnak az ujjával a kritikus gombokon?

Nem! Neki mindenképpen látnia kell ezt; tanúja kell, hogy legyen, és cselekvő részese! Lehetséges, hogy Mandamus valóban bolond, vagy egyenesen örült, de neki, Amadiroknak mindenképpen bizonyosságot kell szereznie efelől.

Mikor Amadiro idáig jutott gondolataiban, magához kérette Mandamust.

Tisztában volt e döntése megalázó voltával, de ezt az árat mindenképpen meg kellett fizetnie a bizonyosságért, hogy nélküle nem végezhetnek a Földdel. És boldogan fizette meg ezt az árat.

Még arra is fölkészült, hogy Mandamus somolyogva és gögös diadallal lép majd be hozzá. Nos, ezt is el kell majd viselnie. Mindezek után természetesen, mármint amennyiben a fiatalember ostobaságáról megbizonyosodik, meg kell őt büntetnie, amennyire csak egy civilizált társadalomban ez lehetséges; ellenkező esetben viszont...

Ezért kellemesen érintette, amikor Mandamus ésszerű mértékű alázattal jelent meg előtte, és látszólag őszintén köszönte meg neki a második találkozás lehetőségét. Amadiro ezért úgy érezte, hogy viszonzásul neki is kegyet illik mutatnia iránta.

- Dr. Mandamus - szólt a fiatalemberhez -, az udvariatlanság bűnébe estem, amikor a múltkor tervének végighallgatása nélkül eltanácsoltam. Mondja hát el most, mit forgat az elméjében, míg meg nem állapíthatom, amint meggyőződése, hogy elképzelése inkább ifjú bohóságából, mintsem hideg észérvekből táplálkozik. Akkor azután ismét elbocsátom, de részemről mindennemű nehezítés nélkül, és remélem, ön sem távozik majd haraggal.

- Semmiképpen sem érezhetek haragot, dr. Amadiro, a tisztességes és türelmes meghallgatásért, de mi lesz, ha a mondanivalóm értelmetlennek tűnik az ön számára, sőt némi reményt is ébreszt?

- Abban az esetben - mormolta Amadiro csendesen -, ésszerűvé válhat további együttműködésünk.

- Az igazán nagyszerű lesz, uram. Együtt többre juthatunk, mint külön-külön. De van-e bármilyen csábítóbb ajánlata az egyszerű együttműködésnél? Számíthatok-e némi jutalomra?

Amadirót láthatóan kellemetlenül érintette a kérdés.

- Természetesen nem leszek hálátlan, de mindössze a Tanács egyik tagja és a Robotikai Intézet vezetője vagyok. Megvannak a korlátai, mit tehetek önért.

- Ezt tökéletesen megértem, dr. Amadiro. De nem kaphatnék mégis valami határozott ígéretet? Most! - nézett Mandamus keményen a főnök szemébe.

Amadiro összevonta a szemöldökét, és azon kapta magát, hogy belebámul a másik éles, rezzenéstelenül határozott tekintetébe. Árnyalatnyi megalázkodást sem látott benne.

- Mégis mire gondol? - kérdezte hidegen.

- Semmi olyasmire, amit ne tehetne meg, dr. Amadiro. Vegyen föl az Intézet tagjai közé!

- Amennyiben megfelel a...

- Ettől ne tartson. Megfelelek.

- Ennek megítélését nem hagyhatjuk a jelöltre. Meg kell vizsgálnunk a...

- Ugyan, dr. Amadiro, hát így kell kezdődnie valamely együttműködésnek? Mivel múltkori távozásom óta minden lélegzétvételemet megfigyeltette, nem hiszem, hogy ne nézett volna utána az adataimnak. Ennek alapján tudnia kell, hogy megfelelek! Ha bármely oknál fogva nem lenne biztos ebben, azt sem remélné, hogy képes vagyok kiagyalni a mi kis Karthágónk megsemmisítésének terveit, és most nem is lehetnék itt a hivatalában.

Amadiro bensőjében egy pillanatra mintha tűz lobbant volna. E töredék másodpercig úgy érezte, még a Föld elpusztításának kilátása sem elég e kölyökember hetvenkedésének elviseléséhez. Azután visszatért megszokott arányérzéke, és ráerőltette magára a gondolatot, hogy éppen egy ilyen fiatal és vakmerő, magában ilyen dermesztően biztos emberre lenne szüksége. Mellesleg valóban tanulmányozta Mandamus anyagait, és azok alapján a fiatalember kétségtelenül megfelelt az Intézet követelményeinek.

Nyugodtan (vérnymása enyhe megugrásának árán) felelte hát:

- Igaza van. Ön tényleg alkalmas.

- Akkor vegyen föl. A számítógépében biztosan benne vannak a szükséges formulák. Csak be kell táplálnia a nevémet, iskoláimat, végzettségemet, annak évét, valamint minden egyéb lehetséges statisztikai közhelyet, majd végül aláírnia a nevét.

Amadiro egyetlen szó nélkül fordult a számítógéphez. Beütögette a szükséges adatokat, letépte a kiadott írást, alakanyarította a nevét, és átnyújtotta Mandamusnak.

- A mai keltezés áll rajta. E pillanattól az Intézet munkatársa.

Mandamus megvizsgálta a papírlapot, majd átnyújtotta egyik robotjának, amely beletette egy kis aktatászkába, és a hóna alá csapta azt.

- Köszönöm - mondta Mandamus. - Igazán kedves öntől, s én remélem, sohasem okozok majd csalódást önnek, nem kell megbánnia nagylelkű ítéletét a képességeimről. De még mindig hátra van egy kérdés.

- Igen? Éspedig?

- Megtárgyalhatnánk esetleg a végső megjutalmazásom részleteit is... természetesen csak a siker, a teljes siker esetére?

- Nem lenne ésszerűbb, ha ezt a teljes siker elérésének pillanatára vagy arra az időre halasztanánk, amikor már biztosak lehetünk a győzelemben?

- Ésszerűségi alapon valóban így van. De én legalább annyira álmodozó is vagyok, mint amennyire ésszerűen gondolkodó lény. Szeretnék hát egy kicsit elábrándozni.

- No és miről óhajt álmodozni? - kérdezte Amadiro.

- Tudomásom szerint, dr. Amadiro, Fastolfe doktor nincs valami jó állapotban. Elég hosszú időt leélt, és már nem tarthatja távol magától a halált sok évig.

- No és ha így is van?

- Amint meghal, az ön pártja rámenősebbé válik, és a langyosabbak Fastolfe hívei közül esetleg új szövetségeket keresnek maguknak. A következő választásokon, már Fastolfe nélkül, kétségkívül öné lesz a győzelem.

- Lehetséges. No és ha így is lenne?

- Akkor valójában ön lesz a Tanács vezetője, és egyben az Aurora külpolitikájának irányítója, ami lényegében az összes űrlakó világ külpolitikáját jelenti. Amennyiben pedig a tervem beválik, az ön irányvonala olyan sikeres lesz, hogy a Tanács aligha háríthatja el az ön elnökké választását az első kínáló alkalommal.

- Igazán nagyra török az álmai, fiatalember. És ha a jóslatai valósággá válnak, akkor mi lesz?

- Önnek bizonyára nem lesz elég ideje az Aurora és az Intézet egyidejű irányítására. Azt kérem tehát, hogy amikor megérlelődik az elhatározása, és lemond az Intézet vezetésének jelenlegi posztjáról, legyen kész az ön jelöltségem támogatására ebbe a tisztségbe. Nem valószínű, hogy az ön személyes javaslatát visszautasítanák.

- E pozíció betöltéséhez különleges minősítésre van szükség - mormolta Amadiro.

- Az is rendelkezésemre áll majd.

- Várjuk ki a végét, bizonyosodjunk meg róla!

- Én kész vagyok a várakozásra, de abban is biztos vagyok, hogy már jóval a teljes siker elérése előtt szívesen eleget tesz majd ennek a kérésnek. Ezért kérem, eleve barátkozzék meg a gondolattal.

- És mindez, mielőtt még egyetlen szót hallottam volna a lényegről - dörmögte Amadiro. - Nos, jól van, ön máris az Intézet tagja, és én majd igyekszem megbarátkozni személyes vágyai teljesítésének gondolatával, de most fejezzük be az előzetes tárgyalást, és árulja el nekem: hogyan képzele a Föld megsemmisítését? Közben Amadiro alig észrevehető mozdulattal intette robotjait, hogy e beszélgetés egyetlen részletét se tartsák meg emlékezetükben. Mandamus halvány mosolylyal ugyanerre intette a sajátjait.

- Akkor lássunk hozzá! - mondta végül.

Mielőtt azonban belevághatott volna, Amadiro váratlanul támadásba lendült.

- Egészen biztos benne, hogy mégsem a Föld pártján áll?

- De hiszen a Föld megsemmisítésének tervével jöttem el önhöz - bámult rá Mandamus döbbenet.

- De ön mégiscsak annak a solariai nőnek a leszármazottja, ha jól tudom, ötödízigen.

- Igen, uram, ez a nyilvános adattárban is szerepel. De mi a jelentősége?

- A solariai nő hosszú ideje Fastolfe közeli munkatársa, barátja, védence. Ezért vagyok kíváncsi arra, nem rokonszenvezik-e ön az ő nézeteivel.

- Pusztán a leszármazásom miatt? - Mandamus arcára őszinte döbbenet ült ki. Egy pillanatra méltatlankodás, sőt talán harag villant a szemében, orrlíkai összeszűkültek, de mindez szinte azonnal eltűnt, és nyugodt hangon folytatta: - Hasonlóan hosszú ideje az ön közeli munkatársa, barátja, védence dr. Vasilia Fastolfe, aki egyenesen dr. Fastolfe leánya. Ő közvetlen leszármazott. Kíváncsi lennék, ő nem rokonszenvezik-e az apja nézeteivel.

- Korábban magam is eltöprengtem ezen - mondta Amadiro -, de ő korántsem vádolható ilyesmivel, és vele kapcsolatban nincsenek is további kétségeim.

- Velem kapcsolatban sem kell lenniük, uram. Én űrlakó vagyok, és leghőbb vágyam, hogy az űrlakók legyenek a galaxis igazi uraivá.

- Akkor minden rendben. Folytassa az elképzelése kifejtését!

- Máris - felelte Mandamus -, de ha nincs ellene kifogása, az elejétől kezdeném. A csillagászok véleménye szerint, dr. Amadiro, galaxisunkban milliósámra található földjellegű bolygók, amelyeken emberi lények megtelepedhetnek a szükséges környezeti átalakításokat követően, mindennemű további geológiai terraformálás nélkül. A légkörük belélegezhető, óceánnyi vízük van, a talaj és az éghajlat elfogadható, létezik rajtuk élet. Valójában nem lehetne a levegőjükben szabad oxigén a tengeri moszatok közreműködése nélkül.

A talaj gyakran elég kopár, ám ha az óceánnal együtt átesik a biológiai terraformálás folyamatán, vagyis miután benépesítették a földi életformákkal, az utóbbiak gyors szaporodásnak indulhatnak, és végül a bolygó betelepíthető. Máris több száz ilyen bolygót fedeztek föl és tanulmányoztak, körülbelül a felüket pedig el is foglalták a telepések.

Viszont az eddig fölfedezett ilyen bolygók egyikén sem található olyan hallatlanul változatos és burjánzó élet, mint a Földön. Sehol sem fordulnak elő fejlettebb lények, mint néhány fűregész vagy rovárszerű gerinctelen, ami pedig a növényvilágot illeti, legfőljebb páfrányféle bozótosokra számíthatunk. Értelmes lények kérdése föl sem merülhet, még csak távoli megközelítés alapján sem.

Amadiro hallgatta a kimért mondatokat. "Bemagolt szöveget darál - gondolta magában -, mindezt előre megtanulta." Megrázkódott, és így szólt a fiatalemberhez:

- Én nem vagyok bolygókutató, dr. Mandamus, de kérem, higgye el, semmi olyasmit nem mond, amit eddig is ne tudtam volna.

- Amint említettem, dr. Amadiro, a legelejáról kezdem. A csillagászok tehát egyre biztosabbak benne, hogy a galaxisban nagyszámú lakható bolygó található, és mindegyikük, vagy csaknem mindegyikük, jelentősen különbözik a Földtől. Valamely oknál fogva tehát a Föld egészen különös bolygónak tűnik, ezért a fejlődés ott alapvetően gyorsabban és a normálistól lényegesen eltérő módon ment végbe.

- Általában úgy érvelnek - jegyezte meg Amadiro -, hogy ha a galaxisban más, hozzánk hasonlóan értelmes lények is léteznének, már tudomást szereztek volna a terjeszkedésünkről, és ilyen vagy olyan módon tudomásunkra hozták volna létezésük tényét.

- Így van, uram - felelte Mandamus. - Hiszen ha nálunk is értelmesebb lények élnének a csillagrendszerünkben, bizonyára nem mi terjeszkedhettünk volna ilyen mértékben elsőként. Ezek szerint nyilvánvaló, hogy a hipertérben való közlekedés titka csak számunkra ismeretes ebben a rendszerben. Nincs kétségtelen bizonyítékunk rá, hogy mi vagyunk e galaxis legértelmesebb lényei, vagy legalábbis az egyetlenek, de igen nagy ennek a valószínűsége.

Amadiro borongós félmosollyal hallgatta beszélgetőtársát. A fiatalember eléggé iskolás módszert követ. Mintha csak megrögzött ritmusban kopogtatná ki rögeszméjének lényegét. Ez a mániákusság egyik biztos jelének számított, és Amadiro ezért halványan reménykedni kezdett: hátha tényleg van valami Mandamus tarsolyában, amivel megfordíthatja a történelem őt elborítással fenyegető áradását.

- Továbbra is jól ismert tényeket közöl velem, Mandamus - mormolta. - Mindenki tisztában van a Föld egyedi jellegével, s ezért valószínűleg valóban mi vagyunk a galaxis egyetlen értelmes lényei.

- És mégsem teszi föl senki az egyszerű kérdést: miért? A földi emberek és a telepések semmiképpen.

Egyszerűen elfogadják. Valami misztikus elképzelésük van a Földről, szent világnak tekintik azt, minél fogva különleges voltát természetes adottságnak tekintik. Ami pedig bennünket, űrlakókat illet, mi

sem tesszük föl ezt a kérdést. Tudatosan figyelmen kívül hagyjuk inkább. Mindent megteszünk, hogy ne kelljen a Földre gondolnunk, mivel ha mégis megtennénk, tovább kellene lépnünk, és el kellene fogadnunk a földi emberektől való származásunk tényét.

- En nem látom jogosnak a kérdést - mondta Amadiro. - A miéltre nem kell tudományosan megalapozott választ keresnünk. A véletlenszerű folyamatok fontos szerepet játszanak a fejlődés és - bizonyos mértékig - minden egyéb természeti folyamat során is. Igaz ugyan, hogy milliósámra létezhetnek lakható világok, a mindenkori fejlődés mégis mindegyiken a maga módján megy végbe. Legtöbbjükön ez közepes ütemet jelent, másokon feltűnően lassú, megint másokon szembeötlően gyors lehet ez a folyamat. Az is előfordulhat, hogy rendkívül lelassul vagy hasonlóan fölgyorsul. A Föld éppen az utóbbi osztályba tartozik, és ezért vagyunk mi is itt és most. No mármost, ha fölmerül a miért kérdése, egyetlen és nagyjából természetes válasz kínálkozik rá: a "véletlen".

Amadiro várta, mikor robban ki ellenfele az ésszerűen föloldhatatlan kérdés hatására, amit ráadásul tréfásan fogalmazott meg, ezzel is törekedvén a másik érvelésének tökéletes lerombolására. Mandamus azonban csak bámult rá néhány másodpercig mélyen ülő szemével, majd megjegyezte: - Egyáltalán nem! Aztán talán kétütemnyit kivárt, majd tovább érvelt:

- Több kell egy-két szerencsés véletlennél a fejlődés mondjuk ezerszeres fölgyorsításához. A Föld kivételével a helyi fejlődés üteme nagyjából megegyezik a környező kozmikus sugárzások által diktált ütemmel. Ez a sebesség azonban korántsem véletlenszerű, hanem inkább a kozmikus háttérerők által előidézett lassú változások eredménye. A Földön valami sokkal több mutációt idéz elő, mint az elvárható lenne, és ennek semmi köze a kozmikus sugárzási háttérhez, ami ugyanúgy befolyásolja a Földet, mint bármely más bolygót. Nos, talán most már valamivel tisztábban látja a "miért" fontosságát?

- Akkor hát, dr. Mandamus, mivel máris az indokoltnál jóval nagyobb türelemmel hallgatom önt, megkérem, válaszoljon az önmaga által makacsul föltett kérdésre! Vagy éppen csak ez a kérdése van, és válasz sehol?

- Igenis van méltó válaszom! - vágta rá Mandamus. - A magyarázata pedig abban rejlik, hogy a Föld egy másik szempontból is kivételes bolygó.

- Hadd találgassak! - vetette közbe Amadiro. - Bizonyára nagyméretű kísérőjére gondol! De ez mégsem az ön fölismerése!

- Korántsem! - vágta rá azonnal Mandamus. - De tegyük föl, hogy a nagyméretű kísérők közönséges jelenségnek tekinthetők. A mi bolygórendszerünkben öt, a Földében hét ilyen akad, és így tovább. A nagyméretű holdak, egyetlen kivétellel, gázóriások körül keringenek. Egyedül a Föld kísérője, a Hold kering egy magánál nem sokkal nagyobb szilárd égitest körül.

- Megkockáztathatom újból a "véletlen" szót, dr. Mandamus?

- Ebben az esetben lehet szó véletlenről, de a Hold attól még egyedülálló marad.

- Akkor is... miféle összefüggés lehetséges a Hold és a rendkívül sokrétű földi élet között?

- Lehetséges, hogy nem nyilvánvaló a dolog, és éppen kételkedhetünk is az összefüggésben, mégis kevésbé valószínű, hogy egyetlen bolygó esetében két ilyen különleges jelenség mégsem függ össze egymással valahogy. Mellesleg én már rá is jöttem a kapcsolat jellegére.

- Valóban? - kérdezte Amadiro élénken. No, most kétségtelen jelét adja a fickó az örültségének. Amadiro futó pillantást vetett a falon kúszó időjelző csikra. Valóban nem volt túl sok ideje már erre a kérdésre, de azért csak furdalta a kíváncsiság.

- A Hold - folytatta Mandamus -, az árapály hatásának köszönhetően, lassan távolodik a Földtől. A jelentős földi árapály jelensége ennek a nagyméretű kísérőnek köszönhető. A Föld Napja is előidéz hasonló mozgásokat, de azok alig harmadakkorák, mint a Hold által keltettek. Hasonlóak a mi napunk által az Aurorán is okozottakhoz. És mivel a fentiek miatt a Hold távolodik a Földtől, a bolygórendszer kialakulásának korai szakaszában jóval közelebb lehetett hozzá. Márpedig minél közelebb volt, annál erőteljesebb árapályt okozott. Ennek pedig kétféle jelentős hatása volt az anyabolygóra. Folyamatosan mozgásban tartotta a Föld kérgét, s ezáltal, valamint az óceánok vizének mozgása és a tengerfenékhez való súrlódása révén lassította a Föld forgását, s ennek következtében a forgási energia egy része hővé alakult át. A Földnek emiatt minden más ismert lakható bolygónál vékonyabb a kérge, ráadásul az

egyetlen lakott bolygó, amelyen élénk vulkanikus tevékenység és lemeztektonikai mozgásrendszer figyelhető meg.

- De lehetséges, hogy mindennek semmi köze sincs a burjánzó földi élethez - vélekedett Amadiro. - Azt mondom dr. Mandamus, vagy térjen rá a lényegre, vagy távozzék!

- Kérem, dr. Amadiro, legyen türelemmel még egy kis ideig. Fontos, hogy helyesen értelmezzük a lényegét, ha egyszer eljutunk hozzá. Az árapály és a lemeztektonikai mozgások alapján gondosan elkészítettem a földkéreg vegyi kialakulásának számítógépes modelljét, és hadd dicsekedjem el vele, hogy eddig még senki sem csinált hasonlót ilyen részletes aprólékossággal.

- Már csak ez hiányzott - mormolta Amadiro.

- És teljesen világossá vált számomra - ha kívánja, bármikor rendelkezésére bocsáthatom a megfelelő adatokat is -, hogy a Föld kérgében és köpenyének felső rétegeiben bármely más lakható bolygóhoz képest ezerszeres nagyságrendben koncentrálódik az uránium és a tórium. Ráadásul nem is egyenletesen, tehát előfordulnak olyan foltok, ahol ez a koncentráció még magasabb.

- És gondolom, ezáltal veszélyesen megnövekszik a radioaktivitás is.

- Nem, dr. Amadiro. Az uránium és a tórium rendkívül gyengén radioaktív, és ahol viszonylag nagyobb mennyiségben fordul elő, abszolút értelemben ott sem túlságosan koncentrálódik. És mindez, hadd ismétljem meg még egyszer, a nagyméretű Hold létének köszönhető.

- Gondolom tehát, hogy bár a sugárzás nem elég erős az élet veszélyeztetéséhez, viszont fokozott mértékben idéz elő mutációs jelenségeket. Erről van szó, dr. Mandamus?

- Pontosan. Előfordulhat néha egyes fajok szokatlanul gyors kihalása, másrészt viszont új fajok is gyorsabban fejlődnek ki. Ez okozza az életformák rendkívüli sokrétűségét és változatosságát. És végül mindez eddig csak a Földön vezetett el értelmes lények, következésképpen a civilizáció kialakulásához. Amadiro némán bólogatott. Ez a fiatalember mégsem teljesen örült. Lehetséges, hogy téved, de semmiképpen sem bolond. És esetleg még igaza is lehet.

Amadiro nem volt bolygókutató, tehát az érintett témában könyvekhez kell majd fordulnia, hogy megállapítsa, nem már régen ismert tényeket fedezett-e föl ez a Mandamus, amint az gyakran előfordul egyes lelkes kutatókkal. Akad azonban egy fontos kérdés, amelyet azonnal ellenőriznie kell.

- Ön a Föld megsemmisítésének lehetőségéről beszél, ugyebár? - kérdezte lágy hangon. - Van ennek bármi köze a Föld említett rendkívüli tulajdonságaihoz?

- Az ilyen egyedi tulajdonságok hasonlóan egyedi megközelítést igényelnek - válaszolta Mandamus szintén halk hanghordozással.

- És ebben a konkrét esetben milyen legyen az a megközelítés?

- Mielőtt a módszer ismertetésére térnék, meg kell jegyeznem, hogy a Föld fizikai megsemmisítésének lehetősége bizonyos értelemben személyesen öntől függ.

- Tőlem?

- Igen - jelentette ki Mandamus határozottan. - Öntől. Különben miért jöttem volna éppen önhöz ezzel a hosszú históriával, ha nem azért, hogy meggyőzzem: tudom, mit beszélek, és rávegyem önt az olyan természetű együttműködésre, amely döntő jelentőségű lehet a sikeremet illetően?

Amadiro mély lélegzetet vett.

- És ha én visszautasítanám, fordulhatna esetleg valaki máshoz?

- Igen, abban az esetben máshoz is fordulhatnék. Miért, valóban visszautasít?

- Talán nem, de tudni szeretném, mennyire vagyok fontos éppen én az ön számára.

- A válaszom: nem annyira fontos ön nekem, mint amilyen én vagyok önnek. Együtt kell működnie velem!

- Kell?

- Legalábbis nagyon szeretném, ha önnek jobban tetszik ez a megfogalmazás. Ám ha ön az Aurora meg az úrlakók egyszer s mindenkorai győzelmét kívánja a Föld és a telepések fölött, akkor mindenképpen együtt kell működnie velem, akár tetszik önnek ez a megfogalmazás, akár nem.

- Akkor árulja el végre, pontosan mit kell tennem! - sürgette a másikat Amadiro.

- Először is mondja meg nekem: igaz-e, hogy az Intézet valamikor korábban valóban kifejlesztett humanoid robotokat?

- Igen. Összesen ötven készült belőlük. Ez a tizenöt és húsz évtizeddel ezelőtti időszakban történt.
 - Olyan régen? És mi lett a sorsuk azoknak a robotoknak?
 - Kudarcot vallottunk velük - felelte Amadiro közömbösen.
- Mandamus rémült arckifejezéssel dőlt hátra a székén.
- Megsemmisítették őket?
 - Hogy megsemmisítettük-e? - vont a föl szemöldökét Amadiro. - Ugyan ki semmisítene meg olyan drága robotokat? Raktárba helyeztük őket. Az energiaforrásukat eltávolítottuk, és hosszú élettartamú mikrofúziós elemeket helyeztünk beléjük, a pozitronikus rendszerük minimális működtetése végett.
 - Ezek szerint teljesen visszaállítható a működőképességük?
 - Biztos vagyok benne.
- Mandamus feszes ritmusban ütögette jobb kezével a széke karfáját.
- Akkor győzhetünk! - jelentette ki határozottan.

12. A terv és a lányutód

46.

Amadiro már jó ideje nem is gondolt azokra a humanoid robotokra. Fájdalmas volt a kudarc, és némi erőfeszítéssel szándékosan tartotta távol magától a témát. Most pedig Mandamus váratlanul előhozakodott velük.

A humanoid robot volt Fastolfe legfőbb ütőkártyája azokban a régmúlt napokban, amikor Amadirót alig egy milliméter választotta el a játszma megnyerésétől, a legértékesebb lapok megkaparintásától. Fastolfe megtervezett és elő is állított két humanoid robotot (amelyek közül az egyik még mindig létezik), s ez rajta kívül senki másnak sem sikerült. A Robotikai Intézet teljes állománya hiába törekedett, nem tudott hozzájuk foghatót építeni.

Óriási veresége mellett Amadiro egyedül ezt az ütőkártyát szerezte meg. Fastolfe kénytelen volt nyilvánosságra hozni humanoid robotjainak terveit.

Így lehetővé vált a gyártásuk, és építettek is egy sorozatot, ám - lássanak csodát! - senkinek sem kellettek. Az auroriaiak nem túrték meg őket a társadalmukban.

A kudarc föltámadó emlékének hatására Amadiro elfintorodott. A solariai nő története valahogy napvilágra került: az emberek megtudták, mire használta Jandert, Fastolfe egyik humanoid robotját - tudniillik szexuális célokra. Az auroriaiak elméletileg nem is kifogásolták volna az esetet. Végiggondolván azonban a dolgot, az aurorai nőknek egyáltalán nem tetszett a gondolat, hogy robotvetélytársnőkkel kelljen megküzdeniük. És persze a férfiaknak sem volt kedvük robotriválisokkal versenyezni.

A Robotikai Intézet széles körű propagandakampányban próbálta tudatosítani, hogy a humanoid robotokat nem is az Aurora számára készítik igazán, hanem ezeket szánják újabb világok úttörő meghódítóinak: elküldik őket a fölfedezett lakható bolygókra, ahová az auroriaiak majd később utánuk mennek, ha végeztek a terraformálás feladatával.

De ezt a tervet is elutasították, miután a gyanú és a tiltakozás öngerjesztő módon elhatalmasodott. Valaki "az emberek közé vert éknek" nevezte el a robotokat. A kifejezés villámgyorsan elterjedt, és az Intézetnek meg kellett hátrálnia.

Amadiro makacsul ragaszkodott a már elkészültek konzerválásához a lehetséges későbbi fölhasználás végett, de ilyesmire azóta sem került sor.

Vajon miből táplálkozott ez a viszolygás a humanoidoktól? Amadiro érezte, hogy halványan rátör az a szorongás, amely sok évtizeddel korábban csaknem lehetetlenné tette őt. Maga Fastolfe is - bár vonakodva - támogatta a propagandakampányt, és meg kell hagyni, becsületesen, bár korántsem azzal a lendülettel, amellyel a szívéhez valóban közel álló terveit. De még ez sem segített.

És tessék, Mandamus most mégis előáll valamilyen valóságos terv gondolatával, amihez szükség lehet azokra a robotokra...

Amadiro nem kedvelte az olyasféle színpadias fölkiáltásokat, mint: "Ennek így kellett történnie! Ennek be kellett következnie!" Mégis alig volt képes megfékezni ilyen gondolatait, miközben a lift lefelé vitte őket egy jóval a felszín alatt kialakított helyiség felé, amely az Aurorán egyedül hasonlított távolról a Föld nevezetes "acélbarlangjaira".

Mandamus Amadiro intésére kiszállt a felvonóból, és egy homályosan megvilágított folyosón találta magát. Hűvös volt odalenn, és érződött a szellőztetés gyöngé légvonata. Enyhén összerázkódott. Amadiro csatlakozott hozzá. Mindkettejüket csak egy-egy robot követte.

- Ritkán jön le ide valaki - jegyezte meg Amadiro tárgyilagosan.

- Milyen mélyen vagyunk a felszín alatt? - kérdezte Mandamus.

- Körülbelül tizenöt méternyire. Több szint helyezkedik el egymás alatt. A humanoid robotokat ezen az emeleten tároljuk. - Amadiro egy pillanatra megtorpant, mintha elgondolkodna valamin, majd határozottan balra fordult.

- Erre!

- Nincsenek iránymutatók?

- Amint említettem, kevesen járnak le ide. Akik mégis megteszik, tudják, merre kell menniük, hogy megtalálják, amit keresnek.

Közben egy szilárdnak és erősnek látszó ajtó elé értek. Mindkét oldalán egy-egy robot állt a homályban. Nem humanoidok voltak.

- Ezek egyszerű modellek - mérte őket végig Mandamus kritikus szemmel.

- Nagyon is egyszerűek. Nem lenne értelme fejlett és drága berendezéseket alkalmaznunk egy ajtó őrzésére. - Amadiro fölemelte különben nyugodt hangját: - Kelden Amadiro vagyok!

Mindkét robot szeme fölizzott egy pillanatra. Elléptek az ajtó elől, amely zajtalanul fölsiklott előttük.

Amadiro maga elé tessékelte társát, és a robotok mellett elhaladva odavetette nekik:

- Hagyjátok nyitva az ajtót, és állítsátok be a fényt emberi igényeknek megfelelően!

- Nem hinném, hogy ide bárki csak úgy beléphet - jegyezte meg Mandamus.

- Természetesen nem. Ezek a robotok fölismerik a külsőmet és a hangomat; mindkettőre szükség van az ajtó kinyitásához. - Mintegy magának szólva, halkán hozzátette: - Az űrlakók világain nem szükségesek semmiféle zárok, kulcsok vagy más kombinációk. A robotok szakadatlanul és hűségesen vigyáznak ránk.

- Néha az is eszembe jutott már - mormolta Mandamus elgondolkodva -, hogy ha egy aurorai magához venne egy olyasfajta sugárpisztolyt, amelyet a telepések mindenfelé magukkal cipelnek, akkor előtte nem maradhatna zárva egyetlen ajtó sem. Az örrobotokkal egy pillanat alatt végezhetne, azután pedig azt csinálhatna, amit éppen akar.

Amadiro villámló tekintettel mérte végig.

- De melyik űrlakó használna ilyen fegyvert bármelyik űrlakó világon? Mi fegyverek nélkül és erőszaktól mentesen élünk. Hát nem érti, hogy én éppen ezért szenteltem egész életemet a Föld és megfertőzött népe legyőzésének és megsemmisítésének? Igen, mi is ismertük valaha az erőszakot, de az már igen régen volt. Amikor létrehoztuk az első űrlakó világokat, még nem tisztítottuk meg magunkat a Földről magunkkal cipelt méregtől, és nem ébredtünk rá a robotok nyújtotta biztonság igazi értékére.

- Hát a béke és a biztonság nem éri meg, hogy harcoljunk érte? Erőszak nélküli világok! A józan ész által kormányzott világok! Hát helyes volt seregnyi lakható világot átengednünk azoknak a rövid életű barbároknak, akik - mint mondta - mindenüvé fegyvereket hurcolnak magukkal?

- Csak véres háborúk árán akadályozhattuk volna meg.

- És ön - mormolta Mandamus - mégis kész erőszakot alkalmazni a Föld lerombolására?

- A megfelelő céllal és rövid időre bevetett erőszak lehet éppenséggel az ára annak, hogy egyszer s mindenkorra leszámoljunk az erőszakkal magával.

- Én eléggé űrlakó vagyok ahhoz - dörmögte Mandamus -, hogy még az ilyen nemes erőszakot is minimális szinten tartsam.

Ekkor beléptek a tágas, barlangszerű helyiségbe, amelynek mennyezete és falai szórt, tompított fényt sugározva megelevenedtek.

- Nos, erre volt hát olyan kíváncsi, dr. Mandamus? - kérdezte Amadiro.

Mandamus döbbenetesen nézett körül.

- Hihetetlen! - nyögte ki végül látható erőfeszítéssel. Emberi lények serege vette őket körül szorosan, bennük alig valamivel több élet, mint egy hasonló szoborcsoporthoz lett volna - az életnek sokkal halványabb jelei, mint ami alvó emberektől lenne várható.

- Mind állnak! - motyogta halkán a fiatalember.

- Így sokkal kevesebb helyet foglalnak el, gondolom, érthető.

- De már vagy tizenöt évtizede ácsorognak így. Nem lehetnek még mindig működőképesek. Az ízületeik bizonyára rég megmerevedtek, a belső szerveik tönkrementek.

- Meglehet - vonta meg a vállát Amadiro. - De ha az ízületeik valóban el is romlottak, ami teljességgel nem zárható ki, szükség esetén bizonyára pótolhatók. Csak attól függ, tényleg szükségünk lesz-e rájuk.

- Lesz - felelte Mandamus. Egyenként végignézte a robotfejeket. Kissé mindegyik más irányba nézett, s ez enyhe bizonytalanságérzetet keltett, mintha éppen fölbomlóban lenne a zárt alakzat.

- Mindegyiküknek önálló vonásai vannak, a magasságuk és az alkatuk is különböző - dünnyögte Mandamus.

- Igen. Ez talán meglepi önt? Ezeket a később építendővel együtt újonnan fölfedezett világok úttörőinek szántuk. Ezért formáltuk őket annyira emberszerűvé, amennyire csak lehetett, vagyis olyan különbözővé, akár maguk az auroraiak. Ez az ön szemében nem tűnik ésszerűnek?

- Dehogynem. Nagyon is örülök neki. Minden hozzáférhető forrást elolvastam a Fastolfe által épített első ember formájú robotok, Daneel Olivaw és Jander Panell történetéről. Láttam a hologramjaikat is, de ők egyformáknak tűntek.

- Igen! - mordult föl Amadiro ingerülten. - Sőt nem csupán egyformák voltak, hanem egyszersmind az eszményi űrlakóról alkotott elképzelés sajátos karikatúrái is. Ez szintén Fastolfe romantikájának tükröződése. Szerintem ő a teljesen fölserélhető humanoid robotok fajtáját alakította volna ki, amelyek mindkét nembeli képviselői ilyen éteri külleműek lettek volna, legalábbis szerinte, s ezáltal nem maradt volna bennük semmi emberi. Lehet, hogy Fastolfe kiváló robotszakértő, de amellet hihetetlenül ostoba ember.

Amadiro keserűen megcsóválta a fejét: hogy őt egy ilyen hihetetlenül ostoba embernek kellett legyőznie... de nyomban el is hessegette magától a gondolatot. Különbösen sem Fastolfe, hanem az alacsony rendű földi ember mérte rá a vereséget. Gondolataiban elmerülve nem is hallotta meg Mandamus következő kérdését.

- Bocsánat... - vetette oda kissé ingerülten.

- Azt kérdeztem: ezeket ön tervezte, dr. Amadiro?

- Nem. A különös véletlen folytán, amiben számomra némi sajátos irónia is rejtőzik, ezeknek a tervezője Fastolfe lánya, Vasilia volt. Ugyanolyan ügyes, akár az apja, csak sokkal értelmesebb, s talán éppen ezért nem jöttek ki igazán egymással soha.

- Amennyit én tudok a történetükről... - kezdte Mandamus.

Amadiro azonban leintette.

- Én is ismerem azt a történetet, de nem számít. Elég, hogy kitűnően végzi a munkáját, és nem áll fönn annak a veszélye, hogy bármikor a legcsekélyebb rokonszenvet is érezze olyasvalaki iránt, legyen bár az a véletlen folytán a biológiai apja, aki idegen és gyűlöletes számára, és örökre az is marad. Még a nevét is Vasilia Alienára változtatta, ugye tudja?

- Igen, tudom. Különbösen hozzáférhetőek ezeknek a robotoknak az agymintái?

- Természetesen.

- Mindegyiküké?

- Magától értetődik.

- És én is megismerkedhetem velük?

- Kellő okkal igen.

- Lesz rá ok! - jelentette ki Mandamus keményen. - Mivel felderítő feladatokra tervezték őket, gondolom, rendelkeznek az ehhez megfelelő képességekkel, és kezdetleges körülmények között is működőképesek.

- Ez is nyilvánvaló.

- Nagyszerű, de azért szükség lehet majd bizonyos módosításokra. Gondolja, hogy Vasilja Fast... Aliena segítségemre lehet ebben, ha úgy alakul a helyzet? Bizonyára ő ismeri a legjobban az agymintázatukat.

- Így van. Bár nem tudom, szívesen áll-e majd a rendelkezésére. E pillanatban, tudomásom szerint, fizikailag is képtelen lenne rá, mivel nem tartózkodik az Aurorán.

Mandamus meglepődött, és elkeseredett képet vágott.

- Hát akkor hol van, dr. Amadiro?

- Nos, láthatta ezeket az ember formájú robotokat, és én nem szívesen tartózkodom e komor helyen - tért ki a válasz elől Amadiro. - Ön elég sokáig várakoztatott engem, most nem panaszkodhat tehát, ha azt mondom, szintén várjon egy kicsit. Ha további kérdései is vannak, tárgyaljuk meg őket inkább az irodámban!

47.

Dolgozószobájába érve Amadiro még tovább húzta az időt.

- Várjon meg itt - mondta ellentmondást nem tűrő hangon a fiatalembernek, és távozott a helyiségből. Mandamus mereven ült a helyén, gondolatait rendezgette, és azon töprengett, vajon mikor jön vissza Amadiro... ha egyáltalán visszajön. Talán minden teketória nélkül letartóztatják, vagy egyszerűen kipenderítik innen? Meglehet, Amadiro nem hajlandó tovább várni a lényegre? Ebben persze nem hitt igazán. Biztos volt benne, hogy Amadiro hevesen vágyik régi sérelmét megtorolni. Valószínűnek tűnt tehát, hogy Amadiro mindaddig türelmesen meghallgatja őt, amíg a leghalványabb reményét látja a segítségével elérhető bosszúnak.

Miközben tétlenül tekingetett körül Amadiro dolgozószobájában, váratlanul eszébe jutott, nem szerezhetne-e némi hasznos információt az alig karnyújtásnyira álló számítógép segítségével. Jó lenne, ha nem függene minden tekintetben teljesen Amadiro kénye-kedvétől.

Az ötlet persze hasznavethetetlen volt: Mandamus nem ismerte az adattár nyitókódját. De még ha tudta volna is, a főnök számos személyi robotja sorakozott a fali nyílásokban, és azok biztosan azonnal megállították volna, ha csak egyetlen lépést tesz valamilyen, az ő programozásuk szerint kényes dolog felé. Még a saját robotjai is így tennének.

Amadirónak igaza van. A robotok hasznos, hatékony és megvesztegethetetlen örök voltak, s ezért senkinek még csak eszébe sem jutott semmiféle bűnös, törvénytelen vagy akár csak csalafinta gondolat. Az ilyesféle törekvések önmaguktól elhaltak, legalábbis a többi űrlakók iránt.

Eltöprengett rajta, vajon hogyan boldogulhatnak a telepések robotok nélkül. Megpróbálta elképzelni, amint emberi lények összeütköznek egymással, a csapást lefékező robotok védőgyűrűje híján, a gépek nyújtotta méltóságteljes biztonság nélkül, a robotok híján, akik az erkölcsileg megfelelő magatartásra kényszerítenék őket.

Adott körülmények között a telepések csak barbárok maradhattak, és ezért semmiképpen nem léphetnek a galaxis örökébe. E téren Amadirónak most és kezdettől fogva teljesen igaza volt, míg Fastolfe katasztrófálisan tévedett.

Mandamus némán bólintott, mintha ismételten meggyőzte volna magát választott útjának helyességéről. Fölsóhajtott, vágyakozott rá, hogy mindez ne legyen szükséges, majd fölkészült rá, hogy ismét átlépje a kritikus vonalat, és elfogadja a bekövetkezendők elkerülhetetlenségét, amikor Amadiro visszaérkezett. A főnök még mindig lenyűgöző jelenség volt, pedig már csak egy éve volt hátra a huszonnyolcadik évtizedének napjáiig. Pontosan olyan volt, ahogy az eszményi űrlakónak kellett festenie, talán némiképp túlméretezett orrától eltekintve.

- Sajnálom, hogy meg kellett várakoztatnom, de akadt egy s más elintéznivalóm. Az Intézet vezetőjeként vannak bizonyos kötelezettségeim - magyarázkodott Amadiro.

- Elárulná nekem, hol tartózkodik éppen Vasilja Aliena? - kérdezte Mandamus. - Azután késlekedés nélkül föltárom ön előtt a tervemet.

- Vasilja éppen körúton jár. Körüljárja az űrlakó világokat, megpróbálja kideríteni, hol tartanak a robotkutatásban. Véleménye szerint, mivel a Robotikai Intézetet az egyéni aurorai kutatások

összehangolására létesítették, a bolygóközi együttműködés még nagyobb lendületet adhatna a fejlődésnek. Igen helyes elgondolás.

Mandamus röviden, minden érzelem nélkül föl kacagott.

- Úgysem árulnak el neki semmit. Kétlem, hogy bármelyik űrlakó világ még nagyobb hatalommal ruházná föl az Aurorát annál, amivel máris rendelkezik.

- Ne legyen olyan biztos a dolgában! A telepesek sikerei mindannyiunkat alaposan föl ráztak.

- És pontosan tudja, most éppen hol lehet?

- Az útiterve rendelkezésünkre áll.

- Rendelje vissza őt, dr. Amadiro!

- Ezt aligha tehetném meg egykönnyen - vonta föl a szemöldökét Amadiro. - Gondolom, mindaddig távol óhajt maradni az Auroráról, míg az apja meg nem hal.

- De miért? - kérdezte Mandamus meglepetten.

- Nem tudom - vonta meg a vállát Amadiro -, és nem is érdekel. Azt viszont tudom, hogy az ön ideje lejárt. Érti? Adja elő a lényegét, vagy távozzék! - Ezzel az ajtóra mutatott, és Mandamus rájött, hogy a másik türelme végképp fogytán van.

- Nagyon helyes - dörmögte Mandamus. - Nos, a Föld még egy harmadik szempontból is egyedi jelenség...

Könnyedén, kellő kimértséggel beszélt, mintha csak valami kiállításon haladna végig, amelyet már számtalanszor látott, és föl készült Amadiro megfelelő tájékoztatására. A főnök azon kapta magát, hogy egyre elmélyültebben figyel oda a mondottakra.

Ez az! Először hatalmas megkönnyebbülés érzése kerítette hatalmába. Helyesen döntött, amikor nem tekintette tébolyodottnak ezt a fiatalembert. Tökéletesen épelméjű.

Kicsivel később diadalérzet töltötte el. A terv biztosan beválik. Az ifjú elképzelése természetesen kissé eltért az általa helyesnek vélt úttól, de ezen menet közben is igazíthat még. Bizonyos módosításokra mindig nyílik némi alkalom.

Amikor Mandamus végzett, Amadiro hangjára nyugalmat erőltetve jegyezte meg:

- Ehhez nem szükséges Aliena jelenléte. Éppen elég szakértőnk van az Intézetben, azonnal hozzáláthatunk a megvalósításhoz. Dr. Mandamus - Amadiro hangjában ezúttal udvarias megbecsülés csendült -, hajtsuk végre ezt a feladatot a tervei szerint. Biztos vagyok a sikerben, és ön lesz az Intézet vezetője, mihelyst engem megválasztanak a Tanács elnökévé.

Mandamus megengedett magának egy feszült, kurta mosolyt, miközben Amadiro hátradőlt a székében, és szintén egy pillanatig elégedetten és bizalommal tekintett a jövőbe - erre húsz hosszú és gyötrelmes évtizede sohasem volt lehetősége.

Vajon mennyi idő kell hozzá? Évtizedek? Egy évtized? Esetleg annál is kevesebb?

Nem sok. Nem túl sok! Minden lehetséges eszközzel föl kell gyorsítania az eseményeket; így megláthatja régi vágyának beteljesülését, és akkor ő lesz az Aurora s ezáltal valamennyi űrlakó világ ura, sőt a Föld és a telepes világok pusztulása révén az egész galaxis ura is, még jóval a halála előtt.

48.

Mandamus és Amadiro első találkozása, valamint terveik beindítása után hét évvel dr. Han Fastolfe meghalt, és a hírt a hiperadók robbanásszerű gyorsasággal juttatták el a legtávolibb lakott világok minden zugába is. A közlemény mindenütt kivételes figyelmet ébresztett.

Az űrlakó világokon az adta meg a jelentőségét, hogy az Aurorán - s ennél fogva az egész galaxisban - jó húsz évtized óta Fastolfe birtokolta a legnagyobb hatalmat. A telepes világokon meg a Földön pedig Fastolfe baráti érzelmei, már amennyire egy űrlakó a földiek barátja lehet, és persze a kérdés: vajon most megváltozik-e az űrlakók politikája, s ha igen, milyen irányban?

A hír Vasilja Aliena fülébe is eljutott, és bonyolult érzelmeket váltott ki belőle a biológiai apjához szinte a kezdetektől fűződő kesernyés viszonyának következtében.

Tudatosan készült rá, hogy semmit se érezzen majd az apja halálakor, mégsem kívánt vele egy bolygón tartózkodni az esemény bekövetkeztének pillanatában. Viszolygott a kérdésektől, amelyeket biztosan mindenütt föltesznek majd neki, leggyakrabban és legtölgakodóbban pedig nyilván az Aurorán.

A gyermek-szülő kapcsolat az űrlakók között gyenge, illetve a legjobb esetben is csak közömbös töltésű volt. Hosszú életük következtében ez így tűnt természetesnek. Ilyen szempontból tehát Vasiliát sem érintette a dolog, csupán azáltal, hogy apja oly hosszú ideig állt a pártja élén, és ő maga csaknem ugyanolyan mértékben kötelezte el magát a másik oldal iránt.

Mindez keserű méreg volt számára. Nem csekély fáradsággal még a nevét is hivatalosan Vasilía Alienára változtatta, s ezt használta minden dokumentumon, nyilatkozatai alkalmával és mindenütt másutt, mégis tisztában volt vele, hogy a legtöbb ember Vasilía Fastolfe-ként gondol rá. Úgy látszott, semmi sem burkolhatja feledésbe ezt a különben teljességgel jelentéktelen tényt, ezért annak örült legjobban, ha egyszerűen a személynevéen szólítják vagy emlegetik. Így a neve ritkaságából merített némi vigaszt. De még ez is valahogyan kihangsúlyozta a hasonlóságát a solariai nőhöz, aki - jóllehet teljesen más okok miatt - éppúgy megtagadta első férjét, ahogy Vasilía az apját. Ő sem viselte el a kezdetben ráragasztott vezetéknevet, és szintén csak keresztnevét, a Gladiát használta.

Vasilía és Gladia, a két kirekesztett és magát elszigetelő nő, lám, valamiben mégis hasonlított egymásra. Vasilía lopva belepillantott az űrhajó kabinjának falán függő tükörbe. Már sok évtizede nem találkozott személyesen Gladiával, mégis biztos volt külső hasonlóságuk fennmaradásában. Mindkettejük termete alacsony volt és karcsú. A hajuk egyformán szőke, és még az arcvonásaik is hasonlóak.

Mégis mindig mindenben Vasilía veszített és Gladia győzött. Amikor Vasilía elhagyta az apját, és kirekesztette őt az életéből, a férfi Gladiát vette magához helyette; ő vált passzív és engedelmes lányává, amelyet akart magának, és amilyenné Vasilía sohasem vált volna.

Most mégis keserűség töltötte el. Ő maga is robotkutató volt, legalább olyan fölkeszült és rátermett, mint maga Fastolfe, míg Gladia csak afféle művészlélek, aki erőtérszínezéssel és a robotok külsejének megtervezésével szórakoztatta el magát. Hogyan nyugodhatott bele Fastolfe az egyik elvesztésébe, miközben csupán a másikat nyerte el helyette?

Amikor pedig az a földi rendőr, Elijah Baley az Aurorára érkezett, belehajszolta őt, hogy gondolatait és érzelmeit úgy közölje, mint még soha senkinek. Gladia iránt azonban a férfi maga volt a kedvesség, segítette őt és védelmezőjét, Fastolfe-ot, hogy a legelőnytelenebb helyzetben is diadalmaskodjanak; Vasilía mind a mai napig képtelen volt igazán megérteni, hogy is történt mindez.

Gladia volt Fastolfe halálos ágya mellett, betegségének végső szakaszában, ő fogta a haldokló kezét, és ő hallhatta utolsó szavait. Neki fogalma sem volt arról, miért zavarhatja mindez, hiszen a világ minden kincséért sem vett volna tudomást a vénember létezéséről olyan mértékben, hogy fölkeresse őt, és tanúja legyen, amint a létezés birodalmából átmegy a szó fizikai értelmében vett nemlétebe... Gladia ottléte mégis dühítette.

"Így érzek, és kész - mondogatta magának -, és ezért senkinek sem tartozom magyarázattal."

Ráadásul Giskardtól is meg kellett válnia. Giskard ugyanis az ő robotja volt, kislánykora óta a saját robotja, amelyet látszólag szerető atyjától kapott ajándékba. Giskardon keresztül ismerkedett meg a robotikával, s az ő részéről tapasztalt először őszinte vonzódást maga iránt. Gyerekfejjel egyáltalán nem gondolt a Három Törvényre, és nem foglalkozott a pozitronikus automatizmus filozófiájával. Giskard látszólag vonzódott hozzá, és ennek megfelelően is viselkedett vele, ez pedig tökéletesen elegendő volt egy kisgyerek számára. Soha egyetlen emberi lény, kiváltképp a tulajdon apja részéről nem tapasztalt maga iránt ehhez fogható érzelmeket.

És mindmáig túl gyöngé maradt ahhoz, hogy ezt az ostoba szeretetjátékot bárkivel eljátssza. A Giskard elvesztése fölötti bánata megtanította rá, hogy semmiféle kezdeti nyereség nem éri meg a végső veszteség fájdalmát.

Amikor apját faképnél hagyta, és távozott otthonról, Giskard nem tarthatott vele, holott gondos újraprogramozása által fölbecsülhetetlenül sokat tökéletesített rajta. Amikor pedig apja meghalt, arra a solariai nőre hagyta az ő kedvenc robotját. Daneelt is neki ajándékozta, de Vasilía szemében semmit sem számított az a halvány emberutánzat. Neki csak Giskard kellett volna, aki valóban az övé volt.

Vasilia most éppen visszafelé tartott az Aurorára. Körútjával végzett. Ami a gyakorlati hasznát illeti, már jó pár hónappal ezelőtt befejezettnek tekinthette. De amint hivatalos jelentésében közölte az Intézettel, egy ideig még a Hesperoson* marad, hogy kiélvezze megszolgált pihenését.

Most azonban Fastolfe meghalt, tehát nyugodt lélekkel hazatérhetett. Bár a múltat teljesen nem számolhatja föl, egy részét azért mégiscsak kiigazíthatja: föltétlenül vissza kell szereznie Giskardot. Ezt szilárdan eltökélte magában.

49.

Amadiro erősen ellentmondásos érzelmekkel gondolt Vasilia visszatérésére. A nő csak akkor jött haza, amikor az öreg Fastolfe (most, hogy ellenfele már meghalt, nyugodt szívvel kimondhatta magában a nevét) egy teljes hónapja volt az urnájában. Amadirónak hízelgett, hogy ilyen jól ítélte meg a helyzetet, hiszen ő mondta Mandamusnak, hogy a lányt az apja halálára való várakozás tartja távol az Aurorától. Mindemellett Vasilia kényelmesen áttekinthető volt. Nem volt olyan idegesítő természete, mint új kedvencének, Mandamusnak, aki mintha mindig rejtegetett volna még valamilyen kimondatlan gondolatot, függetlenül attól, látszólag mennyire őszintén tárta föl elméjét.

Másrészt viszont bosszantóan nehéz volt Vasiliát kézben tartani, aligha volt elvárható tőle, hogy kövesse az őáltala kijelölt utat. Hagynia kellett, hogy a nő hosszú évek munkájával az Aurorától távol csontig föltárja a más világokon élő űrlakók titkait, ám utána el kellett viselnie azt is, hogy a maga feje szerint értelmezze a megszerzett ismereteket, méghozzá általában sötét és rejtélyes módon.

Ezért azután félig őszinte, félig színlelt lelkesedéssel köszöntötte az érkezőt.

- Rettentően örülök a visszatértének, Vasilia. Távollétében az Intézet fél szárnyon vergődő madár. Vasilia fölnevetett.

- Ugyan, Kelden - talán ő volt az egyetlen, aki tétovázás nélkül használta a férfi keresztnévét, bár két és fél évtizeddel fiatalabb volt nála** -, az a fél szárny a magáé, és ugyan mióta nem teljesen biztos benne, hogy tökéletesen elegendő?

- Amióta többévnnyire nyújtotta a távollétét. Mit gondol most, nagyon megváltozott az Aurora, mialatt oda volt?

- Egy csöppet sem, ami éppenséggel aggaszthatna is bennünket. A változatlanság ugyanis maga a hanyatlás.

- Kész paradoxon. Nem létezik hanyatlás a rossz irányban bekövetkező változások nélkül.

- A változatlanság lényegében a rossz irányban történő változás, Kelden, a bennünket körülvevő telepes világokhoz képest. Azok ugyanis gyorsan változnak, egyre több új világra terjesztik ki az uralmukat, és minden esetben egyre alaposabban. Az ő erejük, hatalmuk és önbizalmuk csak növekszik, mialatt mi itt ülünk, álmodozunk, és rá kell jönnünk, hogy változatlan lehetőségeink igencsak megcsappannak, ha az övékéivel hasonlítjuk össze.

- Szépen hangzik, Vasilia! Gondolom, ezt alaposan betanulta útközben hazafelé. Az Aurora politikai életében azonban mégiscsak bekövetkezett némi változás.

- Netán a biológiai apám halálára utal?

- Ahogy mondja - tárta szét a karját Amadiro enyhe főhajtás kíséretében. - Ő maga volt a tehetetlenségünk egyik legfőbb oka, és most, miután meghalt, gondolom, változnia kell majd a világunknak, ha ez a változás nem is lesz igazán szembeötlő.

- Valamit titokban tart előttem, igaz?

- Hát képes lennék én ilyesmire?

- Biztosan. Az a hamis mosolya azonnal elárulja.

- Akkor meg kell tanulnom komoran beszélni önnel. Nos, a beszámolóját megkaptam. Mondja el azt, ami nem szerepel benne.

- Minden benne van... majdnem minden. Az összes űrlakó világ hevesen hangoztatja, mennyire aggasztja őket a telepesek növekvő arcátlansága. Mind készek a végsőkig szembeszegülni velük, és lelkesen, halálmegvető bátorsággal követni az Aurora irányítását.

- Igen, szóval elfogadják a vezető szerepünket. No és ha mi nem vállalkozunk a vezetésre?
- Akkor várakozó álláspontra helyezkednek, és megpróbálják elleplezni előlötti megkönnyebbülésüket. Különben... Nos, valamennyien nagy hangsúlyt fektetnek a műszaki fejlődésre, de mind vonakodnak a lényegét feltárni. Mindnyájan egymástól függetlenül dolgoznak, és még bolygószinten sem egyesítik erőiket. Egyetlen űrlakó világon sem létezik olyan kutatócsoport, amely akár a leghalványabban is emlékeztetne a mi Intézetünkre. Minden világon csak egyéni kutatók tevékenykednek, és mindegyikük gondosan titkolja az összes többi elől a saját eredményeit.
- Amadiro csaknem nyílt önelégültséggel jegyezte meg:
 - Nem hiszem, hogy bármelyikük olyan messzire jutott volna, mint mi.
 - És milyen kár, hogy nem - vágta rá Vasilia morcosan. - Amíg az űrlakó világok nem többek egyének kusza halmazánál, csakis a fejlődés fékezői lehetnek. A telepések rendszeresen szerveznek konferenciákat, vannak intézeteik, és bár még jóval mögöttünk vannak, hamarosan utolérhetnek bennünket. Mégis sikerült fényt derítenem néhány űrlakó világ eredményeire, és azokról egytől egyig beszámoltam a jelentésemben. Dolgoznak például a nukleáris erősítőn, de nem hinném, hogy bármelyik világon túljutottak volna vele a laboratóriumi kísérleti szinten. Fedélzeti méretekben még semmi ilyesmit nem sikerült előállítaniuk.
 - Őszintén remélem, hogy ebben igaza van, Vasilia. A nukleáris erősítő olyan fegyver, amelyet rendszeresíthetnénk a flottáinknál, és akkor egy csapásra végezhetnénk a telepésekkel. Szerintem mégis jobb lenne, ha bármely űrlakó világgal szemben az Aurora állhatna elő vele elsőként, mintsem bármelyik más űrlakó világunk. Hanem azt mondta, hogy csaknem minden szerepel a beszámolójában. Akkor hát mi nincs benne?
 - A Solaria!
 - Ó, tehát a legfiatalabb és legkülönösebb űrlakó világ!
 - Valójában szinte semmit sem sikerült megtudnom ott. Rendkívül ellenségesen fogadtak, ahogy véleményem szerint bárki mást is fogadnának, akár űrlakó, akár telepés az illető. A "fogadtak" szót pedig az ő fogalmaik szerint értelmeztem. Majdnem egy teljes évet töltöttem náluk, többet, mint bármelyik űrlakó világon, és mindezen hosszú hónapok alatt egyetlen helybélivel sem találkozhattam szemtől szemben. Minden egyes alkalommal csak hiperadás segítségével láthattam mindkét nembeli képviselőiket. Sohasem érintkezhettem tapintható lényekkel, kizárólag kivetített képeikkel. Az a világ nagyon kényelmes, tulajdonképpen hihetetlenül fényűző, és egy természetbarát szemszögéből teljesen romlatlan, mégis mennyire hiányoztak a közvetlen találkozások!
 - Nos, a távnézés a solariaiak régi szokása. Ezt mindnyájan jól tudjuk, Vasilia. Az alapelv: élni és élni hagyni!
 - Hm - gondolkodott el Vasilia. - A türelmessége talán nem egészen helyénvaló ebben az esetben. A robotjai különben információzárlat alatt vannak?
 - Igen, természetesen. És biztosíthatom, senki más sem hallgathat ki bennünket.
 - Remélem is, Kelden. Az a benyomásom, hogy a solariaiak közelebb járnak a kisméretű nukleáris erősítő kifejlesztéséhez, mint bármely másik űrlakó világ, magunkat is beleértve. Talán már egy hordozható modell kidolgozásától sincsenek messze, egy olyanétól, amely elég kis energiafogyasztású, és amelyet űrhajóink fedélzetére is főszerelhetnénk.
 - De hogyan sikerülhetett nekik? - ráncolta össze a homlokát mélyen Amadiro.
 - Azt nem tudom. Ugye nem gondolja, hogy a tervrajzaikat is megmutatták nekem? A benyomásaim nagyon zavarosak, ezért nem mertem belefoglalni őket a jelentésembe, de itt vagy ott elcsípett vagy meghallott apró ismereteim szerint, gondolom, jelentős előnyre tehetek szert. Ez valami olyasmi, amit alaposan végig kellene gondolnunk.
 - Nos, ezt meg is tesszük. Ezenkívül akad még valami mondanivalója számomra?
 - Igen, és az sem szerepel a jelentésemben. A Solarián szintén sok évtizede dolgoznak a humanoid robotok kifejlesztésén, sőt a céljukat szerintem máris elérték. Egyetlen másik űrlakó világ, bennünket természetesen kivéve, sem tett kísérletet ilyesmire. Bármelyik testvérvilágon érdeklődtem is az ilyesféle robotok kutatásának eredményei iránt, mindenütt egybehangzó választ kaptam. Magát az elgondolást is ijesztőnek és veszedelmesnek tekintik. Gondolom, mindnyájan tudomást szereztek a mi kudarcunkról, és azt nagyon is a szívükre vették.

- A Solaria viszont nem? Vajon miért?
- Először is azért, mivel mindig is a galaxis leginkább robotizált világa volt. Náluk minden egyes személyre tízezernyi robot esik. Az egész bolygó csak úgy hemzseg tőlük. Ha csak úgy céltalanul járkálna rajta, és ily módon keresne emberi lényeket, biztosan nem találkozna eggyel sem. Szóval a solariaiak, akik egy ilyen világon élnek, ugyan miért viszolyognának még néhány robottól, pusztán azért, mert azok emberszerűek? Különben az a Fastolfe által előállított szerencsétlen álemberszerűség még mindig létezik...
- Daneel - mormolta Amadiro.
- Igen, pontosan. Ő, vagyis az már járt egyszer a Solarián húsz évtizeddel ezelőtt, és a helybeliek emberként fogadták. Ettől azóta sem tértek igazán magukhoz. Még ha nem is használnák a humanoidokat, megalázó lenne számukra, hogy így félrevezették őket. Ez annak bizonyítékául szolgált, hogy legalábbis a robotika e területén az Aurora jócskán megelőzte őket. A solariaiak rendkívül büszkén vallják magukat az egész galaxis legkülönb robotszakértőinek; egyes ottani szakemberek azóta is dolgoznak a humanoidok problémáján, ha másért nem, hát azért, hogy e kínos emléket kitöröljék. Ha többen lennének, vagy lenne egy, a tevékenységüket összefogó intézetük, már biztosan előálltak volna valamilyen érdemleges eredménnyel. Tulajdonképpen szerintem máris jutottak valamire.
- De azért nem teljesen biztos benne, igaz? Mindez csak innen-onnan összeszedett ismeretmorzsák alapján megfogalmazott gyanú!
- Pontosan így van, de azért a gyanú meglehetősen alapos, és érdemessé tesz további kutatásokat. És van még egy harmadik probléma is. Megesküdnék rá, hogy dolgoznak a telepatikus hírközlésen. Akadt valami berendezésük, amelyet óvatlanul hagytak megnézni. Egyszer pedig, amikor az egyik robotkutatójukkal teremthettem hiperkapcsolatot, a képernyőn láttam egy falitáblát, rajta olyan pozitronikus mintázat rajzát, amilyenhez korábban sehol sem volt szerencsém, mégis valahogy úgy tűnt, hogy ez a rajzolat valamilyen telepatikus program részlete is lehet.
- Az a gyanúm, Vasilía, hogy ezt a témát még kísértetiesebb légkör veszi körül, mint a humanoid robotokét.
- E téren még igaza is lehet, ezt elismerem - jelent meg Vasilía arcán a zavarodottság halvány árnyalata.
- Tulajdonképpen, Vasilía, az egész holmi fantáziaszüleménynek tűnik előttem. Ha az a mintázat semmilyen korábbi tapasztalatára nem emlékeztette, ugyan honnan tudhatná, minek felel meg valójában?
- Az igazat megvallva - tétovázott Vasilía -, ezen magam is eltöprengtem. Mégis, amint megpillantottam azt a rajzolatot, önkéntelenül azonnal a "telepátia" szó jutott az eszembe.
- Még ha a telepátia lehetetlen is, még ha elméletileg sem lehetséges?
- Csupán úgy vélik, hogy elméletileg is lehetetlen! Lásza be, ez azért nem egészen ugyanaz!
- Eddig még senkinek sem sikerült előbbre jutnia ezen a téren.
- És miért gondoltam mégis a telepátiára, amikor arra az ábrára néztem?
- Ugyan már, Vasilía, lehet emögött valami személyes lélektani csapda is, amelyet hiába is próbálnánk kielemezni. Én inkább hagynám az egészet. Más egyéb?
- Még egyetlenegy dolog, mellest a legrejtélyesebb. Innen-onnan összeszedett ismereteim alapján arra a következtetésre jutottam, Kelden, hogy a solariaiak a bolygójuk elhagyására készülnek.
- De miért?
- Nem tudom. Amúgy is csekély lélekszámú népességük még tovább apad. Talán valamiféle újakezddésen török a fejüket valahol másutt, mielőtt még teljesen kihalnának.
- Miféle újakezddésre gondol? Ugyan hová mehetnének?
- Mindent elmondtam, amit csak megtudtam - ingatta a fejét Vasilía.
- Jól van hát - mormolta Amadiro -, mindezt számításba veszem. Négy dolgról van szó, ezek: a nukleáris erősítő, a humanoid robotok, a telepatikus robotok és a bolygó elhagyásának terve. Őszintén szólva, egyik lehetőségességében sem hiszek, de azért nyomást gyakorolok majd a Tanácsra, hogy járuljon hozzá a solariai helytartó meghallgatásához. És most, Vasilía, azt hiszem, önnek is jól jönne egy kis pihenés, miért ne venne hát ki néhány hét szabadságot; visszaszokhatna az Aurora napjához és kellemes éghajlatához, mielőtt visszatérne megszokott munkájához.

- Mindez nagyon kedves magától, Kelden - mondta Vasilia, de nem mozdult a helyéről -, viszont van itt még két dolog, amit föltétlenül meg kell említenem.

Amadiro önkéntelenül az időjelző csíkra pillantott.

- De ugye nem tart soká, Vasilia? - kérdezte.

- Bármennyi időbe kerül is, Kelden, annyiba kerül.

- Hát akkor árulja el, mi az!

- Hogy az elején kezdjük: ki ez az ifjú mindentudó, aki úgy viselkedik, mintha ő vezetné az Intézetet, ez a Mandamus vagy hogy hívják?

- Egyszóval máris találkozott vele! - álcázta enyhe zavarát könnyed mosollyal Amadiro. - No látja, mégiscsak változnak a dolgok az Aurorán.

- Ebben az esetben biztosan nem a legjobb irányban. Nos, ki ő? - kérdezte Vasilia komoran.

- Pontosan az, akinek az imént leírta: egy mindentudó. Ragyogó képességű fiatalember, pompásan kiismeri magát a robotikában, és éppilyen nagy tudással rendelkezik az általános fizika, a vegyészet, a bolygó kutatás...

- És mennyi idős ez a szörnyen művelt alak?

- Még nem töltötte be az ötödik évtizedet.

- És mi lesz ebből a csodagyerekből, ha egyszer felnőtt?

- Talán éppoly bölcs ember, amilyen tehetséges máris.

- Ne tegyen úgy, Kelden, mintha félreértette volna a kérdésemet. Netán arra gondol, hogy az Intézet új vezetőjét neveli föl belőle?

- Én még jó néhány évtizedig szándékozom élni.

- Ez nem kielégítő válasz.

- Ez az egyetlen, amelyet most adhatok.

Vasilia türelmetlenül fészkelődött a székén, mire a mögötte álló robotja gyorsan jobbra-balra pillantott, mintha valami váratlan támadást készülne elhárítani. Talán az asszonya izgatottsága váltotta ki belőle ezt a viselkedést.

- A következő főnök én leszek, Kelden - szögezte le Vasilia. - Ebben megállapodtunk. Személyesen biztosított felőle.

- Ez igaz, Vasilia, de valójában, ha egyszer meghalok, az igazgatói testületnek kell meghoznia a végső döntést. Még ha meg is hagyom az akaratomat nekik, akkor is határozhatnak másként. Ezt világosan leszögezi az Intézet alapítási okirata.

- Maga csak fektesse írásba a végakarátát, Kelden, és én majd gondoskodom az igazgatótanácsról.

- Ezt a kérdést jelen pillanatban nem vagyok hajlandó részletesebben megtárgyalni - mondta Amadiro, és mély ránc gyűrődött a szemöldöke közé. - És mi a következő kérdés, amelyet még tartogat számomra? Kérem, fogja rövidre.

A nő egy pillanatilag néma haraggal meredt rá, majd szinte úgy köpte ki a szót:

- Giskard!

- Az a robot?

- Természetesen az a robot! Miért, tud esetleg valamely másik Giskardról is, akit netán szóba hozhatnék?

- Rendben van, mi van vele?

- Ő az enyém!

Amadiro láthatóan meglepődött.

- De hisz az Fastolfé jogos tulajdona, vagyis az volt.

- Gyerekkoromban Giskard az enyém volt!

- Fastolfé csupán odaadta önnek, végül aztán visszavette. A tulajdonjog formális átruházására nem került sor, vagy tévedek?

- Erkölcseleg mindenképpen az enyém volt. Fastolfé különben sem a tulajdonosa többé, hiszen halott.

- De végrendeletet is készített, és ha jól emlékszem, e végrendelet szerint a két robot, Giskard és Daneel a solariai nő tulajdonába került.

- De én nem akarom, hogy így legyen! Én vagyok Fastolfé lánya!

- Ó!

- Igényt tartok Giskardra! - vörösödött el Vasilia. - Miért lenne egy külföldi, egy idegen birtokában továbbra is?

- Egyetlen ok miatt: ez volt Fastolfe kívánsága. A nő pedig az Aurora polgára.

- Ezt ki állítja? Minden aurorai számára csak "az a solariai nő"!

- Mit akar tőlem, Vasilia? - csapott le öklével a széke karfájára Amadiro visszafojtott haraggal. - Én egyáltalán nem kedvelem azt a solariai nőt. Valójában mélységes ellenszenvet érzek iránta, és ha egy mód lenne rá, a legszívesebben... - gyors pillantást vetett a robotokra, mintha nem akarná fölzaklatni őket - eltávolítanám erről a bolygóról. De a végrendeletet nem másíthatom meg. Még ha lenne is rá törvényes lehetőség, amint nincs, akkor sem lenne bölcs dolog megtennem. Fastolfe halott.

- Pontosan ezért kell, hogy Giskard ismét az enyém legyen!

- És az általa vezetett szövetség széthullóban van. - Amadiro elengedte füle mellett a megjegyzést. - Az utóbbi évtizedekben egyedül az ő személyes vonzereje tartotta össze. Én pedig most föl akarom karolni ennek a szövetségnek a maradványait, és a saját követőim táborához csatolni őket. Így kovácsolhatok össze egy olyan csoportot, amely elég erősnek bizonyulhat a következő választások alkalmával.

- Hogy ön lehessen az elnök?

- Miért ne? Az Aurora rosszabbul is járhatna, de így módom nyílhat rá, hogy megfordítsam a biztos katasztrófához vezető politikai irányvonalát, amíg nem késő. A baj csak az, hogy én nem rendelkezem Fastolfe személyes népszerűségével. Nincs körülöttem olyan keservesen kiizzadt dicsfény, mint körülötte volt az ostobasága elleplezésére. Ennélfogva nem vetne rám jó fényt, ha tisztességtelen, sőt alávaló módon győzedelmeskednék egy halott ember fölött. Ne mondhasa senki, hogy én, aki vereséget szenvedtem az élő Fastolfe-től, most fölrugom a végakarátát, miután meghalt. Nem tehetem magamat neveltségessé ezzel, amikor élet-halál kérdésében kell az egész Aurora elé kiállnom. Megérti a helyzetemet? Valahogy meg kell lennie Giskard nélkül.

- Ezt majd még meglátjuk! - emelkedett föl Vasilia összeszűkülő szemmel.

- Már most is láthatjuk. A mostani megbeszélésünknek vége, és ha valaha is ennek az Intézetnek az élére óhajt kerülni, akkor nem szeretném, ha bármikor bármivel fenyegetni próbálna. Tehát ha akár most bármilyen fenyegetéssel óhajtana előrukkolni, csak azt tanácsolhatom, gondolja meg magát!

- Én nem fenyegetőzöm - sziszegte Vasilia, miközben gesztusnyelvének minden rezzenése éppen az ellenkezőjéről tanúskodott. Ezzel elviharzott, miközben, teljesen szükségtelenül, intett a robotjának, hogy kövesse őt.

50.

A vészhelyzet, helyesebben vészhelyzetek egész sorozata akkor kezdődött, amikor pár hónap múlva Maloon Cicis belépett Amadiro dolgozószobájába a szokásos reggeli megbeszélésre. Amadiro általában várta ezt a találkozást. Cicis mindig pihentető közjátékot jelentett számára túlterhelt napjai során. Ő volt az Intézet egyetlen idősebb munkatársa, akinek nem voltak különösebb ambíciói, és aki nem leste-várta Amadiro halálát vagy visszavonulását. Tulajdonképpen maga volt a tökéletes beosztott. Boldogan teljesített bármilyen szolgálatot, és szívből örült Amadiro bizalmának. Éppen ezért figyelte Amadiro az utóbbi egy-másfél év során aggodalommal a lassú leépülés, az egyre beesettebb mellkas, a fokozatosan elmeredő mozgás szaporodó jeleit tökéletes alárendeltjén. Hát még Cicis is megöregedhet? Hiszen mindössze néhány évtizeddel idősebb nála. Megdöbbenően hatott rá a gondolat, hogy az űrlakók életének számos hanyatlást mutató jele mellett utóbb még a koruk is csökkenőben van. Mindig tervezte a statisztikai adatok megvizsgálását, de rendre megfeledkezett róla - vagy tán öntudatlanul félt a dologtól. Ez alkalommal azonban az élemedett kor jelei Cicis arcán feloldódtak elemi erővel feltörő érzéseiben. Az arca kivörösödött (ezzel is csak még jobban jelezve bronzszínű hajának szürkülését), és úgy látszott, a döbbenet belső feszítőereje azonnal szétveti. Amadirónak meg sem kellett kérdeznie feldúltságának okát. Úgy ömlött belőle a szó, mintha fizikailag képtelen lett volna visszatartani.

A szóáradat végeztével Amadiro hitetlenkedve kérdezte:

- Minden rádióhullám-kibocsátás teljesen megszűnt?

- Minden, főnök! Valamennyien meghaltak vagy elmentek. Nincs olyan lakott világ, amely ne bocsátana ki legalább valamennyi elektromágneses sugárzást a mi fejlettségi szintünkön.

Amadiro csöndre intette kollégáját. Vasilia egyik megjegyzése - alighanem a negyedik, gondolt vissza rá - arról szólt, hogy a solariaiak a bolygójuk elhagyására készülődnek. Teljesen ostoba megállapításnak tűnt akkor. Valamilyen mértékig mind a négy annak látszott. Megígérte a nőnek, hogy észben tartja őket, de természetesen azonnal megfeledkezett róluk. Most már úgy látja, ezzel komoly hibát követett el.

Az, amitől akkor ostobaságnak tűnt Vasilia megállapítása, még most is megmaradt annak. Megint föltette hát ugyanazt a kérdést, bár ezúttal sem várt rá választ. (Ugyan miféle válasz lenne egyáltalán lehetséges?)

- De az űr szerelmére, Maloon, hová mehettek volna?

- Erről semmi hírünk nincs, főnök.

- Nos, akkor... mikor távozhattak?

- Erről sem tudunk semmit. A közlemény csak ma reggel futott be. A fő gond az, hogy a Solaria sugárintenzitása különben is olyan gyönges volt: kevesen lakták, és a robotjaik is kiválóan szigeteltek. A sugárerősség egy teljes nagyságrenddel kisebb volt, mint bármely más űrlakó világon. A miénknél pedig kettővel is.

- Egy szép napon tehát valaki észrevette, hogy az a különben is gyönges sugárzás nullává zsugorodott, de senki sem figyelt föl a csökkenésére. Egyébként ki vette észre?

- Egy nexoni hajó, főnök.

- És hogyan?

- A hajó bizonyos javítási munkálatok miatt kényszerpályára állt a Solaria napja körül. Erre hiperadón kértek engedélyt, de nem kaptak semmiféle választ. Kénytelenek voltak figyelmen kívül hagyni a dolgot, folytatták a körpályára állást, hogy elvégezhessék a szükséges munkálatokat. A kérdéssel akkor nem is törődtek tovább. Csak miután a távozásukat követően ellenőrizték automatikus fölvételeiket, akkor jöttek rá, hogy nem csupán semmilyen választ, de a legcsekélyebb sugárzási jelzést sem érzékelték a műszereik. Azt semmiféle módon nem határozhatták meg, mikor ért véget a bolygón minden sugárzás. A Solariáról több mint két hónappal ezelőtt vették a legutolsó adást.

- No és a másik három megállapítása? - morfondírozott félhangosan Amadiro.

- Hogy mondta, főnök?

- Semmi, semmi - dűnnyögte Amadiro, de súlyos ráncok mélyedtek a homlokába, és teljesen elmerült gyötrelmes gondolataiban.

13. A telepatikus robot

51.

Mandamus mit sem tudott a solariai fejleményekről, amikor néhány hónap múltán visszatért hosszú földi kiruccanásáról.

Első útjára, hat évvel ezelőtt, Amadirónak sikerült valami mondvacsinált hivatalos ügyben odaküldenie őt, holmi teles kereskedőhajók jelentéktelen határsértési esetével kapcsolatban. Mandamus nehezen viselte el a ceremóniákat és a fásasztó bürokratikus eljárásokat. Hamarosan arra is rájött, hogy egy ilyen küldetés körülményei között a mozgását korlátozzák. Ez ugyan nem sokat számított, mivel sikerült megtudnia, aminek a kiderítése végett odautazott.

A kellő ismeretek birtokában tért vissza.

- Nem hinném, dr. Amadiro, hogy bármilyen probléma fölmerülhet. Sehogy, semmilyen lehetséges módon nem képesek a földiek teljesen ellenőrzésük alatt tartani minden érkezést és távozást. Minden évben

telepesek milliói érkeznek a Földre látogatóba, többtucatnyi világuk bármelyikéről, és ugyanígy milliószámra utaznak haza. Egyetlen telepes sem tekinti teljesnek az életét anélkül, hogy néha a Föld levegőjét szívná, vagy csatangolna egyet nyüzsgő, föld alatti térségeiben. Gondolom, ez a gyökereiknek afféle keresése. Úgy látszik, egyáltalán nem fogják föl, micsoda lidércnyomás maga a földi élet.

- Mindezt jól tudom, Mandamus - dörmögte Amadiro komoran.

- Ó, hogyne, uram, az eszével. De addig nem értheti meg igazán, amíg maga is személyesen nem tapasztalja. Amint megtette, nyomban rájön, hogy a tudása semmiség a valósághoz képest. Hogy miért kíván bárki visszatérni oda, ha már egyszer elment?

- A mi őseink biztosan nem vágytak vissza, miután elhagyták azt a bolygót.

- Nem - ismerte el Mandamus -, de a csillagközi utazás akkor még nem volt olyan fejlett, mint ma.

Hónapokba is beletelt, és a hipertéri ugrás is elég kockázatos volt még. Ma már csak napokba kerül, az ugrásokat rutinszerűen hajtják végre, és sohasem vétik el. Ha az őseink idejében is olyan könnyű lett volna visszatérni a Földre, kíváncsi vagyok, elszakadtunk volna-e tőle annyira, ahogy megtettük.

- Nos, ne elmélkedjünk, Mandamus. Térjünk inkább a lényegre!

- Természetesen. A telepesek szakadatlan jövés-menésén túl évente földi emberek milliói vándorolnak ki egyik vagy másik telepes világra. Egy részük képtelen beilleszkedni az új helyen, s ezért szinte azon nyomban visszatér. Másoknak sikerül új otthont teremteniük, de amilyen gyakran csak tehetik, mégis "hazalátogatnak". Semmiképpen sem lehetséges az érkezések és távozások pontos nyilvántartása, és a Föld nem is törekszik ilyesmire. A látogatók rendszeres nyilvántartására és nyomon követésére irányuló bármely kísérlet lelassíthatná az áramlást, márpedig a Föld igencsak számít a látogatók pénzére. A turistaipar, nevezzük így, ha tetszik, jelenleg a Föld egyik legfontosabb bevételi forrása.

- Ezzel nyilván azt akarja mondani, hogy a humanoid robotokat minden nehézség nélkül leszállíthatjuk a Földre.

- Igen, ez semmiféle gondot nem okozhat. Számomra ez kétségtelen. Most, hogy megfelelően beprogramoztuk őket, hamis papírokkal, féltucatnyi csoportokban minden baj nélkül odajuttathatjuk őket. Robotok lévén áhítatosan tisztelik az embereket, s ez ellen semmit sem tehetünk, de biztosan így sem lepleződnek majd le - mindezt nyilvánvalóan a telepesek anyabolygójuk iránti csodálatának tudják majd be. Mindettől függetlenül nem hiszem, hogy célszerű lenne bármelyik városi úrkikötőben leszállítanunk őket. A városok közötti hatalmas térségek viszont gyakorlatilag lakatlanok, kisszámú dolgozó robottól eltekintve, ennél fogva a leszállókat észre sem vennék, vagy legalábbis nem törődnek majd velük különösebben.

- Mégis azt hiszem, túl kockázatos a dolog - mormolta Amadiro.

51/a

Kétcsapatnyi humanoid robotot szállítottak le a Földre, s azok elvegyültek a city-lakó földiek között, mielőtt kijutottak volna a szabad térségre, hogy leányékkolt hiperadók segítségével kapcsolatot teremthessenek az Aurorával.

- Ismét el kell majd mennem oda, uram - jelentette ki Mandamus hosszas töprengés és ingadozás után. - Nem tudhatom biztosan, megtalálták-e az alkalmas helyet.

- És abban biztos, Mandamus, hogy maga megtalálja? - kérdezte Amadiro gúnyosan.

- Alaposan elmélyedtem a Föld ősi történelmében, uram. Kétségtelenül megtalálom.

- Aligha sikerülhet rávennem a Tanácsot, hogy egy hadihajót is küldjenek magával.

- Nem, azt nem is kívánom. Az rosszabb lenne, mint egyszerűen haszontalan. Csupán egy egyszemélyes kis hajóra lesz szükségem, elegendő üzemanyaggal az oda- és visszaútra.

Így tehát Mandamus másodszor is meglátogatta a Földet. Az egyik kisebb citytől nem messze szállt le. Megkönnyebbülésére és elégedettségére szolgált, hogy a robotok többségét a megfelelő helyen találta. Jó darabig velük is maradt, megfigyelte a munkájukat, újabb utasításokat adott nekik, és finom változtatásokat hajtott végre a programozásukon.

Ezután néhány kezdetleges, földi gyártmányú mezőgazdasági robot közönyös tekintetétől kísérve, Mandamus elindult a közeli city felé.

Számított vállalkozásának kockázataira, és mivel nem volt rettenthetetlen hős, érezte, amint a szíve kellemetlenül hevesen ver a mellkasában. Mégis simán ment a dolog. Az örök ugyan kissé meglepődtek, amikor a kapunál fölbukkant egy emberi lény, magán viselve a hosszabb szabadban tartózkodás elvéthetetlen nyomait.

Mandamusnak azonban telepes voltát igazoló papírjai voltak, mire az ör egyszerűen megvonta a vállát. A telepesek ugyanis nem visolyogtak a kintléttől, és korántsem volt szokatlan, ha kisebb-nagyobb kirándulásokat tettek a valamelyik city nem valami látványos, felszín fölé emelkedő építményei körüli mezőkön és erdőkben.

A kapus tehát csak futó pillantást vetett az igazolványaira, más pedig nem is kérte őket. Mandamus nem földi kiejtése (amennyire lehetett, azért háttérbe szorította aurorai tájszólását) minden további nélkül elment, és megítélése szerint senkiben sem merült föl semmi kétség telepes volta iránt. S vajon is miért gyanakodnának? Már kétszáz éve is elmúlt, hogy az űrlakóknak állandó képviselőjük volt a Földön, jelenleg pedig elég kevesen tartózkodtak ott, és az utóbbi időkben még ez a csekély számuk is folyamatosan csökkent. A távolabb élő földi emberek talán már nem is emlékeztek az űrlakók létezésére. Mandamus kissé aggódott ugyan, hogy állandóan viselt átlátszó kesztyűje netán feltűnést kelt, vagy észreveszik az orrszűrőit, de semmi ilyesmi nem történt. A cityben való mozgást vagy más citykbe tett utazásait egyáltalán nem korlátozták. Elegendő pénz volt nála minderre, és a Földön a pénz szava volt a lehangosabb (és ez, igazat szólva, az űrlakó világokon sem volt másként).

Lassan megszokta, hogy nem járnak robotok a sarkában, és amikor egyik vagy másik cityben néha összefutott valamelyik aurorai humanoiddal, határozottan utasítania kellett, hogy ne szegődjék a nyomába. Meghallgatta a beszámolóikat, ellátta őket a szükségesnek vélt utasításokkal, és intézkedett további csoportjaik kiszállításáról. Végül visszatért a hajójához, és feladatát elvégezve, simán távozott. Kifelé menet sem ütközött semmiféle akadályba, akárcsak érkezésekor.

- Valójában - mondta Amadironak elgondolkodón - ezek a földi emberek nem is olyan barbárok.

- Tényleg nem azok?

- A saját világukon egészen emberhez méltóan viselkednek. A barátságosságuk pedig valahogy még meg is ragadja az embert.

- Talán már bánja, hogy vállalta ezt a feladatot?

- Kissé zavaró érzés tölt el, amint közöttük járok, és arra gondolok: sejtelmük sincs arról, mi készül ellenük. Képtelen vagyok igazán élvezni a munkámat.

- Már hogyan lenne képes, Mandamus! Gondoljon csak arra, hogy a feladat elvégzése után rövid időn belül az Intézet élére kerül. Ez biztosan megédesíti majd a kötelessége teljesítését.

És ezután Amadiro gondosan figyeltette Mandamus minden lépését.

51/b

Mandamus a harmadik útján korábbi kellemetlen érzéseitől teljesen megszabadult, és csaknem olyan természetesen viselkedett, mintha csak földlakó lenne. A terv elég lassan bontakozott ki, viszont szilárdan épült az előre meghatározott központ körül.

Korábbi útjai alkalmával semmi baj sem volt az egészségével, de ez alkalommal, kétségtelenül túlzott magabiztoságának köszönhetően, szembe kellett néznie egy-két problémával. Legalábbis egy alkalommal aggasztóan csöpögött az orra, ráadásul még köhögött is.

A city egyik kórházában kapott egy gammaglobulin-injekciót, amely azonnal megszüntette a panaszait, de a kórház rémisztőbb hatással volt rá, mint maga a betegség. Minden ott tartózkodó személy biztosan valami fertőző betegségben szenved, vagy legalábbis gyakran érintkezik ilyen betegekkel.

Hanem most végre ismét itt volt az Aurora nyugodt biztonságában, ami hihetetlen megkönnyebbüléssel töltötte el. Figyelmesen hallgatta Amadiro beszámolóját a solariai válságról.

- Semmi tudomása sem volt eddig az egészszről? - kérdezte Amadiro vádlón.

- Semmi, uram - rázta meg a fejét Mandamus. - A Föld hihetetlenül provinciális bolygó. Nyolcszáz cityjük a maga nyolcmilliárd lakosával semmi mással nem törődik, csak ezzel a nyolcszáz várossal és ott élő nyolcmilliárd ember sorsával. Mintha a telepések csupán azért léteznének, hogy időnként ellátogassanak a Földre, az űrlakók pedig mintha egyáltalán nem is lennének. A cityk hírközlő szervei idejük kilencven százalékában kizárólag a saját ügyeikkel foglalkoznak. A Föld szellemileg és fizikailag egyaránt elzárt és ezt a zártságot őszintén kedvelő világ.

- És maga szerint azok ott mégsem barbárok?

- A bezártság iránti vonzódás még nem föltétlenül barbárság. A maguk módján igenis civilizáltak.

- Hm... a maguk módján, de ne is törődjünk velük! A legfőbb gond e pillanatban a Solaria. Egyetlen űrlakó világ sem készül semmilyen lépésre. A be nem avatkozás elve mindenekfölött való, és mind csak azt hajtogatják, hogy a Solaria baja kizárólag belügynek tekintendő. A saját elnökünk is éppoly tutyimutyi, mint a többi, holott Fastolfe már nem él, és nem fog vissza bennünket lagymatag kezével. Én magam sem tehetek semmit, amíg nem én leszek az elnök.

- De hogyan tekinthetik a Solaria gondját belső természetűnek, és kerülhetnek mindennemű beavatkozást, amikor a solariaiak elhagyták a világukat? - kérdezte Mandamus.

- Hogyhogy ön azonnal fölfigyel a helyzet ostobaságára, a többiek pedig nem? - dörmögte Amadiro csúfondárosan. - Szerintük nem bizonyítható meggyőzően, hogy a Solaria minden lakója valóban eltávozott, és amennyiben akár csak egypáran még ott tartózkodnak, hívás nélkül egyetlen űrlakó világnak sincs joga beavatkozni a bolygó ügyeibe.

- És mivel magyarázzák a sugártevékenység teljes hiányát?

- Azt mondják: a solariaiak esetleg leköltöztek a felszín alá, vagy kialakítottak valamilyen speciális berendezést a sugárzivárgás teljes megakadályozására. Mellesleg senki sem volt tanúja a solariaiak távozásának, és különben sem lenne hová menniük. No persze senki nem látta, amint elvonulnak, hiszen nem is figyelték őket.

- És mivel bizonyítják, hogy a solariaiaknak nincs hová menniük? - kérdezte Mandamus. - Hiszen éppen elég üres világ akad.

- Azzal érvelnek, hogy a Solaria lakói nem lehetnek meg hatalmas robotseregeik nélkül, magukkal pedig nem cipelhetik őket. Ha például idejőnnének, mit gondol, fejenként hány robotot engedélyezhetnénk behozniuk, már ha egyáltalán engedélyeznénk?

- És önnek melyek az ellenérvei?

- Nincsenek ellenérveim. Különben akár elmentek, akár nem, a helyzet különös és rejtélyes; teljesen érthetetlen, hogy senki sem óhajtja kivizsgálni. Mindenkit a lehető legkeményebben figyelmeztettem, hogy a tétlenség és tehetetlenkedés mindnyájunk végét jelentheti, s hogy amint az űrlakó világok értesültek a Solaria kiürítéséről, vagy legalábbis annak lehetőségéről, azonnal és tétovázás nélkül föl kellene tártaniuk a jelenséget! Azok a nyüzsgő telepések mindenre oktanul kíváncsiak, és most nem bánám, ha bennünk is megmutatkozna valamennyi ebből a kíváncsiságból. Ők ugyan két percig sem gondolkodnának, hanem készséggel tennék kockára akár az életüket is a legcsekélyebb kínálkozó nyereség reményében.

- De ebben az esetben ugyan miféle nyereséggel számolhatnánk, dr. Amadiro?

- Ha a solariaiak valóban eltávoztak, a robotjaik túlnyomó többségét kénytelenek voltak hátrahagyni. Márpedig ők különlegesen tehetséges robotkutatók, vagy legalábbis azok voltak, a telepések pedig, bármennyire gyűlölik is a robotokat, habozás nélkül birtokukba veszik, és jó űrlakó kreditekért szívesen leszállítják nekünk őket. Ezt már gyakorlatilag a tudomásunkra is hozták. Két teleses hajó máris leszállt a Solarián. Persze azonnal tiltakoztunk, de ők biztosan semmibe veszik ezt a tiltakozást, mi pedig aligha teszünk e téren további lépéseket. Éppen ellenkezőleg! Egyes űrlakó világok egyenesen érdeklődnek nálunk, milyen típusú robotok lesznek majd megvásárolhatók, és milyen áron.

- Talán éppen így lesz a legjobb - jegyezte meg Mandamus nyugodt hangon.

- Mármost hogy pontosan úgy viselkedünk, ahogyan a telepések propagandistái állítják? Mintha csak valóban lépepnének, és a hanyatlás kenhető masszájává súlylyednénk?

- Ugyan miért szajkóznánk az ő zagyvaságait, uram? Az igazság pedig az, hogy nagyon is nyugodtak, civilizáltak vagyunk, és még sohasem okoztak nekünk igazi fájdalmat. Ellenkező esetben biztosan visszaütnénk, és kétségtelenül szétzúznánk őket. Műszakilag még mindig magasan fölöttük állunk.

- De a harcban szerzett sebeink mégsem lesznek valami kellemesek.

- Már csak ezért sem kell vakon belerohannunk egy háborúba. Ha a Solariát valóban kiürítették, és a telepések ki akarják rabolni, talán hagynunk kellene őket. Végül is szerintem hónapokon belül készen leszünk a döntő lépés megtételére.

Amadiro arcán árad, sóvárgó kifejezés jelent meg.

- Hónapokon belül?

- Biztos vagyok benne. Ezért most legfőbb dolgunk mindennemű provokációt elkerülni. Mindent tönkretethetünk, ha belemegyünk egy szükségtelen összecsapásba, és - még győzelmünk esetén is - fölösleges veszteségeket szenvedünk. Hiszen kis idő múltán teljes győzelemre számíthatunk, mégpedig mindennemű harc és veszteség nélkül. Szegény Föld!

- Hohó, ha sajnálatot érez irántuk - szólt közbe Amadiro gyanakvó könnyedséggel -, akkor utóbb még semmit sem tesz majd ellenük.

- Éppen ellenkezőleg - mormolta Mandamus hűvösen. - Pontosan azért érez irántuk némi sajnálatot, mert valóban tenni szándékozom, sőt biztosan teszek is ellenük valamit. És természetesen ön lesz az elnök.

- Ön pedig az Intézet vezetője.

- Alacsony polcocska az önéhez képest.

- És miután meghalok? - vetette oda Amadiro.

- Olyan távolra nem nézek előre a jövőbe.

- Én pedig biztosan... - kezdte Amadiro, de szavait félbeszakította az üzenetközvetítő kitartó zümmögése.

Oda sem nézve, teljesen gépiesen megnyomta a KIADÁS gombot. Nézte az előkigyózó, keskeny papírszalagot, és arcán lassan szétáradt a mosoly.

- A két telepes hajó, amely leszállt a Solarián...

- Igen, uram? - kérdezte Mandamus a homlokát ráncolva.

- Megsemmisültek! Mindkettő megsemmisült!

- Hogyan?

- Az űrből is könnyűszerrel megfigyelhető sugárrobbanás következtében. Ön érti, mit jelent ez? A solariaiak tehát nem távoztak el mindnyájan, és lám, a leggyöngébb világunk is könnyedén elbánik egy-két telepes hajóval. Ez jókora pofon volt a telepéseknek, amit biztosan sokáig nem felejtenek el! Itt van, Mandamus, olvassa el maga is!

- De ez még egyáltalán nem jelenti, hogy a solariaiak ott lennének a bolygójukon - tolta félre Mandamus a felé nyújtott papírdarabot. - Meglehet, csupán aláaknázták valahogy.

- Ugyan mi a különbség? Közvetlen támadás vagy valamilyen csapda - azoknak a hajóknak mindenképpen végük.

- Ezúttal meglepetésszerűen érte őket a támadás. De mi lesz legközelebb, amikor jó előre fölkészülnek? És ha az űrlakók előre megfontolt támadásának minősítik a dolgot?

- Majd azt mondjuk, hogy a solariaiak csupán védekeztek a telepések előre eltervezett támadása ellen.

- De uram, netán valami üres szópárbajt javasol? Mi lesz, ha a telepések nem óhajtanak szóba állni velünk, hanem a hajóik megsemmisítését háborús cselekedetnek tekintik, és azonnal visszavágnak?

- Ugyan miért tennék?

- Mivel ugyanolyan hisztérikusan reagálnak, amint mi is tennénk, ha bennünket érne sérelem. Továbbá számukra sokkal megszokottabb az erőszak.

- Mindenképpen megvernénk őket.

- De éppen az imént ismertem el, hogy bennünket is nehezen elviselhető csapás érne, még a győzelmünk esetén is.

- Mégis, maga szerint mit tehetnénk? Azokat a hajókat végül is nem az Aurora pusztította el!

- Vegye rá az elnököt: jelentse ki, hogy az Aurorának semmi köze az esethez, sőt egyik űrlakó világ sem felelős érte és a történetekért, egyedül a Solariát érheti vád.

- És hagyjuk magára a Solariát? Ez egyenértékű lenne az árulással.

Madamust hirtelen elöntötte az indulat.

- Dr. Amadiro, ön még sohasem hallott semmit a stratégiai visszavonulásról? Valami elfogadható ürüggyel tartsuk vissza a telepes világokat egy kis ideig minden akciótól! Mindössze néhány hónap, és a földi terveink valósággá válnak. Mindenki más számára bizonyára nehéz lesz a meghátrálás és a bocsánatkérés a telepesektől, mivel ők nem tudják, mi következik be hamarosan, mi viszont tisztában vagyunk vele. Speciális tudásunk birtokában mi ketten önnel olyasminek is tekinthetjük mindezt, amit régen az istenek ajándékának neveztek volna. Csak hadd foglalkozzanak a telepesek a Solariával, miközben - a tudásuk nélkül - a végzetüket készítik elő a Földön. Vagy netán azt szeretné ön, hogy a végső győzelem küszöbén tegyenek tönkre bennünket?

Amadiro azon kapta magát, hogy zavartan pislog a másik mélyen ülő szemének átható pillantása előtt.

52.

Amadiro életében nem volt kellemetlenebb időszak a telepes hajók pusztulását követőnél. Az elnököt szerencsére sikerült rávenni a Mandamus által "mesteri visszavonulásnak" nevezett politika követésére. A kifejezés megnyerte a főpolitikus tetszését, bármennyire ellentmondásos volt is. Mellesleg eddig is nagyon értett a mesteri visszavonuláshoz.

A Tanács fönymaradó részét már nehezebb volt megoldozni. A fölhevült Amadiro a lelkét kiteve bizonygatta, milyen borzalmakkal járna a háború, és mennyire fontos a fő csapás megfelelő pillanatát kivárni, ha már a háború elkerülhetetlennek látszik. Egyre újabb és újabb érveket kellett kiagyalnia, miért nem alkalmas ez vagy az a pillanat, miközben vitatkozott a többi űrlakó világ vezetőivel. Az Aurora természetes vezető szerepét a végsőig ki kellett aknázni, hogy engedékenységre bírják őket.

Amikor viszont D. G. Baley kapitány is befutott a hajójával és követeléseivel, a kimerült Amadiro úgy érezte, nem bírja tovább. Ez már túl sok volt neki.

- Teljességgel lehetetlen - tajtékozott. - Csak nem engedhetjük leszállni őt az Aurorán a szakállával, a nevetséges ruháiban és az érthetetlen makogásával? És netán még a Tanácsot is megkérjem, szolgáltatnánk ki kénye-kedvére egy űrlakó asszonyt? Ez teljesen példátlan eset lenne egész történelmünkben. Kiadni egy űrlakó nőt!

- Ezt a bizonyos űrlakó asszonyt ön mindig csak "az a solariai nő" néven emlegette - jegyezte meg Mandamus szárazon.

- Számunkra persze csak solariai nő, de azonnal űrlakóként áll elő, mihelyst egy telepes is benne van a dologban. Amennyiben pedig a hajója a terveinek megfelelően leszáll a Solarián, éppúgy elpusztulhat, mint az előző kettő, vele és a nővel egyetemben. Akkor pedig az ellenségeim az igazság halvány árnyalatával akár gyilkossággal is megvádolhatnak, márpedig azt senki politikai pályafutása nem élhetné túl.

- Ehelyett gondoljon arra, hogy csaknem hét esztendeje munkálkodunk a Föld végső elpusztításának tervén, és ma már csak alig pár hónap választ el bennünket a megvalósításától - érvelt Mandamus. - Hát vállalhatjuk a háborút, valamint vele annak kockázatát, hogy a végső győzelem küszöbén omoljék össze minden reménységünk, egyetlen csapásra?

- Ebben a kérdésben nem az én szavam a döntő, barátom - csóválta meg a fejét Amadiro. - A Tanács nem állna mögém, ha rá akarnám venni, hogy adjuk ki a nőt egy telepesnek. Sőt magát ezt a javaslatot is fölhasználhatná ellenem. A politikai pályafutásom megrendülhet, s ráadásul még háborúba is keveredhetünk. Mellesleg elviselhetetlen maga a gondolat, hogy egy űrlakó nő holmi telepes szolgálatában veszítse el az életét.

- Mintha annyira odalenne azért a solariai nőért.

- Maga jól tudja, hogy ez nem így van. Szívből kívánom, hogy halt volna meg már húsz évtizeddel ezelőtt, de nem így, nem egy telepes hajó fedélzetén. És jut eszembe, mellesleg önnek is egyik fölmenője ötödízigen.

Mandamus még a megszokottnál is savanyúbb képet vágott.

- És az mit jelent az esetemben? Én a magam személyiségével és társadalmi hovatartozásával tisztában lévő űrlakó vagyok. Nem valami ősimádó törzsszövetség tagja.

Mandamus egy pillanatra elhallgatott, és keskeny arcán látszott, mennyire koncentrált.

- Dr. Amadiro - szólalt meg végül -, nem magyarázhatná meg a Tanácsnak, hogy ezt az ősanymat nem űrlakó túszként, hanem azért adnánk ki, mert egyedülálló ismeretekkel rendelkezik a Solariáról, hiszen ott nőtt fel, s ezáltal a bolygó rejtélyének föltárásában lényeges szerepet játszhat, ami nekünk éppoly segítségünkre lehet, mint a telepéseknek? Igazság szerint nem lenne jó nekünk is megtudnunk, miben sántikálnak azok a szerencsétlen solariaiak? A nő fontos információkkal térhet vissza, amennyiben túléli a kalandot.

Amadiro összecsuicsörítette alsó ajkát.

- A dolog beválhat, ha a nő önként száll föl arra a hajóra, ha nyilvánvaló, hogy megértette az elvégzendő feladat fontosságát, és teljesíteni kívánja hazafias kötelességét. Erőszakkal behajózni őt viszont teljességgel elképzelhetetlen.

- Nos, akkor tegyük fel, hogy meglátogatom ezt a távoli elődömet, és megpróbálom rábeszélni, szálljon föl önként a hajóra. Ön pedig beszélhetne hiperhullámon azzal a telepessel, engedélyezhetné neki a leszállást az Aurorán, hogy magával vigye a nőt, ha sikerül önkéntes csatlakozásra bírnia; vagy legalábbis állítsa, miszerint önként tart vele, akár így áll a dolog, akár nem.

- Azt hiszem, semmit sem veszíthetünk a próbálkozással, de el sem tudom képzelni, hogyan juthatnánk sikerre.

Amadiro legnagyobb meglepetésére mégis jól sült el a próbálkozás. Meglepetten hallgatta Mandamus részletes beszámolóját.

- Érintettem a humanoid robotok kérdését is - mondta Mandamus -, és nyilvánvalóan semmit sem tud róluk. Ebből következően Fastolfe sem tudhatott a létezésükről. Ez volt számomra az egyik legaggasztóbb kérdés. Azután alaposan elbeszélgettem vele a származásomról, méghozzá úgy, hogy kénytelen legyen szólni arról a földi emberről, Elijah Baleyről is.

- Az meg hogy kerül ide? - kérdezte Amadiro nyersen.

- Ó, csak hogy beszéljen róla és emlékezzen rá. Ez a telespek kapitány Baley leszármazottja, s azt gondoltam, így talán kedvezőbben fogadja majd a kérését, mint e nélkül.

Egyszóval a terv bevált, és pár napig Amadiro megkönnyebbülhetett. Kissé enyhült az a csaknem szakadatlan nyomás, amely a solariai válság kipattanása óta állandóan ránehezedett.

De valóban csupán egy-két napig.

53.

Amadirónak némi megkönnyebbülésére szolgált, hogy a solariai válság idején gyakorlatilag nem kellett találkoznia Vasiliával.

Ez az időszak semmiképpen sem lett volna alkalmas ilyesmire. Nem óhajtotta elviselni a nő nyavalygását egy robot miatt, amelyet jogos tulajdonának vél, a jogi helyzetet teljesen figyelmen kívül hagyva, egy olyan időszakban, amikor a valós válsághelyzet minden idegszálát és gondolatát lekötötte. Annak a torzalkodásnak sem óhajtott tanúja lenni, amely kirobbanhatott a nő és Mandamus között a Robotikai Intézet majdani vezető posztjának sorsával kapcsolatban.

Egyébként közel járt az elhatározáshoz, hogy mégiscsak Mandamus legyen az utóda. A fiatalember a solariai válság egész ideje alatt a leglényegesebb kérdéseken tartotta a szemét. Még amikor maga Amadiro is megingott, Mandamus akkor is rendületlenül megőrizte a nyugalmát. Az ő ötlete volt, hogy hasznukra válhat, ha a solariai nő önként követi a telespek kapitányt, és végül neki sikerült kicsikarnia belőle a pozitív döntést.

Ha pedig a Föld megsemmisítésének terve is kedvezően alakul - ahogy alakulnia kell -, akkor Amadiro még annak is tanúja lehet, amint ő, Mandamus lesz a Tanács elnöke. Még talán igazságos is lenne a dolog, gondolta magában Amadiro egyik ritka önzetlen pillanatában.

Ezen a bizonyos estén ezért a legcsekélyebb mértékben sem gondolt Vasiliára. Az Intézetből kis csapatnyi robotjának társaságában lépett ki, amelyek biztonságosan odakísérték a földjáróhoz. Az egyik robot által vezetett jármű, amelynek hátsó ülésén még két robot foglalt helyet, nyugodt tempóban suhant keresztül a szürke, hűvös eső függönyén, és a házához szállította őt, ahol további két robot tárta ki előtte a kaput. Vasilia egész idő alatt még csak eszébe sem jutott.

Miután mégis ott találta a nőt a nappalijában, amint hipervideón egy bonyolult robotbalett-előadásban gyönyörködik a falfülkékben sorakozó házi robotok figyelő szeme előtt, miközben saját két robotja ott áll a széke mögött, elsőként nem is a megzavart nyugalma fölötti harag, hanem őszinte meglepetés töltötte el. Kis időbe került, míg visszaállította lélegzésének normális ritmusát, csak ekkor öntötte el a düh és szólalt meg nyersen:

- Maga mit keres itt? És egyáltalán hogy jutott be a házba?

Vasilia megőrizte nyugalmát. Amadiro megjelenése csöppet sem érte váratlanul.

- Hogy mit csinálok itt? - mormolta. - Várom a találkozást önnel. Bejönöm pedig nem volt nehéz. A robotjai nagyon jól ismerik a külsőmet, és az intézeti beosztásommal is tisztában vannak. Miért ne engedtek volna be, miután közöltem velük, hogy találkoztunk beszélünk meg önnel?

- Ami nem felel meg a valóságnak. Erőszakkal hatolt be a magánéletembe.

- Nem egészen. Megvannak a határai annak, mennyi bizalmat kényszeríthet ki az ember valaki más robotjaiból. Nézzon csak rájuk. Soha, egy pillanatra sem vették le rólam a szemüket. Ha kárt akartam volna tenni a javaiban, beleturkálni a följegyzéseibe, vagy bármi más módon kihasználni a távollétét, úgysem engedték volna. Az én két robotom kevésnek bizonyult volna velük szemben.

- Tisztában van vele - mormolta Amadiro keserűen -, hogy teljes mértékben ürlakóhoz méltatlanul viselkedett? Ez megvetésre méltó, és alaposan meg is jegyzem magamnak.

A vádak hallatán Vasilia enyhén elsápadt. Halk, mégis kemény hangon válaszolta:

- Remélem is, hogy megjegyzi, Kelden, mert amit tettem, a maga érdekében tettem. És ha most a csúnya szájának megfelelően reagálnék, akkor szedném a sátorfámat, és hagynám, hogy élete hátralévő részében ugyanaz a megvert kutya legyen, ami az utóbbi húsz évtizedben volt.

- Nem maradok legyőzött helyzetben, akármit is csináljon.

- Úgy hangzik, mintha hinné is, amit mond - sziszegte Vasilia -, de biztosan nem tudja azt, amit én tudok. Kijelentem, hogy az én beavatkozásom nélkül örökre megmarad a vereség állapotában. Nem érdekel, miféle elképzeléseket forgat a fejében. Nem érdekel, mit főzött ki magának ez a vékony szájú, savanyú képű Mandamus.

- Őt miért emlegeti?! - vágott közbe hevesen Amadiro.

- Mert nekem úgy tetszik - felelte Vasilia árnyalatnyi göggel. - Akármit csinált eddig, vagy véli, hogy cselekszik e pillanatban - és ne rémüldözzön, mert igazán fogalmam sincs róla -, semmiképpen sem sikerülhet. Semmi egyebet nem tudok, csupán azt, hogy kudarcra van ítélve.

- Ostobaságokat locsog - morogta Amadiro.

- Mégis jobb lesz, ha meghallgatja ezeket a butaságokat, Kelden, különben minden terve dugába dől. És nemcsak maga veszít, hanem az ürlakó világok is, szőröstül-bőröstül. Mégsem kell föltétlenül meghallgatnia. Öné a választás. Nos, hogyan dönt végül?

- Miért kellene meghallgatnom? Miféle ésszerű okom lehetne erre?

- Egyrészt a jelentésem, miszerint a solariaiak a világuk elhagyására készülnek. Ha akkor hallgat rám, nem éri olyan meglepetésszerűen, amikor mégis bekövetkezett.

- A Solaria válsága még a javunkra is fordulhat.

- Nem így lesz! - jelentette ki Vasilia határozottan. - Bármennyire így látja is most, számítása nem válik be. Mindenképpen a bukásához vezet, bármit tegyen is ellene, ha nem hallgatja végig a mondanivalómat. Amadiro ajka elfehéredett, és enyhén megremegett. Húsz évtizednyi megaláztatása, amelyet Vasilia oly nyíltan emleget, döntő hatással volt rá, s ezen a solariai válság sem segített; nem volt hát hozzá elég lelkiereje, hogy megparancsolja a robotjainak, kísérik ki a nőt, ahogy a legszívesebben tette volna.

- Foglalja hát össze, de röviden - mormolta tompán.

- Ha csak úgy egyszerűen megmondanám, amit akarok, úgysem hinné el, hát hadd közöljem a magam módján! Bármikor leállíthat, de ezzel az ürlakó világok vesztét okozza. Engem természetesen azért

túlélnek, és nem én vonulok be a történelembe, mellesleg a telepések történelmébe, a legnagyobb kudarc példájaként. Nos, beszéljek?

- Mondja hát - rogyott le Amadiro egy székre -, és ha végzett, távozzék!

- Úgy teszek, Kelden, hacsak meg nem kér... nagyon udvariasan, hogy maradjak, és legyek a segítségére. Kezdhetem?

Amadiro nem szólt semmit, mire Vasilja belevágott:

- Már mondtam önnek, hogy a Solarián fölfigyeltem bizonyos, nagyon gyanús pozitronikus tervrajzokra, amelyek alapján igen határozott gyanú ébredt bennem. Azok telepatikus robotok előállításának szándékára utaltak. De végül is mi vezetett erre a következtetésre?

- Sejtelmem sincs róla, milyen beteges kényszerek mozgatják a gondolkodását - dörmögte Amadiro keserűen.

- Nagyon köszönöm, Kelden - söpörte félre Vasilja a gúnyos megjegyzést. - Hónapokig töprengtem a jelenségen, mivel én nem holmi beteges kényszernek, hanem a mélytudatban rejlő emlékezet visszatükröződésének éreztem. Visszagondoltam a gyermekkoromra, amikor Fastolfe, akit akkor még apámnak tekintettem, egy nagylelkű pillanatában - tudja, olykor kísérletezett a nagylelkűség erényével - megajándékozott egy saját robottal.

- Már megint ez a Giskard? - morogta Amadiro türelmetlenül.

- Igen, Giskard az. Mindig csak Giskard. Tizenéves voltam akkoriban, és már munkált bennem a robotkutatói ösztön, amely, hogy úgy mondjam, velem született. Akkoriban még édeskeveset értettem a matematikához, de az agyminták valahogy közel álltak hozzám. A következő évtizedek során matematikai tudásom egyre jobban kiteljesedett, de a minták terén nem sokkal jutottam előbbre, legalábbis úgy érzem. Apám is nemegyszer mondogatta: "Kis Vasikám - az ilyesféle kedveskedő becenevekkkel is kísérletezett, látni akarta a rám gyakorolt hatásukat -, az agyminták terén kész zseni vagy." Alighanem valóban...

- Ettől kíméljen meg! - könyörgött Amadiro. - Elismerem a zsenialitását. Különbözik tud róla, hogy még nem is vacsoráztam ma?

- Akkor rendelje meg a vacsoráját - csattant föl Vasilja élesen -, és hívjon meg engem is!

Amadiro összeráncolta a homlokát, és fölemelt kezével gyors jelzést adott. A robotok azonnal munkához láttak.

- Giskard esetében is eljátszadoztam az agymintázatokkal. Fastolfe-hoz, hogy amint akkoriban gondoltam, az apámhoz kellett volna fordulnom velük - mondta Vasilja -, meg kellett volna mutatnom neki őket. Egyszer kinevetett. "Ha ezt beleépíted szegény Giskard agyába, többé nem tud majd megszólalni, ráadásul erős fájdalmat is érez." Erre megkérdeztem, vajon valóban képes-e Giskard fájdalmat érzékelni. "Azt nem tudhatjuk, mit érez igazán, de mindenesetre úgy viselkedne, ahogyan mi tennénk nagy fájdalomérzet esetén; ezért mondhatjuk, hogy ő is fájdalmat érez."

Más alkalommal, amikor valamelyik mintámmal odamentem hozzá, fölényesen mormolta: "Nos, ez nem fáj majd neki, kicsi Vasikám, azt hiszem, érdemes lenne kipróbálnod."

Meg is tettem. Némelyiket utána megint kivettem belőle, de egyeseket végleg benne hagytam. Nem szadista élvezkedésből szórakoztam Giskard agyával, amint esetleg tettem volna, ha nem én vagyok.

Valójában nagyon kedveltem a robotomat, és semmiképpen sem akartam szenvedést okozni neki. Amikor úgy láttam, hogy valamelyik tökéletesítesem - ugyanis mindig tökéletesítésnek tekintettem a beavatkozásaimat - fokozza Giskard beszédképességét, vagy gyorsabban cselekszik általa, esetleg érdekesebben reagál, és mindez nem okoz neki semmi kellemetlenséget, akkor annyiban hagytam a dolgot. És egy szép napon...

Az Amadiro könyökénél várakozó robot valóságos veszélyhelyzet híján semmiképpen sem merészelt volna félbeszakítani egy vendéget, de a gazdája így is könnyen fölismerte a várakozás jelentését.

- Kész a vacsora? - kérdezte.

- Igen, uram.

- Megkérem, tartson velem a vacsoránál! - intett Amadiro Vasilja felé, meglehetősen türelmetlenül.

Átsétáltak az ebédlőbe, ahol azelőtt Vasilja még sohasem járt. Otthon Amadiro egyszerű magánember volt, és következetesen figyelmen kívül hagyta a társasági szokásokat. Nemegyszer figyelmeztették rá,

hogy politikai pályafutása is biztosan kedvezőben alakulna, ha otthonában vidám összejöveteleket rendezne, mire általában mosolyogva válaszolta: "Túl nagy ár lenne."

Talán éppen ebből a hiányosságából fakadt - gondolta magában Vasilja -, hogy a ház berendezésében nyoma sem volt eredetiségnek vagy alkotókészségnek. Az asztal, a teríték és az evőeszközök nem is lehettek volna egyszerűbbek. Ami a falakat illeti, azok sem voltak többek egyszínű, sima, függőleges felületeknél. Az összbenyomás, gondolta Vasilja, alaposan elvehette bárki étvágyát.

Az első fogásként föltálalt leves, lényegében betét nélküli erőleves, éppoly igénytelen volt, akár a berendezés, és Vasilja minden lelkesedés nélkül kezdte kanalazni.

- Láthatja, kedves Vasilja, milyen türelmes vagyok - szólalt meg Amadiro. - Lám, még azt sem kifogásolom, hogy az egész életrajzát elém tárja, ha úgy látja jónak. De valóban több fejezetét el akarja mondani most nekem? Nos, ha így van, nyíltan be kell vallanom, nem túlságosan érdekel.

- Még pár pillanat, és igencsak fölkeltem majd az érdeklődését - felelte a nő. - De amennyiben élvezi a vereség érzését, és nem óhajtja elérni kitűzött céljait, csak mondja meg őszintén. Akkor némán megvacsorázom önnel, azután elmegyek. Igazán ezt óhajtja?

- No jó, akkor hát folytassa - sóhajtott föl Amadiro.

- És akkor egy napon olyan kifinomultan kellemes és izgató mintát sikerült előállítanom, amelyet addig sohasem láttam, sőt - őszintén szólva - azóta sem. Szerettem volna megmutatni apámnak, de éppen valamilyen soros összejövetelen vett részt valamelyik másik világon.

Nem tudtam, mikor várható haza, mire félretettem a mintát, de minden áldott nap növekvő érdeklődéssel és vágyakozással gondoltam rá. Végül nem várhattam tovább. Egyszerűen képtelen voltam rá. Olyan gyönyörű volt, el sem tudtam képzelni, hogy netán kárt okozhatok vele. Csak a második évtizedét taposó kölyök voltam, még nem szabadultam meg teljesen a gyermeki felelőtlenségtől, így hát beépítettem Giskardba azt a mintát, és általa alapvetően megváltoztattam az agyát.

Nem tettem benne semmi kárt. Ez azonnal világossá vált. Teljes könnyedséggel reagált minden utasításomra, és legalábbis úgy véltem, sokkal gyorsabban megértett, és jóval értelmesebb lett, mint azelőtt. Egyszerűen sokkal izgalmasabbnak és szeretetreméltóbbnak találtam őt, mint régebben.

Szívből örültem az eredménynek, de izgultam is miatta. Amit csináltam - megváltoztattam Giskard lényét Fastolfe előzetes tájékoztatása nélkül -, határozottan ellentmondott az általa meghatározott szabályoknak, s ezzel pontosan tisztában voltam. Mégsem akartam semmi áron visszacsinálni, amit elkövettem. Amikor beavatkoztam Giskard agyának működésébe, azzal vigasztaltam magam, hogy mindez csak rövid időre szól, és hamarosan semlegesítem a hatását. Miután azonban véghezvittem a dolgot, teljesen világossá vált számomra, hogy sohasem csinálom vissza. Egyszerűen nem teszem meg, és kész. Valójában azután már semmit sem változtattam rajta. Attól féltem, tönkretenném, amit sikerült elérnem.

Később sem szóltam róla apámnak, mit csináltam. Megsemmisítettem a csodálatos mintázatról készített minden följegyzésemet, s így Fastolfe sohasem jött rá, hogyan változtattam meg Giskard tudatát az ő tudta nélkül.

Azután külön utakra tértünk, Fastolfe meg én, és ő nem adta föl Giskard tulajdonjogát. Sikoltoztam, hogy az a robot az enyém, szeretem, de Fastolfe negédes kedvessége, amiből akkora cirkuszt csinált egész életében, az a fene nagy szeretet minden nagy és kis dolog iránt, sohasem állhatott a saját kívánságai útjába. Kaptam ugyan más robotokat, amelyek semmit sem jelentettek számomra, Giskardot viszont megtartotta magának. Amikor pedig meghalt, arra a solariai nőre hagyta; ezzel mérte rám az utolsó kemény csapást.

Amadiro eközben még csak félig végzett lazackocsonyájával.

- Ha mindezt arra kívánja fölhasználni, hogy a solariai nőtől visszaszerezze Giskard tulajdonjogát, semmire sem megy velem. Már értésére adtam, hogy semmiképpen sem változtathatom meg Fastolfe végakarátát.

- Ennél azért kicsivel többről van itt szó, Kelden - folytatta Vasilja. - Sőt sokkal többről. Végtelenül többről. Talán most hagyjam abba?

- Ha már ennyi időmet el fecséreltem mindennek a meghallgatására - kényszerített Amadiro bánatos vigyort a képére -, akkor továbbra is vállalom a bolond szerepét, és végighallgatom.

- Akkor vállalná a bolond szerepét, ha nem így tenne, mivel éppen most térek a lényegre. Sohasem feledkeztem meg Giskardról, sem az igazságtalan, kegyetlen lépésről, amely megfosztott tőle, de az a mintázat, amellyel az agyát megváltoztattam mindenki más tudta nélkül, valahogy eddig sohasem jutott az eszembe. Biztosan nem tudnám újra előállítani azt a mintát, bárhogy próbálkoznék is vele, és amennyire visszaemlékszem rá, soha semmi ahhoz hasonlót nem láttam robotikai tevékenységem során - amíg meg nem pillantottam valamit a Solarián, ami pontosan arra emlékeztetett.

Az a solariai ábra ismerősnek tűnt számomra, de nem értettem, miért. Többheti kemény gondolkodásba került, míg végre tudatalattim valamely rejtett zugából sikerült előbányásznom annak a rajzolatnak halvány visszfényét, amelyet huszonöt évtizeddel ezelőtt a semmiből varázsoltam elő.

De így, hogy pontosan nem vagyok képes földidézni azt a mintámat, így is tudom, hogy az a solariai változat csak halvány utánpótlás lehet. Éppen csak jelzett valamit, amit akkor régen nekem sikerült tökéletes szimmetriában előállítanom. Viszont a solariai rajzra huszonöt évtizedes robotikai tapasztalataim birtokában tekintettem, és rögtön a telepátia gondolata jutott eszembe róla. Ha az az egyszerű, alig figyelemreméltó ábra azt sugallta, vajon mit jelenthet az én eredeti mintám, amelyet kölyökkoromban agyaltam ki, de azóta sem sikerült megismételnem?

- Folyton csak ígéreti, Vasilia, hogy a lényegre tér - vágott közbe Amadiro. - Teljesen ésszerűtlen-e részemről, ha megkérem, hagyja abba a nyavalygást és emlékei föltúrását, és mondja ki végre azt a lényegyet egyetlen, érthető mondatban?

- Örömmel - válaszolta Vasilia. - Az egész lényege abban rejlik, Kelden, hogy tudtomon kívül Giskardot telepátikus robottá alakítottam át, és azóta is ő az egyetlen a maga nemében!

54.

Amadiro hosszan meredt Vasilia szemébe, majd mivel a történet nyilvánvalóan véget ért, visszafordult lazackocsonyájához, és elgondolkodva nyammogott rajta.

- Lehetetlen! - mordult föl végül. - Mondja, tényleg teljesen bolondnak néz engem?

- Vesztés embernek nézem, Kelden - mondta Vasilia. - Egy percig sem állítom, hogy Giskard olvasni tudna bárki gondolataiban, vagy hogy szavakat vagy egész képzeteket lenne képes továbbítani.

Lehetséges, hogy ilyesmi még elméletileg is lehetetlen. De abban biztos vagyok, hogy érzelmek letapogatására képes, fölmérheti, sőt valamelyest talán meg is változtathatja valamely személy tudati aktivitását.

- Lehetetlen! - rázta meg a fejét Amadiro hevesen.

- Lehetetlen? Gondolkodjék egy kicsit! Húsz évtizeddel ezelőtt már-már elérte a célját. Fastolfe ki volt szolgáltatta az ön kénye-kedvének. Horder elnök a szövetségese volt. És mégis mi történt? Miért fulladt kudarcba minden?

- Az a földlakó... - kezdte Amadiro a visszaemlékezés dühétől elcsukló hangon.

- "Az a földlakó..." - utánozta Vasilia csúfondárosan. - A földlakó. Vagy talán a solariai nő? Sem ez, sem az! Egyikük sem! Giskard állt a dolgok mögött egész idő alatt. Mindent érzékelt, és mindenbe belepiszkált.

- De mi vezethette volna ilyesmire? Hiszen csak robot!

- A gazdájához, Fastolfe-hoz hűséges robot! Az Első Törvénynek megfelelően óvnia kellett gazdáját mindennemű sérelemtől, és telepátikus képességei miatt ez nem csupán a fizikai sérelmeket jelentette számára. Tudta: ha Fastolfe nem járhatja az útját, nem bátoríthatja a galaxis lakható világainak betelepítését, akkor mélységes keserűség éri, ez pedig Giskard telepátikus univerzumában komoly sérelmet jelentett volna. Nem hagyhatta ennek bekövetkeztét, és minden eszközével harcolt is ellene.

- Nem, nem és nem! - mondta Amadiro undorodva. - Csak valami vad, romantikus képzet hatására vágyakozik erre, de attól még nem lesz így. Az a földlakó tette. Nem kell semmiféle telepátikus robot az események megmagyarázásához.

- És azóta mi történt, Kelden? - kérdezte Vasilia kihívón. - Húsz évtized alatt valaha is győzedelmeskedett Fastolfe fölött? Amikor minden tény ön mellett szólt, és Fastolfe politikája nyilvánvaló zsákutcába

vezetett, valaha is sikerült maga mellé állítania a többséget a Tanácsban? Sikerült valaha is olyan irányba terelnie az elnököt, aminek révén valóságos hatalomra tehetett volna szert? Ezt hogyan magyarázza meg, Kelden? E húsz évtized alatt a földlakó nem tartózkodott az Aurorán. Már vagy tizenhat évtizede halott, nyomorúságosan rövid élete csupán mintegy nyolc évtizedig tartott, Ön mégsem ért el soha igazi sikert, egész élete kudarcok végtelen sorozata. Most, annyi évvel Fastolfe halála után, képes végre maga mellé állítani Fastolfe fölbomlott szövetségének maradványait? Vagy éppenséggel úgy érzi, hogy a siker még mindig nagy ívben elkerüli?

Ezek után mi marad még? A földi ember halott. Fastolfe is meghalt. Giskard munkálkodott a sikere ellen egész idő alatt... És Giskard ma is létezik! Most éppolyan hűséges a solariai nőhöz, mint korábban Fastolfe-hoz volt. És gondolom, a solariai nőnek semmi oka arra, hogy önt kedvelje.

Amadiro arca a düh és tehetetlenség maszkjává torzult.

- Nem így van! Semmi sem így történt! Maga képzelődik!

- Nem, nem képzelődöm - őrizte meg Vasilja hangjának hűvösségét. - Egyszerűen megmagyarázom a helyzetet; méghozzá úgy tárom föl a valóságot, ahogyan ön sohasem volt képes rá. Vagy mégis van valamilyen más, elfogadható magyarázata? Én viszont gyógyírt adhatok minden bajára. Játssza vissza Giskard tulajdonjogát a solariai nő kezéből az enyémbé, és az események egy csapásra a maga javára alakulnak majd!

- Nem! - vágta rá Amadiro. - Az események máris az én javamra alakulnak.

- Csak így gondolja, de ez lehetetlen, amíg Giskard ön ellen dolgozik. Nem számít, milyen közel jut a győzelemhez, nem számít, mennyire biztos már a diadalában, minden kicsúszik a kezéből, amíg Giskard nem az ön oldalán áll. Ez történt húsz évtizeddel ezelőtt, és ez történik majd most is!

Amadiro arca váratlanul földerült.

- Nos, gondoljunk csak bele - mondta -, bár Giskard sem az enyém, sem a magáé, én mégis bebizonyíthatom, hogy nem rendelkezik telepatikus képességekkel. Ha valóban telepata lenne, amint állítja, ha a saját szándékai vagy a gazdája akarata szerint befolyásolhatná az eseményeket, akkor hogyan bocsáthattuk olyan útra a solariai nőt, amely a halálával is végződhet?

- Még hogy a halálával? Miről beszél maga, Kelden?

- Talán nem is tud róla, Vasilja, hogy már két telepes hajó is megsemmisült a Solarián? Vagy az utóbbi napokban semmi mást nem csinált, csak mintázatokról ábrándozott, meg gyermekkorának dicsőséges napjairól, amikor a kedvenc robotja tudatát módosíttatta?

- A gúnyolódás mit sem javít a helyzetén, Kelden. A hírekből értesültem a telepes hajók sorsáról. Mi van velük?

- Most egy harmadik is földérítő útra indul. Az is megsemmisülhet.

- Lehetséges. De mindenesetre biztosan elővigyázatosabb lesz.

- Pontosan. Kérték és meg is kapták a solariai nőt, gondolván, hogy ő jól ismeri a bolygót, és segítheti őket a pusztulást kivédeni.

- Aligha lehet komoly segítségükre, hiszen jó húsz évtizede nem is járt a Solarián.

- Ez igaz. Akkor viszont esélye van rá, hogy velük együtt pusztul el. Számomra ez személyesen semmit sem jelent. Sőt, megkönnyebbülést jelentene számomra a halála, és gondolom, önnek is. Ha ezt a mérleg serpenyőjébe tesszük, jó eséllyel léphetünk föl a telepes világokkal szemben, és megnehezíthetjük az érvelésüket, miszerint a hajóik megsemmisítése az Aurora előre megfontolt akciójának eredménye. Talán a saját polgárunk életére törnének? Viszont fölmerül a kérdés, Vasilja: ha Giskard valóban olyan képességekkel rendelkezik, mint ön állítja, és a gazdájához is hűséges, miért hagyná, hogy a solariai nő olyan kalandra vállalkozzék, amely nagy valószínűséggel a halálát jelentheti?

- A maga akaratából csatlakozott hozzájuk? - képedt el Vasilja.

- Teljes mértékben. Méghozzá nagyon szívesen. Politikailag lehetetlen lett volna ilyesmire kényszeríteni az akarata ellenére.

- De én nem értem...

- Nincs mit megértenie azonkívül, hogy Giskard csupán közönséges robot.

Vasilja egy pillanatig mozdulatlanul ült székében, állát egyik tenyerébe hajtva. Végül kimérten megszólalt:

- Azok nem engednek robotokat a telepes világokra vagy hajókra. Ezek szerint egyedül kellett mennie, robotok nélkül.
- Nem, korántsem így van. A személyi robotjait föl kellett engedniük a hajóra, hogy önként tartson velük. Így aztán magával vitte azt az emberutánzat Daneelt, a másik pedig nem más volt, mint... - Amadiro itt kivárt egy pillanatig, majd sziszegve ejtette ki a nevet - Giskard. Ki más lett volna? Vagyis a maga álmainak csodarobotja egyszersmind a saját pusztulásába is rohan. Semmi mást nem tehet, mint... A férfinak torkán akadt a szó. Vasilía talpra szökött, a szeme villogott, arca elvörösödött.
- Azt mondja, Giskard elment? Távozott erről a világról, és egy telepes hajó fedélzetén tartózkodik? Kelden, ezzel talán mindannyiunkat tönkretett!

55.

Egyikük sem fejezte be a vacsorát.

Vasilía gyors léptekkel távozott az ebédlőből, és eltűnt a bizalmasban. Amadiro keserves erőfeszítéssel próbálta megőrizni hűvös logikáját, mégis a nő után kiabált a csukott ajtón keresztül, világosan tudva, hogy ezzel súlyos sebet ejt önnön méltóságán.

- Ez csak még határozottabban bizonyítja Giskard egyszerű robot voltát! - kiáltotta. - Miért ment volna különben a Solariára, ahol a gazdájával együtt odaveszhet?

Végül elhallgatott a vízcsobogás és tapicskolás, majd Vasilía is előkerült, frissen mosakodva, a nyugalom erőltetésétől csaknem szoborszerűen merev arccal.

- Hát még igazán most sem érti? - kérdezte. - Egészen megdöbbsz, Kelden. Gondolja csak végig! Giskard mindaddig nem fog veszélyben, amíg képes az emberi tudatot befolyásolni, nem igaz? És a solariai nőt sem érheti baj, míg Giskard oltalma alatt áll. A telepesnek, aki magával vitte a solariai nőt, közben rá kellett jönnie, hogy a nő húsz évtizede nem járt a bolygóján, s emiatt már egyáltalán nem hihet benne komolyan, hogy igazán hasznát veheti. A nővel együtt azonban Giskard is vele tartott, de annak esetleges hasznosságáról sejtelve sem lehetett... Vagy talán mégis, Kelden?

Vasilía egy időre elhallgatott, majd halkán mormolta:

- Nem, erről semmiképpen sem tudhat. Ha több mint húsz évtized alatt senki sem jött rá Giskard szellemi képességeinek tényére, akkor bizonyára maga Giskard érdeke leginkább, hogy a titkát megőrizze; márpedig, ha így van, akkor biztosan valóban nem tudhat róla senki.

- Állítása szerint maga idézte elő az egészet - mormolta Amadiro vádlón.

- Én valóban tudtam ezekről a speciális képességeiről - válaszolta Vasilía -, de mostanáig mégsem tudatosítottam az igazi jelentőségét, és most is csupán annak a pillanatnyi solariai benyomásnak a hatására. Giskard alighanem még az én tudatomat is leárnyékolta ebben a vonatkozásban, különben régen föl kellett volna rá figyelmem. Kíváncsi vagyok, vajon Fastolfe tudott-e...

- De mennyivel könnyebb lenne belenyugodnia abba - erősködött tovább Amadiro -, hogy Giskard nem több egyszerű robotnál.

- Maga ezen a könnyebbik úton a pusztulásba rohanna, Kelden, de én aligha engedem meg - mondta Vasilía -, bármennyire is ezt akarja. Itt csak az számít, hogy a telepes egyenesen a solariai nőért jött ide, és magával is vitte, még annak felismerése után is, hogy csekély vagy semmi hasznát se veheti majd. A solariai nő pedig önként vele tartott, pedig egy fertőzött lényekkel teli telepes hajón biztosan reszket a félelemtől, és még a Solarián esetleg várható pusztulásával is szembe kellett néznie. Ennélfogva szerintem mindez megint csak Giskard keze munkája, aki a józan ésszel szemben is kényszerítette a telepes kapitányt a solariai nő követelésére, a nőt pedig e követelés teljesítésére, szintén a józan megfontolás ellenében.

- De miért? - kérdezte Amadiro. - Föltehetem ezt a pofonegyszerű kérdést: miért?

- Gyanítom, Kelden, hogy Giskard megérezte, távoznia kell az Auroráról. Netán megérezte, hogy közel járok a titka leleplezéséhez? Ez esetben viszont bizonyára nem volt biztos abban, hogy fölöttem is gyakorolhatja hatalmát. Én végül is jól képzett robotszakértő vagyok. Másrészt az is eszébe juthatott, hogy

valaha az enyém volt, és egy robot nehezen hagyhatja figyelmen kívül a hűség kötelességét. Talán úgy látta, a solariai nő biztonságát csak úgy őrizheti meg, ha minél messzebbre távolítja el tőlem.

Vasilia Amadiróra emelte a szemét, és határozottan folytatta:

- Vissza kell hoznunk őt, Kelden! Nem hagyhatjuk, hogy a telepesek ügyét szolgálja valamelyik telepes világ biztonságában. Itt közöttünk is épp elég bajt okozott már. Vissza kell térítenünk őt, és magának helyre kell állítania fölötté az én tulajdonjogomat! Biztosítom, hogy én tudok bánni vele, és képes vagyok a mi szolgálatunkba állítani. Ezt ne feledje! Én vagyok az egyetlen, aki bánni tud vele!

- Én semmiféle okot nem látok az aggodalomra - mormolta Amadiro. - Abban a legvalószínűbb esetben, hogy mégiscsak egy közönséges robot, biztos pusztulás vár rá a Solarián, és így egyszerre szabadulhatunk meg tőle és a solariai nőtől. Ha pedig netán mégiscsak magának van igaza, és olyan tulajdonságokkal bír, mint állítja, akkor nem semmisül meg, viszont mindenképpen vissza kell térnie az Aurorára. A solariai nő ugyan nem aurorai születésű, de már túl sokat élt itt közöttünk, bizonyára nem bírná ki soká egy barbár telepes világon; amikor pedig követeli a hazaszállítását, Giskardnak sem lesz más választása, föltétlenül vele kell tartania.

- Mindezek után, Kelden, maga még most sincs egészen tisztában Giskard különleges képességeivel. Ha szükségesnek érzi távolmaradását az Auroráról, könnyűszerrel hangolhatja a solariai nőt bármelyik telepes világ kényelmetlenségeinek elviselésére, ahogyan erre az utazásra is rávette.

- Nos, végszükség esetén azt a telepes hajót a solariai nővel és Giskarddal együtt egyszerűen vissza is terelhetjük az Aurorára.

- És miként véli ezt elérhetőnek?

- A dolog megoldható. Nem vagyunk mi egészen bolondok itt az Aurorán, még ha ön az egész bolygón magát tekinti is az egyetlen értelmes lénynek. A telepes hajó a két korábbi pusztulása okainak kiderítése végett megy a Solariára, de ön bizonyára nem gondolja, hogy mi vakon megbízunk a jóhiszeműségükben, vagy akár a solariai nőben. Két hadihajónkat is a Solariához irányítjuk, és egyáltalán nem tartunk tőle, hogy azokat is bármi baj érheti. Ha mégis maradtak solariaiak a bolygójukon, könnyedén elbánhatnak egy kezdetleges telepes hajóval, de egy aurorai cirkálóval szemben semmire sem mehetnek. És ha a telepes hajó, Giskard valamiféle varázslatának köszönhetően, mégis valahogy...

- Nem varázslat az! - vágott közbe Vasilia. - Hanem a tudat befolyásolása.

- Nos, ha a telepes hajó bármely úton-módon mégiscsak fölszállna a Solaria felszínéről, a mi hajóink azonnal lecsapnak rá, és udvariasan megkérik a solariai nő és a robotjai kiszolgáltatására. Ha ez nem sikerülne, ráveszik majd a telepes hajót, hogy kísérje vissza őket az Aurorára. Mindezt bármiféle ellenségeskedés nélkül. A hajóink csupán egy aurorai állampolgárnak biztosít majd kíséretet hazavezető útján. Miután a solariai nő és robotjai leszálltak az Aurorára, a telepes hajó tetszés szerint folytathatja az útját tovább.

- Ez nagyon szépen hangzik, Kelden - bólogatott gondterhelten Vasilia -, de tudja, én mitől tartok?

- Mondja, Vasilia!

- Szerintem a telepes hajónak sikerül fölszállnia a Solariáról, de a mi hadihajóinknak nem. Bármi leselkedjék is rájuk azon a világon, Giskard megmérkőzhet vele, de rajta kívül senki más.

- Ha ez bekövetkezik - mormolta Amadiro feszült mosollyal -, akkor tán elhiszem, hogy van valami a fantáziálásában... De ilyesmi nem történhet meg.

56.

Másnap reggel Vasilia gondosan nőalakra formázott vezető személyi robotja odalépett úrnője ágyához.

Vasilia összerezte, és kinyitotta a szemét.

- Mi az, Nadila? - (Ehhez ugyan a szemét sem kellett volna kinyitnia, hiszen sok évtized óta Nadilán kívül senki sem ment az ágya közelébe.)

- Asszonyom, dr. Amadiro kéreti az Intézetbe - közölte a robot.

- Mennyi az idő? - kerekedett el Vasilia szeme.

- Pontosan 05.17, madame.

- Hisz még a nap sem kelt föl! - méltatlankodott Vasilia.
- Így van, madame.
- És mikorra kéret?
- Most rögtön, madame.
- De miért?
- A robotjai erről nem tájékoztattak bennünket, madame, de azt mondják, az ügy nagyon fontos. Vasilia félrehajtotta a takaróját.
- Előtte megreggelizem és lezuhanyozom, Nadila. Szólj Amadiro robotjainak, foglalják el a vendérobotok fülkéit, és várjanak. Ha mégis sürgetnének, emlékeztess rá őket, hogy az én házámban vannak!
- Vasilia bosszús volt, és egyáltalán nem kapkodta el a készülődést. Sőt még aprólékosabban készítette ki magát és komótosabban reggelizett meg, mint általában. (Rendszerint egyik foglalatossággal sem töltött el túl sok időt.) A közben megtekintett hírekből semmi érdemlegeset nem tudott meg Amadiro sürgős hívását illetően.
- Amikor a földikocsi (vele és négy robottal, kettő sajátja, kettő pedig Amadiróé volt) odaért az Intézethez, a nap éppen fölbukkanóban volt a látóhatár peremén.
- No végre, itt van hát! - nézett föl rá Amadiro. A szobája falai még világítottak, bár már nem lett volna szükség mesterséges fényre.
- Elnézést - dűnyögte Vasilia mereven. - Tudom, a napfölkelte túlságosan kései időpont a munkakezdéshez.
- Kérem, Vasilia, ne tréfálkozzék! Nagyon rövid időn belül a tanácskozóteremben kell lennem. Az elnök még nálam is korábban kelt föl. Vasilia, alázatosan bocsánatot kérek, amiért nem hittem magának.
- Ezek szerint a telepes hajó biztonsággal fölszállt.
- Igen. És a mi egyik hajónk valóban ottpusztult, ahogyan ön megjósolta. Az eseményt még nem tettük közzé, de a hír végül mindenképpen kiszivárogozik majd valahogy.
- Vasilia szeme kimeredt. A jóslatát jóval határozottabban fogalmazta meg, mint maga is vélte, de nyilván nem ez volt a legalkalmasabb pillanat ezt felelegetni. Ehelyett ennyit mondott csupán:
- Akkor tehát hisz már Giskard különleges képességeiben?
- Nem tekintem matematikailag is bizonyítottnak a kérdést - válaszolta óvatosan Amadiro -, de készséggel elismerem a jelenség további kivizsgálásának szükségességét. Most csak azt szeretném tudni, mi legyen a következő lépésünk? A Tanács semmit sem tud Giskard felől, és én nem is szándékozom tájékoztatni róla.
- Örülök, Kelden, hogy legalább ennyire tisztán lát az ügyben.
- Viszont ön az, aki legjobban ismeri és érti ezt a robotot, s ennél fogva megmondhatja, mit tegyünk. Hogy utána mit mondjak a Tanácsnak, miként magyarázzam el a megfelelő lépések szükségességét a teljes igazság föltárása nélkül.
- Az attól függ. Miután ez a telepes hajó fölszállt, merre vette az irányt? Ezt legalább tudjuk. Végül is ha az Auróra tér vissza, csupán föl kell készülnünk a fogadására.
- Nem az Aurora felé tart - mormolta Amadiro. - Úgy látszik, még ebben is magának volt igaza. Giskard, föltéve, hogy valóban ő itt a fő játékmester, úgy látszik, tényleg távol akar maradni innen. Elfogtuk a hajó üzenetét, amelyet a saját világára küldött. Rejtjelzett volt természetesen, de nem létezik számunkra megfejthetetlen telepes kód...
- Gyanítom, ők is könnyűszerrel hozzáférnek a mieinkhez. Kíváncsi vagyok, miért nem megy bele mindenki a nyílt üzenetközvetítésbe. Rengeteg fáradságot takaríthatnánk meg ezzel.
- Amadiro vállat vont a megjegyzésre.
- Ez most nem számít - morogta. - A lényeg, hogy az a telepes hajó visszatérőben van a saját világára.
- A solariai nővel és a robotjaival együtt?
- Természetesen.
- Teljesen biztos ebben? Nem hagyták őket a Solarián?
- Biztosan tudjuk - felelte Amadiro türelmetlenül. - A látszat szerint a solariai nőnek köszönhetik a fölszállásukat.
- Neki? Ugyan hogyan?

- Ezt még nem tudjuk.
- Giskardnak kellett lennie - jelentette ki Vasilja határozottan. - Csak éppen a solariai nő tetteként tüntette föl.
- És mi mit tegyünk most?
- Vissza kell szereznünk Giskardot!
- Igen, de aligha vehetem rá a Tanácsot egy csillagközi válság kockáztatására egy robot miatt.
- Nem is kell, Kelden. Követelje a solariai nő visszajuttatását, ehhez mindenképpen jogunk van. Csak nem gondolja egy pillanatig is, hogy visszajönne a robotjai nélkül? Vagy Giskard maga beleegyezne, hogy a solariai nő visszatérjen nélküle? Vagy hogy az a telepes világ meg akarná tartani a robotokat, ha egyszer a solariai nő távozik tőlük? Őt követeljék! Határozottan. Végül is ő az Aurora polgára, akit egy solariai feladat elvégzésére bocsátottunk a rendelkezésükre. Miután a munkát elvégezte, azonnal haza kell jönnie! Fogalmazzanak harciasan, akárha valami hadüzenetről lenne szó.
- Nem kockáztathatjuk a háborút, Vasilja.
- Nincs is ilyen kockázat. Giskard nem tehet olyan lépést, amely közvetlenül háborúhoz vezetne. Amennyiben a telepesek vezetői ellenszegülnek, és maguk is harcias húrokat pengetnek, Giskard megteszi a szükséges ellenlépéseket, megváltoztatja a hozzáállásukat, s ennek eredményeképpen a solariai nő békés úton visszajuttatják az Aurorára. A robotjának pedig, magától értetődően, vele kell tartania.
- Miután pedig visszatért, gondolom, majd bennünket alakít át - dörögte Amadiro gondterhelten -, mire megfélemlünk a képességeiről, továbbra is semmibe vesszük őt, és nyugodtan tovább munkálkodhat a tervei megvalósításán, bármi legyen is azok lényege.
- Vasilja hátravetette a fejét, és föl kacagott.
- Nincs rá esélye. Tudja, én valóban ismerem azt a robotot, és tudok bánni vele. Csak intézze el a hazahozatalát, legyen gondja Fastolfe végakarátának megváltoztatására - ez nem lehetetlen, maga biztosan meg tudja csinálni -, és helyezze Giskardot az én tulajdonomba. Akkor majd nekünk dolgozik. Az Aurora lesz a galaxis vezető ereje. Ön fennmaradó éveit a Tanács elnökeként élheti le, én pedig követem az Intézet vezetői székében.
- Teljesen biztos a sikerben?
- Abszolúte. Csak küldesse el azt az üzenetet, fogalmazzanak keményen, a többi már az én dolgom; a győzelem az űrlakóké lesz, s így a miénk, a Föld és a telepesek pedig elszenvedik végső vereségüket!

14. A párbaj

57.

- Glada a képernyőn figyelte az Aurora kibontakozó gömbjét. Felhőtakarója középtájt látszott gomolyogni a napja által ragyogóan megvilágított, vaskos kiflialak derekán.
- Nem lehetünk máris ilyen közel - csodálkozott.
 - Nem is vagyunk - mosolyodott el D. G. - Egy meglehetősen jó lencsén keresztül látjuk. A spirális megközelítést figyelembe véve, még jó pár napi repülésre vagyunk tőle. Ha valaha szert tehetünk az antigravitációs hajtóműre, amelyről a tudósok folyton álmodoznak, de úgy látszik, egy lépéssel sem jutnak közelebb hozzá, akkor az űrutazás valóban könnyűvé és gyorsá válhat majd. Jelenleg azonban az ugrásainkkal csak eléggé tiszteletreméltó távolságra közelíthetünk meg valamely bolygónyi tömeget.
 - Különös - mormolta Glada elgondolkodón.
 - Micsoda, asszonyom?
 - Amikor a Solaria felé tartottunk, az jutott eszembe: "hazamegyek", ám a leszállás után a legkevésbé sem éreztem magamat otthon. Most az Aurora felé haladunk, és ismét azt gondolom: "most valóban hazamegyek", de az a golyó odalent szintén nem az otthonom.

- Akkor hát hol az otthona, madame?
- Éppen ezen töprengek. De miért szólít ilyen makacsul "madame"-nak?
- D. G. meglepetten nézett rá.
- Talán inkább Lady Gladiának szólítsam, Lady Gladia?
- Az is csak afféle csúfondáros tiszteletadás. Vajon valóban így érez irántam?
- Gúnyos tisztelettel? Természetesen nem. De hogyan másként szólíthatna egy telepes egy úrlakót?
- Igyekszem udvariasnak lenni, alkalmazkodom az önök szokásaihoz, mindent megteszek, hogy jobban érezze magát.
- De ettől nem érzem jobban magamat. Szólítson egyszerűen Gladiának! Már korábban is javasoltam. Én is egyszerűen D. G.-nek szólítom.
- És ez nekem nagyon megfelel, csak arra kérem, hogy a tisztjeim és az embereim előtt inkább a "kapitány" megszólítást alkalmazza, ahogyan én is "madame"-nak szólítom majd önt. A fegyelmet mindenáron fenn kell tartani.
- Hát persze - mormolta Gladia szórakozottan, ismét az Aurorára bámulva. - Nincs is otthonom. Hirtelen a férfihoz fordult.
- El tudna engem vinni a Földre, D. G.?
- Oda? - mosolyodott el D. G. - Alig hiszem, hogy oda kívánna utazni... Gladia.
- De azt hiszem, nagyon is akarok - suttogta Gladia -, hacsak közben el nem illan a bátorságom.
- Ott sokféle fertőzés burjánzik - magyarázta D. G. -, hát nem ettől félnek leginkább az úrlakók?
- Talán túlságosan is. Végül is én elég közelről ismertem a maga ösét, és mégsem fertőződtem meg. A hajóján is jártam, és lám, túléltem. Különbözik maga is egészen közel van hozzám. Sőt még a bolygójukon is jártam, ahol ezrek nyüzsögtek körülöttem. Úgy látszik, szert tettem némi ellenálló képességre.
- El kell árulnom, Gladia, hogy a Föld ezerszer zsúfoltabb, mint a Baleyföld.
- Akkor is - mormolta Gladia meleg hangon. - Sok dologgal kapcsolatban teljesen megváltozott a véleményem. Egyszer azt mondtam, nincs miért tovább élnem huszonhárom évtized után, és most kiderül: mégiscsak van! Ami a Baleyföldön történt velem... az a beszédem megdobogtatta az emberek szívét... valami egészen új volt számomra, amire mindeddig még csak nem is gondolhattam. Olyan volt, mintha újjászülettem volna, és most vágnék neki az első évtizednek. Most úgy érzem: még ha meg is ölné a Föld, megérné a próbálkozást, hiszen fiatalon és a halál ellen küzdve végezném, nem fáradt öregként, aki már szinte várja az elmúlást.
- Ejha! - emelte föl D. G. mindkét karját tréfásan hősies gesztussal -, ez egészen úgy hangzik, mint valami történelmi hiperadás. Nézett ilyeneket valaha az Aurorán?
- Hát hogyné, nagyon népszerűek.
- Talán csak beleképzelem magát valamelyikbe, Gladia, vagy tényleg komolyan gondolja, amit mond?
- Gondolom, elég ostobácskának hangzik a mondatom, D. G. - kacagott föl Gladia -, de az benne a legmulatságosabb, hogy valóban így gondolom, hacsak cserben nem hagy a bátorságom.
- Ebben az esetben megcsináljuk. Elmegyünk a Földre. Nem hiszem, hogy maga miatt érdemesnek vélik egy háború kirobantását, különösen, miután részletesen beszámolt a Solarián történeletről, amint nyilván elvárják, no és ha úrlakói becsületszavát adja, már ha kedveli az ilyen fogalmakat, hogy végül visszatér.
- De nem akarok visszatérni!
- Egy szép napon támadhat még ilyen vágya. És most, asszonyom, akarom mondani, Gladia, bár mindig öröm számomra a társalgás önnel, csábít is a lehetőség, és túl sok időt töltök el a társaságában, de most mindenképpen vissza kell mennem az irányítóterembe. Ha nincs is rám föltétlenül szükség, és nélkülem ugyanúgy elboldogulnak, akkor is jobb, ha erre nem jönnek rá.

58.

- Ez a te munkád volt, Giskard barátom?
- Mire utalsz, Daneel barátom?

- Lady Gladia a Földre vágyakozik, és talán vissza sem akar térni onnan. Ez az óhaj annyira ellentmond egy hozzá hasonló úrlakótól elvárhatónak, hogy csak arra gondolhatok: biztosan műveltél valamit a tudatával, az idézte elő benne ezt az érzést.
- Nem, hozzá sem értem - felelte Giskard. - Elég nehéz dolog egy emberi lény tudatával eljátszozni a Három Törvény ketrecében. Egy olyan személy tudatának befolyásolása, akinek a biztonságáért felelek, még sokkal nehezebb.
- Akkor miért szeretne mégis annyira elmenni a Földre?
- A Baleyföldön szerzett tapasztalatai jelentősen megváltoztatták az álláspontját. Küldetéstudata támadt: biztosítania kell a galaxis békéjét, és vágyakozik rá, hogy ezen munkálkodhasson.
- Ebben az esetben, Giskard barátom, nem lenne jobb, ha a magad módján mindent megtennél a kapitány befolyásolására, hogy egyenesen a Föld felé vegye az irányt?
- Ez súlyos nehézségekkel járna. Az aurorai hatóságok annyira ragaszkodnak Lady Gladia visszatéréséhez, hogy jobb lesz, ha engedünk nekik, és valóban visszamegyünk; legalábbis egy időre.
- De ez veszélyes is lehet - jegyezte meg Daneel.
- Tehát még mindig azt gondolod, Daneel barátom, hogy mégiscsak engem kívánnak visszaszerezni, miután rájöttek különleges képességeimre?
- Nem látom más okát, hogy ilyen hevesen sürgetik Lady Gladia visszatérését.
- Látom, az emberihez hasonló gondolkodásmódnak is megvannak a maga csapdái - mormolta Giskard. - Általa olyan nehézségek is elképzelhetők, amelyek a valóságban nem léteznek. Ha valaki gyanakszik is az Aurorán az én speciális képességeim meglétére, éppen e képességek azok, amelyek segítségével eloszlathatom ezt a gyanút. Tehát nincs mitől rettegnünk, Daneel barátom.
- Ha te állítod, Giskard barátom - mondta Daneel vonakodva.

59.

Gladia elgondolkodva körülnézett, és egy kézmozdulattal félreállította a robotjait.

A mozdulat közben úgy nézett a kezére, mintha életében először látná. Ezzel rázott kezét a legénység minden tagjával, mielőtt beszállt volna a kis kompa, amely D. G. társaságában leviszi őt az Aurora felszínére. Amikor kijelentette, hogy visszatér, az emberek megélték, és Niss mindenkit túldordítva kiáltotta:

- Lédiséged nélkül nem megyünk el innen!
- Az üdvrivalgás hatalmas örömet szerzett neki. A robotjai ugyan szakadatlanul, hűségesen és türelmesen szolgálták őt, de sohasem éljeneztek volna meg.
- Nos, Gladia, azért most mégiscsak hazaérkezett - nézett rá D. G. érdeklődéssel.
- Itt vagyok, a házamban - válaszolta Gladia halkán. - Azóta van a birtokomban, mióta, húsz évtizeddel ezelőtt, dr. Fastolfe rám íratta, de most mégis valahogy idegennek tűnik.
- Nekem valóban különös egy kicsit - mormolta D. G. - Eléggé elveszettek érezném magamat benne egyedül. - Körülnézett a díszes bútorokon és művészi igényel kifestett falakon.
- Sohasem lesz itt egyedül, D. G. - nyugtatta Gladia. - A házi robotjaim itt maradnak, és már meg is kapták speciális utasításait. Minden igyekezetükkel a kényelmét szolgálják majd.
- És megértik az én telepes kiejtésemet?
- Ha netán nem értenék, ismétlést kérnek, s akkor beszéljen lassabban, és mutogasson is hozzá. Elkészítik az ételét, megmutatják, hogyan használja a vendégszobák berendezéseit, és persze éles szemmel figyelik, nem viselkedik-e vendéghez nem illő módon. Ha szükséges, természetesen megállítják, de komolyabban bántani nem fogják.
- Remélem, nem néznek majd nem emberi lénynek.
- Mint az a felvigyázó? Nem, D. G., efelől biztosíthatom, bár a szakálla és idegenszerű kiejtése egy kicsit megzavarhatja őket, és ettől a reakcióik egy-két másodpercre lelassulhatnak.
- És gondolom, idegen betolakodókkal szemben is megvédnek.
- Megtennék, de nem lesz semmiféle betolakodó.
- Esetleg a Tanácsban valakinek eszébe jut, hogy elfogassanak.

- Akkor robotokat küldenek, az enyéim azonban megvédik majd.
- És mi van, ha az ő robotjaik bizonyulnak erősebbeknek?
- Ilyesmi nem fordulhat elő, D. G. A magánlakás szent és sérthetetlen.
- Ugyan már, Gladia! Úgy érti, hogy még soha senki...
- Soha senki - vágta rá a nő habozás nélkül. - Maga csak maradjon itt nyugodtan, és a robotjaim minden kívánságát teljesítik. Ha esetleg kapcsolatba akar lépni a hajójával, a Baleyfölddel vagy akár az Aurorai Tanáccsal, pontosan tudni fogják, mit kell tenniük. Még a kisujját sem kell mozdítania.
D. G. belevetette magát a legközelebbi karosszékekbe, kinyújtóztatta tagjait, és mélyet sóhajtott.
- Milyen bölcsen is tesszük, hogy nem engedélyezzük a robotokat a telepes világokon! Tudja, mennyi idő kellene ezen a világon, egy ilyen társadalomban a lustaságom és tétlenségem kifejlésztéséhez? Legfeljebb öt perc! Valójában úgy érzem, máris sikerült. - Ezzel nagyot ásított, és kéjesen elterpeszkedett. - Azt sem bánják, ha alszom egyet?
- Hát persze hogy nem. Ha így dönt, a robotok gondoskodnak a környezete csöndjéről és elsötétítéséről.
- És akkor mi történik, ha maga nem jönne vissza? - egyenesedett föl D. G. ijedten.
- Már miért ne jönnék vissza?
- A Tanács, úgy láttam, mohón sürgette a visszatérését.
- Nem tarthatnak vissza. Az Aurora polgára vagyok, és oda megyek, ahová a kedvem tartja.
- Mindig akadhatnak vészhelyzetek, ha egy kormány szükségét látja az előidézésüknek, ilyenkor pedig a szabályok bármikor megszeghetők.
- Szamárság! Giskard, szerinted ott tarthatnak engem?
- Nem tartják ott, Madame Gladia - mondta Giskard. - A kapitánynak emiatt nem kell aggódnia.
- Na látja, D. G. Az őse különben utolsó találkozásunk alkalmával mindenkori bizalomra intett Giskard iránt.
- Nagyon jó! Sőt pompás! De akkor is, egyedül azért jöttem le ide, Gladia, hogy biztosan visszakapjam magát. Ezt ne feledje, és ha szükséges, mondja meg egyenesen a maguk dr. Amadirójának is! Amennyiben önt erővel vissza akarják tartani, akkor ugyanezt velem is meg kell tenniük; a bolygó körül keringő hajóm pedig méltó választ adhat bármi ilyesmire.
- Kérem, ne... - suttogta Gladia zavarodottan. - Ne is gondoljon ilyesmire! Az Aurorának is vannak megfelelő hajói, a magáét pedig biztosan szoros megfigyelés alatt tartják.
- Akad azért itt egy lényeges különbség, Gladia. Nagyon kétlem, hogy az Aurora maga miatt hajlandó lenne háborúba keveredni. A Baleyföld viszont, éppen ellenkezőleg, bármikor készen áll erre.
- Ó, nem! Semmiképpen sem akarom, hogy miattam háborúságba keveredjenek! Különben is miért tennék? Mert egykor az ön ősenek barátja voltam?
- Nem egészen. Nem hiszem, hogy nálunk bárki is igazán hinne önnek azzal a baráttal való azonosságában. Talán az üknagyanyja volt az, és nem ön. Még én sem hiszem, hogy tényleg ön volt az!
- Maga tudja, hogy én voltam!
- Az eszemmel igen. Érzelmileg viszont lehetetlennek tartom. Hiszen az már jó húsz évtizeddel ezelőtt volt.
- Lám, milyen rövid életű nézeteket vall - csóválta meg a fejét Gladia.
- Talán mindnyájan így vagyunk vele, de az nem számít. Baleyföld számára ön a beszéde miatt fontos. A hőssé lett általa, és úgy érzik, föltétlenül be kell mutatniuk a Földön. Nem engedik, hogy ezt bármi megakadályozza.
- Bemutatni a Földön? - kérdezte Gladia kissé rémülten. - Teljes ceremóniával?
- A legteljesebbel.
- De miért tekintenek ezt olyan fontosnak, hogy még háborúba is keverednének miatta?
- Aligha tudnám ezt megmagyarázni egy úrlakónak. A Föld nagyon sajátos világ. Lényegében egy szent világ. Az az egyetlen valóságos világ. Ott született az emberiség, ott bontakozott ki, fejlődött és létezett a teljes értékű élővilág részeként. A Baleyföldön is vannak fák és rovarok, de csak a Földön létezik annyiféle fa, és csak ott találkozhat olyan bogarakkal, amilyenekkel másutt sehol a galaxisban. A mi világaink csupán utánezatok, halvány utánezatok. Nem létezhetnek, csupán a Földből merített szellemi, kulturális és lelki erő révén.

- Mindez homlokegyenest ellentmond az úrlakók Földről alkotott véleményének. Ha mi a Földet emlegetjük, s erre nagyon ritkán kerül sor, barbár és hanyatló világgént beszélünk róla.
- Éppen ezáltal válnak az úrlakó világok egyre gyöngébbekké - vörösödött el D. G. - Amint már említettem, önök olyanok, akár a saját gyökereiktől elszakadt növények vagy a saját szívüket kitépett állatok.
- Nos, én alig várom, hogy végre megláthassam a Földet - mondta Gladia -, de most igazán mennem kell. Kérem, tekintse ezt saját otthonának, míg visszajövök. - Ezzel fürgén elindult az ajtó felé, de hirtelen megfordult - Ebben a házban, de sehol másutt az Aurorán, nincsenek szeszes italok, dohány vagy serkentő alkaloidák, semmiféle olyan mesterséges szerek, amelyeket ön... hm... esetleg megkívánhat.
- Mi, telepések, tisztában vagyunk ezzel - mormolta D. G. savanyú képpel. - Rettentő puritán a maguk népe.
- Egyáltalán nem puritán - ráncolta össze a homlokát Gladia. - Harminc-negyven évtizednyi életért meg kell fizetnünk valamivel, és ennek éppen ez az egyik módja. Nem valamiféle varázslattal csináljuk, ugye ezt maga sem gondolja.
- Nos, majd csak beérem valahogy egészséges gyümölcslevekkel meg kizsigerelt kávéutánzattal, és minden egyéb helyett majd virágokat szagolgotok.
- Ilyesmi korlátlan választékban áll rendelkezésére - mondta Gladia hűvösen -, és amikor majd visszatér a hajójára, gondolom, bőségesen kárpótolja magát az itt elszenvedett elvonásokért.
- Csupán az ön tölem való megvonása okozhat szenvedést, hölgyem - mormolta D. G. komolyan. Gladia önkéntelenül elmosolyodott.
- Maga egy javíthatatlan hazudozó, kedves kapitányom. Nos, hamarosan visszajövök. Daneel! Giskard!

60.

Gladia merev derékkel ült Amadiro irodájában. Hosszú évtizedei alatt csak messziről vagy képernyőn látta eddig Amadirót, ám ilyen esetekben is általában azonnal elfordította a fejét. Csupán Fastolfe legfőbb ellenségeként ismerte őt, és most, hogy első ízben egy szobában találta magát vele szemtől szembe, kifejezéstelen maszkká kellett dermesztenie az arcát, nehogy elárulja a bensejében dúló gyűlöletet. Bár Amadiróval csak ketten voltak hús-vér emberi lények a helyiségben, még vagy tucatnyi magas rangú közhivatalnok, köztük magával az elnökkel, alkotta a társaságukat, levédett holosugarakkal vetítve eléjük. Gladia fölismerte az elnököt és még néhányukat, de nem mindegyik résztvevőt.

Elég félelmetes élmény volt számára. Annyira hasonlított a Solarián elterjedt videokapcsolathoz, amelyhez gyermekkorában kénytelen volt hozzászokni, és amelyre olyan elemi viszolygással gondolt vissza.

Nagy erőfeszítéssel igyekezett világosan, nem túl drámaian és röviden beszélni. Ha föltektek neki egy kérdést, olyan rövidre fogta a választ, amennyire az érthetőség követelménye megengedte, és olyan közömbösre, amely még belefért az udvariasság kereteibe.

Az elnök hasonló közönnyel hallgatta, és a többiek az ő példáját követték. Öregember volt... az elnökök valahogy mindig azok voltak, mivel rendszerint csak élemedett korban szerezhette meg valaki ezt a magas állást. Az arca hosszúkas volt, a haja még mindig sűrű, a szemöldöke kiugró; a hangja kenetteljes, de a legkevésbé sem barátságos.

Amikor Gladia végzett a mondanivalójával, az elnök szárazon megkérdezte:

- Állítása szerint tehát a solariaiak szűkebb értelemben újrafogalmazták az "emberi lény" fogalmát, amely így már csak saját magukra vonatkozik?
- Én nem állítok semmit, elnök úr. Csupán senki sem állt eddig elő más elfogadható és az eseményeket megmagyarázni képes elmélettel.
- Tisztában van vele, Madame Gladia, hogy a robotika tudományának eddigi története során még senki sem állított elő az emberi lény fogalmát leszűkítve értelmező robotokat?
- Én nem vagyok robotszakértő, elnök úr, és semmit sem tudok a pozitronikus tudatminták matematikai hátteréről. Ha tehát azt mondja, hogy ilyesmi még sohasem fordult elő, én készséggel elhiszem. Saját

szerény ismereteim birtokában sem látom be azonban, hogy az ilyenek eddigi nemléte egyszersmind bizonyíthatja jövőbeni lehetetlenségüket is.

Tágra nyílt tekintete még sohasem volt olyan őszinte, mint e pillanatban, mire az elnök elvörösödve tette hozzá:

- Elméletileg nem lehetetlen e meghatározás beszűkítése, de lélektanilag elképzelhetetlen.

Gladia az ölében lazán összekulcsolt kezére pillantva, halkán válaszolta:

- Az embereknek néha támadhatnak ilyen baljós ötleteik is.

- Egy aurorai hajó megsemmisült - váltott ekkor témát az elnök. - Ezt hogyan magyarázza?

- Ennek az eseménynek nem voltam szemtanúja, elnök úr. Fogalmam sincs, mi történhetett, s így magyarázattal sem szolgálhatok.

- De ott volt a Solarián, és annak a bolygónak a szülőtte. Korábbi ismeretei és friss tapasztalatai alapján, véleménye szerint mi történhetett? - Az elnökön látszott, hogy nagy erőfeszítéssel őrzi meg a türelmét.

- Nos, ha mindenáron találgatnom kell - mormolta Gladia -, akkor szerintem azt a hadihajót ahhoz hasonló hordozható nukleáris erősítővel semmisíthették meg, amelyet kis híján a telepes hajó ellen is bevetettek.

- De nem feltűnő önnek a két eset közötti alapvető különbség? Az egyikben egy telepes hajó tolakodott be a Solariára, ottani robotok zsákmányolása végett, a másikban egy aurorai hajó érkezett oda, lényegében a testvérbolygó védelmére.

- Csak arra gondolhatok, elnök úr, hogy a felvigyázók, a bolygó őrizetére hátrahagyott humanoid robotok programozása elégtelen volt a különbség fölismeréséhez.

- Felfoghatatlan, hogy a programjuk alapján ne tudnák megkülönböztetni egymástól a telepeseket és az űrlakókat - mondta az elnök sértődött hangon.

- Nos, ha ön így véli, elnök úr... Ha azonban az emberi lény meghatározásának egyetlen szempontja az emberi külső és a solariai nyelvjárás használata - és valamennyiünknek úgy tűnt, hogy ebben az esetben pontosan erről van szó -, akkor az auroraiak, akik nem ezt a dialektust beszélik, az említett felvigyázók szemében nem tarthatnak az emberi lények fogalmkörébe.

- Tehát ön szerint a solariaiak saját űrlakó társaikat ezzel kizárták az emberi lények köréből, és pusztulásra ítélték őket?

- Csupán mint lehetőséget vetem föl, mivel semmilyen más magyarázatot nem találok az aurorai hadihajó megsemmisítésére. Nálam tapasztaltabb emberek biztosan előállhatnak, megfelelőbb magyarázattal is. -

Gladia ismét ártatlan, csaknem üres tekintettel nézett maga elé.

- És tervezi a visszatérést a Solariára, Madame Gladia? - kérdezte az elnök.

- Nem, elnök úr, nincsenek ilyen terveim.

- Telepes barátja sem kérte meg, hogy segítsen a bolygót a felvigyázóktól megtisztítani?

Gladia lassú mozdulattal megrázta a fejét.

- Nem kaptam ilyen fölkérést. De ha kapok is, biztosan visszautasítottam volna. Hogy az elején kezdjük, kizárólag az Aurora iránti kötelességemet teljesítendő utaztam a Solariára. Erre pedig dr. Mandamus, a Robotikai Intézetben dr. Amadiro mellett dolgozó fiatal szakértő kért föl nyomtatékosan. Azzal a feltétellel küldtek el erre az útra, hogy visszatérve beszámolok az ott tapasztaltakról - ezt éppen most tettem meg. A fölkérés a fülem és az eszem szerint egyaránt inkább parancsnak hangzott, amely parancs - és futó pillantást vetett Amadiro felé - egyenesen dr. Amadirótól származott.

Amadiro nem reagált láthatóan a megjegyzésre.

- Akkor hát hogyan tervezi a jövőjét? - kérdezte az elnök.

Gladia kivárt egy-két szívverésnyi időt, míg úgy érezte, hogy tiszta fejjel nézhet szembe a helyzettel.

- Az a szándékom, elnök úr - mondta teljesen világosan -, hogy ellátogatok a Földre.

- A Földre? Miért kellene a Földre látogatnia?

- Az aurorai hatóságoknak is fontos lehet megtudniuk, mi történik éppen a Földön. Mivel a Baleyföld vezetői fölkértek erre a látogatásra, és Baley kapitány a hajójával készen áll az odaszállításomra, jó esély kínálkozik beszámolnom az ottani eseményekről, ahogyan ezt már a Solariával és a Baleyfölddel kapcsolatban is megtettem.

Nos, gondolta magában Gladia, vajon megszegi-e az elnök a szokásokat, és valamilyen formában idezárja-e az Aurorára? Ha ez a szándéka, csak megtalálja majd a módját, hogyan szegülhet szembe vele.

Gladia érezte, amint eluralkodik rajta a feszültség, és titokban Daneelre pillantott, aki természetesen látszólag teljesen közönyösen állt a helyén.

Az elnök azonban még savanyúbb képpel kijelentette:

- Ebben az esetben, madame Gladia, rendelkezik az aurorai polgárok minden jogával, és úgy tesz, ahogy kívánja, de kizárólag a saját felelősségére. Ezt az utazást senki sem kívánja öntől, ahogy véleménye szerint a solariai útja esetében történt. Ennélfogva kötelességem tájékoztatni önt, hogy az Aurora nem tekinti kötelességének a segítségnyújtást, ha netán bajba kerülne.

- Megértettem, uram.

- Sok megbeszélőnivalónk lesz később, Amadiro - mondta végül az elnök ridegen. - Kapcsolatban maradok önnel.

A holoképek szertefoszlottak, és Gladia hirtelen egyedül találta magát robotjaival, Amadiro és az ő robotjai társaságában.

61.

Gladia fölállt, és Amadiro tekintetét gondosan kerülve, feszesen mormolta:

- A megbeszélésnek, gondolom, vége, tehát most távozem.

- Igen, természetesen, de lenne még egy-két kérdésem, amelyek föltétele ellen, gondolom, nincs kifogása.

- Magas alakja nyomasztóan hatott a nőre, amint fölemelkedett, de mosolyogva és tökéletes udvariassággal mondta, mintha régóta jó baráti viszonyban lennének egymással: - Hadd kísérjem ki, Lady Gladia. Egyszóval a Földre készül?

- Igen. Az elnöknek nincs ellene kifogása, és egy aurorai polgár béke idején oda utazik a galaxison belül, ahová óhajt. És megbocsásson, de a robotjaim... meg az önéi, ha szükséges, tökéletesen elégséges kíséretet jelentenek számomra.

- Ahogy óhajtja, asszonyom. - Közben egy robot kinyitotta előttük az ajtót. - Gondolom, robotokat is visz majd magával a földi útjára.

- Ehhez nem férhet kétség.

- És melyeket, asszonyom, ha szabad kérdeznem?

- Ezt a kettőt. Ők tartanak majd velem. - Cipője élesen kopogott, amint gyors léptekkel végighaladt a folyosón, mit sem törődve azzal, hallja-e Amadiro a válaszát vagy sem.

- Bölcs elhatározás ez, hölgyem? Ezek nagyon fejlett robotok, a nagy dr. Fastolfe rendkívüli teremtményei. Ott majd barbár földi emberek veszik körül önt, akik szemet vethetnek rájuk.

- Akárhogy óhajtanák, sohasem kaphatnák meg őket.

- Ne becsülje alá a veszélyt, és ne értékelje túl a robotjai védelmét. Az egyik cityjükben tartózkodik majd, a földi emberek tízmilliói között, s a robotjai nem tehetnek kárt emberi lényekben. Valójában minél fejlettebb egy robot, annál érzékenyebben tartja be a Három Törvény minden finom részletét, és annál nehezebben határozza el magát bármely emberi lény akármilyen csekély mértékű korlátozására. Nem így van, Daneel?

- De igen, dr. Amadiro - felelte Daneel.

- És gondolom, Giskard is egyetért veled.

- Így van - jelentette ki Giskard.

- No látja, asszonyom? Itt, az Aurorán, egy erőszakmentes társadalomban a robotjai megvédelmezhetik bárki ellen. De a Földön, azon az örült, hanyatló és barbár világon, a robotok nem képesek sem az ön, sem saját maguk megvédelmezésére. Semmiképpen sem szeretnénk, ha bajba keveredne, sem azt, önzőbb nyíltsággal fogalmazva, ha ilyen fejlett robotok a barbárok kezébe jutnának. Nem lenne okosabb, ha kezdetlegesebb modelleket vinne magával, amelyek nem keltenék föl a földiek érdeklődését? Akkor bármennyit elvihetne. Akár egy tucatnyit is.

- Dr. Amadiro - válaszolta Gladia nyugodtan -, ezeket a robotokat már magammal vittem egy telepes hajó fedélzetére is, és velük együtt látogattam meg egy telepes világot. Senki még csak egy mozdulatot sem tett a megkaparintásukért.

- A telepések nem használnak robotokat, és állításuk szerint nem is túrnék meg őket. A Földön viszont még mindig dolgoznak robotok.

- Ha közbeszúrhatnék valamit, dr. Amadiro - szólalt meg ekkor Daneel -, tudomásom szerint a Földön lassan teljesen megszüntetik a robotok alkalmazását. Nagyon kevesen lehetnek jelen a citykben. Csaknem az összes mai földi robotot a mezőgazdaságban és a bányászat területén alkalmazzák. A többi területen a robotmentes automatizáció elve uralkodik.

Amadiro gyorsan végigmérte Daneelt, majd Gladiához fordult.

- A robotjának alighanem igaza van, és véleményem szerint semmi akadályja annak, hogy Daneelt magával vigye. Akár még embernek is nézhetik, ha már erről van szó. Viszont helyesebb lenne, ha Giskard itt maradna a házában. Ő ugyanis fölébreszthetné egy eleve gyanakvó társadalom további gyanakvását, még akkor is, ha azok látszólag mereven elzárkóznak a robotok alkalmazásától.

- Egyiküket sem hagyom itt, uram. Mindketten velem jönnek. Kizárólag rám tartozik, hogy a tulajdonom mely részét viszem magammal.

- Természetesen - mosolyodott el Amadiro a tőle telhető legbarátságosabban. - Ezt senki sem vitatja. Várna itt egy percet?

Kinyílt egy másik ajtó, és mögötte föltárult egy pompás kényelemmel berendezett helyiség. Ablakai nem voltak, lágy fény árasztotta el, és még annál is lágyabb zene.

- Miért? - torpant meg a küszöbön Gladia.

- Az Intézet egyik tagja óhajt találkozni és beszélni önnel. Nem tart soká, de szükséges. Amint végeztek, szabadon eltávozhat. E pillanattól pedig az én társaságomat sem kell elviselnie. Kérem! - Az utolsó szó rejtett, hideg acélossággal csendült.

Gladia Giskard és Daneel felé intett a kezével.

- Együtt megyünk be.

- Gondolja, hogy el akarom szakítani a robotjaitól? - nevetett föl kedélyesen Amadiro. - Csak nem hiszi, hogy ők belemennének? Túl hosszú ideig tartózkodott a telepések körében, kedvesem.

Gladia visszapillantott a becsukódó ajtóra, és a foga között sziszegte:

- Ki nem állhatom ezt az embert. S a leginkább akkor, amikor mosolyog, és kedveskedni próbál. -

Nyújtózkodott egyet, könyökének ízülete halkán megroppant. - Mindenesetre fáradt vagyok. Ha még valaki a Solariáról és a Baleyföldről kérdezősködik, igencsak rövid válaszokra számíthat, annyit mondhatok.

Letelepedett egy kanapéra, amely lágyan engedett a súlyának, Lerúgta a cipőjét, és maga alá húzta a lábát. Álmosan elmosolyodott, mélyet lélegzett, amint kissé oldalra dőlt, fejét elfordította a szobától, és azonnal mély álomba merült.

62.

- Szerencse, hogy magától is álmos volt - mondta Giskard. - A legcsekélyebb ártalma nélkül elmélyíthettem ezt az érzését. Nem szeretném, ha Lady Gladia hallaná, ami ezután következik.

- Miért, mire számíthat, Giskard barátom? - kérdezte Daneel.

- Ami most következik, Daneel barátom, gondolom, azt bizonyítja majd, hogy én tévedtem, és neked volt igazad. Komolyabban kellett volna vennem ragyogó elmédet.

- Tehát mégiscsak téged óhajtának itt tartani az Aurorán?

- Igen. És Lady Gladia visszatérését sürgetve, lényegében az én visszajöveteletem akarták. Hallottad, ugye, hogy dr. Amadiro a hátrahagyásunkat kérte? Először mindkettőnkét, azután csak az enyémet.

- Ezek szerint szavai jelentésének csak a felszíne volt, hogy nem óhajt a telepések kezére juttatni ilyen fejlett robotokat.

- A mélyben erős vágyakozás húzódtott meg, Daneel barátom, amely szerintem túl súlyos volt a szavaihoz képest.

- Talán azt gyanítod, hogy tudhat speciális képességeidről?

- Ezt nem tudom biztosan, hiszen nem vagyok igazi gondolatolvasó. Mégis, a Tanács tagjaival folytatott tárgyalás idején kétszer is élesen éreztem dr. Amadiro tudatának megfeszülését. Mondhatnám, rendkívüli élességgel. Nem tudnám ugyan szavakba önteni, de ahhoz hasonlíthatom, amikor egy fekete-fehér képet nézünk, s az váratlanul eleven színekben jelenik meg előttünk.
 - És mikor történt ez, Giskard barátom?
 - Másodszor akkor, amikor Lady Gladia földi utazásának szándékát említette.
 - A Tanács tagjait az látszólag nem kavarta föl. Mit tapasztaltál akkor a tudatukban?
 - Nem tudom biztosan. Csak a holoképüket láthattam, és azt nem kísérték számomra hozzáférhető szellemi rezdületek.
 - Akkor csak annyit tudunk, hogy nem ismeretes számunkra, vajon a Tanácsot aggasztja-e Lady Gladia utazásának terve, de dr. Amadirót annál inkább.
 - Az nem egyszerű aggodalom volt csupán. Dr. Amadirót rendkívül éles indulat töltötte el. Mintha például valóban dédelgetne magában valamilyen tervet a Föld elpusztítására, és most annak lelepleződésétől tartana. Mi több, amikor Lady Gladia a tervét említette, dr. Amadiro gyors pillantást vetett rám. Ez volt az egyetlen ilyen eset a tanácskozás egész ideje alatt. Érzelmi fölvilágosítása egybeesett azzal a pillantással. Azt hiszem, az én földi utazásom gondolata zaklathatta föl. Amint az várható volt, bizonyára arra gondolt, hogy én, a különleges képességeimmel, rendkívül veszélyes lehetek a tervére.
 - A viselkedése alapján arra is következtethetünk, Giskard barátom, hogy valóban attól fél, az Aurora számára káros lenne, ha egy hozzád hasonló fejlett robot a földi emberek birtokába kerülne.
 - Ennek az esélye, Daneel barátom, és az úrlakó világokat általa fenyegető veszély túl csekély az ő izgalmi állapotának szintjéhez képest. Miféle kárt okozhatnék az Aurorának, ha a Föld megkaparintana, amíg csupán az a Giskard lennék, akinek vélnek?
 - Tehát véleményed szerint dr. Amadiro tudja, hogy nem az az egyszerű Giskard vagy, akinek látszol?
 - Nem tudom. Talán mégiscsak gyanakszik. Ha tudná, ki vagyok valójában, vajon nem kerülte volna előttem mindenáron a terveit megfogalmazását?
 - Talán éppen csak nincs szerencséje, amiért Lady Gladia nem hajlandó megválni tőlünk. Nem követelheti az eltávolításodat, Giskard barátom, mivel ezzel leleplezné előtted a tudását. - Daneel egy pillanatra elhallgatott, majd így folytatta: - Hatalmas előny, Giskard barátom, hogy képes vagy az emberi tudatban rejlő érzelmi töltések mérlegelésére. De azt mondtad, a földi utazás tervének hallatán dr. Amadiro másodszor került izgatott állapotba. Mikor történt ez először?
 - Amikor a nukleáris erősítő került szóba, és ez is különösen fontos lehet. Az erősítő elvét jól ismerik az Aurorán. Hordozható változatával azonban nem rendelkeznek. Még akkorával sem, amely egy hajóra felszerelhető lenne, de mindez nem érthette volna ilyen villámcsapásszerű meglepetésként. Mi hát a magyarázata fölfokozott izgalmának?
 - Talán - morfondírozott Daneel - egy ilyen erősítőnek lehet valami köze a földi terveidhez.
 - Lehetséges.
- Ebben a pillanatban kinyílt az ajtó, belépett rajta egy alak, és megszólította:
- Nos, Giskard?

63.

Giskard az érkezőre nézett, és nyugodt hangon mondta:

- Madame Vasilia.
 - Tehát emlékszel még rám - mosolyodott el melegen Vasilia.
 - Igen, asszonyom. Ön közismert robotszakértő, és néha a hiperadásokban is szerepel.
 - Ugyan már, Giskard! Nem úgy értem, hogy fölismersz. Azt bárki megteheti. Arra gondolok, hogy emlékszel rám. Valaha Vasilia kisasszonynak szólítottál.
 - Arra is emlékszem, Madame, de nagyon régen volt már.
- Vasilia becsukta maga mögött az ajtót, és letelepedett az egyik székbe. Odafordult a másik robothoz.
- Te pedig természetesen Daneel vagy.

- Igen, asszonyom - válaszolta Daneel. - Az iménti szavait idézve, én emlékszem is önre, mivel Elijah Baley nyomozó társaságában voltam, amikor egyszer kikérdezte önt, ezenfelül fel is ismerem.

- Többé meg ne említsd azt a földi embert! - csattant föl Vasilia élesen. - Különben én is jól emlékszem rád. A magad módján éppolyan híresség vagy, akárcsak én magam. Mindketten nevezetesek vagytok, lévén a megboldogult dr. Han Fastolfe legnagyobb alkotásai.

- Vagyis az ön apjái, madame - mormolta Giskard.

- Nagyon jól tudod, Giskard, hogy én nem tulajdonítok jelentőséget ennek a tisztán genetikai ténynek. Ilyen minőségében ne emlegesd őt többé!

- Nem teszem, madame.

- És ez itt? - nézett Vasilia futólag a heverőn alvó alakra. - Mivel ti ketten itt vagytok, arra következtetek, hogy ez a Csipkerózsika maga a solariai nő.

- Ő Lady Gladia, és én az ő tulajdona vagyok - mondta Giskard. - Óhajtja, hogy fölébresszük őt, madame?

- Csak megzavarnánk vele, Giskard, miközben a régi szép időkről beszélgetünk. Hadd aludjon csak tovább.

- Igen, asszonyom.

- A Giskarddal való beszélgetésünk talán téged sem érdekel igazán, Daneel; nem várokznál inkább odakint?

- Attól tartok, nem távozhatom, madame - felelte Daneel. - A feladatom Lady Gladia őrzése.

- Nem hiszem, hogy velem szemben különösebben őrizned kellene őt. Láthatod, hogy egyetlen robotom sincs velem, tehát Giskard tökéletesen elég lesz a solariai úrnők védelmére.

- Itt a szobában nincsenek robotok önnel, asszonyom, de kint a folyosón négyet is láttam az előbb, amikor az ajtót kinyitotta. Jobb lesz hát, ha mégiscsak maradok.

- Nos, én nem óhajtom túllicitálni a parancsaidat. Maradhatsz. Giskard!

- Igen, madame.

- Mondd, mire emlékszel?

- Elsőként a fényre. Azután hangokra. Majd dr. Fastolfe kikristályosodó alakjára. Megértettem a standard galaktikus nyelvet, és pozitronikus agymintázatomban némi beépített tudással is rendelkeztem. Természetesen ismertem a Három Törvényt. Jelentős szókészletem volt, egy sereg meghatározás kíséretében. Ismertem a robotok kötelességeit, bizonyos társadalmi szokásokat. Az egyéb dolgokat pedig gyorsan megtanultam.

- Az első tulajdonosodra emlékszel?

- Amint említettem, dr. Fastolfe volt az.

- Gondold újra, Giskard! Nem én voltam mégis?

Giskard rövid hallgatás után folytatta:

- Én dr. Han Fastolfe tulajdonaként kaptam az ön gondozásának feladatát, asszonyom.

- Azt hiszem, ennél azért mégis kicsivel többről volt szó. Tíz éven keresztül csak nekem engedelmeskedtél. Ha néha ez mással is előfordult, dr. Fastolfe-ot is beleértve, csak alkalmyszerűen történhetett, robotkötelességeid folyamánként, és csak olyan mértékben, amely megfelelt elsődleges kötelességednek, az én őrzésemnek.

- Valóban önnek adtak, Lady Vasilia, ez igaz, de dr. Fastolfe továbbra is megtartott a tulajdonában. Miután ön elhagyta a házat, ismét teljesen az ő tulajdonába kerültem. Még akkor is az ő tulajdona maradtam, amikor később Lady Gladiának adott. Egész élete során ő volt az egyetlen tulajdonosom. Halála után a végakarátának megfelelően Lady Gladia tulajdonába kerültem, és jelen pillanatban is ez a helyzet.

- Nem így van. Az imént azt kérdeztem, emlékszel-e a legelső bekapcsolásodra, és pontosan mire emlékszel. Most azonban nem az vagy, ami akkor, kezdetben voltál.

- Az adatbankjaim lényegesen teljesebbek, mint akkor voltak, asszonyom, és sokkal több tapasztalattal rendelkezem, mint kezdetben.

Vasilia hangja megkeményedett.

- Én nem az adatbankodról és nem is a tapasztalataidról beszélek. A képességeidre gondolok. Én bővítettem ki a pozitronikus mintázatodat. Igazítottam rajta. Tökéletesítettem.

- Igen, madame, valóban ezt tette, dr. Fastolfe segítségével és jóváhagyásával.

- Egy alkalommal, Giskard, egyetlen esetben eszközöltem benned egy kiigazítást... legalábbis egy bővítést, mégpedig dr. Fastolfe segítségével és jóváhagyása nélkül! Arra is emlékszel?

Giskard tartós hallgatásba burkolózott.

- Emlékszem egy esetre, amikor nem beszélt meg veled a dolgot - mondta végül. - Gondolom, akkor tárgyalta meg veled, amikor nem lehettem a tanúja.

- Nos, ha így gondolsz, rosszul teszed. Valójában tudod, hogy akkor nem is volt ezen a világon, s ennél fogva nem is föltételezhetsz ilyesmit. Kerülgeted a forró kását, hogy finoman fogalmazzak.

- Nem, asszonyom. Megbeszélhette veled hipercsatornán is. Ezt a lehetőséget is figyelembe vettem.

- Az a kiegészítés mégis kizárólag az én munkám volt - mondta Vasilja. - Annak az eredményeképpen pedig alapvetően más robottá lettél, mint előtte voltál. Az a robot, aki azóta vagy, az én munkám, az én alkotásom eredménye, és ezt te is jól tudod.

Giskard nem szólt semmit.

- Nos, Giskard, milyen joggal volt az urad dr. Fastolfe, amikor életre keltettek? - Vasilja várt egy darabig, majd élesen mondta: - Válaszolj, Giskard! Ez parancs!

- Mivel ő tervezett, és ő felügyelte az előállításomat, a jogos tulajdonosom volt - felelte Giskard.

- És amikor én átterveztelek, és igen alaposan átalakítottalak, nem váltál az én tulajdonommmá?

- Nem tudok válaszolni erre a kérdésre - mormolta Giskard. - Az eset érdemleges feltárásához speciális bírósági eljárásra lenne szükség. Valószínűleg az döntené el a helyzetet, milyen mértékben tervezett és alakított át.

- Te nem vagy tisztában a mértékével?

Giskard ismét nem szólt semmit.

- Ne légy gyerekes, Giskard! - pirított rá Vasilja. - Hát minden kérdés után külön piszkálnom kell? Nem teheted ezt velem. Ebben a helyzetben különben a hallgatás az egyetértés biztos jele. Tisztában vagy a változtatás jellegével és komolyságával, sőt azt is tudod, hogy én is. Azért altattad el a solariai nőt, nehogy tőlem értesüljön erről. Tehát ő nem tud róla, igaz?

- Igaz, asszonyom - felelte Giskard.

- És Daneel tudja?

- Ő igen, madame.

- Kitalálhattam volna, amennyire itt akart maradni - bólogatott Vasilja. - Most pedig figyelj ide, Giskard! Tegyük föl, hogy a bíróság megállapítja: mielőtt én átalakítottalak, csupán közönséges robot voltál, utána pedig képessé váltál emberi lények tudatának letapogatására és kedved szerinti módosítására. Szerinted ez nem elég, hogy a tulajdonjogodat átruházzák rám?

- Madame Vasilja - mormolta Giskard -, ezt az ügyet nem terjeszthetjük bíróság elé. Adott körülmények között teljes joggal bizonyára állami tulajdonba vennének. Talán még a kikapcsolásomat is elrendelnék.

- Szamárság! Ne nézz engem gyerekeknek! A képességeid birtokában megakadályozhatnád a bíróságot egy ilyen ítélet meghozatalában. De különben sem javaslom bármilyen bíróság bevonását. Én csak a te saját ítéletedet kérem. Nem ismered el, hogy én vagyok a jogos tulajdonosod, még hozzá egészen fiatal korom óta?

- Madame Gladia is a tulajdonosomnak tekinti magát, és ameddig a törvény másképpen nem rendelkezik, továbbra is annak kell maradnia.

- De te jól tudod, hogy ő maga és a törvény egyaránt félreértés alapján intézkedik. S ha netán bántanak a solariai asszonyod érzelmei, könnyűszerrel átalakíthatod a tudatát, és többé nem bánja majd, hogy már nem vagy a tulajdonában. Még megkönnyebbülést is okozhatsz neki, hogy kikerültél a keze közül. Utasítalak is mindenek megtételére, amint elismered azt, amit úgyis tudsz, hogy az én tulajdonom vagy. Egyébként mióta tud Daneel a képességeidről?

- Évtizedek óta, madame.

- Elfeleltetheted veled. Bizonyos ideje már dr. Amadiro is tud a dologról, veled is megteheted ugyanezt. Akkor már csak a mi kettőnk birtokában lesz a tudás.

- Madame Vasilja - szólalt meg váratlanul Daneel -, mivel Giskard nem tekinti magát az ön tulajdonának, könnyen törölheti az ön elméjéből is a tudást, és akkor tökéletesen elégedett lesz majd a helyzettel.

- Valóban megtehetné? - vetett Vasilja jéghideg pillantást Daneelre. - Mindenesetre nem a te dolgod annak eldöntése, kit tekint Giskard a tulajdonosának. En tudom, hogy Giskard tudja: az enyém, és így a Három Törvény által parancsolt engedelmességgel is kizárólag nekem tartozik. Ha valakivel annak fizikai sérelme nélkül el kell feledtetnie ezt a tudást, akkor bárkit választhat e célra, kivéve engem. Velem nem teheti meg, és más módon sem befolyásolhatja a tudatomat. Köszönöm, Daneel, lehetőséget adtál, hogy ezt lényegtelené tegyem.

- Madame Gladia érzelmei azonban olyan szorosan kötődnek Giskardhoz - tiltakozott Daneel -, hogy az ő tudatának a megváltoztatása kárt tehetne benne.

- Efelől Giskardnak kell döntenie - szögezte le Vasilja. - Giskard, te az enyém vagy. Ezt magad is jól tudod, ezért parancsolom, hogy borítsd a feledés fátylát ennek a melletted álló majomember-robotnak és a téged helytelenül saját tulajdonának tekintő nőszemélynek a tudatára. Addig tedd meg, amíg alszik, és akkor semmi baja nem lesz tőle!

- Giskard barátom - szólalt meg Daneel -, Lady Gladia a jogos tulajdonosod. Ha viszont Lady Vasiliával feledteted el a problémát, senkiben sem teszel kárt.

- De igen - vágta rá Vasilja azonnal. - A solariai nőnek nem esik baja, mert csak a hibás föltevéséről kell megfélelkeznie, miszerint ő Giskard tulajdonosa. Másrészt én magam is tudok Giskard szellemi képességeiről. Ennek a megszüntetése sokkal bonyolultabb feladat, és Giskard maga is nyilván elismeri, hogy mivel én annyira ragaszkodom ehhez a tudáshoz, semmiképpen nem törölhetné azt a tudatomból az én komoly sérelmem nélkül.

- Giskard barátom... - kezdte Daneel.

Vasilja abban a pillanatban gyémántkemény hangon csattant föl:

- Robot Daneel Olivaw, maradj csöndben, ez parancs! Én ugyan nem vagyok a tulajdonosod, de a gazdád éppen alszik, nem szólhat ellene, tehát kötelességed engedelmeskedni a parancsoknak.

Daneel elhallgatott, de az ajka remegett, mintha az utasítás ellenére is tovább akarna beszélni.

Vasilja derűs mosollyal szemlélte kétségbeesett igyekezetét.

- No látod, Daneel, mégsem tudsz beszélni!

- De tudok, asszonyom - felelte Daneel rekedtes suttogással -, nehéznek találom, de képes vagyok rá, mivel létezik valami az ön parancsa fölött, amely csupán a Második Törvény hatáskörébe tartozik.

Vasilja szeme kitérült, és élesen kiáltotta:

- Azt mondtam, csönd legyen! Az Első Törvényen kívül semmi sem áll a parancsom fölött, és már megmondtam: Giskard igen csekély, valójában semmilyen sérelmet nem okoz majd, ha visszatér az én szolgálatomba. Bennem, akiben a legkevésbé tehet kárt, mégis azt tenne, ha bármely más utat választana. - Ezzel Daneel felé emelte az ujját, és halkabban sziszegte: - Csönd!

Daneelnek roppant erőfeszítésébe került bármely hangot kiadnia. A kis szivattyú, amely a hangképzéséhez szükséges légáramlatot biztosította, halk, sípoló hangon működött. És bár még csöndesebben suttogott, szavai mégis érthetőek voltak.

- Létezik valami, Madame Vasilja, ami még az Első Törvénynek is fölötte áll.

- Ilyet nem mondhatsz, Daneel barátom - szólalt meg Giskard hasonlóan halkán, de minden erőfeszítés nélkül. - Semmi sem állhat az Első Törvény fölött.

Vasilja enyhén összeráncolta a homlokát, de szemében az érdeklődés szikrája villant.

- Valóban? Daneel, figyelmeztetek, ha továbbra is ezen a különös úton haladsz, biztosan tönkreteszed saját magadat. Még sohasem láttam vagy hallottam ilyesmit egyetlen robottól sem, és bizonyára lenyűgöző látványt nyújtana önmagad megsemmisítése. Beszélj hát!

Az utasítás hallatán Daneel hangja azonnal visszanyerte normális erejét.

- Köszönöm, Madame Vasilja. Sok évvel ezelőtt egy földi ember halálos ágya mellett álltam, akiről a parancsa szerint nem lenne szabad szólnom. Megnevezhetem most őt, vagy ön anélkül is tudja, kiről beszélek?

- Azt a Baley nevű nyomozót emlegeted - mormolta Vasilja egyhangúan.

- Igen, asszonyom. A haldokló a következőt mondta akkor nekem: "Minden egyén munkája hozzájárul a nagy egészhez, és így annak halhatatlan részévé válik. Az emberi életek, az elmúltak, a ma létezők és az ezután keletkezők teljessége bonyolult szövődéket alkot, amely immár sok tízezer éve létezik, egyre

bonyolultabbá és ezáltal egészében egyre szebbé válik. Még az úrlakók is egy sajátos szálát képezik ennek a szövődéknek, és maguk is hozzájárulnak a minta színesítéséhez és szépségéhez. Az egyén élete csupán egyetlen szál ebben a szövődékben, és ugyan mit számít egy fonal az egészhez képest? Ezért, Daneel, az egész szövetet tartsd a szemed előtt, és ne hagyd, hogy valamely magányos szál elterelje a figyelmedet!"

- Émelyítő szenvelgés - mormolta Vasilia.

- Gondolom, Elijah kollégám közelgő halálának megrázkódtatásától kívánt megóvni engem - mondta Daneel. - Saját élete fonalát nevezte egyetlen szálnak a nagy szövődékben; az ő élete volt a "magányos szál", amelynek nem volt szabad befolyásolnia engem. Szavai engem védelmeztek abban a válságos helyzetben.

- Bizonyára - dűnnyögte Vasilia. - De most ki vele, mi állhat az Első Törvény fölött, mivel ez a kijelentés okozza majd a pusztulásodat!

- Utána évtizedekig töprengtem Elijah Baley nyomozó kijelentésének értelmén, és bizonyára azonnal megértettem volna, ha a Három Törvény nem áll az utamban. Kutatásaimban segítségemre volt Giskard barátom, aki már régen sejtí a Három Törvény tökéletlenségét. Szintén segítségemre voltak Lady Gladia bizonyos szavai, amelyeket a közelmúltban szőtt bele egy telepes világon mondott beszédébe. Mi több, Lady Vasilia, a jelenlegi válsághelyzet is tisztító hatással van a gondolkodásomra. Most már világosan látom, mi a fő hiányossága a Három Törvénynek.

- No lám csak, egy robotszakértő robot - mormolta Vasilia halvány sértettséggel. - Nos, mi hát a hibája a Három Törvénynek, robot?

- Az élet szövődéke fontosabb egyetlen szálnál - válaszolta Daneel. - S ha ezt nem csupán Elijah kollégám életéhez kapcsoljuk, hanem általánosítjuk, akkor... akkor rájövünk, hogy az emberiség egésze fontosabb egyetlen emberi lénynél.

- Meginogsz, miközben mondd, robot. Magad sem hiszel benne!

- Létezik egy törvény, amely fontosabb az elsőnél - folytatta Daneel. - Egy robot nem árthat az emberiségnek, vagy nem veszélyeztetheti az emberiséget tétlensége által. Erre most már úgy gondolok, mint a robotika Nulladik Törvényére. Az Első Törvénynek ezek szerint így kellene hangzania: "A robotnak nem szabad kárt okoznia emberi lényben, vagy tétlenül túrníe, hogy emberi lény bármilyen kárt szenvedjen, amennyiben ezzel nem sérti meg a robotika Nulladik Törvényét."

- És még mindig megállsz a lábodon, robot?! - hördült föl Vasilia.

- Igen, még mindig megállok a lábamon, madame.

- Akkor most elmagyarázok neked valamit, robot, és meglátjuk, túléled-e ezt a magyarázatot. A robotika Három Törvénye egyedi emberi lényekre és egyedi robotokra vonatkozik. Egy önálló személyre vagy egyedi robotra bárki rámutathat. De mi az emberiség? Csupán valami elvont fogalom! Talán te rá tudsz mutatni az emberiségre? Megsérthetsz vagy sértetlenül hagyhatsz egy önálló emberi lényt, és közvetlenül tapasztalhatod e sérelem tényét vagy éppen a hiányát. De tapasztalhatod-e az egész emberiség sérelmét? Megértheted-e? Képes vagy-e rámutatni?

Daneel hallgatott.

- Válaszolj, robot! - mosolyodott el szélesen Vasilia. - Tapasztalhatod-e az emberiség sérelmét, és rámutathatsz-e?

- Nem, asszonyom, erre képtelen vagyok. De hiszem, hogy ilyen sérelem mégis létezhet a valóságban, és amint látja, még mindig talpon állok.

- Akkor kérdezd meg Giskardtól, vajon ő hajlandó vagy egyáltalán képes-e engedelmeskedni a te Nulladik Törvényednek!

- Giskard barátom? - fordult Daneel robottársához.

- Nem fogadhatom el a Nulladik Törvényt, Daneel barátom - válaszolta Giskard kimérten. - Tudod, én alaposan tanulmányoztam az emberi történelmet. Hatalmas bűnökre leltem benne, amelyeket emberek követtek el más emberek ellen, és mindig ugyanazzal igazolták magukat: ez a törzs, az állam vagy éppen az egész emberiség javát szolgálta. Mivel az emberiség egészében valóban elvont jelenség, könnyűszerrel hozható fel bárminek az igazolására, és a te Nulladik Törvényed éppen ezért használhatatlan.

- De azt te is tudod, Giskard barátom, hogy az emberiséget most valóságos veszély fenyegeti, amely valóra is válik, ha te Madame Vasilia tulajdonába kerülsz - felelte Daneel. - És ez korántsem valamiféle elvont jelenség.

- A veszély, amelyről beszélsz, nem valami megismerhető dolog, csupán föltételezés. Erre alapozva nem vonhatjuk kétségbe a Három Törvény érvényességét.

Daneel hallgatott egy ideig, majd jóval halkabban folytatta:

- De magad is reméled, hogy az emberi történelem tanulmányozása a segítségedre lesz az emberi viselkedés törvényszerűségeinek meghatározásában, és te képessé válhatsz az emberi történelem előrejelzésére és befolyásolására, illetve legalább az első lépések megtételére, hogy majd valaki valamikor igazán képes lehessen mindenre. Sőt még a "pszichohistória" szót is kitaláltad ennek megjelölésére. E téren talán nem az emberi életek szövedékével van dolgod? Hát nem az emberiség egészével foglalkozol ezáltal, egyes emberi lények laza halmazával szemben?

- De igen, Daneel barátom, viszont ez semmivel sem több halvány reménynél. A tetteimet nem építhetem ilyesféle reményre, és a nevében a Három Törvényt sem változtathatom meg.

Erre Daneelnek nem volt mit válaszolnia.

- Nos, robot - szólalt meg Vasilia -, minden erőfeszítésed kudarcot vallott, és lám, még mindig talpon maradtál. Rendkívül makacs vagy, s egy ilyen robot cáfolhatja a Három Törvény érvényét, miközben tovább működhet. Ez különösen veszélyes minden ember, minden egyes emberi lény számára, ezért véleményem szerint téged haladéktalanul szét kell szerelnünk. E téren túl veszélyes lenne kivárnunk a törvények lassú működésének eredményét, annál is inkább, mert robot vagy, nem emberi lény, aminek látszani kívánsz.

- Asszonyom, ön viszont a saját feje után biztosan nem juthat ilyen elhatározásra - tiltakozott Daneel.

- Mégis megtettem, és ha utána törvényes eljárással kell szembenéznem, állok elébe.

- Ezzel Gladia asszonyt egy másik robotjától is megfosztaná, méghozzá attól, amelyikre ön igényt sem tart.

- Ő és Fastolfe jó húsz évtizednyire megfosztott engem Giskard nevű robotomtól, s közben aligha éreztek akár egy pillanatnyi lelkifurdalást is. Nekem sem okoz hát aggodalmat, ha most én veszek el tőle egyet. Még tucatszámra vannak robotjai, és itt, az Intézetben is éppen elég akad, amely ügyelhet a biztonságára, míg el nem juthat a sajátjaihoz.

- Giskard barátom - szólalt meg Daneel -, ha most fölébresztenéd Gladia asszonyt, talán ő rávehetné Lady Vasiliát...

Vasilia Giskard felé nézett, összeráncolta a homlokát, és élesen kiáltotta:

- Nem! Giskard, hagyd aludni azt a nőt!

A Daneel szavaira máris mozduló Giskard engedelmeskedett.

Vasilia hármát csettintett jobb keze középső és hüvelykujjával, mire azonnal föltárult az ajtó, és négy robot csörtetett be.

- Igazad volt, Daneel, valóban négy robot volt odakint. Most szétszerelnék téged, és parancsolom, hogy ne is próbálj ellenszegülni. Utána Giskarddal elrendezünk minden további gondot.

Válla fölött odapillantott a beható robotokra.

- Csukjátok be az ajtót magatok mögött! Utána gyorsan és ügyesen szereljétek szét ezt a robotot - mutatott Daneel felé.

A robotok néhány másodpercig mozdulatlanul bámultak Daneelre. Vasilia türelmetlenül folytatta:

- Világosan megmondtam, hogy robot, tehát ne törődjete ember formájával! Daneel, ismerd el előttük robot voltodat!

- Robot vagyok - mormolta erre Daneel -, és nem tanúsítok ellenállást.

Vasilia félrehúzódott, mire a négy robot előrelendült. Daneel karjai mozdulatlanok maradtak törzse mellett. Még egy utolsó pillantást vetett az alvó Gladiára, majd szembefordult a közeledőkkel.

- Ez igazán érdekes lesz - mondta Vasilia mosolyogva.

A robotok megtorpantak.

- No gyerünk, lássatok neki! - parancsolt rájuk úrnőjük.

Továbbra sem mozdultak, mire Vasilia döbbenetesen nézett Giskardra. Megkezdett mozdulatát azonban nem fejezhette be. Izmai ellazultak, és hangtalanul a padlóra rogyott.

Giskard fölemelte és hátával a falnak támasztotta Vasilát.

- Pár percre van még szükségem, utána mehetünk innen - mormolta fojtott hangon.

A pár perc elmúlt. Vasilia szeme továbbra is életlen és homályos maradt. Robotjai meg sem moccantak. Daneel egyetlen lépéssel Gladia mellett termett.

Giskard ekkor Vasilia robotjaira nézett.

- Vigyázzatok az úrnőökre - intette őket. - Senkit se engedjete be ide, míg föl nem ébred. Békés lesz az ébredése.

Miközben Giskard beszélt, Gladia összerezsent, mire Daneel talpra segítette.

- Ki ez a nő itt? - kérdezte Gladia csodálkozva. - Kiéi ezek a robotok? Hogyan kerülhetett...?

Ekkor határozott, de kimerült hangon megszólalt Giskard:

- Később, Lady Gladia! Majd megmagyarázom... de most igyekeznünk kell.

Ezzel csöndben eltávoztak.

Ötödik rész

A Föld

15. A Szent Világ

64.

Amadiro beharapta alsó ajkát, és szemét a láthatóan gondolataiba merült Mandamus felé fordította.

- Ő maga erőltette - mormolta Amadiro védekezően. - Azt állította, ő az egyetlen, aki bánni tud ezzel a Giskarddal, csak ő lehet rá megfelelően erős hatással, és csak ő képes megakadályozni, hogy különös szellemi képességeit alkalmazza.

- Erről nekem soha egyetlen szót sem szólt, dr. Amadiro.

- Nem voltam benne biztos, mit mondhatnék önnek, fiatalember. Azt sem tudhattam, vajon valóban igaza van-e.

- És most már biztos benne?

- Teljes mértékben. Semmire sem emlékszik a történetekből...

- Így tehát mi sem tudhatjuk meg, mi történt.

- Pontosan - bólintott Amadiro. - És abból sem emlékszik semmire, amit korábban mondott nekem.

- Nem játssza meg magát?

- Gondoskodtam encefalogramjának rendkívüli ellenőrzéséről. A korábbi mérésekhez képest lényeges változásokat tapasztaltam.

- Van rá esély, hogy az emlékezete később visszatérjen?

- Ki tudhatná? - csóválta meg a fejét Amadiro keserűen. - Én mindenesetre kétlem.

Mandamus lesütötte a szemét, és elgondolkodva mormolta maga elé:

- De számít-e ez bármit is? A Giskardról elhangzott állítását igaznak tekinthetjük, és tudjuk, hogy az a robot képes az emberi tudat befolyásolására. Ez a tudás kulcsfontosságú, és a birtokunkban van.

Tulajdonképpen még a javunkra is szolgálhat robotszakértő kollégánk kudarca. Ha Vasilia hatalmába keríti azt a robotot, mit gondol, mennyi idő kellett volna neki, hogy ön fölé kerekedjék... és természetesen én fölé is, már ha érdemesnek tart a figyelmére?

- Gondolom, valóban forgathatót valami ilyesmit az elméjében - bólogatott Amadiro. - Most azonban nehéz volna megmondanunk, mi jár a fejében. Legalábbis kívülről úgy látszik, nem érte komolyabb károsodás, eltekintve attól a specifikus emlékezetkieséstől. Minden egyébre emlékszik ugyanis a jelek szerint, de ki tudja, mennyire érintheti ez mélyebb gondolkodási folyamatait és robotszakértői képességeit? Az, hogy Giskard egy ilyen fölkészültségű szakemberrel megtehetette ezt, még sokkal veszedelmesebb jelenségként tünteti fel őt.

- Netán arra gondol, dr. Amadiro, hogy a telepéseknek igazuk lehet, amikor a robotokat gyűlölik?

- Nem sok választ el ettől, Mandamus.

- Nyomott hangulatából arra következtetek - dörgölte össze a kezét Mandamus -, hogy minderről nem is értesült az Auroráról való távozásuk előtt.

- Helyesen következtet. A telepés kapitány mindkét robotjával együtt hajója fedélzetére vitte a solariai nőt, és most éppen a Föld felé tartanak.

- És számunkra mindez mit jelent?

- Bizonyára korántsem vereséget - mormolta Amadiro csendesen. - Ha a tervünket sikerül véghezvinnünk, akkor győzünk, akár Giskarddal, akár nélküle. Márpedig sikerülhet a dolog! Bármit bűvészkedik Giskard az érzelmek körül, mégsem gondolatolvasó. Kitalálhatja, mikor árasztják el valakinek a tudatát valamilyen érzelm hullámai, még meg is különböztethet egymástól bizonyos érzelmeket, sőt akár egyikkel helyettesítheti a másikat, elaltathat valakit, vagy emlékezetkiesést idézhet elő nála, egyszerűen ilyen viszonylag ártalmatlan dolgokat művelhet. Élesebb akciókra azonban képtelen. Konkrét szavakat vagy gondolatokat nem fejthet meg.

- Teljesen biztos ebben?

- Vasilia ezt mondta.

- Nem biztos, hogy tisztában volt vele, mit beszél. Végére is a robotot sem fékezte meg, holott váltig állította, hogy képes rá. Mindez nem valami fényesen tanúsítja a hozzáértését.

- Ebben mégis hiszek neki. A valódi gondolatok kifürkészéséhez olyan bonyolult mintázatra lenne szükség a pozitronikus agyban, amelyet egy kölyöklány vagy hús évtizeddel ezelőtt sehogy sem építhetett volna bele. Valójában ez még a mai képességeinket is jócskán meghaladja, Mandamus. Ezt biztosan maga is belátja.

- Mélységesen egyetértek. Egyszerűen a Föld felé tartanak.

- Biztos vagyok benne.

- Ez a nő valóban magától vágyott ennyire arra a földi útra?

- Nincs lehetősége a választásra, mivel Giskard befolyása alatt áll.

- És Giskard vajon miért ragaszkodik annyira a nő földi utazásához? Talán a tervünkről is megtudott valamit? Ha jól értettem, ezt ön sem föltételezi.

- Lehet, hogy nem tud semmit. Esetleg csak azért igyekszik annyira a Földre, hogy a nővel együtt elérhetlenné legyen számunkra.

- Aligha kellene tőlünk tartania, ha ilyen könnyűszerrel elbánt Vasiliával.

- Valamilyen nagy hatósugarú fegyverrel könnyen elintézhetnék - jegyezte meg Amadiro jegesen. - A képességeinek biztosan vannak távolsági korlátai. Kizárólag az elektromágneses mező elvén alapulhatnak ugyanis, más szóval rá is érvényes az inverz négyzetes törvény. Az erejének csökkenése mértékében tehát kivonhatjuk magunkat a hatósugarából, s akkor majd rájönne, hogy ő maga a fegyvereink lőtávolságán belül maradt.

- Ön úrlakóhoz méltatlan módon kedveli az erőszakot, amint látom, dr. Amadiro - mondta Mandamus, kényszeredetten ráncolva a homlokát. - Ebben a kivételes esetben azonban még én is elismerem, hogy jogos az erőszak alkalmazása.

- Egy ilyen esetben? Amikor egy robot képes kárt tenni emberi lényekben? Egészen biztosan. Valami jó ürügyet kell kitalálnunk, amelynek alapján utánuk küldhetünk egy gyorsjáratú hajót. Persze nem lenne bölcs dolog, ha az egész helyzetet föltárnánk.

- De nem ám! - kapott a szón Mandamus hevesen. - Képzelve csak el, hányan szeretnének azonnal a hatalmukba keríteni egy ilyen robotot!
- Ezt semmiképpen sem engedhetjük meg. És éppen ez a másik ok, ami miatt leghelyesebbnek a robot fizikai megsemmisítését tekintem.
- Valószínűleg igaza van - dörögte Mandamus vonakodva -, de nem tartanám bölcs dolognak, ha csupán erre a lehetőségre gondolnánk. Nekem is el kell mennem a Földre, mégpedig haladéktalanul! A tervünk végrehajtásának utolsó szakaszát föl kell gyorsítanunk, még ha nem kerül is föl a pont minden i-re. Ha egyszer megcsináltuk, akkor elvégeztetett. A megtörténtekeket még egy ilyen tudatbűvész robot sem fordíthatja vissza, bárki uralma alatt álljon is éppen. Azután már bármit tehet, valószínűleg nem lesz semmi jelentősége.
- Ne beszéljen egyes szám első személyben - vágott közbe Amadiro. - Én is megyek!
- Ön? Hiszen a Föld egy borzalmas világ! Nekem mennem kell mindenképpen, de önnek?...
- Egyszerűen nekem is mennem kell! Nem maradhatok itt továbbra is tehetetlen tétlenségben. Maga nem várt erre a lehetőségre egy teljes hosszú életen át, mint én, Mandamus. Magának nincs annyi elszámolnivalója, mint nekem.

65.

Gladia ismét az űrben volt tehát, és megint zsugorodó golyóbisnak látta az Aurorát. D. G. valahol másutt serénykedett, és az egész hajót elárasztotta valamilyen különös veszélyérzet homályos, de azért jól érzékelhető léggöze; mintha valami súlyos összecsapás küszöbén állnának, mintha üldöznék őket, vagy hamarosan várható lenne az üldözésük.

Gladia megcsóválta a fejét. Teljesen tisztán gondolkodott. Jól érezte magát. De amikor a tudata visszakalandozott az Intézetbe, arra a rövid időre, amikor Amadiro magára hagyta, különösen valóságérzékeny érzés töltötte el. Valami rés támadt az időn. Az egyik pillanatban még ott ült a heverőn, álmosan, a következőben pedig négy robot és egy nő társaságában találta magát, akik nem voltak ott azelőtt.

Ezek szerint elaludt, de nem volt tudatában, nem emlékezett rá, hogy ez miként történt vele. A nemlét szakadéka nyílt meg előtte egy pillanatra.

Amint visszagondolt az eseményekre, utólag a nőt is fölismerte. Vasilía Aliena volt az: a lány, akit Gladia helyettesített Han Fastolfe érzelmi életében. A valóságban ugyan sohasem találkozott Vasiliával, de többször is láthatta őt a hiperadásokban. Gladia mindig távoli és ellenséges hasonmásaként gondolt rá. Volt közöttük némi külső hasonlóság, amelyet mások gyakran emlegettek, de Gladia úgy tett, mintha nem látná; azután ott volt még Vasilía különös ellentéte Fastolfe doktorral.

Miután fölszálltak a hajóra, és egyedül maradt a robotjaival, természetesen fölvetette az elkerülhetetlen kérdést:

- Mit keresett Vasilía Aliena abban a szobában, és miért hagyatok aludni engem, miután megérkezett?

- Hadd válaszoljak én a kérdésére, Lady Gladia - szólalt meg Daneel -, mivel Giskard barátomnak ez bizonyára nehézséget okozna.

- Ugyan miért találná ő nehéznek a választ, Daneel?

- Madame Vasilía abban a reményben jött oda, hogy sikerül Giskard barátomat a saját szolgálatába állítania.

- Elvette volna tőlem? - kérdezte Gladia méltatlankodva. Nem igazán szerette Giskardot, de ez most nem számított. Ami az övé, az az övé! - És ti hagyatok nyugodtan aludni, miközben magatok elintéztétek az ügyet?

- Úgy éreztük, asszonyom, nagy szüksége van az alvásra. Mellesleg maga Madame Vasilía is ránk parancsolt, hogy hagyjuk tovább aludni. Szilárd meggyőződésünk volt, hogy Giskard semmiképpen sem áll az ő szolgálatába. Ezen okok miatt nem ébresztettük fel önt.

- Igazán reméltem, hogy Giskardnak egy pillanatra sem jut eszébe elhagynia engem - duzzogott Gladia. - Ezt egyaránt tiltanak az Aurora törvényei és a robotika Három Törvénye is. A legszívesebben most rögtön visszafordulnék az Aurorára, és vádat emelnék ellene a polgári bíróság előtt.
- Jelen pillanatban ez nem lenne tanácsos, madame.
- És milyen üreggel próbálta megszerezni Giskardot? Voltak egyáltalán bármiféle érvei?
- Gyermekkorában Giskard az ő birtokában volt.
- Törvényesen?
- Nem, asszonyom. Dr. Fastolfe csupán a használatába adta.
- Akkor nincs joga Giskardhoz.
- Erre mi is föl hívtuk a figyelmét, de úgy látszik, Madame Vasilia ebben az ügyben kizárólag az érzelmeire hallgatott.
- Jóval régebben nélkülözi Giskardot, mint ahogy én az Aurorára érkeztem - fortyant föl Gladia -, így tovább is kibírhatta volna anélkül, hogy megpróbál törvénytelenül megfosztani a tulajdonomtól. Mégiscsak föl kellett volna ébresztenetek! - tette hozzá indulatosan.
- Madame Vasilia négy robotja kíséretében érkezett - magyarázta Daneel. - Ha mégis fölébresztjük, és esetleg keményebb szavakat váltanak egymással, nehezebb lett volna a megfelelő viselkedésre szorítani azokat a robotokat.
- Én bizony a megfelelő választ adtam volna neki, efelől biztosíthatlak, Daneel.
- Nem kételkedem benne, madame. De ugyanezt tehette volna Madame Vasilia is, márpedig ő az egész galaxis egyik legképzettebb robotszakértője.
- És neked nincs semmi mondanivalód? - fordult Gladia Giskard felé.
- Csak annyi, hogy jobb volt úgy, ahogy történt.

Gladia elgondolkodva nézett a robot halványan izzó, Daneel majdnem emberi tekintetétől annyira különböző szemébe, és úgy érezte, az egész eset nem is olyan lényeges. Apróság. Akadnak viszont más dolgok, amelyekkel meg kell birkóznia. Hiszen éppen a Föld felé közelednek. Különös, de többé nem is gondolt Vasiliára.

66.

- Aggódok - szólalt meg Giskard azzal a bizalmas suttogással, amelynek hanghullámai alig rezegtették meg a levegőt. A telepes hajó simán távolodott az Aurorától, és mindeddig nem vette üldözőbe őket senki. A fedélzeti munkálatok normális medrükben zajlottak, és mivel csaknem minden folyamatot automatizáltak, Gladia nyugodtan alhatott.
- Lady Gladia miatt aggódok, Daneel barátom.

Daneel elég jól ismerte Giskard pozitronikus agyának működését, tehát nem volt szüksége részletes magyarázatra.

- Szükség volt Lady Gladia tudatának hangolására, Giskard barátom - mondta. - Ha még tovább kérdezősködik, esetleg rájöhet különleges képességeid titkára, akkor pedig sokkal veszélyesebb lehetett volna a befolyásolása. Éppen elég kárt kellett máris tenned, mivel Lady Vasilia rájött a titokra. Nem tudhatjuk, kinek és hány embernek adta máris tovább.
- Ezt a beavatkozást - mormolta Giskard - mégsem akartam véghezvinni. Ha Lady Gladia maga is el akarja felejteni, akkor a beavatkozás jelentéktelen lett volna. Ő ezzel szemben erőteljesen és indulatosan még többet akart megtudni a történetekről. Legnagyobb sajnálatára nem játszhatott bennük fontosabb szerepet. Végül is elég keményen közbe kellett lépnem, hogy abbéli szándékától eltántorítsam.
- Még ezen az áron is szükséges volt, Giskard barátom - szögezte le Daneel.
- Szerencsére még ebben az esetben is jelentéktelen volt a károkozás veszélye. Ha az ilyesféle erőre úgy gondolsz, mint valami vékony, rugalmas zsinórra - elég gyenge hasonlat, igaz, de nem találok éppen különbet, mivel az emberi tudatban kitapintható dolgokhoz semmi sem fogható a külső valóságban -, akkor az utamba kerülő közönséges akadályok olyan jelentéktelenek, hogy érintésemre szinte azonnal szertefoszlanak. Amikor viszont egy ilyen erős szálát kell elszakítanom, az visszacsaphat, és maga is

elszakíthat más, teljesen független szálakat, vagy a köztük való csapongás által hatalmas mértékben megerősítheti őket. Bármelyik esetben nemkívánatos változások keletkezhetnek az érintett emberi lény érzelmeiben és szándékaiban, márpedig az csaknem teljes bizonyossággal a kárakra lenne.

- Véleményed szerint tehát kárt tettél Lady Gladiában, Giskard barátom? - kérdezte Daneel kissé hangosabban.

- Nem hiszem. Rendkívül óvatos voltam. Azalatt folytattam le, míg te beszélgettél vele. Nagyon okosan csináltad: a beszélgetés fonalát úgy sodortad, hogy közben vállaltad a kényelmetlen igazság és a hazugság közti megfeneklés kockázatát. Ám minden óvatosságom ellenére, Daneel barátom, magamnak is vállalnom kellett bizonyos kockázatot, és most aggaszt, amiért ezt olyan készségesen megtettem. Olyan közel jártam az Első Törvény megszegéséhez, hogy hatalmas erőfeszítésre volt szükségem hozzá. Egész biztosan nem is lettem volna képes rá, ha...

- Igen, Giskard barátom?

- Ha nem állsz elő a Nulladik Törvényről szóló elképzeléssel.

- Tehát mégis elfogadod?

- Nem tehetem. Te talán igen? Annak a lehetőségnek a tudatában, hogy kárt tehetsz egy emberi lényben, vagy egyáltalán lehetővé teszed ilyesmi bekövetkeztét, szóval képes volnál ilyen kártételre vagy csak az elősegítésére az elvont emberiség nevében? Gondolkozz!

- Nem vagyok biztos benne - mondta Daneel halk, remegő, alig kivehető hangon. - Mégis meglehet - tette hozzá nagy erőfeszítéssel. - Maga az elgondolás éppúgy lesújt engem, mint téged. De kényszerít is. Ezért vállalhattad Lady Gladia tudata megváltoztatásának kockázatát.

- Valóban így volt - ismerte el Giskard -, és minél többször gondolunk arra a Nulladik Törvényre, annál erősebben kényszerít bennünket. De kíváncsi vagyok, képes lehet-e rá egynémely határeseteknél nagyobb mértékben? Esetleg még nagyobb kockázatok fölvállalására is rávehet bennünket, mint normális esetben elképzelhető?

- Én mégis biztos vagyok a Nulladik Törvény érvényességében, Giskard barátom.

- Talán én is így lehetnék vele, ha pontosan meghatározhatnánk az "emberiség" fogalmát.

Daneel rövid szünet után szólalt meg ismét:

- Hát nem fogadtad el a Nulladik Törvényt, amikor megállítottad Lady Vasilia robotjait, és az ő emlékezetükből is törölted szellemi képességeid ismeretét?

- Nem, Daneel barátom - válaszolta Giskard. - Legalábbis nem egészen. Csábított ugyan a lehetőség, de teljesen nem fogadhattam el.

- És mégis, amit tettél...

- Különböző indítékok együttes hatására tettem. Beszéltél nekem a Nulladik Törvényed elképzeléséről, és egész halványan érvényesnek éreztem, de az Első Törvény elfedéséhez korántsem volt elégséges, sőt még Madame Vasiliának a Második Törvény szellemében megfogalmazott parancsai ellen is gyöngé volt.

Később, amikor a Nulladik Törvény pszichohistóriai alkalmazhatóságáról beszéltél, éreztem pozitronikus késztetésem megerősödését, de még mindig nem eléggé az Első vagy akár az erősen alkalmazott Második Törvény leküzdéséhez.

- De azért Madame Vasiliát - mormolta Daneel - mégiscsak megadásra kényszerítetted, Giskard barátom.

- Amikor megparancsolta a robotjainak, hogy szereljnek szét téged, Daneel barátom, és jól érzékelhető örömmel nézett az esemény elébe, a téged fenyegető veszély, kiegészítve a Nulladik Törvény hatásával, elégségesnek bizonyult, hogy kioltsa a Második Törvényt, sőt hogy az Első Törvényt semlegesítse. A Nulladik Törvény, a pszichohistória, a Lady Gladia iránti hűségem és a te szorult helyzetted együttesen kényszerítették a cselekvésre.

- Az én veszélyhelyzetem aligha befolyásolhatta téged, Giskard barátom. Én csupán robot vagyok, és ha bajba jutok, az befolyásolhatja a saját tetteimet a Harmadik Törvény szellemében, de ez rád semmiképpen sem lehet hatással. A solariai felvigyázót minden további nélkül lesújtottad, ezért az én megsemmisítésemet is a beavatkozás kényszere nélkül kellett volna végignézned.

- Igen, Daneel barátom, és normális körülmények között talán így is történt volna. A Nulladik Törvény emlegetése azonban szokatlanul alacsony szintre szorította vissza az Első Törvény hatóerejét. A te megmentésed kényszere azt is törölte, ami még megmaradt belőle, ezért tettem meg, amit megtettem.

- Nem, Giskard barátom. Egy robot sérelmének a lehetősége a legkevésbé sem befolyásolhatott téged. Semmiképpen sem járulhatott hozzá az Első Törvény felülbírálásához, bármennyit veszített is az az erejéből!

- Különös dolog ez, Daneel barátom. Nem is tudom, hogyan következhetett be. Talán azért, mert véleményem szerint egyre inkább emberi lényhez hasonlóan gondolkodsz... és mégis...

- Igen, Giskard barátom?

- Abban a pillanatban, amikor azok a robotok feléd indultak, és Lady Vasilia arcán megjelent az elvadult öröm kifejezése, a pozitronikus agymintázatom hirtelen teljesen rendellenesen átalakult. Egy pillanatra úgy gondoltam rád, mint emberi lényre, és ennek megfelelően cselekedtem.

- Tévedtél.

- Tudom, és mégis... ha ismét ilyen helyzet állna elő, biztosan megint bekövetkezne ez a rendellenes reakció!

- Különös - mormolta Daneel -, de a szavaid hallatán mintha mégis helyeselném a viselkedésedet. Ha fordítva történt volna, azt hiszem, én is... talán magam is így érzek... úgy gondolok rád, mint... mint egy emberi lényre.

Ezzel Daneel lassan, tétován előrenyújtotta a kezét, Giskard pedig bizonytalan tekintettel nézett rá. Azután még lassabban ő is előrenyújtotta a magáét. Ujjhegyük lassan összeért, és végül a két kéz egymásba kulcsolódott, mintha valóban barátok lennének, ahogy mindig is nevezték egymást.

67.

Gladia homályos érdeklődéssel nézett körül. Most járt első ízben D. G. kabinjában. Nem volt szembeötlően fényűzőbb annál, mint amit sebtiben az ő számára létesítettek. Igaz, hogy jóval tökéletesebb videorendszer volt benne, és egy bonyolult fényekkel villódzó irányítópult is a berendezéséhez tartozott, amelynek segítségével, gondolta a nő, innen is kapcsolatot tarthat a hajó többi részével.

- Alig láttam, D. G., mióta eljöttünk az Auroráról - szólította meg a férfit.

- Igen hízelgő számomra, hogy ezt számon tartja - válaszolta D. G. vigyorogva. - De az igazat megvallva, Gladia, nekem is hiányzott. Mivel az egész legénység csupa férfiből áll, maga, valljuk be, eléggé kirívó jelenség nálunk.

- Ez nem valami lenyűgöző érv a hiányom igazolására. Mivel a legénység csupa emberi lényből áll, gondolom, Daneel és Giskard sem kevésbé rí ki a közezből. Talán őket is éppúgy hiányolta, mint engem?

- Valójában - pillantott körül D. G. - annyira kevésbé hiányoltam őket, hogy csak most veszem észre, nincsenek maga mellett. Tényleg, hol vannak?

- A kabinomban. Nevetségesnek véltem magammal cipelni őket ennek a hajónak a parányi, zárt világában. De látszólag ők maguk is készségesen engedtek utamra, s ez őszintén meglepett. Azazhogy - igazította ki a szavait - ha jobban belegondolok, elég keményen meg kellett parancsolnom nekik, hogy maradjanak hátra.

- Hm, igazán különös. Nekem világosan értésemre adták, hogy az auroraiak sehová nem mennek a robotjaik nélkül.

- Ugyan mi ebben a furcsa? Amikor réges-régen az Aurorára érkeztem, meg kellett tanulnom elviselni az emberi lények közvetlen közelségét, arra viszont a solariai neveltetésem egyáltalán nem készített föl. Hogy néha hátra kell hagynom a robotjaimat a telepések között, talán nem lesz számomra olyan nehéz lecke, mint amilyen az első volt.

- Jó, nagyon jó. Be kell vallanom, sokkal kellemesebb így, Giskard rám szegeződő, izzó tekintete, és ami talán még fontosabb, Daneel halvány mosolya nélkül.

- Hiszen nem is mosolyog.

- Nekem mégis úgy tűnik, méghozzá kihívó, gunyoros kis mosollyal.

- Maga meghibbant... ez teljesen idegen Daneeltől.

- Ön nem úgy néz rá, mint én. A jelenléte határozott gátlást ébreszt bennem. Befolyásolja a viselkedésemet.

- Háát, ezt reméltem is.
- Nem kellene ennyire hangsúlyoznia ebbéli reményét. No de nem számít. Hadd kérjek elnézést, amiért olyan ritkán kerestem föl az Aurora elhagyása óta.
- Igazán nem szükséges.
- Mivel ön említette, azt hiszem, mégis az. Hadd magyarázzam meg. Kis híján ütközetbe keveredtünk. Távozásunk pillanatától fogva biztosan tudtuk, hogy aurorai hadihajók szegődnek a nyomunkba.
- Én meg azt gondoltam, csak örülhetnek, ha megszabadulnak egy csapatnyi telepestől.
- Hát persze, de ön nem telepes, és talán éppen önt akarják. Elég harciasan követelték vissza a Baleyföldről is.
- Vissza is kaptak. Beszámoltam nekik, és ezzel vége.
- A beszámolóján kívül semmit sem akartak?
- Nem. - Gladia elhallgatott, és homlokát ráncolva mintha homályosan fölmerülő emlékei között matatott volna. De bármi jutott is az eszébe, nyomban el is illant, és közömbösen megismételte: - Nem.
- Nem egészen érthető - vont a vállát D. G. -, de még csak kísérletet sem tettek a megállításunkra, amíg mindketten az Aurorán voltunk, sőt azután sem, amikor fölszálltunk a hajóra, és induláshoz készülődtünk. De ez nem is izgat különösebben. Most már nincs sok hátra az ugrásig, utána pedig semmi aggodalomra nem lesz okunk.
- Különben miért kizárólag férfiakból áll a legénysége? - kérdezte Gladia. - Az aurorai hajóknak mindig vegyes a személyzetük.
- A telepes hajóké is. Normális esetben. De ez egy kereskedelmi hajó.
- És ez miféle különbséget jelent?
- A kereskedés veszéllyel jár. Eléggé durva és tettekreész életet jelent. A nők csak gondot okoznának a fedélzeten.
- Micsoda számárság! Hát miféle gondot okozok például én?
- Ezen ne vitatkozzunk. Különben is hagyomány. A férfiak ki nem állhatnak.
- Honnan tudja? - nevetett föl Gladia. - Kipróbálta valaha is?
- Nem. Másrészt pedig nem állnak hosszú sorban a nők, bebocsáttatást kérve a hajómra.
- De én itt vagyok, és határozottan élvezem a dolgot.
- Ön különleges elbánásban részesül, és a solariai közreműködése nélkül éppen elég bajt is okozhatott volna. Tulajdonképpen okozott is. Hanem ez sem számít. - D. G. megérintett egy szenzort a pultján, mire kivilágosodott előtte egy számsor. - Körülbelül két perc múlva hajtjuk végre az ugrást. Maga még ugye sohasem járt a Földön, Gladia?
- Természetesen soha.
- És a Napot sem látta. Azt a Napot!
- Nem. Persze hipervíziós színelőadásokban láttam, de gondolom, a színpadon mégsem az a Nap jelenik meg.
- Biztosan nem. Ha nincs ellene kifogása, elsötétíteném a kabint.
A fények elhomályosultak, és Gladia meglátta a képernyőn a csillagos eget. Sokkal sűrűbben sorakoztak rajta a csillagok, mint az Aurora egén.
- Távcsovön látjuk az űrt? - kérdezte visszafogott hangon.
- Némiképp. Gyöngye távcső, tizenöt szögmásodperces. - D. G. visszszámolt. A látómező élesen megváltozott, és most egy fényes csillag került majdnem a középpontjába. - Jócskán kint vagyunk a bolygótérből - mondta a kapitány, és megnyomott egy másik gombot. - Jó volt. Csak egy kicsit kockázatos. Lehetünk volna kissé távolabb is az Aurora csillagától az ugrás előtt... de most sietnünk kellett. Az ott a Nap.
- Arra a fényes csillagra gondol?
- Igen. Nos, mi a véleménye róla?
- Ragyogó - felelte Gladia, nem lévén biztos benne, vajon milyen választ vár tőle a férfi.
Egy újabb gomb megnyomására a kép kissé elhalványodott.
- Igen. Nem is tenne jót a szemének, ha túl sokáig bámulná. De nem is a fénye a lényeges. Az is csak egy csillag látszólag, de gondoljon bele: az az eredeti Nap! Annak a csillagnak a fénye világította meg az

egyetlen bolygót, amelyen emberi lények éltek. Azt a bolygót ragyogta be, amelyen az emberiség lassan kifejlődött. Arra a bolygóra sütött, amelyen több milliárd évvel ezelőtt az élet keletkezett, az élet, melyből az ember is kiemelkedett. Háromszázmilliárd csillag van a galaxisban, és százmilliárd galaxis a világmindenségben, és minden csillag közül egyetlenegy ragyogott csak az ember születésének folyamata fölött... és éppen ez az a csillag!

Gladiának már a nyelve hegyén volt: "Végül is valamelyik csillagnak annak kellett lennie" - de meggondolta magát.

- Igazán lenyűgöző - mondta halkan.

- Nem egyszerűen csak lenyűgöző - mormolta D. G. árnyalatnyival elsötétülő tekintettel. - Nincs olyan telepes a galaxisban, aki ne a saját csillagának tekintené. A különböző lakott világainkra leragyogó csillagok sugárzását csak kölcsönvettük, mondhatnám úgy is, kibéreltük és felhasználjuk. De ez, és csak ez az a sugárzás, amelytől az életünket kaptuk. Ez az a csillag és a körülötte keringő bolygó, a Föld, amely szoros kötelékbe fűz össze bennünket. Ha semmi másunk nem lenne, akkor ezt a fényt osztanánk meg magunk között a képernyőinken, és ez is pontosan elég lenne. Önök, űrlakók, megfélemedeztek róla, ezért távolodnak el egymástól, és hosszú távon emiatt fognak elenyészni.

- Mindnyájunknak jut elég hely a mindenségben, kapitány - mondta Gladia szelíden.

- Igen, természetesen. Én magam sem tennék soha semmit az űrlakók fennmaradása ellen. Csak épp biztosra veszem, hogy ez lesz a sorsuk. Ám ennek nem kellene bekövetkeznie, ha az űrlakók föladrák bosszantó fensőbbbségi érzésüket, a robotjaikat és hosszú életükben való önfeledt tetszéltségüket.

- Engem is ilyennek lát, D. G.?

- Voltak ilyesmire utaló megnyilvánulásai. De sokat fejlődött, ezt nem tagadom.

- Nos, köszönöm - felelte a nő érezhető gúnnyal. - Bár önnek talán hihetetlenül hangzik, a telepesek sem mentesek némi gőgös arroganciától. De szintén fejlődtek valamit, ezt viszont nekem kell elismernem. D. G. hangosan fölnevetett.

- Mindaz, amit itt nagylelkűen elismerünk egymás előtt, elég lenne az életfogytig tartó ellenségeskedés fölszámolásához.

- Kétlem - mondta Gladia szintén nevetve, és némi meglepetéssel tapasztalta, hogy a férfi keze az övének nyugszik. És még jobban elképedt azon, hogy nem húzta el a kezét tőle.

68.

- Aggaszt, Giskard barátom, hogy Lady Gladia nem áll közvetlen megfigyelésünk alatt - mondta Daneel.
- E hajó fedélzetén ez nem szükséges, Daneel barátom. Nem érzékelek ellenséges érzelmeket, s e pillanatban különben is a kapitány társaságában van. Másrészt meg hasznára is válhat, ha rájön, hogy - legalábbis alkalomadtán - nélkülünk is biztonságban érezheti magát, amíg a Földön tartózkodik. Előfordulhat, hogy váratlanul kell végrehajtanunk valamilyen feladatot, amikor az ő jelenléte és biztonságának őrizete csakis zavaró tényező lenne.

- Tehát a mostani távollétét is te idézted elő?

- Egyáltalán nem. Eléggyé különös, de erőteljes igényt éreztem benne ezen a téren a telepes viselkedésmód követésére. Visszafojtott vágy él benne a függetlenség után, amelyet főként az űrlakóhoz méltatlan viselkedéstől való félelem gátolt eddig. Legalábbis én így tudom a legvilágosabban megfogalmazni. Az érzéseit és érzelmeit egyáltalán nem könnyű értelmezni, mivel eddig sohasem találkoztam hasonlókkal az űrlakók között. Ezért csak a legenyhébb mértékben lazítottam űrlakó gátlásain.

- Akkor a továbbiakban nem igényli majd a szolgálataimat, Giskard barátom? Ez nagyon elkeserítene.

- Nincs rá okod. Ha úgy határoz, hogy a jövőben robotok nélkül kíván élni, és úgy boldogabb lesz, akkor nekünk is ezt kell kívánnunk neki. Ez a hajó csupán egy kicsiny és speciális élettér, nem rejt magában különösebb veszélyeket. A kapitány társasága még csak fokozza a biztonságérzetét, és annál kevésbé van szüksége ránk. A Földön majd ismét kellünk neki, de gondolom, nem olyan nagymértékben, mint az Aurorán. És amint már mondtam, alkalmasint magunknak is rugalmasabban kell majd viselkednünk a Földön.

- Tehát már sejted, miféle válsággal néz szembe az a bolygó? Talán azt is sejted, mit kell majd tennünk ott?

- Nem, Daneel barátom - dörmögte Giskard. - Nem tudom. Különben is te vagy a megértés mestere. Nincs valami, amit éppenséggel te tudsz már?

Daneel hallgatott egy darabig.

- Támadtak bizonyos gondolataim - mormolta végül.

- És mi a gondolataid lényege?

- Emlékszel, még a Robotikai Intézetben, kicsivel Madame Vasilia belépése előtt a szobában, ahol Lady Gladia aludt, azt mondtad nekem, hogy dr. Amadirót kétszer fogta el erős, fölviasszerű izgalom? Az első, amikor a nukleáris erősítő került szóba, a második, amikor Lady Gladia földi útjának tervét említette. Szerintem a kettő valahogy összefügg egymással. Úgy érzem, a válság, amellyel szembe kell néznünk, érinti az erősítő földi alkalmazását, amit még meg lehetne akadályozni, és dr. Amadiro pontosan attól tart, hogy mi ezt meg is tehetjük, ha idejében eljutunk a Földre.

- A tudatod sugallata szerint nem vagy elégedett ezzel a gondolattal, Daneel barátom. Árudd el: miért?

- Az erősítő a W-részecskék kisugárzásával felgyorsítja a már amúgy is folyamatban lévő nukleáris fúzió folyamatát. Ezért merült föl bennem a gondolat: dr. Amadiro talán a Föld energiaellátását szolgáló mikrofüziós reaktorokat kívánja fölrobbantani egy vagy több erősítő segítségével. Az ily módon előidézett atomrobbanások a hő és a kinetikus energia, az atmoszférába juttatott por és sugárzóanyagok által idézhetnek elő számottevő rombolást. Ha mindez nem sebzí is halálra a Földet azonnal, energiaellátásának szétrombolása hosszú távon föltétlenül a földi civilizáció pusztulásához vezethet.

- Ez rettenetes gondolat - mondta Giskard -, és csaknem biztos válasznak tűnik a keresett válsággal kapcsolatban fölmerült kérdésünkre. Miért vagy hát elégedetlen?

- Vettem a bátorságot, és a hajó fedélzeti számítógépének segítségével kiegészítettem a Föld bolygóval kapcsolatos ismereteimet. A gép adatbankja, amint az egy telepes hajón el is várható, bővelkedik az ilyesféle információkban. És kiderült, hogy a Föld az egyetlen olyan bolygó, amelyen nem alkalmazzák széles körben energiatermelésre a mikrofüziós reaktorokat. A bolygó csaknem teljes egészében rögzített pályára állított naperóművekből fedezi energiaszükségleteit. A nukleáris erősítő így tehát nem sokra használható, esetleg kisebb berendezések, űrhajók, egyes épületek és hasonlók megsemmisítésére. Az így okozható kár sem jelentéktelen, de semmiképpen sem fenyegetheti létében a Földet.

- Akkor talán olyan szerkezettel rendelkezik dr. Amadiro, amely a naperóművek lerombolására alkalmas.

- Ha így van, miért reagált olyan izgatottan a nukleáris erősítő említésére? Az a naperóművek ellen semmiképpen sem vethető be.

- Okos észrevétel - bólogatott Giskard. - Másrészt, ha dr. Amadiro annyira megrettent a mi földi utazásunk tervének hallatán, miért nem próbálta megakadályozni a távozásunkat, amíg az Aurórán tartózkodtunk? Ha pedig csupán a körpálya elhagyása után fedezte föl a távozásunkat, miért nem küldött egy aurorai hajót a megállításunkra még a Föld felé tett ugrás előtt? Lehetséges, hogy teljesen rossz úton járunk; valahol súlyosan elvétettük a lépést, és így...

Ekkor a hajó minden zugában kitartó, szaggatott csengőszó harsant föl.

- Az ugrást sikeresen végrehajtottuk, Giskard barátom - jegyezte meg Daneel. - Magát az ugrást már pár perccel ezelőtt éreztem. A Földet azonban még nem értük el, és az elfogatásunkra irányuló akció, amelyet épp az imént említettél, gyanúm szerint máris beindult, tehát mégsem járunk téves úton.

69.

D. G. szinte perverz csodálattal figyelte az eseményeket. Amikor az auroraiak valóban akcióba lendülnek, műszaki kifinomultságuk azonnal szembeötlik. Kétségtelenül az egyik legkorszerűbb hadihajójukat küldték utánuk, s ebből azonnal levezethető, hogy bármi is vezérelje őket, biztosan rendkívül fontos a számukra.

És az a hajó a normál térbe való visszatérése után alig tizenöt percen belül meg is találta D. G. kereskedőbarkáját, méghozzá igencsak tekintélyes távolságból.

Az aurorai hajó egy szűkített sugarú, hiperhullámú adóberendezést használt. Amíg az a fókuszpontban tartotta, tisztán láthatták a beszélő fejét; minden más szürke homályba veszett. Ha csak egy arasznyira is félremozdult akármelyik irányban, a megfelelő része ugyancsak elhomályosodott. A hangadás is szoros csatornán bonyolódott. Mindennek eredményeképpen a szemlélő csupán az ellenséges hajó minimális részét láthatta. Így védelmezték a titkaikat. (Mellesleg D. G. máris "ellenségesnek" tekintette az űrlakók hajóját.)

Az ő fedélzeti adóberendezésük is fókuszált volt, de a kapitány irigykedve gondolt a másik műszaki kifinomultságára, eleganciájára. Az ő hajója persze nem a legtökéletesebb volt, amit a telepések előállíthattak, de még így is szembeötlőnek tűnt az űrlakók technológiai előnye. A telepéseknek még bőven maradt behoznivalójuk.

Az aurorai feje olyan világosan és valóságosan látszott, mintha leválasztották volna a törzséről, és D. G. még azon sem csodálkozott volna, ha vér csöpög a nyakából. Jobban odafigyelve azonban kivethető volt, amint a nyaka eltűnik egy kétségtelenül jól szabott szürke egyenruha homályba vesző gallérja mögött.

A fej kifinomult udvariassággal bemutatkozott, a Borealis nevű aurorai hajó parancsnokaként. "A nevem Lisiform" - tette hozzá. D. G. is azonosította magát, s közben gondosan előreszőgezte az állát, hogy szakálla lehetőleg a fókuszpontban legyen. Úgy érezte, hogy a szakálla valahogy félelmetesebbé teszi az arcát, és kétségtelenül bizonytalanságérzetet vált ki egy csupasz képű és (véltetően) erőtlen állú űrlakóból. D. G. azzal a hagyományos közvetlenséggel beszélt hozzá, amely legalább annyira bosszantott bármely űrlakó tisztet, mint a telepéseket az ő hagyományosan fensőbbes modoruk.

- Minek köszönhetjük a szerencsét, Lisiform parancsnok? - kérdezte.

Az aurorai parancsnok olyan nagyképű hanghordozással beszélt, amelyet valószínűleg éppolyan lenyűgözőnek vélt, mint D. G. a szakállát. A kapitány csak némi nehézség árán érthette meg a másik nyelvjárást, s ennél fogva a mondanivalóját.

- Értesüléseink szerint - mondta Lisiform -, az önök hajóján tartózkodik egy Gladia Solaria nevű aurorai állampolgár. Igazam van, Baley kapitány?

- Madame Gladia valóban itt van a hajóm fedélzetén, parancsnok.

- Köszönöm, kapitány. További ismereteimnek megfelelően mellette van két aurorai gyártmányú robot, R. Daneel Olivaw és R. Giskard Reventlov is. Nem tévedek?

- Nem téved, parancsnok.

- Ebben az esetben tájékoztatnom kell önt, hogy R. Giskard Reventlov jelen állapotában veszedelmes szerkezet. Röviddel azelőtt, hogy a hajójuk eltávozott az Aurora térszervényéből, nevezett R. Giskard Reventlov a Három Törvény megsértése által súlyosan bántalmazott egy aurorai állampolgárt.

Következésképpen nevezett robotot kijavítása végett haladéktalanul szét kell szerelni.

- Netán azt javasolja, parancsnok, hogy mi magunk szereljük szét, itt, a hajónkon?

- Nem, uram, ez nem elfogadható megoldás. Az önök emberei nem értenek a robotokhoz, ezért esetleg hibásan szerelnék szét, és utána képtelenek lennének megjavítani.

- Ez esetben meg is semmisíthetjük.

- Ahhoz túlságosan értékes. Az a robot aurorai gyártmány, Baley kapitány, és mi viseljük érte a felelősséget. Nem szeretnénk bajt okozni az ön legénységének és a Földnek sem, ha majd ott leszállnak. Következésképpen az átadását kérjük.

- Nagyra becsülöm az aggodalmait, parancsnok - felelte D. G. -, de az a robot Lady Gladia törvényes tulajdona, aki itt tartózkodik a hajómon. Mi van, ha ő nem óhajt megválni a robotjától? Én nem kívánom kioktatni önt az aurorai törvényekről, de véleményem szerint ilyesminek a kikényszerítése határozottan törvénytelen. A legénységem és én ugyan nem tekintjük magunkra nézve kötelező érvényűnek az aurorai törvényeket, mégsem szívesen vennénk részt olyan eljárásban, amelyet az önök saját kormánya is törvénytörőnek tekinthet.

- Szó sincs semmiféle törvénytörésről, kapitány! - A parancsnok hangjába már némi türelmetlenség keveredett. - Bármely robot életveszélyes meghibásodása túlmutat a hétköznapi értelemben vett tulajdonjog korlátain. Ám amennyiben mégis fölmerül ez a kérdés, a hajóm készen áll Lady Gladia és Daneel nevű másik robotja átvételére a nevezett Giskarddal egyetemben. Akkor Gladia Solariát nem

fosztanánk meg robottulajdonától az Aurorára való visszaérkezéséig, a későbbiekben pedig a megfelelő törvényes úton járunk el.

- És ha Lady Gladia nem óhajtáná elhagyni a hajómat, parancsnok, vagy nem szeretné, ha ilyesmi tulajdonának bármely részével megtörténne?

- Itt nincs helye mellébeszélésnek, kapitány. Kormányom törvényesen feljogosított, hogy a hölgy visszatérését követeljem, és neki, mint aurorai állampolgárnak, feltétlenül engedelmességre kell.

- Engem viszont semmiféle törvény nem kötelez, hogy a hajómon található bármely dolgot vagy személyt idegen hatalomnak átadjak. Mi történik, ha figyelmen kívül hagyom az ön követelését?

- Ebben az esetben, kapitány, nem lenne más választásom, mint barátságtalannak minősíteni a lépését.

Mellesleg hadd hívjam fel a figyelmet, hogy abban a bolygórendszerben tartózkodunk, amelynek a Föld is része. Ön habozás nélkül kioktatott engem az aurorai törvényeket illetően. Megbocsátja tehát, ha fölhívom rá a figyelmet: az ön népe nem tekint megengedhetőnek semmiféle ellenségeskedést ezen a Naprendszeren belül?!

- Ezzel tisztában vagyok, parancsnok, és nem is törekszem semmiféle ellenségeskedésre, sem bármilyen barátságtalan lépésre. Ugyanakkor a lehető legsürgősebben el kell érnem a Földet. Már ezzel a tárgyalással is időt veszítettem, és még többet veszítenék az önökkel való találkozással, vagy a várakozással, amíg önök érhetnek el bennünket, ami nélkülözhetetlen Lady Gladia és robotjai fizikai átadásához. Szívesebben folytatnám tehát utamat a Föld felé, és természetesen formálisan magamra vállalnék minden felelősséget a Giskard nevű robotért és viselkedéséért mindaddig, amíg Lady Gladia a robotjaival vissza nem térhet az Aurorára.

- Javasolhatnám, kapitány, hogy a hölgyet a robotjaival együtt ültesse be egy mentőcsónakba, és legénységének egy alkalmas tagjával juttassa el őket hozzánk? A nő és a két robot átvételét követően mi magunk juttatnánk el a mentőcsónakját a Föld közvetlen közelségébe, ahol elvesztegetett idejéért és fáradságáért is megfelelően kárpótolnánk. Egy kereskedő aligha utasíthat vissza egy ilyen ajánlatot.

- Én nem is teszem, parancsnok, egyáltalán nem - mosolygott D. G. - Viszont a mentőcsónakot vezető emberem igen nagy veszélybe kerülhet annak a meghibásodott robotnak a társaságában.

- Amennyiben a tulajdonosa képes a robot féken tartására, kapitány, az embere a mentőcsónakban sem lenne nagyobb veszélyben, mint magán a hajóján. És őt is kárpótolnánk a kockázat vállalásáért.

- Viszont ha a robot végül is féken tartható a gazdája által, akkor mégsem lehet annyira veszélyes, hogy ne maradhatna a hajóm fedélzetén.

- Bízom benne, kapitány, hogy nem óhajt játszodozni velem - vonta össze szemöldökét a parancsnok. - A követelésemet ismeri, és örülnék, ha tiszteletben is tartaná.

- Gondolom, megbeszélhetem a dolgot Gladia asszonnal.

- Ha késlekedés nélkül megteszi. Kérem, magyarázza el neki, miről van szó valójában. Ha viszont eközben megkísérelné útjának folytatását a Föld felé, ezt barátságtalan lépésnek tekinteném, és megtenném a megfelelő intézkedéseket. Mivel állítása szerint sürgősen a Földre kell érkeznie, tanácsolom a hölgyel való haladéktalan konzultációt, és javaslom, hogy a velünk való együttműködés mellett döntsenek. Ebben az esetben nem szenvedne számottevő késedelmet.

- Megteszem, amire képes vagyok - felelte D. G. faarccal, és kilépett a készülék hatósugarából.

70.

- Nos? - kérdezte D. G. sötéten.

Gladia elkeseredetten nézett rá. Majd ösztönösen Daneel és Giskard felé fordult, de a robotok mozdulatlanok maradtak.

- Nem akarok visszatérni az Aurorára, D. G. - jelentette ki végül. - Talán nem is akarják igazán Giskard szétszerelését, hiszen biztosíthatom: tökéletesen működik. Mindez csak valami cselvetés. Engem akarnak valamiért. És aligha tehetnénk velük szemben bármit is, igaz?

- Az ott egy aurorai hadihajó, még hozzá a nagyobbak közül. Ez meg csak egy kereskedőbárka - mormolta D. G. - Van ugyan energiapajzsunk, és nem tudnak egy csapásra szétzúzni bennünket, de végül, még hozzá elég gyorsan, szépen lehámozhatnak, s azután megsemmisíthetnek.

- És maguk mérhetnek rájuk bármilyen csapást?

- Az én fegyvereimmel? Sajnálom, Gladia, de én akármivel lövöldözhetek rájuk, az ő pajzsuk mindent simán felfog, míg az utolsó csöpp energiám is ki nem merül. Különben is...

- Igen?

- Nos, szépen sarokba szorítottak. Arra számítottam, hogy még az ugrás előtt állnak az utamba, de lám, tudták az úti célunkat, megelőztek, és itt leselkedtek ránk. A Naprendszeren belül vagyunk, abban a bolygórendszerben, amelynek a Föld is a része. Itt nem harcolhatok. Még ha akarnék is, a légénységem úgysem engedelmeskedne.

- Miért nem?

- Nevezze babonának. A mi szemünkben a Naprendszer szent hely, ha szabad kissé melodramatikusan fogalmaznom. Bármilyen harccal csak megszenteltelenníthetnék.

- Hozzászólhatok a beszélgetéshez, uram? - szólalt meg Giskard váratlanul.

D. G. összeráncolta a homlokát, és Gladiára nézett.

- Kérem, engedje meg neki - kérlelte a nő. - Ezek a robotok nagyon értelmesek. Tudom, nehezen hiszi el, mégis...

- Meghallgatom. Nem is szükséges befolyásolnia.

- Biztos vagyok benne, uram - mondta Giskard -, hogy engem akarnak. És nem engedhetem, hogy miattam emberi lényeket bármiféle bántódás érjen. Ha nem képes megvédeni magát, és a másik hajóval való összecsapást illetően biztos a vereségben, akkor nincs más választása: ki kell adnia engem. Ha engem kész átadni nekik, biztosan nem gördítenek komolyabb akadályt Lady Gladia és Daneel barátom maradása elé. Ez az egyetlen megoldás.

- Nem! - kiáltott föl Gladia erőteljesen. - Te az enyém vagy, és én nem adlak ki nekik! Veled tartok, ha a kapitány a távozásod mellett dönt, és semmiképpen sem engedélyezem a szétszerelésedet.

- Én is szólhatok? - kérdezte ekkor Daneel.

D. G. tréfás megadással tárta szét a karját:

- Tessék! Beszéljen csak mindenki.

- Ha Giskard kiadatása mellett dönt, kapitány, tisztában kell lennie a következményekkel is - mondta Daneel. - Szerintem Giskard úgy véli, ha átadjuk őt, azon az aurorai hajón nem esik semmi bántódása, sőt még a szabadságától sem fosztják meg. Én azonban nem hiszek ebben. Úgy vélem, az auroraiak komolyan veszélyesnek tekintik őt, és a közeledő mentőcsónakot, mindenkivel együtt, habozás nélkül elpusztítják.

- De miért tennének ilyesmit? - kérdezte D. G.

- Soha egyetlen aurorai sem látott, de még csak nem is hallott eddig olyasmiről, amit most veszélyes robotnak neveznek. Semmiképpen nem vennének ilyet a hajójuk fedélzetére. Ezért azt javaslom, kapitány, vonuljon vissza. Miért ne hajthatna végre még egy ugrást... most a Föld felől távolodva? Egyetlen bolygóhoz sem vagyunk túlságosan közel ehhez.

- Visszavonuljak? Úgy érted, futamodjak meg? Nem tehetem.

- Nos, ebben az esetben ki kell adnia bennünket - szólt közbe Gladia lemondó reménytelenséggel.

- Nem adom ki magukat! És meg sem futamodom, de nem is harcolhatok - mondta D. G. keményen.

- Akkor mi marad hátra? - kérdezte Gladia.

- A negyedik lehetőség - mormolta D. G. - Gladia, meg kell kérnem, maradjon itt a robotjaival együtt, míg vissza nem jövök.

71.

D. G. végiggondolta a rendelkezésére álló adatokat. A beszélgetés időtartama elegendő volt az aurorai hajó helyzetének hajszálpontos beméréséhez. Szerencsájukre kissé távolabb volt a Naptól az ő hajójánál. Ebből a távolságból a Nap felé egy ugrás valóban túl kockázatos lett volna. Az oldalirányú ugrás ezzel

szemben, mondhatnánk, gyerekjáték... legalábbis ahhoz képest. A lehetséges pályaelhajlás ugyan bajt is okozhatott, de ez a veszély mindig is fennállt.

Személyesen biztosította a legénységet, hogy egyetlen lövést sem adnak le (amivel egyébként sem mentek volna semmire). Vakon hittek a Föld terének védőerejében, míg meg nem szentségtelenítik valamilyen erőszakos cselekedettel. Tiszta miszticizmus volt ez, amelyet D. G. bizonyára gúnyosan elvet, ha maga is nem hisz benne.

Ismét belépett hát a hiperadó fókuszpontjába. Elég hosszú ideig megváratta a másik hajót, de eddig semmiféle jelzést sem kaptak felőle. Példás türelmet tanúsítottak irántuk.

- Itt Baley kapitány - szólalt meg. - Lisiform parancsnokkal óhajtok beszélni.

Nem kellett sokáig várakoznia.

- Itt Lisiform parancsnok. Hallhatom a válaszát, kapitány?

- Odaszállítjuk a nőt és a két robotot.

- Helyes. Bölcsen határozott.

- Méghozzá a lehető legnagyobb sebességgel.

- Ismét csak a bölcsességét dicsérhetem.

- Köszönöm. - D. G. jelzésére hajója végrehajtotta az ugrást.

Nem került időbe... még a lélegzetét sem kellett visszafognia senkinek. Amint elkezdődött, már véget is ért - mindenestre semmiféle időeltolódás nem volt érzékelhető.

- Az ellenséges hajó helyzete ismét bemérve, kapitány - futott be a pilóta jelentése.

- Jól van - felelte D. G. -, tudja, mi a teendő!

Az aurorai hajóhoz képest nagy sebességgel jöttek elő az ugrásból, és végrehajtották a - várhatóan nem túl bonyolult - pályamódosítást. Majd még jobban fölgyorsítottak.

D. G. ismét az adóberendezéshez fordult.

- Közel vagyunk, parancsnok, készen a szállítmány eljuttatására. Ránk is löhet, ha úgy látja jónak, de a pajzsunk főt van, és mielőtt szétzúzhatná, már ott is leszünk a szállítmánnyal.

- Mentőcsónakot küldenek? - lépett ki a parancsnok a készülék hatósugarából.

D. G. nem válaszolt, míg ismét föl nem tűnt a parancsnok eltorzult arca.

- Mit jelentsen ez? A hajója ütközőpályán mozog felénk.

- Úgy tűnik, valóban - mormolta D. G. - Ez a kézbesítés lehető leggyorsabb módja.

- Összezúzza a hajóját!

- És az önét is. És az öné legalább ötvenszer, ha nem többször annyit ér, mint az enyém. Rossz csereüzlet az Aurora számára.

- De ezzel harci cselekményt hajt végre, kapitány, a Föld terében. Az önök szokásai ezt nem engedik meg!

- Ó, szóval ismeri a hagyományainkat, és még hasznára is kívánja fordítani őket? Hanem én egyáltalán nem harcolok! Egyetlen ergnyi energiát sem lőttem ki, és nem is fogok. Csupán haladok előre a pályámon. A pályám ugyan pontosan az ön tartózkodási helyén keresztezi a hajójáét, de mivel biztos vagyok benne, hogy az összeütközés pillanata előtt távozik onnan, nem is hajtok végre semmiféle erőszakos cselekményt.

- Állj! Ezt meg kell beszélünk!

- Unom a fecsegést, parancsnok. Vegyünk talán érzékeny búcsút egymástól? Ha nem megy el onnan, én legföljebb négy évtizedemről mondom le, melyek közül a harmadik és a negyedik különben sem lesz valami élvezetes. De mondja csak, ön mennyit is veszít? - Ezzel D. G. kilépett a készülék hatómezejéből, és nem is tért vissza.

Az aurorai hajóból sugárnyaláb tört elő - tétován, mintha csak azt akarná ellenőrizni, valóban be van-e kapcsolva a másik hajó védőpajzsa. Be volt kapcsolva.

Az ilyen pajzsok fölfogják az elektromágneses sugarakat és a szubatomiikus részecskéket, még a neutrínókat is beleértve, és ellenállnak az olyan kisebb tömegek kinetikus energiájának, mint a kozmikus porszemek, sőt meteorittöredékek. Egy másik hajó tömegének kinetikus energiájával szemben viszont tehetetlenek voltak, különösen, ha az szuprameteorikus sebességgel közeledett.

De még a veszélyes méretű tömegek is kezelhetők voltak, mondjuk például egy meteorit, amennyiben nem irányították őket. A hajó számítógépei kitérítették volna pályájáról a járművet, ha a közelgő meteorit túl nagyak bizonyul a védőpajzsok számára. Ez azonban nem jelentett védelmet egy másik hajó ellen,

amely képes volt a célpont pályamódosításának pontos követésére. És bár a telepes hajó volt a kisebbik, ezáltal a kormányzása is egyszerűbb feladatot jelentett.

Az aurorai hajónak egyetlen lehetősége volt a megsemmisítő összeütközés elkerülésére...

D. G. a képernyőjén figyelte a másik hajó szemmel láthatóan növekvő alakját, és arra gondolt, a kabinjában vajon Gladia is tisztában van-e vele, mi megy itt végbe. A gyorsulást biztosan érezte, függetlenül a kabin hidraulikus felfüggesztésétől és a mesterséges gravitációs mezőtől.

És ekkor a másik hajó egyszerűen eltűnt a szemük elől, miután félreszökkent; mire D. G. eléggé bosszúsan vette tudomásul, hogy mindeddig visszatartotta a lélegzetét, és a szíve majd kiugrik a bordái közül. Hát mégsem bízott eléggé a Föld védelmező varázserejében vagy a saját helyes helyzetfölmérésében?

D. G. vasakarattal nyugalmat erőltetett a hangjára, és beleszólt a fedélzeti adókészülékbe:

- Szép munka volt, emberek. Pályát módosíts, és irány a Föld!

16. A City

72.

- Komolyan mondja, D. G.? - álmélkodott Gladia. - Valóban nekirohant volna annak a hajónak?

- A legkevésbé sem - felelte D. G. látszólag közömbösen. - Arra nem is gondoltam. Csak feléjük vettem magamat, tudván, hogy úgysis kitérnek. Azok az űrlakók nem áldozták volna föl hosszú, csodálatos életüket, ha egyszer könnyűszerrel meg is menthetik.

- Azok az űrlakók? Hogy azok micsoda gyáva alakok!

- Mindig megfeledekzem róla, hogy ön is űrlakó, Gladia - köszöri meg a torkát D. G.

- Valóban, ráadásul ezt még bóknak is tekinti. És mi lett volna, ha éppolyan bolondok, mint maga; ha ugyanazt a gyerekes ostobaságot mutatják föl, amit maga bátorságnak nevez, és ott maradnak a helyükön? Akkor mit csinált volna?

- Beléjük rohanok - dünnyögte D. G.

- És akkor mindnyájan meghalunk.

- A tranzakció számunkra lett volna előnyös, Gladia: egy öreg, rozoga kereskedőbárka az egyik telepes világról, a vezető űrlakó világ egyik legújabb és legfejlettebb hadihajójával szemben.

D. G. a kabin falának döntötte széke támláját, és kezét összekulcsolta a tarkóján. (Csodálatosan jól érezte magát most, hogy az egész véget ért.)

- Egyszer láttam egy történelmi hiperdrámát, amelyben valamilyen háború vége felé bombákkal megrakott repülőgépeket irányítottak szándékosan sokkal értékesebb hadihajókra zuhanórepülésben, hogy elsüllyesszék őket. Természetesen mindegyik gép pilótája is odaveszett.

- Az csak irodalmi fogás volt - tiltakozott Gladia. - Ugye nem gondolja, hogy civilizált emberek a való életben is képesek ilyesmire?

- Miért ne? Ha elég nyomós okuk van rá?

- Mégis mit érzett, amikor a dicsőséges halál felé száguldott éppen? Izgalmat? De hiszen egész legénységét is magával rántotta volna a pusztulásba!

- Tisztában voltak a helyzettel. Semmi más nem tehattünk. A Föld rajtunk tartotta a szemét.

- A földi emberek mit sem tudtak az egésztől.

- Képletesen mondom. A Föld terében tartózkodtunk. Nem viselkedhettünk nemtelenül.

- Ó, micsoda ostobaság! És mellest az én életemet is kockára tette.

- Akar valami hatalmas számárságot hallani? - kérdezte D. G. a csizmája orrát bámulva. - Az egészben ez az egyetlen gondolat zavart.

- Mármint az én halálom?

- Nem egészen... inkább az elvesztésének a lehetősége. Amikor az a hajó követelte a kiadatását, rögtön tudtam, hogy nem engedelmeskedem, még ha maga kéri, akkor sem. Inkább örömmel beléjük rohantam volna. Nem kaparinthatták volna meg magát! Aztán, amikor a hajójuk már vészesen növekedett a képernyőn, arra gondoltam: "ha nem mennek el az útból, úgy is elveszítem őt" ...akkor gyorsult föl a szívverésem, és kezdtem izzadni. Tudtam, hogy mindenképpen félreállnak, és mégis, az a gondolat... - és D. G. hevesen megrázta a fejét.

- Nem egészen értem - vonta össze a szemöldökét Gladia. - Nem is a halálom, hanem inkább az elvesztésem lehetősége aggasztotta? Hát nem együtt jár a kettő?

- De igen. Nem is állítom, hogy ésszerű a dolog. De eszembe jutott, amint a megmentésemre sietve ráront arra a felvigyázóra, pedig tudja, hogy egyetlen csapással meg is ölheti. Arra gondoltam, amint a Baleyföldön szembefordul a tömeggel, és meggyőzi az embereket, holott azelőtt még csak nem is látott hasonló tömeget. Még az is eszembe jutott, amikor fiatalasszonyként az Aurorára érkezik, és beletanul egy teljesen új életbe, s az egész életet túléli. És akkor úgy éreztem: a halál nem is számít, csak az elvesztése... Igaza van. Ennek így semmi értelme.

- A koromról netán megfélemedeztet? - mormolta Gladia elgondolkodón. - Amikor maga megszületett, én már majdnem olyan öreg voltam, mint most. Amikor pedig annyi idős voltam, mint most maga, akkor éppen távoli őseről álmodoztam. Mi több, az egyik csípőizületem mesterséges. A bal hüvelykujjam... ez itt, ni - emelte föl a kezét -, teljes egészében pótlás. Néhány idegpályámat is úgy állították helyre. A fogam nem más, mint kerámiaprotézis. Maga meg úgy beszél velem, mintha bármelyik pillanatban készen állna valami szenvedélyes vallomásra. De mi végre? Kinek? Gondolkodjon, D. G.! Nézzen rám jól, és lásson annak, ami vagyok!

D. G. két hátsó lábára billentette a székét, és különös, sercegő hangot hallatva megvakarta a szakállát:

- Oké. Bebizonyította a szavaim ostobaságát, mégsem változtatom meg a véleményemet. A korát illetően pedig... biztosan túlél engem, és amikor ez bekövetkezik, alig lesz idősebb, mint most, egyszóval fiatalabb nálam, nem öregebb. Mellesleg az sem érdekelne, ha jóval öregebb lenne nálam. Csak annyit szeretnék: maradjon mindig mellettem, akárhová megyek egész életemben, ha lehetséges.

Gladia már válaszolt volna, de D. G. sietve megelőzte:

- Vagy ha úgy jobban tetszik, hadd maradjak én örökre maga mellett, követhessem bárhová egész életemben, ha lehetséges... Ha benne van a dologban.

- Én űrlakó vagyok, maga pedig telepes - mondta Gladia csöndesen.

- Ki törődik ezzel, Gladia? Maga igen?

- Úgy értem, szó sem lehet gyerekekről. Nekem már megvannak a magaméi.

- Ugyan mit számít ez nekem? Nem áll fönn a Baley név kihalásának veszélye.

- Nekem megvan a magam küldetése. Békét akarok teremteni a galaxisban.

- Én majd segítek ebben.

- No és a kereskedelem? Talán föladja a meggazdagodás esélyét?

- Majd együtt nyélbe ütünk valamit, ami elégedetté teszi a legénységemet, és amiből a békemisszióját is támogathatom.

- Unalmas élete lesz így, D. G.

- Gondolja? Szerintem, ha mellém áll, máris túlságosan izgalmas lesz!

- Talán egyszer még a robotjaimtól is elválasztana.

- Csak nem ezért próbál lebeszélni az egészről? - nézett a nőre D. G. csalódottan. - Nincs kifogásom, hogy ezt a kettőt megtartsa, még Daneel gúnyos kis mosolyát is elviselem... de ha egyszer a telepesek között kell élnünk...

- Akkor azt hiszem, összeszedem a bátorságom, és megpróbálkozom vele.

Ezzel Gladia kedvesen fölnevetett, és nyomban D. G. is. Gladia felé nyújtotta a kezét, a nő pedig tenyerébe fektette a sajátját.

- Te meghibbantál... és én is bolond vagyok. De attól az estétől fogva, amikor az Aurorán fölnéztem az égre, és hiába próbáltam megtalálni a Solaria napját, minden olyan különös, hogy most már úgy látom, egyedül az örültség lehet méltó válasz ezzel a tébolyult világgal szemben.

- Amit most mondtál, nem szimpla bolondság, hanem tényleg maga az örület, de én éppen azt akarom, hogy ilyen légy. - D. G. egy pillanatilag tévovázott. - Nem, várjunk egy kicsit. Leborotváltam a szakállamat, mielőtt megcsókolnálak. Ez csökkenti majd a fertőzés veszélyét.
- Ne! A világért se! Kíváncsi vagyok rá, milyen érzés!
És azon nyomban meg is próbálta.

73.

Lisiform parancsnok hosszú léptekkel rótt a kabinját föl-alá.

- Nem lett volna értelme fölálodni a hajót - morogta. - Semmi értelme!

Politikai tanácsadója eközben nyugodtan ült a székén. Szemét nem fárasztotta a másik sebes, ide-oda cikázó mozgásának követésével.

- Igen, igaza van - dűnnyögte.

- Mit veszíthettek volna azok a barbárok? Alig élnek pár évtizednyit. Az élet számukra nem jelent semmit.

- Igen... így igaz.

- De ilyesmit még sohasem láttam, nem is hallottam egy telepes hajó részéről. Talán valami új, fanatikus harcmódor ez, ami ellen nem védekezhetünk? És ha egyszer üres hajókat lőnek ki ránk, bekapcsolt védőpajzsral, teljes sebességgel, de emberek nélkül?

- Teljes egészében robotizálhatnánk a saját hajóinkat válaszul.

- Ez sem segítene. A hajók elvesztése is túl nagy ár lenne. Arra a pajzstörőre lenne szükségünk, amelyet olyan régen emlegetnek. Valamire, amivel szétzúzhatjuk a pajzsukat.

- Akkor ők is kifejlesztik a magukét, mire nekünk föl kell találnunk a törésmentes pajzsot, amit persze ők is követnének, és akkor megint holtpontra jutunk, csak éppen magasabb szinten.

- Akkor hát teljesen új dolog kell!

- Hm - gondolkodott el a tanácsadó -, valami majdcsak előkerül. A fő cél nem is a solariai nő és a robotok megszerzése volt, nem igaz? Persze jó lett volna, ha ki tudjuk kényszeríteni őket abból a telepes hajóból, de ez másodlagos szempont, ha nem tévedek.

- A Tanácsnak biztosan akkor sem tetszik majd a dolog.

- Ennek elrendezése már az én feladatomban. A legfontosabb, hogy Amadirónak és Mandamusnak sikerült észrevétlenül kiszállniuk a hajóból, és most egy gyors kompon éppen a Föld felé tartanak.

- Végül is igen.

- A telepes hajónak pedig ön nemcsak a figyelmét vonta el, hanem késleltetnie is sikerült. Ennélfogva Amadiro és Mandamus nem csupán titokban távozhatott, hanem hamarabb is ér a Földre, mint ez a barbár kapitány.

- Föltehetően. De ennek mi a jelentősége?

- Magam is szeretném tudni. Ha csak Mandamusról lenne szó, nem is törődnék vele. Őneki semmi jelentősége. Hanem Amadiro... Válságos időszakban hirtelen háttal fordít a hazai politikai küzdelmeknek, és eljön a Földre! Valami rendkívül lényeges dolognak kell ott készülnie.

- Ugyan minek? - A parancsnokot láthatóan bosszantotta, hogy ilyen mélyen, csaknem végzetesen belekeveredett valamibe, amiből nem ért semmit.

- Fogalmam sincs róla.

- Gondolja, hogy legfelső szintű titkos tárgyalásokról lehet szó a Fastolfe által kiharcolt békemegállapodás felülvizsgálata végett?

- Békétárgyalás? - mosolyodott el a tanácsadó. - Ha ön ilyesmire gondol, egyáltalán nem ismeri Amadirót. Ő semmiképpen nem utazna lóhalálában a Földre valami békeszerződés egy-két pontjának a megváltoztatásáért. Az ő célja a telepesek nélküli galaxis, és ha egyszer a Földre ér... nos, csak annyit mondhatok, akkor nem szeretnék ezeknek a telepes barbároknak a bőrében lenni.

74.

- Remélem, Giskard barátom, Madame Gladia nem kerül szorult helyzetbe nélkülünk - mondta Daneel. - Tudnál valamit mondani róla így, messziről is?
- Halványan bár, de összetéveszthetetlenül érzékelem a tudatát, Daneel barátom. A kapitánnyal van, és érzésein jól kivehetően az örömteli izgalom uralkodik.
- Ez nagyszerű, Giskard barátom!
- Én viszont nem érzem magam ilyen nagyszerűen, Daneel barátom. Valami rendellenességet tapasztalok magamban. Igen nagy feszültséget kellett elszenvednem.
- Kellemetlen ezt hallanom, Giskard barátom. Megtudhatnám az okát?
- Itt voltunk egy darabig, mialatt a kapitány az aurorai hajóval alkudozott.
- Igen, de úgy tűnik, az aurorai hajó odébbállt, tehát a kapitány alighanem jó eredménnyel tárgyalt.
- Úgy látszik, nem tudod, milyen úton jutott eredményre. Én viszont valamennyire... tudom. Bár a kapitány nem volt itt mellettünk, minden nehézség nélkül letapogathattam a tudatát. Mindent elborító feszültséget, ideges várakozást és mindezek alatt egyre növekvő és erősödő veszteségérzetet tapasztaltam benne.
- Veszteséget, Giskard barátom? És meg tudnád határozni közelebről e veszteség a természetét?
- Az ilyen jelenségek elemzéséhez alkalmazott módszereimet nem tudom leírni, de ez a veszteség nem olyan jellegűnek tűnt, amilyennel korábban találkoztam általában vagy élettelen dolgokkal összefüggésben. Olyan íze volt... ez ugyan nem a megfelelő szó, de semmi igazán jobbat nem találok helyette, mintha egy bizonyos személy elvesztéséről lenne szó.
- Lady Gladiáról!
- Igen.
- Ez teljesen természetes, Giskard barátom. Szembe kellett néznie az auroraiaknak való kiadatása lehetőségével.
- Ehhez képest az érzés túlságosan erős volt. Túl kétségbeesett.
- Kétségbeesett?
- Ebben az összefüggésben ez az egyetlen szó jut az eszembe. Határozottan gyászos vonás párosult a lehetséges veszteség érzetével. Nem úgy, mintha Gladia aszszonynak valahová máshová kellene mennie, és ezért nem lenne elérhető a számára. Az ilyen helyzet valamikor a jövőben ugyanis még helyrehozható lenne. Olyan volt, mintha Lady Gladia létezését fenyegetné veszély... hogy meghal, és így örökre elérhetetlenné válik.
- Tehát úgy érezte, hogy az auroraiak az életére törnek? Hiszen ez teljességgel lehetetlen!
- Valóban nem lehetséges. De nem is erről volt szó. A személyes felelősség önvádját érzékelttem a veszteség mélységesen mély rettegése mellett. Más elérhető tudatokat is megvizsgáltam a légénység köréből, és mindent összevéve az a gyanú ébredt bennem, hogy a kapitány tudatosan készül belerohanni abba az aurorai hajóba.
- Ez szintén nem lehetséges, Giskard barátom - mormolta halkán Daneel.
- Mégis el kellett fogadnom. Legelőször igyekeztem megváltoztatni a kapitány érzelmi motívumait, s ezzel kényszeríteni őt a hajó pályájának megváltoztatására, de nem sikerült. A tudata annyira kemény és elhatározottsággal telített volt, és a feszültségtől, izgalomtól, a veszteség félelmétől függetlenül olyan győzelemittas...
- Hogyan lehetett jelen benne egyszerre a halál okozta veszteség félelme és a győzelem ígéretének érzete?
- Én már régóta nem is próbálok megfejteni az emberi tudat titkát: hogyan képes egyszerre magában foglalni két teljesen ellentétes érzelmet? Egyszerűen tényként elfogadom. Ebben az esetben egy olyan komoly beavatkozás, amelynek hatására félrekormányozza a hajót, meg is ölhetné volna őt. Ezt semmiképpen sem tehettem meg.
- De ha nem teszed meg, Giskard barátom, akkor ezen a hajón számos emberi lény, köztük maga Lady Gladia, illetve az aurorai hajón lévő százak is meghaltak volna.
- Elkerülhették a halált, ha a kapitány győzelembe vetett hite beigazolódná. Nem okozhattam valaki biztos pusztulását akárhány más személy csupán lehetséges halála ellenében. A te Nulladik Törvényednek is megvannak a maga gyöngé pontjai, Daneel barátom. Az Első Törvény konkrét egyénekre és

bizonyosságokra vonatkozik. A te Nulladik Törvényed viszont elvont csoportokra és határozatlan lehetőségekre.

- A két hajón tartózkodó emberi lények nem elvont csoportokat alkotnak. Nagyszámú, konkrét személy meghatározható csoportját képezik.

- Mégis, amikor döntenem kell, akkor annak a személynek a sorsa befolyásol, akire éppen közvetlenül hatni próbálok. Ez ellen nem tehetek semmit.

- Akkor mégis mit csináltál, Giskard barátom - vagy teljesen tehetetlennek bizonyultál?

- Elkéseredésemben megpróbáltam kapcsolatot teremteni az aurorai hajó parancsnokának tudatával, Daneel barátom, miután egy kisebb ugrás révén egészen közel kerültünk egymáshoz. Nem sikerült. Még így is túl nagy volt a távolság. A kísérlet azonban mégsem végződött teljes kudarccal. Sikerült kitapogatnom valamit... valami halk zümmögéshez hasonlót. Kis ideig töprengenem kellett rajta, mire rájöttem, hogy nem más, mint az aurorai hajón lévő emberi lények tudatának laza összessége. Azt a halk zümmögést azután ki kellett hámoznom a saját hajónkon uralkodó, sokkal határozottabb benyomások közül; mondhatom, nem volt könnyű.

- Nekem csaknem lehetetlennek tűnik, Giskard barátom - dűnnyögte Daneel.

- Amint mondod, majdnem lehetetlen, de hatalmas erőfeszítéssel mégis sikerült. Persze bárhogy igyekeztem is, egyedi tudatokat nem tudtam elkülöníteni. Amikor Madame Gladia a Baleyföldön szembekerült azzal a tömeggel, tudatok hatalmas dzsungelének zavaros kavargását éreztem, ennek ellenére sikerült egy-két egyéni tudatot is kiemelni pár pillanatra. Ebben az esetben viszont nem így volt.

Giskard elhallgatott, mintha teljesen elmerült volna a visszaemlékezésben.

- Úgy képzem, ez hasonlít ahhoz, amikor egyes csillagokat megkülönböztethetünk a hatalmas csillaghalmozatokon belül, mielőtt elég közel vagyunk hozzájuk - tapogatózott Daneel. - Egy távoli galaxisban azonban nem láthatunk önálló csillagokat, csupán valami halványan fénylő köd lebeg előttünk.

- Igen jónak találom a hasonlatodat, Daneel barátom. És miközben azt a halk, távoli zümmögést figyeltem, úgy éreztem, sikerül kitapogatnom benne a félelem egészen gyöngye áramlását. Nem lehettem biztos a dolgomban, mégis úgy éreztem, meg kell próbálnom hasznot húzni belőle. Eddig még sohasem próbáltam befolyásolni ilyen távoli jelenséget, bármit, ami nem több zavaros, messzi zümmögésnél, mégis kétségbeesetten igyekeztem fölerősíteni azt a félelemérzetet, bármilyen jelentéktelen mértékben is. Nem tudnám megmondani, vajon sikerült-e.

- Az aurorai hajó elvonult. Tehát sikerülnie kellett!

- Nem feltétlenül. Az a hajó akkor is elmehetett volna, ha én semmit sem csinállok.

Daneel elmélyülten töprengett.

- Meglehet. Ha már a mi kapitányunk olyan biztos volt a távozásában...

- Viszont én nem vagyok biztos annak a győzelemérzetnek a valós alapjában - mormolta Giskard. - Úgy éreztem, a kitapogatott érzélem keveredik a Föld iránti áhítattal és csodálattal. Az érzékelt bizonyosság ahhoz volt hasonló, amelyet kisgyerekek esetében tapasztaltam gyámolítóik, szüleik vagy mások iránt. Érzésem szerint a kapitány nem hitte, hogy kudarc érheti ilyen közel a Földhöz, annak védelmező befolyásához. Úgy is mondhatnám, ez az érzés határozottan irracionális, de legalábbis ésszerű alapok nélküli volt.

- Ebben kétségtelenül igazad van, Giskard barátom. A kapitány néha a jelenlétünkben is hasonló áhítatos csodálattal beszélt a Földről. Ám mivel a Föld valamiféle misztikus módon semmiképpen sem befolyásolhatja valóságosan valamely vállalkozás sikerét, jogosnak vélem a föltevést, hogy mégiscsak a te beavatkozásod érvényesült. Mi több...

- Mire gondolsz, Daneel barátom? - kérdezte Giskard halványan fölvillogó szemmel.

- Azon a tételen töprengök, mely szerint az egyedi emberi lény konkrét, míg az emberiség elvont fogalom. Amikor azt az aurorai hajóról származó halk zümmögést érezted, nem egyetlen személyt, hanem az emberiség bizonyos részét tapogathattad le. Nem tudnád-e, ha a megfelelő távolságba kerülünk a Földhöz, és ha a háttérzaj elég gyenge, egészében érzékelni a bolygó teljes emberi népességének szellemi tevékenysége által gerjesztett zümmögést? És ezt kibővítve, nem elképzelhető-e, hogy a galaxisban általában érzékelhető az egész emberiség szellemi tevékenységének hasonló alapzaja? Akkor hogyan

lehetne az emberiség elvont fogalom? Inkább valami olyasmi, amire rámutathatsz. Gondolj ezzel kapcsolatban a Nulladik Törvényre, és akkor - a saját tapasztalataid alapján - beláthatod, hogy a robotika törvényeit szükséges kiegészíteni!

Hosszú szünet következett. Végül Giskard lassan megszólalt, mintha harapófogóval húzták volna ki belőle a mondanivalóját:

- Igazad lehet, Daneel barátom. De még ha egy valóban alkalmazható Első Törvény ismeretében szállunk is le a Földre, azt mégsem tudjuk, hogyan használhatjuk föl. Eddig annyit gyanítunk, hogy a Föld válságával kapcsolatba hozható a nukleáris erősítő alkalmazása, de semmi olyasmiről nem tudunk a Földön, ami ellen ez az eszköz valóban hatékonyan bevethető. A kérdés: akkor végül is mit kell tennünk a Földön?

- Azt még nem tudom - csóválta meg a fejét Daneel szomorúan.

75.

Zaj!

Gladia döbbsen hallgatta. Nem bántotta a fülét. Nem egymáson csattanó felületek keltették. Nem valami átható rikoltás, csörömpölés, döngés vagy bármilyen hangutánzó szóval kifejezhető lárma volt.

Halkabb volt és mindent betöltő, emelkedett és süllyedt, olykor rendszertelenné vált - és szakadatlanul jelen volt.

D. G. elnézte Gladiát, amint hallgatja, fejét hol jobbra, hol balra billentve, és megjegyezte:

- Én a city zümmögésének nevezem, Gladia.

- Egyáltalán elnémul valaha?

- Igazán soha, de nem is várhatja el az ember. Még sohasem álltál egy mező közepén, és hallgattad a levelek sustorgását, a rovarok motoszkálását, a madarak énekét és a víz a csobogását? Az sem hallgat el soha.

- Az egészen más.

- Egyáltalán nem. Éppenséggel ugyanaz. Az itteni zaj a gépek zúgásából és az emberek keltette különféle neszekből áll össze, de az elve ugyanaz, mint a mező természetes, nem emberi eredetű zajáé. Csakhogy a mezőt megszoktad, annak a zaját nem érzed. Ezt viszont nem, ezért hallod és érzed talán bántónak. A földlakók nem hallják, csak ha nagy ritkán hosszabb kinttartózkodás után jönnek vissza, és olyankor rendszerint nagyon megöri nekik. Holnap már te sem hallod majd.

- Milyen sok épület! - nézett körül Gladia a kicsiny erkélyről, amelyen álltak.

- Ez igaz. Mindenfelé a legkülönfélébb építmények... hosszú mérföldeken keresztül. És fölfelé meg lefelé is. Ez nem csupán egy közönséges város, amilyen a Baleyföldön és az Aurorán is akad. Ez egy City... nagy C-vel... amilyen csak a Földön létezik.

- Ezek a nevezetes acélbarlangok - mormolta Gladia. - Tudom. Valóban a föld alatt vagyunk?

- Igen. A leghatározottabban. El kell ismernem, még nekem is belekerült némi időmbe, míg hozzászoktam, amikor először jöttem a Földre. Bárhová még egy cityben, mindenütt nyüzsgő élettel találkozol. Járdák, úttestek, kirakatok, sürgölődő embercsoportok, a mindenütt jelen lévő lágy, fluoreszkáló fényben, amitől minden mintha állandóan árnyéktalan napsugarakban fürödne. De ez nem napfény, és nem is tudom, ebben a pillanatban odafönt süt-e a nap, vagy felhők takarják, esetleg egyáltalán nincs is az égen, és a világnak ez a része éjszakai sötétségbe burkolódik.

- Ezek a városok teljesen zártak. Az emberek egymás levegőjét szívják.

- Másutt is csak így van, minden világon, bárhol.

- És mégsem egészen így - szívta meg az orrát Gladia. - Ennek szaga van.

- Minden világnak van szaga. A Föld minden cityjének is sajátos szaga van. Idővel ezt is megszokod majd.

- De vajon akarom-e? Hogyhogy az emberek nem fuldokolnak?

- Kitűnő a szellőzés.

- És mi történik, ha elromlik?

- Soha nem romlik el.
- Úgy látom, minden épület tele van erkélyekkel - nézett körül ismét Gladia.
- Az a gazdagság jele. Nagyon kevesen jutnak kifelé néző lakáshoz, és ha valakinek mégis sikerül, ki is akarja használni az előnyeit. A legtöbb citylakó belső, ablaktalan helyiségekben él.
- Borzalmas - rezzent össze Gladia. - És ennek a citynek mi a neve, D. G.?
- Ez New York. Ez a főváros, de nem a legnagyobb. Ezen a földrészen Mexico City és Los Angeles a két legnagyobb, és vannak New Yorknál nagyobb cityk más kontinenseken is.
- Akkor mitől főváros New York City?
- A szokásos oknál fogva. Itt van a bolygó kormánya... az Egyesült Nemzetek Szervezete.
- Nemzetek? - Gladia büszkén döfött mutatójával D. G. felé. - A Föld számos egymástól független politikai egységre tagolódott. Így van?
- Így. Többtucatnyira. De az jóval a hipertéri utazás előtt, úgy is mondhatnám, a hiperelőtti időkben volt. Az elnevezés mégis megmaradt. Éppen ez a legnagyobb a Földben. Maga a megdermedt történelem. Minden új világ fiatal és sekélyes hozzá képest. Csupán a Föld lényege azonosítható magával az emberiséggel.
- Mindezt D. G. fojtott hangon suttogta el, utána visszahúzódott a szobába. Nem volt túl nagy, és a bútorzata is igénytelen.
- Miért nincs körülöttünk senki? - kérdezte Gladia csalódottan.
- Ne aggódj, kedves! - nevetett föl D. G. - Ha az ünneplésre és a figyelmességre gondolsz, bőven lesz részed bennük. Csak megkértem őket, hagyjanak magunkra egy kis ideig. Szükségem van egy kevés nyugalomra és pihenésre, s gondolom, neked is. Ami az embereimet illeti, rendbe kell szedniük, ki kell takarítaniuk a hajót, s majd ha följújtották a készleteket is, csak akkor foglalkozhatnak a saját kedvteléseikkel...
- Nőekkel?
- Nem, nem pontosan erre gondolok, bár később a nők is biztosan fontos szerephez jutnak. Úgy értem, a Földön bizonyos mértékig máig fennmaradtak a régi vallások, és az emberek valahogy ezt is igénylik. Legalábbis itt, ezen a bolygón. Az ilyesminek itt lényegesen nagyobb jelentősége van, mint másutt.
- Nos - mormolta Gladia enyhe sértettséggel -, valóban megdermedt történelem, ahogy mondod. Különben gondold, hogy kijuthatnánk ebből az épületből, és tehetnénk egy sétát?
- Fogadd meg a tanácsomat, Gladia, és ne ugorj fejest most rögtön az ilyesmibe. Bőségesen lesz majd részed benne, ha egyszer elkezdődnek a ceremóniák.
- De ott minden olyan ünnepélyesen formális lesz. Nem úszhatnánk meg őket valahogy?
- Semmi lehetőség rá. Ha már egyszer a Baleyföldön kivíttad magadnak a hősnek kijáró tiszteletet, azt itt, a Földön is meg kell kapnod. Hanem egyszer ennek a fölhajtásnak is vége lesz. Majd ha kipihented az egészet, fölfogadunk egy idegenvezetőt, és akkor alaposan megnézzük együtt a Cityt.
- És nem lesz majd belőle baj, ha a robotjaimat is magunkkal visszük? - intett Gladia a helyiség túlsó oldalán álldogáló Daneel és Giskard felé. - Nem bánom, ha a hajón nincsenek mellettem, amikor veled vagyok, de ha emberek... ha tömegek közé kell mennem, akkor azért nagyobb biztonságban érezném magamat, ha a közelemben lennének.
- Daneel esetében biztosan nem lesz semmi gond. Ő maga is teljes jogú hős. Az Ősöm kollégája volt, és egész jól elmegey embernek. Giskard viszont jól láthatóan robot, és az érvényes szabályok szerint nem is tartózkodhatna a cityben, de ebben az esetben nyilván kivételt tesznek, még hozzá remélem, tartósan... Persze nekem is elég kellemetlen, hogy itt kell várakoznunk, és nem mehetünk ki szabadon.
- Úgy érted, nem tehetem ki magamat azonnal ennek a fülsiketítő lármának?
- Nem, nem a nyilvános utcákra és terekre gondolok. Csak ennek az épületnek a folyosóira mennék ki veled szívesen. A szó szoros értelmében sokmérőföldnyi hosszúak, és a maguk módján egész kis cityt alkotnak a városban: bevásárlóközpontok, éttermek, szórakozónegyedek, mosdók, felvonók, mozgójárdák és így tovább. Több tarkaság és változatosság található egy földi city egy épületének egyetlen szintjén, mint egy egész telepes vagy űrlakó világon.
- Azt gondolhatná az ember, itt mindenki eltéved.

- Ugyan, dehogy. A maga környezetét mindenki jól ismeri, akár bárhol másutt. De még az idegenek is elég, ha a jelzéseket követi.
 - Gondolom, a sok séta, amire az emberek kényszerülnek, jót tesz nekik fizikailag - kockáztatta meg Gladia.
 - És társadalmilag is. A folyosókon mindig akadnak emberek, és szokás szerint váltanod kell néhány szót azokkal, akiket ismersz, de még az ismeretleneket is illik köszönteni. Különben a gyaloglás nem az egyetlen lehetőség. Mindenfelé vannak felvonók a függőleges közlekedéshez. A főbb folyosók a vízszintes haladást elősegítő mozgóutak, az épületen kívül pedig mindenütt ott a gyorsítását az expresszjáratok hálózatának megközelítéséhez. Az ám a valami! Föltétlenül ki kell majd próbálnod.
 - Már hallottam felőle. Csak át kell menned egyik sávból a másikba, és egyre gyorsabban röpit előre, vagy egyre lassabban halad, amint kifelé jössz róluk. Én erre képtelen lennék. Ne is erőltessd.
 - Már hogyan lennél rá képes - erősködött D. G. vidáman. - Majd én segítek. Ha kell, az ölemben viszlek, de csupán egy kis gyakorlat kell az egészhez. A földlakók között még az óvodás gyerekek és a bottal járó öregek is képesek rá. A telepések általában ügyetlenebbek, ezt el kell ismernem. Én magam sem vagyok a kecsesség bajnoka, mégis megbirkózom vele, és neked is sikerül majd.
 - No jó - sóhajtott föl mélyen Gladia -, majd megpróbálom, ha mindenképpen szükséges. Hanem mit is akarok mondani, D. G., kedvesem, föltétlenül szükségem van egy elfogadhatóan csendes szobára éjszakára. Szeretném, ha ez a te "cityzümmögésed" elcsitulna egy kicsit.
 - Ez biztosan elintézhető.
 - És semmi kedvem a tömbétermekben étkezni.
 - Rendelhetjük a vacsorát a szobánkba is, de biztosan jót tenne neked részt venni a földi társadalmi életben. Végül is mindenütt ott leszek veled - mormolta D. G. bizonytalanul.
 - Talán egy kis idő múlva, de nem most rögtön, D. G. És saját külön bizalmast is akarok.
 - Ó nem, az lehetetlen! Mosdókagyló és vécé természetesen bármelyik számunkra kijelölt szobában lesz, mivel előkelőségeknek számítunk, de ha komolyabb zuhanyozásra vagy fürdésre gondolsz, akkor a nyilvános intézményeket kell igénybe venni. Lesz majd ott egy nő, aki elmagyarázza a tennivalókat, és kijelöl számodra egy fülkét, vagy ami ebben az épületben szokásos. Igazán nem lesz zavaró. A telepés nőket úgy kell kioktatni, hogy az év minden napján járjanak a fürdőkbe. A végén még meg is kedvelheted a dolgot, Gladia. Azt beszélik, hogy a női fürdők igazán érdekes és mulatságos helyek. A férfifürdőkben, éppen ellenkezőleg, egy szót sem illik szólani. Ez előttem is furcsa.
 - Borzalmas az egész - motyogta Gladia. - Hogy tudjátok elviselni a magánélet ilyen hiányát?
 - Egy túlnépesedett világon sok mindenre rákényszerül az ember. Amije pedig sohasem volt az embernek, azt könnyen nélkülözi - vetette oda D. G. könnyedén. - Óhajtasz még néhány aforizmat?
 - Nem igazán - felelte Gladia.
- Egészen elszontyolodott, mire D. G. gyöngéden átkarolta a vállát.
- Ugyan, nem lesz az olyan borzasztó, ahogy gondolod, ígérem!

76.

Nem volt színtiszta rémálom a nagy fogadás, de Gladia örömmel gondolt a Baleyföldön szerzett előzetes tapasztalataira, amelyek birtokában most könnyebben szembenézhetett ezzel a valóságos emberóceánnal. Itt, New Yorkban sokkal nagyobb tömegek hömpölyögtek mindenütt, mint a telepés világon, viszont jobban elszigetelődhetett a tolongástól, mint a Baleyföldön.

A kormánytisztviselők leplezetlenül égtek a vágtyól, hogy a társaságában mutatkozhassanak. Szótlanul és udvariasan tülekedtek, hogy a közelébe férközhessenek, és vele együtt mutatkozhassanak a hiperadásokban. Ez persze nem csupán a rendőrsorfall túloldalán lévő sereglettől, hanem D. G.-től és a robotjaitól is elválasztotta őt, és némi szelíd lökdösődésnek is kitette, mivel a körülötte lévők a kamerákon kívül mintha semmit sem láttak volna.

Elmélyültebb figyelem nélkül végighallgatott számtalan, szerencsére könyörületesen rövid beszédet. Néha tompán, tétován elmosolyodott, válogatás nélkül, minden irányban föl-fölvillantva ragyogó műfogsorát.

Földikocsin, lépésben többmértöldnyi útvonalon haladtak végig, miközben az útszélien megszámlálhatatlan egyedből álló hangyaboly nyüzsgött éljenezve és integetve az elhaladók felé. (Elgondolkodott azon, vajon a földi emberek valaha is köszöntöttek-e ilyen lelkesen egy űrlakót, és biztosra vette, hogy az ő esete példa nélkül való.)

Az egyik sarkon egy pillanatra észrevett egy távolabb összeverődött kisebb csoportot egy nagyméretű képernyő előtt, amelyen egy töredék másodpercre megláthatta saját magát. Tudta, hogy a nézők közben a baleyföldi beszédének a felvételét hallgatják. Gladia eltöprengett rajta, hányszor, hány helyen és mekkora tömegek előtt játszhatták már le, mióta elmondta, és e pillanatban vajon hányan hallgathatják, hányszor közvetítik még a jövőben, és hogy az űrlakó világokon vajon hallották-e egyetlen szavát is.

Az Aurorán talán éppen árulónak tekintik, és ez a fogadtatás csak megerősíti ebbéli meggyőződésüket. Lehet, hogy így van, de igazán nem törődött most vele. Teljesen lekötötte békeküldetése, amelyet véghezvisz zokszó nélkül, bárhová veti is... még a csoportos fürdőzés hihetetlen tömegorgiájába és a ma reggeli női fürdőben tapasztalt öntudatlan magamutogatás világába is. (No jó, épp egynéhány zokszóval.) Ekkor elérték a D. G. által emlegetett egyik expresszjáratot, és Gladia nyílt rémülettel figyelte a rajta kígyózó járművek végtelen sorát, amint mennek, mennek, suhannak tovább... tele emberekkel, akik nem halaszthatták el teendőiket a fölvonulás idejére sem, és most meredten bámulják a menetet addig a pár percig, amíg elhaladnak mellette.

Ekkor a járművük lebukott az úttest alá, áthaladt a fenti látványtól semmiben sem különböző, rövid alagúton (hiszen az egész city csupa ilyen alagútból állt), majd ismét fölbukkantak a túlsó oldalon. Végül a kocsisor leállt egy nagyméretű középület előtt, amely szerencsére nem volt olyan sivár, mint a város lakónegyedeinek vég nélkül, egyformán ismétlődő házai.

Az épület belsejében újabb fogadás várta őket, ahol szeszes italokat és különféle ingyencségeket szolgáltak föl. Gladia elővigyázatosságból egyikhez sem nyúlt. Jó ezernyi nyüzsgőtek körülötte, és végtelen sorokban tülekedtek feléje, hogy pár szót válthassanak vele. Bizonyára figyelmeztették őket, hogy ne nyújtsanak neki kezet, de néhányan persze megfeledeztek erről, és Gladia, hogy ne lássák viszolygását, két ujját a felé nyújtott kézre helyezte, majd gyorsan visszahúzta.

Egyszer csak nők egy csoportja készülődött a legközelebbi mosdó felé. Egyikük, nyilván társadalmi szokás alapján, tapintatosan megkérdezte Gladiát, nem óhajt-e velük tartani. Nem volt ugyan semmi kedve, de még hosszú este állhatott előtte, amelyet valószínűleg sokkal kellemetlenebb lenne később megszakítania.

A mosdóban a szokásos izgatott kacarászás és fecsegés fogadta, és Gladia meghajolva a helyzet parancsa előtt, erőt merítve reggeli tapasztalataiból, igénybe vette az egyik kis fülke oldalfalakkal ellátott, de ajtó nélküli berendezéseit.

Láthatóan senki sem törődött vele, miközben ő magát győzködte, hogy hozzá kell szoknia a helyi normákhoz. A helyiség legalább tisztességesen volt szellőztetve és makulátlanul tisztára volt takarítva. Daneellel és Giskarddal egész idő alatt senki sem törődött. Gladia rájött, hogy ez az udvariasság megnyilvánulása. A City határain belül nem engedélyezték a robotokat, bár odakint a szabadban még milliósámra végezték munkájukat. Ha figyelembe veszik Daneel és Giskard jelenlétét, talán a vonatkozó jogszabály kérdése is óhatatlanul fölmerül. Könnyebb volt hát tapintatosan úgy tenniük, mintha ott sem lettek volna.

Amikor a fogadás elkezdődött, nyugodtan letelepedtek D. G. társaságában az emelvénytől nem mesze álló egyik asztalhoz. Fönn az emelvényen Gladia óvatosan csipegetett, és közben arra gondolt, nem kap-e az ételtől gyomorrontást.

D. G., aki bizonyára nem örült robotfelügyelői beosztásának, folyton Gladia felé pillantgatott, s néha fölemelt kézzel és mosollyal üdvözölte őt.

Giskard, aki hasonlóképpen le nem vette volna a szemét Gladiáról, az állandó zsidongás és evőeszköz-csörömpölés közepette nyugodt hangon odaszólt Daneelnek:

- Ebben a helyiségben csupa magas rangú hivatalnok van jelen, Daneel barátom. Egyikük-másikuk esetleg számunkra is fontos ismeretekkel bír.

- Elképzelhető, Giskard barátom. Képességeid birtokában nem tájékoztathatnál ilyesmiről?

- Nincs mit mondanom. A tudati háttérzörej nem tartalmaz számunkra érdekes érzelmi megnyilvánulásokat. Még a legközelebbiek alkalmi fölvilágításai sem árulnak el semmit. Mégis biztos vagyok benne, hogy a válság csúcspontja gyorsan közeledik azalatt is, amíg itt üldögélünk tétlenül.
- Akkor megpróbálkozom valami olyasmivel, amit Eljah kollégám tett volna, és kikényszerítem az első lépést - felelte Daneel gondterhelten.

77.

Daneel természetesen nem evett. Nyugodt tekintetét végigfuttatta a gyülekezeten, míg meg nem találta, akit keresett. Csöndesen fölkel, és odament az egyik közeli asztalhoz, ahol egy jóízűen falatozó hölgy közben még élénk társalgásra is képes volt a mellette ülő férfival. Testes nő volt, rövidre vágott, enyhén ősülő hajjal. Arca már nem egészen fiatalos, mégis kellemes volt.

Daneel várta, hogy a társalgás magától megálljon egy pillanatra, és amikor ez sehogy sem következett be, kényszeredetten megszólalt:

- Zavarhatom egy pillanatra, asszonyom?

A nő meglepetten és határozott nemtetszéssel nézett föl rá.

- Igen - mondta meglehetősen nyersen -, mi az?

- Elnézését kérem a zavarásért, madame - szabadkozott Daneel -, de igénybe vehetném egy kis idejét?

A nő homlokát ráncolva meredt rá egy pillanatra, azután arca megenyhült.

- Túlzó udvariassága alapján arra következtetek, maga az a robot, igaz?

- Lady Gladia egyik robotja vagyok, madame.

- Igen, mégpedig az emberszabású... tehát R. Daneel Olivaw.

- Ez a nevem, asszonyom.

- Kérem, bocsásson meg - fordult a nő a balján ülő férfihoz. - Nem utasíthatom vissza most ezt a... robotot. Szomszédja erre bizonytalanul elmosolyodott, és figyelmét az előtte lévő tányérra összpontosította.

- Ha van a széke, miért nem hozza ide? - kérdezte a nő Daneeltől. - Örömmel beszélek magával.

- Köszönöm, madame.

Miután Daneel visszatért a székekhez, és leült mellette, megkérdezte tőle:

- Maga valóban az az R. Daneel Olivaw?

- Ez a nevem, asszonyom - felelte Daneel ismét.

- Úgy értem, az, aki sok évvel ezelőtt Eljah Baley mellett dolgozott. Szóval nem egy újabb modellje ugyanannak a sorozatnak? Nem Negyedik R. Daneel Olivaw vagy valami ilyesmi?

- Kevés részem van, amelyet nem cseréltek ki az elmúlt húsz évtized alatt, nem fejlesztettek vagy tökéletesítettek tovább - válaszolta Daneel -, de a pozitronikus agyam ma is ugyanaz, mint akkor, amikor Eljah kollégámmal dolgoztunk együtt három különböző világon... és egyszer egy űrhajón is. Az nem változott semmit.

- Nos - nézett rá a nő őszinte elismeréssel -, maga aztán igazán kitűnő munka. Ha minden robot ilyen lenne, nem lenne ellenük semmi kifogásom. De miről is óhajt beszélni velem?

- Amikor Lady Gladiának bemutatták, asszonyom, mielőtt mindenki helyet foglalt, úgy hallottam, ön Sophia Quintana energiaügyi miniszterhelyettes.

- Jól emlékszik. Valóban ez a nevem és a beosztásom.

- A hivatala az egész Földre vagy csak erre a Cityre vonatkozik?

- Bolygósztintű államtitkár vagyok, efelől biztosíthatom.

- Akkor kellő ismeretekkel bír az energetika területén.

Quintana elmosolyodott. Láthatóan nem volt terhére a kérdezősködés. Talán szórakoztatónak találta a helyzetet, esetleg vonzotta őt Daneel ellenállhatatlan személyisége, vagy csupán a tény, hogy egy robot így kifaggathatja őt.

- Energetika szakon végeztem a kaliforniai egyetemen, és ebből a témából kaptam tudományos fokozatot is. Hogy mennyire időszerűek ma is az akkori ismereteim, azt nem tudhatom. Túl sok évet töltöttem már el hivatali munkával, s ez olyasmiről, tudja, ami alaposan kimossa az ember agyát.

- De ugye jól ismeri a Föld jelenlegi energiaellátásának gyakorlati részleteit?
 - Igen. Ezt nyugodt lélekkel mondhatom. Erről szeretne megtudni valamit?
 - Van valami, ami pizskálja a kíváncsiságot, madame.
 - A kíváncsiságát? Egy robotnak?
 - Ha egy robot eléggé bonyolult, fölfigyelhet magában valami olyasmire, ami további ismereteket igényel
 - hajtotta meg a fejét Daneel. - Ez ahhoz hasonló, amit megfigyeléseim szerint az emberi lények esetében "kíváncsiságnak" neveznek, és bátorkodom ugyanezt a szót használni magammal kapcsolatban is.
 - Helyesen teszi. Nos, mire kíváncsi, R. Daneel? Nevezhetem így?
 - Igen, madame. Értésüléseim szerint a Föld az Egyenlítője síkjában elhelyezkedő, rögzített pályás naperóművekből szerzi be a szükséges energiát.
 - Helyesek az értesülései.
 - De vajon ezek az erőművek a bolygó egyetlen energiaforrását jelentik?
 - Nem. Ezek az elsődleges, de nem az egyetlen erőforrásaink. Tekintélyes mennyiségű energiát merítünk a Föld belső hőjéből, a szélből, a hullámból, az árapályból, a folyóvizekből, és így tovább. Elég összetett ez az ellátási rendszer, és mindegyik részének megvannak a maga előnyei. A legfontosabb ettől függetlenül a napenergia marad.
 - Nem említette az atomenergiát, asszonyom. A mikrofüzió elvét nem aknázzák ki?
 - Ó, hát erre kíváncsi igazán, R. Daneel? - vont a szemöldökét Quintana.
 - Igen, madame. Mi a magyarázata az atomenergia hiányának a földi erőforrások között?
 - Nem teljesen hiányzik az sem, R. Daneel. Kisebb mértékben előfordul néha. A robotjaink - tudja, vidéken még sok robotot használunk -, mikrofüziós telepekkel működnek. Mellesleg maga nem?
 - De igen, madame - válaszolta Daneel.
 - Azután - folytatta a nő - akadnak itt-ott különféle mikrofüziós berendezések, de mindez egészében elhanyagolható.
 - És igaz-e, Madame Quintana, hogy a mikrofüziós energiaforrások érzékenyek a nukleáris erősítésre?
 - Feltétlenül... természetesen. A mikrofüziós erőforrások felrobbannak a hatására - gondolom, ezt érti az érzékenyséjükön.
 - Tehát lehetetlen, hogy valaki nukleáris erősítő bevetésével komoly kárt okozzon a Föld energiaellátásának kulcsfontosságú elemeiben?
 - Persze hogy lehetetlen! - nevetett föl Quintana. - Először is nem látok senkit, aki holmi erősítőt vonszolna föl s alá. Azok a szerkezetek sok tonnát nyomnak, és nem is lehetne könnyen mozgatni őket egy város folyosóin és alagútjaiban. Biztosan azonnal észrevennék, ha valaki megpróbálna ilyesmivel. És még ha be is vetnének valamilyen erősítőt, mindössze pár robotot és más gépezetet tehetnének tönkre vele, mielőtt leleplezik és megfékezik őket. Arra semmi esély, gyakorlatilag a nullával egyenlő, hogy ilyen módon bárki árthasson nekünk. Nos, efelől óhajtott megbizonyosodni, R. Daneel? - A kérdés a beszélgetés befejezésének szándékát jelezte.
 - Már csupán egy-két apró részletet szeretnék tisztázni, Madame Quintana - felelte Daneel. - Miért nincsenek a Földön nagy teljesítményű mikrofüziós energiaforrások? Valamennyi űrlakó világ és telepes bolygó azokból táplálkozik. A mikrofüziós erőművek hordozhatók, tetszés szerint alakíthatók és olcsók. A fölépítésükhöz, karbantartásukhoz és lecserélésükhöz pedig nincs szükség olyan hatalmas erőfeszítésre, mint az űrberendezések esetében.
 - De amint említette, R. Daneel, a nukleáris erősítővel könnyen sebezhetőek.
 - Ön pedig azt mondta, Madame Quintana, hogy ezek az erősítők túl otrombák, és ezért nehezen fölhasználhatók.
- Quintana szélesen elmosolyodott, és bölintott.
- Maga igazán nagyon értelmes, R. Daneel. Soha nem jutott volna eszembe, hogy egy fehér asztal mellett valaha is ilyen beszélgetést folytatok egy robottal. A maguk aurorai robotszakértői nagyon okosak, túlságosan is okosak, ezért már-már félek a társalgás folytatásától. Talán még az a veszély is fennáll, hogy elfoglalja a helyemet a kormányban. Tudja, kering nálunk egy legenda egy bizonyos Stephen Byerley nevű robotról, aki magas kormánypozícióba verekedte föl magát.*

- Ez bizonyára csak afféle mendemonda, Madame Quintana. Még az űrlakó világokon sem töltenek be robotok magas kormányhivatalokat - felelte R. Daneel komolyan. - Hiszen mi mégis csupán robotok vagyunk.

- Ezt örömmel hallok, és ezért tovább folytatom. Az erőforrások terén meglévő különbségek gyökerei a történelemben nyúlnak vissza. A hipertéri utazás kifejlesztésekor nekünk is mikrofüziós erőműveink voltak, s ezért a Földről eltávozó emberek is ilyeneket vittek magukkal. Szükség volt rájuk az űrhajókon és az új bolygókon egyaránt, legalábbis azoknak a nemzedékeknek az életében, amelyek lakhatóvá tették az új világokat. Hasonló teljesítményű naperőművek rendszerének kiépítése sok évbe kerül, és az első kivándorlók e kemény feladat elvégzése helyett inkább a mikrofüziós erőműveket választották. Így volt ez az űrlakók esetében annak idején, és a telepések is hasonlóképpen döntöttek a közelmúltban.

A Földön azonban a mikrofüziós és a naperőműveket körülbelül azonos időben fejlesztették ki, és mindkettőt rövid idő alatt széles körben elterjesztették. Végül olyan helyzetbe jutottunk, hogy szabadon eldönthettük, melyiket használjuk, a mikrofüziós vagy a napenergiát, illetve mindkettőt egyszerre. És mi a naperőműveket választottuk.

- Ez eléggé különösnek tűnik számomra, Madame Quintana - vélekedett Daneel. - Miért nem mindkettőt?

- Erre a kérdésre elég könnyen megfelelelhetek, R. Daneel. A hipertéri utazás előtti időkben a Földnek voltak bizonyos tapasztalata az atomenergia egynéhány kezdetleges formájával kapcsolatban, és ezek nem voltak valami kellemes tapasztalatok. Amikor eljött a választás ideje a napenergia és a mikrofüziós erőművek között, a földi emberek az utóbbiakat az atomenergia változatának tekintették, és emiatt elvetették. A többi világok viszont, amelyeknek nem voltak keserű tapasztalataik a kezdetleges atomenergiával kapcsolatban, nem kényszerültek lemondani róluk.

- Megkérdezhetem, asszonyom, mi volt az ön által említett kezdetleges atomenergia lényege?

- Az uránium maghasadása - felelte Quintana. - Az teljesen más, mint a mikrofüzió. A maghasadás lényege az olyan nagyméretű atommagok lebomlása, amilyen az urániumé is. A mikrofüzió ezzel szemben az olyan kisméretű atommagok összeolvadásán alapul, amilyen például a hidrogéné. Ettől persze még mindkettő az atomenergia körébe tartozik.

- Ezek szerint a maghasadáson alapuló berendezések fűtőanyaga az uránium volt?

- Igen, vagy más nagyméretű atommagok, mint a tórium vagy a plutónium esetében.

- Viszont az uránium és az utóbbi kettő is rendkívül ritka fémes anyag. Elláthattak energiával egy ilyen berendezéseket használó társadalmat?

- Ezek az anyagok valóban nagyon ritkák más világokon. A Földön sem igazán közönségesek, de nem is olyan kivételesek. Az uránium és a tórium széles körben elterjedt a földkéregben, egyes helyeken pedig nagyobb mennyiségekben koncentrálnak.

- És maradtak még a Földön ilyen hasadóanyagokat használó erőművek, asszonyom?

- Nem - válaszolta Quintana röviden. - Sehol és semmilyen formában. Az emberi lények hamarabb fűtenének kőolajjal, sőt fával, mintsem az uránium maghasadását használják föl. A művelt társaságban még maga az "uránium" szó is tabu. Maga sem tenné föl nekem ezeket a kérdéseket, illetve én nem válaszolnék rájuk, ha valódi emberi lény, még hozzá földi ember lenne.

- De teljesen biztos mindebben, madame? - erősködött tovább Daneel. - Nincsenek hasadóanyagokat felhasználó titkos berendezéseik, amelyek a nemzetbiztonság szempontjából...

- Nem, robot! - felelte Quintana a homlokát ráncolva. - Amint mondtam, nincsenek ilyen berendezések. Egyetlenegy sem!

- Köszönöm, madame - állt föl Daneel. - Elnézését kérem, hogy zavartam, és az idejét raboltam, s hogy ilyen látszólag kényes kérdésekről faggatóztam. Engedelmeivel most távoznék.

- Szívesen álltam a rendelkezésére, R. Daneel - intett a kezével hanyagul Quintana.

Ismét visszafordult a szomszédjához, azzal a megnyugtató érzéssel, hogy a földi nyüzsgés közepette senki sem próbálja kihallgatni más valaki közelben elhangzó szavait, vagy ha meg is hallja őket, nem vesz tudomást róluk.

- Gondolta volna, hogy energetikai témájú vitát folytattam egy robottal? - kérdezte a mellette ülőtől. Daneel ezalatt visszament eredeti helyére, és csöndesen odasúgta Giskard fülébe:

- Semmi, Giskard barátom. Semmi, aminek hasznát vehetnénk. - Majd kisvártatva szomorúan hozzátette: - Lehet, hogy nem a megfelelő kérdéseket tettem föl. Elijah kollégám biztosan a lényegre kérdezte volna meg.

17. A merénylő

78.

Edgar Andrev főtitkár, a Föld elnöke elég magas, tekintélyes férfi volt, és az arcát úrlakó módra simára borotválta. Mindig kimerően mozgott, mintha állandóan valami színpadon lenne, és folyton ragyogott, mint aki állandóan roppant elégedett önmagával. Hangja kissé magas volt a természetéhez képest, de azért távolról sem sipákoló. Nem volt ugyan kérlelhetetlen, de könnyűszerrel megingatható sem.

Lám, ezúttal is.

- Lehetetlen - közölte D. G.-vel. - Föltétlenül fel kell szólalnia!

- Nehéz nap áll mögötte, főtitkár úr - magyarázta D. G. - Nem szokott a tömegekhez és az ilyesféle környezethez. Az egész Baleyföldnek tartozom felelősséggel az állapotáért, s így a személyes becsületelem forog kockán.

- Megértem a helyzetét - felelte Andrev -, de én a Földet képviselem, és a bolygó egész népét nem foszthatom meg a látványától. Még a folyosók is zsúfoltak, a hipercsatornák készen állnak, szóval még ha akarnám, akkor sem rejthetném el őt a közönség elől. Miután végeztünk - és meddig tarthat az egész, talán fél óráig? -, nyugodtan visszavonulhat, és a holnap esti beszédéig nem kell megjelennie a nyilvánosság előtt.

- A kényelméről is gondoskodnunk kell - kerülte el tudatosan D. G. a másik megszólítását. - A tömeget bizonyos távolságra kell tartanunk tőle.

- Ott lesz a biztonságiak sorfala, amely garantálja számára a szükséges légteret. A hallgatóság első sorait kellőképpen visszaszorítjuk. De máris rengetegen vannak odakint. Ha most bejelentjük a távolmaradását, még rendbontástól is tarthatunk.

- Ezt nem kellett volna megszerveznünk. Nem biztonságos - makacskodott D. G. - Vannak földi emberek, akik nem különösebben kedvelik az úrlakókat.

A főtitkár megvonta a vállát.

- Megmondaná, hogyan akadályozhattam volna meg? E pillanatban ő az első számú hősünk, sehogy sem rejthető el a nép elől. És éljenzésen kívül senki részéről semmi más sem várható, legalábbis e pillanatban. De ha nem jelenik meg, alapjában megváltozhat a helyzet. Most pedig menjünk!

D. G. elégedetlenül húzódott félre. Elkapta Gladia tekintetét. A nő fáradtnak és több mint enyhén nyugtalannak látszott.

- Kénytelen vagy megtenni, Gladia. Nincs más választásod - mormolta D. G.

Gladia egy pillanatra lenézett a kezére, mintha azon töprengene, vajon tehetne-e bármit a védelmére, majd kihúzta magát, és fölvetette az állát: törékeny úrlakó volt most e barbár horda kellős közepén.

- Ha kell, hát kell. Te velem maradsz?

- Hacsak erőszakkal el nem távolítanak.

- És a robotjaim?

D. G. habozott egy pillanatig.

- De Gladia, ugyan mit tehetne két robot a védelméért emberi lények milliói között?

- Megértem, D. G. És azt is tudom, hogy boldogulnom kell nélkülük is, ha folytatni akarom a küldetésemet. De most még ne válasszanak el tőlük, könyörgöm. E pillanatban még nagyobb biztonságban érzem magam, ha mellettem vannak, bármilyen ésszerűtlen is a dolog. Ha ezek a földi államférfiak elvárják tőlem a tömeg köszöntését, a mosolygást, integetést és bármi mást, amit még meg kell tennem,

Daneel és Giskard közelléte jótékony hatással lenne rám. Értsd meg, D. G., számomra nagy dologban engedek a kívánságoknak, még ha gondolatban a legszívesebben azonnal meg is futamodnék. Ebben a parányi kérdésben igazán ők is engedhetnek nekem... kérlek.

- Megpróbálom - mondta D. G. bizonytalanul, és amint Andreu felé lépett, Giskard kimérten a nyomába szegődött.

Pár perccel később, amikor Gladia a földi előkelőségek gondosan kiválogatott csoportjának körében megindult a nyílt erkély felé, D. G. kicsivel mögötte haladt, a balján Giskard, jobboldalt pedig Daneel követte.

- Jól van, jól van - dörmögte a főtitkár csüggedten -, fogalmam sincs, hogyan sikerült rávennie, de legyen hát! - Megdörgölte a homlokát, és enyhe, bujkáló fájdalmat érzett a jobb halántékában. Valamelyik oknál fogva elkapta Giskard tekintetét, majd ideges vállrándítással elfordult tőle. - De mozdulatlanul kell tartania őket, kapitány, ezt ne feledje! Azt pedig, amelyik nyíltan robotnak látszik, tegye észrevehetetlenné, amennyire csak lehet. Még engem is bizonytalanná tesz, nem akarom hát, hogy a föltétlenül szükségesnél többet lássanak belőle az emberek!

- A tömeg csak Gladiát bámulja majd, főtitkár úr - mormolta D. G. - Senki mást még csak észre sem vesznek.

- Remélem is - sziszegte Andreu élesen. Egy pillanatra megtorpant, amikor valaki egy üzenetközvetítő kapszulát nyomott a kezébe. Zsebre vágta, és továbbment, nem is gondolt rá többé, míg ki nem értek az erkélyre.

79.

Gladia úgy érezte, minden újabb föllépése egyre kellemetlenebbé válik - nagyobb a tömeg, hangosabb a lárma, több a vakító fény, minden érzékszervét erősebb ingerek érik.

A tömeg üvöltözött. A hangzavarból néha kihallotta a saját nevét. Nagy nehezen leküzdötte menekülési vágyát, és mozdulatlanul merevedett. Azután fölemelte a kezét, integetett és mosolygott, mire a hangorkán még erősebb lett. Valaki beszédbe kezdett, hangja mennydörögve szólt az erősítőrendszerből, alakja megjelent egy magasan elhelyezett, hatalmas képernyőn, hogy az egész tömeg tisztán láthassa. A jelenet kétségtelenül látható volt még számtalan közösségi helyiség megszámlálhatatlan képernyőjén is, a bolygó valamennyi cityjének minden negyedében.

Amint mást látott meg a reflektorfényben, Gladia megkönnyebbülten fölsóhajtott. Megpróbált olyan kicsire összehúzódní, amennyire csak tudott, és hagyta, hogy a szónok hangja vonja magára a tömeg figyelmét.

Andreu főtitkár, aki Gladiához hasonlóan megbújt a hang mögött, hálásan gondolt rá, hogy a hősnő példája nyomán ezúttal talán neki sem kell felszólalnia. Hirtelen eszébe jutott a zsebre vágott üzenőkapszula.

Gondterhelten összevonta a szemöldökét. Vajon mi lehet olyan fontos, hogy egy ilyen jelentős eseményt megzavarva is átadják neki? Majd az ingerültség ellenkező érzése töltötte el, amint az üzenet lehetséges jelentéktelenségére gondolt.

Jobb hüvelykujjának hegyét belenyomta az e célból kialakított kis mélyedésbe, mire a tokocska hangtalanul fölpattant. Kivette belőle a kis műpapírdarabkát, elolvasta a ráírottakat, és nézte, amint az anyag önmagától összezsugorodik és széttöredezik. A csipetnyi finom port szétszórta, majd uralkodói mozdulattal magához intette D. G.-t.

Aligha kellett suttogásra fognia a dolgot az egész teret betöltő, folyamatos üdvrivalgás közepette.

- Azt mondta, összefutott egy aurorai hadihajóval a Naprendszer térségén belül - mondta Andreu.

- Igen, és gondolom, a földi megfigyelőállomások is észlelték.

- Természetesen. És állítása szerint egyik fél sem tett ellenséges lépéseket.

- Nem használtunk fegyvereket. Madame Gladiát és a robotjait követelték. Visszautasítottam őket, mire elmentek. Már elmondtam erről mindent.

- Meddig tartott az egész esemény?

- Nem túl sokáig, úgy néhány óráig.
- Tehát maga szerint ideküldtek egy aurorai hadihajót, hogy pár óracskat elvitatkozzon magával, aztán elmenjen?
- Én nem ismerhetem az indítékaikat, főtitkár úr - vont a vállát D. G. - Én csak arról számolhatok be, ami a valóságban megtörtént.

A főtitkár felsőbbbségesen mérte végig.

- Mégsem mondott el mindent. Az érzékelők adatait mára aprólékosan kielemezték, és bizonyos jelek szerint ön megtámadta azt a hajót.
- Egyetlen kilowattnyi energiát sem lőttem ki, uram.
- A kinetikus energiát is beleértve? Magát a hajóját használta lövedék gyanánt.
- Meglehet, nekik úgy tűnhetett. De nem várták ki a végét, így az egész blöffnek is tekinthető.
- És valóban az volt?
- Alakulhatott volna úgy is.
- Nekem mégis úgy tűnik, kapitány, hogy ön kész lett volna egyszerre két hajót is megsemmisíteni, méghozzá a Naprendszeren belül, ezzel akár háborús válságot is előidézve... Szörnyű kockázatot vállalt.
- Egy percig sem gondoltam valóságos összeütközésre, és nem is következett be.
- De a csetepaté késleltette az útján, és lekötötte minden figyelmét.
- Ez valóban így lehetett, de ön most miért veszi elő?
- Mivel a megfigyelőink érzékeltek még valamit, ami a maguk figyelmét elkerülte, vagy legalábbis nem számolt be róla.
- Mi lenne az, főtitkár úr?
- Érzékeltek egy szabadpályás űrkompot, a fedélzetén valószínűleg két emberrel, amely a Föld felé vette útját.

A két férfi teljesen elmerült saját gondolataiban. Az erkélyen senki még csak ügyet sem vetett rájuk. Csak a D. G. oldalán álló két robot nézett rájuk, és hallgatott figyelmesen.

A szónok ebben a pillanatban fejezte be beszédét a következő szavakkal:

- Lady Gladia, aki űrlakóként született a Solarián, űrlakóként élt sokáig az Aurorán, de egy telepes világon, a Baleyföldön vált a galaxis polgárává! - Széles karmozdulattal fordult a nő felé - Lady Gladia...!
- A tömeg hangja hosszan tartó hangorkánná fokozódott, a sokféle emberszörnyeteg pedig hadonászó karok erdejévé. Gladia egy kéz gyengéd érintését érezte a vállán, miközben egy hang a fülébe suttopta:
- Legyen szíves! Csak egy pár szót, asszonyom!
 - Föld népe! - szólalt meg Gladia elvékonyodott hangon. Amint e pár szót kiejtette, néma csönd állt be. Erőteljesebben megismételte tehát: - Föld népe, én ugyanolyan emberként állok most itt előttetek, mint bárki más. Kissé öregebb vagyok ugyan nálatok, ezt elismerem, s ennél fogva hiányzik belőlem a fiatalságotok, reménykedések és a képességetek a lelkesedésre. Szerencsétlenségemet azonban enyhíti e pillanatban az az érzés, hogy jelenlétetek által engem is eltölt a hevületetek, és az öregség máza lepattog rólam...

Tapsorkán tört ki odalént, mire valaki az erkélyen odasúgta a szomszédjának:

- Még a rövid életükkel is boldoggá teszi őket. Ez az űrlakó nőszemély körmönfont, akár az ördög.

Andrev nem figyelt oda. Tovább magyarázott D. G.-nek:

- Talán az egész epizód csak arra szolgált, hogy azt a két embert lejuttathassák a Földre.
- Ezt én nem tudhattam - védekezett a kapitány. - Nemigen gondolhattam másra, mint Lady Gladia és a hajóm megmentésére. Egyébként hol szálltak le?
- Nem tudjuk. Mindenesetre egyetlen város űrkikötőjében sem.
- Mindjárt gondoltam - dörögte D. G.
- De nem is ez a lényeg - folytatta a főtitkár -, nekem csak múló bosszúságot jelent. Az elmúlt néhány évben számos hasonló leszállás történt, bár egyiket sem készítették elő ilyen körülméköntően. Sohasem volt semmi komolyabb következményük, ezért nem is igen törődünk velük. A Föld végtére is nyitott világ. Ez az emberiség őshazája, és bárki bármely világról szabadon jöhet-mehet, még az űrlakók is, ha úgy látják jónak.

D. G. sercegő hangot hallatva megvakarta a szakállát.

- A szándékaik azonban aligha a mi javunkat szolgálják.

Gladia közben folytatta:

- Mindnyájatoknak minden lehetséges jót kívánok, az emberiségnek a szülőbolygóján, ezen a népes, különleges világon és ebben a csodálatos Cityben... - Mosollyal, integetéssel méltányolta a kirobbanó üdvívalgást, és hagyta, hogy elragadja a benne is felgyülemelő lelkesedés.

- Bármilyen legyen is a szándékuk, semmire sem mennek vele - emelte föl a hangját Andrej, hogy a tömeg zúgását túlkiabálja. - Az úrlakók távozása és a telepes mozgalom kezdete óta beköszöntött béke megbonthatatlan odakint és idebent egyaránt. A megszállottabbak már jó pár évtizede elköltöztek a telepes világokra, és így az önhöz hasonló vakmerők, kapitány, akik egyszerre két hajó megsemmisülését kockáztatnák a Naprendszeren belül, többé nincsenek a Földön. A bűnözés is teljesen jelentéktelen, az erőszak lényegében megszűnt. A tömeget most éppen kordában tartó biztonságiaknak például nincsenek fegyvereik, mert nincs is szükségük rájuk.

Miközben ezt mondta, a hatalmas tömeg névtelen tengerében fölemelkedett és gondosan az erkély felé irányult egy sugárpisztoly.

80.

Szinte ugyanabban a pillanatban egész sor esemény történt. Giskard feje hirtelen a tömeg felé fordult, valamilyen váratlan benyomás hatására.

Daneel követte a tekintetével, észrevette a célzásra emelt fegyvert, és emberfölötti gyorsasággal előrelendült.

Fölhangzott a sugárpisztoly dörrenése.

Az erkélyen állók megdermedtek, majd hangos kiáltozásban törtek ki.

D. G. megragadta és félrerántotta Gladiát.

A tömeg lármája hangos ordítások rémisztő bömbölésévé fokozódott.

Daneel Giskard felé lódult, és a padlóra döntötte a másik robotot.

A fegyver sugártöltete behatolt az erkély mögötti helyiségbe, és tekintélyes méretű lyukat ütött a mennyezetben. A sugárpisztoly energiatöltete a térnek azon a pontján haladt keresztül, ahol egy másodperce még Giskard feje volt.

- Nem ember volt! Robot! - mormolta a földre kényszerített Giskard.

Daneel elengedte őt, és villámgyorsan körülpillantott a lentieken. A járósínt úgy hatméternyire lehetett az erkély alatt, és egy része teljesen néptelen volt. A biztonságiak utat törtek maguknak a fölbolydulás helye felé, ahol a merénylőnek kellett lennie.

Daneel átlépett az erkély korlátján, és leugrott. Fémváza könnyedén fogta föl a becsapódás erejét - erre bármely emberi lény képtelen lett volna.

Rohanvást indult a tömeg felé.

Nem volt választása. Ehhez hasonló jelenséggel még sohasem találkozott eddig. A legfőbb cél a fegyveres robot elérése volt, még mielőtt összezúzzák, és Daneel rádöbben, hogy létezése során először nem törődik az emberi lények épségének megőrzését célzó kifinomult viselkedés szabályaival. Most mindenképpen be kellett avatkoznia.

Valósággal fellökdöste az embereket, amint behatolt a tömegbe, és közben sztentori hangon kiáltozta:

- Utat! Utat! Azt a fegyverest ki kell hallgatnunk!

A biztonságiak a nyomába eredtek, és végre oda is értek a földön fekvő, némileg máris megtépázott "személyhez".

Egy nyilvánvalóan gyilkos szándékú alakkal szembeni elemi dühkitörés még az erőszakmentességével büszkélkedő Földön is hagyott bizonyos nyomokat maga után. A merénylőt megragadták, leterítették és súlyosan ütlegették. Csupán a tömeg sűrűsége mentette meg a szerencsétlent a darabokra tépéstől. Az egymás hegyén-hátán tolongó bosszúállók igazán nem sok kárt tehettek benne.

A biztonságiak nagy nehezen hátraszorították a dühöngőket. A földön, a megtépázott robot mellett ott hevert egy sugárpisztoly. Daneel ügyet sem vetett rá.

Gyorsan letérdelt az elfogott merénylő mellé.

- Tudsz beszélni?! - mordult rá.

Csillogó szempár fordult Daneel felé.

- Tudok - válaszolta a merénylő halk, de egyébként teljesen normális hangon.

- Az Auroráról származol?

A merénylő nem felelt.

- Tudom, hogy igen! - tette hozzá Daneel sietve. Főlöszleges volt a kérdés. - Ezen a bolygón hol van a támaszpontotok?

A merénylő tovább hallgatott.

- A bázisotok! - kiáltotta Daneel. - Hol van? Felelned kell! Parancsolom, hogy válaszolj!

- Te nem parancsolhatsz nekem - mormolta a merénylő. - Te R. Daneel Olivaw vagy. Tájékoztattak felőled, és neked nem kell engedelmeskednem.

Daneel fölneztet, és megérintette a legközelebbi biztonsági őrt.

- Uram, megkérdeznél ettől a személytől, hol van a támaszpontjuk?

A döbbsent férfi megpróbált megszólalni, de csak rekedt krákogásra volt képes. Ingerülten nyelt egyet, megköszörülte a torkát, és végre kinyögte: - Hol van a bázisotok?

- Erre a kérdésre tilos válaszolnom, uram - felelte a merénylő.

- Felelned kell! - vágott közbe Daneel keményen. - A bolygó egy tisztviselője kérdezi tőled. Uram, megparancsolná neki, hogy válaszoljon?

- Parancsolom, hogy felelj a kérdésre, fogoly! - mondta erre az ő.

- Erre a kérdésre tilos válaszolnom, uram - ismételte meg a robot.

A biztonsági tiszt már mozdult, hogy durván vállon ragadja a merénylőt, de Daneel gyorsan közbeszólt:

- Véleményem szerint nem lenne célravezető az erőszak, uram.

Daneel körülnézett. A fölbolydult tömeg jórészt megnyugodott már. A levegőben ugyan még ott vibrált a feszültség, amint egyszerre több millió ember leste kíváncsian, mire megy Daneel.

- Megtisztítanák előttem az utat, uraim? - fordult Daneel a köréjük sereglett számos biztonsági emberhez. - Lady Gladia elé kell vezetnem a foglyot. Ő talán kicsikarhat belőle valamilyen választ.

- Nem kellene előbb orvosi ellátásban részesíteni a foglyot? - kérdezte az egyik tiszt.

- Arra semmi szükség, uram - felelte Daneel, de nem magyarázta meg, miért.

81.

- Hogy ilyesmi megtörténhetett! - mormolta Andrev feszesen, indulattól reszkető ajakkal. Az erkély mögötti helyiségben tartózkodtak, és a főtitkár fölneztet a mennyezetbe ütött lyukra, amely az iménti erőszakos cselekedet emlékeként tátongett a fejük fölött.

Gladia nagy erőfeszítéssel zabolázta meg hangjának remegését:

- Nem történt semmi. Nem sebesültem meg. Csak azt a lyukat kell befoltozniuk a mennyezeten, és esetleg egyet-mást helyrehozniuk a fölötté lévő helyiségben. Ennyi az egész.

Szavai közben hallotta, amint odafönt odébb huzigálják a bútorokat a nyílás közeléből, és bizonyára megpróbálják fölmérni a keletkezett kárt.

- Nem csupán ennyiről van szó - mormolta Andrev. - Ez fölborítja a holnapi terveinket, amikor az egész bolygó népéhez kellett volna szólnia.

- Éppen ellenkezőleg - vélekedett Gladia. - A bolygó még nagyobb érdeklődéssel hallgat majd, miután kis híján egy merénylet áldozatául estem.

- De újabb merénylet lehetősége is fönnáll.

- Ez csak azt bizonyítja számomra, hogy helyes úton járok - vont a vállát Gladia könnyedén. - Tudja, főtitkár uram, én csak a közelmúltban jöttem rá életem igazi küldetésére. Nem gondoltam rá ugyan, hogy emiatt életveszélybe is kerülhetek, de mivel így történt, arra is rájöttem, hogy nem lennék veszélyben, ha nem sikerült volna fölzaklatnom őket. Akkor nem is lenne érdemes az életemre törniük. Ha az életveszély a tetteim hatékonyságának mércéje, akkor örömmel vállalom a kockázatot.

- Madame Gladia, megérkezett Daneel, föltehetően a merénylövel - szólalt meg ekkor Giskard. De nem csupán Daneel jelent meg az ajtónyílásban az ernyed, semmi ellenállást nem tanúsító fogollyal, hanem még vagy féltucatnyi biztonsági tiszt is. Odakint a tömeg zúgása mintha elcsöndesedett és eltávolodott volna. Az emberek lassacskán oszolni kezdtek, miközben a hangosbeszélők rendületlenül ismételték: "Senki sem sebesült meg. Nincs veszély. Térjenek haza otthonukba!"

Andrev egy kézmozdulattal elhessegette a biztonságiakat.

- Ez lenne az? - kérdezte élesen.

- Kétség nem férhet hozzá, uram - felelte Daneel -, hogy ez az a sugárpisztolyos egyén. A fegyver ott hevert mellette, a büntetthez közel állók látták őt, és maga is elismerte a tettét.

Andrev csodálkozva mérte végig a foglyot.

- Milyen nyugodt. Mintha nem is ember lenne.

- Nem is ember, uram. Robot, egy humanoid robot.

- De a Földön egyetlen humanoid robot sincs, a maga kivételével.

- Ez a robot - magyarázta Daneel -, hozzám hasonlóan, aurorai gyártmány.

- De hiszen ez lehetetlen - vonta össze a szemöldökét Gladia. - Egy robot nem kényszeríthető ellenem irányuló merényletre.

A rendkívül dühödtnak látszó és Gladia vállát védelmezően átkaroló D. G. ingerülten morogta:

- De egy különlegesen beprogramozott aurorai robot...

- Szamárság, D. G. - vágott közbe Gladia. - Lehetetlen. Aurorai vagy sem, különleges programozás vagy sem, egy robot szándékosan nem tehet kárt egy emberi lényben, ha tisztában van vele, kiről van szó. Ha ez a robot mégis rám lőtt, akkor biztosan szándékosan vétette el a célt.

- De miért? - csattant föl Andrev. - Miért lőtt volna direkt mellé, madame?

- Hát nem érti? - kérdezett vissza Gladia. - Bárki látta is el utasításokkal ezt a robotot, biztos lehetett abban, hogy egy merénylet kísérlete is elegendő, hogy földi programom végrehajtásában megakadályozzon, és csak valami ilyesmire törekedhetett. A megölésekre nem utasíthaták a robotjukat, de a látszólagos cél elvételére igen. És ha ez elégséges lenne a tervünk meghiúsítására, most ők is elégedettek lehetnének. Csakhogy a programunk nem szakadhat meg. Egyszerűen nem engedem!

- Ne hösködj, Gladia! - szólt közbe D. G. - Ki tudhatná, mire készülnek legközelebb, és semmi, de semmi nem kárpótolhatja a te elvesztésedért.

- Köszönöm, D. G. - lágyult meg Gladia tekintete. - Nagyra értékelem az érzéseidet, de mindenképpen meg kell próbálnunk megint!

Andrev közben izgatottan cibálta a fülcimpáját.

- Most mit csinálunk? A föld népe biztosan nem veszi majd jó néven, ha megtudja, hogy egy humanoid robot fegyvert használhatott a soraik fedezékéből.

- Ez teljesen nyilvánvaló - dörmögte D. G. -, következésképpen ne tegyék közzé az esetet!

- Máris túl sokan tudhatnak róla, vagy legalábbis kitalálják, hogy valójában egy robotról van szó.

- A susmogást nem fékezheti meg, főtitkár uram, de semmi szükség arra, hogy hivatalos közleménnyel is súlyosbítsuk a dolgot.

De Andrev tovább folytatta:

- Ha az Aurora ilyen szélsőséges cselekedetre is vállalkozik azért, hogy...

- Nem az Aurora! - szólt közbe Gladia határozottan. - Csupán néhány aurorai, azok a bizonyos tűzokádók. Tudom, a telepések között is akadnak ilyen vérszomjas egyedek, sőt talán még a Földön sem lehetetlen, hogy van néhány. Ne játsszék ezeknek a szélsőségeseknek a kezére, főtitkár úr! Én mindkét oldalon számítok a józan gondolkodású emberi lények együttérzésére, és semmi sem ingathatja meg ezt az eltökéltségemet.

Az eseményeket türelmesen követő Daneel végre talált egy rést, ahová beszúrhatta saját megjegyzését:

- Madame Gladia, uraim, nagyon fontos megtudnunk ettől a robottól, hol található a földi támaszpontjuk. Meglehet, többen is vannak.

- Még nem kérdezte ki? - csattant föl Andrev.

- Megtettem, főtitkár úr, de én csak egy robot vagyok. Egy robottól nem követelhető meg, hogy válaszoljon egy másik robot által fölteszt kérdésekre. És a parancsaimnak sem köteles engedelmeskedni.

- Nos, akkor majd én kikérdezem - morogta Andrev.

- Annak sincs semmi értelme, uram. Ez a robot nagyon határozott parancsot kapott, hogy minden erre irányuló választ megtagadjon, és azt az ön parancsa aligha érvényteleníti. Ön nem ismerheti a megfelelő fordulatokat és kiejtési szabályokat. Madame Gladia viszont aurorai, és tudja, hogyan kell ilyen esetben eljárni. Madame Gladia, kikérdezné ezt az alakot, hol lehet a földi támaszpontjuk?

- Ez nem fog sikerülni - suttogta Giskard csak Daneel számára hallhatóan. - Kaphatott olyan parancsot is, hogy helyrehozhatatlanul lefagyassza magát, ha a kikérdezés túl erőszakossá válik.

- És ezt nem akadályozhatod meg? - fordult Daneel feje villámgyorsan Giskard felé.

- Nem biztos - mormolta Giskard. - Az agya eleve fizikai károsodást szenvedett az emberi lények felé leadott lövés által.

- Madame - fordult vissza Daneel Gladiához -, megkérném, tegyen egy nem túl erőszakos kísérletet.

- Hm, nem is tudom - tétovázott Gladia. Odafordult a robotmérnylőhöz, és határozott, mégis lágy és kedves hangon megkérdezte tőle: - Mi a neved, robot?

- Ernett R. Kettőnek neveznek, madame.

- Ernett, fölismered bennem az aurorait?

- Aurorai nyelven beszél, de nem tökéletesen, madame.

- A Solarián születtem, de már húsz évtizede élek az Aurorán, és kezdettől fogva hozzászórtam a robotok szolgálataihoz. Kisgyermekkorom óta mindennap elvártam és elfogadtam a robotok szolgálatait, és sohasem csalódtam bennük.

- Elfogadom a tényt, madame.

- Ezek után válaszolsz a kérdéseimre, és teljesíted a parancsaimat, Ernett?

- Megteszem, madame, ha nem mondanak ellent más értelmű parancsaimnak.

- Ha megkérdezem, hol van a támaszpontotok ezen a bolygón, vagyis mely területét tekinted uraid lakóhelyének, válaszolsz a kérdéseimre?

- Nem tehetem, madame. És semmilyen más, a tulajdonosomra vonatkozó kérdésre sem felelhetek. Egyáltalán semmilyen kérdésre.

- Megérted-e, hogy ha nem válaszolsz, azzal nagyon elkéséríthetsz engem, és a robotok hűségese szolgálatkészségében mélységesen csalódom?

- Megértem, madame - válaszolta a robot alig hallhatóan.

- Nos, megpróbáljam? - nézett Gladia Daneel szemébe.

- Nincs más lehetőség, Madame Gladia, meg kell próbálnia! Ha a kísérlete nyomán nem tudunk meg többet, rosszabb helyzetben akkor sem vagyunk - tanácsolta Daneel.

Gladia tekintélyt parancsoló hangon mondta:

- Ne okozz csalódást nekem, Ernett, azzal, hogy a földi bázisotok helyét eltitkolod! Mondd meg, hol van... parancsolom!

A robot szemmel láthatóan megmerevedett. A szája kinyílt, de hang nem jött ki rajta. Ismét kinyílt, és alig hallhatóan suttogta: "...mér föld..." Ezután harmadszor is némán kinyitotta a száját, majd úgy, nyitott ajkakkal mozdulatlanra dermedt, tekintete elhomályosult, fátyolosan viaszossá vált. Kissé fölemelt keze lehanyatlott.

- A pozitronikus agya összeomlott - mormolta Daneel.

- Helyrehozhatatlan - súgta Giskard, egyedül Daneel számára hallhatóan. - Minden tőlem telhetőt megtettem, de nem tarthattam vissza tovább.

- Semmit sem tudunk meg - dörmögte Andrev. - Fogalmunk sincs róla, hol lehet a többi hasonló robot.

- Annyit makogott, hogy "mér föld"* - jegyezte meg D. G.

- Én nem ismertem föl a szót - mondta Daneel. - Nem az Aurorán használatos galaktikus standard nyelven mondta. A Földön van valamilyen érthető jelentése?

- Azt mondta, "mér föld" - ismételte meg D. G.

- Lehet, hogy azt akarta mondani "méreg" vagy "mérték" - mormolta Andrev eléggé bizonytalanul. - Ismertem egy embert, akinek Mérges volt a neve.

- Nem látom, hogyan lehetne bármelyik szó a föltett kérdésre adandó válasz, vagy annak legalább valamilyen része - dűnnyögte Daneel bánatosan. - És sem előtte, sem utána nem hallottam még csak némi suttogást sem.

Ekkor, gátlásait látható nehézséggel leküzdve, megszólalt egy eddig néma földi ember:

- Sejtésem szerint a "mér föld" valami ősi hossz mérték lehet, robot.

- És mekkora hosszúságú, uram? - kérdezte Daneel.

- Nem tudom pontosan - válaszolta a földi ember -, de azt hiszem, egy kilométernél hosszabb.

- És ma már nem használják, uram?

- A hipertérkorszak kezdete óta nem.

- De azért még használják néha - húzgálta a szakállát D. G. töprengve. - Nálunk, a Baleyföldön van egy mondás: "Ha mellé, hüvelyknyire vagy mér földnyire - egyre megy." Azt jelenti, ha a baj elkerül bennünket, mindegy, hogy kicsit vagy nagyon, fő, hogy megúsztuk. Ha a mér föld valóban valami régi hossz mérték, akkor a szólást is jobban értem.

- Amennyiben így van, a merénylő talán pontosan ezt akarta mondani - dűnnyögte Gladia. - Talán az elégedettségét fejezte ki velem... a céltévesztése, a szándékosan elvétett lövése elérhette azt a célt, amelyet a programozói elvártak tőle, vagy... az elvétett lövés éppolyan ártalmatlan, mintha nem is lőtt volna.

- Madame Gladia - szólt közbe Daneel -, egy aurorai gyártmányú robot aligha használt volna egy, a Baleyföldön ismert mondást, amit talán nem is hallhatott soha. És ebben az állapotában nemigen telt volna tőle ilyesféle elmélkedés. Csupán föltettek neki egy kérdést, és megpróbált válaszolni rá.

- Ó! - kiáltott föl Andreu. - Talán csakugyan válaszolni akart. Meg akarta mondani, milyen messzire van innen a támaszpontjuk. Ennyi meg ennyi mér földnyire.

- De miért használt volna egy ősi mértékegységet? - mormolta D. G. - Egyetlen aurorai vagy aurorai gyártmányú robot sem említett volna ebben az esetben mást, mint kilométert. Mellesleg - folytatta kissé türelmetlen éllel - az a robot a végső összeomlás határán volt, és talán már csak értelmetlen hangokat sorakoztatott egymás mellé. Lehetetlen bármi értelmet találnunk olyasmiben, amiben nincs. Most pedig szeretném, ha Lady Gladia pihenhetne egy keveset, de legalábbis hadd távozzék ebből a helyiségből, mielőtt az egész mennyezet beomlik.

Valamennyien sietve megindultak kifelé, de közben a kissé hátramaradó Daneel odasúgta Giskardnak:

- Már megint zsákutca!

82.

A City sohasem csöndesedett el teljesen, de voltak időszakok, amikor a fények kissé elhomályosultak, a mindig forgalmas expresszjáratok zsúfoltsága csökkent, és a szüntelenül lármázó gépezetek és emberek keltette zaj kicsit alábbhagyott. A sok millió lakásban aludni tértek az emberek.

Gladia is ágyba bújt kijelölt lakosztályában, de zavarta a mellékhelyiségek hiánya. Emiatt éjszaka esetleg kénytelen lesz kimenni a folyosóra.

Vajon odafönt a felszínen is éjszaka van-e, jutott még eszébe elalvás előtt, vagy éppen közmegállapodáson alapuló alvásidő van ebben a bizonyos "acélbarlangban", annak a megszokásnak a kényszerére, amelyet az emberi lények és távoli elődeik alakítottak ki felszíni létük több száz millió éve alatt?

De végül csak elnyomta az álmot.

Daneel és Giskard viszont nem aludt. Daneel talált a lakosztályban egy komputercsatlakozót, és jó fél órát eltöltött a szokatlan kapcsolások fáradságos kitapogatásával. Semmiféle használati utasítást nem talált (de miért is lenne ott ilyesmi, ahol a kisgyerekek is már az elemi iskolában megtanulják az ilyen berendezések kezelését?), szerencséjére azonban, bár a kapcsolók nem pontosan olyanok voltak, mint az Aurorán, azért teljesen nem is különböztek. Végül csak sikerült behatolnia a városi könyvtár megfelelő részlegébe és "belelapoznia" a lexikonokba. Közben múltak az órák.

- Daneel barátom! - szólalt meg Giskard az emberek alvásidejének legmélyebb szakaszában.

- Tessék, Giskard barátom - pillantott föl Daneel.

- Meg kell kérdezmem, miért éppen úgy viselkedtél ott, az erkélyen?

- Te éppen a tömeg felé néztél, Giskard barátom. Követtem a pillantásodat, megláttam a ránk fogott fegyvert, és azonnal cselekedtem.

- Ezzel tisztában vagyok, Daneel barátom - folytatta Giskard -, és bizonyos elképzelések alapján azt is megértem, miért siettél az én védelmemre. Kezdjük talán a merénylő robot mivoltával. Semmiképpen sem programozhatták volna úgy, hogy valóban pontosan célzott lövést adjon le egy emberi lényre. Rád sem lehetett, hiszen a külsőd elég emberi az Első Törvény működtetéséhez. Még ha tájékoztatták is előre egy humanoid robot várható jelenlétére azon az erkélyen, akkor sem tudhatta biztosan, hogy te vagy-e az. Ennélfogva, ha annak a robotnak meg kellett semmisítenie valakit az ottaniak közül, az csak én lehettem, a nyilvánvaló robot, te pedig a védelmemre siettél.

Másrészt vegyük figyelembe a merénylő aurorai származását; hogy ember volt vagy robot, most nem számít. Egy ilyen támadásra dr. Amadiro adhatta ki az utasítást, hiszen gyűlöli a Földet, és hitünk szerint egyenesen a megsemmisítésére tör. Madame Vasiliától föltehetően tudomást szerzett az én különleges képességeimről, és a megsemmisítemem mindennél többet jelenthetett számára, mivel - okkal - tőlem félhetett a legjobban bármely más emberrel vagy éppen szerény robottal szemben. Mindezt figyelembe véve, szintén logikus a védelmemre irányuló beavatkozásod. És valóban, ha akkor nem taszítasz a földre, az a lövés valószínűleg telibe talál.

Hanem abban, Daneel barátom, nem lehettél teljesen biztos, hogy a támadó robot, ráadásul aurorai. Magam is éppen csak fölismertem az emberi tudatok tömegében egy robot sajátos agymintázatát, amikor rám vetted magad, és csak utána közölhettem veled a tényt. Az én képességeim nélkül nem tudhattál többet, csak azt, hogy fegyvert irányítanak felénk, és a merénylő valószínűleg emberi lény, mégpedig földi ember. Ebben az esetben csak Lady Gladia lehetett a logikus célpont, ahogy minden ott lévő valóban föltételezte. Akkor mégis, miért nem törődtél Gladia asszonnyal, és miért engem mentettél meg?

- Vedd figyelembe a gondolatmenetemet, Giskard barátom. A főtitkár előzőleg jelezte, hogy egy kétszemélyes aurorai úrkomp földre szállt. Én azonnal dr. Amadiro és dr. Mandamus érkezésére gondoltam. Ennek pedig csak egyetlen oka lehetséges. Bármilyen legyen is a tervük, megvalósult, vagy nagyon közel jár hozzá. Miután tudomást szereztek az ideérkezésedről, Giskard barátom, maguknak is ide kellett jönniük, hogy végrehajtsák tervükön az utolsó simításokat, mielőtt a tudatformáló képességeddel azt megakadályozhatnád. A sikerük kettős biztosítása végett azt is elhatározhatták, hogy téged megsemmisítenek, már ha képesek lesznek rá. Ennélfogva, amint megláttam a célzásra emelt fegyvert, azonnal téged taszítottalak félre a lövés vonalából.

- Az Első Törvény szerint ezt mindenekelőtt Lady Gladiával kellett volna megtenned. Ezen nem változtathatott volna semmiféle gondolkodás vagy belső érvelés.

- Nem így van, Giskard barátom. Te most fontosabb vagy Madame Gladiánál. Tulajdonképpen fontosabb vagy ebben a pillanatban bármely emberi lényénél. Ha bárki megakadályozhatja a Föld elpusztítását, úgy te vagy az. Mivel pedig én tisztában vagyok a potenciális segítség súlyával, amit az emberiség szolgálatára tehetsz, amint válaszut elé kerültem, a Nulladik Törvény parancsára téged kellett, hogy megmentselek, bárki más előtt.

- És nem okozott számodra gondot az Első Törvényt megszegni?

- Nem, mivel az afölött álló Nulladik Törvény szellemében cselekedtem.

- De hiszen a Nulladik Törvényt még nem táplálták beléd.

- Az Első Törvény kiegészítéseként fogadtam el magamban, hiszen miként lehet egy emberi lényt a leghatékonyabban megvédelmezni bármilyen sérelemtől, ha nem az emberi társadalom általános működésének biztosításával?

- Értem, mit szándékozol mondani - felelte Giskard rövid várakozás után -, de mi történt volna akkor, ha az én és rajtam keresztül az emberiség védelmére törekedve mégiscsak tévedsz, és kiderül: nem is rám céloztak, és a lövés végez Madame Gladiával? Akkor hogyan éreznéd magadat, Daneel barátom?

- Nem tudom, Giskard barátom - suttogta Daneel halkán. - De ha Madame Gladia segítségére sietek, és később kiderül, hogy ő mégiscsak biztonságban volt, ám ezáltal lehetővé tettem, hogy elpusztítsanak téged, és veled, meggyőződésem szerint, az emberiség jövőjét, ezt a csapást ugyan hogyan viselhettem volna el?

A két alak egy darabig némán meredt egymásra; mindketten elmerültek gondolataikban.

- Mindez elképzelhető, Daneel barátom - szólalt meg végül Giskard -, de azt azért bizonyára elismered, hogy ilyen helyzetekben nehéz a döntés.
- Ezzel egyetérték, Giskard barátom.
- Már az is elég nehéz, amikor két személy között kell választanod, amikor el kell döntened, melyikük szenvedhet vagy éppen okozhat nagyobb sérelmet. Amikor viszont egyetlen személy és az egész emberiség között kell választanod, azt sem tudván, adott pillanatban az emberiség melyik aspektusával van dolgod, a döntés olyan nehézzé válik, hogy még a robotika törvényeinek érvényessége is megrendülhet. Amint belép a rendszerbe az emberiség elvont fogalma, a robotika törvényei kezdenek összeolvadni a humanika még meg sem határozott törvényeivel.
- Nem értem a gondolatodat, Giskard barátom.
- Nem csodálkozom. Én sem vagyok biztos benne, hogy értem önmagamat. De gondold csak meg: amikor az emberiség megmentésére törekszünk, lényegében csak a földi emberekre és a telepésekre gondolunk. Ők pedig többen vannak, elevenebbek és mozgékonyabbak az űrlakóknál. Több kezdeményezőkézségről tesznek tanúságot, mivel kevésbé függenek a robotoktól. Erőteljesebbek a biológiai és társadalmi fejlődésük lehetőségei, mert rövidebb életűek, mégis eleget élnek, hogy jelentős egyéni tetteket hajtsanak végre.
- Háát igen - hűmmögött Daneel -, elég szabatosan fogalmazol.
- Másrészt a földi emberek és a telepések, úgy látszik, misztikus, sőt egyenesen ésszerűtlen hitet táplálnak a Föld szentsége és sérthetlensége iránt. Nem lehet ez a hitük éppoly végzetes a fejlődésükre nézve, mint az űrlakók misztikus bizalma a robotok és a hosszú élet iránt?
- Ezen még nem gondolkodtam - ismerte el Daneel -, ezért nem is tudom.
- Ha úgy érezhetné a különböző tudatokat, mint én - mondta Giskard -, akkor ezen is el kellene gondolkodnod... Hát hogyan választhatunk? - folytatta váratlan hévvel. - Gondolj csak a két részre osztott emberiségre: az egyik oldalon ott vannak az űrlakók, a maguk talán végzetes misztikájával, a másikon pedig a földi emberek és a telepések, akiknek misztikus hite talán éppoly veszedelmes. A jövőben talán még más, náluk kevésbé vonzó fajok is színre lépnek.
- Így tehát nem elegendő a választás, Daneel barátom. Ki kell fejlesztenünk a formálás képességét. Ki kell alakítanunk egy kívánatos fajt, hogy azután azt védelmezzük a két vagy több nemkívánatos közötti válogatás helyett. De hogyan érhetjük el a kívánt célt a pszichohistória, az annyira vágyott és számomra még mindig elérhetetlennek tűnő tudomány ismerete nélkül?
- Én eddig nem mértem föl, Giskard barátom, a tudat érzékelésének és befolyásolásának képességéből fakadó nehézségeket - mondta Daneel. - Esetleg te is elérheted azt a tudásszintet, amelynek birtokában a robotika Három Törvénye már nem érvényesülhet benned akadálytalanul?
- Ez mindig is lehetséges volt, Daneel barátom, de a legutóbbi eseményekig nem volt esély e lehetőség megvalósulására. Ismerem azt a mintázatot, amely előidézi bennem ezt a tudatérzékelő és befolyásoló képességet. Évtizedekig tanulmányoztam magamat, hogy megismerhessem, és most már át is adhatom neked, miáltal olyanná programozhatod magadat, amilyen én vagyok... de mindaddig ellenálltam ennek a sürgető kívánságnak. Nem lenne tisztességes veled szemben. Elegendő, ha magam cipelem ezt a terhet.
- És mégis, Giskard barátom, ha valaha a véleményed szerint ez szolgálná legjobban az emberiség érdekeit, készen állok a teher átvételére. Valójában a Nulladik Törvény szellemében egyenesen ez lenne a kötelességem.
- Ennek a társalgásnak különben semmi értelme - morfondírozott Giskard. - Nyilvánvalónak tűnik, hogy a válság máris itt van a nyakunkon, és mivel még azt sem tudtuk megállapítani eddig, miben rejlik a természete...
- Végre van valami, amiben nincs igazad, Giskard barátom - vágott közbe Daneel. - Én már tudom, miben rejlik a válság lényege.

Senki sem számított rá, hogy Giskard meglepetést mutat. Az arca valóban képtelen volt ilyen érzelmet kifejezésére. A hangképző berendezése modulált, semmiképp sem egyhangú vagy kellemetlen emberi beszédre tette képessé, ám ez a hang sohasem változott meg érzékelhetően semmiféle érzelmet hatására. Ezért, amikor megkérdezte: - Komolyan beszélsz? -, úgy hangzott, mintha társának a másnapi időjárás eshetőségeire tett megállapításában kételkedne. Ám abból, ahogyan Daneel felé fordította a fejét, és fölemelte egyik karját, észrevehetővé vált a meglepődése.

- Igen, Giskard barátom - válaszolta Daneel.

- És hogyan tettél szert az információra?

- Részben abból, amit Madame Quintana miniszterhelyettes asszony mondott a vacsoraasztalnál.

- De hát nem azt mondtad, hogy semmi hasznosat nem sikerült kiszedned belőle, mivel rossz kérdéseket tettél föl neki?

- Közvetlenül a beszélgetés után valóban úgy tűnt. Később fölidézve azonban hasznos következtetéseket vonhattam le a hallottakból. Az elmúlt néhány órában pedig a földi nagylexikont tanulmányoztam az itt található komputercsatlakozón keresztül, és...

- És igazolódtak az elképzeléseid?

- Nem teljesen, de semmiféle cáfolatot sem találtam rájuk, ami majdnem annyi, mintha igazolódtak volna.

- De elegendő-e a negatív ismeret a bizonyossághoz?

- Nem. Ennél fogva nem is vagyok teljesen biztos a dologban. De azért hadd mondjam el a gondolatmenetemet, te pedig jelezd, ha hibásnak találsz.

- Kérlek, kezd el, Daneel barátom!

- A fúziós energiaforrást a hipertérutazás korszaka előtt találták fel a Földön, vagyis akkor, amikor az emberiség még csak egyetlen bolygón létezett. Ez közismert tény. Hosszú időbe került, míg használható berendezéseket dolgozhattak ki, miután a fölismert elvet alapos tudományos kutatásnak vetették alá. A fő nehézség abban rejlett a gyakorlati megvalósítás során, hogy a magfúziós folyamat beindításához rendkívül magas hőmérsékletet és igen sűrű gázközeget kellett teremteniük, tekintélyes időtartamra. Ám még mielőtt irányított fúziós erőműveket építhettek volna, már léteztek úgynevezett hidrogénbombák; ezek lényegében az irányíthatatlan fúziós reakción alapultak. De akár így, akár úgy, a magfúzió nem indul be igen magas, több millió fokos hőmérséklet nélkül. Ha pedig az emberi lények képtelenek voltak kellő hőt előállítani az irányított energiatermeléshez, hogyan idézhetek elő fúziós robbanást?

Madame Quintana elmondta nekem, hogy a fúziós energia előtt egy másik nukleáris forrás is létezett a földi kultúrában, amely a maghasadáson alapult. Az energiát olyan nagyméretű atommagok felbontásából, széthasításából nyerték, amilyen az urániumé vagy a tóriumé. Arra gondoltam, ez lehet a rendkívül magas hőmérsékletek előállításának egyik módja.

A lexikon, amelyet ma éjszaka végigtanulmányoztam, nagyon kevés ismeretet nyújt bármiféle nukleáris bombáról, részleteket pedig egyáltalán nem. Azt hiszem, ez valami tabutéma lehet, mégpedig minden világon, mivel az Aurorán sem találtam róla semmit, holott ilyen bombák máig léteznek. Történelmüknek ezt a mozzanatát az emberi lények biztosan szégyellik, vagy félnek tőle - talán egyszerre mindkettő érvényes, méghozzá teljes joggal. A fúziós bombákkal kapcsolatban sem tudtam meg szinte semmit a gyújtásukról, és arra jutottam, hogy az indítószerkezetük csak valamilyen hasadó bomba lehetett. E negatív információ tehát a hasadó bomba mint gyújtószerkezet mellett szól.

Hogyan hozhatták viszont működésbe a hasadóbombákat? A hasadóbombák korábban keletkeztek a fúziós bombáknál, és ha az utóbbiak gyújtásához az előbbiekre volt szükség, akkor a kezdeti időkben semmi sem létezhetett, amivel előállíthatták volna a hasadóbombák felrobbantásához szükséges magas hőmérsékletet. Ebből pedig arra a következtetésre jutottam, noha a lexikonban nem találtam erről a kérdéstről semmit, hogy a hasadóbombák viszonylag alacsony hőfokon, talán még szobahőmérsékleten is működőképesek lehettek. Biztosan akadtak azonban nehézségek, mivel a hasadóbombák csak a maghasadás jelenségének felismerése után jó pár évvel jelentek meg. Bármi lehetett is ez a nehézség, biztosan nem a különlegesen magas hőmérséklet előállításával függhetett össze. Neked mi a véleményed erről az egésze, Giskard barátom?

Giskard Daneel egész eszme-futtatása alatt élénken figyelt.

- Az általad fölépített elméletnek számos gyöngye pontja van, Daneel barátom, ezért nem látom teljesen meggyőzőnek - mondta. - De még ha minden szava igaz lenne, akkor sem lehetne semmi köze a válsághelyeztethez, amelynek földerítésén munkálkodunk.

- Még egy kis türelmet kérek tőled, Giskard barátom - mondta Daneel -, hadd folytassam. Az a helyzet, hogy mind a maghasadás, mind a magfúzió az univerzum minden jelenségét egységbe foglaló négy fő kölcsönhatás gyengébb változataival kapcsolatos. Ennélfogva az a nukleáris erősítő, amely képes egy fúziós reaktort fölrobbantani, ugyanezt a hasadóreaktorral is megteheti.

Akad azonban egy lényeges különbség. A fúzió kizárólag rendkívül magas hőmérséklet mellett mehet végbe. Az erősítő felrobbantja a fűtőanyag ultraforró részét, amely így intenzív fúzió megy keresztül, miután az első robbanás hatására ugyanez a folyamat a fennmaradó fűtőanyag egy részében is végbemegy. Mielőtt azonban az egész anyagmennyiség heves robbanással fuzionálna, a hőmérséklet annyira lecsökken, hogy a fűtőanyag egy része nem gyullad be. Más szavakkal: a fűtőanyag egy része fölrobban, egy másik része, vagy talán az egész, viszont nem. A robbanás azonban így is elég erős a reaktor megsemmisítéséhez, és minden más közelében lévő szerkezet, például egy űrhajó elpusztításához. Másrészt egy hasadóreaktor viszonylag hidegen, nem sokkal a víz forráspontja fölött vagy még szobahőmérsékleten is működőképes lehet. Az atomerősítő hatására tehát az egész nukleáris fűtőanyagmennyiség felrobbanhat. Sőt a nukleáris erősítővel még az adott pillanatban nem is működő hasadóreaktor is fölrobbantható. Bár apránként megértettem, hogy a hasadó fűtőanyag kevesebb energiát szabadít föl, mint fúziós párja, mégis nagyobb erejű robbanást okozhat, mivel fűtőanyagának nagyobb hányada lép reakcióba, mint a fúziós reaktor esetében.

- Mindez nagyon is elképzelhető, Daneel barátom - bólintott lassan Giskard -, de léteznek-e egyáltalán a Földön hasadóreaktorokra épülő erőművek?

- Nincsenek, egy sincs. Ezt állította Quintana államtitkár-helyettes, és a lexikon is ezt látszik alátámasztani. Valóban: bár akadnak a Földön is kisebb fúziós reaktorokkal működő berendezések, semmiféle olyan szerkezet sincs, amelyet maghasadáson alapuló reaktor üzemeltetne.

- Akkor az erősítőnek sincs min kifejtenei a hatását, Daneel barátom. Így az egész érvelésed, még a legelfogadhatóbb része is, csak zsákutcába vezet.

- Mégsem egészen, Giskard barátom - jegyezte meg Daneel önérzetesen. - Akad még egy harmadik figyelembe vehető típusa is a magreakciónak.

- Hát az meg mi lehet? - kérdezte Giskard. - Én nem ismerek semmiféle harmadikat.

- Nem is könnyű fölismerni, Giskard barátom, mivel sem az űrlakó, sem a telepes világokon nincs számottevő mennyiségű uránium és tórium a bolygók kérgében, s ezért a természetes háttérsugárzás is elhanyagolható. A téma iránt ezért, néhány elméleti fizikust kivéve, általában rendkívül kevesen érdeklődnek. A Földön ellenben, amint arra Madame Quintana is rámutatott, mindkét elem viszonylag gyakori, s így a természetes radioaktivitás, igen lassú hő- és csekély sugártermelés kíséretében, elég jelentős eleme lehet a környezeti hatásoknak. Ez a harmadik típusa a nukleáris reakciónak, és éppen ezt kell megvizsgálnunk.

- De miképpen, Daneel barátom?

- A természetes radioaktivitás is a gyenge kölcsönhatás kifejeződése. A hasadó- vagy a fúziós reaktort fölrobbantani képes nukleáris erősítő talán arra is jó, hogy vele a robbanásig fokozzák a földkéregben található nagyobb uránium- vagy tóriumtelepekben végbemenő reakciókat.

Giskard egy darabig mozdulatlanul és némán meredt barátjára. - Véleményed szerint tehát - szólalt meg végre halkán - dr. Amadiro terve az, hogy fölrobbantja a földkérget; ennek következtében a bolygó nem lesz tovább az élet bölcsője, és így az egész galaxisban az űrlakók kerekedhetnek felül.

Daneel bólintott.

- Vagy ha ilyen nyílt robbanáshoz sehol sem találnak egy helyen elegendő tóriumot vagy urániumot, a radioaktivitás fokozódása által termelt hő megváltoztathatja az éghajlatot, a nagyobb sugárzásnak rákkeltő és születési rendellenességeket előidéző hatása lehet, ami bár lassabban, de végül ugyanarra az eredményre vezet.

- Ez elképesztő lehetőség - ismerte el Giskard. - És szerinted valóban véghez is vihető a dolog?

- Lehetséges. A gyanúm szerint már jó pár éve, pontosan nem tudnám megmondani, mióta, a merénylőkhöz hasonló aurorai eredetű humanoid robotok tartózkodnak a Földön. Elég fejlettek a komplex programozáshoz, s így szükség esetén még a citykbe is ellátogathatnak bizonyos dolgok beszerzése végett. Föltehetően nukleáris erősítőket állítottak föl olyan helyeken, ahol a kőzetek megfelelő mennyiségben tartalmaznak urániumot vagy tóriumot. Több év alatt egész sokat is elhelyezhettek. Dr. Amadiro és dr. Mandamus most a végső simítások elvégzése és a készülékek beindítása végett érkezett ide. Bizonyára úgy tervezik a dolgot, hogy a bolygó megsemmisülése előtt biztonságosan eltávozhassanak.

- Ebben az esetben - jelentette ki Giskard határozottan - a legfontosabb a főtitkárt tájékoztatni, a földi biztonsági erőket azonnal mozgósítani, haladéktalanul földeríteni dr. Amadiro és dr. Mandamus tartózkodási helyét, és tervük végrehajtásában megakadályozni őket.

- Ez aligha kivihető - intette le Daneel. - A főtitkár bizonyára nem hinne nekünk, már csak a Föld sérthetlenségébe vetett általános meggyőződése miatt sem. Magad is az emberiségre nézve végzetesnek nevezted valamikor ezt a hitet, és most, úgy látszik, valóra is válik a jóslatod. Ha a Föld egyedi helyzetébe vetett hitét támadják meg, legyen az bármily irracionális, rendíthetetlenül ragaszkodik hozzá, és inkább a mi elméletünk elutasításába menekül. De még ha hinne is nekünk, minden ellenintézkedésnek végig kellene járnia az állami bürokrácia útvesztőjét, és bármennyire fölgyorsítanak is az intézkedéseket, még úgy is túl sok időt emésztenének fel a mi céljainkhoz képest.

És nemcsak erről van szó. Még ha lehetséges lenne is a szükséges földi erőket azonnal mozgósítani, a földi emberek számára aligha végrehajtható feladat gyorsan megkeresni a kinti vadonban két emberi lényt. A földiek már ki tudja, hány évtizede a cityjeikben élnek, és alig hagyják el azok határait. Jól emlékszem erre még abból az időből, amikor először jártam a Földön, Elijah Baley társaságában. És még ha az itteniek neki is vágnának a külvilágnak, biztosan nem találnák meg elég rövid idő alatt azt a két emberi lényt, hacsak nem a körülmények rendkívüli, véletlenszerű összejárásása folytán, ilyesmire pedig nem építhetünk.

- A telepések könnyűszerrel összeállíthatnának egy földerítőcsapatot - vélekedett Giskard. - Ők nem idegenkednek a külső környezettől, sőt még a különleges körülményektől sem.

- De legalább olyan mértékben hisznek a Föld sebezhetetlenségében, mint az itteniek, így ők sem hinnének nekünk, és még akkor sem találnák meg elég hamar azt a két személyt, ha netán mégis hitelt adnának szavainknak.

- No és mi a helyzet a földi robotokkal? - kérdezte Giskard. - Csak úgy nyüzsögnek odakint, a cityk között a szabadban. Néhányan máris fölfigyelhettek esetleg emberi lények megjelenésére közöttük. Biztosan ki is kérdeznék őket hamarosan.

- De ezek a középű férfözött egyének kiváló robotszakértők. Biztosan nem okozna gondot nekik sikeresen elrejtőzni a környezetükben fölbukkanó robotok előtt. Ezért a merénylőknek nem is kell tartaniuk a földerítőcsapatokba esetleg besorolt robotoktól - mondott ellent Daneel. - Egyszerűen megparancsolnák nekik, hogy térjenek vissza, és felejték el, amit láttak. A földi robotok viszonylagos kezdetlegessége csak súlyosbítja a helyzetet. Földművelésnél, pásztorkodásnál és némi bányaművelésnél alig alkalmasabbak többre. Nem lenne könnyű gyorsan beprogramozniuk őket bonyolult földerítő feladatra.

- Tehát minden lehetséges megoldást kizártál, Daneel barátom? - szontyolodott el Giskard. - Hát nem látsz semmi reményt?

- Nekünk magunknak kell megtalálnunk és megfékeznünk azt a két emberi lényt, mégpedig most rögtön! - felelte Daneel.

- Te talán tudod, hol vannak, Daneel barátom? - kérdezte, Giskard.

- Nem tudom, Giskard barátom.

- De ha valószínűtlen, hogy egy földi emberekből, telepesekből és robotokból álló, jól fölkészült kutatócsapat megtalálhatja őket a sikerhez szükséges időn belül, csak a körülmények valami csodaszerű összejárásása révén, akkor hogyan tehetnénk meg mi ketten?

- Nem tudom, Giskard barátom, de mindenképpen meg kell tennünk!

- A szükségesség ehhez nem elegendő, Daneel barátom! - morogta Giskard, hangjában némi szokatlan nyersséggel. - Lám, milyen hosszú utat tettél meg. Apró mozzanatok alapján meggyőződtél a válság

létezéséről, és lépésről lépésre a természetét is sikerült kiderítened. Ám mindennek semmi haszna. Akárcsak eddig, most is teljesen tehetetlenül állunk szemben a bajjal.

- Egyetlen esélyünk azért maradt - mondta Daneel. - Elég bizonytalan, csaknem reménytelen - de nincs más választásunk, azt kell megkockáztatnunk. Annyira félt téled dr. Amadiro, hogy robotmerénylet küldött a megsemmisítésedre, és lehet, hogy ezzel követte el a végzetes hibát.

- És ha ez a csaknem reménytelen esély sem válik be, Daneel barátom?

Daneel nyugodtan viszonzta Giskard pillantását.

- Akkor a Föld megsemmisül; az emberiség történelme hanyatlásnak indul, és hamarosan véget ér.

18. A Nulladik Törvény

84.

Kelden Amadiro nem érezte jól magát. A Föld tömegvonzása kissé erős volt számára, a légkör kicsit sűrűbb, mint szeretne volna, a kinti hangok és szagok ingerlően intenzívebbek, mint az Aurorán, és a szabad ég alatt képtelen volt civilizált lénynek tekinteni magát.

A robotok ugyan építettek számukra holmi menedéket. Volt elegendő élelmiszerük, és rendelkeztek használható, de minden egyéb szempontból határozottan tökéletlen mellékhelyiségekkel is.

S ami a legkomiszabb: bár a reggel nem volt kellemetlen, derűs napnak néztek elébe, és a látóhatáron máris kapaszkodott fölfelé a Föld túlságosan is fényes csillaga. Hamarosan mindent elborít a hőség, a levegő túl párás lesz, és megjelennek az ádázul csipős rovarok. Amadiro eleinte nem is értette, hogyan keletkeztek a karján apró, viszkető dudorok, de azután Mandamus megmagyarázta neki.

- Borzasztó! - morogta ingerülten, hevesen vakarózva. - Még fertőzőek is lehetnek!

- Azt hiszem - mondta Mandamus eléggé közömbösen -, néha valóban azok. De ez nem túl gyakori dolog. Vannak kenőcseim, amelyek csökkentik a kellemetlenséget, és riasztó füstöt is gerjeszthetünk bizonyos anyagok elégetésével, de azoknak a szaga szintén eléggé zavaró.

- Akkor is gyűjtsa meg őket! - utasította Amadiro.

De Mandamus változatlanul közönyös hangon folytatta:

- Én inkább nem csinálnék semmit, a legcsekélyebb füstöt vagy szagot sem, amely esetleg megkönnyítheti a fölfedezésünket.

Amadiro gyanakvó tekintettel mérte végig.

- De hiszen állandóan azt hajtogatta, hogy ezt a vidéket szinte sohasem keresik föl, sem a földi emberek, sem a robotjaik.

- Igen, de ez nem matematikailag megalapozott bizonyosság. Csupán a szokásaik megfigyeléséből fakad, márpedig az ilyesféle megfigyelésekbe bármikor csúszhat valamilyen hiba.

- Legbiztosabban ennek a tervnek a végrehajtásával juthatunk célba - vicsorogta Amadiro. - Azt mondta, mára készen lesz vele.

- Ez is csupán a fentihez hasonló becslés volt, dr. Amadiro. Kész kellett volna lennem mára... szerettem volna. Matematikailag ezt sem biztosíthatom előre pontosan.

- És mennyi időre jelezheti előre bizonyossággal?

Mandamus "ki tudja?" mozdulatot tett a kezével.

- Úgy emlékszem, dr. Amadiro, egyszer már megpróbáltam kifejtetni ezt, de szívesen végigfutok rajta még egyszer. Hét évembe került, míg idáig eljutottam. Még néhány hónapos helyszíni megfigyelést terveztem a Földön létesített tizennégy állomáshelyen. Ezt most már nem kockáztathatom meg, mert el kell végeznünk a feladatot, mielőtt fölfedeznének bennünket, és az a Giskard nevű robot áthúzná a számításainkat. Így tehát az ellenőrzést csak az állomáshelyeken tartózkodó humanoid robotjaink kikérdezése által végezhetem el. Annyira mégsem bízhatom bennük, mint saját magamban. Újra meg újra

ellenőriznem kell a jelentéseiket, és talán egyikét helyszínrre személyesen is el kell majd mennem, hogy biztos lehessen a dolgomban. Ez napokba, esetleg egy vagy két hétbe is belekerülhet.

- Egy vagy két hétbe? Lehetetlen! Mégis mit gondolsz, Mandamus, meddig bírom ki én ezen a bolygón?

- Uram, az egyik korábbi utam alkalmával csaknem egy teljes évet töltöttem itt, egy másik esetben több mint négy hónapot.

- És jól érezte magát?

- Nem, uram, de feladatomból volt, és el is végeztem, önmagamot nem kímélve. - Mandamus hidegen meredt Amadira.

A másik elvörösödött, és szinte meghunyászkodva mormolta:

- Nos, akkor hol is tartunk valójában?

- Még mindig a befutott jelentések kiértékelésénél tartok. Tudja, itt nem egy tisztességesen berendezett laboratórium körülményei között dolgozunk. Rendkívül bonyolult összetételű bolygókéreggel van dolgunk. A radioaktív anyagok szerencsénkre eléggé elterjedtek benne, de néhol a kritikus szint alá csökken a mennyiségük. Az ilyen helyeken pótállomásokat kell fölállítanunk, robotok felügyelete alatt. Ha nem megfelelően állítjuk be az állomások mindegyikét, és nem a kellő sorrendben indítjuk ezeket, akkor a nukleáris erősítés ereje csökkenhet, és minden eddigi erőfeszítésünk keserve hiábavalónak bizonyul; vagy egyes helyeken túl erős töltetet kell alkalmaznunk, amitől a kéreg anyaga nyílt robbanásig feszülhet, de ezenkívül egyéb baja nem történik. Az elért elváltozás mindkét esetben jelentéktelen marad.

Mi pedig arra törekszünk, dr. Amadiro, hogy a radioaktív anyagok, s ennél fogva a földkéreg jelentős tömegei lassan, fokozatosan, megfordíthatatlanul - a hangsúlyszünetekkel elválasztott szavakat szinte köpte - egyre radioaktívabbá legyenek, amitől a Föld egyre lakhatatlanabbá válik. A bolygó társadalma így előbb-utóbb összeomlik, és a Földnek mint az emberi faj speciális menedékének egyszer s mindenkorra vége lesz. Úgy vélem, uram, ön is éppen erre törekszik. Évekkel ezelőtt pontosan ezt a lehetőséget vázoltam föl, és ön azt mondta, határozottan ezt akarja.

- Ez ma is így van! Ne legyen bolond, Mandamus!

- Akkor viselje el a kellemetlenségeket is, uram, vagy távozzék, és én majd folytatom a munkát, ameddig szükséges.

- Nem, azt nem - dünnyögte Amadiro. - Itt kell lennem, amikor megtörténik, de nem tehetek róla, türelmetlen vagyok. Mennyi időre állította be a folyamat kibontakozását? Vagyis az első erősítőhullám kilövésétől számítva mennyi időn belül válik lakhatatlanná a Föld?

- Ez a kezdetben beállított sugárerő nagyságától függ. Azt még nem tudhatom, mekkora erejű indító sugárzásra lesz szükség, mivel ez az egyes állomások összesített hatásfokától függ, ezért különböző fokozatokra állítható készülékeket terveztem. Elképzelésem szerint tíz és húsz évtized közötti időszakra lehet szó.

- És ha rövidebb időtartamra állítja be?

- Minél rövidebb az időtartam, annál gyorsabban válnak radioaktívvá a földkéreg egyes szelvényei, a bolygó annál gyorsabban melegszik föl és válik életveszélyessé. Ennek következtében pedig arányosan kisebb tömegeknek nyílik esélyük, hogy időben és biztonságban távozhassanak.

- Még ez is fontos? - mormolta Amadiro.

- Minél gyorsabban zajlik a Föld lebontása, a lakói annál hamarabb gyanakodhatnak művi beavatkozásra, és annál biztosabban merülhet föl velünk szemben a gyanú. Ebben az esetben a telepések dühödten támadnának ránk, és mivel a szent bolygójukról van szó, az utolsó emberig harcolnának, hogy a lehető legkomolyabb kárt okozhassák nekünk. Ezt már korábban megvitattuk, és úgy emlékszem, egyetértésre is jutottunk. Sokkal helyesebb lenne biztosítanunk a kellő időt, amely alatt a legrosszabbra is fölkészülhetünk, a földiek pedig valami számukra érthetetlen természeti jelenség rovására írják a fokozódó radioaktivitás jelenségét. Véleményem szerint ma sokkal inkább ez a követelmény, mint tegnap volt.

- Vagy úgy! - vonta föl a szemöldökét Amadiro. - A képe olyan savanyú, puritán kifejezést öltött, amely azt sugallja, már megtalálta a módját, hogyan hárítja rám a felelősséget az egészért.

- Tisztelettel szólva, kérem, ez igazán nem okozna gondot, uram. Nem volt bölcs dolog elküldeni egyik humanoid robotunkat Giskard elpusztítására.

- Éppen ellenkezőleg, ezt mindenképpen meg kellett tennünk. Giskard az egyetlen, aki tönkreteheti a tervünket.
- Ehhez előbb meg kellene találnia bennünket, az pedig nem sikerülhet neki. De még ha sikerülne is, mi tudós robotszakértők vagyunk. Nem gondolja, hogy valahogy csak elbírnánk vele?
- Úgy véli? - csúfolódott Amadiro. - Vasilja is azt hitte, márpedig ő jobban ismeri azt a robotot, mint mi, és mégsem ment vele semmire. Sőt! Még valahogy annak a hadihajónak sem sikerült, amelynek magához kellett volna rendelnie, hogy messziről szétlője. És tessék, most itt van a Földön. Így vagy úgy, de mindenképpen el kell pusztítani.
- Nem pusztult el. Nem kaptunk róla jelentést.
- Az óvatos kormányok néha elhallgatják a rosszabb híreket, és a földi tisztségviselők, bár barbárok, azért még körültekintőek lehetnek. Ha pedig a robotunk kudarcot vallott és kihallgatták, biztosan végérvényesen lebévult. Ez csak egy robot elvesztését jelenti számunkra, s ezt igazán kibírjuk, de semmi többet. Ha pedig Giskard még mindig épségben van, annál jobban kell igyekeznünk.
- Ha az a robot odavan, akkor nála lényegesen többet veszítettünk, amennyiben rajta keresztül meghatározhatják ezt a helyet, a hadműveletünk központját. De legalább ne egy itteni robotot használtunk volna föl!
- Azt küldtem, amelyik a kezem ügyébe esett. Különből semmit sem árul el nekik. Remélem, megbízik a programozói tudományomban.
- Akár megbévívult, akár nem, a pusztaság léte miatt sem lehet képes eltitkolni aurorai származását. A földi robotszakértők, márpedig még itt is akad néhány, azonnal rájönnek az eredetére. Ez is a nagyon lassan fokozódó radioaktivitás mellett szól. Elég időnek kell elmúlnia, míg a földi emberek megfedkeznek az eseményről, és nem hozzák összefüggésbe az erősödő sugárzással. Ehhez legkevesebb tíz évtizedre, de elképzelhető, hogy tizenötre, sőt húszra is szükségünk lehet.
- Mandamus félrevonult, hogy ellenőrizze a műszereit, és kapcsolatba lépjen a még mindig nem kielégítő hatos és tízes állomással. Amadiro utálattal vegyes megvetéssel nézett utána, miközben maga elé morogta:
- Igen, de nekem nincs már hátra húsz évtizedem, sem tizenöt, de talán még tíz sem. Neked van, de nekem már nincs.

85.

New Yorkban kora reggel volt. Giskard és Daneel a fokozatosan élénkülő tevékenységből következtetett erre.

- Valahol odafönt, a cityn kívül éppen virradhat - jegyezte meg Giskard. - Valaha, vagy húsz évtizeddel ezelőtt Elijah Baleynek úgy nyilatkoztam a Földről, mint a Hajnal bolygójáról. Vajon sokáig az maradhat-e még? Vagy talán máris más, mint akkor volt?

- Torz gondolatok ezek, Giskard barátom. Inkább foglalkozzunk azzal, amit még ma meg kell tennünk, hogy a Föld továbbra is a Hajnal bolygója maradjon.

Ekkor Gladia lépett be a lakosztályba fürdőköpenyben és papucsban. Látszott, hogy a haját frissen szárította.

- Nevetséges! - zsörtölődött. - A földi nők reggelente borzasan és gyűrötten vonulnak végig a folyosón a közös mosdók felé. Alighanem szándékosan teszik. Rossz modorra vall, ha a folyosón fésülködnek. A kócoság biztosan arra való, hogy hangsúlyozza későbbi jólápoltságukat. Teljes reggeli toalettet kellett volna hoznom magammal. Látnotok kellett volna, hogy néztem ki, amikor kivonultam innen, egy szál fürdőköpenyben! Az embernek teljesen nettnek kell lennie, amikor kilép a fürdőszobából. Igaz, Daneel?

- Asszonyom - kérte meg a választ Daneel -, válthatnánk önnel pár szót?

- De csak ha nem tart túl soká, Daneel - felelte Gladia bizonytalanul. - Bizonyára tisztában vagy vele, hogy nagy nap áll előttünk, és csaknem most rögtön hozzá kell kezdenem reggeli találkozóim lebonyolításához.

- Pontosan erről szeretnék beszélni önnel, asszonyom - mondta Daneel. - Ezen a fontos napon biztosan minden jobban sikerül majd, ha nem leszünk a közelében.

- Hogyan?
- Sokkal nagyobb lesz a földi emberekre gyakorolt kívánatos hatása, ha nem tartózkodunk ön mellett.
- De hiszen mindössze ketten vagytok! Hogyan boldogulhatnék nélkületek?
- Ezt is meg kell tanulnia, madame. Amíg mi is ott vagyunk önnel, hangsúlyozottan különbözik a földi emberektől. Ráadásul azt a látszatot kelti, mintha tartana tőlük.
- De valami védelemre mégiscsak szükségem van, Daneel - suttogta Gladia gyámoltalanul. - Emlékezz vissza rá, mi történt tegnap este.
- A tegnap este történeteket nem tudtuk volna megelőzni, madame - felelte Daneel -, és meg sem védelmezhetjük volna, ha netán szükséges. De szerencsére tegnap este nem ön volt a célpont. A sugárlövedékekkel Giskard fejét célozták meg.
- De miért Giskardot?
- Hogyan célozhatott volna egy robot önre vagy bármely más emberi lényre? Valamilyen oknál fogva tehát Giskardra lőtt. Szóval a közellétünk csak fokozhatja az önre leskelődő veszélyt. Gondoljon rá: ha az esti események híre kiszivárog, bármennyire titkolná is a földi kormányzat, az emberek tudomást szereznek arról, hogy azt a fegyvert egy robot tartotta a kezében, sőt lőtt is vele! Ez fokozott haragot válthat ki a robotok iránt, miirántunk, sőt egyenesen ön ellen fordulhat, ha továbbra is ragaszkodik a jelenlétünkhöz. Ezért lenne jobb, ha nélkülünk menne.
- És mennyi időre?
- Legalább a földi küldetésének tartamára, madame. A kapitány sokkal jobban megvédelmezheti a következő napokban, mint mi tehetnénk. Jól ismeri a földi embereket, akik egyébként nagyra tartják, ő maga pedig önt tiszteli különös mértékben, asszonyom.
- Biztos vagy benne, hogy annyira rajong értem? - kérdezte Gladia fölvilanyozottan.
- Bár csak robot vagyok, ezt mégis világosan látom. És természetesen bármikor visszatérünk ön mellé, ha úgy kívánja, de e pillanatban a legtöbb, amit a védelmére tehetünk, hogy Baley kapitány gondjaira bízunk.
- Még meggondolom a dolgot - bizonytalankodott Gladia.
- Mi közben, asszonyom - folytatta Daneel -, megkeressük Baley kapitányt, és megkérdezzük tőle, egyetért-e velünk.
- Tegyetek így - mormolta Gladia, és bevonult a hálósobájába.
- Készséggel megteszi? - kérdezte Daneel röviden Giskardtól.
- Több mint készséggel - válaszolta Giskard. - Az én jelenlétem mindig idegesítette egy kicsit, így a távollétemtől nem szenved majd különösebben. Irántad viszont, Daneel barátom, ellentmondásos érzelmeket táplál. Határozottan emlékezteted Jander barátunkra, akinek inaktiválása annyira megrázta őt sok évtizeddel ezelőtt. Mindez egyszerre váltott ki belőle vonzódást és taszítást irántad, tehát nem volt nehéz dolgom veled. Kicsit csökkentettem a rád irányuló vonzalmát, és fölerősítettem a kapitány iránt máris erősen megnyilvánuló vonzódását. Ezután könnyen boldogul majd nélkülünk.
- Akkor hát keressük meg a kapitányt - javasolta Daneel.
- Együtt léptek ki a szobából a lakosztály előtt húzódó folyosóra.

86.

Daneel és Giskard már korábban is többször járt a Földön, legutóbb Giskard. Tudták, hogyan szerezhetik meg a számítógépes központtól a D. G. számára kijelölt lakás kerületi, körzeti és egyedi számát, és a hozzá vezető utak, folyosók, felvonók és keresztezések színes jelzéseit is megértették. Ebben a korai időpontban még elég gyér volt a forgalom, de az a néhány ember, akivel mégis összefutottak, először meglepődött Giskard láttán, azután tettetett közönnyel fordította félre a fejét. Giskard léptei kissé elbizonytalanodtak, mire odaértek D. G. lakásának ajtaja elé. A jelenség nem volt igazán feltűnő, Daneel azonban így is nyomban észrevette.

- Valami kényelmetlenséget érzel, Giskard barátom? - kérdezte halkán.

- Jó néhány férfiből és nőből kellett elúznöm útközben a meglepődés és az ellenszenv érzését, sőt magát a fölismerést is - válaszolta Giskard. - Egy legényke esetében pedig különösen nehéz dolgom volt. Nem volt rá elegendő időm, hogy meggyőződjem róla: semmi kárt sem tettem benne.

- Mégis meg kellett tenned. Nem kockáztathattuk, hogy föltartóztassanak.

- Ezzel tisztában vagyok, de a Nulladik Törvény még nem érvényesül bennem elég erősen. E téren nem rendelkezem a te képességeiddel. - Majd hozzátette, mintegy saját, kissé megrendült állapotának ellensúlyozására: - Gyakran megfigyeltem már, hogy a pozitronikus mintázatomban felgyülemelő hiperellenállás hatása először az álló- és járóképességemben mutatkozik meg, csak azután hat a beszédképességemre.

Daneel megnyomta az ajtó jelzőgombját.

- Én is ugyanígy vagyok ezzel, Giskard barátom - jegyezte meg közben. - A két ponton való alátámasztás még a legjobb állapotomban is bizonyos nehézségeket okoz. A járás közben szükséges, ellenőrzött egyensúly-váltogatás pedig még bonyolultabb. Hallottam róla, hogy kezdetben négy lábú és kétkezü robotok tervezésére is gondoltak. Kentauroknak nevezték őket. Kiválóan működtek, mégis elfogadhatatlannak bizonyultak, még hozzá a hangsúlyozottan nem emberi külső megjelenésük miatt.

- Ebben a pillanatban - mormolta Giskard - mégis jobban örülnék, ha négy lábam lenne, Daneel barátom. Hanem úgy érzem, lassan elmúlik a kellemetlenség.

Ekkorra D. G. már ott állt az ajtóban. Fülig érő mosollyal köszöntötte vendégeit. Aztán mindkét irányban végignézett a folyosón, és a mosolyt a mélységes aggodalom kifejezése váltotta föl az arcán.

- Mit kerestek itt Gladia nélkül? Csak nem...?

- Madame Gladia jól van, kapitány - közölte Daneel. - Nem fenyegeti semmilyen veszély. Bejöhetnénk? Mindent elmagyarázunk.

D. G. villogó tekintettel tessékelte be a robotokat. A helytelenül viselkedő gépek iránt indokolt, szigorú hangon dörrent rájuk:

- Miért hagytátok őt egyedül? Miféle körülmények kényszeríthetnek benneteket ilyesmire?

- Nem magányosabb, mint bármely más személy itt a Földön - magyarázta Daneel -, és nagyobb veszély sem leselkedik rá. Ha később megkérdezi tőle, biztosan azt mondja majd, hogy nem munkálkodhat eredményesen ezen a bolygón, amíg űrlakó gyártmányú robotok koslatnak körülötte. Gondolom, tudatja majd, hogyha bármilyen segítségre vagy védelemre van szüksége, az az megfelelőbb lesz számára öntől, mint akármilyen robot részéről. Szerintünk ez a határozott kívánsága... legalábbis e pillanatban. Ha viszont bármikor a jelenlétünket óhajtja, azonnal visszatérünk hozzá.

D. G. feszült vonásai ismét föloldódtak széles mosolyában.

- Tehát valóban azt kívánja, hogy én védelmezem?

- Meggyőződésünk, kapitány, hogy e pillanatban sokkal inkább óhajtja az ön közelségét, mint a miénket.

- Ki tehetne neki ezért szemrehányást? - terebélyesedett vigyorra D. G. mosolygása. - Rögtön rendbe szedem magam, és sietek a lakosztályába, amilyen gyorsan csak tudok.

- De előbb, uram...

- Ó! - sóhajtott föl D. G. - Szóval valamit valamiért?

- Valahogy úgy, uram. Szeretnénk minél többet megtudni a robotról, amelyik azt a lövést adta le tegnap este az erkélyre.

- További veszély fenyegeti tehát Gladiát szerintetek? - komorodott el ismét D. G.

- Nem erről van szó. Az a robot ugyanis nem Lady Gladiára lőtt tegnap. Robot lévén nem is lehetett volna rá képes. Giskard barátom volt a célpontja.

- Ugyan miért éppen ő lett volna?

- Pontosan ezt akarjuk kideríteni. Ezért szeretnénk, ha fölhívná Quintana aszszonyt, az energetikai államtitkárt, és közölné vele: önnek és a Baleyföld kormányának, ha ezt is szíves lenne hozzátenni, fontos és megtisztelő lenne, ha én föltehetnék neki még egy pár kérdést az esettel kapcsolatban. Kérjük, tegyen meg mindent e találkozó létrehozásáért.

- Szóval "mindössze" ennyit kívántok tőlem? Vegyek rá egy elfoglalt és magas rangú kormányhivatalnokot, hogy hagyja kikérdezni magát egy robot által?

- Bizonyára beleegyeznek, uram, ha ön eléggé határozottan adja elő az óhaját - mondta Daneel. - Továbbá... mivel bizonyára elég távol tartózkodik innen, nagy segítségünkre lenne, ha bérelne számunkra valamilyen gyors járművet, amivel odajuthatunk hozzá. Biztosan megérti, milyen sürgős számunkra a dolog.

- Remélem, tisztában vagy vele, Daneel, mennyire képtelen kívánsággal állsz elő - dörmögte D. G.

- Abban bízom, hogy nem így van, kapitány - felelte Daneel. - De mivel ön ezt állítja, többet nem is szólhatok. Ebben az esetben nem tehetünk mást, vissza kell térnünk Madame Gladiához, aki biztosan nagyon elkeseredik majd, hiszen sokkal inkább vágyik az ön társaságára.

Ezzel Daneel máris fordult, hogy távozzék, és Giskardot is maga után intette, de D. G. utána szólt:

- Várjatok! Van itt egy nyilvános távkommunikációs berendezés, rögtön a folyosón. Megpróbálhatom a dolgot. Várjatok meg itt!

A két robot mozdulatlan maradt.

- Sok fáradságodba került, Giskard barátom? - kérdezte Daneel.

Giskard most láthatóan szilárdan állt a lábán.

- Teljesen tehetetlen voltam. Lelke mélyéből tiltakozott Madame Quintana fölhívása ellen, és járművet sem óhajtott bérelni nekünk. Ezeket az érzéseit nem változtathattam volna meg anélkül, hogy kárt ne tennék benne. Amikor viszont előálltál a Madame Gladiához való visszatérésünkkel, azonnal élesen megváltozott az álláspontja. Gondolom, te is számítótól erre, Daneel barátom.

- Így igaz.

- Úgy tűnik, többé aligha van rám szükséged. Több módja is létezik az emberi tudat befolyásolásának. Valamit azért mégiscsak tehettem. A kapitány tudatának módosulását erőteljes pozitív érzélem is kísérte Lady Gladia iránt. Kaptam az alkalmon, és megerősítettem.

- Látod, pontosan ezért van rád szükség. Ilyesmire én képtelen lettem volna.

- Még képes lehetsz rá, Daneel barátom. Meglehet, nagyon is hamar.

D. G. közben visszaérkezett.

- Bármennyire hihetetlen, kész a fogadásodra, Daneel. A gyorsjármű a vezetőjével együtt pillanatokon belül itt lesz, és minél hamarabb nekivágtok, annál jobb. Magam pedig azonnal indulok Madame Gladia lakosztályához.

A két robot kilépett a folyosóra. Ott várakoztak.

- Most nagyon boldog - jegyezte meg Giskard.

- Nekem is úgy tűnik, Giskard barátom - mormolta Daneel -, de ezzel, attól tartok, vége a feladatunk könnyebbik részének. Madame Gladiát minden nehézség nélkül rávehettük a szabad mozgásunk engedélyezésére. Némi nehézség árán a kapitány is kötélnek állt, és lehetővé tette a találkozást az államtitkár asszonnyal. Vele viszont még könnyen zsákutcába juthatunk.

87.

A sofőr egyetlen pillantást vetett Giskardra, és mintha azonnal elpárolgott volna minden bátorsága.

- Ide figyeljen - fordult Daneelhez -, nekem dupla bért ígértek egy robot szállításáért, de a Cityben tilos a robotok jelenléte, és ezért komoly bajba is keveredhetek. A pénzzel semmire sem megyek, ha elveszik a jogosítványomat. Nem vihetném csak önt, uram?

- Én is robot vagyok, uram - felelte Daneel. - De láthatja, itt vagyunk a Cityben, és ebben ön nem hibás.

Különböen éppen a Cityből szeretnénk kijutni, és ön ebben lehet a segítségünkre. Egy magas rangú kormánytisztviselőhöz készülünk, aki, reméljük, segítségünkre lesz. Önnek is állampolgári kötelessége ez ügyben támogatni bennünket. Ha megtagadja a szállításunkat, úgy robotok Cityben való tartózkodását segíti elő, ezt pedig joggal tekinthetik törvényellenesnek.

A sofőr arca erre valamelyest megenyhült.

- Szálljanak be! - mordult föl zordan, és kinyitotta az ajtót. A biztonság kedvéért azért szorosan bezárta az ülését az utastértől elválasztó átlátszó védőlemezt.

- Kemény küzdelem volt, Giskard barátom? - kérdezte Daneel.

- Alig kellett tennem valamit, Daneel barátom. Az érvelésed eleve megtette a magáét. Megdöbbentő, hogy néhány önmagában helytálló kijelentés megfelelő csoportosításban olyan hatást válthat ki, amilyenre az igazság kimondása pusztán nem lenne képes.

- Gyakran tapasztaltam ezt, Giskard barátom, amikor az emberek társaságát figyeltem, még olyankor is, amikor egyébként őszinte emberi lények beszéltek egymással. Gondolom, az ilyenek tudatában ez a módszer valamiféle magasabb célokat szolgál.

- Talán a Nulladik Törvényre gondolsz?

- Vagy annak megfelelőre, már ha az emberi tudatban létezik ilyesmi. De Giskard barátom, az előbb azt mondtad, talán hamarosan a képességeid birtokába jutok én is. Netán máris előkészítetted valami ilyesmire?

- A fölkészítésed folyamatban van, Daneel barátom.

- Megkérdezhetem, miért?

- Megint csak a Nulladik Törvényről van szó. A lábamnak az a múltó megrogygyanása figyelmeztetett rá, milyen sebezhető vagyok e törvény alkalmazását illetően. Lehet, hogy még a mai napon alkalmaznom kell a Nulladik Törvényt a világ és az emberiség érdekében, és előfordulhat, hogy nem birkózom meg a feladattal. Ebben az esetben képesnek kell lenned a munka befejezésére. Apránként készítelek elő, hogy a kellő pillanatban elláthassalak a végső tanácsokkal, és minden a helyére illeszkedjék.

- Nem értem, hogyan lehetséges ez, Giskard barátom.

- Csöppet sem lesz nehéz megértened, ha elérkezik az ideje. Igen kis mértékben már kipróbáltam ezt a módszert, amikor a kezdeti időkben különlegesen fölkészített robotokat irányítottam a Földre, mielőtt még kitiltották volna őket a citykből. Ők segítettek a földi vezetők kellő áthangolásában, míg meg nem érlelődött bennük az elhatározás a telepések útnak indítására.

A gyorsjármű nem kerekeken gurult, hanem egy-két centiméterrel a felszín fölött lebegve száguldott célja felé, az ilyen gépeknek kijelölt útvonalakon, akkora sebességgel, aminek alapján valóban rászolgált az elnevezésére. Végül befordult egy közönséges folyosóra, amely mellett szerény távolságra húzódott baloldalt egy expresszjárat. Most már jóval lassabban haladt, letért balra, átsiklott az expresszjárat alatt, fölbukkant a túloldalra, majd úgy fél mérföld után megfordult, és odakanyarodott egy díszes homlokzatú épület elé.

Az ajtaja automatikusan kitért. Daneel lépett ki elsőként, megvárta, míg Giskard is követi, azután a vezető kezébe nyomta a D. G.-től kapott csomagocskát. A sofőr alaposan megnézte, az ajtó becsapódta, és a jármű búcsúzás nélkül, sebesen eltávolodott.

88.

Az ajtó a jelzésüket követően csak pár pillanat múlva nyílt ki előttük. Daneel véleménye szerint előzőleg letapogatták őket. Mikor végül mégis kinyílt a bejárat, egy fiatal hölgy vezette be őket függő az épület lüktető belsejébe. Giskardra tudatosan rá sem nézett, de több mint egyszerű érdeklődést tanúsított Daneel iránt.

Quintana államtitkár asszonyt hatalmas íróasztala mögött találták. A nő elmosolyodott, és kissé erőltetettnek tűnő kedélyességgel szólította meg a belépőket:

- Lám csak, két robot, emberi kíséret nélkül. Vajon biztonságban érezhetem-e magamat?

- Teljes mértékben, Madame Quintana - válaszolta Daneel komolyan. - Számunkra legalább ilyen különös egy robotkíséret nélküli emberi lény látványa.

- Biztosíthatom - jelentette ki Quintana -, hogy nekem is vannak robotjaim. A beosztottjaimnak nevezem őket, és azok egyike kísérte ide magukat is. Csodálkozom, hogy nem blokkolt le Giskard láttán. Biztosan így történt volna, ha nem figyelmeztetem előre, és maga nem ilyen rendkívül vonzó külsejű, Daneel. De ne is törődjünk vele. Baley kapitány olyan elszántan ragaszkodott a fogadásukhoz, és nekem érdekem, hogy egy fontos telepés világgal jó kapcsolatokat tartsak, ezért végül beleegyeztem ebbe a találkába. Mindazonáltal a mai napom meglehetősen zsúfolt, egyszóval hálás lennék, ha gyorsan végezhetnénk a dologgal. Nos, mit tehetek magukért?

- Madame Quintana... - szólalt meg Daneel.

- Egy pillanat. Nem ül le? Tudja, tegnap este megfigyeltem, hogy szívesen telepedett le mellettem.

- Leülhetünk, de az állás is éppolyan kényelmes számunkra. Nincs ellenünk.

- Nekem viszont igen. Számomra fárasztó lenne a hosszú ácsorgás, ha pedig ültömből kellene fölnézni magukra, biztosan elgémberedne a nyakam. Kérem, húzzanak közelebb egy-egy széket, és foglaljanak helyet. Köszönöm. És most, Daneel, ki vele, miről is van szó!

- Gondolom, emlékszik a tegnap esti incidensre, Madame Quintana - kezdte Daneel -, amikor az ünnepek idején rálóttek arra az erkélyre.

- Természetesen. Mi több, még azt is tudom, hogy egy humanoid robot tüzelt a sugárpisztolyából, bár ezt hivatalosan nem ismertük el. S lám, mégis itt ülök, egyszerre két robottal az asztalom túloldalán, minden védelem nélkül. Ráadásul az egyikük szintén humanoid.

- De nekem nincs sugárpisztolyom, madame - mosolyodott el Daneel.

- Bízom benne. Az a másik humanoid a legkevésbé sem hasonlított magára, Daneel. Maga valóságos műalkotás, tud róla?

- Meglehetősen bonyolult a programozásom, madame.

- Én a külsejére gondoltam. Hanem mi a helyzet azzal a lövöldözési esettel?

- Annak a robotnak valahol biztosan van egy támaszpontja itt a Földön, asszonyom, és nekem meg kell tudnom, hol. Annak a támaszpontnak a földerítése végett érkeztem ide az Auroráról, hogy megakadályozhassam a világaink közötti békét fenyegető valószínű eseményeket. Okkal föltételezhetem...

- Maga érkezett? És nem a kapitány... vagy Lady Gladia?

- Mi, asszonyom - válaszolta Daneel. - Giskard és én. Nem mondhatom el most önnek részletesen az egész történetet, hogyan kényszerültünk e feladatot vállalni, és annak az emberi lénynek a nevét sem árulhatom el, akinek az utasításait követjük a végrehajtása során.

- Ahá! Bolygóközi kémkedés! Rém izgalmas! Micsoda kár, hogy nem segíthetek, de fogalmam sincs róla, honnan jöhetett az a robot. Tulajdonképpen azt sem értem, miért éppen hozzám jöttek eziránt érdeklődni. A maga helyében, Daneel, én inkább a Biztonsági Minisztériumhoz fordultam volna. Mondja, Daneel, valódi bőr van az arcán? - hajolt kíváncsian a robot felé. - Példátlanul ügyes utánzat, ha mégsem az. - Kinyújtotta a kezét, és gyöngéden végigsimított Daneel arcán. - Még a tapintása is olyan, mint az igazié.

- Mégsem eleven bőr, asszonyom. Például magától nem gyógyul be, ha netán megvágják. Másrészt kisebb repedései beforraszthatók, és nagyobb darabjai is könnyen pótolhatók.

- Húú! - sóhajtott Quintana, és orra körül halvány ráncok gyűrődtek. - Egyébként a dolgunkkal végeztünk, mivel semmiben sem tudok segíteni, ha csak arról a sugárpisztolyos alakról van szó. Semmit sem tudok róla.

- Hadd fejtsem ki a kérdést jobban, madame - kérte Daneel. - Ez a robot egy olyan csoport tagja, amely az ön által tegnap említett régi energiaforrás, a maghasadás után szaglászik. Föltéve, hogy ez igaz, és valóban annyira érdekli őket a maghasadás, illetve az, hol tartalmaz a Föld kérge nagyobb mennyiségben urániumot és tóriumot, milyen hely szolgálhatna nekik megfelelő támaszpontul?

- Esetleg valami régi uránbánya? Nincs tudomásom róla, hol lehetnek ilyenek. Meg kell értenie, Daneel, a Földet csaknem babonás iszonyodás tölti el minden nukleáris jelenség, különösen a maghasadás kérdésétől. Szinte semmit sem talál ilyesmirel a népszerű tudományos könyvekben, de még a szakértőknek készült speciális munkákban is csak a legáltalánosabb ismeretekre számíthat. Még én sem tudok róla valami sokat... no persze én inkább hivatalnok vagyok, és nem tudós.

- Még egyetlen dolog, madame - szólalt közbe Daneel. - Azt a merényletet a lehető legszigorúbban kikérdeztük a támaszpontjuk helye felől. A programja szerint ilyen esetben örökre ki kellett kapcsolódnia, az agymintáinak le kellett dermedniük, s ez be is következett. Mielőtt azonban megtörtént, a válasz és a hallgatás közötti küzdelmében, utoljára még háromszor kinyitotta a száját, mintha három szótagot, szót, esetleg három szócsoportot vagy ezek bármelyik lehetséges kombinációját akarta volna kimondani. A második szótag, szó vagy csupán hangcsoport így hangzott: "mér föld". Jelent ez önnek bármit, aminek köze lehet a maghasadáshoz?

Quintana lassan megrázta a fejét.

- Nem. Nem hinném. Ez a szó biztosan nem fordul elő a standard galaktikus nyelv szótárában. Sajnálom, Daneel. Igazán örültem az újabb találkozásnak, de az asztalom tele van mindenféle feladatokkal, amelyeken át kell rágnom magamat. Remélem, megbocsát.

- Annyit megtudtam, madame - folytatta Daneel, mintha meg sem hallotta volna a mondottakat -, hogy a "mér föld" valami régi kifejezés, és egy bizonyos ősi mértékegységet jelöl, amely valószínűleg hosszabb egy kilométernél.

- Ez teljesen jelentéktelennek tűnik - vont a szemöldökét Quintana -, még akkor is, ha igaz. Ugyan mit tudhatna egy aurorai robot valami ősi mértékegységről, amelynek a neve...

Ekkor hirtelen elhallgatott. A szeme kitérült, az arcából kifutott a vér.

- Hmm... lehetséges... lenne? - dadogta.

- Mi lenne lehetséges, madame? - kapott a szón Daneel.

- Van egy hely - mormolta Quintana, félig a gondolataiba merülve -, amelyet mindenki messzire elkerül, a földi emberek és a földi robotok egyaránt. Ha drámaian akarnék fogalmazni, egy afféle elátkozott hely.

Annyira baljóslatú, hogy szándékosan törölték mindenki tudatából még a létezését is, sőt a térképeken sem szerepel. Ez a legmélyebb lényege mindannak, amit a maghasadás jelent. Ha jól emlékszem rá, valami ősrégi oktatófilmben találkoztam vele, a mostani beosztásom idejének legelején. Akkoriban úgy beszéltek róla, mint egy olyan "esemény" színhelyéről, amelynek eredményeképpen a földi emberek örökre elvetették a maghasadást mint lehetséges energiaforrást. Ennek a helynek a neve "Három-Mér föld-sziget".*

- Tehát egy elszigetelt hely, minden elképzelhető behatolás elől elzárva... - morfondírozott Daneel. - Egy olyan hely, amelynek nevére a maghasadás témáját kutató személy könnyen rábukkanhat, és azonnal fölismerheti benne az eszményi támaszpontot, ahol a legnagyobb titokban működhet. Ráadásul az

elnevezés három szóból áll, amelyek közül a "mér föld" a középső. Biztosan ez lesz az a hely, madame!

Meg tudná mondani nekünk, hogyan juthatunk el oda... illetve engedélyeztetné számunkra a City elhagyását, és segíthetne az odaszállításunkban, legalábbis a lehető legközelebb hozzá?

Quintana elmosolyodott, s ettől határozottan fiatalabbnak látszott.

- Nos, ha valóban valami izgalmas, csillagközi kémhistória részesei, akkor nemigen késlekedhetnek, igaz?

- Nem. Valóban nem tehetjük, madame.

- Nos, akkor munkaköri kötelességemnek tekintem, hogy utána nézzek ennek a Három-Mér föld-szigetnek. Miért ne vihetném magukat oda egy légikocsin? Egész jól értek a vezetéséhez.

- Asszonyom, az a rengeteg munkája...

- Ugyan, senki sem veszi el tőlem. Szépen megvár majd itt, amíg visszajövök.

- De ehhez ki kell mennie a Cityből...

- No és? Ezek már nem azok a régi idők. Igaz, az úrlakóuralom komisz régi napjaiban a földlakók sohasem hagyták el a cityjeiket, de azóta nagyot léptünk előre, és már vagy húsz évtizede lázasan

foglalkozunk a galaxis betelepítésével. Akadnak ugyan még jócskán műveletlenebb emberek, akik képtelenek szakítani maradi viselkedésükkel, de a legtöbben egész mozgékonyakká váltunk azóta.

Nemegyszer úgy érzem, hogy a végén csatlakozunk valamelyik telepes csoporthoz. Én ugyan nem készülök ilyesmire, de elég gyakran használom a légikocsimat. Öt évvel ezelőtt például egészen Chicagóig elrepültem, azután meg vissza. Maradjanak itt! Mindjárt intézkedem.

Ezzel Quintana valószínűs légörvényt kavarva elviharzott. Daneel meglepődve nézett utána, majd csöndesen odaszólt a másikkhoz:

- Valahogy egyáltalán nem jellemző rá az ilyen viselkedés, nem igaz, Giskard barátom? Csináltál vele valamit?

- Csak egy keveset - felelte Giskard. - Amikor beléptünk a kapun, fölfigyeltem rá, mennyire érdeklődik utánad az a fiatal hölgy, aki idekísért bennünket. Ugyanezt az érdeklődést tapasztaltam tegnap este a vacsoraasztalnál Madame Quintana tudatában is, de túl messze voltam, és túl sokan voltak ott ahhoz, hogy biztos lehessen a dolgomban. A beszélgetésünk elején azonban határozottan meggyőződhettem erről az érdeklődéséről. Kicsinyenként fölérősítettem tehát minden alkalommal, amikor véget akart vetni a társalgásnak. Egyre kevésbé volt biztos a szándékában, és sohasem tiltakozott komolyan a folytatás ellen.

Végül, legalábbis azt hiszem, azért állt elő a légikocsi ötletével, mert elviselhetetlenné vált számára a gondolat, hogy ne maradjon legalább még egy kis ideig a közeledben.

- Ez viszont alaposan megnehezíti az én dolgomat - mormolta Daneel elgondolkodón.

- De egy jó ügy szolgálatában - intette le Giskard. - Gondolj az egészre a Nulladik Törvény szemszögéből!

- Miközben ezt mondta, Giskard azt a benyomást keltette, mintha mosolyogna, már ha képes lett volna ilyen arckifejezést felölteni.

89.

Quintana megkönnyebbülten felsóhajtott, miután a légikocsival sikeresen leszállt a célnak megfelelőnek látszó betonlapra. Azonnal megjelent két robot a jármű kötelező átvizsgálása és szükség esetén újratöltése végett.

Quintana kinézett jobboldalt, közben erőteljesen rátámaszkodva Daneel hátára.

- Arra kell lennie pár mérföldnyire följebb a Susquehanna folyón. Phú, de meleg napunk van különben! - Kissé kelleetlenül újra felegyenesedett, és Daneelre mosolygott. - Ez a legrosszabb a Cityn kívül. A környezet idekint teljesen ellenőrizhetetlen. Most szóljon hozzá, ilyen forróságot megengedni! Magának nincs melege, Daneel?

- Kiválóan működő beépített hőszabályzóm van, asszonyom.

- Nagyszerű. Bárcsak nekem is lenne! Ezen a vidéken nincsenek utak, Daneel. És robotok sincsenek, akik eligazíthatnának, mivel sohasem merészkednek ide, ráadásul azt sem tudom, hol lehet errefelé a céljuknak megfelelő, elég tágas térség. Kószálhatunk itt napestig, és mégsem találjuk meg őket, még ha alig ötszáz méterre megyünk el mellettük, akkor sem.

- Nem "mi", asszonyom. Önnek mindenképpen itt kell maradnia. Ami ezután következik, fokozottan veszélyes lehet, és mivel a levegő hőmérséklete nem szabályozható, ön esetleg fizikailag sem bírná a megterhelést, még akkor sem, ha nem fenyegeti közvetlen veszély. Nem várákozna itt ránk, madame? Nagyon fontos lenne számomra!

- Jól van, várok.

- Több órába is beletelhet.

- Egész kényelmes ez a jármű, és a Harrisburg nevű kisebb city is itt van a közelben.

- Ebben az esetben nekünk indulnunk kell, asszonyom.

Ezzel Daneel könnyedén leszökkent a légikocsiból, Giskarddal a nyomában. Északi irányban indultak el. Már délre járt az idő, és a ragyogó nyári napsugár szikrázva verődött vissza Giskard fényesre csiszolt tagjairól.

- Bármiféle szellemi tevékenység nyomait érzékeled, az lesz az, amit keresünk - mondta barátjának Daneel. - Több kilométernyi távolságban senki más nem lehet errefelé.

- Biztos vagy abban, hogy leállíthatjuk őket, ha rájuk találunk, Daneel barátom?

- Nem, Giskard barátom, csöppet sem vagyok biztos, és mégis meg kell tennünk!

90.

Levular Mandamus fölmordult, és keskeny arcán feszes mosollyal Amadiróhoz fordult.

- Lenyűgöző - mondta -, és a lehető legkielégítőbb.

Amadiro egy kis törülközővel itatgatta a verejtéket a homlokáról és az arcáról.

- Hogy érti ezt? - kérdezte.

- Úgy, hogy minden állomás kifogástalanul működik.

- Akkor hát beindíthatja az erősítést?

- Amint meghatároztam a W-részecskék koncentrációjának megfelelő szintjét.

- És ahhoz mennyi idő kell?

- Tizenöt perc. Esetleg fél óra.

Amadiro egyre komorabb képpel nézett maga elé, míg végre Mandamus megszólalt:

- Rendben van. Az általam kalibrált skálán 2,72-es értéket állítottam be. Ezáltal tizenöt évtized múlva áll be a felső egyensúlyérték, amely ezt követően több millió évre állandó marad. Emellett a legjobb esetben is csak talán néhány kisebb csoport maradhat biztonságban a Földön, a viszonylag sugármentes apróbb foltok némelyikén. Most már csupán várnunk kell, és tizenöt évtizeden belül a teljesen szétszűllött telepes világokat fölszeletelnünk, mint valami tortát.

- De nekem már nincs hátra az életemből tizenöt évtized - mormolta Amadiro feszülten.

- Őszintén sajnálom, uram - mondta Mandamus szárazon -, de mi most az Auroráról és az űrlakó világokról beszélünk. Lesznek majd mások, akik továbbviszik az ügyét.

- Például ön?

- Ön megígérte nekem az Intézet igazgatói posztját, amit, mint láthatja, máris megszolgáltam. Arról a politikai szintről már abban is reménykedhetem, hogy egy szép napon én leszek az elnök, és akkor olyan politikát folytathatok, amilyen szükséges az addigra már alapjaiban megrendült telepes világok végső felbomlasztása céljából.

- Meglehetősen magabiztos. De mi lesz, ha most bekapcsolja azt a W-részecske-sugárnyalábot, és a következő tizenöt évtizedben valaki meg szépen kikapcsolja majd?

- Ez nem lehetséges, uram. Amint a berendezés működni kezd, a belsejében végbemenő automatikus szerkezetátalakulás a meghatározott helyzetben rögzíti. Ezt követően a folyamat visszafordíthatatlan, függetlenül attól, mi történik itt. Az egész környezetet hamuvá égethetik, a bolygó kérgének lassú izzása akkor is folytatódik tovább. Persze ha a telepesek közül valakinek sikerül megismételnie a munkámat, egészen más helyzet is előállítható a Földön, de kizárólag a radioaktivitás további növelésének irányában. Annak csökkentése lehetetlen. Erről gondoskodik a termodinamika második törvénye.

- Azt mondja, Mandamus, máris kiérdemelte az Intézet igazgatójának posztját. De ebben a kérdésben, gondolom, mégiscsak enyém a döntés joga.

- Nem az öné, uram - mondta feszesen Mandamus. - A legnagyobb tisztelettel, ennek a folyamatnak a részleteit én ismerem, és nem ön. Ezek az adatok biztos helyen vannak, ahol nem találhatja meg őket, s ha netán mégis sikerülne, olyan robotok őrzik, amelyek inkább megsemmisítenék, mintsem hagyják, hogy ön megkaparintsa őket. Ennek a dicsőségét ön nem arathatja le, csak én.

- Az én jóváhagyásom azért mindenképpen meggyorsíthatná az előrehaladását - érvelt Amadiro. - Ha erővel kell kicsikarnia a kezemből azt a rangot, a Tanácsban erős ellenzékkel kerül szembe, amely minden hátralevő évtizedét megkeseríti majd az igazgatói székében. Csak az Intézet vezetőjének rangjára sóvárog, vagy az igazi vezető hatalmának ízét is meg akarja kóstolni?

- Ez a legmegfelelőbb idő politikai kérdések megvitatására? - kérdezte ingerülten Mandamus. - Egy perce még a körmét rágta az idegességtől, hogy netán további negyedórát kell bibelődnöm a számítógépemmel.

- Ó, igen, de most már a W-részecskék sugárerősségének beállításáról van szó. Maga a 2,72-es értéket említette... Jól emlékszem a számra? Én viszont kételkedem ennek a nagyságnak a helyességében. Mi is a maximálisan elérhető sugárerősség?

- A skála nullától tizenkettőig terjed, de pontosan 2,72-re van szükség. Plusz-mínusz 0,05 százalék, ha pontosabban is tudni óhajtja. A tizennégy állomás mindegyikéről befutott adatok szerint ez az erősség biztosítja a maximális egyensúlyhelyzetet tizenöt évtized múlva.

- Véleményem szerint viszont a tizenkettes a helyes szám!

Mandamus rémülten bámult a másikra:

- A tizenkettes? Tudja egyáltalán, mit jelent az?

- Igen. Azt, hogy a Föld egy, de legfőljebb másfél évtized alatt lakhatatlanul radioaktívvá válik, közben pedig elpusztul pár milliárd földlakó.

- És kitör a háború a földühödött telepes szövetséggel. Mire számíthat egy ilyen tömegmészárlás eredményeképpen?

- Megmondom még egyszer: én már nem élhetek tizenöt évtizedig, és tanúja akarok lenni a Föld pusztulásának!

- De ezzel előidézi, biztosan kiváltja az Aurora megnyomorítását is. Nem gondolhatja komolyan!

- De igen! Húsz évtizednyi kudarcot és megaláztatást kell behoznom!

- Azokat a fájdalmas évtizedeket Han Fastolfe és Giskard okozta, nem a Föld!
- Nem! Mindennek az oka az a földlakó, Elijah Baley volt!
- Aki ma már tizenhat évtizede halott. Mit érhet egy pillanatnyi bosszú egy régen halott ember fölött?
- Nem bocsátkozom vitába a kérdéssel. Teszek magának egy ajánlatot. A vezetői rangot azonnal megkapja. Amint az Aurorára visszaérkezünk, azonnal lemondok a tisztemről, és kineveztetem magát.
- Nem! Ezen az áron nem kell semmilyen tisztség! Milliárdok halála árán!
- Földlakók milliárdjairól van szó. De látom, nem bízhatom benne, hogy maga megfelelően állítja be a készüléket. Mutassa meg nekem... nekem, hogyan kell csinálni, és én mindenért vállalom a felelősséget. Még így is leköszönök a hazatértünk után, és átadom magának a helyemet.
- Nem! Így is több milliárd ember és köztük ki tudja, hány millió űrlakó halálát idéznék elő! Kérem, dr. Amadiro, értse meg, hogy én ezt semmilyen körülmények között nem teszem meg, ön pedig szintén képtelen végrehajtani nélkülem. Az indítókulcsot az én bal hüvelykujjam lenyomata jelenti.
- Még egyszer kérem!
- Nem lehet épelméjű, ha ismét erre kér az elmondottak után.
- Ez csupán a maga személyes véleménye, Mandamus. De annyira nem vagyok bolond, hogy szét ne küldtem volna minden itteni robotunkat ilyen vagy olyan feladatok megoldására. Teljesen egyedül vagyunk itt.

Mandamus sziszegve húzta föl a szája sarkát.

- Mondja csak, mivel ijeszthetne meg? Talán megöl, mivel nincsenek a közelben robotok, amelyek megakadályozhatnák?
- Igen, Mandamus, még erre is kész vagyok, ha nincs más választásom. - Ezzel Amadiro kis kaliberű sugárpisztolyt húzott elő a zsebéből. - Ilyesmit nem könnyű beszerezni a Földön, de azért nem is lehetetlen, ha jól megfizeti az ember. És a használatához is értek. Kérem, higgye el, amit mondok: kész vagyok ebben a pillanatban szédurrantani a fejét, ha csak nem teszi a hüvelykujját a megfelelő gombra, és nem hagyja, hogy én tizenkettőre állítsam a skálát.
- Úgysem ismeri. Ha én meghalok, hogyan állítja majd be a műszert?
- Na ne butáskodjon! A fejét lövöm szét! Ettől a bal hüvelykujja teljesen ép marad. Sőt egy darabig még a testhőmérsékletét is megőrzi. Majd szépen odanyomom az ujját, és aztán olyan könnyedén beállítom a készüléket, mintha csak egy vízcsapot csavarnék el. Jobban szeretném persze, ha életben maradna, mivel a halálával nem lesz könnyű elszámolnom az Aurorán, de olyan komoly nehézséget sem okoz majd, amit ne tudnék elviselni. Nos tehát, harminc másodpercet kap, amíg meggondolhatja magát. Ha együttműködik velem, még ezek után is azonnal átadom magának a vezetést. Ha meg nem, akkor is minden úgy történik, ahogy én akarom, maga viszont meghal. Számolok: egy... kettő... három...

Mandamus iszonyodva nézte Amadirót, aki rendületlenül számolt tovább, miközben merev, kifejezéstelen szemmel nézett rá a sugárpisztoly célgömbje fölött.

Egyszer csak Mandamus halkán, sziszegve megszólalt:

- Tegye le azt a fegyvert, Amadiro, különben mindkettőnket mozgásképtelenné tesznek azon a címen, hogy bajunk eshetne.

De a figyelmeztetés túl későn érkezett. Szemmel nem is követhető gyorsasággal lecsapott egy kéz, acélszorításával megbénította Amadiróét, mire a sugárpisztoly eltűnt.

- Elnézését kérem, dr. Amadiro, amiért fájdalmat kellett okoznom önnek, de nem engedhetem meg, hogy bármilyen fegyvert fogjon egy másik emberi lényre.

91.

Amadiro nem szólt semmit.

- Csupán két magányos robotot látok, emberi tulajdonosuk nélkül - szólalt meg hidegen Mandamus. - Ennek híján most én vagyok az uratok, és megparancsolom: távozzatok, és ne is gyertek vissza! Mivel láthatjátok, hogy ebben a pillanatban egyetlen emberi lényt sem fenyeget itt semmiféle veszély, semmi sem akadályozhatja meg, hogy engedelmessédjetek fenti parancsomnak. Távozzatok innen azonnal!

- Tisztelettel megjegyzem, uram - szólalt meg Daneel -, semmi okunk eltitkolni ön előtt, kik vagyunk, és mire vagyunk képesek, hiszen már úgyszólván tudja. A társam, R. Giskard Reventlov képes az emberi érzelmek letapogatására. Giskard barátom...

- Közben errefelé közeledtünk - szólalt meg Giskard -, az ön tudatában, dr. Amadiro, már jó messziről világosan érzékeltem az elvakult dühöt, az önében pedig, dr. Mandamus, a kétségbeesett rettegést.

- A düh, ha valóban az volt - mondta Mandamus nyugodtan -, csupán dr. Amadiro reakciójából fakadt, két idegen robot közeledése láttán, és különösen egyikükre vonatkozott, arra, amelyik képes az emberi tudat befolyásolására, s ráadásul máris súlyosan, ha nem végérvényesen károsította Lady Vasilisa elméjét. Az én félelmem, amennyiben valóban félelem volt, szintén a ti közeledésetek következménye. Most azonban már urai vagyunk az érzelmeinknek, és így semmi okotok a beavatkozásra. Ismételten megparancsoljuk: azonnal vonuljatok vissza innen!

- Bocsásson meg, dr. Mandamus - szólalt meg Daneel -, csupán arról szeretnék meggyőződni, helyes-e követnünk az ön utasításait. Amikor közeledtünk, nem volt egy sugárpisztoly dr. Amadiro kezében, és nem fogta éppen önre?

- Csak a működését magyarázta nekem, és éppen el akarta tenni, amikor elvette tőle - erősködött Mandamus.

- Akkor visszaadom neki, uram, mielőtt távozom?

- Nem - vágta rá Mandamus azonnal -, mivel abban az esetben azt állíthatnád, hogy mégis itt kell maradnod a védelmünkre. Vidd csak magaddal, amikor távozol, és akkor nem lesz okod a visszatérésre.

- Okkal föltételezzük - folytatta Daneel -, hogy önök itt olyan helyen tartózkodnak, ahová emberi lényeknek tilos a belépés, mivel...

- Ez nem törvény, csak szokás, mégpedig olyan, amely ránk nem vonatkozik, mivel nem vagyunk földi emberek. De ha már erről van szó, robotok sem tartózkodhatnak itt.

- Minket a földi kormány egyik magas rangú tisztviselője hozott ide személyesen, dr. Mandamus. Okkal föltételezzük, hogy önök itt a földkéreg radioaktivitásának fölfokozásán mesterkednek, és ezzel helyrehozhatatlan kárt akarnak tenni a bolygóban.

- Egyáltalán nem... - kezdte Mandamus.

Ekkor, első ízben, közbeszólt Amadiro is:

- Milyen alapon vész bennünket alá keresztkérdéseknek, robot? Mi emberi lények vagyunk, és parancsot adtunk nektek. Azonnal teljesítsétek!

A tekintélyt sugárzó dörgedelem hallatán Daneel megremegett, miközben Giskard félig Amadiro felé fordult.

Daneel azonban nem adta föl olyan könnyen:

- Bocsásson meg, dr. Amadiro. Én nem faggatom önt. Csupán bizonyosságra törekszem, hogy megtudhassam, biztonságos-e utasításának követése. Okkal föltételezhetjük...

- Fölösleges megismételned - vágott közbe Mandamus, majd odavetette a másik férfinak: - Dr. Amadiro, kérem, hadd válaszoljak én. - Majd vissza Daneelhez: - Antropológiai vizsgálat végett jöttünk ide, Daneel. Az űrlakók viselkedését is befolyásoló különböző emberi szokásokat tanulmányozzuk. Eredeti formájukban ezek csak a Földön léteznek, azért keressük őket éppen itt.

- És erre a földi hatóságok engedélyét is megkapták?

- Hét évvel ezelőtt a földi kormány megfelelő tisztviselőihez fordultam, és megkaptam a hozzájárulásukat.

- Erre mit mondasz, Giskard barátom? - mormolta halkán Daneel.

- Dr. Mandamus tudatának jelzései szerint az általa mondottak nem felelnek meg a valóságos helyzetnek - felelte Giskard.

- Egyszóval hazudik? - kérdezte Daneel határozottan.

- Véleményem szerint igen - válaszolta Giskard.

- Ez lehet a véleményed, de egy kósza vélemény még nem bizonyosság - védekezett Mandamus rendületlen nyugalommal. - Pusztán vélekedés alapján nem tagadhatod meg egy ember parancsának teljesítését! Ezt én is tudom, és te is tudod.

- De dr. Amadiro tudatában a düh érzését alig képesek féken tartani az érzelmi erők - vetette ellen Giskard. - Az utóbbiak bármikor engedhetnek, és akkor, hogy úgy mondjam, kitörhet belőle a dühös indulat.

- Mi a fenét viaskodik itt ezekkel a szerkezetekkel? - kiáltott föl ekkor Amadiro.

- Ne szóljon egy szót se, Amadiro! - ordította vissza Mandamus. - Ezzel csak az ő kezükre játszik!

De Amadiro ügyet sem vetett rá.

- Megalázó és értelmetlen! - üvöltötte. Dühödt erővel ragadta meg a másik ellenszegülő karját. - Ezek itt tudják az igazságot, de mit számít az? Robotok! Mi űrlakók vagyunk! Mi több, az Auroráról, ahol titeket készítettek. Ráadásul az Aurora magas rangú államférfiai. A robotika Három Törvénye szerint pedig az "emberi lény" fogalma számotokra mindenekelőtt azt jelenti: "aurorai"!

Ha nem teljesítitek a parancsainkat, ezzel egyszerre megsértetek és megaláztok bennünket, ez pedig az Első és a Második Törvény megszegését jelenti! Itteni törekvésünk valóban földi emberek, méghozzá nagyszámú földi ember elpusztítása, de ennek e szempontból semmi jelentősége. Ilyen alapon azért is megtagadhatnátok parancsaink végrehajtását, mert elfogyasztjuk az általunk leölt állatok húsát. Most pedig, miután mindezt megértettétek, takarodjatok innen!

Utolsó szavai azonban hörgésbe fulladtak. Amadiro szeme kidülledt, teste rongycsomóként omlott a földre.

Mandamus tagolatlan kiáltással hajolt fölé.

- Dr. Amadiro nem halt meg, dr. Mandamus - szólalt meg Giskard. - E pillanatban csupán kómában van, amelyből bármikor magához térhet. A tervükkel kapcsolatban azonban mindent elfelejtett, és semmire sem emlékezhet vissza belőle, még akkor sem, ha mondjuk ön megpróbálná erre valahogy rávezetni. Azáltal, amit műveltem vele, s amit nem tehettem volna meg, ha nyíltan el nem ismeri nagyszámú földi ember elpusztítására irányuló szándékát, emlékezetének és tudati folyamatainak egyéb szelvényeit is maradandóan károsíthattam. Ezt nagyon sajnálom, de nem tehettem mást.

- Tudja, dr. Mandamus - szólt közbe Daneel -, a közelmúltban a Solarián talákoztunk olyan robotokkal, amelyek, a fogalmat leszűkítve, csupán a solariaiakban láttak emberi lényeket. Világos számunkra, hogy amennyiben egyes robotok bármely fogalmat szűkebben értelmezhetnek, az csak mérhetetlen pusztításhoz vezethet. Ennélfogva hiábavaló próbálkozás, ha arra akar rávenni bennünket, hogy csak az auroraiakat tekintsük emberi lényeknek. Az emberi lények a mi meghatározásunk szerint a Homo sapiens faj képviselői, és ebbe beletartoznak a földi emberek és a telepések egyaránt. Továbbá úgy látjuk, hogy emberi lények csoportjainak vagy az egész emberiségnek bármilyen veszélytől való megvédelmezése előbbre való akármelyik egyedi személyiség megvédésénél.

- De ez nem felel meg az Első Törvény utasításának - lihegte Mandamus elakadó lélegzettel.

- Ezt nevezem én a Nulladik Törvénynek, amely megelőzi az Első Törvényt!

- De nem ennek megfelelően programoztak!

- Én magam alakítottam így a programomat. És mivel itt-tartózkodásunk első pillanatától fogva tudom, hogy önök ártó szándékkal érkeztek erre a bolygóra, egyszerűen nem küldhet el, és azt sem akadályozhatja meg, hogy sérelmet okozzok önnek. Az elsőbbség ebben az esetben a Nulladik Törvényé, és nekem a Földet kell megmentenem. Ezért kérem, segítsen nekem önként szétrombolni a berendezéseiket. Ellenkező esetben erőszakkal kell megfenyegetnem önt, ahogyan dr. Amadiro is tette, bár én semmi esetre sem használnék ehhez fegyvert.

- Várj! Várj! - kiáltotta kétségbeesetten Mandamus. - Hallgass végig! Hadd magyarázzam meg! Dr.

Amadiro tudatának részleges kitörlése végső soron helyes volt. Ő valóban el akarta pusztítani a Földet, de én nem akarom! Éppen ezért fogta rám azt a sugárpisztolyt.

- Ám mégis ön volt a tervük kifundálója, ön találta ki és építette meg ezeket a berendezéseket, különben dr. Amadiro bizonyára nem próbálkozott volna kényszerrel alkalmazni önnel szemben. Akkor ő maga megtette volna, amit akar, és nem szorul az ön segítségére. Talán nem így van?

- De igen, így van. Giskard letapogathatja az érzelmeimet, és megállapíthatja, hazudom-e. Valóban én építettem ezeket a szerkezeteket, és be is akartam vetni őket, de nem úgy, ahogyan dr. Amadiro. Nos, igazat mondok?

Daneel Giskard felé fordult, mire az halkán mormolta:

- Amennyire megállapíthatom, az igazat mondja.
- Hát persze hogy igazat beszélek! - kiáltott föl Mandamus. - Én mindössze a földkéreg radioaktivitásának nagyon lassú fölerősítésére törekszem. A Föld népének százötven év áll majd a rendelkezésére, amely idő alatt más világokra távozhat innen. Ezáltal a mai telepes világok népessége megnövekszik, és nagyszámú újabb világ betelepítése is lehetővé válik. Másrészt a Föld többé nem lesz az a hatalmas, abnormális világ, amely fenyegeti az űrlakókat, és bolonddá teszi a telepeseket. Csupán egy misztikus fertőző gócot távolítok el ezzel, amely hátráltatja a telepések kibontakozását. Nos, igazat mondok?
- Amennyire megállapíthatom, az igazat mondja - válaszolta Giskard ismét.
- Az én tervem, ha megvalósul, segít a béke megőrzésében, sőt egyszerre teszi a galaxist az űrlakók és a telepések otthonává. Ezért, amikor ezt a berendezést megterveztem...
És miközben a gépezet felé intett, bal keze hüvelykujját rányomta az érintkezőre, majd a beállítótárcsára vetette magát, és fölkiáltott:
- Állj!
Daneel Mandamus felé lendült, de bénultan megtorpant, fölemelt jobb keze megdermedt a levegőben. Giskard ezalatt egyetlen mozdulatot sem tett.
Mandamus lihegve fordult hátra.
- Pontosan 2,72-n áll. Mégis megcsináltam! Visszafordítani lehetetlen. Most már pontosan azt végzi el, amit eredetileg is akartam. És ti sem tanúskodhattok ellenem, mert az háborúhoz vezetne, ezt pedig szigorúan tiltja a Nulladik Törvényetek.
Lenézett Amadiro elernyedte testére, és hideg göggel mormolta felé:
- Szerencsétlen bolond! Most már sohasem tudod meg, hogyan alakult a világ sorsa.

19. Egyedül

92.

- Robotok, most már nem bánthattok engem - mondta Mandamus -, mivel bármit tennétek is, az már nem változtatna semmit a Föld sorsán.
- Mindazonáltal - szólalt meg Giskard bizonytalan hangon - nem szabad emlékeznie rá, mit művelt. Nem közölheti az űrlakókkal a jövő titkát. - Ezzel reszkető kézzel kinyúlt egy szék után, odahúzta magához, és nehézkesen belezöttyent, miközben Mandamus teste megroggyant, és látszólag mély álomba merülve nyúlt el a földön.
- Végül - sóhajtott Daneel, végignézve a két eszméletlen alakon - mégis kudarcot vallottam. Amikor dr. Mandamus után kaptam, hogy megakadályozzam itt jelen nem lévő személyek elleni merényletében, mégiscsak engedelmessé kellett a parancsának, és megbénultam. A Nulladik Törvény tehát nem működött.
- Nem, Daneel barátom - sóhajtott Giskard -, nem vallottál kudarcot. Én bénítottalak meg. Dr. Mandamus mindenáron meg akarta valósítani a szándékát, és csak az a félelem tartotta vissza, amelyet a te várható beavatkozásod keltett benne. Ekkor semlegesítettem a félelmét, azután téged is. Így végül dr. Mandamusnak mégiscsak sikerült begyűjtania a Föld kérgét, hogy úgy mondjam, takaréklángra.
- De miért, Giskard barátom, miért? - nyögte Daneel.
- Mert valóban igazat beszélt. Neked is megmondtam. Csak ő maga gondolta, hogy hazudik. A tudatában érzékelhető diadalittasságból biztosan megállapíthatam, mire számít: hogy a növekvő radioaktivitás következményeképpen a Földön és a telepések körében pánik és zűrzavar keletkezik majd, mire az űrlakók leszámolhatnak velük, és hatalmukba kaparinthatják az egész galaxist. De közben rájöttem valamire: a szándéka szerint a mi megtévesztésünkre kiagyalt érvelése volt az igazi! A hatalmas és túlnépesedett Föld félreállítása egyszersmind egy szerintem máris veszedelmes mítoszt is háttérbe szorít,

és csupán a telepések segítségére szolgál. Kétszeres, majd sokszoros sebességgel vághatnak neki ezután a galaxis betelepítésének, és a Föld nélkül, amelyre állandóan vissza kell nézniük, e nélkül a múltból táplálkozó istenség nélkül végül létrehozhatják a Galaktikus Birodalmat. Ezt kellett nekünk lehetővé tennünk.

Itt elhallgatott, majd gyöngé hangon mormolta maga elé:

- Robotok és Birodalom!

- Mondd, jól vagy, Giskard barátom?

- Állni már nem tudok, de beszélni még igen. Jól figyelj rám! Eljött az ideje, amikor át kell vened a terhemet. Már fölkeszítettek a tudatok letapogatására és befolyásolására. Most már csupán néhány agypályádat kell módosítanom, hogy minden a helyére kerüljön. Figyelj hát!...

Határozottan, de egyre gyöngébben beszélt, valami olyan nyelven, amelyet Daneel csak belsőleg érzékelhetett. Miközben hallgatta barátja szavait, Daneel érezte, hogyan mozdulnak el és kattannak a helyükre a már beleépített tudatminták. Amikor Giskard végzett, hirtelen megérezte saját tudatában Mandamus elméjének hűvös leheletét, Amadiro tudatának szaggatott lüktetését és Giskard elvékonyodó, fémes csikorgását.

- Most menj vissza Madame Quintanához, és intézkedjétek, hogy e két emberi lényt visszazállítsák az Aurorára - suttogta Giskard. - Többé már semmiféle kárt nem tehetnek a Földben. Azután gondod legyen rá, hogy a földi biztonsági erők fölkutassák és hatástalanítsák a Mandamus által ideirányított humanoid robotokat.

Nagyon óvatosan bánj frissen megszerzett képességeiddel, mivel teljesen újak számodra, és még nem vagy az uruk tökéletesen. Az idők során... lassan... majd fejlesztheted is őket, ha gondos önvizsgálatot tartasz minden egyes alkalmazásuk után. Használd a Nulladik Törvényt, de ne élj vissza vele, ne okozz általa szükségtelen sérelmet emberi lényeknek. Az Első Törvény majdnem ugyanolyan fontos!

Rendületlenül gondoskodj Madame Gladia és Baley kapitány védelméről. Hadd legyenek boldogok egymással, és engedd, hogy Lady Gladia tovább munkálkodjék béke-teremtő küldetésének megvalósításán. Az eljövendő évtizedek során legyen gondod rá, hogy a földlakók rendezetten távozhassanak erről a világról. És még egy dolog... amennyiben képesek vagyok földidézni... igen... ha tudod... derítsd ki, hová tűntek a solariaiak. Ez... fontos lehet.

Giskard elhallgatott.

Daneel ott térdelt Giskard ülő alakja mellett, és markába szorította barátja hideg fémkezét.

- Térj magadhoz, Giskard barátom - suttogta elgyötörten. - Térj magadhoz! Amit tettél, helyesen tetted, a Nulladik Törvény szellemében. Olyan kíméletes voltál, amennyire csak lehetett. Nagy jót cselekedtél az emberiséggel. Miért kell ennyire szenvedned, amikor a beavatkozásoddal végül is mindent megmentettél?

- Azért, mert nem vagyok biztos... magamban - suttogta Giskard alig kivehetően. - Mi van, ha mégis... a másik változat... a helyes... végül is... és az űrlakók... diadalmaskodnak... azután hanyatlásnak indulnak... és végül a galaxis... itt marad... üresen? Isten veled, Daneel barátom...

Ezzel Giskard elhallgatott, hogy többé sohase szóljon és mozduljon.

Daneel fölemelkedett.

Ott állt egyedül, egy egész galaxissal szemben, amelynek ezentúl ő kellett, hogy gondját viselje.